Kandidatafhandling

UDVIKLING I REVISORS ANSVAR

MED UDGANGSPUNKT I MEMORY CARD TECHNOLOGY SAGEN

Ingibjørg Hilmarsdóttir Løvholm

Dato: 14. december 2018

Anslag: 161.757

Sider: 67,4

Vejleder: Jesper Seehausen

cand.merc.aud. - efterår 2018 - Aalborg Universitet

Ingibjørg Hilmarsdóttir Løvholm
Kandidatafhandling i revision
cand.merc.aud. efterår 2018

AALBORG UNIVERSITET

Abstract

This thesis researches whether auditors' responsibility has changed after the final verdict against the auditors in the Memory Card Technology case. The case started in 2002 but the verdict was not finalised until 2015. The auditors were prosecuted and convicted to award damages to Memory Card Technology in High Court. The verdict was appealed to the Supreme Court, which acquitted the Auditors due to the lack of causality between Memory Card Technology's loss and the Auditors actions.
The presented arguments from both courts are analysed in the thesis, to uncover whether the Auditors responsibility has changed after the final verdict in Supreme Court. This thesis also researches how the courts have ruled in similar cases in order to compare these rulings to the Memory Card Technology case.
In the analysis section, the main focus is on how the regulations in the area have changed from the past and till the present. It ends with a discussion on some auditing issues.
The conclusion shows that the verdict after Supreme Court has not reformed auditors' responsibility but has set precedent on how the basic damages matters principles should be used in future cases when it concerns fraud committed by the management and board of directors.

AALBORG UNIVERSITET

Indholdsfortegnelse

Abstract ... 1

Del 1 – Redegørelse: ... 4

1. Indledning ... 4

1.1 Sagen om Memory Card Technology ... 5

1.2 Emnevalg ... 7

1.3 Problemformulering ... 7

1.4 Afgrænsning ... 7

1.5 Metode ... 7

1.6 Kildekritik ... 8

2. Regulering på området ... 9

2.1 Revisors ansvar i forhold til besvigelser - ISA 240 ... 10

2.2 Revisors ansvar ved revision af regnskabsmæssige skøn og tilknyttede poster – ISA 540 ... 12

3. Erstatningsansvar ... 13

3.1 Ansvarsgrundlaget ... 13

3.2 Culpa ... 14

3.3 Adækvans og årsagssammenhæng ... 17

3.4 Økonomisk tab ... 19

3.5 Lempelse af erstatningsansvar ... 19

Del 2 - Analyse: ... 21

4. Memory Card sagens kendelser og domme: ... 21

4.1 Sagsfremstilling ... 21

4.2 Revisornævnets kendelse ... 21

4.2.1 Varelager ... 22

4.2.2 Tilgodehavende hos Innovative Product Technology ... 24

4.2.3 Tilgodehavende hos EuroA Technology A/S ... 26

4.2.4 Kontraktaftale med Samsung Semiconductor Europe ... 27

4.2.5 Samlet vurdering ... 28

4.3 Vestre Landsrets afgørelse ... 30

4.3.1 Bestyrelsen ... 30

4.3.2 Revisorerne **32**

4.4 Højesterets afgørelse **34**

5. Fælles for Revisornævnets og Landsrettens afgørelser **36**

5.1 Analyse af culpa **36**

5.1.1 Ændring i revisorloven fra 1990'erne og frem til nu 37

5.1.2 Fra RV 13 til ISA 540 38

5.1.3 Fra RV 21 til ISA 240 39

6. Fælles for Landsrettens og Højesterets afgørelse **41**

6.1 Analyse af kausalitet **41**

6.1.1 Hafnia Holding A/S (2002) 41

6.1.2 Ejendomsservice ApS (2013) 42

6.1.3 R.G. Entreprise ApS (2013) 42

6.1.4 eHuset A/S (2015) 43

6.2 Kausalitetskravet **43**

6.3 Bestyrelsesansvaret **45**

7. Erstatningsrettens tilpasningspunkt i sagen om MCT **46**

8. Diskussion **47**

8.1 Er der en rimelig ansvarsfordeling mellem direktion, bestyrelse og revision? 47

8.2 Burde der indføres ansvarsbegrænsning for revisorer i Danmark? 49

8.3 Hvilke ændringer i sanktionerne for revisorer er der kommet, i forbindelse med de nye ændringer i revisorloven? Og hvilken betydning har det haft i praksis? 52

Del 3 – Konklusion **54**

9. Konklusion **54**

11. Litteraturliste **58**

12. Bilag - findes i separat mappe **61**

12.1 Revisornævnets kendelse **61**

12.2 Landrettens dom **61**

12.3 Højesterets dom **61**

Del 1 – Redegørelse:

1. Indledning

Besvigelser er i stigende grad et problem i det globale erhvervsliv og ifølge PwCs Crime Survey fra 2018 er 49% af de adspurgte virksomheder blevet udsat for økonomiske besvigelser, inden for de sidste to år. Dette er en stigning på 13% i forhold til 2016, hvor der kun var 36% af de adspurgte virksomheder, der var blevet udsat for økonomiske besvigelser inden for de sidste to år. I Danmark og resten af Vesteuropa, afviger tallene ikke markant. Her var 45% af de adspurgte virksomheder, blevet udsat for besvigelser i 2018, mod 40% i 2016. Stigningen i Vesteuropa er ikke nær så stor, som den har været sammenlagt i de 122 lande, som undersøgelsen omfatter. Vesteuropa, herunder Danmark, lå derimod næsthøjest på listen i undersøgelsen, der blev lavet i år 2016.[1]

Der har de seneste 20 år været flere store sager omhandlende besvigelser i virksomheder i Danmark. Nogle af disse sager har været så omfattende, at det har krævet ændringer i lovgivningen på området for at sikre, at lignende tilfælde ikke forekommer igen. Heriblandt kan nævnes sagen om Nordisk Fjer, hvor der efter sagen blev ændret i aktieselskabsloven (nu selskabsloven), således at posten som administrerende direktør og bestyrelsesformand i et børsnoteret selskab, ikke længere kan bestrides af den samme person. Denne lov kom på baggrund af, at administrerende direktør og bestyrelsesformand i Nordisk Fjer, Johannes Petersen, i 20 år havde holdt selskabets økonomiske stilling skjult for alle, da han som den eneste, havde fuld adgang til disse oplysninger.[2]

Omkring årtusindskiftet indtraf IT krisen og IT aktierne faldt drastisk, hvilket resulterede i, at flere IT selskaber gik konkurs. I nogle af disse sager, kom det efterfølgende frem, at der var foretaget grove besvigelser af topledelsen i disse selskaber. Blandt disse selskaber kan nævnes eHuset A/S og Memory Card Technology A/S. Den seneste af disse sager, er sagen om Memory Card Technology. I denne sag var det den administrerende direktør, der stod for besvigelserne i virksomheden. Det var dog ikke disse besvigelser, der gjorde sagen om Memory Card Technology særlig. Det der kendetegnede sagen var afgørelserne vedrørende revisorernes erstatningsansvar. Det var især Højesterets afgørelse i dommen vedrørende revisorernes erstatningsansvar, der fik stor omtale, da denne gik imod dommen som Vestre Landsret (herefter Landsretten) havde afsagt. Revisorerne endte med at blive frikendt i Højesteret, grundet manglende kausalitet imellem det økonomiske tab i virksomheden og revisorernes handlinger.[3]

[1] PWC Crime Survey 2018
[2] Elex.dk, 2015a.
[3] U.2015.2075 H

Sagen om Memory Card Technology har været meget omdiskuteret, grundet selskabets størrelse og fordi selskabet relativt kort inden konkursen, var blevet børsnoteret i Danmark og havde en ambition om snarlig notering på den amerikanske børs, NASDAQ. Konkursboet efter MCT, var efter konkursen dog overbevist om, at tabet ville kunne være begrænset betydeligt, hvis bestyrelsen og revisorerne havde gjort deres pligt og anlagde derfor en erstatningssag mod disse i 2002. Retssagen varede i 13 år, da der undervejs var flere forhold der gjorde, at de blev nødt til at udskyde sagen. Det endte med at bestyrelsen blev frikendt i Landsretten og igen i Højesteret. Revisorerne blev derimod kendt ansvarlige i Landsretten, men valgte at anke sagen til Højesteret, da de ikke mente, at de var skyld i selskabets tab. Højesteret gennemgik revisorernes begrundelser for, at de skulle frifindes og de endte til sidst med at blive frikendt for erstatningsansvar, på trods af, at Højesteret var enig med Landsretten i, at der var begået væsentlige fejl, under revisionen af Memory Card Technology.

1.1 Sagen om Memory Card Technology

Memory Card Technology (omtales herefter MCT) blev stiftet i Århus i 1992 af John Trolle (senere Rasmussen, i denne afhandling kun omtalt som John Trolle) og producerede og solgte hukommelseskort til computere. Selskabet blev allerede i 1997 børsnoteret på Københavns Fondsbørs og selskabet så ud til at have en lovende fremtid og havde planer om en snarlig børsnotering på den amerikanske børs, NASDAQ. MCT kom dog i år 2000 i økonomisk uføre. IT aktierne faldt, dollarkursen steg (lånekapitalen i selskabet var i USD) og prisen på DRAM, som var selskabets hovedindtjening, var faldende og sammenlagt var disse faktorer afgørende for MCTs fremtid. For at fortsætte væksten i selskabet havde de optaget et midlertidigt lån på 530 mio. kr. som skulle tilbagebetales kort tid efter. Den økonomiske nedgang var så stor, at selskabet ikke kunne tilbagebetale lånet til den fastsatte tidsfrist. MCT endte dog med at få udsættelse af tilbagebetalingen af lånet, men nedturen fortsatte. Kort tid efter begyndte medierne at sætte spørgsmålstegn ved selskabets økonomiske situation og dette fik aktierne til at falde yderligere 12%. Selv fastholdt MCTs ledelse og John Trolle, at selskabet fortsat var i fremgang og at aktionærerne ikke havde noget at frygte. Få dage senere måtte bestyrelse og revisorer i selskabet dog indse, at egenkapitalen var tabt. Dette fik aktiekursen til at styrtdykke og den var nu kun 1/10 del af den værdi, som den havde haft ni måneder tidligere. Derfor blev der indkaldt til generalforsamling og John Trolle endte med at sætte sin aktiepost på 55% af MCT, som garanti for et lån på 150 mio. kr. i banken, som blev konverteret til ansvarlig kapital – lånet var uopsigeligt i et år. Dette resulterede i, at revisorerne kunne påsætte en blank påtegning på regnskabet for år 2000. Selskabets situation skulle forbedres, men i starten af januar år 2001 forlod John Trolle selskabet og ny direktør kom til. Han gik i gang med at rekonstruere organisationen og gik i gang med at optælle varelageret manuelt, da han ikke havde tillid til IT-systemerne. Denne beslutning var

afgørende, da det viste sig at værdien i varelageret var langt fra den værdi, som der var blevet oplyst i systemerne. Der blev desuden hensat 45 mio.kr. til tab på debitorer.

I slutningen af januar 2001, gik selskabet i betalingsstandsning med en gæld på 630 mio. kr. og i efteråret samme år, gik de konkurs.[45]

Sagen omkring MCT handlede om, at den administrerende direktør og hovedaktionær i selskabet, John Trolle, havde opskrevet værdien af varelageret således, at værdien syntes væsentligt højere, end den reelt var. Revisorerne i virksomheden kunne ikke gennemskue matematikken i de opskrivninger og genberegninger, som direktøren havde lavet, og valgte derfor at lave en stikprøveundersøgelse, så dette kunne undersøges nærmere. Disse stikprøver kunne ikke påvise, at den fastsatte lagerværdi var ukorrekt og revisorerne besluttede at godkende regnskabet og give en blank påtegning derpå.

Direktøren havde i lang tid påstået at have et stort tilgodehavende hos et amerikansk selskab og havde indregnet dette i selskabets regnskab. Dette tilgodehavende viste sig dog at være uden værdi og til sidst kom det frem, at det reelt var det amerikanske selskab, der havde et stort tilgodehavende hos MCT og ikke omvendt.[6]

Direktøren, John Trolle blev i Byretten i København idømt seks års fængsel i 2008 for sine besvigelser, der omfattede blandt andet bedrageri, momssvindel og kursmanipulation. Han valgte at anke dommen til Østre Landsret, der stadfæstede dommen i 2010.[7]

Bestyrelsesformanden og resten af bestyrelsen blev ligeledes tiltalt i sagen, da konkursboet stævnede dem på baggrund af ansvarspådragende fejl og forsømmelser og mente, at de dermed var erstatningsansvarlige, da deres arbejde ikke var tilstrækkeligt udført, for at forhindre eller begrænse de store tab i virksomheden. De endte dog med at blive frikendt for erstatningsansvar.

Revisorerne blev også sigtede i sagen, da konkursboet ikke mente, at de havde overholdt deres forpligtelser, som virksomhedens revisorer og at de havde tilsidesat god revisorskik. Revisorerne blev i Revisornævnet kendt skyldige i at have overtrådt god revisorskik og blev i Landsretten dømt til at være erstatningsansvarlige over for MCTs konkursbo. Landsrettens dom blev dog omstødt da den nåede Højesteret, idet der var manglende årsagssammenhæng imellem fejl og tab og revisorerne blev hermed frikendt.[89]

[4] Elex.dk, 2015b
[5] V.L. B–1553–02
[6] V.L. B–1553–02
[7] V.L. B–1553–02
[8] V.L. B–1553–02

1.2 Emnevalg

I denne kandidatafhandling vil der blive lagt fokus på de afgørelser der blev afsagt i MCT sagen, vedrørende revisors ansvar. Det er interessant, at der har været forskellige afgørelser i hhv. Revisornævnet, Landsretten og Højesteret vedrørende revisorernes ansvar og afhandlingen vil belyse, hvilke begrundelser der var for disse forskellig afgørelser af revisoransvaret og hvilke begrundelser der var, for at frifinde bestyrelsen i MCT. Blev der fejldømt i Landsretten, eller var dommen retvis i forhold til de beviser, der blev fremlagt i sagen? Hvorfor dømte Højesteret anderledes angående revisorerne end Landsretten? Betyder Højesterets dom, at der vil værre større fokus på kausalitetsprincippet i fremtidige erstatningssager og dermed også, at det vil blive håndhævet i højere grad end tidligere? Dette kunne være interessant at undersøge. Med udgangspunkt i disse aspekter, vil afhandlingen blive opbygget ud fra følgende problemformulering:

1.3 Problemformulering

Har dommen angående revisorerne, i sagen om Memory Card Technology A/S, ændret revisoransvaret for revisorer i Danmark? Hvis ja, hvordan har det så ændret sig?

1.4 Afgrænsning

Jeg har valgt at afgrænse mig fra den del af sagen, der omhandler direktør og hovedaktionær John Trolle og de domme, der vedrører ham. Dette grundet, at han i 2008 blev dømt for bedrageri og der var dermed ingen tvivl om, at han var erstatningsansvarlig.

Jeg har desuden valgt at redegøre for den del af revisorarbejdet, der omfatter erklæringer med sikkerhed, som er omfattet af RL §1, stk. 2, hvor revisor handler som offentlighedens tillidsrepræsentant og skal følge ISA standarderne. Jeg afgrænser mig hermed fra det øvrige revisionsarbejde, der omfatter erklæringer uden sikkerhed, omfattet af RL §1, stk. 3 og rådgivning, ikke omfattet af RL. Dette har jeg valgt, da sagen mod revisorerne i MCT kun omfatter revisorernes arbejde som offentlighedens tillidsrepræsentanter, idet at der er tale om revisionspåtegninger, som er erklæringer med sikkerhed.

1.5 Metode

Afhandlingen vil blive delt op i en redegørende del, en analyserende del og til sidst en konkluderende del. Der tages udgangspunkt i afgørelserne i Memory Card Technology. Dette betyder, at der arbejdes med en induktiv tilgang, således at empirien/afgørelserne, der vedrører sagen om MCT, bliver sammenkoblet med den lovgivning der findes på området. I den redegørende og den analyserende del af afhandlingen anvendes en retsdogmatisk fremgangsmåde, hvor dagældende og nuværende ret redegøres for og fortolkes. I sidste del af afhandlingen, vil der ligeledes

[9] U.2015.2075H

blive inddraget en retspolitisk vurdering af, hvordan lovreguleringerne fremover kan ændres og forbedres.

For at svare på problemformuleringen, vil der i første del først blive redegjort for lovgivningen, der vedrører revisors ansvar til at afdække eventuelle besvigelser ved revision af regnskaber i dag – ISA 240. Selvom sagen om Memory Card Technology omhandler revisionsopgaver, der er udført i årene 1998-2001, vil der ikke særskilt blive redegjort for den dagældende Revisionsvejledning 21 (1999), som regulerede revisors handlemåde ift. besvigelser, da denne kun kort vil blive anvendt. Der vil blive redegjort for ISA 540, der omhandler revision af regnskabsmæssige skøn og tilknyttede poster, da dette var de poster med de største besvigelser i Memory Card Technology og ligeledes de områder, som revisorerne hævdede ikke at kunne gennemskue vurderingerne af. I 1998-2001 var det Revisionsvejledning 13, der regulerede revisors ansvar i forhold til regnskabsmæssige skøn, men der vil heller ikke særskilt blive redegjort for denne, da denne kun kort vil blive anvendt i analysen af afgørelserne.

Derefter vil der blive redegjort for de krav og det ansvar der foreligger, for at en revisor kan blive idømt erstatningsansvar.

I anden del gennemgås de tre afgørelser som blev afsagt i hhv. Revisornævnet, Vestre Landsret og Højesteret. Der vil blive udformet en analyse af de klagepunkter som SØK havde indsendt til Revisornævnet. Derefter vil der analyseres på de argumenter, der er blevet fremlagt dommene i Landsretten og i Højesteret. Ud fra disse analyser vil der blive foretaget en sammenkobling af hhv. Revisornævnets og Landsrettens vurderinger af culpa og hvordan disse betingelser har ændret sig gennem årene. Dernæst vil der foretages en analyse af Landsrettens og Højesterets vurderinger af kausalitet og hvordan der tidligere er blevet dømt i lignende sager. Der vil i dette afsnit ligeledes formes en analyse af hvordan bestyrelsesansvaret har ændret sig, fra årtusindskiftet og frem til nu. Dette vil lede hen til en diskussion af nogle revisionsmæssige problemstillinger.

Slutteligt vil der i tredje del blive konkluderet på de undersøgelser og analyser, der er blevet formet igennem afhandlingen.

1.6 Kildekritik

Der vil som udgangspunkt i afhandlingen blive anvendt lovreguleringer, revisionsvejledninger og domme til udformning af analysen. Undervejs vil disse blive suppleret med artikler fra FSR eller Revision- og Regnskabsvæsen. Der er desuden anvendt artikler fra Børsen eller Finans, men disse artikler er alle skrevet af advokater, revisorer eller andre, med indsigt i revisionsbranchen. Derfor antages disse kilder at være pålidelige. Artiklerne er baseret på stor viden om de pågældende emner, men kan være præget af subjektive holdninger.

Der er herudover anvendt bøger til at beskrive revisors erstatnings- og disciplinæransvar samt bestyrelsesansvaret. En af de bøger, der er anvendt til at

beskrive revisors erstatningsansvar, er skrevet af Søren Halling-Overgaard, der er advokat med speciale i professionsansvar og ledelsesansvar. Der inddrages ligeledes en bog der er skrevet af Lars Bo Langsted, der er professor på Aalborg Universitet og til dagligt forsker i økonomisk kriminalitet, erstatningsansvar, disciplinæransvar og erstatningsret. Derudover er der anvendt en bog vedrørende bestyrelsesansvar, som er skrevet at Morten Samuelsson. Morten, der er uddannet advokat, har i flere år arbejdet som anklager for SØK og har været praktiserende advokat i mere end 20 år, med fokus på bl.a. økonomiske sager og erstatningsret. Disse kilder vurderes derfor at være valide og baseret på en solid viden inden for disse områder. Objektiviteten i kilderne vurderes dermed også til at være stor.
Der er i indledningen anvendt et erhvervsleksikon som kilde, da dette vurderes til at kunne give et indblik i historien bag skandalen om både Nordisk Fjer, men også i at give en forståelse af, hvad der skete i Memory Card Technology. Der er ingen forfatter på og derfor er det svært at vurdere sandfærdigheden i historierne. Der er dog vurderet, at da de anvendte oplysninger ikke påvirker analysen eller resultatet af afhandlingen, kan denne kilde anvendes i begrænset omfang i indledning. De anvendte informationer fra denne kilde er undersøgt nærmere og er vurderet til at være troværdige.

2. Regulering på området

Revisor er ved revisionsopgaver underlagt Revisorloven, der foreskriver revisors ansvar i forbindelse med rollen som offentlighedens tillidsrepræsentant, samt Erklæringsbekendtgørelsen, der foreskriver de regler der gør sig gældende, ved afgivelse af en revisorerklæring. Revisor skal ligeledes følge de internationale revisionsstandarder, ISA (International Standards on Auditing).
Reguleringerne er blevet ajourført og specificeret gennem de seneste 20 år. Før 2003 var det Revisionsvejledningerne, der regulerede revisors arbejdsopgaver og ansvar. Den første revisionsvejledning (RV1) kom i starten af 1978 og den regulerede de grundlæggende principper for revision af aktie- og anpartsselskaber. De følgende år kom der flere vejledninger til og de blev gradvist mere specifikke, inden for de forskellige områder af revisionen. Revisionsvejledningerne (RV) blev sidenhen erstattet af Revisionsstandarderne (RS). ISA standarderne er fra 2003, men de blev først implementeret i dansk ret i 2010. Her blev de danske Revisionsstandarder erstattet af ISA standarderne, som ligeledes blev implementeret i den danske Revisorlov. ISA standarderne er sidenhen blevet ajourført flere gange.
Der vil nedenfor blive redegjort for revisors ansvar i forhold til besvigelser, som det bliver beskrevet i ISA 240, som senest blev ajourført i september 2014. Sagen om MCT omhandler årsregnskaber fra 1998-2001. Revisionsvejledning 21, som var den første danske revisionsvejledning omhandlende besvigelser, kom i 1999. Der er ikke i nogle af disse afgørelser henvist til denne vejledning, på trods af at den var gældende

i den omhandlede periode. Vi kommer dog ikke udenom, at sagen omhandler flere grove besvigelser og derfor vil det være relevant at inkludere disse revisionsstandarder. Der vil dog ikke blive redegjort for RV 21 i et særskilt afsnit, da denne kun kort vil blive anvendt i analysen af afgørelserne.

Til sidst i afsnittet vil der blive redegjort for revisors ansvar i forbindelse med revision af regnskabsmæssige skøn og tilknyttede poster, ISA 540, og de risikovurderingshandlinger som en revisor bør udføre ved revision af disse. Revisionsvejledning 13 vil ligeledes være relevant idet, at denne regulerede revisors ansvar i forhold til skønsmæssige poster i 1998-2001, men der vil ikke blive redegjort for denne vejledning i et særskilt afsnit, da denne kun kort vil blive anvendt i analysen af afgørelserne.

2.1 Revisors ansvar i forhold til besvigelser - ISA 240

ISA 240 omhandler revisors ansvar, i forhold til at afdække eventuelle besvigelser i et regnskab. Besvigelser bliver her defineret som en tilsigtet handling af enten ledelse eller medarbejdere, som gennem vildledning forsøger at opnå en uberettiget eller ulovlig fordel. Dette sker enten i form af regnskabsmanipulation eller ved misbrug af aktiver. Der bliver her kun fokuseret på besvigelser, der fører til væsentlig fejlinformation i et regnskab. Når der forekommer fejlinformationer kan disse give revisor anledning til at mistænke, at der kan være foretaget besvigelser, men det er ikke revisors ansvar at vurdere, om fejlinformationen skyldes besvigelser. Revisors ansvar er derimod at opnå en høj grad af sikkerhed for, at regnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation, uanset om disse skulle skyldes fejl eller besvigelser. Det er revisors mål at identificere og vurdere risikoen for, at der kan forekomme fejlinformation, som følge af besvigelser. Revisor skal derfor opnå et tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, der kan være med til at fastlægge risikoen på disse områder og derefter skal revisor reagere og handle på de informationer, som er opnået gennem revisionshandlingerne.

Der vil altid være nogle iboende begrænsninger i revisors arbejde, så det ikke altid er muligt at opdage alle væsentlige fejl. Disse begrænsninger gøres endnu tydeligere, når der er tale om besvigelser, da der i disse tilfælde vil ligge en bevidst handling bag og dermed vil besviger, i de fleste tilfælde, ligeledes have iværksat tiltag, for at få dækket de spor, der ville kunne afsløre besvigelserne. Besvigelser begået af ledelsen er ofte sværere at opdage, end besvigelser begået af medarbejdere, da ledelsen har flere muligheder for at tilsidesætte kontroller eller manipulere med regnskabsmateriale. Det er derfor vigtigt, at revisor under hele revisionen udviser professionel skepsis, fornøden omhu og vurderer ledelsens muligheder for at begå besvigelser og iværksætter revisionshandlinger, der kan afdække disse områder.

Revisor skal drøfte med de øvrige i opgaveteamet, hvorvidt virksomhedens regnskab kan være udsat for væsentlig fejlinformation, som følge af besvigelser. Drøftelsen skal

ske med en kritisk tankegang og opgaveteamets medlemmer forventes at tilsidesætte egne holdninger til den daglige ledelses integritet.[10]

Revisor skal ved revisionen af et regnskab, forespørge den daglige ledelse angående risikoområder, hvor der kan forekomme fejlinformationer i regnskabet, som følge af besvigelser. Desuden skal revisor vurdere ledelsens processer til at identificere besvigelser og hvordan de kommunikerer med øverste ledelse, samt medarbejdere i virksomheden omkring besvigelser – herunder også forretningsmæssig og etisk adfærd.

Revisor skal undersøge de interne kontroller i virksomheden og forespørge den daglige ledelse om, hvorledes disse kontroller overholdes. Revisor skal, hvis der udover den daglige ledelse også er øverste ledelse, forespørge den øverste ledelse omkring deres tilsyn med daglig ledelse og deres måder at kontrollere medarbejderne og de interne kontroller. Revisor skal desuden forespørge alle relevante medarbejdere og ledelsesmedlemmer, om de har specifik viden eller mistanke om, at der foregår besvigelser på nogle områder i virksomheden. Revisor skal til sidst vurdere, om den indhentende information, giver indikationer om, at der kan forekomme fejlinformationer i regnskabet, som følge af besvigelser.

Revisor skal fastlægge generelle reaktioner, for at behandle de vurderede risici for fejlinformation, som følge af besvigelser, både på regnskabsniveau og revisionsmålsniveau. Dette indebærer, at revisor bl.a. skal vurdere personalets mulighed for at foretage besvigelser i forhold til deres opgaver, ansvar og kompetencer samt, at revisor skal vurdere virksomhedens valgte regnskabsprincipper. Desuden skal revisor vurdere ledelsens muligheder for at tilsidesætte de interne kontroller og foretage revisionshandlinger, der kan afdække disse områder.

Når revisor er kommet til slutningen af revisionsopgaven, skal der vurderes, om det opnåede revisionsbevis er stærkt nok til at der kan konkluderes, at regnskabet er uden væsentlige fejl og mangler og der hermed kan gives en blank påtegning.

Revisor skal indhente skriftlige udtalelser fra ledelsen omkring deres viden og holdninger til besvigelser, hvor de bekræfter, at de interne kontroller er overholdt. Hvis det derimod viser sig, at der er fejlinformationer i regnskabet, der kan skyldes besvigelser, skal revisor vurdere konsekvenserne for revisionen. Dette kan betyde at revisor enten må tage forbehold eller fratræde som virksomhedens revisor. Revisor skal kommunikere med ledelsen om sin mistanke om besvigelser og det er derefter ledelsens ansvar at få rettet op på dette. Hvis der ikke bliver rettet op på fejlen inden regnskabsaflæggelsen, skal revisor informere de lovgivende og kontrollerende myndigheder herom.

[10] ISA 315

2.2 Revisors ansvar ved revision af regnskabsmæssige skøn og tilknyttede poster – ISA 540

Denne standard omhandler revisors ansvar ved revision af skønsmæssige poster, herunder skønsmæssige poster over dagsværdi, og tilknyttede oplysninger.

Ikke alle regnskabsposter er mulige at måle præcist og til at fastsætte værdien på disse poster, anvendes der regnskabsmæssige skøn. Disse skøn kan ikke altid måles med sikkerhed, da der er stor forskel på de oplysninger der er til rådighed, for at ledelsen kan fastsætte disse skøn. Derfor varierer graden af usikkerhed på de skønsmæssige poster og på de poster hvor der er stor usikkerhed, er risikoen for at der forekommer væsentlig fejlinformation større. Ledelsens neutralitet påvirker ligeledes risikoen for, at der forekommer både utilsigtede og tilsigtede fejlinformationer på disse poster. Selvom der er skulle være forskel på det regnskabsmæssige skøn og det beløb, der oprindeligt var indregnet eller oplyst i regnskabet, er det ikke nødvendigvis en fejlinformation i regnskabet. Dette gælder især skøn over dagsværdi, da disse påvirkes af forhold og begivenheder, der finder sted når målingen bliver skønnet til brug for regnskabet.

Ved revision af skønsmæssige poster, er revisors mål at opnå et tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for, at disse regnskabsmæssige skøn er rimelige og om de tilknyttede oplysninger er fyldestgørende, i forhold til den relevante regnskabsmæssige begrebsramme. Derfor skal revisor opnå en forståelse af virksomheden og dens omgivelser, herunder dens interne kontrol. Derudover skal revisor opnå en forståelse for kravene i den relevante regnskabsmæssige begrebsramme, der har betydning for de regnskabsmæssige skøn, herunder de tilknyttede oplysninger.

Revisor skal ligeledes forstå hvordan den daglige ledelse identificerer de transaktioner, begivenheder og forhold, der kan medføre behov for, at regnskabsmæssige skøn skal indregnes eller oplyses i regnskabet. Revisor skal her forespørge den daglige ledelse om, hvilke ændringer i omstændigheder, der kan medføre nye, eller et behov for at ændre eksisterende, regnskabsmæssige skøn. Revisor skal forstå hvordan den daglige ledelse udfører de regnskabsmæssige skøn og de data, som disse er baseret på.

Når revisor har fået en forståelse for ovenstående områder, skal han vurdere graden af den skønsmæssige usikkerhed på de regnskabsmæssige skøn. Herunder skal revisor ligeledes vurdere, om der er en høj usikkerhed i disse skøn og om de kan medføre betydelige risici for fejlinformation. Derefter skal revisor fastslå, om ledelsen på passende vis har anvendt de krav i den relevante regnskabsmæssige begrebsramme for det pågældende skøn og om metoderne til udførelse af disse skøn er passende og bliver anvendt konsistent og om eventuelle ændringer er passende efter omstændighederne.

Hvis revisor vurderer, at der er risiko for væsentlig fejlinformation, skal der fastslås om de begivenheder, der er indtruffet frem til datoen på revisors erklæring, giver

revisionsbevis for det regnskabsmæssige skøn og teste om den metode, som ledelsen har fastsat disse skøn på, passer sammen med den data, de er baseret på. Revisor skal teste funktionaliteten af kontrollerne med den daglige ledelses udøvelse af det regnskabsmæssige skøn samt udføre passende substanshandlinger og herefter opstille et punktestimat eller et interval til vurdering af ledelsens punktestimat. Når revisor fastlægger disse forhold, skal revisor overveje, om der med hensyn til et eller flere af aspekterne, ved de regnskabsmæssige skøn, kræves specialiseret viden, for at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis

For regnskabsmæssige skøn, der medfører betydelige risici, skal revisor, vurdere om den daglige ledelse har overvejet alternative forudsætninger eller udfald, og hvorfor denne ikke har anvendt disse, eller hvordan den daglige ledelse på anden måde har forsøgt at håndtere den skønsmæssige usikkerhed, ved udøvelsen af det regnskabsmæssige skøn. Der skal også vurderes, om de forudsætninger, som den daglige ledelse har anvendt, er rimelige og her skal revisor også indhente skriftlige udtalelser fra ledelsen om, hvorvidt de mener, at de anvendte forudsætninger er rimelige til at fastsætte det regnskabsmæssige skøn. Revisor skal til sidst vurdere, på baggrund af det opnåede revisionsbevis, om de regnskabsmæssige skøn er rimelige i forhold til den relevante begrebsramme eller om der er fejl.

Revisor skal gennemgå de vurderinger og beslutninger, som den daglige ledelse har foretaget i forbindelse med udøvelsen af regnskabsmæssige skøn, for at identificere, om der er indikatorer på mulig manglende neutralitet hos ledelsen. Indikatorer på mulig manglende neutralitet hos ledelsen udgør ikke i sig selv fejlinformation, der kan anvendes til at drage konklusioner om rimeligheden af de enkelte regnskabsmæssige skøn.

Disse vurderinger og konklusioner skal revisor skrive ind i sin revisionsdokumentation og der skal argumenteres for rimeligheden af de regnskabsmæssige skøn og de tilknyttede oplysninger, der kan medføre betydelige risici. Revisor skal ligeledes dokumentere de indikatorer der er for, at der kan være en manglende neutralitet hos ledelsen.

3. Erstatningsansvar

3.1 Ansvarsgrundlaget

En revisor er underlagt almindelige erstatningsregler for ledelsesansvar jf. SEL §361 stk. 2, der foreskriver, at hvis der med forsæt eller grov uagtsomhed påføres skade på et kapitalselskab, er revisor pligtig til at erstatte denne. For at en revisor kan idømmes erstatningsansvar, skal denne have handlet ansvarspådragende (culpøst). Det er ikke nødvendigvis et krav, at revisor har handlet forsætligt, da uagtsomhed ligeledes kan

ligge til grund for en idømmelse af erstatningsansvar, dette kan være både grov og simpel uagtsomhed.[11]

Som udgangspunkt, dømmes en revisor efter sin ansvarsnorm som offentlighedens tillidsrepræsentant iht. RL §1, stk. 2. Dette betyder, at revisors ansvar bedømmes ud fra dennes hverv og ud fra den forudsætning, at der handles som en professionel inden for området, altså at der foreligger et professionsansvar. Rollen som offentlighedens tillidsrepræsentant indebærer, at de påtegninger og erklæringer, som revisor påsætter regnskabet, er med sikkerhed – enten høj grad af sikkerhed eller begrænset grad af sikkerhed. Dette kan dog også være i de tilfælde, hvor revisor udtaler sig om ledelsesberetningen, for at sikre at den er i overensstemmelse med det der er anført i årsrapporten. I disse situationer gør RL §16, stk. 1 sig gældende og samtlige bestemmelser i Revisorloven finder anvendelse i denne situation.[12]

Den revisionsfaglige norm der foreligger, når revisor handler som offentlighedens tillidsrepræsentant er, at revisors adfærd bedømmes med udgangspunkt i, hvorledes en kyndig og omhyggelig revisor ville have handlet i en tilsvarende situation. Handles der inden for disse rammer, er den revisionsfaglige norm overholdt og revisor har dermed ikke handlet ansvarspådragende (culpøst). Der er derfor også et vidt spænd for, hvornår en revisor har handlet ansvarspådragende. Så længe revisor holder sig inden for den nedre og øvre grænse for denne norm, har revisor handlet i overensstemmelse med god revisorskik[13]. Denne norm vil som udgangspunkt blive defineret i forhold til den pågældende opgave, som revisor er stillet. I tilfælde, hvor der er aftalt særlige erklæringsopgaver, vil det derfor være en nødvendighed at klarlægge indholdet af den pågældende aftale, for at fastsætte ansvarsgrundlaget.[14]

3.2 Culpa

Revisor skal som offentlighedens tillidsrepræsentant udføre sine opgaver efter god revisorskik. Dette indebærer, at revisor handler efter de krav der bliver stillet i RL §16, stk. 1, altså at der bliver udvist den nøjagtighed og hurtighed som opgavens beskaffenhed tillader og at revisor udviser professionel skepsis, integritet, objektivitet, fortrolighed, professionel adfærd, professionel kompetence og fornøden omhu.[15]
Revisor er ligeledes omfattet af erklæringsbekendtgørelsen, som lovregulerer den måde revisor afgiver erklæringer på.
I erstatningsretlig forstand kan der alene på baggrund af, at revisor ikke har handlet med fornøden omhu, nøjagtighed og hurtighed betyde, at revisor ikke har handlet i overensstemmelse med god revisorskik. Dette betyder, at revisor skal planlægge revisionen og udføre relevante revisionshandlinger, der kan afdække eventuelle

[11] Halling-Overgaard, 2014, s. 67
[12] Halling-Overgaard, 2014, s. 69-70
[13] Begrebet "god revisorskik" vil blive anvendt igennem hele afhandlingen, da dette ligeledes dækker over god revisionsskik og god regnskabsskik.
[14] Halling-Overgaard, 2014, s. 71-72
[15] RL §16, stk. 1

risikoområder inden der påsættes en påtegning på regnskabet. Hvis dette ikke er gjort, er reglerne der ligger i god revisorskik ikke overholdt. Begrebet om god revisorskik er ikke nærmere defineret i loven, men i ISA 200 er nogle af betingelserne ift. god revisorskik nærmere defineret. Professionel skepsis indebærer, at revisor altid udfører revision med en kritisk indstilling og er opmærksom på forhold, der kan indikere mulig fejlinformation, uanset om dette skyldes fejl eller besvigelser. Det kræver ligeledes at revisor laver en kritisk vurdering af, om det revisionsbevis der ligger som baggrund for revisors påtegning/erklæring er stærkt nok til, at revisor kan udforme en konklusion ud fra dette.

Revisor er kun omfattet af samtlige bestemmelser i Revisorloven, når der handles som offentlighedens tillidsrepræsentant. Her er der et ubetinget krav om, at revisor er uafhængig og afgiver en erklæring, som ikke kun er beregnet til hvervgivers interne brug, men også i forhold til tredjemand. Her vil der være forskel på, om revisor på forhånd ved, at erklæringen skal anvendes i forbindelse med eksempelvis optagelse af lån og dermed skal bruges som bevis eller sikkerhed for virksomhedens økonomiske situation. Her vil revisor skulle tilrettelægge erklæringen således, at den tager udgangspunkt i tredjemands behov for oplysninger og at revisionshandlingerne er formet efter dette behov.[16]

Når revisor handler som offentlighedens tillidsrepræsentant udføres der en form for kontrolfunktion og des mere specifik denne kontrolopgave er, des højere krav er der til revisors erklæring på netop dette område. Dette betyder ligeledes, at hvis revisors erklæring ikke opfylder de betingelser, som der blev stillet i opgaven, så er der stor sandsynlighed for at revisor ender som erstatningsansvarlig, hvis der skulle opstå en erstatningssag på baggrund af denne specifikke opgave.[17]

Nogle regnskabsbrugere kan se revisors påtegning som en garanti for, at der ikke findes fejl i et regnskab. Derfor bliver revisors rolle en form for garant og dermed er det ofte revisor, der bliver udsat for søgsmål fra pengeinstitutter, offentlige myndigheder osv., hvis nogle oplysninger i regnskabet viser sig at være ukorrekte. Det er dog ikke revisors ansvar at give en garanti for at regnskabet ikke indeholder fejlinformation, men det er revisors opgave at sikre, at regnskabet som helhed er retvisende. Dette giver en høj grad af sikkerhed, og ikke en absolut sikkerhed[18] eller garanti, for at regnskabet er uden væsentlige fejl og mangler. Det er dog ikke givet, at hvis der på trods af en blank påtegning, bliver konstateret væsentlige fejlinformationer i et regnskab, at revisor er erstatningsansvarlige i en sådan situation. Betingelsen herfor er, at revisor burde have konstateret denne fejl og erstatningskravene i øvrigt skal ligeledes være opfyldt.[19]

[16] Halling-Overgaard, 2014 s. 106
[17] Halling-Overgaard, 2014, s. 107
[18] ISA 200
[19] Halling-Overgaard, 2014, s. 157

Når revisor påtager sig en revisionsopgave skal denne altid sikre sig, at være uafhængig af hvervgiver. I RL §24, stk. 1 bliver uafhængighedskravene defineret således:

"En revisor, revisionsvirksomheden og andre personer i revisionsvirksomheden, der er knyttet til opgaven eller kontrollerer dennes udførelse, skal ved udførelse af opgaver omfattet af § 1, stk. 2, være uafhængig af den virksomhed, som opgaven vedrører, og må ikke være involveret i virksomhedens beslutningstagning. Uafhængighed kræves både i opgaveperioden og den periode, regnskabet eller det forhold, hvorom der skal afgives erklæring, dækker. Opgaveperioden begynder ved påbegyndelse af udførelse af erklæringsopgaven og ophører, når erklæringen er afgivet."

Dette betyder, at revisor altid skal sikre sig, at der ikke ligger nogen form for fælles interesser i forbindelse med opgaven. Inden opgavens begyndelse skal revisor derfor sikre sig at tage de nødvendige forholdsregler, for at sikre uafhængigheden, såfremt der kan være forhold der truer denne. Dette kan være alle forhold, som er egnet til at vække tvivl hos en velinformeret tredjemand om revisors uafhængighed.

Revisor er derfor altid inhabil i situationer, der er omfattet af RL §24, stk. 2 og 3. Det er ikke kun den revisor der udfører opgaven, der skal være uafhængig. Dette gælder ligeledes hele revisionsteamet, revisionsvirksomheden og revisionsvirksomhedens netværk, der kunne tænkes at have fællesinteresser med virksomheden, som opgaven vedrører.[20] Trusler mod uafhængigheden beskrives nærmere i bekendtgørelsen om godkendte revisorers og revisionsvirksomheders uafhængighed §2.

Viser det sig, at der kan være trusler mod uafhængigheden, skal revisor ikke påtage sig opgaven. Hvis revisor gør det eller ikke tager stilling til egen inhabilitet, vil dette medføre en skærpet culpabedømmelse.[21]

På det erstatningsretlige punkt, i forhold til revisors ansvar når det gælder besvigelser, er der specielt ét område, der er vigtigt. Det er ofte grundet, at revisor ikke har reageret på unormale forhold under revisionen af de interne kontroller, at der opstår et søgsmål om erstatning i besvigelsessager. Det er derfor vigtigt, at revisor er opmærksom på, om der for eksempel er personsammenfald mellem bogholderi og kassefunktion.[22] Når revisor bliver eller burde blive opmærksom på sådanne forhold, bør revisor forholde sig hertil. Svagheder i de interne kontroller skal rapporteres til ledelsen, som derved har til ansvar at rette op på dette. Besvigelser skal rapporteres til det øverste ledelsesorgan i virksomheden. RL §22, stk. 1 siger at: "Indser revisor under udførelse af opgaver efter § 1, stk. 2 og 3, at et eller flere medlemmer af virksomhedens ledelse begår eller har begået økonomiske forbrydelser i tilknytning til udførelsen af deres hverv, og har revisor en begrundet formodning om, at

[20] Halling-Overgaard, 2014 s. 164+165
[21] Halling-Overgaard, 2014, s. 162+163
[22] Responsum nr. 1181 + U2003.2505 H

forbrydelsen vedrører betydelige beløb eller i øvrigt er af grov karakter, skal revisor straks underrette hvert enkelt medlem af ledelsen herom. Underretningen skal indføres i revisionsprotokollen, hvis revisor fører en sådan. Har ledelsen ikke senest 14 dage herefter, over for revisor dokumenteret at have taget de fornødne skridt til at standse igangværende kriminalitet og til at rette op på de skader, den begåede kriminalitet har forårsaget, skal revisor straks underrette Statsadvokaten for Særlig Økonomisk og International Kriminalitet om de formodede økonomiske forbrydelser." Underretningspligten til ledelsen gælder dog kun, hvis revisor har en formodning om at dette vil stoppe den økonomiske kriminalitet, hvis dette ikke er tilfældet, skal underretningen ske direkte til SØIK. Hvis besvigelser omhandler flertallet af medlemmerne i ledelsen, skal underretningen ligeledes ske direkte til SØIK. I sådanne tilfælde går revisors underretningspligt over tavshedspligten. Der er handlepligt, så snart revisor indser, at der kan være tale om besvigelser. Revisor skal her foretage en vurdering af sandsynlighed og hvis der vurderes, at det er mest sandsynligt, at der er tale om besvigelser og disse er af betydelige beløb eller af grov karakter, skal der handles. Erstatningsretligt opstår der et problem for revisor, hvis der forekommer tilfælde af besvigelser, som burde være opdaget under revisionen. Dette er i tilfælde, hvor revisor kunne have udført revisionshandlinger, som ville have afsløret, at der her var tale om økonomisk kriminalitet. Det kan vise sig problematisk, hvis revisor har lavet en underretning, hvor der ikke var hold i revisor formodning om, at der forelå besvigelser. Dette vil ofte ende i et tab, for dem som underretningen angik og de vil i mange tilfælde forsøge at få erstattet disse tab.[23]

3.3 Adækvans og årsagssammenhæng

I sager der omhandler revisors erstatningsansvar, gælder de samme betingelser, som der gør i almindelige erstatningssager. Dette betyder, at der skal være en årsagssammenhæng mellem revisors handlinger og det tab som virksomheden har lidt. Årsagssammenhængen betyder, at der skal være en rimelig tæt sammenhæng mellem handlinger og tab, og kun de handlinger der har ført til et tab, kan blive ansvarspådragende.[24]

Et eksempel på, at revisor har handlet ansvarspådragende er, hvis en långiver kun yder lån til en kunde, på baggrund af revisors erklæring og kunden derefter viser sig at være insolvent. Dermed vil revisors erklæring ikke være retvisende og revisor har handlet fejlagtigt, i forbindelse med revisionen. Långiver ville ikke have ydet lån til kunden, hvis revisor ikke havde underskrevet denne pågældende erklæring og dermed har revisor handlet ansvarspådragende i denne situation. Undladelser kan ligeledes medføre, at revisor har handlet ansvarspådragende. Dette kan forekomme i situationer, hvor revisor burde have handlet anderledes end han gjorde i en given situation. Dette kan være, hvis revisor har undladt at informere ledelsen om sin

[23] Halling-Overgaard, 2014 s. 176+177
[24] Langsted, m.fl. 2013 s. 340

mistanke om, at der forelå besvigelser i det reviderede regnskab eller hvis revisor har undladt at udføre revisionshandlinger, for at afdække fejlinformationer i de områder i et regnskab, hvor risikoen er størst for at disse forekommer.[25]

Det er ikke nok at revisor har begået fejl, disse fejl skal være årsagen til tabet. Bevisbyrden for at der er årsagssammenhæng mellem handlinger og tab, ligger hos skadelidte. Denne bevisbyrde kan lempes, hvis der tale om grove fejl fra revisors side. Skadelidte skal i sådanne situationer kunne bevise, at denne ville have handlet anderledes hvis revisors erklæring havde set anderledes ud. Det vil i fleste situationer, være nemmere at bevise en årsagssammenhæng imellem revisors handlinger og klientens tab, end det er at bevise sammenhængen imellem revisors handlinger og en tredjemands tab. Dette kommer af, at revisors job bl.a. består i at sætte en påtegning på et selskabs regnskab, som derefter bliver offentliggjort således, at det er tilgængeligt for alle, der kunne have interesse i dette. Derfor vil eksempelvis långivere anvende denne påtegning, som grundlag for deres beslutning om at yde et selskab lån, også selvom dette ikke var hensigten med revisors påtegning. Hvis det derefter så viser sig, at selskabets regnskaber ikke var retvisende, så vil revisor kunne stilles til ansvar herfor. Dette fremgår af erklæringsbekendtgørelsens §1, stk. 4, som siger at: "Modtagerne forudsættes i denne bekendtgørelse at være de personer, virksomheder og offentlige myndigheder m.v., hvis beslutninger normalt må forventes at blive påvirket af erklæringerne og udtalelserne".
Her vil det dog alene være tredjemands egne forhold, der afgør om der er årsagssammenhæng i sådanne tilfælde.[26]

Hvis revisor udarbejder erklæringer, der kun er beregnet til klientens interne brug, skal revisor gøre dette klart i sit materiale. Dette vil udelukke, at revisor kan risikere at stå til ansvar for en tredjemands beslutninger, der er baseret på disse erklæringer. Dette gælder ligeledes, hvis revisor vil sikre sig mod ansvar i forbindelse med en påtegning på et regnskab. Her skal revisor også gøre det klart overfor klienten, hvad hensigten med regnskabet er og hvilket formål regnskabets påtegning er tilsigtet og at denne ikke må anvendes til andre formål end dette.[27] I visse tilfælde kan revisor ikke afgrænse sine erklæringer, dette kan fx være i forbindelse med prospekterklæringer og vurderingsberetninger.[28] Her er det en betingelse for erklæringen, at en tredjemand kan disponere i tillid til disse erklæringer. For at der skal være årsagssammenhæng mellem erklæringen og tredjemands erstatningskrav, er det dog en forudsætning at beslutningerne bliver truffet på baggrund af disse erklæringer.[29]

Selv om der i en situation er årsagssammenhæng mellem revisors handlinger og virksomhedens tab, så er det dog ikke altid, at dette medfører erstatningsansvar for

[25] Langsted, m.fl. 2013 s. 341
[26] Halling-Overgaard, 2014 s. 377
[27] Langsted, m.fl. 2013 2013 s. 344
[28] Halling-Overgaard, 2014 s. 383
[29] Halling-Overgaard, 2014 s. 390

revisor, da der skal være en vis påregnelighed (adækvans) mellem disse. Dette betyder, at i en situation hvor der opstår en upåregnelig konsekvens, på baggrund af revisors handlinger, vil revisor ikke kunne kendes erstatningsansvarlig.[30]

3.4 Økonomisk tab

Hvis det kan bevises, at revisors handlinger har ført til et tab i virksomheden, er revisor erstatningsansvarlig for det påførte tab. Selvom at det kan bevises, at revisor har begået fejl, skal der være konstateret et tab, før revisor kan blive erstatningsansvarlig.[31]

Revisors ansvar indtræder først på det tidspunkt, hvor revisor burde have handlet efter at have opdaget besvigelser eller påpeget nødvendige nedskrivninger eller lignende. I denne situation skulle revisor, såfremt der var handlet i overensstemmelse med god revisorskik, have informeret sin klient om disse forhold og ladet dette fremgå af regnskabet. Dermed vil der være en tidsbegrænsning på revisors ansvar, og klienten eller tredjemand må i nogle tilfælde påtage sig noget af skylden selv, da revisors ansvar først indtræder på et senere tidspunkt. Kun det tab der kan forbindes til efter skæringstidspunktet, hvor revisors ansvar indtræder, kan tilføres revisors erstatningsansvar.[32]

En klient kan desuden kræve erstatning for økonomisk tab, i forbindelse med mangelfuldt revisorarbejde. Herunder kan nævnes udgifter til ny revision, for at få rettet op på et fejlagtigt regnskab eller regninger til nødvendig advokatbistand. Erstatning ville ligeledes kunne kræves såfremt, at der er mistede indtægter på baggrund af en revisorfejl, eksempelvis mistede tilskud, som følge af fejlberegninger. I så fald klienten modtager bøder, som følge af fristoverskridelser, som lå under revisors ansvar, kan ligeledes gøre revisor erstatningspligtig herfor.[33]

3.5 Lempelse af erstatningsansvar

Der gælder i erstatningsretten et almindeligt princip om, at skadelidtes egen medvirken til skaden, kan begrænse erstatningsretten. Det er en forudsætning for at en revisor kan gøres erstatningspligtig, at revisor har påtaget sig en opgave for klienten og har pligt til at udføre denne. Dette skal dokumenteres skriftligt og kan eksempelvis gøres i et tiltrædelsesprotokollat (ISA 210). Udover den lovpligtige revision kan en klient selv afgøre, hvilken bistand der ønskes af revisor.[34]

Det er i selskabsloven §§115 og 116 lovreguleret, at det er virksomhedens egen ledelse der skal sikre, at der er den fornødne interne kontrol. Revisors ansvar er at lave systemkontrol og påse, at den interne kontrol i virksomheden er hensigtsmæssig og påpege evt. svagheder overfor ledelsen. Hvis det viser sig, at klienten ikke har de

[30] Langsted, m.fl. 2013 s. 344+345
[31] Langsted, m.fl. 2013 s. 345
[32] Langsted, m.fl. 2013 s. 246
[33] Langsted, m.fl. 2013 s. 347+348
[34] Langsted, m.fl. 2013 s. 348

fornødne midler til at der kan udføres yderligere kontrol, kan dette påvirke revisors erstatningspligt. I sådanne tilfælde vil der blive overvejet hvorvidt virksomheden selv har taget de forholdsregler der skulle til, for at sikre den interne kontrol og om revisor kan gøres ansvarlig herfor. En mindre grad af egen skyld kan dog overtrumfes, hvis revisor har begået grov forsømmelighed.[35]

I så fald at revisor har andre opgaver i en virksomhed, udover den egentlige revision, hviler revisors arbejde på de oplysninger, som klienten udleverer. Revisor har pligt til at forespørge klienten efter alle nødvendige og relevante oplysninger der kræves for, at revisor kan gøre et fyldestgørende arbejde. Ansvaret for at de oplysninger revisor får er korrekte, påhviler klienten. Revisor skal dog altid udvise professionel skepsis, for at overholde reglerne om god revisorskik. Dette betyder dog, at revisor ikke kan gøres erstatningsansvarlig, hvis det viser sig at oplysningerne som revisor har fået af klienten ikke er korrekte. For at begrænse sit ansvar i forbindelse med en opgave, kan revisor, for at sikre sig selv, skrive en specificering af opgaven ind i et aftalebrev. Dette kan i tilfælde af, at erklæringen kun er til brug for ledelsens interne brug og ligeledes om der har været nogle begrænsninger i revisors arbejde, i forbindelse med udførelsen af opgaven.[36] Når klienten har tilvejebragt de nødvendige oplysninger for revisor, påhviler ansvaret for det resterende arbejde revisor selv. Hvis revisor får en begrundet mistanke om, at oplysningerne er behæftede med fejl, må der tages forbehold i erklæringen jf. Erklæringsbekendtgørelsen §6, 10 og 18.[37]

Når revisor har sat sin påtegning på et regnskab, burde dette give en tilstrækkelig troværdighed til, at regnskabet er uden væsentlige fejl og mangler, overfor en tredjemand. Det påhviler dog tredjemand, eksempelvis en kreditgiver, ligeledes selv at lave en kreditvurdering af kunden, inden der bliver ydet kredit til denne. Som eksempel herpå, kan sagen i UfR 1982.595 H nævnes. I denne sag blev både revisor og indehaveren i en virksomhed kendt erstatningsansvarlige over for en kreditgiver, for urigtige oplysninger i regnskabet. Kreditgiver havde dog ikke selv lavet en kreditvurdering af kunden, inden kreditten blev tilkendt og dermed blev erstatningen skønsmæssigt nedsat, på grund af kreditgivers egne forsømmelser.[38]

I tilfælde af, at en skadelidt vil kræve erstatning, gælder der en almindelig pligt til at denne selv forsøger at begrænse sit tab. Dette betyder, at det forventes, at der søges erstatning inden for rimelig tid, da der ellers vil ske forældelse af kravet.[39] For en revisor forældes revisoransvaret som udgangspunkt efter 3 år jf. forældelseslovens §3. Forældelsen kan dog suspenderes og dermed blive forlænget, men kan maksimalt fastsættes til 10 år jf. forældelsesloven §3, punkt 2. Inden år 2008, var forældelsesfristen fastsat til 5 år.

[35] Langsted, m.fl. 2013 s. 349
[36] Langsted, m.fl. 2013 s. 350
[37] Langsted, m.fl. 2013 s. 351
[38] Langsted, m.fl. 2013 s. 352
[39] Langsted, m.fl. 2013 s. 353

Del 2 - Analyse:

4. Memory Card sagens kendelser og domme:

4.1 Sagsfremstilling

Erstatningssagen blev anlagt d. 28. Juni 2002 i Vestre Landsret, hvor Memory Card Technologys A/S' konkursbo gjorde krav på en erstatning på 100 mio.kr. mod selskabets direktør, bestyrelse og revision. Det var konkursboets opfattelse, at bestyrelsen og revisionen havde begået ansvarspådragende fejl og forsømmelser og at selskabets tab kunne være undgået eller begrænset, hvis bestyrelsen og revisionen have opfyldt deres forpligtelser.

I sagen har der været afsagt en dom i Vestre Landsret, som efterfølgende blev anket til Højesteret. Der blev, af bagmandspolitiet (SØK), indledt en undersøgelse af revisorernes handlinger i forbindelse med revisionen af Memory Card Technology A/S og hertil er der ligeledes kommet en afgørelse i Revisornævnet. Denne afgørelse er anvendt i både Vestre Landsrets og i Højesterets afgørelser. Derfor vil alle tre afgørelser blive belyst og analyseret nedenfor.

4.2 Revisornævnets kendelse

Revisornævnet er en uafhængig disciplinærretlig klageinstans. Nævnet behandler klager over godkendte revisorer, der har afgivet erklæringer efter RL § 1, stk. 2 og 3, og som ved afgivelse af erklæringen har tilsidesat sine pligter som offentlighedens tillidsrepræsentant, i tilfælde hvor erklæringen ikke udelukkende skal bruges af hvervgiveren.[40] Revisornævnets opgave er, at foretage en disciplinærretlig stillingtagen til en klage om, hvorvidt der foreligger ansvarspådragende handlinger (culpa) bag revisorernes arbejde. Deres opgave er ikke at tage stilling til, om der er årsagssammenhæng mellem det økonomiske tab og revisorernes handlinger. Revisornævnet fungerer som en offentlig tilsynsfunktion for revisorer, der skal sikre at de overholder den norm der ligger, i forbindelse med udøvelse af deres hverv. Revisornævnet fungerer endvidere som et domstolslignende nævn og kan idømme revisor straffesanktioner, ved manglende iagttagelse af god revisorskik.[41]

Statsadvokaten for Særlig Økonomisk Kriminalitet (herefter SØK) indledte en undersøgelse af revisionen, der blev udført i MCT, efter at selskabet var gået konkurs. Efter konkursen fremsatte konkursboet et erstatningskrav mod direktøren John Trolle, bestyrelsen samt revisorerne, og der blev rejst tiltale mod alle disse.

[40] Nævnenes hus, 2018.
[41] Halling-Overgaard 2014, s. 466-468

SØK indsendte den 1. Oktober 2004 et klageskrift over de fire sagsøgte revisorers[42] udførelse af revisionen i MCT for regnskaberne 1998/1999 og 1999/2000 til Disciplinærnævnet for Statsautoriserede og Registrerede Revisorer, som sidenhen har skiftet navn til Revisornævnet. Dette klageskrift indeholdt 12 klagepunkter, fordelt på fem punkter vedrørende 1998/1999 regnskabet og syv punkter, der vedrørte 1999/2000 regnskabet. KPMG havde udarbejdet en rapport for SØK og denne rapport lå til grund for klageskriftet. Nogle af punkterne omfattede regnskaber for MCTs datterselskab, Memory Card Management (MCM), men da revisorerne var de samme, er disse klagepunkter omfattet af denne sag.

SØK havde bl.a. indsendt klager over værdiansættelsen af varelageret for begge år samt et stort tilgodehavende, som MCT havde hos en amerikansk kunde, Innovative Technology Products (ITP) i 1998/1999 samt et tilgodehavende hos EuroA Technology i 1999/2000. Der var ligeledes en klage om en kontraktomsætning med Samsung (SSEG), der var blevet forkert indregnet i MCTs regnskaber i begge regnskabsår. SØK havde indsendt flere klager, men disse vil ikke omtales yderligere, da revisorerne enten blev frikendt for disse klager eller også omfatter de ikke så store beløb, at de havde en betydning for de endelige afgørelser. Tilgodehavendet hos EuroA er heller ikke omtalt i afgørelserne i Landsretten og Højesteret, men er medtaget her, da det omfatter en væsentlig regnskabspost i MCTs i årsregnskabet 1999/2000.

4.2.1 Varelager

Varelageret i MCT udgjorde i 1998/1999 ca. 45% af den samlede balancesum og var dermed en særdeles væsentlig regnskabspost i selskabets årsrapport. Revisorerne havde i nogle arbejdsnotater oplyst, at det var en svaghed, at selskabets direktør var den eneste der havde adgang til lagersystemet og havde mulighed for at ændre i lagerværdierne. Endvidere var dokumentationen for de foretagne ændringer i lagerværdierne, ikke tilstrækkelig. Revisorerne kunne ikke gennemskue de genberegninger i lagerværdien som berettigede, at de kunne opskrives, men der var blevet konstateret en overvurdering af nogle bestemte varegrupper på næsten 28 mio.kr. Direktøren forklarede i denne sammenhæng, at der var flere varegrupper, hvor der var et samspil mellem varerne og at det derfor ikke gav mening at analysere varerne enkeltvis.

Revisorerne ønskede at konsultere en programmør for det regnskabsprogram, som MCT anvendte til opgørelse af lageret, da det ikke var muligt at gennemskue hvordan genberegninger blev udført. Dette ønskede MCT dog ikke at imødekomme. På statusdagen havde genberegninger medført en stigning i lagerværdien på ca. 50 mio.kr. Revisorerne havde noteret, at det ikke var muligt at opnå et tilstrækkeligt revisionsbevis for denne opskrivning og de havde foretaget nogle stikprøver der viste, at opskrivningen var forsvarlig og der blev derfor ikke taget forbehold for de

[42] Klagen omfattede ikke revisionsvirksomhederne, som disse fire revisorer var ansat i.

manglende revisionsbeviser. Dette gentog sig i det efterfølgende regnskabsår 1999/2000. Revisorerne havde også i dette regnskabsår påpeget usikkerheder på områder, hvor opmærksomheden skulle skærpes. De valgte dog endnu engang at påføre årsrapporten en blank påtegning. Efter at selskabet var gået i betalingsstandsning, blev der konkluderet, at egenkapitalen ville have været negativ med 61 mio.kr., hvis disse opskrivninger af varelageret ikke var blevet foretaget.
Revisornævnet fandt, at de revisionsbeviser, der lå til grund for værdiansættelsen, afslørede væsentlige svagheder, og de var ikke tilstrækkelige til, at der var opnået en begrundet overbevisning om varebeholdningernes rigtighed. Det var desuden usædvanligt, at den administrerende direktør i et børsnoteret selskab, selv havde mulighed for at foretage varereguleringer, uden tilstrækkelig dokumentation herfor. Dette burde have givet revisorerne anledning til skærpet opmærksomhed. Revisornævnet fandt derfor heller ikke, at stikprøvevis optælling af varelageret og analyser af prisudvikling var tilfredsstillende for at opnå et tilstrækkeligt revisionsbevis, der berettigede en opskrivning på næsten 50 mio. kr.[43]
Overordnet set fandt Revisornævnet, at det manglende forbehold for værdiansættelsen af varelageret samt, at det forhold at værdiansættelsen af varelageret var foretaget af varelageret som en samlet enhed, var brud på dagældende erklæringsbekendtgørelses §5, stk. 1, nr. 6 og nr. 2 og regnskabsvejledning 8, afsnit 40 (marts 1992), som angav, at opgørelsen af varelageret skulle foretages for hver vare eller sammenlignelige varegruppe for sig. Dermed havde revisorerne handlet i strid med god revisorskik. Kritiske bemærkninger i revisionsprotokollen kunne ikke erstatte et forbehold i revisionspåtegningen jf. RV 18, punkt 4.10. Det blev betragtet som en skærpende omstændighed, at der havde været tilsvarende problemer i begge regnskabsår, uden at revisorerne havde taget forbehold for værdiansættelsen af varelageret.[44]

Revisornævnets afgørelse på dette punkt viser, at på områder – her skønsmæssige poster - hvor der er stor risiko for fejlinformation, er det af betydning, at revisorerne opnår et stærkt revisionsbevis, for at disse skøn er korrekte. Det indebærer ifølge RV 13 at, revisorer påser om der er taget hensyn til relevante begivenheder, der er optrådt frem til erklæringstidspunktet. Revisor skal desuden påse, at ledelsens regnskabsmæssige skøn er korrekt indarbejdet i regnskabet og skøn, der er væsentlige for forståelsen af regnskabet er behørigt oplyst. Varelageret var en særdeles væsentlig post i MCTs regnskab og dermed skulle det have været nærmere belyst, hvilke vurderinger disse skøn var opbygget på. Det fremgår af revisorernes planlægningsnotater for dette år, at de var opmærksomme på, at ledelsen kunne fristes til at foretage reguleringer, for at tækkes investorerne, da virksomheden havde

[43] Revisornævnets sag nr. 40/2004-S, s. 3-6 + 12-14 + 34-35 + 38-39
[44] Revisornævnets sag nr. 40/2004-S, s. 3-6 + 12-14 + 34-35 + 38-39

haft svært ved at leve op til forventningerne. De var ligeledes opmærksomme på, at den interne kontrol ikke var tilstrækkelig på området for værdiansættelsen af varelageret, idet direktøren var den eneste der havde indsigt i og adgang til systemet og han desuden havde mulighed for at regulere i værdiansættelsen. Disse faktorer burde have fået revisorerne til at skærpe deres opmærksomhed på dette område og ikke lade sig begrænse til, kun at foretage stikprøver af varelageret. Ledelsen var desuden modvillig i, at revisorerne konsulterede en regnskabsprogrammør, for at opnå et stærkere revisionsbevis af de genberegninger, der var foretaget af direktøren. Med udgangspunkt i, at varelageret var så væsentlig en post i regnskabet og revisorerne blev forhindret i deres arbejde, grundet ledelsens modvillighed for at søge professionel assistance og grundet uenighed om værdiansættelsen af varelageret, burde dette have resulteret i en modifikation i revisionspåtegningen. RV 13 påpeger, at hvis der ikke kan opnås et tilstrækkeligt revisionsbevis på de omhandlende skøn og disse er væsentlige for regnskabet som helhed, så skal der foretages en modificering i revisors påtegning af regnskabet. Revisornævnet har dog ikke påpeget dette punkt, da revisorerne havde forklaret, at det kun var én ud af flere mulige revisionshandlinger, som de kunne benytte sig af, hvilket ligeledes fremgår af RV 13, der anfører, at ved komplekse skøn, *kan* særligt sagkyndige inddrages. Det formodes derfor, at Revisornævnet ikke har vurderet dette forhold til at være væsentligt for culpabedømmelsen og derfor ikke har taget dette til nærmere betragtning. Metoden der var anvendt til indregning af varebeholdningernes kost- eller anskaffelsespris og metoden som ukurant varebeholdning var indregnet på, stemte ligeledes ikke overens med selskabets regnskabsprincipper. Med henvisning til RV 13, skal revisor påse, at regnskabsmæssige skøn er korrekt indregnet i regnskabet. Dermed var der flere faktorer, der i dette tilfælde gjorde, at der skulle have været taget forbehold for værdiansættelsen i revisionspåtegningen og som kunne indikere, at revisors arbejde ikke var tilstrækkeligt udført på dette område.

4.2.2 Tilgodehavende hos Innovative Product Technology

Tilgodehavendet hos ITP udgjorde i regnskabsåret 1998/1999 40,4 mio.kr. Heraf var 15 mio. kr. overforfaldent, uden at der blev rykket efter tilgodehavendet hos debitoren, ITP. John Trolle forklarede til revisorerne, at det var kutyme i branchen at yde lange kreditter til tæt knyttede samarbejdspartnere og at der ikke var nogen risiko ved denne kunde, da ejeren af selskabet var meget velhavende. Revisorerne kunne dog ikke fremskaffe nogle beviser herfor, da det ikke var muligt at få fat på selskabets regnskaber eller lave kreditvurdering af selskabet på andre måder, trods flere forsøg herpå. Revisorerne havde dog fået dokumentation fra ITPs direktør om, at der eksisterede et tilgodehavende til MCT. MCT havde ligeledes en mindre gæld til ITP, som de løbende afbetalte på. John Trolle havde forklaret, at han havde aftalt med ITP, at fremtidige køb ville blive modregnet i det tilgodehavende, som MCT havde hos dem, således at mellemværendet kunne afvikles. Revisorerne kunne ikke fremskaffe

revisionsbeviser der kunne understøtte John Trolles skøn, men valgte alligevel at stole på oplysningerne, som de fik af John Trolle, og debitoren blev herefter kun omtalt i revisionsprotokollen.

Revisornævnet fremhævede til dette punkt, at der var tale om et tilgodehavende på over 40 mio.kr. ud af de samlede fordringer på 149 mio.kr. Revisorerne var opmærksomme på, at samhandelsforholdet var ret atypisk idet at MCT altid betalte ITP til tiden, dog uden at modregne i tilgodehavendet, som de havde hos ITP. Det var ikke muligt at få brugbare informationer fra ITPs revisorer eller andre af deres samarbejdspartnere om selskabets betalingsevne, men baseret på gennemgangen af samhandelsforholdet så det ikke ud til at understøtte John Trolles forklaring af ITPs betalingsmønster. Af det samlede tilgodehavende, så det ud til at næsten 30 mio. kr. var overforfaldent i regnskabsåret 1998/1999, hvilket ikke stemte overens med John Trolles forklaring om, at det var normal kutyme at yde lange kreditter til tæt knyttede samarbejdspartnere, da tilgodehavendet i så fald ikke ville have været overforfaldent. Dette kunne have tydet på, at der var manglende betalingsevne i selskabet og revisorerne burde have drøftet en sikkerhedsstillelse af dette tilgodehavende med ledelsen. I regnskabsåret 1999/2000 var tilgodehavendet nedskrevet med 27,6 mio.kr., hvilket passede med det overforfaldne beløb. Revisorerne skulle have taget et forbehold for værdiansættelsen af dette tilgodehavende og ved at undlade dette, havde de dermed overtrådt dagældende erklæringsbekendtgørelses §5 stk.1, nr. 4 og handlet i strid med god revisorskik.[45]

I dette tilgodehavende, som MCT havde hos ITP, forelå ingen beviser for at tilgodehavendet kunne blive indfriet, på de vilkår som John Trolle havde forklaret. Forklaringen stemte ikke overens med den betalingshistorik der forelå i samhandelsforholdet mellem selskaberne og det var ikke muligt for revisorerne at foretage en kreditvurdering af ITPs betalingsevne. Dette gjorde, at der var megen usikkerhed forbundet med dette tilgodehavende. Revisorerne havde modtaget en bekræftelse fra direktøren i ITP om, at der forelå et tilgodehavende, men derudover byggede tilgodehavendet og ITPs betalingsevne primært på John Trolles forklaring. I regnskabsåret 1999/2000 blev MCT nødt til at nedskrive tilgodehavendet med næsten 30 mio.kr. ud af 40 mio.kr. hvilket ligeledes viste, at John Trolles forklaring ikke var troværdig. Med fokus på, at tilgodehavendet til at starte med, var en så væsentlig post i MCT og at der forelå et så beskedent revisionsbevis, burde der have være taget forbehold for værdiansættelsen heraf. Med henblik på revisorernes egne forklaringer til dette punkt[46], var deres argument til det manglende forbehold, at samhandelsforholdet gik mange år tilbage og der ikke havde været problemer med

[45] Revisornævnets sag nr. 40/2004-S, s. 36+37
[46] Revisornævnets sag nr. 40/2004-S, s. 22-23

denne kunde tidligere. De forklarede ligeledes[47], at det ville være usandsynligt, at en kunde der havde bekræftet at skylde selskabet penge, ikke ville betale sin gæld. Revisorerne havde derfor vurderet, at deres revisionsbevis var tilstrækkeligt på dette punkt, hvilket Revisornævnet ikke gav revisorerne medhold i.

4.2.3 Tilgodehavende hos EuroA Technology A/S

I regnskabsåret 1999/2000 var MCTs største debitor EuroA Technology A/S (herefter benævnt EuroA). MCT havde på statusdagen faktureret to fakturaer til EuroA til en værdi på i alt ca. 46,6 mio.kr., hvilket var en langt større ordre, end MCT tidligere havde fået af denne kunde. Det samlede tilgodehavende hos EuroA var herefter på ca. 50,1 mio.kr. Det var dog ikke muligt for MCTs revisorer at få bekræftet hele saldoen fra debitor og EuroA ville ikke kendes ved den ene af de udstedte fakturaer, hvilket medførte en difference på 20 mio.kr. i tilgodehavendet. Der forelå dokumentation for, at MCT havde afsendt nogle varer til EuroA, men det fremgik ikke på fragtpapirerne, om der var tale om varer fra begge fakturaer. Revisorerne havde vurderet, at de igennem en kontrol af fragtbreve, indirekte kunne bekræfte at hele ordren var afsendt. Revisorerne forklarede her til, at de havde fundet dette tilfredsstillende som revisionsbevis.

SØK havde konstateret, at fragtbrevene ikke fuldt ud kunne dokumentere, at varerne fra den ubekræftede faktura var afsendt. Regnskabsprincippet i MCT angående indregning af indtægter var, at salg først blev indregnet på leveringstidspunktet. Derfor var det af væsentlig betydning, at der forelå dokumentation for, at varerne var leveret inden indtægterne blev indregnet i resultatopgørelsen. SØK anså, at det ligeledes burde have givet anledning til revisorernes skærpede opmærksomhed på dette, at transaktionen blev udlignet ved et modkøb kort tid efter. Revisornævnet var her enige med SØK og påpegede, at der skulle have været taget et forbehold for værdiansættelsen af transaktionen og for indtægtsførelsen af den ubekræftede faktura. Her havde revisorerne overtrådt den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk. 1, nr. 6 og handlet i strid med god revisionsskik. Nævnet fandt desuden, at transaktionen burde have været omtalt i revisionsprotokollen, jf. RV 18 fra marts 1991, punkt 5.10., og ved at undlade dette, havde revisorerne tilsidesat god revisorskik.

Det usædvanlige ved dette tilgodehavende var, at der på statusdagen d. 30/6-2000 var faktureret to fakturaer, på tilsammen 46,6 mio.kr. til EuroA Technology. MCT havde tidligere haft et samhandelsforhold med EuroA og havde inden disse fakturaudstedelser et tilgodehavende hos selskabet, men de havde ikke tidligere udstedt fakturaer af så store beløb til dette selskab. Revisorerne undrede sig også over disse fakturaer og EuroA ville ikke kendes ved den ene af ordrerne på 20 mio.kr. I RV

[47] Revisornævnets sag nr. 40/2004-S, s. 27

21 punkt 1.3 står, at usædvanlige transaktioner ved årsafslutning, som har en væsentlig indvirkning på regnskabet, er en indikator for, at der kan forekomme bevidst fejlinformation i et regnskab. En usædvanligt stor transaktion på statusdagen, burde derfor have fået revisorerne til at undersøge forholdet nærmere. Endvidere det faktum, at debitor ikke ville kendes ved en stor del af det tilgodehavende, som MCT påstod at have hos denne, burde have vækket revisorernes mistanke om, at der kunne forekomme besvigelser. Revisorerne forsøgte at finde revisionsbevis for, at tilgodehavendet var til stede igennem fragtbreve og de vurderede, at de således kunne bekræfte, at varerne var afsendt. De burde dog ikke have stillet sig tilfreds med en indirekte bekræftelse af en så væsentlig og usædvanlig transaktion. Revisornævnet fandt ligeledes, at det opnåede revisionsbevis ikke var tilstrækkeligt ud fra den dokumentation der forelå og god revisorskik var dermed ikke overholdt. At fakturaerne senere blev udlignet ved et modkøb, burde have været endnu en indikator for, at revisorerne skulle vise større agtpågivenhed over for disse fakturaer.

Fakturaerne var blevet indregnet i regnskabet som en indtægt, hvilket var imod MCTs regnskabsprincipper, da disse først måtte indregnes når varen var leveret. Derfor skulle der have foreligget en leveringsbekræftelse, inden fakturaerne kunne indregnes. Revisorerne skulle have påtalt over for ledelsen, at dette gik imod selskabets regnskabsprincipper, da disse fakturaer ikke måtte indregnes, før der forelå et bevis for at levering var sket. RV 18, punkt 5.10 fremhævede ligeledes, at væsentlige forhold af usædvanlig eller særlig karakter skulle redegøres for i revisionsprotokollen.

4.2.4 Kontraktaftale med Samsung Semiconductor Europe

MCT havde en kontraktaftale med Samsung Semiconductor Europe (SSEG), der trådte i kraft den 1. oktober 1998 og blev fornyet i februar år 2000, hvorfor denne var gældende i begge omtalte regnskabsår. Kontraktaftalen gik ud på, at Samsung leverede samtlige råvarer og fik MCM (MCTs datterselskab) til at samle disse, hvilket de fik et vederlag for. Ejendomsretten forblev hos Samsung. I opstillingen af årsregnskabet for MCM, blev omsætning fra denne kontrakt indregnet, som om risikoen og ejendomsretten var overgået til MCM. John Trolle begrundede dette med, at ejendomsretten reelt set overgik til MCM og derfor var de berettigede til at indregne dette i omsætningen, som om de selv havde indkøbt råvarerne og bearbejdet disse. Ifølge revisorernes arbejdspapirer, blev disse forklaringer dokumenterede med formelle købs-og salgsfakturaer samt officielle bekræftelser af ordrerne fra Samsung. Der står dog udtrykkeligt i kontraktaftalen med Samsung og MCT, fra den 1. Oktober 1998, at ejendomsretten forbliver hos SSEG og ikke bliver overført til MCT. Derfor mente SØK ikke, at der var grundlag for at indregne kontraktomsætning i koncernregnskabet.

Revisornævnet havde i sin afgørelse af SØKs klage fremhævet, at her ikke var tale om sædvanlig omsætning, men nærmere en fiktiv omsætning baseret på arbejde, som MCM havde udført for SSEG. Revisorerne havde i deres notater påpeget, at dette var

en forkert måde at indregne værdierne af omsætningen på ifølge kontraktaftalen, men havde alligevel valgt at godtage John Trolles forklaring. Revisornævnet fik aldrig de omtalte salgs- og købsfakturaer fra SSEG, som revisorerne baserede deres påtegning på og fandt derfor ingen dokumentation for, at ejendomsretten reelt overgik til MCT. Revisornævnet anså derfor, at der skulle have været taget et forbehold for indregningen af kontraktomsætning. Ved at undlade dette, havde revisorerne overtrådt dagældende erklæringsbekendtgørelse §5 stk. 1, nr. 6 og handlet i strid med god revisorskik.

I dette punkt omfatter afgørelsen en omsætning der er indregnet, uden at der foreligger et grundlag for indregning. Revisorerne burde have læst den indgåede kontrakt og påtalt den forkerte indregning over for ledelsen. Der var klare retningslinjer, for MCMs samarbejdsforhold med SSEG og John Trolles forklaring kunne i sig selv ikke være nok til, at revisorerne godkendte dette som forklaring på, at omsætningen var indregnet i regnskabet. Ifølge RV1, punkt 2.6 (1993), skal revisor "kontrollere, hvorvidt det udarbejdede regnskab opfylder lovgivningens og eventuelle vedtægters regnskabsbestemmelser. Herunder skal revisor vurdere den anvendte regnskabspraksis, de udøvede regnskabsmæssige skøn samt de af ledelsen afgivne oplysninger". Ifølge denne vejledning er det revisors ansvar at vurdere den anvendte regnskabspraksis og dermed også de regnskabsprincipper, der forelå i forhold til denne kontraktomsætning. En kontrakt er, ifølge aftalelovens §1, som udgangspunkt bindende og derfor ville en udtalelse fra et ledelsesmedlem ikke være et tilstrækkeligt grundlag for at anvende et andet regnskabsprincip end det, der er angivet i en kontrakt eller for at ændre i et selskabs regnskabsprincipper.

4.2.5 Samlet vurdering

Revisornævnet er i sin afgørelse kommet frem til, at der foreligger ansvarspådragende handlinger bag revisorernes arbejde i forhold til revisionen af MCTs regnskaber i 1998/1999 og 1999/2000. Disse afgørelser er baseret på, at der i alle tilfælde er sket brud på god revisorskik.

I forbindelse med MCTs konkurs, var der ingen der vidste, at der var tale om omfattende bedragerier begået af selskabets direktør, der lå bag selskabets nedtur, kombineret med nogle udefrakommende faktorer.
RV 21 trådte i kraft den 28. maj 1999 og med denne kom der specifikke instrukser til, hvordan revisor skulle forholde sig i situationer, hvor der var mistanke om, at der kunne forekomme fejlinformation, som følge af besvigelser. I Revisornævnets afgørelse henvises der ikke til denne vejledning i nogen af punkterne. Der henvises desuden ikke til RV 13 fra 1989, på trods af at der var væsentlige skønsmæssige poster med i klagepunkterne og revisorerne dermed skulle følge denne vejledning på

disse områder. Dette formodes at være grundet, at klagepunkterne fra SØK, omhandlede generelle revisionshandlinger og at der var utilstrækkelige revisionsbeviser på flere områder. Dermed var det de udførte revisionshandlinger og de revisionsbeviser der lå til grundlag for revisors påtegning, der blev vurderet på i Revisornævnet og ikke hvilke specifikke revisionshandlinger, der burde have været foretaget, i forhold til de omtalte områder. Der er taget stilling til revisors disciplinæransvar og om der er tilsidesat god revisorskik, ved udførelsen af revisionen i MCT og derfor har det ikke været nødvendigt at henvise til disse revisionsvejledninger i bedømmelsen heraf, da det var tilstrækkeligt at henvise til, at god revisorskik ikke var overholdt.

Når det gælder revisorernes forklaringer[48], hersker der ingen tvivl om, at direktøren, John Trolle, har været opfattet som særdeles pålidelig og veltalende, og som en mand med en stor viden inden for det marked, som MCT-koncernen opererede på. Dette kan have været en medvirkende faktor til, at revisorerne sandsynligvis ingen mistanke havde om, at der foregik besvigelser i selskabet, selv om der var flere faktorer, der burde have fået dem til at mistænke, at dette var tilfældet.

Indtil RV 21 trådte i kraft, var det almen opfattelse blandt revisorer, at det ikke var deres ansvar at udføre revision med henblik på at opdage tilsigtet fejlinformation.[49] Dette har revisorerne i MCT også brugt som argument i deres forklaringer på, hvorfor de ikke udførte yderligere revisionshandlinger, når de var opmærksomme på svagheder på flere områder, hvorfor opmærksomheden på disse skulle skærpes.[50] Det fremgår dog af RV 1, punkt 2.7 og 2.8 (1993) at revisor skal tilrettelægge revisionen således, at der kan tages stilling til om regnskabet indeholder væsentlige fejl og mangler. Dette gælder både tilsigtede og utilsigtede fejl. Det fremgår ligeledes af dagældende erklæringsbekendtgørelse §6, at revisor som minimum skal give supplerende oplysninger, hvis der opstår forhold hvor de mistænker at medlemmer af ledelsen kan ifalde erstatningsansvar. Det har derfor været gældende, at revisorerne ikke skulle planlægge revisionen med henblik på at opdage strafbare forhold, men efter at opdage både tilsigtede og utilsigtede fejl og mangler i regnskabet. Revisorerne i MCT skulle derfor have været opmærksomme på, at der kunne forekomme besvigelser under revisionen. RV 21 trådte i kraft i maj 1999 og formodes derfor at have været gældende for revisionen i disse regnskabsår, da revisionen af regnskabsåret 1998/1999 er udført i oktober 1999, som er efter ikrafttrædelsen af RV 21.

RV 21 var den første danske vejledning til revisorer, der specifikt omhandlede besvigelser. Når der træder en ny vejledning i kraft, der omhandler specifikke områder i revisionen, kan det formodes, at dette medfører øget opmærksomhed på disse

[48] V.L. B–1553–02, pkt. 13, s. 135-167
[49] RV 21
[50] Revisornævnets afgørelse sag 40-2004-S s. 21

områder. Dette især når der kommer en revisionsvejledning, der omhandler et så væsentligt punkt som besvigelser, burde dette have fået revisorer til at overveje, om dette kunne forekomme i de selskaber, hvis regnskaber de reviderede. Vejledningen kommer ind på hvilke områder der specielt er udsat for besvigelser og hvilke revisionshandlinger der skal eller kan udføres, for at afdække disse. Derfor kan det undre, at der ikke har været større fokus på besvigelser fra revisorernes side, da alle ovenstående kritikpunkter har faktorer, som står nævnt i vejledningen, som værende risikofyldte områder.

4.3 Vestre Landsrets afgørelse

Landsrettens afgørelse omfatter bestyrelsens medlemmer, herunder bestyrelsesformanden og revisorerne i Memory Card Technology. Afgørelsen omfatter også dommen mod John Trolle, men denne omtales ikke yderligere.
I dette afsnit vil der redegøres for og analyseres på begrundelsen bag dommen for bestyrelsesmedlemmerne, herunder bestyrelsesformanden, samt de fire revisorer.

4.3.1 Bestyrelsen

Bestyrelsen i MCT bestod af tre medlemmer, udover John Trolle. Landsretten lagde til grund, i dommen mod disse, at der var blevet lagt vægt på, at medlemmerne var uafhængige af John Trolle og at der var tale om højt kvalificerede erhvervsfolk. Bestyrelsesmedlemmerne deltog aktivt og mødte velforberedte til alle bestyrelsesmøder, der havde være i perioden fra 1998-2001. Bestyrelsen havde siden starten sikret, at selskabet blev organiseret således, at der var en klar ansvarsfordeling mellem bestyrelsen, direktionen, de ledende medarbejdere og revisionen. Bestyrelsen havde udarbejdet en forretningsorden, som blev underskrevet af revisorerne og som indebar, at hvis der forekom uregelmæssigheder, så skulle disse meddeles skriftligt til bestyrelsesformanden. Revisorerne havde i tiltrædelsesprotokollatet ligeledes forpligtet sig til at rapportere revisionsprotokollen, hvis der forekom svagheder i forretningsgange eller interne kontroller.[51]
Bestyrelsen havde flere gange spurgt ind til revisionen af bl.a. varelager og tilgodehavendet hos ITP og havde, ud fra de svar som de fik af revisionen og John Trolle, ingen grund til at tro, at der var problemer med disse. Der blev heller ikke på noget tidspunkt sendt en underretning fra revisionen til bestyrelsen.
Landsretten mente derfor ikke, at man kunne bebrejde bestyrelsesmedlemmerne, at de frem til efteråret i år 2000 var overbevist om, at selskabets forhold var i orden. Der var dermed ikke grundlag for, at de havde handlet ansvarspådragende frem til dette tidspunkt, ved ikke at reagere på de forhold, der kunne være tegn på, at regnskaberne ikke var retvisende.[52]

[51] V.L. B–1553–02 s. 208-211
[52] V.L. B–1553–02 s. 208-211

Bestyrelsen fik i efteråret 2000 besked om, at årsregnskabet ville vise underskud, grundet udvikling i DRAM-priserne og dollarkursen, men at regnskabet ville få en blank påtegning. Bestyrelsen iværksatte umiddelbart tiltag for at afbøde virkningerne af den negative udvikling. Der var derfor heller ikke her grundlag for, at bestyrelsen havde tilsidesat deres forpligtelser og handlet ansvarspådragende. De kunne derfor ikke dømmes til at betale erstatning til konkursboet.[53]

Denne afgørelse gælder alle bestyrelsesmedlemmer, herunder bestyrelsesformanden. Afgørelsen gælder dog ikke det brev, som bestyrelsesformanden modtog fra den tidligere økonomichef, Henning Bech i marts 2000, men ikke formidlede videre til de andre bestyrelsesmedlemmer eller revisionen. I dette brev blev bestyrelsesformanden gjort opmærksom på, at økonomichefen var fratrådt sin stilling, grundet uenigheder med John Trolle ang. værdiansættelsen af varelageret og håndteringen af en konstateret optællingsdifference. John Trolle havde ønsket at opskrive hele varelageret over én kam, for at rette op på fejlen, hvilket økonomichefen ikke var enig i, da dette gik imod selskabets regnskabsprincipper. John Trolle forklarede herefter, at problemet var løst i samarbejde med revisionen og revisionen bekræftede dette, på et efterfølgende bestyrelsesmøde.[54]

Bestyrelsesformanden vidste, fra et tidligere bestyrelsesmøde, at revisionen havde haft problemer med at sikre sig, at værdiansættelsen af varelageret var korrekt og derfor burde han have reageret på brevet fra økonomichefen. Han burde ikke ukritisk at have godtaget John Trolles forklaring, men i stedet have informeret de øvrige bestyrelsesmedlemmer og revisionen om de oplysninger, som han havde fået.

Denne undladelse kunne dog ikke føre til, at bestyrelsesformanden blev kendt erstatningsansvarlig, da han var berettiget til at formode at alt var i orden idet, at revisorer gennemgik hele selskabet med henblik på en børsnotering på NASDAQ. Han kunne derfor gå ud fra, at John Trolle ikke havde mulighed for at foretage sig noget, som ikke var i overensstemmelse med selskabets regnskabsprincipper. Bestyrelsesmanden blev dermed også frifundet for erstatningsansvar.[55]

Bestyrelsens rolle i denne periode var, at have tilsyn med direktionen i selskabet og at sikre overordnede strukturer. Der forventedes at blive etableret kontrol- og tilsynsforanstaltninger, som en god og omhyggelig bestyrelse sædvanligvis ville etablere. For at en bestyrelse eller et bestyrelsesmedlem skal kunne idømmes erstatningsansvar, gør de normale culpabetingelser sig gældende – altså skal der være handlet forsætligt eller uagtsomt. Dette betyder, at der skulle handles i forhold til de normer, som var gældende for den aktivitet der skulle udføres og den rolle, som

[53] V.L. B–1553–02 s. 208-211
[54] V.L. B–1553–02 s. 208-211
[55] V.L. B–1553–02 s. 208-211

pågældende havde påtaget sig.[56] Derfor antages det, at et bestyrelsesmedlem skulle have handlet groft uagtsomt eller forsætligt, for at kunne idømmes et erstatningsansvar, da det i formuleringen "god og omhyggelig" bestyrelse ikke forventes at ligge et ansvar ved simpel uagtsomhed. Bestyrelsen havde i MCT sikret, at der var en klar ansvarsfordeling og de deltog aktivt og velforberedte til alle bestyrelsesmøder. Der var udarbejdet en forretningsorden, som var godkendt af revisorerne og alle parter var bekendt med den rolle, som de var blevet tildelt. Bestyrelsen spurgte ind til problemfyldte områder og iværksatte tiltag for at mindske konsekvenserne af udefrakommende faktorer. De havde derfor fuldt ud levet op til den forpligtelse som de, som bestyrelsesmedlemmer havde. Der er intet professionsansvar forbundet med det, at være bestyrelsesmedlem og der forventedes derfor ikke, at bestyrelsesmedlemmerne i MCT havde en professionel viden inden for de områder, som de arbejdede med. Derimod skulle de føre tilsyn med, at direktionen levede op til deres ansvar og pligter som ledere af selskabet. Culpakravet var derfor ikke opfyldt her.

Bestyrelsesformanden sad inde med en viden om, at økonomichefen mistænkte, at direktøren havde "urent trav" og derfor blev han bedømt på denne viden, som han ikke formidlede videre, hvilket Landsretten vurderede var en fejl. De anså dog ikke, at denne fejl kunne føre til et erstatningsansvar, idet at selskabet blev grundigt undersøgt at revisorer (professionelle) og dermed kunne bestyrelsesformanden have tillid til, at der ikke foregik noget ulovligt i selskabet. Culpakravet er her opfyldt, idet at der var handlet uagtsomt, men dette formodes at blive bedømt som simpel uagtsomhed i dette tilfælde, idet at selskabet blev undersøgt grundigt af revisorerne og det var dermed ikke tilstrækkeligt til, at der kunne idømmes et erstatningsansvar til bestyrelsesformanden.

4.3.2 Revisorerne

Revisorerne blev i Landsretten kun bedømt ud fra deres revision af varelageret og af tilgodehavendet hos ITP. På disse punkter, tilsluttede Landsrettens sig Revisornævnets afgørelse på alle områder. Landsretten vurderede, at disse to punkter i sig selv var nok til, at revisorerne havde handlet ansvarspådragende.

Landsretten vurderede ikke, at bankerne ville have ydet lån efter årsregnskabet 1998/1999, hvis revisorerne havde taget forbehold for værdiansættelsen af varebeholdningerne og værdien af tilgodehavendet hos ITP. Landsretten vurderede ligeledes, at disse forbehold ville have resulteret i en tilpasning af virksomheden og dermed ville de udefrakommende faktorer sandsynligvis ikke have ramt selskabet så hårdt.[57]

Landsretten vurderede derfor, at kausalitetsbetingelserne mellem revisionshandlingerne og det økonomiske tab i selskabet var opfyldt.

[56] Samuelsson, 1997, s. 69-70 og s. 24-25
[57] V.L. B–1553–02 s. 211-213

Påregnelighedskravet (adækvans) var ligeledes opfyldt, da revisionen måtte gå ud fra, at bankerne lagde årsregnskabernes påtegningen stor værdi ved långivning og dette dermed var en naturlig følge af de manglende forbehold.[58]

Revisionen havde argumenteret for, at bankerne ikke selv havde lavet tilstrækkelig kreditvurdering af MCT forud for låneforhøjelserne og dermed havde udvist egen skyld. Dette var Landsretten dog uenig med revisorerne i. Argumenterne fra Landsretten var, at långivningen var baseret på misvisende regnskaber og da det var fastslået at revisorerne havde handlet ansvarspådragende, ved revisionen af disse, så var betingelsen om egen skyld ikke opfyldt.[59]

I forhold til Revisornævnets afgørelse af culpa betingelserne, er der ikke noget nyt i Landsrettens afgørelse hertil, da de lægger sig direkte op ad Revisornævnets afgørelse i forhold til dette. Der kan dog argumenteres for, at der ved ikrafttrædelsen af RV 21 i oktober 1999, kom nogle specifikke revisionshandlinger, som revisorerne skulle foretage, for at opdage besvigelser. Her bemærkes, at der i punkt 3.3. står at: "Revisor skal forespørge ledelsen, om der er konstateret besvigelser, og om ledelsens vurdering af risikoen for, at der kan forekomme besvigelser."[60]

Henning Bech blev ansat som økonomichef i MCT i november 1999. Han var ansat som økonomichef i selskabet i fire måneder, hvorefter han opsagde sin stilling, grundet uenigheder med direktøren. Økonomichefen havde inden sin opsigelse, informeret bestyrelsesformanden om sin mistanke til de forkerte værdiansættelser af lagerbeholdningen og om direktørens forslag til at "drukne" denne problemstilling på. Økonomichefen advarede desuden om, at hvis disse forhold gav anledning til dårlige regnskabsresultater, så ville dette kunne ende i en sagsanlæg mod hele ledelsen.[61] Der kan her argumenteres for, at hvis revisorerne havde fulgt vejledningen og havde forespurgt ledelsen, om der var en mistanke til at der foregik besvigelser i selskabet, så ville de sandsynligvis have fået indblik i den viden, som bestyrelsesformanden havde fået igennem brevet. Det ville muligvis kunne have ført til, at de havde opdaget besvigelserne eller i hvert fald have undersøgt forholdene yderligere. Dette ville desuden have renset bestyrelsesformanden i erstatningssagen, da han derved ville have været nødt til at formidle sin viden til revisorerne og muligvis også de øvrige bestyrelsesmedlemmer. Havde dette været tilfældet, ville han kun have været dømt ud fra de samme forhold, som de øvrige bestyrelsesmedlemmer. Dette ville ikke have ændret på den endelige dom, da han, som tidligere omtalt, blev frifundet, men dette er alligevel et interessant aspekt at have med.

I Landsrettens afgørelse blev der vurderet, om kausalitetsbetingelsen var opfyldt. Landsretten anså, at denne var opfyldt, grundet ansvarspådragende handlinger.

[58] V.L. B–1553–02 s. 211-213
[59] V.L. B–1553–02 s. 211-213
[60] Revisionsvejledning 21, pkt. 3.3
[61] V.L. B–1553–02 s. 12

Landsretten anslog, at der ikke ville have været ydet flere lån efter regnskabsåret 1998/1999, hvis revisorerne havde opfyldt deres ansvar. De vurderede ligeledes, at der ville have været sket tilpasninger i selskabet og dermed ville tabet grundet fald i DRAM-priser og stigning i dollarkursen, ikke have ramt selskabet i samme grad. Som tidligere omtalt i afsnittet omkring årsagssammenhæng på s. 17 så ligger bevisbyrden af årsagssammenhængen hos skadelidte, som i dette tilfælde er konkursboet efter MCT. Konkursboet har dog ikke forelagt nogle reelle beviser for, at der er årsagssammenhæng mellem revisorernes handlinger og det økonomiske tab. Derfor antages det, at Landsretten har bedømt revisorernes fejl til at være grove nok til, at der kunne lempes på bevisbyrden. Da der er tale om revisionspåtegninger – her erklæringer med sikkerhed – er påregneligheden (adækvansen) ligeledes opfyldt, da revisor må antage, at bankerne anvender disse påtegninger, som indikator for låntagers økonomiske stilling og betalingsevne. Derfor kunne der heller ikke gives lempelse for revisorerne, grundet bankens egen skyld, i dette tilfælde.

4.4 Højesterets afgørelse

Da sagen nåede Højesteret, var det kun bestyrelsesformanden og revisorerne som afgørelsen angik, da konkursboet ikke valgte at anke afgørelsen vedrørende de øvrige bestyrelsesmedlemmer.[62]

Højesteret lagde i afgørelsen af revisorernes erstatningsansvar vægt på, at de tiltrådte Landsrettens og Revisornævnets afgørelse angående vurderingen af, om revisorerne havde handlet ansvarspådragende. Revisorerne argumenterede, at selv om disse kritikpunkter ville være fuldt ud imødekommet, ville dette kun have medført nedskrivninger og hensættelser på i alt 25 mio.kr. i regnskabsåret 1998/1999 og et forbehold angående værdiansættelsen af varelageret. Højesteret var enig med revisorerne i, at det med stor sandsynlighed ikke ville have medført større ændringer af regnskabet og påtegningen. Højesteret fandt ikke, at disse ændringer ville have medført, at bestyrelsen ville have tilpasset eller indstillet driften i selskabet. Ud fra bankernes forklaringer og deres villighed til at yde lån i slutningen af år 2000, på trods af en viden om, at der ville være et underskud på 36 mio.kr. i starten af 2001, fandt Højesteret det ikke godtgjort at bankerne ville have nægtet fortsat långivning, hvis 1998/1999 regnskabet var blevet korrigeret som ovenstående nævnt. Derfor mente Højesteret ikke, at der var årsagsforbindelse mellem det påståede tab og de ansvarspådragende fejl i forbindelse med årsregnskabet 1998/1999.

Højesteret vurderede, at der var handlet ansvarspådragende i årsregnskabet 1999/2000. En imødekommelse af disse kritikpunkter ville dog ikke have ført til et dårligere regnskab end det, der forelå i første kvartal af regnskabsåret 2000/2001 og ville dermed ikke have medført et yderligere tab for selskabet efter dette tidspunkt.

[62] U.2015.2075 H, s. 72-74

Højesteret frifandt derfor revisorerne for erstatningsansvar, grundet manglende årsagsforbindelse.[63]

I forhold til bestyrelsesformanden, vurderede Højesteret, at han som helhed havde levet op til sine forpligtelser som bestyrelsesformand. De vurderede ligeledes, at han havde lavet en fejlvurdering, ved ikke at informere de øvrige bestyrelsesmedlemmer og revisorerne om hans viden, efter økonomidirektørens fratræden. Bestyrelsesformanden kunne dog ikke, på baggrund af en enkeltstående fejl, pålægges erstatningsansvar.[64]

Højesteret var enig med Landsretten og Revisornævnet i, at revisorerne havde handlet ansvarspådragende og at culpabetingelserne i forhold til erstatningsansvar, derfor ligeledes var opfyldt. Som tidligere nævnt, er det skadelidtes ansvar at bevise, at der er en årsagssammenhæng mellem tab og disse ansvarspådragende handlinger. Denne bevisbyrde havde konkursboet ikke opfyldt tilstrækkeligt og ud fra de beviser, som revisorerne havde fremlagt i sagen i Højesteret, blev der vurderet, at årsagsforbindelsen ikke var til stede mellem revisorernes handlinger og MCTs tab. MCT havde en risikofyldt forretningsmodel og bankerne var dermed også bevidste om, at der var en risiko forbundet med at yde lån til selskabet, hvilket ikke forhindrede dem i at gøre det. Det kunne derfor ikke forventes, at de ville have stoppet med at tage disse risici, selv om der havde været taget forbehold i regnskabserklæringen og at der var blevet nedskrevet eller hensat 25 mio.kr. i 1998/1999. Højesteret vurderede heller ikke, at det ville have medført yderligere tab til MCT, hvis der havde været taget forbehold eller lavet ændringer i regnskabet for 1999/2000.

Dette er modsat af Landsrettens argumentation for at dømme revisorerne til at være erstatningsansvarlige. I Højesteret fremlagde revisorerne de ændringer, som der ville have været foretaget, hvis regnskaberne skulle have været retvisende og her tiltrådte Højesteret revisorernes ændringer. De anså ikke, at ændringerne ville have været mere omfattende og derfor ville det have været usandsynligt, at bankerne ville have stoppet långivningen og at MCTs ledelse havde indstillet eller tilpasset virksomheden derefter, som Landsretten kom frem til at de ville. Landsretten kan dog ikke siges at have fejldømt i sagen, men de har dømt ud fra de beviser, der forelå på daværende tidspunkt og vurderet betydningen af disse. Der er formentlig lempet på bevisbyrden for skadelidtes tab i Landsretten, da de har vurderet at grovheden i revisorernes fejl har været så betydelig og dermed har de formodet, at disse fejl ligeledes har været skyld i de tab, som MCT havde lidt. I Højesteret forelå der yderligere beviser, til revisorernes fordel, som Højesteret har taget med i bedømmelsen af disse og bl.a. ud fra disse nye beviser, blev revisorerne frikendt.

[63] U.2015.2075 H, s. 72-74
[64] U.2015.2075 H, s. 72-74

Bestyrelsesformanden blev igen frifundet i Højesteret. Argumenterne for at frifinde ham, var dog anderledes end dem Landsretten anvendte. Landsretten frifandt bestyrelsesformanden grundet, at MCT grundigt blev undersøgt af revisorer og derfor kunne han stole på, at selskabet ikke foretog sig noget ulovligt. Dermed havde hans viden ikke den store betydning for, hvordan der derefter blev handlet. Højesteret tiltrådte konkursboets påstand om, at det var en fejlvurdering fra bestyrelsesmanden side ikke at informere de øvrige bestyrelsesmedlemmer og revisorerne om hans viden, men denne ene fejl, var ikke nok til at han kunne kendes erstatningsansvarlig. Her kan der udledes at, der bliver kigget efter, hvilket ansvar der foreligger et medlem i en bestyrelse. Idet at de, som tidligere nævnt, ikke har et professionsansvar og dermed ikke forventes at have en professionel viden indenfor selskabets arbejdsområde, skal der være (og det er der også her, ifølge Højesterets bedømmelse) plads til, at der kan laves fejlvurderinger fra bestyrelsens side, uden at de kan gøres erstatningspligtige herfor.

5. Fælles for Revisornævnets og Landsrettens afgørelser

Fælles for Revisornævnets og Landsrettens afgørelser var vurderingen af, om der var handlet ansvarspådragende, under revisionen af MCTs regnskaber i årene 1998-2001. Revisorers ansvar ved revision af regnskaber er i dag blevet skærpet betydeligt i forhold til for 20 år siden. Dette kommer bl.a. af, at der er indført nogle internationale revisionsstandarder, for hvordan en revisor skal agere i forhold til sit hverv. Dette kommer dog også af, at der er en langt større viden om bl.a. besvigelser og om hvilke områder der mest udsat for fejlinformationer, end der var for 20 år siden. Dertil er revisionen af de forskellige områder i regnskabet blevet udspecificeret og der er kommet betydeligt flere krav til hvordan revisor skal forholde sig ved revisionen af disse forskellige områder. Disse skærpelser betyder sammenlagt, at revisors ansvar er langt større i dag, end det var for 20 år siden.

5.1 Analyse af culpa

Der vil nedenfor analyseres på den historiske ændring i revisors ansvar, i forhold de ændringer der har været i revisorloven gennem 1990'erne og frem til nu samt hvilken betydning det har haft for revisorer i Danmark. Der vil derefter analyseres mere specifikt på, hvordan revisionsvejledningerne for skønsmæssige poster og besvigelser har ændret sig igennem de sidste 20 år. Der vil analyseres på overgangen fra RV 13 til ISA 540 og hvordan revisors ansvar i forhold til revision af regnskabsmæssige skøn har ændret sig. Der vil derefter blive analyseret på ændringerne i revisors ansvar i forhold til revision af besvigelser, herunder overgangen fra RV 21 til ISA 240.

5.1.1 Ændring i revisorloven fra 1990'erne og frem til nu

I starten af 1990'erne kom sagen om Nordisk Fjer, som viste sig at blive en af de største skandaler i dansk erhvervsliv. Med denne skandale fulgte der er en række ændringer i lovgivningen, for at forebygge lignende skandaler i fremtiden. Der forekom ændringer i revisorloven (1991) efter denne sag. Disse ændringer bestod i, at det fremadrettet var en pligt for en fratrædende revisor at oplyse den tiltrådte revisor om grunden til hans fratræden. Det blev afgjort at revisor havde pligt til at være til stede på generalforsamlingen hos aktieselskaber og at besvare spørgsmål vedrørende revisors opgaver. Sagen om Nordisk Fjer medførte desuden ændringer i selskabslovgivningen og i årsregnskabsloven.

I 1992 blev der fremlagt et forslag om at oprette en klagenævn, da revisionsbranchen var blevet kritiseret for manglende klageadgang over revisorer. Dette forslag blev indført i 1993, hvor der kom to disciplinærnævn, et for statsautoriserede revisorer og et for registrerede revisorer, hertil hørte der et fælles revisornævn som klageinstans.[65]

I 1994 forekom der yderligere ændringer i revisorloven. Denne gang blev begrebet om "offentlighedens tillidsrepræsentant" indført i revisorlovgivningen og der blev strammet op på uafhængighedsreglerne.

I 1996 blev påtegningsbekendtgørelsen og to virksomhedsbekendtgørelser sammenlagt og blev derved til erklæringsbekendtgørelsen. Med erklæringsbekendtgørelsen kom der en fast rækkefølge i revisors påtegning og regler om, at revisor skulle oplyse i påtegningen, hvis der ikke havde været grundlag for at tage forbehold under revisionen. Det var ligeledes med erklæringsbekendtgørelsen fra 1996, at begrebet om "supplerende oplysninger" blev indført i dansk lovgivning.

I slutningen af 1990'erne blev den danske revisorbranche præget af internationalisering af markedet. Revisorerne ønskede en ændring af lovgivningen, for at kunne være med i konkurrencen på det internationale marked og mange selskaber begyndte allerede dengang at aflægge regnskaber, der stemte overens med de internationale regnskabsstandarder. I år 2001 blev årsregnskabsloven ændret og det var med denne ændring, at begrebet "årsrapport" blev introduceret i dansk ret. Dette begreb omfattede koncernregnskab, ledelsesberetning, ledelsespåtegning samt supplerende beretninger, hvilket var i overensstemmelse med de internationale regnskabsstandarder. I 2003 blev revisorloven igen ændret, nu med et øget fokus på kontrol og økonomisk kriminalitet og de internationale revisionsstandarder blev herefter implementeret i dansk ret.

I 2008 blev revisorloven indsnævret til, kun at gælde for revisors erklæringer med sikkerhed. Det var også her, at revisionspligten for små selskaber blev afskaffet.[66] De seneste ændringer der forekom i revisorlovgivning kom i 2016. Ved denne ændring blev begrebet "professionel skepsis" en del af de grundlæggende krav, som en revisor

[65] Langsted, m.fl., 2013, s. 238-239
[66] Langsted, m.fl., 2013, s. 244-251

skal overholde. Sanktionerne til revisorer blev lempet ved førstegangsovertrædelser, men skærpet ved flergangsovertrædelser. Der er ikke længere et krav om, at revisor skal føre en revisionsprotokol i mindre virksomheder, men revisor skal ifølge ISA'erne stadig rapportere til ledelsen og derfor får denne del af lovændringen, nok ikke den store betydning i praksis, da mange formodes at ville fortsætte med at anvende revisionsprotokollen til rapportering. Der er ligeledes stadig krav om revisionsprotokol, når det gælder PIE[67]-virksomheder.[68]

Der har været mange ændringer i revisorlovgivningen de sidste 20-30 år. Dette har med tiden skærpet revisors ansvar betydeligt. Dette har dog været nødvendigt for, at revisorer i Danmark skulle kunne leve op til de forventninger og krav, der foreligger i revisors virke som offentlighedens tillidsrepræsentant. Disse forventninger har ændret sig løbende, grundet flere store erhvervsskandaler, hvor revisorer ikke har levet op til deres forpligtelser. Skandalerne har været medvirkende til, at tilliden til revisors påtegning i en periode har været faldende og at den dermed mistede noget af sin værdi. Derfor har det været nødvendigt at lovgive efter, at revisor skal leve op til de forventninger de er blevet stillet til ansvar for.[69] Dette har ligeledes været en nødvendighed, grundet den store ændring i digitalisering, der har muliggjort nye former for økonomisk kriminalitet, der kan være problematisk at opdage.
De nyeste ændringer i revisorloven fra 2016 har ligeledes medført nogle ændringer i sanktioner for revisorer, når der begås forseelser i forbindelse med udførelse af revision. Disse ændringer har skabt en større sammenhæng imellem forseelsens størrelse og de sanktioner der kan pålægges revisorer. Dette har været en nødvendig udvikling for at vise, at der slås hårdt ned på grove og gentagne forseelser. Det har også været nødvendigt med lempelser for de små forseelser, da dette ellers ville kunne resultere i, at revisorer ville være tilbageholdende med at påtage sig store revisionsopgaver. Disse nye sanktioner diskuteres yderligere i diskussionsafsnittet punkt 8.

5.1.2 Fra RV 13 til ISA 540

Belyses der hvordan ISA 540 har udviklet sig siden RV 13 var gældende, kan der bemærkes, at der er foretaget skærpelser på området for regnskabsmæssige skøn. RV 13 omhandler primært revisionshandlinger, hvor revisor enten skal påse, undersøge eller sikre, at de foretagne skøn er tilstrækkeligt udført og gennemtænkt. Altså nogle konkrete revisionshandlinger, i forhold til de enkelte regnskabsposter. Ifølge ISA 540, skal revisor først skabe sig en forståelse af selskabets interne kontroller og ledelsens ageren. Revisor skal desuden skabe sig en forståelse af den data, som de

[67] Står for Public Interest Entities og omfatter i Danmark børsnoterede virksomheder, kreditinstitutter og forsikringsselskaber.
[68] Aalbæk, 2016.
[69] Langsted, m.fl., 2013, s. 239-240

regnskabsmæssige skøn er bygget på. Revisor skal derudover, ifølge ISA 540, identificere de risici der er for, at der kan forekomme fejlinformationer og vurdere graden for hvor stor denne risiko er, hvorefter at revisor skal foretage en vurdering af, om dette har betydning for regnskabets retvisende billede. Vurderer revisor, at risikoen for fejlinformationer er betydelig, skal der udføres en række supplerende revisionshandlinger, for at opnå et tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis. Revisor skal desuden vurdere, om der er indikationer på, at ledelsen ikke har været neutral i forbindelse med udarbejdelsen af de regnskabsmæssige skøn, hvis der eksempelvis formodes at foreligge et ønske om at forbedre resultaterne i regnskabet. Derefter skal revisor indhente skriftlige udtalelser fra ledelsen og evt. øverste ledelse om deres syn på de forudsætninger, der er anvendt ved udarbejdelsen af skøn. ISA 540 lægger dermed op til, at revisor skal skabe en større forståelse af hele den samlede virksomhed der arbejdes med, herunder hvordan de agerer og kommunikerer internt i ledelsen samt hvilke risikofaktorer, der kan spille ind, i forhold til udarbejdelsen af de regnskabsmæssige skøn.

Kobler vi de øgede krav i ISA 540 på revision af varelageret i MCT, så ville revisorerne skulle have opnået en langt større forståelse af de skøn, som værdiansættelsen af varelageret, var bygget på. Der er tidligere konstateret, at der var indikationer på, at ledelsen ikke var neutral i forhold til værdiansættelsen og at dette var noget, revisorerne var opmærksomme på. I henhold til ISA 540 skulle revisorerne have dokumenteret, at der kunne være manglende neutralitet ved værdiansættelsen, da de som tidligere nævnt, havde haft svært ved at leve op til egne målsætninger. Dette ville kræve at der blev iværksat yderligere revisionshandlinger, for at finde ud af, hvordan dette skulle håndteres. Revisorerne kunne desuden ikke gennemskue de genberegninger som MCTs direktør havde foretaget i det anvendte regnskabsprogram. Ifølge ISA 540 er det vigtigt, at revisor opnår et tilstrækkeligt revisionsbevis for at de anvendte skøn er rimelige, ligesom det er tilfældet i RV13, men nu skal de tilknyttede oplysninger, som disse skøn er bygget på, ligeledes være fyldestgørende og forståelige. For at kunne gøre dette, skal revisor opnå en forståelse af virksomhedens omgivelser og den regnskabsmæssige begrebsramme, som skønnet er bygget på. Der kan dermed udledes, at de udførte revisionshandlinger, som revisorerne i MCT havde udført i forhold til værdiansættelsen af varelageret, havde været endnu mindre tilstrækkelige, hvis revisionen var udført i dag.

5.1.3 Fra RV 21 til ISA 240

RV 21 (1999) er 10 år nyere end RV 13 (1989) og dermed var der også med indførelse af denne vejledning, en større viden om risikoen for fejlinformationer som følge af både tilsigtede og utilsigtede handlinger større, end den var i 1989. RV 21 er mere udførlig og ligner ISA standarderne mere, end de ældre revisionsvejledninger gør. Mange af områderne og punkterne i RV 21 afspejler ISA 240, dog er ISA 240

mere præcist formuleret og der er indført nogle yderligere skærpelser, når det det kommer til revisionshandlinger.

ISA 240 lægger op til, at revisor skaber en generel forståelse af virksomheden og dens interne kontroller samt hvordan ledelsen kommunikerer med hinanden og deres medarbejdere. Revisor skal opnå en forståelse af den generelle adfærd og etik i selskabet, for at kunne vurdere risikoen for forekomst af besvigelser. Vurderer revisor, at der er stor risiko for, at der kan forekomme besvigelser, skal han vurdere omfanget af disse besvigelser og om disse er i sådan en grad, at de er væsentlige for regnskabet som helhed. Der vil, under revisionen af et regnskab, altid være nogle iboende begrænsninger, for at revisor ikke opdager fejlinformationer og dette er særligt gældende når det gælder besvigelser. ISA 240 uddyber hvilke begrænsninger der kan forekomme og hvordan besviger kan forsøge at skjule sine handlinger, hvilket dermed kan vanskeliggøre opdagelsen af disse fejlinformationer. I RV 21 er der nævnt, at der er nogle iboende begrænsninger i revisors arbejde, dog uden at disse bliver uddybet. Derudover er der foretaget ændringer i forhold til revisors tavshedspligt. I RV 21 fokuseres der på, at der ved mistanke om besvigelser skal kommunikeres enten til ledelsen, i revisionspåtegningen eller, i mere alvorlige tilfælde, også til generalforsamlingen. I dag går revisors underretningspligt over tavshedspligten og hvis revisor har en begrundet formodning om, at der foreligger væsentlige økonomiske besvigelser skal han enten kommunikere dette til ledelsen, der herefter har 14 dage til at iværksætte tiltag for at stoppe eller rette op på dette, inden SØIK kontaktes. Hvis revisor vurderer, at dette ikke vil forhindre besvigelserne at tale med ledelsen, så skal henvendelsen ske direkte til SØIK.[70]

Sammenholder vi dette med revisionen i MCT, kan det udledes, at hvis de skærpelser, der er i ISA 240, havde været anvendt under revisionen af MCT, sammenholdt med den øgede viden, som revisorer har i dag, havde de omfattende besvigelser muligvis været opdaget tidligere. Det var først efter, at selskabet var gået konkurs, at direktørens besvigelser blev opdaget. Revisorerne havde under revisionen af MCTs regnskaber konstateret, at de interne kontroller ikke var tilstrækkelige, da direktøren havde adgang til at foretage ændringer i lagerværdien. Revisorerne burde have forholdt sig til og påpeget de mangelfulde interne kontroller på dette område. Revisorerne skulle have pålagt ledelsen, at iværksætte en funktionsadskillelse, for at undgå at der kunne forekomme tilsigtede fejlinformationer i denne væsentlige regnskabspost. Dette grundet, at der i dag foreligger en større viden om, at funktionsadskillelse og interne kontroller er særdeles væsentlige områder, når det gælder besvigelser. Med de nye underretningspligter ville det desuden have været muligt at inddrage SØIK tidligere, hvis der havde foreligget en begrundet mistanke om besvigelser. Dette havde sandsynligvis haft stor betydning for erstatningssagen som helhed, både for selskabets tab og for bestyrelsens og revisorernes rolle i denne.

[70] RL §22

6. Fælles for Landsrettens og Højesterets afgørelse

I de allerfleste retssager indhentes der en udtalelse fra et responsumudvalg, der har en professionel viden på det område der behandles. Det er dog ikke tilfældet i sagen om MCT, hvilket kan undre lidt, når der indgår en professionsansvarsbedømmelse. I en lignende sag, der var kort inden denne sag, nemlig sagen om eHuset A/S[71], blev der indhentet et responsa. Denne sag omhandlede ligeledes revisors erstatningsansvar, i forbindelse med en besvigelsessag. Her kan der argumenteres, at de fleste af de punkter der blev behandlet i responsumudvalgets udtalelse i sagen om eHuset A/S, er de samme punkter som Revisornævnet har vurderet og bedømt i denne sag. Det formodes derfor, at Revisornævnets afgørelse i denne sag, træder i stedet for en udtalelse fra et responsumudvalg. Forskellen på en afgørelse fra Revisornævnet og en udtalelse fra et responsumudvalg er, at afgørelsen fra Revisornævnet er baseret på en klage der er blevet behandlet, hvor begge parter har fået mulighed for at forklare sig og der herefter er truffet en afgørelse, på baggrund heraf. Her kan revisorer der har overtrådt sine pligter idømmes sanktioner. En udtalelse fra et responsumudvalg er en vejledende udtalelse fra et udvalg af professionelle, med stor indsigt i det område der behandles. Responsumudtalelser er med til at fastlægge den norm, der gælder for revisorer, men der kan ikke idømmes sanktioner til revisorer ud fra disse udtalelser. Retten er ikke afhængig af disse afgørelser eller udtalelser i deres bedømmelse i en sag. Det er dog sjældent, at retten ikke har fulgt Responsumudvalgets eller Revisornævnets fastlæggelse af normen om god revisorskik.[72]

6.1 Analyse af kausalitet

For at undersøge, om bedømmelsen af kausalitetsbetingelsen har haft en betydning for revisors ansvar, kan der analyseres hvordan der er blevet dømt og vurderet på kausalitetsbetingelsen i tidligere erstatningssager. I denne forbindelse kan sagen om Ejendomsservice ApS og R.G. Entreprise ApS fra 2013 fremhæves. Dette var to forskellige sager, men idet at der var personsammenfald mellem de sagsøgte revisorer, blev sagerne bedømt samlet. Der analyseres derforuden på sagen om Hafnia Holding A/S fra 2002 og sagen om eHuset A/S fra 2014.

6.1.1 Hafnia Holding A/S (2002)

I denne sag var det to investorer der havde sagsøgt revisorerne (samt ledelsen, bestyrelsen og Danske Bank, men dette vil ikke være væsentligt at inddrage), da de mente, at et børsprospekt ikke var retvisende i forbindelse med en aktieemission. Emissionen blev igangsat for at forsøge at redde Hafnia Holding A/S igennem kapitaltilførsel. Selskabet gik dog i betalingsstandsning kort tid efter. Sø- og Handelsretten dømte revisorerne til at være erstatningsansvarlige, da de vurderede at det ville have været overvejende sandsynligt, at en investor ikke have købt aktier hvis

[71] U.2014.1346 H s. 10-11
[72] Halling-Overgaard, 2014, s. 137.

prospektet havde været retvisende. Derfor var der en årsagssammenhæng mellem investorernes tab og revisorernes fejl i prospektet. Dette på trods af, at disse fejl ikke var årsagen til, at Hafnia Holding A/S senere gik konkurs, som følge af væsentlige kursfald. Sagen blev anket til Højesteret, der modsætningsvis vurderede, at de fejl der fremgik af prospektet ikke var så væsentlige at prospektet som helhed led af mangler, der kunne føre til et erstatningsansvar. Især med tanke på, at det ikke var forholdene i kritikpunkterne til prospektet, der var medvirkende til selskabets konkurs.[73]

6.1.2 Ejendomsservice ApS (2013)

I sagen om Ejendomsservice ApS var det utvivlsomt, at culpabetingelserne var opfyldt, da retten havde vurderet, at revisionen var groft mangelfuld. Retten skulle dernæst anslå, hvorvidt kausalitetsbetingelsen var opfyldt. I Byretten blev der opstillet et muligt hændelsesforløb i sagen og de fandt, at der ingen årsagssammenhæng var, i forhold til det første af konkursboets krav, idet at der uanset at der var culpa, så var der ingen der havde ageret ud fra disse handlinger og dermed var der ikke noget tab, som følge af disse. Denne del af dommen blev ikke anket.

I det andet erstatningskrav, som konkursboet havde opstillet mod revisorerne fandt Byretten, at der var årsagssammenhæng idet at det ikke var udelukket, at besvigelserne kunne have været forhindret, hvis revisorerne ikke havde begået alvorlige fejl. Revisorerne blev derfor kendt erstatningspligtige, dog blev erstatningen skønsmæssigt nedsat, da det blev vurderet, at der uanset revisorernes rettidige handlinger ville have været et tab, som ikke kunne have været undgået. Sagen blev anket til Østre Landsret som vurderede, at revisionen af selskabets regnskaber havde været groft mangelfuld. De vurderede ligeledes, at der ingen tvivl var om, at tabet ville kunne været undgået, hvis revisorerne havde levet op til deres pligter. De blev derfor kendt erstatningspligtige, uden at kravet blev skønsmæssigt nedsat.[74]

6.1.3 R.G. Entreprise ApS (2013)

Sagen omhandlede et erstatningskrav, opstillet af konkursboet efter R.G. Entreprise ApS, grundet en manglende omsætning på ca. 1,2 mio.kr. Beløbet omfattede nogle udstedte fakturaer der var blevet indbetalt til en konto tilhørende et andet selskab og denne konto var kontrolleret af M (der tidligere var dømt for økonomisk bedrageri). Omsætningen var blevet hævet af M umiddelbart efter, at de gik ind på selskabets konto og derefter formodentlig videregivet til R.G. Entreprise ApS' stifter og anvendt til at udbetale sort løn til medarbejdere. Revisionen blev udført halvandet år efter, at pengene var blevet hævet og Byretten anslog, at revisorerne derfor på dette tidspunkt burde have vidst, at pengene aldrig ville tilgå selskabet og dermed var tabt. Der var i denne sag ingen tvivl om, at culpabetingelserne var opfyldt, omend det ikke var omtalt som værende grov uagtsomhed i dette tilfælde. Argumenterne var, at det ikke

[73] U.2002.2067 H
[74] Hjort, 2013.

kunne udelukkes, at besvigelserne ville have været opdaget, hvis revisorerne havde opfyldt deres pligter. Dermed var der årsagssammenhæng mellem tab og handlinger. Sagen blev anket til Østre Landsret, som tiltrådte Byrettens afgørelse vedrørende culpa. Østre Landsret vurderede dog, at tabet var realiseret langt inden revisorerne havde mulighed for at afdække dette. De anså derfor ikke, at der var den nødvendige årsagssammenhæng mellem tab og handlinger til, at revisorerne kunne idømmes erstatningsansvar.

6.1.4 eHuset A/S (2015)

En kreditor havde anlagt en erstatningssag mod eHuset A/S' revisionsselskab, grundet kreditgivning på baggrund af urigtige regnskaber, som revisorerne havde påsat en blank påtegning. Højesteret vurderede, at der i de fleste tilfælde var overholdt god revisorskik, men at der på nogle områder, kunne have været udført yderligere revisionshandlinger og at der burde have været rapporteret til ledelsen, angående mangler ved de interne kontroller og forretningsgange. Revisorerne burde ikke have påsat regnskabet en blank påtegning, da disse fejl ikke var blevet korrigeret. Der blev dog vurderet, at der i dette tilfælde ikke var tale om grove fejl fra revisorernes side og at det ikke kunne godtgøres, at regnskaberne ville have set anderledes ud eller at besvigelserne ville have været opdaget, uanset om revisorerne havde handlet i overensstemmelse med god revisorskik på alle områder. Det kunne heller ikke godtgøres, at bestyrelsen eller ledelsen ville have ageret anderledes, såfremt der var foretaget en korrektion af årsregnskabet, da dette nok ikke ville have ændret deres syn på en positiv fremtidig indtjening. Desuden skyldtes selskabets konkurs ikke de besvigelser, der var blevet foretaget igennem forud fakturering, men grundet manglende salg. Højesteret fandt derfor ikke, at der var den nødvendige årsagssammenhæng mellem selskabets tab og revisorernes handlinger. Højesteret vurderede endvidere, at dette ikke ville have forhindret kreditor i at bevilge lån til eHuset A/S, da det ikke var godtgjort, at en korrektion af årsregnskaberne ville have ændret på deres villighed til at yde lån, da de vidste at dette indebar en stor risiko, grundet udviklingen på IT-markedet. Dommen var den samme i både Landsretten og i Højesteret, og revisorerne blev frifundet i begge domme, grundet manglende kausalitet.[75]

6.2 Kausalitetskravet

Analyseres der på den ældste af disse domme, dommen om Hafnia Holding A/S (herefter benævnt Hafnia) fra 2002, kan det udledes, at der i Højesteret er en anden vurdering af kausalitet, end der er i Sø- og Handelsretten. Sø- og Handelsretten vurderede kausaliteten ud fra om børsprospektet var skyld i investorernes tab. Dette på trods af, at dette ikke var årsagen til, at Hafnia gik konkurs. Hvis Hafnia ikke var

[75] U.2014.1346 H

gået konkurs havde investorerne ikke mistet sine penge og dermed ville de formodentlig ikke have været utilfreds med børsprospektet. Men grundet selskabets konkurs, så vurderede de, at prospektet måtte have været misvisende. Dette gav Sø- og Handelsretten sagsøger medhold i.

I Højesteret blev revisorerne frifundet, grundet manglende kausalitet. Højesteret vurderede ikke, at prospektet havde så væsentlige mangler at revisorerne kunne gøres erstatningsansvarlige for disse fejl. For at der kunne have været årsagssammenhæng, skulle det have været revisorernes handlinger der var skyld i investorernes tab. Dette var ikke tilfældet, da det ikke kunne forventes, at de kommende kursfald ville kunne forudses af revisorerne. Der var derfor ingen kausalitet i forbindelse med revisorernes handlinger og investorernes tab. Der blev her i Højesteret fastholdt, at alle erstatningsretlige krav skal være opfyldt, for at der kan idømmes erstatningsansvar.

I sagerne fra 2013, er der lempet en del på kausalitetskravet. Her er vurderingen af dommen i Ejendomsservice ApS dog, at der er blevet lempet betydeligt på bevisbyrden, grundet grov culpa, hvilket er normal retspraksis og fuldt berettiget i forhold til erstatningsretlige principper. Der blev dog lempet mere end hvad retspraksis normalt tilsiger. Ifølge rettens udtalelser om, at det ikke kunne udelukkes, at der ville havde været handlet anderledes, hvis revisorerne ikke havde handlet groft culpøst, lå der også en formodning om, at der var årsagssammenhæng mellem tab og handlinger, uden at dette blev bevist og uden at sikkerheden af dette var højere end, at det ikke kunne udelukkes. Dette er et tyndt grundlag for at idømme erstatningsansvar, da påregnelighedskravet ligeledes ikke kan siges at være opfyldt ved denne formulering.

I sagen om R.G. Entreprise blev der ligeledes anvendt udtrykket om, at det ikke kunne udelukkes at udfaldet havde været anderledes, hvis revisorerne havde opfyldt deres pligter. Dette argument er i forhold til erstatningsretlige principper ikke stærkt nok, til at idømme nogen erstatningsansvar, da der som minimum skal være en begrundet formodning om, at dette ville have været tilfældet. Byrettens begrundelse er derfor ikke i overensstemmelse med almindelig erstatningsretlige principper. Østre Landsret omstødte dommen, da deres vurdering var modsat af Byrettens dom og de ikke fandt, at revisorerne kunne have afværget tabet, da dette var realiseret langt inden revisionen blev udført. De blev derfor frikendt for erstatningsansvar.

Fokuseres der på sagen om eHuset A/S, så har denne dom flere ligheder med dommen i MCT. Begge disse sager var del af en større brist i IT aktiemarkedet omkring år 2000 og der verserede flere lignende sager, med IT virksomheder, i denne periode. I begge disse sager var der begået besvigelser af selskabernes direktion. I dommen i eHuset A/S blev der lagt vægt på, at det ikke kunne godtgøres, at ledelsen og bestyrelsen havde ageret anderledes, hvis revisorerne havde handlet korrekt. Revisorerne blev her frikendt både i Landsretten og i Højesteret, grundet manglende kausalitet.

Ud fra de afgørelser, der analyseret her, ser det ud til, at der i sagerne fra 2013 vedrørende R.G. Entreprise og Ejendomsservice ApS, har været taget let på de erstatningsretlige krav. Der er lempet ud over det sædvanlige og uden at foreligger en tilstrækkelig begrundelse bag afgørelserne. Dommene i sagen om eHuset A/S og MCT har afgørelserne her påpeget, at alle erstatningsretlige punkter skal være opfyldt, inden der kan idømmes et erstatningsansvar, hvilket ligeledes var tilfældet i dommen om Hafnia fra 2002. Det kan dermed udledes, at der i en periode har været lempet på de erstatningsretlige principper, i sager hvor der har været udvist grov culpa fra revisors side. I dommen i eHuset A/S blev revisorerne frikendt, grundet manglende kausalitet mellem selskabets tab og revisorernes handlinger, da noget af selskabets tab skyldtes direktørernes besvigelser. Revisorerne i MCT blev kendt erstatningsansvarlige i første instans, men vurderede, at dommen mod dem var forkert, grundet direktørens besvigelser, og de valgte at anke denne.[76] Dommen fik dermed principiel karakter, dengang revisorerne ankede denne til Højesteret. Højesteret endte med at frikende revisorerne i MCT, af samme årsag, som revisorerne i eHuset A/S blev frikendt. Denne dom medførte dermed juridisk præcedens, hvilket betyder, at den får betydning for lignende erstatningssager i fremtiden.

6.3 Bestyrelsesansvaret

Bestyrelsesansvaret har ændret sig en hel del fra 1998-2001 og frem til i dag, 2018. Dengang var det tilstrækkeligt, at bestyrelsen havde tilsyn med den daglige ledelse og sikrede overordnede strukturer i selskabet. I dag har bestyrelsen en langt mere aktiv rolle i selskabets organisation. Bestyrelsens opgaver er reguleret i SEL §115:

”I kapitalselskaber, der har en bestyrelse, skal denne ud over at varetage den overordnede og strategiske ledelse og sikre en forsvarlig organisation af kapitalselskabets virksomhed påse, at

1) bogføringen og regnskabsaflæggelsen foregår på en måde, der efter kapitalselskabets forhold er tilfredsstillende,
2) der er etableret de fornødne procedurer for risikostyring og interne kontroller,
3) bestyrelsen løbende modtager den fornødne rapportering om kapitalselskabets finansielle forhold,
4) direktionen udøver sit hverv på en behørig måde og efter bestyrelsens retningslinjer og
5) kapitalselskabets kapitalberedskab til enhver tid er forsvarligt, herunder at der er tilstrækkelig likviditet til at opfylde kapitalselskabets nuværende og fremtidige forpligtelser, efterhånden som de forfalder, og bestyrelsen er således til enhver tid forpligtet til at vurdere den økonomiske situation og sikre, at det tilstedeværende kapitalberedskab er forsvarligt.”[77]

[76] Rindahl, 2013
[77] SEL §115

Bestyrelsen er dermed gået fra at skulle have det overordnede overblik og tilsyn, til at skulle deltage aktivt i strategiarbejdet og i implementeringen af strategier i et selskab. Dette indebærer, at de aktivt samarbejder med den daglige ledelse om at nå de målsætninger, som selskabet har sat sig. Bestyrelsen skal desuden påse om bogføringen og regnskabsaflæggelsen er forsvarlig, om der er etableret fornødne procedurer for risikostyring og intern kontrol, påse selskabets finansielle forhold og at kapitalberedskabet altid er forsvarligt, samt at de skal påse om direktionen lever op til sine forpligtelser. Det kan dermed udledes, at bestyrelsesansvaret er blevet langt større end det var for 20 år siden. Dette betyder formentlig, at risikoen for at ende som erstatningsansvarlig som bestyrelsesmedlem, er blevet større end tidligere. Der er dog stadig et vidt spænd i hvilket ansvar, der påhviler et bestyrelsesmedlem. Dette diskuteres nærmere i diskussionsafsnittet, afsnit 8.1.

7. Erstatningsrettens tilpasningspunkt i sagen om MCT

Højesteret havde i deres afgørelse vurderet, at der kun var sket et tab for MCT i regnskabsåret 1998/1999 og at selvom revisorerne havde handlet efter god revisorskik, så ville dette ikke have medført så store ændringer, at ledelsen og bestyrelsen havde indstillet eller tilpasset driften i selskabet. Dermed var tilpasnings- eller indstillingspunktet ikke overskredet på dette tidspunkt. Når der vurderes kausalitet ift. revisors erstatningsansvar anvendes tidslinjen og værdisøjlen, som målepunkt for hvornår dette punkt er overskredet. Først når dette er overskredet, kan revisor gøres erstatningsansvarlig for det tab, der har været i selskabet. Tilpasnings- eller indstillingspunktet anvendes dermed som retningslinje, for at vurdere hvornår der er en årsagssammenhæng mellem revisors handlinger og det påståede tab hos skadelidte.[78]

I denne sag har Højesteret vurderet, at tilpasnings- eller indstillingspunktet først er overskredet i regnskabsåret 1999/2000 og dertil vurderet, at der ikke er sket yderligere tab for MCT. Derfor kunne revisorerne ikke gøres erstatningsansvarlige, for det påståede tab i selskabet.

Dette giver en form for begrænsning i revisors erstatningsansvar, da erstatningskrav kun kan påkræves, når revisor har skyld i det tab, som skadelidte har haft. Det kan dermed ikke siges, at revisors ansvar lempes på baggrund af denne sag, men det kan formodes, at dette vil få en betydning for revisors ansvarsbedømmelse i erstatningssager, hvor der er foretaget besvigelser af ledelsen.

[78] Werlauff, 2015, s.246

8. Diskussion

8.1 Er der en rimelig ansvarsfordeling mellem direktion, bestyrelse og revision?

Der er tidligere i afhandlingen gennemgået, hvilket ansvar der foreligger en bestyrelse og hvilket ansvar revisor har ved udøvelse af sit hverv. I et selskab forefindes der desuden et ledelsesansvar for den daglige ledelse (herefter kaldt direktionen). Dette belyses nærmere nedenfor. Diskussionen omhandler hvorvidt ansvarsfordelingen i forhold til direktionens, bestyrelsens og revisors ansvar er rimelig – her vil diskussionen delvist komme ind på den ansvarsfordeling, der var i sagen om MCT. Derfor vil der i diskussionen ikke diskuteres tilsynsrådets ansvar og arbejdsopgaver.

En direktions ansvar er, at varetage den daglige ledelse af et selskab og følge de retningslinjer som bestyrelsen har angivet. Direktionen skal sikre, at bogføring sker efter gældende lovgivning og sikre at formueforvaltning foregår på en betryggende måde. De skal desuden sikre, at kapitalberedskabet til enhver tid er forsvarligt.[79] De områder som direktionen sikrer, skal bestyrelsen påse.[80] Direktionen har dermed til ansvar at sikre selskabets daglige drift og varetage de interne opgaver i selskabet, hvilket sker under opsyn af bestyrelsen. I MCT var der tale om et børsnoteret selskab, med en ekstern bestyrelse og bestyrelsesmedlemmerne var dermed ikke ansatte i selskabet, dog med undtagelse af direktøren, John Trolle. Dette betyder også, at bestyrelsen ikke altid var med i de daglige beslutninger og ikke var en del af den daglige drift i selskabet. Bestyrelsen bestod dog af kompetente medlemmer, der var dygtige inden for hver deres område, af relevans for MCTs arbejdsområder og dermed kunne bestyrelsen være en god sparringspartner for direktionen i MCT.

Som medlem af en direktion eller en bestyrelse, er der en bred margin for fejlskøn. Dette betyder, at foretages der beslutninger der er forretningsmæssigt velbegrundede, så er der ikke stor sandsynlighed for at ende med et erstatningsansvar, så længe der er handlet i selskabets bedste interesser. Ifølge SEL §361, foreligger der kun et erstatningsansvar, såfremt der med forsæt eller uagtsomhed er påført selskabet skade.[81] Der foreligger ikke et skærpet culpaansvar, som følge af at være medlem i en bestyrelse eller i en direktion i selskab. Der kan dog argumenteres for, at direktionen har et større ansvar end bestyrelsen, idet at den skal sikre at der handles, imens bestyrelsen skal påse, at det sker. Når der handles som revisor i et selskab, foreligger der et skærpet culpaansvar, grundet revisors professionsansvar og da revisor handler som offentlighedens tillidsrepræsentant. Revisors ansvarsområde er ikke lige så bredt, som direktionen og bestyrelsens ansvarsområde, men revisor forventes at have en større viden om de områder, som der handles på, end bestyrelsen og direktionen. Revisors ansvar kan delvist sammenlignes med bestyrelsens ansvar, idet at revisor på

[79] SEL §§117, 118.
[80] SEL §115
[81] SEL §361

sin vis skal påse, at bogføring, interne kontroller osv. er forsvarligt, hvor det ligeledes her, er direktionens ansvar at sikre, at dette sker. Forskellen ligger i, at revisor agerer som professionel og som offentlighedens tillidsrepræsentant og revisors underskrift, kan derfor få stor betydning for selskabet og offentligheden. Dette kan især i erstatningssager være en stor risikofaktor for revisorer. Der kan i forlængelse af dette henvises til Landsrettens dom i sagen om MCT, hvor revisorerne blev kendt erstatningsansvarlige over for selskabets konkursbo sammen med selskabets direktør. Direktøren havde bedraget for store millionbeløb og selskabets revisorer endte med at blive solidarisk ansvarlige for det tab, som direktøren havde pådraget selskabet. Direktøren var på daværende tidspunkt gået personligt konkurs og derfor endte erstatningskravet på 177 mio. kr. (100 mio.kr. + renter) hos revisorerne.[82] Dette kan ikke anses for at være en rimelig ansvarsfordeling. Det vurderes at være rimeligt, at en bestyrelse ikke skal have et skærpet culpaansvar da dette ikke skal være en post, som man frygter at påtage sig, medmindre man er ekspert på området. Dermed skal muligheden for at blive idømt erstatningsansvar som bestyrelsesmedlem ligeledes være begrænset, medmindre der er handlet groft uagtsomt eller med forsæt, hvilket er normal retspraksis i dag. Det kan dog diskuteres, hvorvidt man som medlem i direktionen skal være omfattet af en skærpet ansvarsbedømmelse. Der ligger på flere områder, et stort ansvar på direktionen i ordlyden af, at de "skal sikre" og der foreligger store forventninger til den måde de handler eller burde handle på. Særligt i tilfælde, hvor der er besvigelser foretaget af direktionsmedlemmer, burde der være et øget ansvar for, at den pågældende alene skal erstatte de påførte tab og muligheden for at trække andre med i det, burde være minimal. Dette ligger delvist i nuværende retspraksis indenfor erstatningsret, idet at man ikke kan idømmes et erstatningsansvar for et tab, som man ikke er skyld i. Men i tilfælde hvor der foreligger besvigelser er det ofte formodningen, at revisor burde have indset, at dette var tilfældet og dermed er det ofte revisor, der bliver trukket med ind i et erstatningskrav.[83] Det ville derfor være mest retvist, at besviger alene skulle erstatte den skade, pågældende havde påført selskabet i et sådant tilfælde. Det er desuden lovpligtigt, at revisorer har en forsikring, der i mange tilfælde helt eller delvis ville kunne dække erstatningskrav mod revisor. Dette er en af grundene til at revisor ofte ender med et erstatningskrav, da skadelidte i fleste tilfælde vil gå efter dem, hvor muligheden for at få nogle af de tabte penge tilbage er størst.[84]

Der kan desuden argumenteres for, at der ligeledes burde være en lovpligtig forsikring for medlemmer af en direktion. Dette grundet det store ansvar der foreligger og den risiko der påhviler en direktion. Uden en ledelsesansvarsforsikring og i tilfælde af et erstatningskrav, skal direktionen selv betale erstatningskravet, hvilket hos mange ville ende med en personlig konkurserklæring, da dette ofte omhandler store

[82] Speitzer og Jepsen, 2013.
[83] Halling-Overgaard, 2014 s. 107
[84] Speitzer og Jepsen, 2013.

summer.[85] Dette betyder dermed også, at sagsøger i mange tilfælde ikke vil få erstattet sit tab og derfor vælger de at gå efter revisor i stedet, da sandsynligheden for at få dækket noget af tabet er størst her. Derfor ville en ledelsesansvarsforsikring formodentlig kunne forhindre, at revisor unødigt bliver del i en erstatningssag, grundet forhold som direktionen har ansvar for at sikre. Dette ændrer dog ikke på, at ansvarsfordelingen mellem direktionens, bestyrelsens og revisors erstatningsansvar på sin vis er rimelig. Direktionen skal sikre at forholdene forløber efter bedste evne, bestyrelsen skal påse, at direktionen har sikret, at forholdene er i orden og revisor skal påse, at regnskabet er retvisende under ageren som offentlighedens tillidsrepræsentant. Dette kan ikke anses at være en urimelig fordeling af ansvaret, men der kan laves forbedringer, eksempelvis ved at indføre lovpligtig forsikring for direktionsmedlemmer og ved at foretage begrænsninger af erstatningsansvaret for revisorer. Dette diskuteres nærmere i næste afsnit.

8.2 Burde der indføres ansvarsbegrænsning for revisorer i Danmark?

Dette leder hen til en anden vigtig diskussion indenfor området, herunder om der burde indføres en økonomisk begrænsning i revisors ansvar. Europa Kommissionen udstedte i 2008 henstilling 2008/473/EF, der omhandlede begrænsning af lovpligtige revisorers og revisionsvirksomheders civilretlige ansvar. Kommissionen har i henstillingen opstillet nogle betragtninger som grundlag for denne henstilling. Én af disse betragtninger omhandler, at markedskapitaliseringen betyder at risikoen for at ende som erstatningsansvarlig som revisor er øget betydeligt, hvilket har haft en påvirkning på revisors mulighed for at forsikre sig imod store erstatningskrav.[86] Et andet problem er den solidariske hæftelse i erstatningssager, der gør at revisorer ikke tør bevæge sig ud på det internationale revisionsmarked for børsnoterede selskaber.[87] Dette gør at konkurrencen på markedet bliver hæmmet og at det i sidste ende kan blive svært for revisorer at forsikre sig imod store erstatningskrav. Europa kommissionen har i henstillingen opstillet mulige metoder til, hvordan medlemslandene kan indføre begrænsninger i revisors ansvars og anbefaler, at mindst én af dem bliver implementeret i medlemslandets lovreguleringer. Første forslag omhandlede en ”fastsættelse af et maksimumsbeløb eller af en metode til beregning af et sådant beløb”.[88] At fastsætte et maksimumbeløb for samtlige erstatningskrav er umiddelbart kompliceret i praksis, da en for høj grænse ikke ville have den store betydning for revisionsbranchen i praksis, da kravet så ikke nødvendigvis vil medføre en begrænsning i revisors erstatningsansvar. Et for lavt beløb ville omvendt kunne medføre, at skadelidte ikke ville få en rimelig erstatning, i forhold til den påførte skade. Om beløbet er for lavt eller for højt, afhænger ligeledes af virksomhedens

[85] Andersen, 2014.
[86] Henstilling 2008/473/EF, betragtning 2.
[87] Henstilling 2008/473/EF, betragtning 3.
[88] Henstilling 2008/473/EF, punkt 5, a.

størrelse og af skadens omfang samt andre faktorer. Dermed ville dette være kompliceret at fastsætte således, at det er rimeligt for alle parter. At anvende en metode til beregning af et sådant beløb, anses derfor for at ville være den mest rimelige, af disse punkter, for alle parter i en sag.

Andet forslag fra kommissionen omhandler en "fastsættelse af en række principper, hvorved en lovpligtig revisor eller et revisionsfirma ikke hæfter ud over det faktiske bidrag til den skade, som en skadesanmelders krav vedrører, og således ikke hæfter solidarisk med andre skadevoldere"[89] Dette forslag kunne lyde som en løsning, der dog ville være svær at føre ud i praksis, da dette ville kræve specificerede definitioner og sandsynligvis komplicerede udregninger. Ordlyden lægger op til, at der kun hæftes for den del af tabet, som man er skyld i, hvilket ville være rimeligt for skadevolder i fleste situationer. Det vil dog i mange situationer være svært at opgøre, hvor stort bidrag den enkelte har i den påførte skade. Dette ville desuden stille skadelidte i en dårlig situation, hvis en eller flere skadevoldere er insolvente og tabet dermed ikke ville kunne erstattes fuldt ud. Derfor er denne metode ligeledes svær at føre ud i praksis, således at den er rimelig for alle parter.

Tredje forslag er en "indførelse af en bestemmelse, som tillader et selskab, der skal revideres og den lovpligtige revisor eller det lovpligtige revisionsfirma ved aftale at fastsætte en begrænsning af erstatningsansvaret."[90] Her lægges der op til, at der laves individuelle aftaler, hvor ansvarsbegrænsningen fastlægges ved indgåelse af aftalen. Dette virker imidlertid som en løsning, der kunne være rimelig for alle parter. Det er dog tvivlsomt hvilken virkning denne løsning ville have i praksis i en erstatningssag, da det ikke på forhånd er muligt at sige hvem skadelidte er.

Henstillingen er ikke blevet implementeret i dansk lovgivning. Dette skyldes blandt andet, at dette ville medføre nogle problemstillinger i forhold til, at nogle af de nuværende erstatningsretlige principper, heriblandt lempelsesreglerne.[91] Nuværende lovgivning i Danmark er således, at en revisor kan gøres erstatningsansvarlig over for enhver, der har handlet på baggrund af og stolet på revisors påtegning. Dette uanset, hvor stor del af tabet revisor har været medskyldig i. Sammenholdt med den solidariske hæftelse, der er i almindelige danske retsprincipper, kan dette dermed ende i nogle urimelige erstatningskrav for revisorer. Ifølge Lars Bo Langsted, professor på Aalborg Universitet, er det urimeligt at revisor for eksempel kan få 100 t.kr. i honorar for en revisionsopgave, men ende med et erstatningskrav på 2 mio.kr. og eventuelt gå konkurs, grundet en medhæftelse i en erstatningssag, hvor revisor kun har haft en lille del af skylden i tabet, men alligevel skal hæfte for det fulde beløb.[92] Der bør derfor i dansk ret, tages stilling til en ansvarsbegrænsning til revisorer og det kan undre, at der ikke allerede er implementeret en sådan begrænsning i Danmark.

[89] Henstilling 2008/473/EF, punkt 5, b.
[90] Henstilling 2008/473/EF, punkt 5, c.
[91] Halling-Overgaard, 2014, s. 420.
[92] Langsted, 2010.

I flere andre EU-medlemslande, herunder Østrig, Tyskland, Belgien, Grækenland og Slovenien var der, allerede inden kommissionens henstilling om ansvarsbegrænsning for revisorer, indført tilsvarende begrænsninger. Østrig har valgt at dele begrænsningen op i et maksimum erstatningskrav, baseret på hvilken størrelsesgruppe den reviderede virksomhed befinder sig i. Grænserne ligger på henholdsvis: 2 millioner euro for små og mellemstore virksomheder, 4 millioner euro for store selskaber, 8 millioner euro, hvis selskabets størrelse overskrider grænsen for store selskaber gange fem og 12 millioner euro, hvis selskabets størrelser overskrider grænsen for store selskaber gange ti. Der gælder særlige satser for banker og forsikringsselskaber. Betingelserne er, at det er det reviderede selskab og tredjeparter, der kan anlægge erstatningskrav mod revisor. I Belgien er opdelingen mere simpel og der er en maksimumbegrænsning på 3 millioner euro, hvis der er tale om unoterede selskaber og på 12 millioner euro, hvis det omhandler børsnoterede selskaber. Det er udelukkende det reviderede selskab, der kan anlægge et erstatningskrav mod revisor. I Tyskland er opdelingen ligesom i Belgien, men her er grænserne endnu lavere og der er et maksimum på henholdsvis 1 million euro og 4 millioner euro for unoterede og børsnoterede selskaber. I Grækenland er begrænsningen sat efter revisors eller højesteretsdommerens vederlag, alt efter hvad der er højest. Betingelserne er opdelt alt efter, om det er et revisionsfirma eller en enkelt revisor, der er rettet erstatningskrav mod. Som det sidste eksempel, er der i Slovenien sat en maksimumgrænse på 150.000 euro, der gælder for alle. Det er kun det reviderede selskab og deres aktionærer der har mulighed for at rette erstatningskrav mod revisor. Ingen af disse begrænsninger er gældende, hvis der er handlet med forsæt eller svigagtigt.[93] Der kan konstateres, at der er talrige muligheder for at indføre en begrænsning i revisors ansvar. Der er stor beløbsmæssig forskel på grænserne i de forskellige lande og betingelserne for at rette erstatningskrav mod revisor, er ligeledes forskellige for alle lande.

Erhvervs- og selskabsstyrelsen har udtalt, at de ikke har tænkt sig at indføre en ansvarsbegrænsning for et enkelt liberalt erhverv i Danmark. Argumentet er, "at der er proportionalitet i ansvarsfordelingen i den danske erstatningslov".[94] Ifølge FSR er dette ikke et holdbart argument, idet at selvom der er proportionalitet i dansk erstatningsret, så betyder det ikke, at det er rimeligt, da den solidariske hæftelse gør revisor til det mest attraktive mål i en erstatningssag, grundet den lovpligtige forsikring. FSR anbefaler desuden Danmark, at se på den svenske model på området, hvor de har foreslået en absolut begrænsning på 100 mio. SEK for hver opgave. Der er ligeledes foreslået, at i en sag, hvor revision og ledelse er skyldige i samme sag, så

[93] London Economics, 2006. s. 187-188
[94] Gimsing og Jepsen, 2010.

føres erstatningskravet principalt mod ledelsen og subsidiært mod revisor idet, at det er ledelsens ansvar at aflægge et korrekt regnskab.[95]

Ifølge Søren Halling-Overgaard, advokat, er det ikke sandsynligt, at der vil komme en implementering af erstatningsregler i dansk ret, der kun gælder for revisorer. Det vurderes mere sandsynligt, at der på et tidspunkt vil komme nogle fælles regler, der gælder for alle liberale erhverv og dermed en ændring af de nuværende erstatningsretlige principper.[96] Der kan dog udledes af de fremsatte argumenter, at revisorbranchen mener, at det er på tide, at der kommer en økonomisk begrænsning i revisors erstatningsansvar.

8.3 Hvilke ændringer i sanktionerne for revisorer er der kommet, i forbindelse med de nye ændringer i revisorloven? Og hvilken betydning har det haft i praksis?

Med den seneste ændring af revisorloven fra 2016, er der blevet indført nye sanktioner for revisorer, ved tilsidesættelse af god revisorskik. Der er indført ændringer i kvalitetskontrollen, således at der nu er større proportionalitet i reglerne. Dette betyder, at der er lempet på sanktionerne ved førstegangsforseelser og der er strammet op, når der er tale om gentagne og/eller grove forseelser. Ved mindre forseelser, uden den store betydning for regnskabsbrugerne, er der lagt op til at revisor kun får en advarsel, hvor der tidligere er udstedt bøder. Ved grove eller gentagne forseelser får revisor en bøde, hvor maksimumgrænsen for bøderne nu er fordoblet i forhold til tidligere, ligesom muligheden for at frakende en revisor beskikkelsen nu er blevet større. Dermed er der større sammenhæng mellem grovheden i forseelserne og sanktionsmulighederne.[97]

De nye sanktionsregler er fuldt ud implementeret ud fra EU's direktiv om revision. Fremover udføres kvalitetskontrollen af Erhvervsstyrelsen og ikke som tidligere af Revisortilsynet, da dette blev nedlagt ved lovændringen i 2016. Dette betyder, at det ikke længere er praktiserende revisorer der er med i vurderingen af kvaliteten i branchen, men ved at Erhvervsstyrelsen overtager, kan dette sikre, at der er en mere lige og retfærdig bedømmelse på alle områder.[98]

I praksis har specielt lempelsesreglerne haft en betydning for danske revisorer siden 2016, hvor der nu er udstedt advarsler i 25% af sagerne (27 sager), hvilket er langt højere end med de tidligere sanktionsregler, hvor der kun blev udstedt advarsler 1-2 gange om året. Dette er et tegn på, at der har været behov for et lempeligere sanktionssystem, for de små forseelser, hvor revisors fejl ikke har haft nogen betydning for hverken klienten eller tredjemand. Der er endnu ikke udstedt nogle af de

[95] Gimsing og Jepsen, 2010.
[96] Halling-Overgaard, 2014, s. 420.
[97] Pedersen, 2018.
[98] Pedersen, 2018.

skærpede sanktioner for revisorer, idet at der ikke har været nogle kendelser i sager, siden indførelsen af reglerne i juni 2016. De skærpede sanktioner kan kun anvendes på forhold, der er foregået efter indførelsen af reglerne, imens lempelsesreglerne ligeledes kan anvendes på sager der er foregået forud for indførelsen af reglerne, hvor afgørelsen først er kommet efter juni 2016.

Der har i Revisornævnet været frakendelser af beskikkelsen i fem sager de seneste år, hvor fire revisorer er blevet frakendt retten til at udføre revision. Dette er en stor stigning i forhold til tidligere, hvor der i hele perioden fra 1991-2015 kun har været frakendelser i to sager, hvoraf den ene af frakendelserne blev omstødt til en bødestraf.[99] Alle de nye sager, med frakendelse af retten til at udføre revision, er sager fra før juni 2016. De nye sanktionsregler har ikke ændret betydeligt på Revisornævnets mulighed for at frakende revisor retten til at udføre revision, men den har præciseret disse muligheder og der er tilkommet flere muligheder for tidsbegrænsede frakendelser. Argumenterne i de omtalte sager lød på, at der ikke blev vurderet, at der i fremtiden ville bliver overholdt reglerne om god revisorskik og at der var har været tale om grove og gentagne forseelser.[100][101] Det har også med tidligere sanktionsmuligheder været muligt at frakende revisorer retten til at udføre revision, ved grove og gentagne forseelser. Der er dog i den ene sag tale om underslæb begået af revisor, dermed er det straffelovens regler, der har været anvendt som grundlag for frakendelsen i denne sag.[102] Det kan formodes at forslagene til de nye sanktioner har været en af grundene til, at der nu har været idømt frakendelser i flere sager, i forhold til tidligere. Dette grundet et udtryk fra revisionsbranchen om, at der har været et behov for at sætte en stærkere disciplinær signalværdi, som bidrager til at sikre høj kvalitet blandt revisorer.[103]

Bødeniveauet i de danske sanktioner ligger fortsat på et lavt niveau, i forhold til i øvrige EU-medlemslande. Nedenstående figur viser, at antallet af udstedte bøder var faldet betydeligt i 2017 i forhold til i tidligere år, hvor antallet af bøder havde været forholdsvis stabilt. Til gengæld illustrerer figuren, at gennemsnitsbeløbet på bøderne er steget i forhold til i de tidligere år, hvor det kun i år 2013 var højere end i 2017.

ur 1: kilde: Pedersen, 2018.

Bødeniveauet for revisorer i Danmark ligger højt, i forhold til andre liberale erhverv, herunder blandt andet advokater. Dette udspringer af, at revisorer som udgangspunkt er offentlighedens tillidsrepræsentanter, imens advokater er partsrepræsentanter i en sag. Derfor synes det også mest retfærdigt, at bødeniveauet for revisorer er højere end for advokater.[104]

I forhold til fremtidig virkning af de nye sanktionsregler kan man formode, at der fremover vil blive flere frakendelser. Dette grundet, at der nu er mulighed for at idømme betinget frakendelse i en periode, hvor der så kan udføres revision under skærpet tilsyn og hvor det så ville resultere i en ubetinget frakendelse, hvis revisor fortsat laver grove forseelser. Lempelsesreglerne vil med stor sandsynlighed blive anvendt som hidtil og dette vil med stor sandsynlighed mindske antallet af indbringelser, da der nu kan nøjes med at give advarsler i mange af sagerne. Der er en usikkerhed om, hvordan der vil blive dømt i sager med små forseelser, men som ikke er førstegangsforseelser.[105] Dette kan dog formodes, at ville resultere i bødesanktioner, alt efter hvor mange gentagelser der har været og efter forseelsens betydning.

Del 3 – Konklusion

9. Konklusion

Der kan, ud fra de omtalte ændringer i revisorlovgivningen, konkluderes, at ansvarsgrundlaget for revisorer er udvidet betydeligt de sidste 20 år. Der har gennem årene været flere større erhvervsskandaler, hvor revisors arbejde er blevet kritiseret. Dette medførte, at tilliden til revisorer i flere år var faldende og at revisors påtegning mistede noget af sin værdi. Dette har bevirket, at det har været nødvendigt med skærpelser i revisorlovgivningen og med præciseringer i revisionsstandarderne.

[104] Pedersen, 2018.
[105] Pedersen, 2018.

Der er i de internationale revisionsstandarder lagt op til, at revisor ikke længere alene skal have en forståelse for de regnskabstekniske områder. Revisor skal ligeledes skabe sig en forståelse af selskabet som helhed og af hvordan ledelsen og medarbejderne kommunikerer med hinanden. Der skal skabes en forståelse af, hvilke hensigter ledelsen kan have med regnskabsaflæggelsen, for at kunne vurdere, om der er indikationer på, om der kan være foretaget handlinger, der kan påvirke det retvisende billede af regnskabet. De øgede krav til revisorer formodes at have medført, at der ligeledes følger en større risiko for, at revisorer handler ansvarspådragende og at culpabetingelserne dermed bliver overskredet. De større krav betyder også, at revisors påtegning bliver et stærkere kvalitetsstempel for regnskabets retvisende billede. Dette er dermed formentlig med til at øge regnskabsbrugernes og klienternes tillid til revisorer.

Der kan ud fra analysen af dommene konkluderes, at der i Højesterets dom i sagen om MCT er opstillet et grundlag for, hvordan kausalitetskravet skal anvendes i erstatningssager, hvor der har været besvigelser involveret. De har vurderet at indstillings- eller tilpasningspunktet i MCT først er overskredet i det seneste, af de omtalte regnskabsår, da de har vurderet, at der ikke var sket yderligere tab for selskabet efter dette. Højesteret kom derfor, ud fra denne konklusion, frem til, at revisorerne ikke var skyld i MCTs tab og der var ingen kausalitet mellem tab og handlinger. Det kan konkluderes, at der i en periode har været slækket på de almindelige erstatningsretlige principper i nogle erstatningssager, men at disse principper er blevet overholdt i tidligere sager. I dommen i Landsretten er der blevet lempet på bevisbyrden for skadelidte, men alle erstatningsretlige principper blev efterprøvet og der blev dømt ud fra de beviser der forelå på det tidspunkt. Højesteret har i afgørelsen vurderet at bevisbyrden ikke er blevet løftet af skadelidte og har ikke lempet denne, på trods af vurderingen af grov culpa hos revisorerne. Revisorerne forelagde nye beviser for Højesteret, som tog disse beviser til eftertragtning. Disse viste, at kausalitetsbetingelsen ikke var opfyldt tilstrækkeligt, til at der kunne idømmes erstatningsansvar.

I forhold til ledelsesansvaret, er der også sket store ændringer de sidste 20 år. Bestyrelsen har fået en langt større rolle i selskabets ledelse og skal deltage aktivt i strategiarbejdet og implementering af denne. Det er dermed ikke længere nok, at bestyrelsen kun påser, hvad direktionen skal sikre. De skal ligeledes være en aktiv del af ledelsen i selskabet og skal samarbejde med direktionen om at nå de opstillede målsætninger. Det formodes derfor, at et bestyrelsesmedlems risiko for at blive erstatningsansvarlig er øget, samtidig med at ansvaret er steget. Der er dog stadig en bred margin for fejlskøn for bestyrelsesmedlemmer, hvilket ligeledes virker rimeligt i forhold til den rolle de har påtaget sig i selskabet, da de ikke agerer som professionelle. Direktionen har til ansvar at sikre, at der bliver handlet og at

regnskabet er retvisende. Derfor kan det virke urimeligt, at det ofte er revisor, der ender med at hænge på erstatningskrav fra konkursboet grundet deres lovpligtige forsikring, der i mange tilfælde vil dække erstatningskrav delvis eller fuldt ud. Derfor kan der argumenteres for, at der ligeledes burde være en lovpligtig forsikring for ledelsesmedlemmer, både for at sikre dem selv ift. erstatningskrav, men også for at sikre, at konkursboet ikke først går efter revisors dybe lommer.

Der kan dermed konkluderes, at der i de seneste 20 år er sket store ændringer i revisoransvaret og der stilles langt højere krav til revisorer i dag. Det anses ikke at være Højesterets dom, der har ændret revisoransvaret, men denne dom indeholdt nogle principielle problemstillinger, da Landsretten havde kendt revisorerne erstatningsansvarlige for et tab, som delvis skyldtes besvigelser begået af direktionen. Dommen i Højesteret har dermed skabt præcedens for, hvordan der i fremtiden skal dømmes og vurderes i erstatningssager og at revisorer og bestyrelse ikke kan gøres erstatningsansvarlige for et tab, der skyldes direktionens besvigelser.

Der er efter dommen kommet nye sanktionsregler i dansk ret, hvor der er lempet på sanktionerne for små overtrædelser og skærpet ved gentagne og grove overtrædelser af god revisorskik og lovgivningen i øvrigt. Dette giver større råderum for revisorer, da der ikke længere gives store bødesanktioner for små forseelser. Der bliver derimod sanktioneret hårdere ved grove og gentagne forseelser og bødesanktionernes maksimumgrænser er fordoblet i disse tilfælde, ligesom mulighederne for frakendelse af retten til at udføre revision er blevet flere.
Der er fra EU i 2008 udstedt et direktiv der omhandler en begrænsning i revisors økonomiske erstatningsansvar. Dette er dog endnu ikke implementeret i dansk ret. Der er i revisionsbranchen i Danmark udtrykt et behov for, at der kommer en maksimumgrænse for hvor stort erstatningskrav revisorer kan blive idømt. Dette grundet, at der ikke vurderes, at det på nuværende tidspunkt er rimeligt, at revisor kan blive idømt store millionbeløb i erstatningskrav, i tilfælde hvor de kun har haft en lille del af skylden i et tab. Det kan derfor konkluderes, at der er et behov fra revisorbranchen for, at dette direktiv bliver implementeret i dansk ret. Det forventes, at der i fremtiden vil ske en ændring i den generelle erstatningsretlige praksis, frem for en ændring, der kun gælder for revisionsbranchen. Her anbefaler FSR, at der kigges efter svenske tilstande, hvor der er implementeret en økonomisk begrænsning således, at der principalt bliver anlagt erstatningskrav mod ledelsen og subsidiært mod revisorerne. Dette synes som en løsning, der ikke kræver en absolut ændring i de nuværende erstatningsretlige principper, men som kan sikre, at der er proportionalitet i ansvarsfordelingen.

11. Litteraturliste

- Aalbæk, Bjarne, 2016. FDR2016.2.6: ” Ny revisorlov vedtaget – detaljer”. 10. Juni 2016. https://pro.karnovgroup.dk/document/7000749546/1?frt=ny+revisorlov&hide_flash=1&page=1&rank=5 Sidst set 5. December 2018.
- Andersen, Klaus Stubkjær, 2014. Børsen Ledelse: “Forsikring af ledelsesansvar”. Marts 2014. https://ledelse.borsen.dk/article/view/706/bestyrelsens_ansvar/artikel/forsikring_af_ledelsesansvar.html Sidst set 5. December 2018.
- Damgaard, Jens Otto og Jepsen, Charlotte, 2015. Fsr.dk ” Nr. 4 Behov for et mere proportionalt sanktionsregime for godkendte revisorer”. 1. April 2015. https://www.fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/Vi%20mener/Ledere%20i%20Revision%20_%20Regnskabsvaesen/2015/Nr-4-Behov-for-et-mere-proportionalt-sanktionsregime-for-godkendte-revisorer Sidst set 5. December 2018.
- Elex.dk, 2015a. “Nordisk fjer skandalen” http://www.elex.dk/nordisk-fjer-skandalen/ Sidst set 5. December 2018.
- Elex.dk, 2015b. “Memory Card Technology og den tabte hukommelse” http://www.elex.dk/memory-card-technology-og-den-tabte-hukommelse/ Sidst set 5. December 2018.
- FSR, 2016. FSR.dk ” Revisor dømt for underslæb og frakendt retten til at udøve virksomhed som revisor i tre år”. 16. Oktober 2016. https://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Om_revisor/Kvalitetssikring/Revisornaevnet/Revisor%20doemt%20for%20underslaeb%20og%20frakendt%20retten%20til%20at%20udoeve%20virksomh%20som%20revisor%20i%20tre%20aar_121016 Sidst set 5. December 2018.
- FSR, 2018a. FSR.dk ” Tre kendelser, den sidste med frakendelse: Status på vejen gennem retssystemet”. 16. April 2018. https://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Om_revisor/Kvalitetssikring/Revisornaevnet/Tre%20kendelser_den%20sidste%20med%20frakendelse_030418 Sidst set 5. December 2018.
- FSR, 2018b. FSR.dk ” Frakendelse af revisors godkendelse i to år stadfæstet i byretten”. 16. Maj 2018. https://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Om_revisor/Kvalitetssikring/Revisornaevnet/Frakendelse%20af%20revisors%20godkendelse%20i%20to%20aar%20stadfaestet_160518 Sidst set 5. December 2018.
- Gimsing, Kurt og Jepsen, Charlotte, 2010. FSR.dk ” Nr. 6: Tiden er inde til at begrænse revisors erstatningsansvar”. 1. Juni 2010. https://www.fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/Vi%20mener/Ledere%20i%20Revision%20_%20Regnskabsvaesen/2010/Nr%206%20Tiden%20er%20inde%2

0til%20at%20begraense%20revisors%20erstatningsansvar Sidst set 5. December 2018.

- Halling-Overgaard, Søren, 2014. "Revisors erstatnings- og disciplinæransvar. 4. Udgave. Jurist- og Økonomforbundets forlag.
- Hjort, Thomas, 2013. RR.8.2013.64: "Ny dom afsagt af Østre Landsret - Revisorer burde have afdækket alvorlig økonomisk kriminalitet - men var der årsagssammenhæng i forhold til de påståede tab?" 17. Juli 2013. Sidst set 5. December 2018.
- Langsted, Lars Bo, 2010. Finans.dk "Mindre ansvar til revisorer". 28. Maj 2010. https://finans.dk/artikel/ECE4334230/Mindre-ansvar-til-revisorer/?ctxref=ext Sidst set 5. December 2018.
- Langsted, Lars Bo; Andersen, Paul Krüger; Kiertzner, Lars, 2013. "Revisoransvar". 8. Udgave. Karnov Group Denmark A/S.
- London Economics, 2006. Study on the Economic Impact of Auditors' Liability Regimes (MARKT/2005/24/F). September 2006. http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.448.7279&rep=rep1&type=pdf Sidst set 5. December 2018.
- Nævnenes hus, 2018. https://naevneneshus.dk/start-din-klage/revisornaevnet/om-naevnet/ Sidst set 5. December 2018.
- Pedersen, Rasmus Juul, 2018. FSR.dk "Ny revisorlov – Tilsyn og sanktioner". 23. Maj 2018. https://www.fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/SIGNATUR/Laes%20DIGITAL%20SIGNATUR/2018/SIGNATUR%202/Status%20paa%20ny%20revisorlov Sidst set 5. December 2018.
- PWC Crime Survey, 2018. https://www.pwc.dk/da/publikationer/2018/pwc-gecs-2018.pdf Sidst hentet 9. September 2018.
- Rindhahl, Nicholas, 2013. "Revisorer anker Memory Card-dom til Højesteret" 1. Juli 2013. https://borsen.dk/nyheder/it/artikel/1/261049/revisorer_anker_memory_card-dom_til_hoejesteret.html Sidst set 13. December 2018.
- Samuelsson, Morten, 1997. "Bestyrelsesansvaret". 1. Udgave. Forsikringshøjskolens Forlag.
- Speitzer, Morten og Jepsen, Charlotte, 2013. RR.8.2013.4: "Morten Speitzer, Charlotte Jepsen: Hvornår stopper jagten på revisors dybe lommer?" 17. Juli 2013. https://www.fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/Vi%20mener/Ledere%20i%20Revision%20_%20Regnskabsvaesen/2013/Nr_8-Hvornaar_stopper_jagten_paa_revisors_dybe_lommer Sidst set 5. December 2018.

- Werlauff, Erik, 2015. U.2015B.244: "Selskabserstatningsrettens tilpasningspunkt". https://pro.karnovgroup.dk/document/7000728593/1 Sidst set 5. December 2018.

Love og reguleringer:

- Aftaleloven
- Erklæringsbekendtgørelsen
- Forældelsesloven
- ISA 200
- ISA 210
- ISA 240
- ISA 315
- ISA 540
- Regnskabsvejledning 8,
- Revisionsvejledning 13, 1989.
- Revisionsvejledning 18,
- Revisionsvejledning 21, 1999.
- Revisorloven
- Selskabsloven
- Uafhængighedsbekendtgørelsen
- Henstilling 2008/473/EF

Domme/afgørelser:

- Revisornævnets sag nr. 40/2004-S
- Revisornævnets sag nr. 3/2017
- Responsum nr. 1181
- U.1982.595 H
- U.2002.2067 H – Hafnia Holding A/S
- U.2003.2505 H
- U.2014.1346 H – eHuset A/S
- U.2015.2075 H – Memory Card Technology A/S
- V.L. B–1553–02 – Memory Card Technology A/S

AALBORG UNIVERSITET

12. Bilag - findes i separat mappe

12.1 Revisornævnets kendelse

12.2 Landrettens dom

12.3 Højesterets dom

Den 6. maj 2009 blev der i

sag nr. 40/2004-S

Statsadvokaten for Særlig Økonomisk Kriminalitet

mod

Statsautoriseret revisor A

og

Statsautoriseret revisor B
(begge v/advokat E, advokatfirmaet F)

samt

Statsautoriseret revisor C

og

Statsautoriseret revisor D
(begge ved advokat G, advokatfirmaet H)

afsagt sålydende

K E N D E L S E:

Ved klageskrift af 1. oktober 2004 har Statsadvokaten for Særlig Økonomisk Kriminalitet (SØK) klaget over de statsautoriserede revisorer A, B, C og D. Det er i klageskriftet præciseret, at klagen vedrører de pågældende revisorer personligt og ikke de revisionsvirksomheder, som de indklagede på det for klagen relevante tidspunkt arbejdede for, henholdsvis I (I) (A og B) og J (J) (C og D).

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen har oplyst, at A har været beskikket som statsautoriseret revisor fra den 3. marts 1989, at B har været beskikket som statsautoriseret revisor fra den 23. marts 1994, at C har været beskikket som statsautoriseret revisor fra den 10. februar 1983, og at D har været beskikket som statsautoriseret revisor fra den 18. februar 1997.

Klagen er indgivet til Disciplinærnævnet for Statsautoriserede og Registrerede Revisorer, men færdigbehandlet af Revisornævnet i medfør af § 57, stk. 3, i Revisorloven (lov nr. 468 af 17. juni 2008).

Klagen vedrører den af de indklagede revisorer udførte revision i regnskabsårene 1998/1999 og 1999/2000 for det børsnoterede aktieselskab K A/S (K A/S). Regnskabsårene løb fra 1. juli til 30. juni. En del klagepunkter vedrører ifølge klageskriftet datterselskabet L A/S (L A/S), men på grund

af personsammenfald mellem revisorerne har SØK fundet det unødvendigt at rejse særskilt klage herover.

Baggrunden for klagen er forhold, der er blevet afdækket i forbindelse med, at K A/S blev erklæret konkurs ved dekret af 28. september 2001. Selskabet var i januar 2001 trådt i betalingsstandsning. Disse forhold har på baggrund af en indberetning fra kurator ført til en sigtelse og senere tiltale mod flere medlemmer af ledelsen i K A/S.

Ved [retskreds]s dom af 3. oktober 2008, der efter det for Revisornævnet oplyste er anket til landsretten, er M, tidligere M, og N fundet skyldige i bl.a. bedrageri efter straffelovens § 279, jf. § 286, for forhold begået i forbindelse med deres virksomhed som ansatte i K A/S-koncernen.

K A/S var en del af en koncern, der påbegyndte virksomhed i 1992. K A/S blev stiftet i 1993. Koncernen beskæftigede sig med design, produktion og salg af hukommelsesmoduler og lignende produkter fortrinsvis til computere. K A/S blev børsnoteret på Københavns Fondsbørs i december 1997.

Det oprindelige selskab O A/S, senere P A/S, var i perioden hovedaktionær i K A/S og ejede mere end 50 % af aktierne. P A/S var 100% ejet af M, der indtil januar 2001 var administrerende direktør i K A/S.

J valgtes som revisor for K A/S den 30. januar 1995 og virkede indtil dekretets afsigelse.

I valgtes som revisor i forbindelse med børsnoteringen af K A/S den 30. september 1997 og virkede ligeledes indtil dekretets afsigelse.

Der er i klageskriftet nærmere redegjort for arbejdsdelingen mellem de to revisionsfirmaer i de to regnskabsår, klagen vedrører. I forbindelse med revisionens afslutning foretog det revisionsfirma, der ikke havde udført en given arbejdsopgave, gennemgang af de arbejdspapirer, der var udarbejdet af det udførende revisionsfirma.

SØK`s klageskrift indeholder i alt 12 klagepunkter, der alle er gengivet nedenfor. De 5 første vedrører 1998/1999 og de 7 sidste 1999/2000.

Klageskriftet er disponeret således, at der indledningsvis redegøres for den regnskabsmæssige behandling, derefter for de såkaldte "planlægningsmæssige overvejelser" som revisorerne har gjort sig ifølge notater o.l. fra før arbejdets udførelse. Derefter redegøres for de faktisk foretagne revisionshandlinger separat for hvert af de to firmaer og endelig foretages en sammenfatning/efterfølgende vurdering.

SØK har ved klagens udarbejdelse været bistået af Revisionsfirmaet DD, der har udarbejdet en omfattende rapport vedrørende K A/S-koncernen.

Vedrørende årsrapporten 1998/99:

Af hensyn til bedømmelsen af de nævnte forholds beløbsmæssige betydning i forhold til selskabets størrelse, bemærkes, at selskabet i 1998/99 ifølge årsrapporten havde en nettoomsætning på koncernbasis på 623.117 tkr. og en bruttofortjeneste på 119.048 tkr.

Egenkapitalen var ved regnskabsårets udløb opgjort til 170.572 tkr., og balancesummen var 501.763 tkr.

Det første klagepunkt, klageskriftets punkt 5.10.
Dette klagepunkt vedrører spørgsmålet om værdiansættelsen i det pågældende regnskabsår af selskabets varelager. Der er ifølge klageren foretaget en opskrivning på mindst 42 mio. kr., der er bogført direkte på resultatopgørelsen. J var udførende og I kontrollerende revisor vedrørende dette punkt. Af betydning for bedømmelsen skal særligt fremhæves følgende fra det af parterne fremlagte bilagsmateriale:

I årsrapporten for 1998/99 anføres på side 30:

"Varebeholdninger optages til gennemsnitlig anskaffelses eller kostpris og nedskrives til nettorealisationsværdi, hvis denne er lavere. Anskaffelsespris for råvarer, hjælpematerialer og indkøbte handelsvarer er leverandørens fakturapris. Kostpris for fremstillede færdigvarer omfatter anskaffelsespris for materialer og direkte løn med tillæg af indirekte produktionsomkostninger."

I et notat af 29. april 1999 fra I vedrørende et møde, der to dage tidligere havde været afholdt mellem regnskabschef N fra K A/S og B og Q fra I anføres bl.a:

"*Lagre er en endog særdeles væsentlig regnskabspost i K A/S koncernen og udgør pr. 30/6 1998 111 mio ud af en balancesum på 258 mio (45%). Af dette samlede lager udgør færdigvarelageret i moderselskabet ca. 22 mio. Råvarelageret i L A/S udgjorde 88 mio."*

Det anføres endvidere side 4:

"Ifølge N (N) har selskabets praksis omkring ukuransnedskrivning været følgende: Såfremt der ikke har været omsætning på en vare i 6 måneder, nedskrives den med 50% (idet chip`en kan genbruges, jf. ovenfor), og har der ikke været omsætning på en vare i 12 måneder, nedskrives den med 100%. I vore arbejdspapirer fra 1997/98 kan jeg nu kun finde refereret et princip, der hedder ingen omsætning på et varenummer i 12 måneder fører til en nedskrivning på 50 %.

Det er aftalt med N, at han laver en opfølgning på omsætningen i 1998/1999 på de varenumre, hvorpå der blev nedskrevet i 1997/1998. Dette foretages for at give revisionsbevis for tilstrækkeligheden af nedskrivningen. Vi skal gennemgå dette ved den løbende revision."

I et notat af 17. maj 1999 betegnet *"Audit strategies memorandum"* udarbejdet af J ved D og C anføres bl.a:

"Da koncernen siden introduktionen på Fondsbørsen har haft problemer med at opfylde egne budgetter, og senest i forbindelse med offentliggørelsen af halvårsresultatet har nedjusteret forventninger til årets resultat, skal vi i vor revision være ekstra opmærksom på de områder, hvor virksomheden måske har problemer med at leve op til halvårsmeddelelsens forventninger, idet virksomheden her kan blive fristet til at foretage visse reguleringer for at tækkes investorerne."

Det anføres endvidere specifikt side 2 og side 4 om varelageret:

"Varebeholdningen udgør det kritiske område i virksomheden. Pr. 30. juni 1999 forventes de samlede varebeholdninger af både råvarer og færdigvarer at udgøre i størrelsesordnen 100-120 mill. kr. "

. . .

Baseret på vores gennemgang er der ikke sket nogen væsentlige ændringer i det overordnede kontrolmiljø og vi anser det stadig for betryggende. Med ansættelsen af N (regnskabschef) samt R (finansiel kontroller) er funktionsadskillelsen i økonomifunktionen meget god.

Problemet er stadig at M er den eneste, der rigtigt er inde i lageret, og han har mulighed for at gå ind og justere lagerværdien, hvilket er en svaghed i systemet, idet disse justeringer ikke bliver dokumenteret godt nok.

N har lovet at få udarbejdet forretningsgangsbeskrivelser på de væsentlige områder."

I har i et notat af 27. september 1999 redegjort for den af I foretagne gennemgang af J `s arbejdspapirer på bl.a. dette punkt. Det er I`s konklusion, at visse forhold burde drøftes med ledelsen, men der er ikke rejst væsentlige indvendinger.

I notatet anføres blandt andet:

"J har ikke kunnet konstatere, om varelageret er værdiansat til gennemsnitlig anskaffelsespris, idet der er foretaget en såkaldt "genberegning" i varelagersystemet, som har medført en forøgelse af varelagerets værdi med ca. 50 mio kr. og en tilsvarende reduktion af vareforbruget. Der er ikke sikkerhed for, hvilke sammenhænge der gør sig gældende i denne genberegning, hvilket er omtalt i revisionsprotokollen."

I et notat af 6. oktober 1999 udfærdiget af J med betegnelsen "Varelager" anføres bl.a, at visse konkrete varegrupper er overvurderet med ca. 27,8 mio kr.

Om genberegningen anføres bl.a.:

"Virksomhedens argumentation for genberegningsværdien, er at der mellem mange varer er et samspil via styklisterne, hvorfor det ikke giver et rigtigt billede at analysere varenumrene enkeltvis.

Vi har forgæves forsøgt et gennemskue matematikken i genberegningen og vi er derfor af den opfattelse, at det er nødvendigt at konsultere en concorde programmør. Virksomheden har ikke villet imødegå os på dette punkt. "

Om en konkret varekategori anføres, at den bogførte værdi på ca. 78,9 mio kr. "Efter normale principper og danske regnskabsvejledninger" skulle nedskrives med ca. 13,5 mio kr. *"Da selskabets ledelse ikke mener, at dette vil give et retvisende billede, vurderer vi alle varenr. som et samlet lager".*

I revisionsprotokollen for 1998/99 af 5. oktober 1999 anføres under "Værdiansættelse af varebeholdninger ":

"Vi har konstateret, at den løbende beregning af gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris sker korrekt.

I forbindelse med regnskabsårets afslutning foretages der imidlertid i selskabets lagerstyringssystem en såkaldt genberegning af varebeholdningernes værdi. Genberegningen sker efter det oplyste for at justere for ændringer i anskaffelses- eller kostprisen for en vare opstået i perioden mellem tidspunktet for intern registrering af en salgsordre og det endelige produktions- og salgstidspunkt. Genberegningen medfører i 1998/99 en forøgelse af varebeholdningernes værdi på statusdagen på ca. 50 millioner DKK og en tilsvarende reduktion af vareforbruget for regnskabsåret 1998/99.

Vi har forsøgt at efterprøve den foretagne genberegning med henblik på at vurdere dens konsekvenser for beregningen af gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris. Vi har imidlertid måttet konstatere, at det ikke umiddelbart er teknisk muligt at nå til en underbygget og dokumenteret konklusion om, hvilke sammenhænge der gør sig gældende i forbindelse med genberegningen, og dermed om varebeholdningerne er værdiansat til korrekt opgjort gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris.

Denne usikkerhed har givet os anledning til at drøfte forholdet med administrerende direktør M. M har oplyst, at Concorde XAL i regnskabsåret 1999/2000 vil blive erstattet af et nyt lagerstyringssystem. I det nye lagerstyringssystem er det efter det oplyste ikke nødvendigt at foretage en genberegning for at opgøre værdien af selskabets varebeholdninger. På det grundlag har M ikke ønsket, at der anvendes yderligere ressourcer på at underbygge og dokumentere genberegningen i Concorde XAL."

Det anføres endvidere, at M har oplyst, at han anslår værdien af varebeholdningerne som væsentlig højere end den i årsregnskabet opførte værdi, på grund af en forventning om stigende priser. Herefter anføres i protokollen:

"Vore stikprøvevise analyser bekræfter direktionens vurdering, og på det grundlag har vi herefter fundet værdiansættelsen af selskabets varebeholdninger for forsvarlig."

På denne baggrund anfører Statsadvokaten, at årsrapporten for 1998/99 er behæftet med væsentlige fejl, da det ikke i årsregnskabet var oplyst, at der var sket opskrivning med 42.023 tkr., og at dette beløb i øvrigt ikke skulle have været indtægtsført, men bundet som en opskrivningsreserve på egenkapitalen. Klagepunktet er formuleret som følger:

Punkt 5.10.

Efter Statsadvokatens opfattelse burde I og J på baggrund af de gennemførte revisionshandlinger have forsynet årsrapporten for K A/S for 1998/99 med en revisionspåtegning med et forbehold som følge af manglende revisionsbevis for, at råvarer i koncernregnskabet blev værdiansat på basis af gennemsnitlig anskaffelsespris, jf. daværende Bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m.v. af 22. februar 1996 § 5, stk. 1, nr. 6. Det er efter Statsadvokatens opfattelse en skærpende omstændighed, at revisorerne i planlægningsfasen af revisionen var bekendt med problemstillingen, ligesom revisionsarbejdet rent faktisk bekræftede, at det ikke kunne dokumenteres, at råvarelageret var optaget til gennemsnitlig anskaffelsespris. Efter Statsadvokatens opfattelse kan kritiske bemærkninger vedrørende forholdet i revisionsprotokollen ikke erstatte et forbehold i revisionspåtegningen, jf. punkt 4.10 i revisionsvejledning 18 af marts 1991.

På baggrund af ovenstående er det Statsadvokatens opfattelse, at transaktionssporet og kontrolsporet vedrørende opgørelse af gennemsnitlig anskaffelsespris for råvarelageret ikke var til stede. Dette var efter Statsadvokatens opfattelse en overtrædelse af bekendtgørelse om erhvervsdrivende virksomheders bogføring, årsregnskaber og opbevaring af regnskabsmateriale af 21. august 1990 § 4. Efter Statsadvokatens opfattelse burde dette forhold derfor have været anført som supplerende oplysning i revisionspåtegningen jf. daværende bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m.v. af 22. februar 1996 § 6, stk. 2, nr.3.

Af J `s arbejdspapirer fremgår, at det blev vurderet, at det var nødvendigt med konsultation af en Concordeprogrammør, men at K A/S ikke ville imødekomme revisorerne på dette punkt. Efter Statsadvokatens opfattelse burde revisorerne ikke have ladet sin revision begrænse som følge af, at den reviderede virksomhed ikke ønskede at afsætte de nødvendige ressourcer.

Efter Statsadvokatens opfattelse har I og J ikke dokumenteret at have opnået tilstrækkeligt revisionsbevis for, at betingelserne var tilstede for at foretage en nettobetragtning ved sammenligning af bogført værdi og nettorealisationspris for henholdsvis det samlede råvarelager og det samlede færdigvarelager.

Varebeholdningernes væsentlighed taget i betragtning er det endvidere Statsadvokatens opfattelse, at årsrapporten burde have indeholdt oplysning om, at en væsentlig del af varebeholdningerne var værdiansat til nettorealisationsværdi. Efter Statsadvokatens opfattelse burde I og J derfor have forsynet årsrapporten for K A/S for 1998/99 med et forbehold for manglende oplysninger om, at en væsentlig del af varebeholdningerne var værdiansat til nettorealisationsværdi, jf. daværende Bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m.v. af 22. februar 1996 § 5 stk. 1 nr.2.

Det andet klagepunkt er betegnet punkt 6.6.
Dette klagepunkt vedrører tilstedeværelse og værdiansættelse af ombytningsvarer. Der blev i perioden fra den 11. juni til den 18. juni 1999 registreret 6 kreditnotater i L A/S `s bogføring, til en samlet nettoværdi af 26.556 tkr. De pågældende kreditnotaer fandtes ikke i bogholderiet. J var udførende revisor på denne opgave og I var kontrollerende. I et notat af 27. september 1999 anføres af I bl.a.:

"Revisionen af varekreditorerne i USD har givet anledning til at konstatere, at K A/S på 3 kreditorer (W, T og U) har bogført en række debetposteringer. Der forefindes ingen ekstern dokumentation herpå. Posteringerne er foretaget af M. Grundlaget for posteringerne er efter det oplyste det forhold, at K A/S har returneret en række defekte varer til de pågældende leverandører. Fremfor at optage varebeholdningen med værdi under "vare-beholdninger" har M optaget en værdi af forventet kreditnota under kreditorer.

Der hersker dog en vis usikkerhed hos J om hvorvidt der er tale om, at K A/S skal modtage kreditnotaer eller om hvorvidt K A/S alene skal modtage erstatninger for de defekte varer (ombytninger).

Beløbsmæssigt er der tale om i alt TUSD 3.846 svarende til 27.434 tkr. Omposteringen fra varelager til kreditorer har givet anledning til en driftseffekt på 878 tkr. Driftseffekten skyldes så vidt vides, at der er sket ændringer i gennemsnitsprisen (faldende) fra tidspunktet for oprindeligt varekøb og indtil tidspunkt for posteringen af den forventede kreditnota. Lagersystemet har taget varebeholdningerne ud af lageret til den gennemsnitspris, som var gældende på afgangstidspunktet. Så-

fremt der alene skal modtages erstatninger (ombytninger) bør forholdet ikke give anledning til driftseffekt.

J har forespurgt M om forholdet og fået den ovenfor angivne forklaring. J har samtidig i revisionen af varelageret konstateret, at lageret af defekte enheder er faldet meget drastisk i forhold til S og har ikke foretaget yderligere.

Der er tale om et meget spinkelt revisionsbevis. Endvidere har en række af disse kreditorer nægtet at bekræfte saldiene (der er udsendt saldobreve til T og U, idet disse kreditorsaldi er i debet). Endelig er der ikke modtaget de faktiske kreditnotaer fra de 3 kreditorer efterfølgende".

I et notat om udført revision vedrørende kreditorer af 11. oktober 1999 anfører J om disse tre kreditorer:

"Umiddelbart før status (18/6) er bogført to kreditnotaer på henholdsvis tkr. 2.854 og tkr. 497. Disse vedrører ifølge V returnerede varer, som M har bogført kreditnota på. Der findes ikke originalbilag fra W på disse kreditnotaer. De to kreditnotaer står pr. 6-9-99 som et tilgodehavende og er således ikke modregnet i betalingen af den skyldige saldo pr. 30-6-99."

. . .

"Ifølge V (controller) er kreditnotaer på tkr. 13.721 og tkr. 2.736 bogført af M. L A/S har aldrig fysisk modtaget disse kreditnotaer, hverken før eller efter status. Ej heller har T villet bekræfte saldoen overfor den af I udsendte saldomeddelelse.
. . .

Det samme anføres vedrørende U. Herefter fremgår:

"V oplyser, at omtalte aftale er mundtlig mellem M og U.

Kreditnotaerne er ifølge V bogført på baggrund af varekøb, som L A/S har returneret da den oprindelige ordre tilsyneladende har vedrørt bestilling af fejldesigns. V oplyser, at M har orienteret hende om, at kreditnotaerne senere vil blive fulgt op af nye fakturaer fra U. Vi har imidlertid ikke kunnet opnå dokumentation herfor. "

Det er efter Statsadvokatens opfattelse ikke dokumenteret, at bekræftelse fra leverandørerne vedrørende modtagelse af ombytningsvarer senere blev indhentet.

I det følgende årsregnskab 1999/2000 blev ombytningsvarer/varebeholdninger relateret til de 6 kreditnotaer nedskrevet til 0 kr.

På baggrund heraf er klagepunktet formuleret som følger:

Punkt 6.6.

Bortset fra den indhentede ledelseserklæring foreligger der i revisorernes arbejdspapirer ikke dokumentation for, at der er gennemført revisionshandlinger vedrørende tilstedeværelsen og værdiansættelsen af ombytningsvarer optaget med 26.556 tkr. i koncernregnskabet for K A/S.

Det er efter Statsadvokatens opfattelse ikke i overensstemmelse med god revisionsskik alene at basere sin revision af tilstedeværelse og værdiansættelse af ombytningsvarer på den indhentede ledelseserklæring.

Efter Statsadvokatens opfattelse burde I og J derfor have forsynet årsrapporten for K A/S for 1998/99 med et forbehold for manglende revisionsbevis for, at ombytningsvarer i koncernregnskabet var til stede og værdiansat korrekt, jf. daværende bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m.v. af 22. februar 1996 § 5, stk. 1, nr.6.

Det tredje klagepunkt er betegnet punkt 7.5.
Dette klagepunkt vedrører spørgsmålet om tilstedeværelse og den korrekte værdiansættelse af defekte varer, der ikke var omfattet af forrige klagepunkt. J var udførende og I kontrollerende revisor vedrørende dette spørgsmål. De defekte varer er i J `s arbejdspapirer optaget med en værdi af 13.405 tkr.

Det fremgår af J `s arbejdspapirer, at der er foretaget stikprøvevis optælling af hovedlageret. Af et notat af 1. juli 1999 herom fremgår bl.a:

"Som det fremgår af ovenstående oversigt har vi ved vores stikprøvevise kontroloptælling konstateret 3 fejlbehæftede poster ud af en stikprøvestørrelse på 35 stikprøver. Den samlede økonomiske effekt af differencerne kan opgøres til ca. 20 tkr. "

Det er statsadvokatens opfattelse, at der alene er foretaget optælling på hovedlageret og dermed ikke optælling af defekte varer.

Af førnævnte notat fra I af 29. april 1999 fremgår vedrørende dette:

"Omkostningerne vedrørende returnering af defekte varer er efter det oplyste forholdsvis beskeden. Der er ingen garantihensættelser opført i regnskabet. Selskabets supportchef X kan efter det oplyste udskrive en statistik over samtlige henvendelser vedrørende returnering af tidligere solgte produkter. Denne kan revisionsmæssigt anvendes dels til at spotte eventuelle væsentlige lagre af produkter, som historisk har været defekte, og dels til at skønne over muligheden for væsentlige ikke afsatte garantiomkostninger.

De tidligere returnerede defekte varer optages til en eller anden lagerværdi. Jeg er ikke klar over hvordan denne fastsættes, men argumentet er som tidligere nævnt, at chipèn kan loddes af og genanvendes eller sælges."

Det anføres i klageskriftet, at revisorerne ikke har foretaget en vurdering af, hvorledes en vares nettorealisationsværdi blev påvirket af, at varen var registreret som defekt. Revisorerne har alene sammenlignet bogført stykpris med gennemsnitlig salgspris på varer afhændet i perioden 1. juli til 20. september 1999 og har undladt at optælle defekte varer.

På baggrund heraf er klagepunktet formuleret som følger:

Punkt 7.5.

Det er Statsadvokatens opfattelse, at I og J ikke har dokumenteret at have opnået tilstrækkeligt revisionsbevis vedrørende tilstedeværelse og værdiansættelse af defekte varer på 13.405 tkr. til at være i stand til at afgive revisionspåtegning uden forbehold på årsrapporten for 1998/99 for K A/S.

Det fjerde klagepunkt er betegnet punkt 8.6.
Dette klagepunkt vedrører værdiansættelsen af et tilgodehavende hos en kunde i [land]. I var udførende og J kontrollerende revisor. Pr. 30. juni 1999 udgjorde den pågældende kunde, Y, (Y) gæld til K A/S 40.379 tkr., heraf ca. 15.000 tkr. der havde været forfaldent i mere end 9 måneder. Der foretoges ikke systematisk rykning af denne kunde. M oplyste angiveligt, at der var tale om et personligt ejet firma med en meget velhavende ejer. Det havde ikke været muligt for I at indhente et regnskab for Y, og en henvendelse til Z gav ikke noget anvendeligt resultat. I accepterede Ms vurdering af, at tilgodehavendet alene var behæftet med sædvanlig debitorrisiko. J konkluderede efterfølgende, at gennemgangen af I`s arbejdspapirer på dette punkt ikke gav anledning til bemærkninger. I revisionsprotokollen anføres herom bl.a.:

"Selskabet har på statusdagen et tilgodehavende hos en amerikansk kunde – Y – på 5.605 TUSD eller 40.379 TDKK. Ud af det samlede tilgodehavende vedrører 3.950 TUSD en række fakturaer fra henholdsvis ultimo 1997 og kalenderåret 1998, mens det resterende tilgodehavende på 1.655 TUSD væsentligst vedrører salg i perioden op mod regnskabsårets afslutning. Tilgodehavendet er ikke omfattet af selskabets debitorforsikringsaftale.

Samtidig har selskabet på statusdagen en gæld til Y på 375 TUSD eller 2.702 TDKK. Medio september har L A/S betalt hovedparten af denne gæld, mens Y alene har indbetalt 798 TUSD af L A/S` tilgodehavende. Der er ikke sket forrentning af tilgodehavendet.

. . .

Ifølge M vil man fremadrettet indføre en ny procedure, således at gæld som følge af køb hos Y modregnes i L A/S´ tilgodehavende hos Y i stedet for som nu, hvor gælden betales kontant.
. . . "

Af referatet fra et regnskabsmøde den 29. september 1999 med deltagelse af samtlige indklagede revisorer og M fremgår herom bl.a:

"Problemstillingen vedr. L A/S tilgodehavender hos Y, HH Inc. samt AA Inc. blev drøftet og M bekræftede de faktuelle forhold, som de var beskrevet i protokoludkastet. Det blev aftalt med M, at det i protokollen tilføjes følgende " M redegjorde endvidere for de branchemæssige vilkår, herunder at det er normal kutyme, at der i perioder ydes lange kreditter mellem nært tilknyttede samarbejdspartnere".

Det blev endvidere aftalt, at revisorerne skulle sikre, at forespørgslen til Z vedr. Y var foretaget korrekt (Efterfølgende kontrol heraf bekræftede, at forespørgslen var foretaget korrekt). I skulle endvidere forespørge sine kollegaer i [land] om de kunne indhente soliditetsoplysninger vedr. Y (dette kunne ikke lade sig gøre). M oplyste, at den indenfor branchen anvendte metode til kreditvurdering er, at man kontakter 3 til 4 af den pågældende virksomheds øvrige samarbejdspartnere med henblik på deres vurdering af kreditværdigheden.
M ville undersøge, om han inden bestyrelsesmødet kunne formå sådanne eksterne parter om en udtalelse (dette lykkedes ikke). "

I et notat udarbejdet af Q, I, anføres om denne debitor med henvisning til en udregning i et regneark:

"*Det ses at <u>såfremt kreditorsaldiene ikke løbende var blevet betalt kunne</u> L A/S have nedbragt sit debitormellemværende til (...449 TUSD). Den historiske udvikling synes således at understøtte M `s forklaring om, at mellemværendet vil blive afregnet i takt med fremtidig modregning ved køb fra Y idet M oplyser, at det skal være den fremtidige procedure. Derimod må det siges, at opstillingen <u>ikke</u> i væsentligt omfang synes at under støtte M` s forklaring om, der lige så tit har været nettogæld til Y- dette har kun været tilfældet i juli, august og september 1997 samt i januar 1998. Ligeledes synes en gennemgang af debitorkontokort for perioden 1/7 1997 -30/ 6 1998 <u>ikke</u> at understøtte M`s oplysninger om udligning "forfra" i stedet for "bagfra". Rent faktisk synes det klart at fremgå af kontokortet, at Y løbende betaler L A/S `s fakturaer i takt som de forfalder, <u>bortset fra de fakturaer, som er åbne pr. 30/6 1999.</u>*

Vi har indhentet oplysninger fra Z på Y jf. WPS. Denne oplysning kan imidlertid ikke tillægges synderlig revisionsbevisværdi i relation til værdiansættelsen, idet den ikke har karakter af en soliditetsoplysning. Det bemærkes dog, at Y er et "Inc.", dvs. et selskab. Vi har via D&B søgt at indhente årsregnskabet for Y, men dette er ikke offentligt tilgængeligt.

Vi har ligeledes indhentet kontokort på K A/S [land] `s mellemregning med Y jf. regneark. Dette viser imidlertid ikke særlige saldi, som kan tages i betragtning fsv. angår vurderingen af værdiansættelsen af i L A/S.

Konklusionen er, at vi ikke er i stand til at imødegå M `s skøn, hvorfor vi henholder os til M`s oplysninger. Vi vil dog omtale debitor i revisionsprotokollen."

Der måtte efterfølgende i december 1999 foretages betydelige hensættelser vedrørende denne debitor, og i den følgende årsrapport for 1999/2000 var tilgodehavendet nedskrevet med 27.613 tkr.

Klagepunktet er formuleret som følger:

Punkt 8.6.

Efter Statsadvokatens opfattelse kan revisionen af Y`s betalingsevne ikke alene baseres på oplysninger fra selskabets administrerende direktør. Efter Statsadvokatens opfattelse har revisorerne således ikke opnået et tilstrækkeligt revisionsbevis for værdiansættelsen af L A/S`s tilgodehavende hos Y pr. 30. juni 1999 på 40.379.tkr.

Efter Statsadvokatens opfattelse burde I og J på baggrund af de gennemførte revisions-handlinger have forsynet årsrapporten for K A/S for 1998/99 med et forbehold for manglende revisionsbevis for, at tilgodehavende hos Y i koncernregnskabet var værdiansat korrekt jf. daværende bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m.v af 22. februar 1996 § 5, stk. 1, nr.6.

Efter Statsadvokatens opfattelse kan beskrivelse af forholdet i revisionsprotokollen ikke erstatte et forbehold i årsrapporten, jf. revisionsvejledning 18 af marts 1991 punkt 4.10.

Det femte klagepunkt er betegnet punkt 9.8.
Dette klagepunkt vedrører såkaldt kontraktomsætning. I var udførende og J kontrollerende revisor. Vedrørende en af de væsentlige kunder, CC GMBH, (CC GMBH) anvendtes regnskabsmæssigt en teknik, der er beskrevet i et notat udarbejdet af Q i I`s arbejdspapirer.

"Kontraktproduktion vedrører den situation, at T i princippet kommer med samtlige råvarer (chips, printplader m.m.) og får L A/S til at samle det. For dette modtager L A/S et vederlag. Ejendomsretten til råvarerne forbliver Ts under hele processen.

Dette vederlag omregnes ved opstilling af årsregnskabet for L A/S til dette beløb for omsætning henholdsvis vareforbrug, som vederlaget i form af bruttofortjeneste ville være udtryk for, såfremt det var L A/S der for egen regning og risiko havde indkøbt råvarerne og foretaget bearbejdningen. Der anvendes en fiktiv/skønnet bruttoavance på 1,25 % i beregningen.

. . .

Efter min opfattelse er denne behandling – såfremt det er tilfældet, at risikoen for råvarerne aldrig overgår til L A/S- ikke retvisende, slet ikke uden fyldestgørende omtale heraf i regnskabet. Det er derfor min opfattelse, at vi skal diskutere dette med selskabet. Iht. J (D) blev fremgangsmåden drøftet ifm. børsprospektet, hvorfor jeg afventer diskussion herom med B/A."

Af et referat af førnævnte regnskabsmøde den 29. september 1999, hvori deltog samtlige fire indklagede revisorer samt direktør M, fremgår vedrørende dette spørgsmål:

"M redegjorde for den anvendte praksis omkring kontraktsproduktion, herunder at der i forbindelse med levering af komponenter /chips fra kontraktskunden, sker formel overgang af ejendomsretten (dette blev efterfølgende overfor B af M dokumenteret ved eksempler på formelle købs- og salgsordrer samt formelle bekræftelser af ordrerne.) Som følge heraf blev det besluttet at slette særskilt afsnit herom i protokollen, herunder vor anbefaling af i regnskabet at omtale den anvendte praksis hvorefter dækningsbidraget omregnes til normal omsætning og vareforbrug.
. . ."

Af aftale gældende fra 1. oktober 1998 mellem CC GMBH, [land], og K A/S fremgår bl.a.:

"17. Consigned material
Any ownership rights in the consigned Material shall remain with CC GMBH and shall not be transferred to K A/S.
. . ."

Statsadvokaten har bl.a. med henvisning til, at det ikke af aftalen mellem CC GMBH og L A/S fremgår, at ejendomsretten overgår til L A/S, rejst følgende klage:

Punkt 9.8

Efter Statsadvokatens opfattelse burde I og J have forsynet årsrapporten for K A/S for 1998/99 med et forbehold vedrørende manglende revisionsbevis for, at der var grundlag for at indregne kontraktomsætning med 183.600 tkr. og tilknyttet vareforbrug med 181.304 tkr. i koncernregnskabet, jf.

daværende bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m.v. af 22. februar 1996 § 5, stk. 1, nr.6.

Sammenfattende har statsadvokaten om regnskabsåret 1998/1999 gjort gældende, at

- Årsrapporten for K A/S ikke har været retvisende på en række væsentlige områder.
- I og J har ikke gennemført revisionen i overensstemmelse med god revisionsskik.
- Revisorerne havde ikke tilstrækkeligt grundlag til at afgive "blank" påtegning.
- Det er en skærpende omstændighed, at selskabet var børsnoteret, samt at flere forhold hver for sig kunne have begrundet et forbehold i revisionspåtegningen.

Vedrørende årsrapporten 1999/2000.

Af årsrapporten for 1999/2000 fremgår, at selskabets omsætning for dette regnskabsår udgjorde 1.266.906 tkr., bruttofortjeneste 207.382 tkr., egenkapitalen 112.272 tkr. og balancesummen 1.001.745 tkr.

Klagepunkt 11.10 vedrører værdiansættelse af varebeholdninger. Der er tale om såvel råvarer som færdigvarer. Klagepunktet er således til dels af samme karakter som punkt 5.10. I var udførende og J kontrollerende revisor vedrørende begge kategorier.

Det anføres i årsrapporten s. 23, at varebeholdninger er optaget til gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris og nedskrives til nettorealisationsværdi, hvis denne er lavere. Det er ikke anført, at der kan forekomme opskrivninger. I et planlægningsnotat af 22. juni 2000 anfører I bl.a., at selskabets kontrolmiljø vedrørende rutinetransaktioner er fornuftigt og forsvarligt. Derimod anses selskabets indsats for at sikre en korrekt optagelse af varelager for mindre tilfredsstillende. Det anføres i denne forbindelse:

"For så vidt angår ikke-rutinetransaktioner, herunder selskabets egenindsats for at sikre en retvisende optagelse i regnskabet af den væsentlige regnskabspost varelager, er det vores opfattelse, at selskabets kontrolmiljø er mindre tilfredsstillende. Vi vurderer således, at selskabets ledelseskontroller ikke i alle tilfælde vil være i stand til at opdage og korrigere svigt i applikationskontroller.

K A/S synes i visse situationer at søge at løse og dokumentere kontrolmæssige og regnskabsmæssige problemstillinger med en omhu og indsats som burde forbedres, ikke mindst når henses til at selskabet er børsnoteret og ønsker listing på Nasdaq.

Endvidere har selskabet ikke i alle tilfælde demonstreret en fornøden forståelse for, at det er selskabet, som har bevisbyrden for årsregnskabets udsagn.

Det er derfor vigtigt, at revisor forholder sig konstruktiv og kritisk til den fremlagte dokumentation.

Uanset at bestyrelsen består af erfarne erhvervsfolk, er M i kraft af sin hovedaktionærstatus i stand til at udøve en bestemmende indflydelse på selskabets forhold. Der er derfor risiko for, at bestyrelsen ikke udgør et aktivt kontrolorgan overfor direktionen.

Sammenfattende er det således vor opfattelse, at selskabets kontrolmiljø må karakteriseres med en risikoprofil som middel til høj."

Under *"Risikovurdering og revisionens udførelse* " anføres om varelager og defekte varer:

"Varebeholdninger udsættes for en såkaldt genberegning, hvis baggrund og evne til at generere korrekte registreringer ikke er fuldt oplyst og dokumenteret.

Under varebeholdninger er indeholdt værdi af råvarer, som fysisk er sendt til ombytning til leverandører. Der foreligger kun ringe revisionsbevis vedrørende tilstedeværelsen af dette lager.

I varebeholdninger indgår en beholdning af defekte varer, som ikke er optalt og ikke er nedskrevet."

I et bilag til samme notat anføres side 9:

"Selskabet anvender Concorde som MPS-software. Heri findes en genberegningsfunktionalitet, som påvirker værdiansættelsen af varebeholdninger. Baggrunden for denne funktionalitet har selskabet beskrevet mundtligt for revisor, men der er intet ordentligt kontrolspor. Der er ikke foretaget validering af selskabets beskrivelse af funktionaliteten og systemets evne til at regne rigtigt er ikke testet."

"Vi planlægger i august 2000 – før den egentlige revision af årsregnskabet påbegynder - at revidere funktionalitetens baggrund og evne til at generere korrekte registreringer ved at udføre dummyregistreringer i et testmiljø."

Efterfølgende, i et notat af 23. august 2000, anførte I herom:

"Selskabet har tidligere oplyst at genberegningen sker samlet for alle lokationer under et, når et varenummer forefindes på flere lagerlokationer. Derfor er det oplyst, at der kan være en genberegningseffekt på en lagerlokation, selvom der kun har været tilgangstransaktioner på varenummeret på de øvrige lagerlokationer. Vi har (...) konstateret, at der er sket værdiændringer på en lagerlokation, selvom der ikke har været tilgangstransaktioner på denne.

. . .

Selskabet er således fortsat ikke i besiddelse af fuldstændig og tilgængelig dokumentation for systemets genberegningsfunktionalitet. Selskabet er derfor fortsat ikke i fuldt omfang i stand til at dokumentere rigtigheden af de foretagne genberegningstransaktioner, og dermed om varebeholdningerne er værdiansat til korrekt opgjort gennemsnitlig anskaffelses eller kostpris. "

J har efter gennemgang af I`s arbejdspapirer for begge varekategorier konkluderet, at I`s arbejde var fornuftigt dokumenteret, og at resterende usikkerhed ikke oversteg væsentlighedsniveauet.

Forholdet vedrørende den manglende sporbarhed vedrørende genberegning er omtalt i revisionsprotokollen af 25. september 2000 med henvisning til revisionsprotokollen fra det foregående regnskabsår.

Efter at selskabet var trådt i betalingsstandsning, konkluderede den tidligere ansatte BB i en undersøgelse udført for tilsynet, at egenkapitalen i K A/S pr. 30. juni 2000 ville have været negativ med ca. 61 mio kr., hvis der ikke havde været foretaget opskrivning af varelageret.

De revisionshandlinger, som hhv. J og I foretog, var ifølge klageren utilstrækkelige til at sikre, at der ikke fandt opskrivning af varebeholdninger sted over resultatopgørelsen, da I undersøgte, om varerne var optaget til gennemsnitlig anskaffelsespris, mens J sammenholdt nettorealisationsværdien med bogført værdi.

En beregning, foretaget af DD for SØK på basis af 30 varenumre på K A/S `s lager, viser, at den beregnede værdi er 95.385 tkr. lavere end angivet i årsregnskabet. Endvidere er opskrivningen ikke omtalt i årsregnskabet, og opskrivningen er ifølge DD indtægtsført i resultatopgørelsen og ikke på egenkapitalen, ligesom der ikke er foretaget opskrivningshenlæggelse. Dette har samlet givet anledning til følgende klagepunkt.

Punkt 11.10

Efter Statsadvokatens opfattelse burde I og J på baggrund af de gennemførte revisions-handlinger have forsynet årsrapporten for K A/S for 1999/00 med forbehold for manglende revisionsbevis for, at varebeholdninger i koncernregnskabet og årsregnskabet var værdiansat på basis af gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris, jf. daværende bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m.v. af 22. februar 1996 § 5, stk. 1, nr. 6. Efter Statsadvokatens opfattelse kan beskrivelse af forholdet i revisionsprotokollen ikke erstatte et forbehold i årsrapporten jf. daværende revisionsvejledning 18 fra marts 1991, punkt 4.10.

Efter Statsadvokatens opfattelse er det en skærpende omstændighed, at revisorerne også i forbindelse med revisionen af årsrapporten for 1998/99 konstaterede, at der ikke forelå dokumentation for positive varelagerreguleringer på ca. 50 mio. kr., som relaterede sig til det samme forhold, som dette klagepunkt omhandler, jf. bilag 4Q, side 42-43.

På baggrund af ovenstående er det Statsadvokatens opfattelse, at transaktionssporet og kontrolsporet vedrørende opgørelse af gennemsnitlig anskaffelses- og kostpris for varebeholdninger ikke var til stede. Dette er efter Statsadvokatens opfattelse en overtrædelse af § 8 i bogføringsloven af 23. december 1998. Efter Statsadvokatens opfattelse burde forholdet derfor have været anført som supplerende oplysning i revisionspåtegningen, jf. daværende bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m.v. af 22. februar 1996 § 6 stk. 2 nr. 3.

Efter Statsadvokatens opfattelse har I og J ikke dokumenteret at have opnået tilstrækkeligt revisionsbevis for, at betingelserne var til stede for at foretage en nettobetragtning ved sammenligning af bogført værdi og nettorealisationspris for henholdsvis det samlede råvarelager og det samlede færdigvarelager.

Klagepunkt 12.6 vedrører interne avancer på råvarelageret. I var her udførende og J kontrollerende revisor. Det anføres i det førnævnte af I udarbejdede planlægningsnotat af 22. juni 2000 bl.a.:

”*Der er væsentlig samhandel mellem koncernens selskaber. En række selskaber er alene salgsselskaber med ingen eller kun meget beskedent varelager. Produktionsselskaberne i [land] og [land] har imidlertid væsentlige lagre, som kan være handlet internt. Selskabet har hidtil ikke været meget opmærksom på spørgsmålet om aktiveret intern avance. Selskabets koncern- rapportering er på dette punkt mangelfuld.*
. . . ”

I et internt arbejdsdokument af 8. juni 2000 med tilføjelse af 14. september 2000 anfører medarbejdere fra I herom bl.a.:

”På baggrund af ovenstående er jeg enig i, at intet indikerer, at der i koncernens lagre er indeholdt væsentlig intern avance.”

J har ikke kommenteret disse forhold i sin gennemgang af I `s arbejdspapirer.

Statsadvokaten har på basis af K A/S´s bogføring udarbejdet en oversigt over stedfundne overdragelser af råvarelageret mellem K A/S og K A/S [land]. Oversigten viser, at det samlede råvarelager overdrages 8 gange i perioden fra 1. oktober til 26. november 1999 og således, at K A/S, som pr. 1. oktober var ejer af varelageret, også er det pr. 26. november. Det fremgår endvidere af oversigten, at transaktionerne fortrinsvis på grund af stigende kurs på USD har påvirket værdien af råvarelageret med 10.784 tkr.

Dette har givet anledning til følgende klagepunkt.

Punkt 12.6

Det er Statsadvokatens opfattelse, at I og J ikke har dokumenteret at have opnået tilstrækkeligt revisionsbevis vedrørende interne avancer på råvarelageret på 10.784 tkr. til at være i stand til at afgive revisionspåtegning uden forbehold på koncernregnskabet for 1999/00 for K A/S.

Det er endvidere Statsadvokatens opfattelse, at revisorerne i revisionsprotokollen burde have omtalt, at K A/S-koncernen ikke havde et betryggende system (koncernrapportering) til opgørelse af interne avancer på varebeholdninger, som skulle elimineres, når der blev udarbejdet koncernregnskab for K A/S, jf. revisionsvejledning 18 af marts 1991, punkt 4.12.

Klagepunkt 13.5 vedrører tilstedeværelsen af defekte varer. Der er således tale om et klagepunkt, der til dels svarer til punkt 7.5. I var udførende og J kontrollerende revisor vedrørende dette. De defekte varer var for 1999/2000 opgjort til en værdi på over 20 millioner kr. Det anføres herom i planlægningsnotat fra I af 22. juni 2000 bl.a.

”Selskabet har en lagerlokation (DHL)(Defekt Hoved Lager), hvorpå blandt andet er bogført varebeholdninger for muligvis op til 30 mio DKK. Disse varebeholdninger består af defekte memorymoduler, som returneres fra kunder m.m. K A/S har ikke tilstrækkelige rutiner til at sikre tilstedeværelsen af dette lager, som ligger uoptalt i papkasser mm. Der er følgelig intet ordentligt revisionsbevis for tilstedeværelsen. Der er ikke foretaget nedskrivning af lagerlokationens værdi, da selskabet forventer, at chips`ene kan loddes af modulerne og genanvendes med realisation til minimum bogført værdi(…) Der foreligger ingen dokumentation for selskabets vurdering. ”

Jeg har på en forevisning rundt i selskabets lagerhaller fået forevist diverse papkasser, hvori de defekte moduler er beliggende. Jeg kan konstatere, at der ligger moduler i papkasserne og at selskabets lageroptællingslister er beliggende ved papkasser. Jeg har ikke gjort nogle af beholdningerne til genstand for en kontroloptælling.

II (II)bekræfter Ms oplysning om, at DHL – lokationen er "lukket" for tilgang. Alle fejlbehæftede moduler bliver nu behandlet (repareret eller afloddet) med det samme, og arbejdet med at få repareret eller afloddet DHL-lokationen er som beskrevet iværksat.
På baggrund af ovenstående er det min samlede vurdering, at tilstedeværelsen kan accepteres"

På denne baggrund har Statsadvokaten rejst følgende klagepunkt:

Punkt 13.5.

I foretog ikke en stikprøvevis kontroloptælling af defekte varer med en regnskabsmæssig værdi på 20.340 tkr. Dette er efter Statsadvokatens opfattelse i det konkrete tilfælde ikke i overensstemmelse med god revisionsskik. Statsadvokaten anser det for en skærpende omstændighed, at defekte varer ej heller i 1998/99 blev stikprøvevis optalt.

Det er Statsadvokatens opfattelse, at I og J ikke har dokumenteret at have opnået tilstrækkeligt revisionsbevis vedrørende tilstedeværelse af defekte varer til at være i stand til at afgive revisionspåtegning uden forbehold på årsrapporten for 1999/00 for K A/S.

Klagepunkt 14.6 vedrører tilgodehavender hos selskabet EE A/S. Dette selskab var ved udgangen af regnskabsåret 1999/2000 K A/S`s næststørste debitor med en gæld på 45.500 tkr. J var udførende og I kontrollerende revisor vedrørende denne kunde.

Det anføres generelt i årsrapporten for 1999/2000, at debitorer er værdiansat på basis af en individuel vurdering af tabsrisiko.

Særligt om tilgodehavender anføres i førnævnte planlægningsnotat af 22. juni 2000, s.12:

"Selskabet gør i stigende grad brug af price protection (efterfølgende reduktion til kunde af faktureret pris) og stock rotation (ret til ombytning af tidligere solgte produkter). Dette medfører indregning af omsætning og avance i forkert periode. Der er ikke indarbejdet reserver til dækning heraf. Selskabet opfatter problemstillingen som uvæsentlig. Selskabets holdning er ikke dokumenteret. Kreditnotater efter status gennemgås stikprøvevist."

Efter J ´s gennemgang af materialet anførtes i et internt notat af 28. september 2000:

"Der er tale om en temmelig stor transaktion tæt på statusdagen, som savner egentlig forretningsmæssig logik. EE A/S har bekræftet tilstedeværelsen via saldomeddelelse. Herefter resterer vurderingen af værdiansættelsen. Så vidt jeg er orienteret, har vi ikke sikkerhed i konsignationslageret, hvorfor ovenstående bemærkninger om værdiansættelsen ikke kan anvendes som revisionsbevis."

I et notat af 29. september 2000 fra J anføres særligt om EE A/S:

"Vedrørende fordring på EE A/S er der tale om salg af råvarer til et konsignationslager beliggende hos K A/S. Vi har stikprøvevis kontrolleret tilstedeværelsen af dette lager uden bemærkninger. Ifølge V skal fordringen nedskrives ved tilbagekøb af råvarelageret i takt med produktion af færdigvarer, som igen skal sælges til EE A/S. Vi har forespurgt, hvorvidt der ligger en skriftlig aftale på dette arrangement. Vi har endnu ikke opnået et endeligt svar herpå."

I anfører i et notat af 29. september 2000, at debitor ikke har betalt saldoen efter statusdagen, og at tilgodehavendet forudsættes udlignet ved K A/S `s forbrug af de komponenter, som er solgt til EE A/S, ved produktion af færdigvarer.

Statsadvokaten har herefter rejst følgende klagepunkt:

Punkt 14.6

Efter Statsadvokatens opfattelse vil det være usædvanligt, hvis overdragelse af et væsentligt varelager, hvor lageret ikke leveres, men stadig opbevares af sælger (konsignationslager) ikke baseres på en skriftlig aftale. Revisorerne fik tilsyneladende ikke et endeligt svar på, om der var indgået en aftale, jf. J notat omtalt ovenfor (bilag 14E, side 5). Der var derfor følgende uafklarede forhold af væsentlig betydning, som revisorerne efter Statsadvokatens opfattelse ikke har gennemgået og taget stilling til:

Var risikoen for det overdragne råvarelager overgået til EE A/S – således at kriteriet for indtægtsførsel i 1999/00 var opfyldt?

Hvis K A/S ikke forbrugte alle varer på EE A/S´ konsignationslager, hvad skulle der i så fald ske med K A/S`s resterende tilgodehavende hos EE A/S (tilgodehavendet skulle udlignes i takt med, at K A/S forbrugte konsignationsvarelageret)?

Var procedurerne for etablering af konsignationslager til stede (særskilt bogholderi m.v.)?

Efter Statsadvokatens opfattelse har revisorerne derfor ikke dokumenteret at have opnået tilstrækkeligt revisionsbevis vedrørende værdiansættelse af tilgodehavende hos EE A/S til at være i stand til at afgive en revisionspåtegning uden forbehold på årsrapporten for 1999/00 for K A/S.

Revisorerne har ikke udført revisionshandlinger med henblik på at påse, at risikoen for det overdragne råvarelager rent faktisk var overgået til EE A/S senest den 30. juni 2000.
Der er efter Statsadvokatens opfattelse således ikke indhentet tilstrækkeligt revisionsbevis for, at kriterierne for indtægtsførsel var overholdt, til at I og J var i stand til at afgive revisionspåtegning uden forbehold på årsrapporten for K A/S for 1999/00. Da der var tale om en væsentlig og usædvanlig transaktion (nettoomsætning 36.735 tkr.) den sidste dag i regnskabsåret, var dette efter Statsadvokatens opfattelse en nødvendig revisionshandling i det konkrete tilfælde.

Endvidere er det Statsadvokatens opfattelse, at revisorerne burde have omtalt transaktionen i revisionsprotokollat af 25. september 2000, jf. revisionsvejledning 18 fra marts 1999 punkt 5.10.

Klagepunkt 15.6 vedrører tilgodehavender hos den største debitor i regnskabsåret 1999/2000, FF.

J var udførende og I kontrollerende revisor vedrørende denne debitor.

Den 30. juni 2000 fakturerede K A/S ved to fakturaer dette selskab for i alt 5.952 tUSD, eller ca. 46,6 mio. kr. Den største enkeltfaktura på denne kunde havde indtil da udgjort i alt 451 tUSD.

Vareforbruget på de to førnævnte fakturaer udgjorde 47,6 mio. kr., således at der var et tab ved ordren på ca. 1 mio kr. Samlet var der herefter pr. juni 2000 et ikke-forfaldent tilgodehavende hos FF på 50.113 tkr.

Ved henvendelse til debitor kunne J ikke få bekræftet hele saldoen. Debitor ville ikke bekræfte den ene af to fakturaer af 30. juni 2000. Der var herefter en difference på ca. 20 mio kr.
Det fremgik ikke med sikkerhed af fragtbreve og andre dokumenter, som K A/S var i besiddelse af, at varerne var afsendt.

I et notat fra J af 13. september 2000 anføres således:

"Så vi kan konkludere, at der er afsendt to paller til FF 30/6 2000, men at vi ikke har fået dokumentation for, at forsendelse dækker begge fakturaer."

I et udateret, men senere notat fra J betegnet *" Notat om revision af debitorer pr. 30/6-00 og 30/9-00 "* anføres, at der er en difference mellem K A/S og FF på 2.580 tUSD. Det fremgår, at differencen vedrører faktura 248546, og at denne ikke er medtaget i K A/S`s egen udsendelse af saldomeddelelse til debitor. Derimod er den indirekte bekræftet ved kontrol af fragtbreve.

I foretog efterfølgende gennemgang af J `s arbejdspapirer og konkluderede:

"Der er ikke et 100 % sikkert skriftligt revisionsbevis herfor som følge af manglende mulighed for entydig kobling mellem K A/S-fakturanummer og fragtbreve."

I konkluderer dog, at revisionsbeviset samlet set var tilfredsstillende. Der er herefter rejst følgende klagepunkt:

Punkt 15.6

Efter Statsadvokatens opfattelse har revisorerne ikke opnået tilstrækkeligt revisionsbevis vedrørende tilstedeværelse af tilgodehavendet relateret til faktura 248546 (2.580 t USD).
Efter Statsadvokatens opfattelse burde revisorerne endvidere have påset, at modregningen den 10. juli 2000 i faktura 245352 på 3.773 t USD var baseret på faktura modtaget fra FF. Efter Statsadvokatens opfattelse burde modregningen endvidere have medført, at revisor havde undersøgt, om der reelt var grundlag for at indtægtsføre faktura 245352 på 3.773 t USD i 1999/00.

Efter Statsadvokatens opfattelse burde I og J på baggrund af de gennemførte revisions-handlinger have forsynet årsrapporten for K A/S for 1999/00 med et forbehold for manglende revisionsbevis for tilstedeværelsen af tilgodehavende hos FF, jf. daværende bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m.v. af 22. februar 1996 § 5, stk. 1, nr. 6.

Revisorerne har ikke udført revisionshandlinger med henblik på at påse, at risikoen for det overdragne råvarelager rent faktisk var overgået til FF senest den 30. juni 2000. Der er efter Statsadvokatens opfattelse således ikke indhentet tilstrækkeligt revisionsbevis for, at kriterierne for ind-

tægtsførsel var overholdt, til at I og J var i stand til at afgive revisionspåtegning uden forbehold på årsrapporten for K A/S for 1999/00. Da der var tale om væsentlige og usædvanlige transaktioner (nettoomsætning 46.608 tkr.) den sidste dag i regnskabsåret, var dette efter Statsadvokatens opfattelse en nødvendig revisionshandling i det konkrete tilfælde. Da faktura 248546 først blev udarbejdet efter 6. juli 2000, burde revisorerne efter statsadvokatens opfattelse have været opmærksomme på, at der var en reel risiko for, at kriterierne for indtægtsførsel i 1999/ 00 ikke var til stede.

Endvidere er det Statsadvokatens opfattelse, at revisorerne burde have omtalt transaktionen i revisionsprotokollat af 25. september 2000, jf. revisionsvejledning 18 fra marts 1991, punkt 5.10.

Klagepunkt 16.7 vedrører aktivering af omkostninger ved en påtænkt, men ikke gennemført emission på NASDAQ. Beløbet er optaget som et aktiv under periodeafgrænsningsposter. J var udførende og I kontrollerende revisor vedrørende disse.

Selskabet havde i 1999 planer om at søge notering på NASDAQ. Dette blev dog foreløbigt opgivet, hvilket fremgår af årsrapporten for 1999/2000. Omkostningerne ved forberedelsen heraf beløb sig til ca. 10 mio. kr., der blev aktiveret under periodeafgrænsningsposter. J har omtalt spørgsmålet kort i et notat af 28. september 2000. I har i et notat af 29. september 2000
anført, at langt det meste af et udarbejdet prospektudkast vedrørende notering på Nasdaq vil kunne genbruges ved en påtænkt kapitalforhøjelse på Københavns Fondsbørs.

Beløbet blev dog efterfølgende udgiftsført i første kvartal af regnskabsåret 2000/2001.

Af et brev af 31. januar 2000 fra I til M, som er skrevet på engelsk og underskrevet af A (M2, F3, 27) fremgår, at I er antaget som uafhængig revisor, og at I vil revidere koncernregnskab for 3 år i overensstemmelse med de amerikanske krav (GAAP).
Det fremgår, at formålet er "initial public offering of the Company`s securities in the [land] . ." I vil endvidere medvirke ved den danske kapitaludvidelse, herunder i samarbejde med J.

Satsadvokaten har efter gennemgang af aftalegrundlaget vedrørende de afholdte omkostninger konkluderet, at det udførte arbejde ikke kunne genanvendes i forbindelse med den påtænkte kapitalforhøjelse på Københavns Fondsbørs i efteråret 2000. Der er herefter rejst følgende klagepunkt.

Punkt 16.7

Det er Statsadvokatens vurdering, at I og J burde have forsynet årsrapporten for K A/S for 1999/00 med et forbehold for værdiansættelse af aktiverede børsemissionsomkostninger på 10.682 tkr., jf. daværende bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m.v. af 22. februar 1996 § 5, stk. 1, nr. 1.

Klagepunkt 17.8 vedrører opgørelse af kontraktomsætning. I var udførende og J kontrollerende revisor vedrørende dette. Den under punkt 9.8 indgåede aftale med CC GMBH blev fornyet i februar 2000. Af den nye aftale fremgår bl..a:

"9.A
...
K A/S agrees to purchase Materials in accordance with each purchase order and forecast
. . .

17. Consigned material
Any ownership rights in the consigned Material shall remain with CC GMBH and shall not be transferred to K A/S. K A/S, however, is responsible for the consigned material it uses in the manufacture of Products and agrees to maintain insurance coverage adequate to cover any loss of consigned Material."

Det fremgår af aftalens punkt 4, at "Materials" leveres til K A/S af CC GMBH.

Som tilfældet var under punkt 9.8 har K A/S beregnet kontraktomsætning således, at det fakturerede vederlag blev omregnet til en skønnet nettoomsætning og et skønnet vareforbrug, som K A/S ville have realiseret, såfremt K A/S selv havde forestået indkøb af råvarer og faktureret CC GMBH den fulde pris inklusive forarbejdede varer. Der blev beregnet en skønnet nettoavance på 1,25 %.

Der blev i årsrapporten for 1999/2000 indregnet kontraktomsætning med CC GMBH efter disse retningslinier på 155.878 tkr., svarende til 12,3 % af selskabets nettoomsætning.

I et notat fra I af 13. september 2000 anføres bl.a.:

"Selskabet foretager EMS af memory-produkter for T. Selskabet fakturerer alene T for værdiskabelsen/bruttoavancen, men ved udarbejdelsen af årsregnskabet for K A/S A/S foretages en beregning af, hvilken bruttoomsætning og vareforbrug, som den fakturerede bruttoavance svarer til.

Denne behandling foretages, da selskabet har risikoen for de af T leverede råvarer til brug for kontraktproduktionen, og da det alene er af praktiske årsager, at K A/S og T alene "netto-fakturerer" hinanden.

Forholdet er ikke kommenteret af J i deres gennemgang af I `s arbejdspapirer.

Klagepunktet er formuleret som følger:

Punkt 17.8

Efter Statsadvokatens opfattelse burde I og J have forsynet årsrapporten for K A/S for 1999/00 med et forbehold vedrørende manglende revisionsbevis for, at der var grundlag for at indregne kontraktomsætning vedrørende CC GMBH med 155.878 tkr. og tilknyttet vareforbrug med 153.930 tkr. i årsrapporten, jf. daværende bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m.v. af 22. februar 1996 § 5, stk. 1, nr. 6.

De indklagede har principalt påstået klagen afvist, subsidiært at visse bilag skal udgå af sagen. De har til støtte herfor anført, at klagen er baseret på revisionsfaglige vurderinger foretaget af DD. DD havde forinden bistanden til SØK allerede været involveret i betydeligt omfang i behandlingen af K A/S`s konkursbo. DD`s bistand vedrører bl.a. en større civil erstatningssag anlagt af boet mod bl.a. de indklagede, samt i øvrigt omfattende bistand til kurator, ligesom DD er revisor for de væsentligste kreditorer i konkursboet. DD og revisorer fra DD repræsenterer herefter så mange ensrettede og sammenfaldende interesser i, at få denne klagesag afgjort med et bestemt udfald, at DD ikke kan anses for uafhængig og habil, ej heller i forvaltningslovens forstand.

Disciplinærnævnet har afvist at udskille afvisningspåstanden til særskilt behandling.

De indklagede har generelt anført, at deres revision ikke har været tilrettelagt ud fra en særlig forventning om, at der skulle være foretaget strafbare forhold i K A/S-koncernen. I det omfang sådanne forhold er begået og er søgt sløret for revisionen, har denne ikke haft mulighed for at forudse dette.

Det er endvidere anført, at ikke enhver revisionshandling skal dokumenteres i arbejdspapirerne. Der er foretaget andre revisionshandlinger, som ikke er og ikke skulle have været beskrevet i arbejdspapirerne. Arbejdspapirernes primære funktion er ikke at fungere som dokumentation i tilfælde af disciplinær- eller ansvarssager. At en revisionshandling er uomtalt, er således ikke bevis for, at den ikke er foretaget. I det omfang Statsadvokaten alene baserer sine konklusioner på indholdet af arbejdspapirerne, er disse konklusioner draget på et forkert grundlag. Det er endvidere ikke de indklagede, der via arbejdspapirerne skal bevise, at de har opfyldt kravene til god revisionsskik. Det er derimod statsadvokaten, der som klager har bevisbyrden.

Advokatfirmaet H har på vegne de indklagede C og D i svarskriftet særligt anført følgende vedrørende de enkelte klagepunkter.

Overordnet er det anført, at selskabet havde en erfaren direktion og bestyrelse, og at indklagede siden 1994/95 havde været revisor for selskabet, uden at dette havde givet indklagede anledning til at nære mistillid til selskabets ledelse. Det er indklagedes opfattelse, at klagen er udtryk for en efterrationalisering, baseret på senere begivenheder.

Det er desuden anført, at selskabet havde bundet en stor del af sin kapital i varelageret, hvilket skyldtes dispositioner, der baserede sig på forventninger til den fremtidige markedsudvikling. Dette, og det forhold at mange transaktioner foregik i USD, gjorde selskabet følsomt overfor udsving i varelagerets handelsværdi og i kursen på USD. Disse forhold var imidlertid udtrykkeligt oplyst i prospektet ved selskabets børsnotering i 1997 og også anført i senere årsregnskaber. Der var således ikke tale om omstændigheder, som på nogen måde søgtes skjult for regnskabslæsere eller andre, der søgte oplysninger om selskabet. Ved udgangen af regnskabsåret 1998/1999 blev selskabets forventninger til prisudviklingen på varer i øvrigt bekræftet, jf. referat af bestyrelsesmøde af 25. august 1999.

Det løbende behov for yderligere kapital blev også oplyst overfor offentligheden i den relevante periode.

Ad punkt 5.10.

Generelt har indklagede bemærket, at optagelse af varelager til vejede gennemsnitspriser ikke var en usædvanlig praksis i en virksomhed som K A/S, der kunne være udsat for store prisudsving indenfor en regnskabsperiode. Revisionen havde også konstateret, at Concorde-programmet kunne håndtere dette korrekt. Revisorerne lod i øvrigt ikke deres revision begrænse som hævdet af klageren. Der blev, netop på grund af problemerne med genberegningen, foretaget en række supplerende revisionshandlinger. Der er herunder foretaget stikprøvevis kontrol af tilstedeværelsen, af korrekt registrering af fakturapris, og beregninger baseret på udvalgte stikprøver af væsentlige varegrupper. Disse supplerende revisionshandlinger gav ikke anledning til at tvivle på, at direktionens forvent-

ninger om prisudviklingen var korrekte. Der var dermed dokumentation for den nævnte nettobetragtning.

DD `s stikprøvevise analyse af en del af varebeholdningen udgør ikke noget bevis for, at der er foretaget en opskrivning som hævdet af klageren. Sammenfattende har indklagede om dette punkt særligt anført:

Det bestrides, at der er dokumentation for, at der er foretaget en opskrivning af varelageret som hævdet af klageren og beregnet af DD. I givet fald har indklagede været uden kendskab hertil, og der må foreligge en disposition foretaget af personer i K A/S.

Da der ikke foreligger dokumentation for den påståede opskrivning, er det ej heller dokumenteret, at regnskabet ikke på dette punkt skulle være retvisende.

Særligt om den påståede manglende genberegning har indklagede anført, at transaktions og kontrolsporet ikke manglede, der var tværtimod tale om, at dette var til stede i Concorde-programmet, der var et særdeles udbredt standardprogram.

Det bestrides, at revisionen har ladet sig begrænse.

Det bestrides, at påtegningen på regnskabet for 1998/1999 ikke var korrekt.

Det bestrides, at varelageret har været ansat til nettorealisationsværdi. Der er derimod tale om, at varelageret er optaget til gennemsnitlig anskaffelsespris, og der er ikke sket nedskrivning til nettorealisationsværdi.

Ad punkt 6.6.

Særligt om de defekte varer har indklagede anført, at klageren overser, at revisionen heraf var et led i revisionen af hele varelageret. I den forbindelse var det blevet oplyst overfor revisorerne, at defekte varer til en værdi af 26,6 millioner kr. var blevet udskilt fra varebeholdningerne, og revisionen havde ved lagerkontrol konstateret, at dette var tilfældet.

Ad punkt 7.5.

Det gøres gældende, at varelageret var korrekt opgjort til vejede gennemsnitspriser, at revisorerne ikke havde eller ikke burde have viden om eventuel opskrivning, at revisorerne ikke har ladet revisionen begrænse af selskabet, at der var dokumentation for, at den foretagne nettobetragtning var berettiget, og at revisorerne havde dokumentation for tilstedeværelsen og værdiansættelsen af defekte varer.

Ad punkt 8.6.

Det bestrides at der burde være taget forbehold i regnskabet, idet revisionen havde foretaget de undersøgelser, der var nødvendige, for at vurdere værdiansættelsen af tilgodehavendet hos Y.

Samhandelen med Y gik tilbage til 1994, og Y havde bekræftet gældsforholdet.

Indklagede havde i øvrigt ikke udelukkende baseret sin vurdering på oplysninger fra selskabets direktion, men også indhentet kreditoplysning der gav en tilfredsstillende besvarelse, nemlig "overall fair" med kun ubetydelige anmærkninger. Indklagede havde i øvrigt ikke særlig anledning til at tro, at Y ikke skulle være betalingsdygtig. Bl.a. havde K A/S ikke på noget tidspunkt forgæves opfordret Y til at betale.

I den forbindelse fremhæves, at der fandt samhandel sted mellem K A/S og Y også efter statusdagen, og Y foretog løbende indbetalinger. Revisionen havde heller ikke særlig anledning til at tvivle på de oplysninger om Y, som M og N gav.

Ad punkt 9.8 og 17.8.

Det var administrative hensyn, der gjorde, at der vedrørende kontraktproduktion alene blev faktureret dækningsbidrag. At risikoen for varerne var overgået til K A/S kunne også udledes af:

At K A/S var forpligtet til for egen regning at holde varerne forsikret

At K A/S ifølge aftalen med T skulle købe varerne af T

At K A/S havde garantiansvar for færdigvarerne

At ejendomsretten til varerne måtte anses for overgået til K A/S.

I det omfang T havde ejendomsforbehold, ville et sådant ikke kunne have været håndhævet, da K A/S ikke havde pligt til at holde varerne modtaget fra T adskilt fra andre varer.

På denne baggrund forelå tilstrækkeligt revisionsbevis vedrørende den beregnede nettoomsætning.

Det er korrekt, at I i notat om kontraktproduktion havde forbehold overfor fremgangsmåden, men dette blev afklaret af M ved det i klageskriftet omtalte regnskabsmøde den 29. september 1999.

Ad punkt 12.6.

Klagepunktet er baseret på en beregning af netto effekten af overdragelser mellem K A/S og dets datterselskab i [land] i perioden fra den 1. oktober til den 26. november 1999. Imidlertid kan det ikke lægges til grund, at nogen del af denne påståede opskrivning var tilbage i lageret på statusdagen. Det må anses for usandsynligt, at varer der var blevet overdraget senest 7 måneder tidligere, stadig var til stede på statusdagen. Revisorerne har ikke i den mellemliggende periode revideret kvartalsregnskaber.

Selskabet var i stand til at dokumentere elimineringen af interne avancer. Der var ikke anledning til at stille krav om nye systemer, når de eksisterende fungerede tilfredsstillende.

Der var herefter ikke grundlag for at tage forbehold i regnskaberne eller omtale forholdet i revisionsprotokollen.

Ad punkt 14.6.

Da levering må anses for at være sket ved aftalens indgåelse, var risikoen for varen derfor også overgået til EE A/S på dette tidspunkt. Dette understreges af, at varen var holdt afsondret på K A/S `s varelager. Saldobekræftelse fra EE A/S udgjorde tilstrækkeligt revisionsbevis for tilgodehavendet og den bagvedliggende leverance. Desuden gav regnskabet for EE A/S ikke anledning til tvivl om dette selskabs betalingsevne. Statsadvokatens bemærkninger må betragtes som en efterrationalisering. Den stikprøvevise kontrol af lageret havde ikke givet anledning til bemærkninger.

Der var tale om et konsignationslager, og K A/S skulle som konsignatar selv gøre brug af lageret i takt med produktionen af færdigvarerne. At selskabet havde givet EE A/S returret, var i strid med ledelseserklæringen af 25. september 2000 og ukendt for revisionen.

Endelig er det anført, at transaktionen, således som den kom til udtryk i årsrapporten for 1999/2000, faktisk medførte et tab for selskabet. En tilbageførsel ville derfor have medført en avance. Det forekommer kunstigt at ville bebrejde revisionen, at den ikke søgte at bestride indtægtsførelsen, når denne medførte et tab.

Ad punkt 15.6.

Den manglende bekræftelse fra FF på den ene af de to fakturaer var ikke afgørende, da der forelå anden dokumentation, herunder fragtbrev, intern pakkeliste fra selskabets EDB-system, samt bekræftelse fra personale på, at de varer, der var omfattet af fakturaen var afsendt fra K A/S og leveret til kunden i [by]. Risikoen var dermed også overgået til FF.
I sig selv er det ikke usædvanligt, at en saldoforespørgsel ikke besvares og revisionsbevis søges indhentet på anden måde.

Ad punkt 16.7.

Aktiveringen af disse omkostninger må anses for at være berettiget, da omkostningerne vedrørte indtægter, som måtte forventes at indkomme på et senere tidspunkt. Der var alene tale om, at den planlagte emission var udskudt, ikke opgivet. Det var selskabets ledelse og ikke revisionen, der skulle afgøre, om en børsnotering skulle søges gennemført på et senere tidspunkt.

Advokatfirmaet F har på vegne de indklagede A og B i svarskiftet særligt anført følgende vedrørende de enkelte klagepunkter:

Generelt har indklagede henvist til, at K A/S og dets ledelse havde et godt omdømme og en professionel bestyrelse. Selskabets direktør og reelle hovedaktionær M, fremstod i offentligheden som troværdig og respektabel. For revisorerne fremstod M endvidere som en person med dyb indsigt i de relevante markeder, hvilket gjorde, at hans og den øvrige ledelses vurderinger og udtalelser kunne indgå i den samlede revisionsdokumentation. Dette var også vurderingen hos flere store banker, der stillede betydelige kreditter til rådighed uden særlig sikkerhedsstillelse. Endvidere er revisionen aldrig blevet stillet hindringer i vejen, når man ønskede at tale med medarbejdere eller i øvrigt indhente oplysninger.

Den arbejdsdeling, der var foretaget mellem de to indklagede, medførte ikke krav om, at den kontrollerende revisor skulle udføre det samme arbejde som den udførende en gang til. Den foretagne arbejdsdeling var i øvrigt helt sædvanlig i den givne situation.

De klagepunkter, som Statsadvokaten har rejst, er i øvrigt taget ud af deres rette sammenhæng. Derfor giver klageskriftet ikke noget retvisende billede af det samlede revisionsarbejde, der er udført. Det afgørende er i den forbindelse ikke, om andre revisionshandlinger end de foretagne ville have ført til et andet resultat, men om de indklagede har levet op til den på daværende tidspunkt relevante standard for god revisionsskik.

Vedrørende klagepunkt 5.10 er særligt anført,

"Det gøres gældende, at en korrekt regnskabsmæssig værdiansættelse af varelageret nødvendiggjorde, at K A/S ved anvendelse af en standardfunktionalitet i standardsystemet Concorde XAL som sket foretog en genberegning af den løbende beregnede gennemsnitlige anskaffelsespris med henblik på at opgøre den korrekte anskaffelsespris.

Genberegningen for 1998/1999 førte til en positiv korrektion af varebeholdningernes værdi på statusdagen med ca. DKK 50 mio. Revisorerne foretog følgende egnede og tilstrækkelige revisionshandlinger med henblik på at sikre sig en begrundet overbevisning om, at råvarelageret var korrekt værdiansat, herunder at det var korrekt, at genberegningen havde ført til en positiv korrektion af varebeholdningernes værdi:

1. Den positive regulering af K A/S`s varebeholdninger forudsatte faldende indkøbspriser hen imod statusdagen.

Som revisionshandling udbad revisorerne sig en analyse af prisudviklingen på markedet. Dette blev opfyldt med priseksempler og internationale analyser, der dokumenterede, at der hen imod statusdagen havde været faldende priser på markedet for den absolut væsentligste råvare, memory chips, og at prisfaldet fortsatte kort tid efter regnskabsårets udløb.

2. *For at verificere oplysningerne om faldende priser for memory chips hen mod statusdagen udarbejdede K A/S på revisionens foranledning en analyse af en stikprøve på 13 varenumre. Analysen bekræftede, at der havde været faldende priser.*

3. K A/S`s oplysninger om faldende pris hen imod statusdagen fik revisorerne bekræftet af stikprøver af de faktiske indkøbspriser i perioden op til statusdagen. Revisorernes stikprøve omfattede 14 varenumre.

4. Revisorerne indhentede via internettet de oplysninger der lå til grund for grafen over prisudviklingen anvendt af K A/S i regnskabet. Oplysningerne bekræftede K A/S`s oplysninger om faldende priser hen imod statusdagen.

Det gøres gældende at rigtigheden af resultatet af genberegningen blev understøttet af, at K A/S`s regnskab for 1998/1999 efter reguleringen af varelageret udviste en samlet bruttoavance på niveau med de forudgående regnskabsår."

Det er i svarskriftet endvidere bestridt, at der skulle være sket en sådan opskrivning af varelageret som hævdet af Statsadvokaten og beregnet af DD. Hvis en opskrivning har fundet sted, dokumenterer dette i øvrigt ikke, at der er handlet i strid med god revisionsskik. Det er herunder på ny fremhævet, at revisionen ikke som udgangspunkt var tilrettelagt for at afsløre strafbare forhold.

Det gøres endvidere gældende, at tilfredsstillende transaktionsspor og kontrolspor var til stede, og at inddragelse af en Concorde- programmør som ønsket af revisionen, men afvist af selskabet, kun var en blandt flere mulige bidrag til at opnå revisionsbevis. En revisionsmæssig beslutning om primært at anvende substansrevision, er ikke udtryk for, at revisor har ladet sin revision begrænse. Særligt om kontrolsporet er anført, at købstidspunkt, forbrugstidspunkt, købspris m.v for de enkelte varenumre fremgik af lagersystemet. Den løbende genberegning i Concorde-systemet havde ved udarbejdelsen af tidligere årsregnskaber vist sig korrekt.

Eventuelle manglende oplysninger var ikke af en sådan karakter, at revisorerne havde grund til at antage, at de ville kunne påvirke regnskabslæserens vurdering af årsregnskabet.

Vedrørende klagepunkt 6.6. er særligt anført:

"I gør gældende, at revisorerne udførte revisionen vedrørende ombytningsvarerne i overensstemmelse med god revisionsskik, og at der var fuldt tilstrækkelige revisionsbeviser for tilstedeværelse og værdiansættelse af ombytningsvarerne. Sammenfattende fremhæves især følgende revisionshandlinger vedrørende den del af den samlede lagerevision, der omfattede ombytningsvarer:

1. Der blev gennemført tilstedeværelseskontrol, hvor ombytningsvarer var konstateret udskilt fra hovedlageret.

2. Revisorerne udsendte saldomeddelelse til leverandørerne med et tilfredsstillende resultat.

3. Der blev fra ledelsen indhentet en regnskabserklæring, hvori ledelsen erklærede sig om ombytningsvarernes tilstedeværelse og værdiansættelse.

4. Revisorerne vurderede, at der ikke var særlig anledning til at betvivle den regnskabsmæssige behandling, da forholdet var tæt på statusdagen, og da der kunne kræves ombytning eller kreditering af varerne.

Revisionshandlingernes omfang skal bedømmes i lyset af, at revisorerne ikke på noget tidspunkt havde grund til at tro, at K A/S skulle have haft vanskeligheder med ombytning af råvarer.

Ud fra de gennemførte revisionsarbejder konkluderede revisorerne, at der samlet forelå tilstrækkeligt revisionsbevis for tilstedeværelsen og værdiansættelsen af ombytningsvarerne. Der var derfor ikke grundlag for at tage forbehold i revisionspåtegningen."

Om det faktiske er særligt anført, at det ikke var praksis hos K A/S, at enhver defekt memorychip blev returneret til leverandøren. I stedet samlede man puljer af sådanne, der med varierende mellemrum blev returneret. Dette havde ikke tidligere givet anledning til vanskeligheder, og der var derfor heller ingen grund til, at revisorerne skulle være særligt opmærksomme på dette spørgsmål.
Det er endvidere ikke sædvanligt, at en leverandør, der modtager en defekt vare retur til ombytning, registrer en gæld til køberen. Der vil ofte kun ske kommunikation med leverandørens lager/logistik afdeling. Det var derfor ikke påfaldende, at leverandørerne ikke anerkendte en gæld til K A/S, der reelt havde bogført de ombyttede varer forkert, som tilgodehavende i stedet for som varelager.

Efter drøftelse med M, der forklarede sagens rette sammenhæng, var der derefter for revisorerne ikke noget bemærkelsesværdigt i forløbet. Fejlen blev rettet, og korrekt bogføring som varebeholdninger fandt sted.

Vedrørende retsstillingen mellem leverandøren og køberen gælder, at ombytning af defekte varer har hjemmel i både dansk og international køberet og således ikke forudsætter leverandørens accept. Også derfor forelå ikke særlige forhold, der kunne give revisionen anledning til at forvente, at der burde nedskrives på varerne.

Vedrørende klagepunkt 7.5. er særligt anført:

"1. Revisorerne foretog en tilfredsstillende stikprøvevis kontroloptælling af K A/S `s hovedlager pr. statusdagen. K A/S var ikke på forhånd bekendt med hvilke del-elementer af lageret, som revisorerne ville fokusere på.

2. Kontroloptællingen gav en begrundet overbevisning om, at selskabets lageroptælling kunne lægges til grund som en nøjagtig lageroptælling, herunder revisionsbevis for, at også selskabets optællinger af defektlageret kunne lægges til grund. Det var derfor også berettiget at undlade kontroloptælling af selskabets beholdning af defekte varer registreret på DHL-lageret.

3. Revisorerne foretog en tilfredsstillende stikprøvevis test af færdigvarelagerets nettorealisationsværdi."

Særligt vedrørende den stikprøvevise kontroloptælling anføres, at to varenumre med en samlet værdi på 1,2 millioner kr. blev særskilt optalt og sammenholdt med det i lagersystemet registrerede. Resultatet var tilfredsstillende.

Det er endvidere anført, at værdien af andre komponenter end selve memorychippen var beskeden, og udbedringsomkostningerne uvæsentlige, hvorfor det var berettiget at undlade at tage hensyn til omkostningerne ved at klargøre defekte varer til salg.

Revisorerne havde en begrundet formodning om, at K A/S `s normale bruttoavance, der i de foregående år var på ca. 15-20 %, ville kunne dække disse omkostninger ved efterfølgende salg.

Endvidere udgjorde de defekte varer samlet kun 4 % af hele varelageret.

Vedrørende klagepunkt 8.6 er særligt anført:

"1. Revisorerne udsendte saldomeddelelse til Y, der bekræftede K A/S s tilgodehavende. Derved bekræftede Y gældens eksistens, gældens opgørelse og at Y var villig til at betale, og hermed opnåede revisorerne fuldt tilstrækkeligt revisionsbevis for tilgodehavendets tilstedeværelse.

2. Revisorerne indhentede en udtalelse fra Z vedrørende Y, hvorefter Y`s betalingsevne var " overall fair". Udtalelsen var et stærkt revisionsbevis for værdiansættelsen.

3. Ledelsen bekræftede skriftligt, at tilgodehavendet hos Y efter deres vurdering alene var behæftet med sædvanlig debitorrisiko.

4. K A/S oplyste, at der fremadrettet ville ske modregning i fremtidigt varekøb fra Y og yderligere undersøgelser foretaget af revisorerne påviste, at indkøb fra Y historisk havde haft et sådant omfang, at det kunne forventes, at tilgodehavendet hos Y kunne afvikles ved modregning.

5. K A/S oplyste, at lange kreditter mellem venligtsindede virksomheder i markedet ikke var usædvanlige, hvilket yderligere underbyggede, at tilgodehavendet ikke var behæftet med væsentlig usikkerhed.

6. Revisionen undersøgte betalingsstrømmene mellem K A/S og Y og konstaterede, at K A/S havde fået USD 0,8 mio i indbetalinger efter statusdagen. Den løbende betaling fra Y underbyggede, at Y var betalingsdygtig og villig til at indfri K A/S`s tilgodehavender. "

Selvom der ikke tidligere var blevet afregnet ved modregning, havde revisorerne efter drøftelse med K A/S`s ledelse ingen grund til at tro, at dette ikke ville blive accepteret af Y i fremtiden. Det ville være højst usædvanligt, hvis en debitor der har erkendt sin gæld, modsætter sig modregning. Som udgangspunkt kræver en modregning efter almindelig obligationsret heller ikke debitors accept.
Efter en samlet analyse var det revisorernes konklusion, at der var tilvejebragt tilstrækkeligt revisionsbevis for såvel tilstedeværelse som værdiansættelse af tilgodehavendet hos Y.

Vedrørende klagepunkterne 9.8 og 17.8 er sammenfattende bl.a. anført:

"1. K A/S bar i økonomisk henseende den væsentligste risiko forbundet med de af T leverede råvarer, ligesom K A/S var ansvarlig for de færdigvarer, som K A/S producerede og leverede til T. At K A/S i økonomisk henseende bar risikoen frem går også af, at K A/S var forpligtet til at tegne de fornødne forsikringer.

2. Det fremgår af aftalen mellem K A/S og T, at K A/S skulle købe de relevante råvarer fra T. At der var tale om køb viser, at risikoovergang fandt sted for så vidt angår råvarerne fra T.

Statsadvokaten anfører, at varerne fra T var at sidestille med et konsignationslager. Konsignation er netop karakteriseret ved, at køberen handler for egen regning og risiko ved salg af de leverede (konsignations) varer. Statsadvokatens vurdering taler altså for, at der skete risikoovergang, og at det derfor var retvisende at fortage en indregning af omsætning og vareforbrug i årsregnskabet."

Det bestrides således i det hele, at T skulle have været ejer af varelageret. Allerede fordi K A/S ikke var forpligtet til at holde råvarerne fra T adskilt fra andre varer, var T også afskåret fra at håndhæve en eventuel særlig ejendomsret over disse. Der var i øvrigt helt konkrete årsager til, at aftalen med T fik den udformning den fik. På grund af handelsrestriktioner i forhold til Korea, der blev indført i 1998, kunne K A/S ikke købe chips fra T på normal vis. I stedet leverede T chips, som skulle anvendes i de moduler, som K A/S producerede. Der blev ikke udstedt fakturaer fra T til K A/S på de chips, som T leverede. Det var under disse omstændigheder praktisk, at der foregik en nettofakturering.

K A/S havde yderligere på et regnskabsmøde den 29. september 1999 oplyst, at ejendomsretten til de af T leverede chips overgik til K A/S, og at det alene var administrative hensyn, der gjorde, at der blev foretaget nettofakturering af dækningsbidraget ved kontraktproduktionen. Revisorerne konstaterede efterfølgende, at dokumentflowet ved kontraktomsætningen omfattede de samme dokumenter som anden omsætning. Dette understøttede de af K A/S givne oplysninger.

Vedrørende klagepunkt 11.10 er i svarskriftet særligt anført:

Indledningsvis er med henvisning til tidligere argumentation gjort gældende, at transaktions – og kontrolsporet var til stede. Revisorerne havde ikke grundlag for at konkludere, at medlemmer af K A/S `s ledelse ville kunne ifalde ansvar som omtalt i erklæringsbekendtgørelsens § 6.

Der blev i 1999/2000 foretaget følgende revisionshandlinger:

Stikprøvevis kontrol af, at råvaretilgange til varelageret registreredes til faktisk fakturapris,

Test af den løbende gennemsnitsprisberegning, herunder at afgange blev registret til gældende gennemsnitspris,

Test af genberegningsfunktionaliteten i et testmiljø,

Analyser og drøftelser med selskabet i relation til nettorealisationsprisvurderingen,

Analyser og drøftelser med selskabet i relation til ukurans.

De indklagede er enige i, at det i klageskriftet punkt. 11.9 anførte ikke var tilstrækkeligt som revisionshandlinger alene. Der var imidlertid tale om supplerende revisionshandlinger, der skulle bidrage til at bekræfte, at varelageret var forsvarligt værdiansat.

Herudover anføres bl.a., at K A/S `s lager bestod af homogene, generisk og indbyrdes substituerbare varer. De tekniske forskelle på chips med samme ydeevne var beskedne, og dette gjaldt i et vist omfang også for chips med forskellig ydeevne. Dette afspejlede sig også i, at prisudviklingen var parallel. Concorde XAL systemet havde i tidligere regnskabsår foretaget genberegningen korrekt. Sammenfattende foreligger der ikke dokumentation for, at varelageret var forkert værdiansat.

Vedrørende klagepunkt 12.6 er i svarskriftet særligt anført:

"Statsadvokatens klagepunkt er baseret på den afgørende forudsætning, at der på statusdagen var indregnet beløb i varelagerets værdi hidrørende fra overdragelser, der sidste gang fandt sted den 26. november 1999. Som følge af varelagerets høje omsætningshastighed er det en helt usandsynlig og udokumenteret forudsætning.

Statsadvokatens klagepunkt er endvidere baseret på den fejlagtige opfattelse, at valutakursgevinster opstået i forbindelse med koncerninterne overdragelser af varelagre skal elimineres. Det var ikke i den relevante periode og er fortsat ikke sædvanlig dansk eller international regnskabspraksis at eliminere valutakursgevinster opstået i forbindelse med koncerninterne overdragelser.
Der var derfor ikke grundlag for at tage forbehold i revisionspåtegningen på årsregnskabet."

Det anføres yderligere, at det er uklart, hvad der fra Statsadvokatens side menes med "intern avance" og derfor også uklart, hvorledes statsadvokaten har beregnet størrelsen af denne.

Vedrørende klagepunkt 13.5 er i svarskriftet særligt anført:

"1. Revisorerne foretog en tilfredsstillende stikprøvevis kontroloptælling af selskabets varelagre pr. statusdagen. K A/S var ikke på forhånd bekendt med hvilke del-elementer af lageret, revisionen ville fokusere på.

2. Den stikprøvevise kontroloptælling af hovedlageret gav fuldt tilstrækkeligt revisionsbevis for selskabets evne til at foretage en nøjagtig lageroptælling, herunder revisionsbevis for, at selskabets optællinger af defektlageret kunne lægges til grund. Det var derfor også berettiget at undlade kontroloptælling af selskabets beholdning af defekte varer registreret på DHL–lageret.

3. Revisorerne påså ved revisionen af DHL-lageret, at der i selskabets lagerhaller faktisk henstod varer, som K A/S oplyste var de på DHL-lageret registrerede defekte varer. Revisorerne fik fysisk fremvist de defekte varer, som henlå sammen med de tilhørende optællingslister. Også uden en egentlig kontroloptælling var denne revisionshandling egnet til at opnå stærkt revisionsbevis for tilstedeværelsen.

4. Revisorerne kontrollerede ved en stikprøve på to varenumre til en værdi af over DKK 1,2 mio, om det i lagersystemet registrerede antal varer svarede til det antal varer, som fremgik af optællingslisterne. Resultatet var tilfredsstillende."

Det anføres herudover særligt, at der ikke var nogen grund til at tro, at optællingen af defektlageret skulle have været mindre pålidelig end optællingen af hovedlageret, hvor de gennemførte stikprøver havde vist, at selskabet var i stand til at foretage nøjagtige lageroptællinger. Der blev ikke afdækket forhold, der kunne føre til, at en egentlig kontroloptælling skulle være nødvendig.

Vedrørende klagepunkt 14.6 er i svarskriftet særligt anført:

"1. Revisorerne fremsendte saldomeddelelse til EE A/S, som bekræftede mellemværendet. Bekræftelsen var i sig selv tilstrækkeligt revisionsbevis for tilgodehavendets eksistens, og samtidig var saldo meddelelsen et stærkt revisionsbevis for, at risikoen for den bagvedliggende leverance var overgået til debitor, og at kriteriet for indtægtsførsel var opfyldt.

2. Revisorerne påså ved en fysisk besigtigelse af lageret, at de til EE A/S fakturerede varer fysisk var udskilt fra K A/S `s øvrige lager, hvilket var endnu et stærkt revisionsbevis for, at risikoen var overgået til EE A/S.

3. Revisorerne konstaterede via en stikprøvevis kontrol, at de på lageret beliggende udskilte varer svarede til de varer, der var faktureret til EE A/S.

4. Revisorerne indhentede en ledelseserklæring, hvor K A/S` s samlede direktion bekræftede, at revisorerne havde modtaget alle informationer om salg med returret. Revisorerne havde derfor ingen anledning til at tro, at der var aftalt returret med EE A/S

Det bestrides derfor, at revisorerne skulle have taget forbehold i revisionspåtegningen."

Det er yderligere anført, at revisorerne havde indhentet årsregnskab for EE A/S, der ikke antydede manglende betalingsevne, tilgodehavendet var delvis forsikringsdækket, der ville løbende opstå modregningsret for K A/S i takt med produktion af færdigvarer, hvori de til EE A/S overdragne varer indgik, og det solgte befandt sig på K A/S`s lager.

En eventuel henvendelse til EE A/S om returretten ville have været højst usædvanlig og klart uden for rammerne af god revisionsskik.

Vedrørende klagepunkt 15.6 er i svarskriftet særligt anført:

Der forelå et eksternt fragtbrev på de varer, der var omfattet af fakturaerne 248546 og 245352. Der var endvidere indhentet bekræftelse på afsendelsen fra to ansatte hos K A/S, heriblandt lagerchefen. Modtageren i [by] havde desuden kvitteret for modtagelsen. Der forelå tillige andre dokumenter, der underbyggede rigtigheden af leverancen til FF, herunder for den ene fakturas vedkommende tillige en bekræftelse fra sidstnævnte virksomhed. Der var samlet set ingen grund til at tvivle på, at salg var gennemført, og salgsprisen kunne indtægtsføres.

Vedrørende punkt 16.7 er i svarskriftet særligt anført:

"De aktiverede omkostninger vedrørte et prospekt til brug for parallelle aktieudbud i [land] og Danmark. Udover sprogversioneringen var prospekterne i øvrigt i alt væsentligt identiske.

På tidspunktet for aflæggelsen af årsregnskabet var planen om notering i [land] udskudt på ubestemt tid, men det var fortsat planen at gennemføre en kapitaludvidelse på Københavns Fondsbørs under anvendelse af det prospekt, som de aktiverede børsemissionsomkostninger vedrørte (med mindre talmæssige opdateringer).

Da de af K A/S afholdte omkostninger derfor vedrørte et prospekt, der fortsat påtænktes anvendt ved en konkret forestående aktieemission, var det retvisende og korrekt at aktivere omkostningerne som sket.

Det bestrides derfor, at revisorerne skulle have taget forbehold for værdiansættelsen af de aktiverede børsemissionsomkostninger, der i øvrigt fremgik udtrykkelig af noterne til årsregnskabet 1999/00."

Det er generelt fremhævet, at de kreditter, som bankerne ydede K A/S, ifølge kreditindstillinger ikke baserede sig på årsregnskabernes indhold, men på andre faktorer.

Parterne har givet møde for nævnet i denne sag, der på mødet har været behandlet sammen med sag nr. 52/2004-S, og har afgivet forklaring.

Indklagede, **statsautoriseret revisor C**, har herunder forklaret bl.a., at han, der er 54 år gammel, har arbejdet i revisionsbranchen siden 1974. Han arbejdede for DD indtil 1985. Han blev statsautoriseret revisor i 1982. Han blev i 1985 ansat i J og blev partner samme sted i 1987. Han har særligt beskæftiget sig med køb og salg af virksomheder og med skattemæssige spørgsmål i forbindelse hermed. Han har været medrevisor for andre børsnoterede virksomheder, før han kom i forbindelse med K A/S. Forbindelsen blev etableret i januar 1995 via advokat Opstrup, idet K A/S på grund af sin vækst ville have et større revisionsfirma, end man hidtil havde benyttet. Han blev sammen med en konkurrent inviteret til møde med bl.a. M, som han ikke havde truffet tidligere. J blev foretrukket.

I perioden fra 1998 til 2000 var K A/S i voldsom vækst. Virksomheden var set fra hans side præget af meget stor åbenhed. Revisorerne kunne komme og gå som de ville og der var fuld åbenhed om alle forhold. Varelageret var på grund af dets karakter aflåst, men revisorerne kunne altid få adgang om ønsket.

Han har aldrig oplevet, at man fra virksomhedens side tilbageholdt oplysninger eller i øvrigt misbrugte hans tillid. Han kender de personer, der er anført på oversigten over medarbejdere i ledelsen af K A/S. Det var kun N, som han kendte i forvejen. N havde været ansat i J, men ikke i samme afdeling som han selv. Bestyrelsen bestod af yderst professionelle og velrenommerede personer. Den var ikke sammensat tilfældigt, men ved hjælp af "headhunting", hvor det bevidst var tilstræbt at kombinere de vigtigste kompetencer. Revisorerne deltog flere gange i bestyrelsesmøderne, og alle problemer blev drøftet i fuld åbenhed.

Indklagede, **statsautoriseret revisor D,** har forklaret bl.a., at han, der er 53 år gammel, har været ansat i J fra 1979 til 1985 og på ny fra 1987 til 2007. I den mellemliggende periode var han økonomichef i en større virksomhed. Han blev statsautoriseret revisor i 1996 i det han gennemførte uddannelsen sideløbende med sin hovedbeskæftigelse. Siden 2007 har han været koncernregnskabschef i en større ejendomskoncern. Han har også tidligere i vidt omfang arbejdet for virksomheder, der beskæftiger sig med fast ejendom. Han tilhørte revisionsteamet for K A/S fra 1997. Han kan tiltræde det af C forklarede om virksomhedens åbenhed og han har heller ikke på nogen måde oplevet tillidsbrud. Han kender de på oversigten over ledelsen anførte personer, men kun i professionel sammenhæng.

Indklagede, **statsautoriseret revisor A,** har forklaret bl.a., at han, der er 50 gammel, har været ansat i I tidligere Revisionsfirmaet GG 25 år herunder i flere afdelinger i udlandet. Han fik en bred revisoruddannelse, der både omfattede revision af landbrug og mindre virksomheder og arbejde for store, herunder også børsnoterede, selskaber. Han blev statsautoriseret revisor i 1989 og han blev partner i 1996. Han har i særlig grad arbejdet med telekommunikation, herunder i forbindelse med privatisering af flere telefonselskaber. Han har dog altid bevaret forbindelsen til det egentlige revisionsarbejde. Han arbejder for flere børsnoterede virksomheder og beskæftiger sig generelt med større virksomheder. Han kom i forbindelse med K A/S ved virksomhedens børsnotering i 1997. Han traf i den forbindelse M og N. Han arbejdede fra regnskabsåret 1997/1998 sammen med J. Han var såkaldt "servicepartner", dvs. overordnet ansvarlig for alle opgaver for klienten. Han kan fuldt du tiltræde det af C forklarede om virksomhedens åbenhed og den frie adgang til information.

Indklagede, **statsautoriseret revisor B,** har forklaret bl.a., at han, der er 45 år gammel, har været ansat i Revisionsfirmaet GG senere I siden 1987. Han blev statsautoriseret revisor i 1993 og partner i 1999. Han blev af A anmodet om at indtræde i revisionsteamet vedrørende K A/S i forbindelse med udarbejdelsen af årsregnskabet for 1998/1999. Han arbejder primært for mellemstore og større selskaber, ikke for personligt ejede virksomheder. Han har i det hele samme opfattelse som sine kolleger af virksomhedens åbenhed og den tillid, dette gav anledning til.

Revisornævnets begrundelse og afgørelse:

Vedrørende afvisningspåstanden:

DD har assisteret klager, Statsadvokaten for Særlig Økonomisk Kriminalitet, men DD er ikke og har ikke været antaget til at bistå Revisornævnet. Parterne i en tvist for nævnet, herunder SØK, kan som udgangspunkt søge sagkyndig bistand, hvor de vil.

Nævnet, der i kraft af sin sammensætning besidder selvstændig revisionsfaglig kompetence, er ikke ved sin revisionsfaglige vurdering bundet af de skøn, der er udøvet af SØK, respektive DD.

Nævnet finder herefter ikke, at DD`s bistand til klager kan føre til sagens afvisning, eller til, at dele af det af SØK fremlagte materiale skal udgå af sagen.

De indklagedes påstand herom tages således ikke til følge.

---- o0o ----

Indledningsvis bemærkes, at det følger af § 57, stk. 3, i lov om godkendte revisorer og revisionsvirksomheder af 17. juni 2008, der trådte i kraft den 1. juli 2008, og § 30, stk. 4, i den tidligere lov nr. 302 af 30. april 2003 om statsautoriserede og registrerede revisorer, at spørgsmål om overtrædelser, der er begået før lovens ikrafttræden, afgøres efter de hidtil gældende regler. Denne sag afgøres derfor efter lov om statsautoriserede revisorer af 30. juni 1998 og den dagældende erklæringsbekendtgørelse og revisionsstandarder.

Videre bemærkes overordnet i relation til den bevismæssige vurdering, at det følger af Revisionsvejledning nr. 1 fra marts 1993, pkt. 7.13, at revisors arbejdspapirer skal dokumentere arten og omfanget samt resultatet af det udførte arbejde.

Nævnet finder endvidere anledning til at bemærke, at nævnet er opmærksom på, at der i forbindelse med efterforskningen er fremkommet oplysninger, der ikke var tilgængelige for de indklagede ved revisionen. Nævnet har således alene lagt vægt på oplysninger, der var kendt eller burde have været kendt for de indklagede på tidspunktet for den udførte revision.

Generelle indledende bemærkninger vedrørende årsrapporten for 1998/1999.

Nævnet bemærker, at det forhold, at de to revisionsfirmaer har delt opgaverne imellem sig, ikke kan føre til en differentieret bedømmelse af deres respektive ansvar, da de begge har underskrevet årsrapporten og dermed på lige fod står inde for de revisionsmæssige konklusioner, der er indeholdt heri.

Det anføres i ovennævnte "Audit strategies memorandum" fra maj 1999, som er udarbejdet af de indklagede D og C, at virksomheden, der som anført var børsnoteret, har haft problemer med at leve op til forventningerne, og at virksomheden derfor *"kan blive fristet til at foretage visse reguleringer for at tækkes investorerne."* Bedømmelsen af de indklagedes adfærd må ses i lyset af, at de selv var

opmærksomme på, at virksomheden kunne have interesser som beskrevet. Generelt må en sådan iagttagelse efter nævnets opfattelse medføre, at kravene til revisors agtpågivenhed skærpes.

Vedrørende de enkelte klagepunkter for 1998/1999:

Ad klagepunkt 5.10.

Af årsrapporten for K A/S for 1998/99 fremgår under anvendt regnskabspraksis, at varebeholdninger med udgangspunkt i gennemsnitlig anskaffelsespris nedskrives til nettorealisationsværdi, hvis denne er lavere.

Det fremgår af revisionsprotokollatet af 5. oktober 1999, at "genberegningen medfører i 1998/99 en forøgelse af varebeholdningernes værdi på statusdagen på ca. 50 mio DKK…"

Der henvises i revisionsprotokollatet til direktørens vurdering, hvorefter nettorealisationsværdien af selskabets varebeholdning (under et) er væsentlig højere end værdien opført i årsrapporten.

Dette udsagn muliggør opskrivning i forhold til gennemsnitlig kostpris og medfører, at op - og nedskrivninger ses som et nettobeløb.

De indklagede har anført, at de ikke havde eller burde have haft viden om, at der skulle være sket en opskrivning af varebeholdningernes værdi. De indklagede havde opnået tilstrækkeligt revisionsbevis for, at varebeholdningerne var værdiansat til gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris.

Varebeholdninger udgjorde ifølge årsrapporten for 1998/1999 s. 33 over 60 % af balancesummen på 501 millioner kr.

Årsrapporten og revisionsprotokollatet for 1998/1999 er dateret 5. oktober 1999. J´s konklusion på revisionen af varelageret i L A/S er dateret 6. oktober 1999, og må således antages at være udtryk for opfattelsen på erklæringstidspunktet.

I´s opfattelse fremgår af notat af 27. september 1999 vedrørende gennemgangen af J´s arbejdspapirer på dette punkt.

Begge arbejdspapirer afslører væsentlige svagheder i de fremkomne revisionsbeviser, og nævnet finder ikke, at der er opnået en begrundet overbevisning om varebeholdningernes rigtighed. De under sagen fremkomne synspunkter og fremlagte bilag ændrer ikke herved.

Nævnet bemærker herved navnlig, at det i I´s notat af 29. april 1999 s. 4 er anført, at oplysningerne fra regnskabschef N om den praksis, der har været anvendt ved ukuransnedskrivning, ikke er i overensstemmelse med den praksis, der fremgår af revisorernes egne arbejdspapirer fra det foregående år.

Nævnet bemærker videre, at det må betragtes som usædvanligt, at den administrerende direktør i en børsnoteret virksomhed selv foretog varelagerreguleringer, der ifølge førnævnte "Audit strategies memorandum" efter revisorernes opfattelse ikke blev dokumenteret godt nok. Også dette forhold burde have givet de indklagede anledning til forstærket opmærksomhed.

De indklagede har anført, at der i stedet blev foretaget væsentlig substansrevision.

Nævnet finder ikke, at den gennemførte substansrevision under de givne omstændigheder har været tilstrækkelig. Stikprøvevis optælling af varelageret og analyser af prisudviklingen på K A/S´s råvarer er således ikke tilstrækkeligt revisionsbevis for, at den gennemførte opskrivning, der af klager er opgjort til 50 mio. kr., var acceptabel.

Efter en samlet vurdering - herunder på baggrund af de oplysninger som de indklagede havde til rådighed og som måtte give anledning til alvorlig tvivl om den korrekte værdiansættelse af disse for selskabets samlede økonomiske stilling afgørende aktiver - finder nævnet, at de indklagede, ved at undlade i revisionspåtegningen at tage forbehold dels for værdiansættelserne og dels for manglende oplysninger om, at en væsentlig del af varebeholdningerne var værdiansat til nettorealisationsværdi, skønt denne i revisionsprotokollen oplyses at være højere end anskaffelsesprisen, har tilsidesat såvel den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk. 1, nr. 6, og nr. 2, som regnskabsvejledning 8 af marts 1992, afsnit 40, hvorefter opgørelse skal foretages for hver vare – eller sammenlignelig varegruppe - for sig, og dermed har handlet i strid med god revisionsskik.

Nævnet kan endvidere tiltræde, at kritiske bemærkninger i revisionsprotokollen vedrørende den foretagne genberegning af varebeholdningernes værdi ikke kan erstatte et forbehold i revisionspåtegningen, jf. revisionsvejledning 18 fra marts 1991 punkt 4.10.

Derimod finder nævnet ikke, at klager har godtgjort, at transaktionssporet og kontrolsporet har været utilstrækkeligt. De indklagede frifindes derfor for denne del af klagepunktet.

Ad klagepunkt 6.6.

Det må lægges til grund, at varebeholdninger til en betydelig værdi blev optaget som et aktiv i årsregnskabet, baseret på en forventning om, at medkontrahenterne havde anerkendt eller ville anerkende, at der var tale om ombytningsvarer. Posteringerne var i vidt omfang foretaget af M selv. Kreditnotaer forelå ikke. Det anføres i I`s notat af 27. september 1999, at en række af kreditorerne havde nægtet at bekræfte saldiene, og at der var tale om et ”meget spinkelt revisionsbevis.”

Det fremgår endvidere, at de defekte varer var udskilt fra det øvrige lager og derfor på optællingstidspunktet fysisk befandt sig på selskabets lager. Det ville derfor ikke være muligt at opnå bekræftelse fra eksterne på, at varerne var modtaget.

Arbejdspapirerne dokumenterer kontrol af lagerets tilstedeværelse, herunder formentlig også de defekte varer. For så vidt angår værdiansættelsen har de indklagede særligt koncentreret sig om den fejlagtige indtægtsføring af 878 tkr. i forbindelse med bogføring foretaget af M.

De indklagede har foranlediget, at de defekte varer korrekt blev omklassificeret som varelager i stedet for at nedbringe gæld til leverandører. Den fejlagtige indtægtsføring oversteg ikke væsentlighedsgrænsen, som i planlægningsfasen var sat til 2, 5 millioner kr.
Beløbet rapporteredes korrekt i revisionsprotokollen under ” ikke rettede fejl”.
Det må anses for sandsynliggjort, at defekte varer jævnligt er returneret og erstattet af andre. De indklagede havde herefter ikke særlig anledning til at betvivle, at det også ville være tilfældet for de omhandlede varer.

De indklagede frifindes derfor for dette klagepunkt.

Ad klagepunkt 7.5.

Det må lægges til grund, at K A/S i betydeligt omfang har modtaget varer retur, der er betegnet som defekte. Dette, at en vare er defekt, må som udgangspunkt antages at påvirke værdien heraf i negativ retning, idet der skal tages hensyn til omkostninger ved at bringe varen i brugbar stand. Efter det oplyste lægger nævnet til grund, at de indklagede imidlertid ikke har foretaget en vurdering af, hvorledes en vares nettorealisationsværdi blev påvirket af, at varen var registreret som defekt.

Den omstændighed, at ledelsen oplyste, at omkostningerne ved at klargøre en defekt vare til salg er "forholdsvis beskeden", kunne ikke berettige de indklagede til at undlade at forholde sig til en sådan eventuel værdiforringelse eller til behovet for at foretage nedskrivning til dækning af omkostningerne ved at klargøre den beløbsmæssigt meget betydelige mængde defekte varer til salg.

Det må endvidere lægges til grund som ubestridt, at de indklagede ikke har foretaget stikprøvevis optælling af defektlageret, der er optaget til en værdi af 13,5 millioner kr. De indklagede har dermed ikke behørigt sikret sig tilstedeværelsen af dette lager.

På denne baggrund finder nævnet, at de indklagede, ved at undlade i revisionspåtegningen at tage forbehold for tilstedeværelsen og værdiansættelserne af disse defekte varer - eller ved at stille krav til ledelsen om foretagelse af en passende nedskrivning i årsregnskabet - har handlet i strid med den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk. 1, nr. 6 og derved har handlet i strid med god revisionsskik.

Ad klagepunkt 8.6.

Indledningsvis bemærkes, at der var tale om et tilgodehavende på over 40 millioner kr. pr. statusdagen. Det bemærkes herved, at det fremgår af årsrapporten for 1998/1999 s. 33, at de samlede udestående fordringer udgjorde knap 149 millioner kr. Det anføres i årsrapporten s. 30, at tilgodehavender værdiansættes på grundlag af en individuel vurdering af tabsrisici på de enkelte debitorer.

De indklagede var som anført i Qs notat af 29. september 1999 opmærksomme på, at samhandelsmønsteret med denne kunde var ganske atypisk derved, at K A/S betalte til tiden og undlod at nedbringe sit tilgodehavende ved modregning. Q konstaterede også, at hans gennemgang ikke syntes at understøtte Ms oplysninger om Y `s betalingsmønster. Dette skal sammenholdes med, at det ikke var muligt for de indklagede at få præcise, anvendelige informationer om Y hverken fra Z eller fra I `s kolleger i [land]. Endelig bemærkes, at det heller ikke lykkedes for M at skaffe oplysninger om Y fra andre virksomheder, som han havde oplyst, at han ville gøre.

Af det samlede tilgodehavende var ca. 30 millioner kr. overforfaldne på dette tidspunkt. Efter nævnets opfattelse indikerede dette en forøget risiko for, at Y ikke ville indfri tilgodehavendet. Dette forhold understøtter ej heller Ms udtalelse om, at det var normal kutyme, at der i perioder ydedes lange kreditter mellem nært tilknyttede samarbejdspartnere. Hvis dette havde været tilfældet, ville fordringen ikke være registreret som overforfalden. Forlængelse af kredittider kan lige så vel være udtryk for manglende betalingsevne. Der er ikke forelagt oplysninger om, at sikkerhedsstillelse har været drøftet.

Efter det således anførte finder nævnet, at de indklagede ved at undlade i påtegningen på årsregnskabet at tage forbehold for værdiansættelsen af dette væsentlige tilgodehavende, har overtrådt den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk. 1, nr. 4 og dermed handlet i strid med god revisionsskik.

Det tiltrædes som anført af klageren, at omtale af forholdet i revisionsprotokollen, der ikke som udgangspunkt er offentligt tilgængelig, ikke kan erstatte forbehold i regnskabets revisionspåtegning.

Ad klagepunkt 9.8.

Det fremgår af årsrapporten for 1998/1999 s. 36, at " øvrig nettoomsætning " udgør 183,6 millioner kr. eller 29, 5 % af den samlede nettoomsætning. Det må imidlertid lægges til grund, at der ikke er tale om en omsætning i sædvanlig forstand men om, at K A/S har udført arbejde for T og har udregnet en tænkt omsætning baseret herpå.

Det er påpeget i Qs notat af 29. september 1999, at ejendomsretten (risikoen) aldrig overgik til K A/S, og at det derfor ikke var korrekt at indregne værdien af varerne i omsætningen.
Det af de indklagede anførte om, at K A/S bar den væsentligste risiko, understøttes ikke af aftalens ordlyd eller af den anvendte fremgangsmåde ved fakturering, der alene omfattede et såkaldt "Module Processing Fee", der i 1998/1999 beløb sig til 2.296 tkr.

Det anføres af de indklagede, at M på et møde den 29. september 1999 oplyste, at der skete overgang af ejendomsretten. Dette skulle angiveligt senere være dokumenteret ved formelle købs- og salgsordrer.

Nævnet bemærker, at sådanne ikke findes i de indklagedes arbejdspapirer eller i øvrigt er fremlagt for nævnet. Oplysningen om overgang af ejendomsretten stemmer heller ikke overens med den anvendte faktureringspraksis, der efter det oplyste netop kun omfattede det føromtalte "Module Processing Fee". På denne baggrund var det ikke dokumenteret for de indklagede, at ejendomsretten var overgået som hævdet.

Nævnet tiltræder derfor det af klageren anførte om, at de indklagede i påtegningen på årsrapporten for 1998/1999 burde have taget forbehold for indregningen af kontraktomsætningen og det dertil knyttede vareforbrug. Ved at undlade dette, har de indklagede overtrådt den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk. 1, nr. 6 og har dermed handlet i strid med god revisionsskik.

Generelle indledende bemærkninger vedrørende årsrapporten for 1999/2000.

Som anført ovenfor havde de indklagede accepteret at undlade at tage forbehold i årsrapporten for 1998/1999 vedrørende værdiansættelsen af varelageret under henvisning bl.a. til, at et nyt lagerstyringssystem ville blive indført i 1999/2000, og at dette ville overflødiggøre genberegning.

I planlægningsnotatet af 22. juni 2000 ansættes væsentlighedsniveauet til 1 million kr. Derudover anføres bl.a., at virksomhedens omhu vedrørende visse regnskabsmæssige forhold burde forbedres, at der var risiko for, at bestyrelsen ikke udgjorde et aktivt kontrolorgan overfor direktionen, og at selskabets kontrolmiljø måtte karakteriseres med en risikoprofil som middel til høj. Bedømmelsen af de indklagedes adfærd må ses i lyset af, at de selv var opmærksomme på disse risici. Generelt må

sådanne iagttagelser efter nævnets opfattelse medføre, at kravene til revisors agtpågivenhed skærpes.

Vedrørende de enkelte klagepunkter for 1999/2000:

Ad klagepunkt 11.10.

Som i årsrapporten for K A/S for 1998/99 fremgik også af årsrapporten for 1999/2000 under anvendt regnskabspraksis, at varebeholdninger optages med udgangspunkt i gennemsnitlig anskaffelsespris og nedskrives til nettorealisationsværdi, hvis denne er lavere. Det fremgik heller ikke for dette årsregnskab, at der kunne forekomme opskrivninger af varebeholdningerne.

I revisionsprotokollen af 25. september 2000 omtales den manglende sporbarhed vedrørende genberegningen. Det anføres i protokollen, at selskabet fortsat ikke i fuldt omfang er i stand til at dokumentere rigtigheden af de foretagne genberegningstransaktioner og dermed, om varebeholdningerne er værdisat til korrekt opgjort anskaffelses- eller kostpris. Endvidere gentages direktørens vurdering, hvorefter nettorealisationsværdien af selskabets varebeholdninger overstiger den i årsrapporten opførte værdi, fra sidste års protokollat.

Dette udsagn muliggør som tidligere nævnt opskrivning i forhold til gennemsnitlig kostpris og medfører, at op - og nedskrivninger ses som et nettobeløb.

Det fremgår af årsrapporten for 1999/2000 s. 25, at varebeholdninger udgjorde i alt 489 millioner kr. eller næsten halvdelen af samtlige aktiver, der i alt var opgjort til 1.001.745 tkr.

Af den tidligere ansatte BBs notat fremgår, at egenkapitalen i K A/S pr. 30. juni 2000 ville have været negativ med ca. 61 mio kr., hvis der ikke havde været foretaget opskrivning af varelageret.

De indklagede konkluderede i notat af 23. august 2000, at selskabet fortsat ikke var i besiddelse af fuldstændig og tilgængelig dokumentation for systemets genberegningsfunktionalitet og dermed heller ikke var i stand til at dokumentere, at varebeholdningerne var værdiansat til korrekt opgjort gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris.

De indklagede har anført, at de har gennemført en række revisionshandlinger, herunder test af stikprøvevis kontrol af at råvarelageret registreredes til faktisk fakturapris, test af genberegningsfunktionaliteten i et testmiljø og analyser i relation til nettorealisationsprisvurderingen og i relation til ukurans.

Nævnet bemærker hertil, at revisionshandlinger i form af analyser af nettorealisationsprisvurderingen og test af genberegningen ikke kan afhjælpe manglende revisionsbevis for korrekt værdiansættelse, navnlig i betragtning af at de indklagede havde konstateret, at selskabet fortsat ikke var i besiddelse af fuldstændig og tilgængelig dokumentation for systemets genberegningsfunktionalitet og dermed for, at varebeholdningerne blev korrekt reguleret via genberegningen.

Efter det således anførte finder nævnet, at de indklagede i revisionspåtegningen på årsrapporten for 1999/2000 burde have taget forbehold for manglende revisionsbevis for, at varebeholdningerne i årsrapporten var værdiansat på basis af gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris. Det tiltrædes som anført af klageren, at det må betragtes som en skærpende omstændighed, at de indklagede havde

konstateret tilsvarende problemer i det foregående regnskabsår uden at tage forbehold. Det tiltrædes endvidere, at omtale af forholdet i revisionsprotokollen ikke kan erstatte forbehold i revisionspåtegningen på årsrapporten.

Ved at have undladt af tage forbehold i revisionspåtegningen som anført har de indklagede overtrådt den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk. 1, nr. 6, og har dermed tilsidesat god revisionsskik.

Nævnet er endvidere enig med klager i, at der ikke i de indklagedes arbejdspapirer foreligger dokumentation for, at de indklagede havde opnået tilstrækkeligt revisionsbevis for, at betingelserne var til stede for at foretage en nettobetragtning ved sammenligning af bogført værdi og nettorealisationspris for henholdsvis det samlede råvarelager og det samlede færdigvarelager.

Derimod finder nævnet ikke, at klager har godtgjort, at transaktionssporet og kontrolsporet har været utilstrækkeligt. De indklagede frifindes derfor for denne del af klagepunktet.

Ad klagepunkt 12.6.

Det må som ubestridt lægges til grund, at det samlede varelager blev handlet mellem K A/S og dets amerikanske datterselskab 8 gange i oktober og november 1999. Den samlede omsætning udgjorde ca. 4 milliarder kr. Bogføringen medførte ifølge det oplyste ingen ændringer i det fysiske lager eller dets placering.

De indklagede har anført, at valutakursgevinster ved koncerninterne overdragelser ikke skal elimineres, og at K A/S var i stand til at dokumentere elimineringer af intern avance.

Det bemærkes hertil, at det af planlægningsnotatet fra I af 22. juni 2000 fremgår, at der er en væsentlig samhandel mellem koncernens selskaber, og at selskabets koncernrapportering på dette punkt er mangelfuld.

Efter det oplyste var der ikke for de indklagede oplyst nogen forretningsmæssig begrundelse for disse transaktioner, som tilsammen repræsenterede et beløb på over 4 milliarder kr. Det tiltrædes derfor som anført af klageren, at den koncerninterne skabte avance på ca. 10,8 millioner kr. burde have været elimineret i koncernregnskabet.

Nævnet finder således, at de indklagede burde have taget forbehold i revisionspåtegningen på årsrapporten vedrørende de interne avancer på råvarelageret. Ved at undlade at tage et sådant forbehold, har de indklagede overtrådt den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk. 1, nr. 6 og har dermed handlet i strid med god revisionsskik.

Nævnet tiltræder endvidere, at de indklagede i revisionsprotokollen burde have omtalt, at K A/S koncernen ikke havde et betryggende system (koncernrapportering) til opgørelse af interne avancer på varebeholdninger, som skulle elimineres. Ved ikke at have rapporteret dette i revisionsprotokollen har de indklagede overtrådt revisionsvejledning 18 af marts 1991, punkt 4.12 og dermed ikke levet op til god revisorskik.

Ad klagepunkt 13.5.

Det er ubestridt, at defekte varer i henhold til de indklagedes arbejdspapirer var opgjort til en værdi af ca. 20 millioner kr. Som i det foregående regnskabsår foretog de indklagede ikke stikprøvevis kontroloptælling.

De indklagede har navnlig anført, at den stikprøvevise kontroloptælling af hovedlageret gav fuldt tilstrækkelig revisionsbevis for selskabets evne til at foretage en nøjagtig lageroptælling, herunder for, at selskabets optællinger af defektlageret kunne lægges til grund.

Henset imidlertid til at defektvarelageret efter sin karakter kunne være underlagt andre forretningsgange end hovedlageret og til indholdet af notatet fra B hos I, finder nævnet, at tilstedeværelsen af dette varelager måtte anses for behæftet med en forøget risiko. Herefter og i betragtning af den opgjorte betydelige værdi af defektvarelageret, finder nævnet, at de indklagede ikke havde opnået et tilstrækkeligt revisionsbevis vedrørende tilstedeværelsen af defekte varer til at meddele revisionspåtegning uden forbehold herfor. Ved at undlade at tage et sådant forbehold har de indklagede overtrådt den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk. 1, nr. 6 og derved tilsidesat god revisionsskik.

Ad klagepunkt 14.6

Den med EE A/S indgåede transaktion savnede ifølge de indklagede selv "egentlig forretningsmæssig logik." Det blev ikke overfor de indklagede dokumenteret, at der var indgået nogen skriftlig aftale om denne transaktion, der havde en værdi af ca. 45 millioner kr.

Nævnet bemærker imidlertid, at saldomeddelelse blev bekræftet af medkontrahenten, at regnskab for EE A/S ikke gav anledning til bemærkninger vedrørende dette selskabs betalingsevne, og at stikprøvevis optælling af EE A/S´s konsignationslager hos K A/S blev foretaget. Heroverfor kan det forhold, at transaktionen blev foretaget tæt på statusdagen, at der var tale om et stort beløb, og at de nærmere betingelser vedrørende arrangementet ikke var oplyst for revisionen, ikke føre til at anse det for værende i strid med god revisionsskik, at de indklagede undlod at tage forbehold for værdiansættelsen af tilgodehavendet i påtegningen på årsrapporten. De indklagede frifindes derfor for dette klagepunkt.

Ad punkt 15.6.

Den med FF indgåede transaktion omfattede to fakturaer med et samlet pålydende på ca. 46 millioner kr. Ved henvendelse til medkontrahenten kunne de indklagede ikke opnå bekræftelse på den ene faktura med en pålydende værdi svarende til ca. 20 millioner kr.

Dette skal sammenholdes med, at fragtbrevene ifølge de indklagedes egen opfattelse ikke fuldt tilstrækkeligt dokumenterede afsendelsen af varerne og ikke udgjorde et fuldt tilstrækkeligt revisionsbevis. Dette skal endvidere sammenholdes med, at det i årsrapporten er anført, at indtægter ved salg af varer indgår i resultatopgørelsen på leveringstidspunktet, hvorfor spørgsmålet om eventuel manglende dokumentation for levering af varerne eller en betydelig del af disse må tillægges væsentlig betydning. Det burde endvidere have givet de indklagede anledning til særlig opmærksomhed, at denne væsentlige transaktion, der var tæt på statusdagen, til dels blev udlignet ved et modkøb ganske kort efter.

Nævnet kan herefter tiltræde, at de indklagede i årsrapporten for 1999/2000 burde have taget forbehold for værdiansættelsen af tilgodehavendet og for indtægtsførsel af den - ikke bekræftede - faktura. Ved at undlade dette har de indklagede overtrådt den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk. 1, nr. 6 og har dermed handlet i strid med god revisionsskik**.**

Nævnet kan endvidere tiltræde, at de indklagede burde have omtalt transaktionen i revisionsprotokollat af 25. september 2000, jf. revisionsvejledning 18 fra marts 1991, punkt 5.10., og at de indklagede ved at undlade dette har tilsidesat god revisionsskik.

Ad klagepunkt 16.7.

Efter indholdet af det aftalebrev af 31. januar 2000,der er grundlaget for den af I ydede bistand vedrørende den påtænkte notering på NASDAQ, lægger nævnet til grund, at der i betydeligt omfang var tale om rådgivning vedrørende amerikanske forhold. Der forelå heller ikke nærmere oplysninger om, hvornår en eventuel kapitaludvidelse via Københavns Fondsbørs var tænkt at skulle finde sted. Uanset at en del af materialet som anført af de indklagede havde relevans for notering såvel på Københavns Fondsbørs som på NASDAQ, finder nævnet herefter, at de indklagede, ved at undlade at tage forbehold i årsrapporten for aktiveringen af disse betydelige omkostninger, har overtrådt den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk. 1, nr. 4 og dermed har handlet i strid med god revisionsskik.

Ad klagepunkt 17.8.

Nævnet har forstået klagen således, at der klages over manglende revisionsbevis for grundlaget for og beregningen af kontraktomsætning med CC GMBH.

Det må lægges til grund, at den faktiske fakturering, der har fundet sted mellem K A/S og CC GMBH ikke underbygger, at der har været en omsætning i den nævnte størrelsesorden. De indklagede har efter indholdet af I´s notat af 13. september 2000 konstateret dette, men har ikke forholdt sig hertil, herunder til om beregningen er sket korrekt.

Nævnet finder, at de indklagede ved at undlade at tage forbehold for grundlaget for og beregningen af denne betydelige omsætning har overtrådt den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk. 1, nr. 6, og dermed handlet i strid med god revisionsskik.

Forholdene, hvori de indklagede som oven for beskrevet har tilsidesat god revisionsskik og dermed god revisorskik er begået forud for ikrafttrædelsen af revisorloven af 2003, hvor bødemaksimum blev forhøjet fra 200.000 kr. til 300.000 kr. En påkendelse af sagen inden den 1. juli 2003, hvor revisorloven af 2008 trådte i kraft, ville derfor efter praksis og i overensstemmelse med princippet i straffelovens § 3, stk. 1, have medført, at bøden var blevet fastsat under hensyn til det på gerningstidspunktet gældende bødeniveau.

Af bemærkningerne til overgangsbestemmelsen i § 57, stk. 3, i revisorloven af 2008 fremgår nu, at fastsættelsen af bøder for overtrædelser, der er begået forud for lovens ikrafttræden den 1. juli 2008, fremover skal ske uden hensyn til straffelovens § 3 og i det hele påkendes efter de regler, der var

gældende på overtrædelsestidspunktet. Dette fører ligeledes til, at bøden i det foreliggende tilfælde skal fastsættes efter det på gerningstidspunktet gældende bødeniveau.

Den bøde, som de indklagede i medfør af revisorlovens § 44, stk. 1, og § 57, stk. 3, jf. § 18 a, stk. 1, i den dagældende lov om statsautoriserede revisorer har forskyldt, fastsættes til 150.000 kr. til hver af de indklagede.

Nævnet har ved fastsættelsen af bøden lagt vægt på, at der er tale om til dels gentagne tilsidesættelser af god revisionsskik vedrørende meget betydelige værdier i en børsnoteret virksomhed. Det må endvidere betragtes som en skærpende omstændighed, at de indklagede i begge regnskabsår var fuldt ud opmærksomme på behovet for at udvise særlig agtpågivenhed.

T h i b e s t e m m e s:

Indklagede, statsautoriseret revisor A, pålægges en bøde på 150.000 kr.

Indklagede, statsautoriseret revisor B, pålægges en bøde på 150.000 kr.

Indklagede, statsautoriseret revisor C, pålægges en bøde på 150.000 kr.

Indklagede, statsautoriseret revisor D, pålægges en bøde på 150.000 kr.

Kendelsen offentliggøres, jf. bekendtgørelse om Revisornævnet § 12, stk. 3.

Lone Molsted

D O M

afsagt den 1. juli 2013 af Vestre Landsrets 7. afdeling (dommerne Eva Staal, Olav D. Larsen og Jimmy Bøgh Veitland (kst.)) i 1. instanssag

V.L. B–1553–02

Konkursboet Memory Card Technology A/S
ved kurator, advokat Lars Grøngaard
(advokat Lotte Eskesen, advokat Erik Kjær-Hansen og advokat Per Magid, København)
mod
John Rasmussen (selv)
og
Kjeld Ranum
Niels Peder Opstrup
Peter Pasgaard
(advokat Carsten Pedersen og advokat Frank Bøggild, København)
og
Arne B. Jepsen
Erling Lauridsen
Ernst & Young Godkendt Revisionsaktieselskab
Harald Birkwald
Michael Nielsson
og
Strandvejen 44 Finans ApS (tidligere PricewaterhouseCoopers Statsautoriseret Revisionsaktieselskab)
(advokat Georg Lett, København)

Under denne sag, der er anlagt den 28. juni 2002, har et børsnoteret selskabs konkursbo gjort et erstatningskrav på 100 mio. kr. gældende mod selskabets tidligere administrerende direktør og hovedaktionær, der er blevet straffet for bedrageri af særlig grov beskaffenhed som følge

af regnskabsmanipulationer, og yderligere mod selskabets bestyrelse og revision, idet det er konkursboets opfattelse, at bestyrelsen og revisionen har begået ansvarspådragende fejl og forsømmelser, og at selskabets tab kunne have været undgået eller i hvert fald begrænset meget, hvis bestyrelsen og revisionen havde opfyldt deres forpligtelser.

Påstande

Sagsøgeren, Konkursboet Memory Card Technology A/S (i det følgende konkursboet eller boet), har nedlagt påstand om, at de sagsøgte, John Rasmussen, Kjeld Ranum, Niels Peder Opstrup, Peter Pasgaard, Arne B. Jepsen, Erling Lauridsen, Ernst & Young Godkendt Revisionsaktieselskab, Harald Birkwald, Michael Nielsson og Strandvejen 44 Finans ApS, solidarisk skal betale 100 mio. kr. med procesrente fra sagens anlæg.

John Rasmussen har principalt nedlagt påstand om afvisning, subsidiært frifindelse. John Rasmussen har tidligere heddet John Rasmussen Trolle, og han optræder under begge navne i denne sag. John Rasmussen har alene givet møde ved hovedforhandlingens indledning, hvor han nedlagde sine påstande.

Kjeld Ranum, Niels Peder Opstrup og Peter Pasgaard (i det følgende bestyrelsen) har principalt nedlagt påstand om afvisning, subsidiært frifindelse.

Arne B. Jepsen, Erling Lauridsen, Ernst & Young, Godkendt Revisionsaktieselskab, Harald Birkwald, Michael Nielsson og Strandvejen 44 Finans ApS (i det følgende revisionen) har principalt nedlagt påstand om afvisning, subsidiært frifindelse, og mere subsidiært frifindelse mod betaling af et mindre beløb end det påstævnte.

Alle sagsøgte har nedlagt påstande over for de medsagsøgte om friholdelse for ethvert beløb inklusive renter og sagsomkostninger, som de måtte blive dømt til at betale til boet, ligesom alle sagsøgte har påstået frifindelse over for de medsagsøgtes friholdelsespåstande.

Indholdsfortegnelse.

Sagsfremstilling:

1. Beskrivelse af selskabet
1.1. Selskabets start og udvikling frem til børsnoteringen
1.2. Børsnoteringen
1.3. Personerne i selskabets bestyrelse og ledelse
1.4. Bestyrelsesmøder og fondsbørsmeddelelser
1.5. Forholdet til bankerne
1.5.1. Danske Bank
1.5.2. Unibank
1.5.3. Det syndikerede lån og forløbet frem til den 31. december 2000
1.6. Revisionen

2. Selskabets regnskaber

3. Angående enkelte kritikpunkter
3.1. Fiktive lagertilførsler
3.2. Værdiansættelse af varelageret
3.3. Defekte returvarer til IBM, Samsung og Fujitsu
3.4. Øvrige defekte returvarer
3.5. Samhandel med Samsung
3..6. Tilgodehavendet hos ITP
3.7. Interne avancer på råvarelageret
3.8. Force Electronics A/S
3.9. Kiss Nordic A/S
3.10. Generelt om fiktive salgs– og købstransaktioner
3.11. Street Technology Inc. og Marathon Technology Inc.
3.12. EuroA Technology
3.13. Wooyang Industri Co. Ltd.
3.14. Regnskabsmæssig behandling af udskudt skat

4. Forsøg på notering på Nasdaq og omkostningerne herved

5. Betalingsstandsningen og tiden op til betalingsstandsningen

6. Salget til Dataram

7. Konkursboet

8. Straffesagen mod John Rasmussen
8.1. KPMG's rapport
8.2. Byrettens dom

8.3. Østre Landsrets dom

9. Revisornævnets kendelse

10. Retssagen, herunder syn og skøn

11. Tabet

12. Udefrakommende årsager

13. Forklaringer

14. Proceduren
14.1. Konkursboets procedure
14.2. Bestyrelsens procedure
14.3. Revisionens procedure

15. Landsrettens begrundelse og resultat

Sagsfremstilling

1. Beskrivelse af selskabet

1.1. Selskabets start og udvikling frem til børsnoteringen

I forbindelse med børsnoteringen af MCT blev der af emissionsbanken, Carnegie Bank A/S, udarbejdet et børsprospekt af 23. november 1997. I prospektet redegøres der nærmere for selskabets start. Det fremgår således, at koncernen er grundlagt af John Rasmussen Trolle i 1992, og at selskabet i starten ingen egenproduktion havde, idet det da udelukkende fungerede som distributør. Egenproduktionen startede i november 1995 med produktionsfaciliteter i forbindelse med hovedkontoret. Om aktiviteterne ude i verden fremgår:

> "…
> Koncernen har i dag aktiviteter på store markeder overalt i verden gennem datterselskaber i USA, Tyskland, England (joint-venture med en distributør), Australien og Colombia, samt gennem repræsentationskontorer i Rusland, Argentina og Californien. Det amerikanske datterselskab (oprindeligt etableret som et repræsentationskontor i september 1993) blev stiftet i september 1994

udfra en målsætning om at støtte Koncernens køb af hukommelseschips direkte fra producenter af hukommelseschips i USA. Kort tid derefter blev et tysk datterselskab beliggende i Frankfurt am Main, Tyskland og et repræsentationskontor beliggende i Moskva etableret. I oktober 1995 indgik Selskabet et joint-venture med en engelsk distributør, hvori Selskabet har en ejerandel på 60%. For at kunne betjene Asia/Pacific og Sydamerika oprettede Selskabet datterselskaber i Brisbane i Australien og Bogotá i Colombia i henholdsvis marts og oktober 1997.
…"

Koncernstrukturen er beskrevet således.

"…
I 1992 og begyndelsen af 1993 foregik Memory Card Technology's aktiviteter i en juridisk enhed, der i dag er kendt under navnet JT/Holding Danmark A/S (den Sælgende Aktionær). Selskabets navn var på daværende tidspunkt JT Data ApS.

I 1993 overdrog JT Data ApS alle aktiver og passiver til det 100% ejede datterselskab JT Gruppen Danmark A/S. Denne juridiske enhed blev erhvervet fra tredjemand uden forretningsmæssig aktivitet eller betydelige aktiver eller passiver kort før overdragelsen. Den nye enhed fik navnet JT Gruppen Danmark A/S. Efter overdragelsen af aktiviteterne ændrede JT Data ApS navn og selskabsform til JT/Holding Danmark A/S. JT Gruppen Danmark A/S ændrede efterfølgende navn til Memory Card Technology A/S.

Da der blev startet egenproduktion af hukommelsesmoduler i slutningen af 1995, oprettede den Sælgende Aktionær et nyt selskab, Memory Card Manufacturing A/S.

Indtil den 16. september 1997 var Memory Card Technology A/S og Memory Card Manufacturing A/S søsterselskaber 100% ejet af JT/Holding Danmark A/S. For at etablere en passende koncernstruktur forud for børsintroduktionen blev strukturen ændret pr. 16. september 1997, så Memory Card Manufacturing A/S blev et datterselskab af Memory Card Technology A/S.
…"

1.2. Børsnoteringen

Det blev oplyst i prospektet, at noteringen på Københavns Fondsbørs forventedes at finde sted den 10. december 1997. Både direktion og bestyrelse påtog sig ansvaret for rigtigheden af de oplysninger som var indeholdt i prospektet, ligesom revisionen erklærede, at der for så vidt angik de regnskabsmæssige oplysninger dem bekendt var sammenhæng mellem prospekt og de underliggende regnskaber.

I børsprospektet blev MCT beskrevet som en førende tredjeparts producent (TPM) til elektronikindustrien og som et mellemled mellem disse og chipproducenterne. Om markedsfølsomhed var det anført, at uanset at 85 til 90 % af vareforbruget udgjordes af hukommelseschips, havde virksomheden formået at holde en stabil bruttomargin, der i øvrigt karakteriseredes som lav.

Aktieemissionen skulle muliggøre fortsat vækst på markedet og en konsolidering af virksomheden. Virksomheden havde en "Environment of Ease"–filosofi, hvorefter virksomhedens mål var på alle felter at være tæt på kunderne og være i stand til at servicere dem indenfor 24 timer. For at opfylde dette mål skulle virksomheden kunne levere et bredt varesortiment.

Om forventningerne til fremtiden fremgik, at der forventedes et voksende marked som følge af stigende salg af computere og stigende anvendelse af og krav til hukommelsesmoduler. Dette førte til følgende beskrivelse:

> "…
> Memory Card Technology forventer, at TPM-segmentet vil blive udvidet som følge af den fortsatte teknologiske udvikling, ændringer i slutbrugernes adfærd og udliciteringsovervejelser hos OEM-producenter og producenter af hukommelseschips. Markedet for hukommelseschips og tredjeparts hukommelsesmoduler har imidlertid historisk været volatilt, og det har vist sig vanskeligt at forudsige den præcise tidsmæssige placering af de cykliske udsving på markedet. Tilsvarende kan den nuværende arbejdsdeling mellem producenter af hukommelseschips, TPM- og OEM-producenter ændre sig, hvis økonomiske, teknologiske eller andre faktorer gør det ønskeligt for OEM-producenter og chip-producenter at integrere produktionen i stedet for at udlicitere den. De efterfølgende afsnit, der indeholder udtrykte forventninger til fremtiden, skal derfor læses på den baggrund, at de er baseret på ovennævnte forudsætninger, der kan vise sig fejlagtige, hvilket kan have en væsentlig negativ indflydelse på Koncernens aktiviteter, økonomiske stilling og resultater.
> …"

Potentielle investorer blev derefter gjort opmærksom på, at en investering i MCT var behæftet med en stor risiko og kun burde foretages af kyndige investorer, der havde overvejet de særligt fremhævede risikofaktorer.

Prospektet gennemgik en række risikofaktorer. Blandt andet fremhævedes valutakursrisikoen som følge af, at driftsomkostningerne primært var i danske kroner, ligesom regnskabet blev aflagt i danske kroner, hvorimod vareomsætningen skete i dollar. Ud fra forudsætningerne for koncernens budget for 1997/1998 blev det oplyst, at et fald i dollarkursen på 5 % ville medføre et fald i resultatet af den primære drift på 35 %.

Det blev endvidere oplyst, at virksomheden som følge af teknologiudviklingen var afhængig af ikke at have for store lagre af teknologisk forældede produkter. Forudsætningen var en effektiv lagerstyring, således at det var muligt at opfylde markedets efterspørgsel uden at opbygge for store teknisk følsomme lagre.

John Rasmussens betydning blev fremhævet under punktet om afhængighed af nøglemedarbejdere således:

> "Memory Card Technology er i øjeblikket afhængig af Koncernens stifter og administrerende direktør John R. Trolle. Der kan ikke gives sikkerhed for, at Selskabet vil være i stand til at overvinde de negative konsekvenser af, at John R. Trolle måtte blive ude af stand til eller ikke ønsker at fortsætte som administrerende direktør i Selskabet."

Afhængigheden af John Rasmussen blev også fremhævet i beskrivelsen af den sælgende aktionærs kontrol, idet han gennem sit selskab JT Holding A/S som majoritetsaktionær også fremover ville kunne udøve fuld kontrol med selskabet, herunder udpege bestyrelsen.

I øvrigt var virksomheden afhængig af evnen til, i konkurrence med andre teknologivirksomheder, at tiltrække og fastholde andre fagligt kompetente medarbejdere herunder til produktudvikling og salg.

Behovet for kapitaltilførsel blev beskrevet under risikofaktorer, hvor det under overskriften likviditet og fremtidigt kapitalbehov blev oplyst, at virksomheden var afhængig af yderligere likviditet til den fortsatte vækst og almindelige drift, blandt andet fordi 80 til 85 % af omsætningen blev anvendt til indkøb af hukommelseschips. Likviditetsbehovet betød, at selv kortvarige likviditetsproblemer, herunder som følge af misligholdelse fra betydende kunder, ville kunne medføre likviditets- og solvensmæssige vanskeligheder, og at:

> ”Memory Card Technology's fortsatte drift vil i en overskuelig fremtid være afhængig af evnen til at tilvejebringe de nødvendige økonomiske ressourcer. Der kan ikke gives sikkerhed for, at sådanne ressourcer kan tilvejebringes på betingelser, som Memory Card Technology finder acceptable, eller at Koncernen ikke vil få behov for yderligere kapitalindskud inden for en overskuelig fremtid, hvilket kan udvande aktionærernes aktier.”

Dette blev sammenholdt med virksomhedens begrænsede driftsbaggrund:

> ”Memory Card Technology har en begrænset driftsbaggrund. Memory Card Technology startede først egenproduktion i november 1995 og virkede udelukkende som distributør indtil da. Derfor er regnskaberne indtil ultimo 1994/1995 muligvis ikke anvendelige til sammenligning med Memory Card Technology's nuværende økonomiske stilling. Endvidere kan de opnåede resultater for regnskabsårene 1994/1995 - 1996/1997 ikke nødvendigvis bruges som indikatorer for Memory Card Technology's fremtidige indtjeningsevne eller resultater.”

Det skønnede udbytte ved aktieemissionen ville ifølge prospektet være ca. 123 millioner kroner. Hovedparten af provenuet skulle anvendes til at styrke driftskapitalen, idet virksomheden i regnskabsårene 1995/1996 og 1996/1997 havde haft en negativ likviditet, hvilket blev begrundet i den hurtige vækst virksomheden havde været igennem, og som planlagdes videreført. En del af udbyttet skulle anvendes til nedbringelse af virksomhedens gæld, hvoraf den langfristede gæld ved udgangen af regnskabsåret 1996/1997 udgjorde 21,9 millioner kroner og den kortfristede gæld 42,2 millioner kroner. Målet var at nedbringe gælden til cirka halvdelen af dette beløb. Yderligere planlagdes en del af provenuet anvendt til teknologi- og produktionsudvikling samt opkøb af virksomheder, hvis virke matchede MCT.

Ved børsintroduktionen blev der udbudt 825.000 aktier til en nominel kurs på 10 kr. Af de 825.000 aktier var 150.000 gamle aktier, som blev udbudt af JT Holding Danmark A/S. Aktiekapitalen blev således udvidet med nominelt 6.750.000 kr., så den herefter udgjorde 21.751.000 kr. Det fremgik af prospektet, at JT Holding Danmark A/S og dermed John Rasmussen som eneaktionær i dette selskab efter aktieemissionen fortsat skulle være i besiddelse af omkring 55 til 60 % af aktierne i MCT.

Den 4. december 1997 meddelte Kjeld Ranum og John Rasmussen i fondsbørsmeddelelse (FOB) af 1. december 1997, at der var afgivet ordrer på aktier af 4.900 investorer, hvilket i forhold til antallet af udbudte aktier forventedes at betyde en forøgelse af aktionærkredsen

med 4.800 aktionærer.

I årsregnskabet for 1997/1998, som omfattede perioden fra 1. juli 1997 til 30. juni 1998, blev det oplyst, at aktieemissionen havde tilført virksomheden cirka 4.500 nye aktionærer og et provenu på cirka 127 millioner kroner som følge af kursen ved udbuddet.

1.3. Personerne i selskabets bestyrelse og ledelse

Bestyrelsen i MCT var på 4 medlemmer. Frem til konkursen i september 2001 var medlemmerne af bestyrelsen Kjeld Ranum, der var formand for bestyrelsen, Niels Peder Opstrup, Peter Pasgaard og John Rasmussen.

Kjeld Ranum indtrådte i bestyrelsen i september 1997 og blev på bestyrelsesmødet den 7. oktober 1997 konstitueret som formand for bestyrelsen, hvilket han var frem til konkursen i 2001. Kjeld Ranum, der er uddannet akademiingeniør, var administrerende direktør hos Aarhus Oliefabrik A/S. Han bestred endvidere bestyrelsesposter i en række virksomheder i den periode, hvor han var i bestyrelsen for MCT.

Niels Peder Opstrup, der er advokat, indtrådte i bestyrelsen i juni 1994, hvor han frem til 1997 var formand. Han fortsatte efterfølgende som medlem af bestyrelsen frem til konkursen i 2001. Niels Peder Opstrup var medlem af bestyrelsen i en række virksomheder i samme periode, som han var i bestyrelsen i MCT, og beskæftigede sig primært med virksomhedsrådgivning.

I november 1998 trådte Peter Pasgaard ind i bestyrelsen. Peter Pasgaard er uddannet radiotekniker og teknikumingeniør. Yderligere har han en HD fra CBS og en HD i salg og marketing fra Århus Handelshøjskole. Han var i perioden, hvor han var i bestyrelsen for MCT, direktør hos Bang & Olufsen Telecom A/S. Yderligere havde han haft bestyrelsesposter i virksomheder inden for elektronikbranchen.

John Rasmussen var, foruden medlem af bestyrelsen, administrerende direktør indtil den 5. januar 2001, hvor han fratrådte. Han er handelsuddannet og havde inden etablering af virksomheden blandt andet arbejdet som sælger og senest som salgschef hos IBM. Han havde

endvidere læst HD i afsætning uden at fuldføre uddannelsen.

I september 1998 startede Lars Marcher som salgsdirektør hos MCT. Han kom fra en stilling hos Apple og fik fra sin tiltræden ansvaret for markedet for store kunder. Fra starten af 1999 fik han ansvaret for hele salgsorganisationen, og i maj 2000 fik han endvidere ansvaret for indkøb, hvorimod lageransvaret forblev hos John Rasmussen. Ved John Rasmussens fratræden den 5. januar 2011 blev han administrerende direktør i virksomheden, hvilket blev meddelt i FOB 1/2001. Lars Marcher fortsatte efter salget af MCT's aktiver til Dataram i dette selskab.

Den 1. november 1999 tiltrådte Henning Bech som økonomidirektør i koncernen, hvilket blev meddelt i FOB 10/1999. Han havde inden da arbejdet som økonomidirektør hos Chrisplant Industries A/S fra 1988 til 1996. Han er uddannet cand. oecon., og denne uddannelse er suppleret med en MBA.

Henning Bech var ansat i virksomheden til den 29. februar 2000, hvor han opsagde sin stilling, hvilket blev meddelt i FOB 4/2000. Årsagen til opsigelsen angaves i meddelelsen at være personlige grunde. Samtidig udnævntes Henrik Sørensen, der fra juni 1997 havde været ansat i virksomheden som økonomichef, som midlertidig koncernøkonomidirektør.

Forud for Henning Bechs opsigelse af sin stilling havde der været et forløb med uenighed mellem ham og John Rasmussen.

Den 16. december 1999 sendte Henning Bech en mail til den samlede direktion med et punkt til ledermødet om mandagen. Der var ved et uanmeldt hylde- og palleeftersyn på indledningsvis 5 varenumre fundet differencer på 2 varenumre på henholdsvis -18 og -25 % i den konstaterede beholdning i forhold til det registrerede i Concorde. Ved kontrol af yderligere 5 varenumre blev der på 3 varenumre konstateret afvigelser på henholdsvis -92, -43 og -53 % i den konstaterede varebeholdning i forhold til den registrerede varebeholdning. Henning Bechs konklusion var, at det snarest skulle rettes op, så det var muligt at få et korrekt billede af lagerværdien. Indstillingen var, at en planlagt lageroptælling skulle fremskyndes.

John Rasmussen besvarede i en mail henvendt til direktionen og Henrik Sørensen og i en mail

til Henning Bech samme dag Henning Bechs mail. John Rasmussen redegjorde i den generelle mail for problemstillingen, og at den ikke kom som en overraskelse, idet en optælling den 30. juni 1999 under medvirken af revisionen havde vist lignende differencer, men med et overskud i den faktiske lagerbeholdning. Konklusionen var, at den planlagte lageroptælling i uge 2, 2000, hvor John Rasmussen, Morten Larsen og Henrik Sørensen skulle deltage, skulle fastholdes.

Mailen, som alene blev sendt til Henning Bech, havde følgende ordlyd:

> "…
> En anden gang så lad være med at sprede det skidt ud hvis det ikke er nødvendigt. Lars, Jan, Bjarne & HLO behøver ikke bruge deres tid på dette. Det er mit / dit ansvar indtil der er ansat en logistik direktør. Vores lager er sammensat af så mange næsten enslydende varenumre med små nuancer til forskel, hvilket gør at vi tidligere har haft svært ved at styre beholdningen da for mange har haft adgang til at betjene sig af råvarelageret. Det er ved procedure ændringer lavet om, så når den endelige optælling er foretaget skulle vi gerne være kommet problemet til livs.
>
> Det kan godt være at jeg er en noget anderledes Adm. Direktør end du tidligere har været vant til, men jeg vil altså gerne involdveres så spørg løs hvis du har lign situationer før du spreder møg. Jeg håber du forstår pointen, det er ikke negativt ment.
> …"

I februar 2000 konstaterede Henning Bech tilsyneladende yderligere forhold, som han måtte reagere på. Af en mail af 27. februar 2000 sendt til John Rasmussen fremgår:

> "…
> Omkring varelageret ser der ud til at være følgende arbejdstrin i gang eller under overvejelse:
>
> 1. Korrektion af styktal overalt (betyder i værdi i alt ca. minus 42 mio.)
> 2. Korrektion for funden positiv fejl (funden vare blev – korrekt – registreret som tilgang på hovedlager, men derefter – fejlagtigt – registreret som afgang fra defektlager, i alt ca. plus 10 mio.)
> 3. Ansætte en værdi på afloddede og måske defekte chips (ligger i dag til værdi 0 – et plus på 0,5 mio.? 1 mio.?)
> 4. Korrektion af værdi på Flash-memory (i alt ca. 4 mio.)
> 5. Undlade nedskrivning af lagerværdi til dagspris, som vi ellers burde gøre i henhold til regnskabsprincip (et minus på yderligere et tocifret millionbeløb)
> 6. Opskrive lagerværdien over en kam med 20-25 mio. for at eliminere det

meste af, hvad der er tilbage af differencen fra pkt. 1.

Jeg er 110 % med på trin 1 og 2 – det er på høje tid. Men jeg får sværere og sværere ved at være med på de efterfølgende trin – for at finde pkt. 6 helt umulig – og det håber og tror jeg også, du er enig i."

Den manglende enighed med John Rasmussen førte til, at Henning Bech den 29. februar 2000 opsagde sin stilling. Henning Bech forklarede i et brev den 1. marts 2000 til Kjeld Ranum sin fratræden således:

"…
Jeg skriver til dig

- fordi du spillede en væsentlig rolle ved min ansættelse på Memory Card Technology, samt
- fordi du i din egenskab af bestyrelsesformand for Memory Card Technology vil være interesseret i, hvorfor CFO-en pludselig fratræder.

Baggrunden for min opsigelse er produktet af tre faktorer, og det kan illustreres således:

1. Uenighed om værdi-ansættelse af råvarelager	X	2. Tillidsbrud omkring håndteringen af denne uenighed	X	3. Alvorlighed af urent trav i forb. med en Nasdaq-notering	=>	Opsigelse

1. Værdiansættelse: Vi havde konstateret en meget stor optællingsdifference på råvarelageret på i alt 32 mio. kr., og John insisterede på at "drukne" denne ved at opskrive værdien på alle emner (undtagen visse chips) med 25% over én kam. En sådan opskrivning ville efter min bedste vurdering
   - være helt uholdbar i relation til såvel de generelt accepterede regnskabsprincipper som MCT's egne, trykte regnskabsprincipper;
   - være i direkte modstrid med det reelle: at vi i stedet burde nedskrive værdien med et millionbeløb, hvis vi skulle leve op til egne trykte regnskabsprincipper og "nedskrive til nettorealisationsværdien, hvis denne er lavere".
2. Tillidsbrud: I diskussionerne omkring ovenstående opleverede jeg, at vi aftalte ét, og at John så iværksatte noget andet.
3. Nasdaq: Hvis ovenstående giver anledning til dårlige regnskabsresultater efter Nasdaq-noteringen, kan der blive tale om sagsanlæg mod hele ledelsen.

Det er vigtigt for mig at understrege, at jeg ikke har ønsket at optræde som "duksedreng" i makkerskabet med John. Da vi startede Nasdaq-projektet,

> identificerede John og jeg tre "knotter i kakkelovnen", som vi skulle have elimineret, da de ellers havde potentiale til at udvikle sig til "showstoppere". De tre "knotter" var: 1) Store, urealiserede valutakurstab på terminsforretninger, 2) likviditetsmangel samt 3) ovennævnte optællingsdifference. De to første "knotter" lykkedes det os at få nedkæmpet i fin stil – konstruktivt, kreativt og forsvarbart. Men det lykkedes os altså ikke at blive enige om en forsvarlig metode til nedkæmpning af den tredje "knot".
>
> Derfor valgte jeg at "tage mit gode tøj og gå". Jeg skylder dig stadig tak for tilliden i din anbefaling af mig til John, og jeg mener helt bestemt, at jeg med opsigelsen – og denne redegørelse – ikke har svigtet din tillid – snarere tværtimod.
> …"

Kjeld Ranum reagerede på brevet ved at bede John Rasmussen om bemærkninger til det forløb, som Henning Bech beskrev.

John Rasmussen gav den 3. marts 2000 en skriftlig redegørelse for forløbet forud for Henning Bechs opsigelse. Indledningsvis gav John Rasmussen udtryk for, at både han og Jan Johansen ved ansættelsen havde været i tvivl om, hvorvidt Henning Bech passede ind i organisationen, og at den opfattelse var blevet bekræftet i den periode Henning Bech havde været ansat, både ud fra egne observationer og ud fra de meldinger han havde fået fra organisationen. I anden del af redegørelsen skrev John Rasmussen:

> "…
> Det der dog får mig til at tage den endelige beslutning er HB's holdning til vores regnskabsprincipper som HB foreslår at vi tager op til overvejelse og får ændret. HB ønsker at vi håndterer vores lager efter andre principper end det gennemsnitsprincip vi har anvendt siden selskabets start, og som selskabets revision er enige i giver det mest retvisende billede af selskabets drift. Jeg modsætter mig denne ændring og den efterfølgende diskussion imellem HB og undertegnede viste mig hvorfor flere nøglepersoner havde problemer med HB, uden at jeg vil komme ind på detaljer førte denne diskussion til at jeg sent mandag aften d. 28. februar, bad HB om at gå hjem og tænke grundigt over hans fremtid i MCT, hvorefter vi skulle mødes næste morgen kl. 8:00. På det tidspunkt havde jeg besluttet mig for at opsige HB, men håbede dog af omkostnings hensyn at han kom til samme konklusion selv, hvilket viste sid at være en klog disposition.
>
> At han nu anfægter selskabets opgørelse af varelageret forekommer mig besynderligt. Det er korrekt at en optælling foretaget af lagerpersonalet d. 8. januar 2000 viste at vi manglede varer for ca. 42 mio DKK, et tal der var så stort at både vores nuværende CFO, revisionen og jeg var enige om at der måtte være tale om en optællingsfejl, hvilket medførte at vi d. 28. februar 2000

> foretog en ny optælling hvori selskabets revisorer deltog, en optælling som viste at alt var i skønneste orden, og at vores antagelser om at der var tale om optællings fejl blev bekræftet.
>
> Derudover forekommer det mig besynderligt at HB d. 28. februar udfylder og underskriver den erklæring som vi alle er blevet bedt om at udfylde, uden at gøre opmærksom på problemet, hvis problemet var ægte i hans hoved havde han nok anført det i hans besvarelse af advokaternes spørgsmål.
>
> Min konklusion må derfor være, at HB føler at han må retfærdiggøre sine handlinger, hvilket jeg ikke har yderligere kommentarer til, jeg mener hans handlinger taler for sig selv.
> …"

Den erklæring, som Henning Bech skulle have underskrevet, er ikke fremlagt.

Jan Johansen havde været økonomidirektør indtil Henning Bechs ansættelse. Den bankuddannede Jan Johansen blev ansat i 1996 som økonomidirektør, og i 1999 udnævnt til økonomi- og personaledirektør. Ved ansættelsen af Henning Bech fortsatte Jan Johansen som koncernpersonaledirektør frem til aktivernes overdragelse til Dataram, hvorefter han i er en periode arbejdede i dette selskab. Ved sin fratræden som økonomidirektør udtrådte han samtidig af direktionen.

Ved Henning Bechs fratræden blev økonomidirektørfunktionen midlertidigt overdraget til Henrik Sørensen, der hidtil havde været økonomichef. Henrik Sørensen blev ansat i MCT i juni 1997 og havde en uddannelse som revisor og HD i regnskab og informatik. Han blev registreret som indtrådt i direktionen den 29. februar 2000.

Den 1. september 2000 tiltrådte Carl Peter Nielsen som koncernøkonomidirektør. Carl Peter Nielsen havde indtil sin tiltræden i virksomheden været ansat som finanssouschef hos A. P. Møller Gruppen.

I forbindelse med, at John Rasmussen omkring den 20. december 2000 havde bedt Bjarne Krog overføre et større pengebeløb til ITP, opstod der en tillidskrise mellem Carl Peter Nielsen og John Rasmussen. John Rasmussen havde tidligere to gange bedt Carl Peter Nielsen overføre beløbet, hvilket Carl Peter Nielsen havde afvist, som følge af den opfattelse Carl Peter Nielsen havde fået af samhandelsrelationen med ITP. Han fulgte den 23. december 2000 skriftligt op på en samtale, han havde haft med Kjeld Ranum den 19. december 2000. Mailen

fra Carl Peter Nielsen til Kjeld Ranum havde følgende ordlyd:

> "…
> Jeg forsøgte tidligere i dag at kontakte dig telefonisk uden held. I forlængelse af vor telefonsamtale den 19/12 vil jeg gerne ajourføre dig vedr. ITP m.m.
>
> 1) ITP
> Vi har i december måned foretaget indkøb hos ITP med i alt USD 1.681.000 således at vort nettotilgodehavende nu udgør ca. DKK 20 mio. John har presset meget på, for at vi på den baggrund skulle betale USD 580.315 til ITP straks og under alle omstændigheder inden årets udgang. Jeg har altid betragtet vor samhandel med ITP med skepsis, hvorfor jeg ikke har efterkommet Johns ønske om betaling. I løbet af den forgangne uge blev situationen tilspidset idet John flere gange pr. mail anmodede mig om at betale det ovennævnte beløb til ITP. Torsdag gjorde jeg uden omsvøb John opmærksom på, at jeg under ingen omstændigheder kunne medvirke til betaling af ITP med henvisning til følgende:
>
> - vi trækker p.t. maksimum på vore bankfaciliteter og har i de sidste to uger måtter anmode bankerne om yderligere DKK 8 mio. i trækningsrettighed.
>
> - betalingerne var ikke indarbejdet i de ugentlige likviditetsforecasts vi fremsender til bankerne.
>
> - der er åbenbart ikke overensstemmelse mellem ITP's og vores opfattelse af størrelsen af vores mellemværende. Seneste bekræftelse af saldoen fra ITP er indhentet pr. 30.06.1999. Under min første og eneste telefonsamtale med direktøren for ITP (den 6/12) var det mit klare indtryk at han ikke ville vedkende sig de DKK 27 mio. vi hensatte i vores seneste årsregnskab. Han brugte ordet "forgiven" og oplyste, at han personligt havde gjort John mange tjenester, herunder "helped John with the auditors when he needed it".
>
> - på trods af de store indkøb har vi fortsat et nettotilgodehavende på ca. 20 som i henhold til tidligere indgået aftale ikke forrentes. Dette er efter min mening uhørt i en børsnoteret virksomhed.
>
> Fredag morgen erfarede jeg fra en af mine medarbejdere, at John havde anmodet Bjarne Krogh (også bank underskriftsberettiget) om at igangsætte betaling til ITP.
>
> Jeg havde tidligere på ugen oplyst Bjarne om, at jeg ikke kunne godkende betaling til ITP. Jeg kaldte derfor straks Bjarne til mit kontor og meddelte ham, at såfremt han medvirkede til betaling til ITP ville han blive opsagt eller jeg ville fratræde mit job.
>
> Derefter gik vi sammen til Johns kontor hvor jeg gentog, at jeg som økonomidirektør ikke ville acceptere betaling af ITP under de nuværende omstændigheder. Vi havde en tre kvarter lang problematisk drøftelse af min holdning og konklusionen blev følgende:

a) Der kan først betales til ITP når vi har fået skriftlig bekræftelse fra ITP på vores mellemværende. Jeg har krævet originalt underskrevet bekræftelse (ikke pr. fax eller mail)

b) Der sker først betaling til ITP efter at bestyrelsen har fået klart belyst vores engagement med ITP. Dette kan evt. ske på bestyrelsesmødet den 18. januar.

Jeg er opmærksom på, at jeg har presset John til det yderste. Men jeg er meget tilfreds med aftalen, som jeg finder aldeles nødvendig i relation til vores nuværende økonomiske situation og min personlige skepsis overfor vor samhandel med ITP. Der er flere i ledelsesgruppen der deler samme skepsis.

2) Uventet regning fra vor advokat i London
I forbindelse med udarbejdelsen af månedsregnskabet for november blev jeg opmærksom på en væsentlig overskridelse i de administrative omkostninger. Overskridelsen vedrører en regning på USD 375.290 fra vores advokat i London, Skadden, Arps, Slate m.fl. Regningen er godkendt af John og betalt den 4/12 2000. Beløbet vedrører tilsyneladende Nasdaq projektet og skulle i så fald have været hensat som skyldig i årsregnskabet 1999/00.

Det fremgår af regningen at der er tale om en a conto betaling "re. Your offering as well as other intellectual property matters handled in Palo Alto" (Palo Alto er en by i Californien???). Jeg kontaktede derfor straks advokatkontoret som oplyste, at de havde et yderligere tilgodehavende på USD 354.072. Den uventede omkostning udgør altså i alt USD 729.362, som burde have været medtaget i MCT's regnskab langt tidligere medmindre der er tale om opgaver der ikke vedrører MCT.

Jeg bad om en specifikation af hvilke opgaver kontoret har udført for MCT. Denne kunne jeg ikke få med så kort varsel men kontoret ville forsøge af skaffe mig noget inden nytår.

3) Salg af firmabil til John
Som er mindre væsentligt punkt har en anden medarbejder gjort mig opmærksom på, at John har købt en af firmaets brugte biler (Ford Mondeo 2.0 indregistreret 1. gang den 12.01.1996) til DKK 20.000 svarende til lidt mere end den bogførte værdi.
Et hurtigt opslag på internettet under www.bilpriser.dk viser at markedsværdien på en sådan vogn er DKK 50.000 – 60.000.

Det er ikke for at hænge John ud jeg nævner ovenstående. Imidlertid er min tillid til John på et nulpunkt, hvilket naturligvis fremover vil belaste vores samarbejde. Jeg foreslår derfor, at vi mødes tidligt i det nye år (helst inden den 5/1 hvor John returnerer fra ferie) for at drøfte situationen.
…"

Den 1. februar 2000 blev Kim Kenlev ansat som indkøbs- og logistikdirektør, og det blev i FOB 1/2000 den 3. januar 2000 meddelt, at han ville indgå i den nu fuldt udbyggede

uformelle direktion. Han refererede til John Rasmussen, og havde i sin afdeling ansvaret for indkøbschef Morten Larsen og logistikchef Peter Bonefeld Rønde. Kim Kenlev var kun ansat i kort tid.

Peter Bonefeld Rønde, der er uddannet speditør, blev i august 1999 ansat som lagerchef og senere logistikchef. Han havde ansvaret for færdigvarelageret. Han deltog i ledermøder, men var ikke en del af direktionen, og han refererede primært til Lars Marcher, men også til John Rasmussen.

Peter Bonefeld Rønde opsagde sin stilling den 5. januar 2001 i en mail stilet til Lars Marcher, Carl Peter Nielsen og Jan Johansen med blandt andet følgende begrundelse:

> "…
> Jeg accepterer ikke at skal holdes ansvarlig for fejltagelser begået af tidligere og nuværende ledelse –
>
> Herunder faktureringer af tvivlsom karakter – som ex. Force varerne 30/06 til Kiss Nordic eller chips'ene til EuroA.
> …"

Bjarne Krog, der er bankuddannet med speciale i investeringsrådgivning, fungerede fra sin ansættelse i 1997 som finanschef, og fra børsnoteringen i slutningen af 1997 fik han primært ansvaret for investorrelationer. Han deltog som referent ved bestyrelsesmøderne, og han havde ansvaret for udfærdigelsen af meddelelser til fondsbørsen.

1.4. Bestyrelsesmøder og fondsbørsmeddelelser

Bestyrelsens arbejde er beskrevet i en forretningsorden, der er underskrevet af bestyrelse, direktion og revision den 6. maj 1997 ifølge referatet fra et bestyrelsesmøde denne dag, efter at kopi af forretningsordenen var blevet udleveret på et bestyrelsesmøde den 4. marts 1997.

Det var efter forretningsordenen et krav, at der ikke måtte gå mere end 8 uger mellem de ordinære bestyrelsesmøder. Revisionen skulle deltage i det bestyrelsesmøde, hvor årsregnskabet skulle behandles.

§ 5 omhandlede bestyrelsens mødedagsorden. Punkt 5 omhandlede orientering fra direktionen

om selskabets/koncernens virksomhed i den forløbne periode, herunder:

> ”a. Gennemgang af perioderegnskaber udfærdiget siden sidste bestyrelsesmøde samt direktørens skriftlige redegørelse for eventuelle budgetafvigelser samt skøn for den resterende del af regnskabsåret.
> b. Selskabets/koncernens likviditet.
> c. Selskabets/koncernens ordrebeholdning.
> d. ...
> e. Forhold der i øvrigt har interesse for bestyrelsen, herunder investeringer.”

Bestyrelsens arbejdsopgaver var beskrevet i forretningsordenens § 6, der samtidig beskrev revisionens arbejdsopgaver og forpligtelser over for bestyrelsen. Bestyrelsens særlige handlepligter var beskrevet i forretningsordenens § 12.

Bestyrelsens arbejdsopgaver og særlige handlepligter er beskrevet således:

> ”6.1.
> Bestyrelsen forestår sammen med direktionen ledelsen af selskabets anliggender. Formanden for bestyrelsen repræsenterer selskabets ud ad til med mindre han bestemmer andet. Særligt er det bestemt, at formanden udtaler sig til pressen om selskabets forhold, idet formanden dog kan tillade at direktøren udtaler sig til pressen om forhold vedrørende selskabets daglige drift.
>
> Bestyrelsen behandler og træffer afgørelse i alle sager, der efter selskabets forhold er af usædvanlig art eller størrelse. Det påhviler navnlig bestyrelsen at godkende alle ekstraordinære investeringer, optagelse af nye produktområder- og/eller aktiviteter, erhvervelser, kautioner, pantsætning eller afhændelse af fast ejendom samt beslutning om etablering i udlandet.
>
> Det påhviler bestyrelsen med passende mellemrum at kontrollere at der i et forretningsmæssigt sundt og rimeligt omfang er tegnet de nødvendige skades- og ansvarsforsikringer, herunder produktansvarsforsikring, miljøforsikringer og ejendomsforsikringer.
> ...
> 6.3. Budgetter og handlingsplan:
> Selskabets regnskabsår går fra 1. juli til 30. juni. Budgetter for det kommende regnskabsår skal være udarbejdet senest 1. april, således at de kan behandles og godkendes på det bestyrelsesmøde, der afholdes herefter.
>
> Samtidig med budgetterne udarbejder direktionen et forslag til det kommende års handlingsplan; altså et notat til bestyrelsen om handlingsplaner indenfor hver problemkreds i selskabets forretningsområde. Handlingsplanen skal tillige indeholde en angivelse af, hvilke personer der er ansvarlig for gennemførelsen af de enkelte aktiviteter.

6.4. Regnskabsudarbejdelse og opfølgning:
Bestyrelsen skal påse at selskabets bogføring og formueforvaltning kontrolleres på en efter selskabets forhold tilfredsstillende måde.

Direktionen udarbejder udkast til årsregnskab med tilhørende koncernregnskab og årsberetning.

Det af direktionen udarbejdede udkast afgives herefter til den generalforsamlingsvalgte revisor.

Revisionen indfører sine kommentarer til udkastene i revisionsprotokollen, der tillige med regnskaber og beretning derpå forelægges bestyrelsen.

Revisionen skal i dette protokollat indføre, hvorvidt udkastene i den foreliggende form kan forsynes med anmærkningsfri revisionspåtegning.
...
12.1. Generel handlepligt og dispositionspligt:
Bestyrelsen skal foretage de henlæggelser der er nødvendige efter selskabets økonomiske stilling.

Bestyrelsen skal tage stilling til om selskabets kapitalberedskab til enhver tid er forsvarlig i forhold til selskabets drift og skal tage de nødvendige forholdsregler, såfremt dette ikke findes at være tilfældet.

Bestyrelsen er forpligtet til at følge op på planer, budgetter og lignende samt tage stilling til rapporter om selskabets likviditet, ordrebeholdning, væsentlige dispositioner, overordnede forsikringsforhold, finansieringsforhold, pengestrøm og særlige risici.
...
12.4. Revision:
Bestyrelsen har pligt til at tage stilling til indholdet af revisionsprotokollen forud for dennes underskrivelse.

Bestyrelsen foranlediger og påser, at der mindst kvartalsvis foreligger fornøden regnskabsoversigt og sammenholder denne med budgettet.

Bestyrelsen har pligt til at gennemgå selskabets perioderegnskab og lignende i løbet af hvert regnskabsår, og herunder vurdere budgettet og afvigelser herfra samt sikre tilstedeværelsen af det nødvendige grundlag for revision, herunder tage stilling til, om der er behov for intern revision.
..."

Der afholdtes flere bestyrelsesmøder end de ordinære særligt i forbindelse med børsnoteringen og forsøget på notering på Nasdaq.

Fra bestyrelsesmødereferaterne kan det særlig nævnes, at det på bestyrelsesmødet den 11. december 1997 blev understreget, at det var vigtigt at sende resultatopgørelser til bestyrelsen,

og det samme var tilfældet med udkast til fondsbørsmeddelelser.

På bestyrelsesmødet den 24. februar 1998 blev halvårsregnskabet for 1. halvår 1997/1998 betegnet som tilfredsstillende, da det var efter budget. Det blev drøftet og efter en diskussion godkendt.

Halvårsregnskabet blev offentliggjort samme dag i FOB 4/1998. Halvårsregnskabet viste en omsætningsfremgang på 102 % og et resultat før skat som forventet. Som følge af forøgede udgifter til personale og produktionsfaciliteter forblev forventningerne til årets resultat uændrede.

Den 17. marts 1998 offentliggjorde MCT en aftale med Samsung om kontraktproduktion i FOB 5/1998. Aftalen blev omtalt som selskabets største enkeltordre med en forventet omsætning på ca. 835 mio. kr. i regnskabsåret 1998/1999, når aftalen trådte i kraft.

På bestyrelsesmødet den 9. juni 1998 meddelte John Rasmussen, at det lå ham meget på sinde at etablere produktion i USA. Kjeld Ranum gav udtryk for, at han indtil videre ønskede tilbageholdenhed med produktion i USA.

John Rasmussen tilkendegav på mødet en forventning om en omsætning på 500 mio. kr. og et overskud før skat på ca. 9 mio. kr. i regnskabsåret 1997/1998. For det kommende regnskabsår budgetteredes der med en omsætning på ca. 1 mia. kr. og et overskud før skat i størrelsesordenen 30 mio. kr.

Både forventningerne til årsregnskabet 1997/1998 og til det efterfølgende regnskabsår blev offentliggjort i FOB 7/1998 den 9. juni 1998.

På bestyrelsesmødet den 24. august 1998 orienterede John Rasmussen om det forventede helårsresultat opdelt på de enkelte selskaber i koncernen, og der blev redegjort for markedsudviklingen. Bestyrelsen besluttede at etablere produktion i USA, hvilket samme dag blev offentliggjort i FOB 12/1998.

Bestyrelsen holdt møde den 6. oktober 1998 med deltagelse af revisorerne Arne B. Jepsen og

Niels Møller i forbindelse med gennemgangen af årsregnskabet, som blev godkendt. Revisorerne oplyste, at det ville få en blank påtegning.

I forbindelse med drøftelserne af revisionsprotokollen gjorde revisionen opmærksom på Comtech, der forekom at være en meget stor debitor. Comtech er omtalt i KPMG's rapport i forbindelse med omtale af fiktive handler foretaget af John Rasmussen. Under henvisning til Comtechs betydning for MCM som en vigtig broker, gjorde John Rasmussen det klart, at han ikke mente, at det var et væsentligt problem, da firmaet nok kunne levere varer til en tilsvarende værdi som tilgodehavendet. Konklusionen blev, at Comtech skulle følges fremover, men at der ikke umiddelbart skulle foretages yderligere. Det fremgår af et senere bestyrelsesmødereferat, at denne debitor havde betalt sin gæld.

Årsregnskabet blev samme dag offentliggjort i FOB 15/1998. I regnskabsmeddelelsen blev det oplyst, at både omsætning og resultat før skat var steget på trods af storkonflikten på det danske arbejdsmarked i foråret 1998, og på den baggrund var resultatet acceptabelt. Det meddeltes, at selskabet forventede en omsætning i næste regnskabsår på ca. 1 mia. og et resultat før skat på ca. 30 mio. kr.

På generalforsamlingen den 3. november 1998 blev Peter Pasgaard valgt til bestyrelsen, og han indtrådte i bestyrelsen den 15. december 1998, hvor Knud Andersen trådte ud. På samme generalforsamling blev Ernst & Young genvalgt som revisor og PricewaterhouseCoopers nyvalgt.

På bestyrelsesmødet den 15. december 1998 blev virksomhedens status pr. 30. november 1998 og forventningerne til halv- og helårsresultatet drøftet. John Rasmussen orienterede bestyrelsen om den valgte "gennemsnitsbetragtning" på varelageret, idet det herom fremgår af referatet:

> "JRT orienterede kort om konsekvenserne af den valgte "gennemsnitsbetragtning" på varelageret – stigende priser udløser eengangsjustering, hvorimod faldende priser udløses løbende. Det er JRT vurdering, at varelagerets reelle værdi i dag ligger mere end dkk. 30 mio. over bogført værdi."

Metoden blev ikke nærmere drøftet af bestyrelsen, der alene konstaterede, at det ikke var

nødvendigt at nedjustere forventningerne til helårsomsætningen, der forventedes at blive på 1 mia. kr.

Ud over halvårsresultatet var budgetopfølgningen i MCT et væsentligt punkt på bestyrelsesmødet den 23. februar 1999. Vedrørende den almindelige rapportering oplyste John Rasmussen, at den omfattende indsamling af oplysninger fra datterselskaberne var meget ressourcekrævende. Derfor ønskede han bestyrelsens accept af en forenklet rapportering, som han nærmere redegjorde for. Dette var bestyrelsen indforstået med.

Det vedtoges, at John Rasmussen for fremtiden ville orientere om den generelle markedsudvikling og om varelagerreguleringen.

John Rasmussen meddelte, at selskabet ville påbegynde udsendelse af kvartalsregnskab til børsen første gang for oktober kvartal 1999, hvilket bestyrelsen var enig i.

I forbindelse med drøftelse af halvårsregnskabet blev formuleringen af fondsbørsmeddelelsen drøftet. Man enedes om, at meddelelsen skulle indeholde oplysning om nedjustering af omsætningen til 650-750 mio. kr. og et resultat før skat på 25 mio. kr.

Det blev på dette bestyrelsesmøde endvidere oplyst, at selskabet var ISO 9001 godkendt.

Halvårsregnskabet blev offentliggjort samme dag i FOB 3/1999. Resultatet blev omtalt som en generel vækst, når der sås bort fra finansielle poster og forøgede udviklingsomkostninger.

På bestyrelsesmødet den 19. april 1999 orienterede John Rasmussen om udviklingen i marts 1999 og i tredje kvartal 1998/1999, og at det ville være muligt at indfri forventningerne til hele året.

Peter Pasgaard mente, at varelageret var stort, og John Rasmussen erkendte, at der var en midlertidig ophobning af råvarer til Samsung og til produktion i USA, men at målsætningen om, at råvarer alene måtte udgøre 20 % af omsætningen, kunne fastholdes.

Under eventuelt oplyste John Rasmussen, at virksomhedens behov i forbindelse med nyt

økonomisystem var ved at blive belyst. Han modsatte sig rådgivning fra revisorfirmaerne, som han mente var for fokuseret på SAP og derfor ikke var uvildige.

John Rasmussen gav på bestyrelsesmødet den 8. juni 1999 udtryk for, at det kunne undre, at kun han og Peter Pasgaard havde aktier i MCT. Derfor blev det vedtaget, at bestyrelseshonoraret i de følgende to år skulle bestå af aktier.

Budgettet for 1999/2000 blev fremlagt, og John Rasmussen gennemgik budgettet, som bestyrelsen udtrykte tilfredshed med, da det var baseret på afdelingernes egne budgetter og ikke var et decentralt dikteret budget.

Der var også en drøftelse på baggrund af et udleveret notat om "Rigets tilstand". Kjeld Ranum udtrykte tilfredshed med, at nedjustering ikke var aktuel grundet den positive udvikling fra den stigende dollarkurs. Overtagelse af virksomhederne I/O Consulting A/S og Hypertec, som Kjeld Ranum pointerede var en bestyrelsesbeslutning, blev endvidere drøftet.

Det blev bekendtgjort i FOB 5/1999, at der var indgået en aftale med den medarbejderejede ingeniørvirksomhed I/O Consulting A/S om opkøb af 51 % af aktierne. Forhandlingerne endte imidlertid i et sammenbrud, og den 7. december 1999 blev det i FOB 16/1999 meddelt, at forhandlingerne var brudt sammen.

Den 6. august 1999 blev det i FOB 7/1999 offentliggjort, at der var indgået en hensigtserklæring om køb af den australske virksomhed Hypertec, der var bredt repræsenteret i Sydøstasien med produktion i Australien.

På bestyrelsesmødet den 25. august 1999 blev der, ud over fremlæggelsen af urevideret årsregnskab for 1998/1999, orienteret om købet af Hypertec, der på det tidspunkt var så fremskredent, at John Rasmussen fik bemyndigelse til at gennemføre købet. Om varelageret, der tidligere havde været drøftet på bestyrelsesmødet den 19. april 1997, oplyste John Rasmussen, at:

> "…
> Varelageret per 30/6 vil være større end oprindeligt meddelt bestyrelsen. Dette er en bevidst handling fra JRT's side og skyldes alene det faktum at den

prisudvikling JRT havde givet udtryk for ville komme – ja, den startede faktisk på de sidste få dage af det gamle finansår. Dette fremgår af vedlagte slides der også viser prisudviklingen frem til i dag.
Det er samtidig væsentligt at betragte MCT's lager i forhold til forventningerne i det efterfølgende kvartal – og ikke som nogle analytikere har for vane, i forhold til sidste års omsætning.
…"

Den 30. august 1999 bekendtgjorde selskabet i FOB 8/1999, at opkøbet af Hypertec var gennemført samme dag.

Bestyrelsesmødet den 5. oktober 1999 var med deltagelse af revisorerne Harald Birkwald, Michael Nielsson og Arne B. Jepsen, da årsregnskabet for 1998/1999 skulle gennemgås. Under mødet blev koncernregnskabet godkendt, efter at Harald Birkwald havde gennemgået regnskabet i hovedtræk, og der havde været lejlighed til at stille spørgsmål. Revisorerne tilkendegav inden gennemgangen af revisionsprotokollen, at der kunne gives en blank revisionspåtegning.

Det fremgår bl.a. af referatet:

"…
HB gennemgik revisionsprotokollen i detaljer og konkluderede, at såvel PWC som E&Y kunne underskrive en såkaldt "blank påtegning". Herefter gennemgik HB de særlige forhold oplistet i revisionsprotokollen:

Værdiansættelse af råvarelagret i Memory Card Manufacturing, hvor revisionen var stødt på bogholderimæssige problemer i forbindelse med opgørelserne. Dette gør, at gennemsnitsberegningen kan verificeres hvorimod genberegningerne ikke kan verificeres. JRT oplyste her, at MCT arbejder på at indføre ORACLE med virkning fra 1/7-2000 hvilket vil rette op på den mangelfulde verifikation. KR udtrykte tilfredshed med, at MCT har reageret på revisionens bemærkning.

MN & HB mener at revisionen for regnskabsåret 1999/2000 vil foregå på baggrund af Oracle.

JRT kan ikke afvise at han har udtrykt sig i vendinger der efterlader MH & HB med den opfattelse. Det er et faktum, om vore leverandører vil, at Oracle er installeret den 1/7-2000 – alle posteringer for regnskabsåret 1999/2000 konverteres til Oracle. Dette muliggør revision på Oracle.

Ombytningsvarer, ABJ kunne oplyse at E&Y havde gennemgået disse og fundet varerne tilstede.

Fysisk kontrol af varebeholdninger, ABJ oplyste at dette var foretaget den 21/6 og havde ikke givet anledning til bemærkninger.

JRT nævnte, at der var strammet op på de interne rutiner således der efter 1/10 kunne opgøres hhv. råvarelager, varer i arbejde samt færdigvarer. Disse ændringer vil blive beskrevet i selskabets ISO-håndbog og vil blive fremsendt til de 2 revisionsselskaber.

Debitorer: ITP, samme problemstilling som sidste år.
● Debitor enig i gældsforholdet
● Bonitet, vanskelig værdifastsættelse af fordringen.
KR nævnte, at han fandt beløbet stort. PP spurgte hvornår skal dette nævnes i beretningen. HB oplyste, at fordringer der forfalder om mere end 1 år principielt skal oplyses. JRT oplyste, at noget af gælden vedrører 1997, men at dette skyldes manglende påpasselighed med kontering (åben-post-princippet). KR oplyste, at ITP og udviklingen i ITP skal være et fast punkt på kommende bestyrelsesmøder.
Ved de 2 øvrige debitorer er problemstillingen den samme, dog er beløbene væsentlig mindre.
…"

De to andre kreditorer var Street Technology Inc. og Marathon Technology Inc.

Årsregnskabet blev samme dag offentliggjort i FOB 9/1999, hvor virksomhedens resultat blev beskrevet som tilfredsstillende. Mens omsætningen kun var steget med 39 %, var resultatet af den primære drift steget med 221 %, og resultatet før skat var steget med 202 %. Forventningerne var i overensstemmelse hermed fortsat vækst i både omsætning og indtjening også i året 1999/2000.

På bestyrelsesmødet den 5. oktober 1999 blev det også nævnt, at Henning Bech skulle til test i forbindelse med stillingen som koncernøkonomidirektør, og den 15. oktober 1999 blev det i FOB 10/1999 meddelt, at han pr. 1. november 1999 var ansat.

Forud for generalforsamlingen den 4. november 1999 blev der afholdt møde i bestyrelsen, hvor fusionsplanerne mellem MCT og MCM blev godkendt. På mødet blev ITP nævnt i form af en kort snak og en bemærkning om, at ITP, som tidligere aftalt, skulle tages med på de kommende møder i bestyrelsen.

På generalforsamlingen blev der, efter bestyrelsens beretning og ledelsens fremlæggelse af årsregnskabet, som det tredje punkt meddelt bestyrelsen og direktionen decharge.

Beslutningerne truffet på generalforsamlingen blev meddelt i FOB 12/1999 den 5. november 1999.

Det første bestyrelsesmøde i 2000 afholdtes den 6. januar 2000, og på mødet blev især notering på Nasdaq drøftet. Under punkt 7 – eventuelt – blev det oplyst, at Kim Kenlev var ansat som indkøbs- og logistikdirektør, og ITP og Oracle blev omtalt. Om ITP blev det oplyst, at mellemværendet var halveret, og at de to andre debitorer nævnt i revisionsprotokollen af den 5. oktober 1999 var væk. Det blev endvidere oplyst, at økonomistyringssystemet Oracle var bestilt til en pris under det budgetterede, og at det forventedes installeret omkring den 1. april 2000, hvorefter det skulle tilpasses.

Efter bestyrelsesmødet blev den planlagte kapitaludvidelse og notering på Nasdaq offentliggjort den 21. februar 2000 i FOB 2/2000.

På bestyrelsesmødet den 22. februar 2000 blev det besluttet, at referatet fremover skulle være et beslutningsreferat, og halvårsregnskabet og udkastet til fondsbørsmeddelelse blev godkendt uden særlige bemærkninger.

Samme dag udsendte MCT halvårsregnskabet i FOB 3/2000. Ifølge dette regnskab var MCT inde i en god udvikling, idet omsætningen var steget med 248 %, resultatet af primær drift med 52 % og resultatet før skat med 21 %, hvilket blev betegnet som tilfredsstillende og ud over det forventede.

Bestyrelsen, Henrik Sørensen, Bjarne Krog og revisorerne Harald Birkwald, Michael Nielsson og Arne B. Jepsen deltog i det ekstraordinære bestyrelsesmøde den 20. marts 2000, hvor eneste punkt, bortset fra eventuelt, på dagsordenen var Nasdaq-noteringen. Mødet fandt sted på baggrund af revisionsprotokollatet af 20. marts 2000 vedrørende revisorernes review af halvårsregnskabet pr. 31. december 1999, hvorved der blev afdækket forskelle mellem halvårsregnskabets tal, som de var gengivet i halvårsmeddelelsen, og i udkastet til børsprospekt. Det væsentligste spørgsmål var imidlertid tilgodehavendet hos ITP, som revisionen ikke kunne foretage en vurdering af værdien af. Der henvises til punkt 3.6. for så vidt angår drøftelsen om ITP.

Efter bestyrelsesmødet offentliggjorde MCT den 3. april 2000 i FOB 5/2000 en ændring af rapporten om regnskabet for første halvår 1999/2000, som var blevet offentliggjort den 22. februar 2000 i FOB 3/2000. Med ændringen blev der dels justeret for, at overtagelsen af Hypertec var sket med virkning fra 1. september 1999, dels foretaget en ekstraordinær hensættelse på 36,6 mio. kr. på en debitor. Debitoren blev i meddelelsen betegnet som en aktiv samhandelspartner gennem flere år, og som også skulle være det i fremtiden. Hensættelsen blev begrundet med usikkerhed, som revisionen havde påpeget i forhold til den lange kredittid, men samtidig anførtes det, at fordringen var anerkendt og sandsynligvis ville blive udlignet, eventuelt ved modregning. For så vidt angik regnskabsåret som helhed skønnedes dette upåvirket af justeringerne og hensættelsen på ITP.

På det ordinære bestyrelsesmøde den 23. maj 2000 blev 9-måneders regnskabet gennemgået og drøftet, og regnskabsmeddelelsen blev godkendt. ITP blev i den forbindelse drøftet, og John Rasmussen meddelte, at han forventede gælden nedbragt i 4. kvartal, ligesom der var sket modregning i 3. kvartal. John Rasmussen bekræftede også, at ITP stadig var kunde.

Status på Nasdaq-emissionen blev drøftet under punkt e. John Rasmussen foreslog projektet udskudt til efteråret 2000 grundet den meget kraftige volatilitet på Nasdaq. John Rasmussen oplyste, at dette ville betyde en beskeden forøgelse af omkostningerne. Bestyrelsen bakkede op om beslutningen om at udskyde noteringen på Nasdaq.

Under punktet eventuelt blev ITP og Force drøftet.

Det blev oplyst, af Kim Kenlev var fratrådt som følge af manglende faglige kvalifikationer og synlighed i virksomheden, hvorfor Lars Marcher ville overtage ansvaret for indkøb og Peter Bonefeld Rønde ansvaret for logistik.

Regnskabsmeddelelsen for 3. kvartal af regnskabsåret 1999/2000 og for årets tre første kvartaler blev offentliggjort i FOB 7/2000 samme dag. Resultatet før skat var i kvartalet et overskud på 4 mio. kr., og samlet set for de tre første kvartaler var der et underskud på 24,5 mio. kr. mod et overskud på 13,9 mio. kr. i samme periode sidste år. Resultatet blev forklaret med den skete hensættelse på ITP, den stigende dollarkurs og de forøgede finansieringsudgifter.

I ledelsens beretning i regnskabsmeddelelsen konstateredes det om markedspriserne på DRAM, at de i januar kvartal var stabile med en svag stigning mod slutningen. Da priserne fortsat skønnedes enten at stabilisere sig eller fortsætte den svagt stigende tendens som følge af stigende efterspørgsel, blev MCT vurderet som godt rustet i konkurrencen.

På bestyrelsesmødet den 14. juni 2000 var bl.a. budgettet for regnskabsåret 2000/2001 og status på emissionen på Nasdaq på dagsordenen.

Det fremgår af referatet, at John Rasmussen nævnte, at der i den kommende tid ville være fokus på implementeringen af Oracle og regnskabssystemet, og at Kjeld Ranum nævnte, at bestyrelsen ville sætte pris på regelmæssig rapportering. Bestyrelsen vedtog det fremlagte budget, efter at forskellige punkter havde været drøftet.

Omkring Nasdaq-noteringens udskydelse var der problemer med håndteringen af blandt andet tilgodehavendet hos ITP, som ikke var ens efter de danske og amerikanske regnskabsprincipper. Dette førte til en vedtagelse om at overgå til at anvende amerikanske regnskabsstandarder, mens PricewaterhouseCoopers ville forsøge at få Erhvervs- og Selskabsstyrelsens accept af, at MCT alene anvendte amerikanske regnskabsstandarder.

Om ITP blev det i øvrigt oplyst, at MCT havde ydet et lån på 300.000 dollar, og at samhandelsforholdet fortsat bestod.

Endelig blev det oplyst, at der var tre ansøgere til stillingen som koncernøkonomidirektør, hvor der ville blive lagt vægt på erfaring med amerikanske regnskaber og den rette kemi. Det blev den 3. juli 2000 meddelt i FOB 9/2000, at stillingen fra den 1. september 2000 var besat med Carl Peter Nielsen.

På bestyrelsesmødet den 26. september 2000 blev Carl Peter Nielsen præsenteret som ny koncernøkonomidirektør, efter at Kjeld Ranum havde beklaget regnskabsmaterialets og revisionsprotokollens sene fremkomst. Ud over bestyrelsen deltog også revisionen med Harald Birkwald, Michael Nielsson og Arne B. Jepsen, idet årsregnskabet skulle gennemgås. Kjeld Ranum gentog behovet for regelmæssig månedsrapportering. Gennemgangen af

årsregnskabet skete på baggrund af revisionsprotokollatet af 25. september. Under mødet bekræftede revisorerne, at der ville blive givet en blank revisionspåtegning på årsregnskabet. Harald Birkwald gjorde opmærksom på vigtigheden af implementeringen af Oracle, da revisionen ønskede en mulighed for at spore genberegningerne af varelagrene. Efter at Kjeld Ranum havde udtrykt tillid til, at implementeringen ville finde sted efter planen, blev spørgsmålet ikke drøftet yderligere på mødet. Årsregnskabsmeddelelsen og revisionsprotokollatet blev herefter godkendt.

Samme dag blev årsregnskabet offentliggjort i FOB 12/2000. Uanset at årets resultat på grund af den yderligere hensættelse på tab var negativt, blev det tilkendegivet, at forventningerne til det kommende regnskabsår ville være en omsætningsvækst i størrelsesordenen 40 %. I kommentarerne til årsregnskabet blev det betegnet som positivt, at driften af virksomheden havde haft det forventede og ønskelige resultat med en styrket markedsposition blandt andet på baggrund af købet af Hypertec. Underskuddet skyldes derfor de hensættelser, der var blevet foretaget i løbet af året. Der var bl.a. blevet hensat 30 mio. kr. som følge af et forventet teknologiskifte og usikkerhed om betydningen for varelagerets værdi, 56,7 mio. kr. til valutakurstab i forbindelse med valutakurssikringen knyttet til Nasdaq-noteringen og yderligere 27,6 mio. kr. til tab på ITP.

Den 3. november 2000 blev der afholdt et ekstraordinært bestyrelsesmøde, hvor også Carl Peter Nielsen, Lars Marcher og Bjarne Krog deltog.

Rapporten for 1. kvartal 2000/2001 blev fremlagt, og der blev udleveret et bilag, hvorefter underskuddet skønnedes at blive i størrelsesordenen 36,336 mio. kr., hvilket både belastede egenkapitalen og forårsagede et større likviditetsbehov, og der skulle gennemføres en kontrolleret reduktion af varelageret på ca.140 mio. kr. Den manglende kapitalførsel via Nasdaq, stigende USD kurs og kraftigt fald i DRAM-priserne havde efter referatet udløst den aktuelle situation.

Det blev drøftet, hvordan problemerne kunne løses, og bestyrelsen konkluderede, at det var nødvendigt, at bankerne medvirkede.

Der blev på mødet udleveret et bilag, og det fremgik af dette bilag, at der var store

lagerbindinger i det, der blev kaldt slow-varelageret, der havde en værdi på 290 mio. kr.

I en pause kontaktede Kjeld Ranum bankerne for at orientere om situationen, og begge banker tilkendegav velvillighed med hensyn til at løse den akutte situation MCT var i. Der blev aftalt møde med bankerne, og Kjeld Ranum fik bemyndigelse til at foretage det fornødne.

Bestyrelsen konkluderede, at det var udefrakommende forhold, der havde forårsaget den anstrengte økonomiske situation for MCT, og at forretningen grundlæggende var sund.

Den 6. november 2000 meddelte MCT Københavns Fondsbørs og pressen i FOB 15/2000, at selskabet forhandlede om reetablering af selskabets kapitalgrundlag, og i den anledning blev fondsbørsen anmodet om at overflytte selskabets aktier til observationslisten. Det fremgik af meddelelsen, at selskabet havde konstateret et større urealiseret valutakurstab på selskabets gæld i dollars og en væsentlig forringelse af selskabets varelager. Disse forhold medførte, at egenkapitalen var kraftigt reduceret og sandsynligvis tabt.

Det blev i FOB 16/2000 fra den 8. november 2000 oplyst, at der var indgået en aftale med selskabets banker om sikring af selskabets kapitalgrundlag og likviditet til fortsat drift. Aftalen indebar, at 150 mio. kr. af selskabets gæld til bankerne var blevet konverteret til ansvarlig lånekapital.

Forud for generalforsamlingen i MCT den 8. november 2000 blev der afholdt ekstraordinært bestyrelsesmøde, hvor også Carl Peter Nielsen deltog. Advokat Carsten Fode deltog som advokat for JT Holding Danmark A/S. På mødet blev aftalen med bankerne forelagt den samlede bestyrelse, der tiltrådte aftalen. Der var endvidere drøftelser om selskabets fremtid, herunder på baggrund af udviklingen i dollarkursen og DRAM-prisen, som John Rasmussen og Carl Peter Nielsen redegjorde for. Et udkast til regnskabet for 1. kvartal 2000/2001 blev taget til efterretning. John Rasmussen oplyste på mødet, at det var en betingelse for ham på vegne af JTH, at der var opbakning til hans fortsatte virke som administrerende direktør i MCT, og det fremgår af referatet, at såvel bankerne som bestyrelsen bakkede op om hans fortsatte virke i MCT.

Efter bestyrelsesmødet blev der afholdt generalforsamling i MCT, hvor der nærmere blev

redegjort for selskabets økonomiske stilling og de foranstaltninger, som var blevet iværksat og de foranstaltninger, der på sigt skulle sikre den fortsatte eksistens. Årsregnskabet blev godkendt på generalforsamlingen, og der blev umiddelbart efter meddelt decharge for bestyrelse og direktion.

Formandens beretning blev sendt til fondsbørsen og pressen i FOB 17/2000 samme dag, og dagen efter, i FOB 18/2000, blev beslutningerne vedtaget på generalforsamlingen offentliggjort.

Kvartalsregnskabet for 1. kvartal 2000/2001 blev forelagt på bestyrelsesmødet den 20. november 2000, hvor bestyrelsen, Carl Peter Nielsen, Lars Marcher og Bjarne Krog deltog. På mødet blev revisionsprotokollatet af 20. november 2000 om endeligt koncern- og årsregnskab for 1999/2000 og påbegyndt review af koncernregnskabet for 1. kvartal 2000/2001 gennemgået. John Rasmussen anfægtede revisionens analyser vedrørende færdigvarelageret, som efter hans opfattelse ikke i tilstrækkelig grad tog højde for solgte, ikke-producerede, enheder. Derfor ville han foranledige nye analyser forelagt revisionen og derefter bestyrelsen. Rapporten for 1. kvartal blev fremlagt og gennemgået. En hensættelse på yderligere 3 mio. på ITP blev drøftet, og herefter blev regnskabet og meddelelsen godkendt.

Kvartalsregnskabet blev offentliggjort samme dag i FOB 19/2000. Selv om omsætningen var steget, var bruttofortjenesten negativ, hvilket blev tilskrevet faldende priser på DRAM. Der var et samlet underskud før skat på 229,1 mio. kr. Endvidere var egenkapitalen negativ med et beløb på 53,8 mio. kr.

Sidste bestyrelsesmøde i 2000 afholdtes den 13. december 2000, hvor både bestyrelsen og Carl Peter Nielsen, Lars Marcher og Bjarne Krog deltog. Punkt 3 i dagsordenen var rapportering for oktober måned. Lars Marcher oplyste på forespørgsel, at man efter hans vurdering ikke kunne opnå den omsætning, der var budgetteret med i 2. kvartal 2000/2001, og Carl Peter Nielsen kommenterede problemerne omkring genberegning og dermed vareforbrug. Kjeld Ranum kritiserede, at bestyrelsen i den foreliggende situation skulle handle i blinde og ikke kunne stole på de fremlagte beregninger. Direktionen redegjorde for tiltag, der skulle sikre en mere valid rapportering. Direktionen oplyste i den forbindelse, at ”Såfremt det ikke vil være muligt at gennemføre genberegningen af vareforbruget per 31/12-

2000, vil der blive foretaget en manuel optælling som så skal lægges til grund for beregningen af vareforbruget i regnskabsårets 2. kvartal."

1.5. Forholdet til bankerne

MCT havde i årene 1996 til 2001 to primære bankforbindelser, Danske Bank og Unibank. I en periode frem til marts 1999 var der tillige et engagement med Sparekassen Nordjylland, mens Unibank ikke havde noget engagement i en periode frem til marts 1999.

1.5.1. Danske Bank

MCT søgte i efteråret 1996 Danske Bank om 15 mio. kr. til brug for indfrielse af gæld hos Sparekassen Nordjylland. MCT havde på daværende tidspunkt et låneengagement med banken med en ramme på 26.172.000 kr., der var udnyttet med 11.172.000 kr. Udvidelsen blev bevilget af den lokale afdeling, og efterfølgende godkendt den 17. oktober 1996 af Indenlandsk Kreditkontor på hovedkontoret.

Centerfilialdirektør Torben Jørgensen redegjorde i et følgebrev til kreditkontoret for fremgangsmåden, der ikke var i overensstemmelse med de interne retningslinjer. Af følgebrevet fremgår:

> "…
> På et tidspunkt i forhandlingerne om engagementsovertagelse opstår der tilsyneladende en situation, hvor bankens betingede tilsagn bekræftes, eller formodes bekræftet, som værende endeligt.
>
> På baggrund heraf igangsætter selskabet overflytningsprocessen i Sparekassen Nordjylland og anmoder om etablering af de tilsagte maxima i vor bank.
>
> Da man herefter spørger til koncernregnskab m.v. – jf. vort betingede tilsagn – opstår der en ganske akut og ophidset situation banken og direktør Trolle imellem.
>
> En lang historie kort – direktør Trolle føler sig svigtet af banken – og med rette; hvorfor han ultimativt giver os til fredag eftermiddag den 11. oktober 1996 til at afklare, hvorvidt banken ønsker engagement med selskabet eller ej. På den korte tid der var til rådighed, valgte jeg, til trods for et forringet driftsresultat og til trods for, at en række af bankens betingelser i det betingede tilsagn ikke er opfyldt, at efterkomme direktør Trolles ønske om etablering af

> den løbende kredit stor kr. 15 mio.
> …"

I januar 1999 ansøgtes om tilsagn om en kreditforhøjelse på 50 mio. kr. til i alt 100 mio. kr. I forbindelse med ansøgningen blev det oplyst, at MCT ville nedbringe engagementet hos Sparekassen Nordjylland fra 50 mio. kr. til 10 mio. kr. I indstillingen nævntes det, hvad forhøjelsen skulle anvendes til, og der var bemærkninger om selskabets ekspansion siden opstarten. MCT omtaltes som en særdeles attraktiv kunde, som andre pengeinstitutter også gerne vil tilbyde kreditfaciliteter. Afdelingen havde anmodet om uddybende materiale for så vidt angik råbalancen pr. 31. december 1998, men selskabet havde ikke villet udlevere oplysningerne, før de kom til offentlighedens kundskab i slutningen af februar 1999.

Udvidelsen blev bevilget den 15. februar 1999 med bemærkning om, at udvidelsen skulle anvendes til delvis overtagelse af engagementet med Sparekassen Nordjylland.

Det fremgår af en redegørelse fra Indenlandsk Kreditkontor fra marts 1999, at engagementet skulle følges tæt. Redegørelsen indeholdt i øvrigt et referat af et møde den 8. marts 1999 mellem Danske Banks afdeling i Aarhus og MCT's ledelse, idet forudsætningerne for kreditudvidelsen i februar 1999 ikke var opfyldt: nemlig at den tilsvarende kredit i Sparekassen Nordjylland skulle have været nedbragt til 10 mio. kr., og dette var ikke sket, at halvårsregnskabet ville vise et overskud på 2,5 mio. kr., og at årsresultatet kunne forventes at være 30 mio. kr. før skat, men det fremgik af FOB 3/1999 af 23. februar 1999 om halvårsregnskabet 1. juli til 31. december 1998, at overskuddet var opgjort til 7,8 mio. kr., og at forventningerne til årets resultat var nedjusteret til ca. 25 mio. kr. Om mødet fremgår i øvrigt:

> "…
> Det uheldige i, at der ikke er sammenfald mellem de til banken afgivne oplysninger og den efterfølgende fondsbørsmeddelelse blev drøftet, og direktør John Trolle tog til efterretning, at en gentagelse ikke bør finde sted.
> …
> Bevillingsforudsætningerne af 23. februar 1999 – blev på et møde den 2. marts 1999 beklageligvis bekræftet ikke at være overholdt.
>
> På omtalte møde blev det oplyst, at selskabets kreditfaciliteter i Spar Nord ikke som forventet af os er under nedbringelse, men tværtimod er udvidet med yderligere 25 mio. kr. til i alt 75 mio. kr.

> På mødet blev bankens forudsætninger gentaget, hvilket imidlertid vakte nogen forundring hos selskabets ledelse, der fortsat fastholder, at man har fuld åbenhed over for begge pengeinstitutter om kreditudvidelserne, ligesom det er meddelt begge pengeinstitutter, at cashflowet stort set vil blive flyttet til vor bank.
> …
> Der hersker således tydelig og klar uenighed om forudsætningerne for kreditudvidelsen og hvad der reelt er aftalt, og vi må konkludere, at der i forhandlingerne desværre nok er opstået misforståelser mellem begreberne gæld og limit, idet koncernen fortsat har til hensigt at nedbringe sit træk i Spar Nord (men ikke nødvendigvis til 10 mio. kr.) bibeholde de bevilgede faciliteter og tilføre vor bank stort set det samlede cashflow.
> …
> Som konklusion vil jeg anbefale, at banken tager koncernledelsens redegørelse til efterretning, og at vi dermed bibeholder de indrømmede kreditfaciliteter uændret, men med baggrund i de stedfundne drøftelser stiller krav om at blive holdt orienteret om træk udover 10 mio. kr. på Spar Nord.
> …
> Afslutningsvis skal jeg endnu engang beklage de opståede misforståelser, som afdelingen påtager sig det fulde ansvar for.
>
> Der er d.d. afdisponeret 84 mio. kr. hos os.
>
> Selskabet oplyste under mødet den 8. ds., at træk hos Spar Nord udgjorde ca. 37 mill. kr. (iflg. det oplyste d.d. er dette træk yderligere nedbragt).
> …"

Kreditrammen blev den 16. juni 1999 indstillet udvidet med 10 mio. kr. til dækning af overtræk til samlet 110 mio. kr., og dette bevilgedes gældende til den 1. august 1999, eller indtil MCT kunne tilsluttes bankens IMIN-program. Til kreditindstillingen var der knyttet en gennemgang af MCT's økonomi. I samme forbindelse oplystes banken angiveligt om, at Unibank havde afløst Sparekassen Nordjylland, og at kreditrammen hos Unibank var på 100 mio. kr.

I forbindelse med MCT's ekspansion blev der den 26. juli 1999 ansøgt om en kreditforhøjelse på 80 mio. kr. til brug for det forventede køb af Hypertec Pty. Ltd. i Austrialien. Med en bemærkning om, at en forhøjelse af kreditmaksimum ville udgøre et meget massivt engagement, blev kreditforhøjelsen den 29. juli 1999 bevilget med 40 mio. kr., idet det resterende beløb skulle finansieres hos Unibank. Bevillingen blev ydet dels på baggrund af de tidligere regnskabstal, dels på baggrund af oplysninger om virkningen af opkøbet samt MCT's økonomiske udsigter generelt.

Den 2. november 1999 afholdtes møde mellem Bjarne Krog fra MCT og Per Christensen fra Danske Bank om årsregnskabet for 1998/1999. Nødvendigheden af at have mange ressourcer bundet i varelageret og flytningen af dette til det amerikanske selskab uden fysisk flytning af varelageret blev omtalt, og der blev også givet en status på de samlede kreditrammer og udnyttelsen heraf. Bjarne Krog oplyste, at kreditrammen var 270 mio. kr. fordelt med 130 mio. i Danske Bank og 140 mio. kr. i Unibank. Der var endvidere en gæld til FIH på 10 mio. kr. som forventedes afviklet.

I forbindelse med ansøgningen om den syndikerede kredit mellem Danske Bank og Unibank ansøgte MCT den 3. februar 2000 Danske Bank om forhøjelse af den bestående ramme med 15 mio. kr. til i alt 180 mio. kr., da man ikke kunne afvente vurderingen fra afdelingen for struktureret finansiering, der behandlede ansøgningen om den syndikerede kredit. Udvidelsen blev bevilget den 8. februar 2000. Det anførtes af Aarhus afdelingen i sagskommentaren, at udvidelsen af kreditten var nødvendig i den periode for at kunne håndtere den fortsatte vækst. Af konklusionen fremgår:

> "Selskabet har nu gennem flere år oplevet en markant vækst, hvilket nu også resulterer i større positive resultater. Kapitalgrundlaget vil blive styrket markant ifm. børsemissionen, hvorefter selskabet har et fornuftigt grundlag til den fortsatte markante ekspansion. Finansieringen af driften sker ved en naturlig og hensigtsmæssig fordeling mellem bank og debitorer/kreditorer. På baggrund heraf anbefaler afdelingen bevilling som indstillet af i første omgang 15 mio. kr. BO samt sekundært af det syndikerede lån evt. efter nærmere aftale med selskabet og Unibank.
> …"

Udvidelsen blev bekræftet af Danske Bank i et brev til direktionen af 11. februar 2000, hvoraf fremgår, at kreditmaksimum var forhøjet med 50 mio. kr. til i alt 180 mio. kr., og der var mulighed for et yderligere træk på 20 mio. kr. Forhøjelsen var foreløbig gældende til den 31. marts 2000. Fællesmaksimum blev ved brev af 7. marts 2000 til MCT forhøjet til sammenlagt 205 mio. kr., ligeledes gældende til 31. marts 2000.

1.5.2. Unibank

MCT's engagement med Unibank blev genoptaget i marts 1999, hvor Unibank den 15. marts 1999 efter en henvendelse fra John Rasmussen tilbød en kreditfacilitet med en kreditramme

på 100 mio. kr., da banken anså MCT for en spændende og fremtidsorienteret virksomhed. Det var en forudsætning for banken, at der højest anvendtes to pengeinstitutter, og at Unibank skulle orienteres om kreditmaksimum hos en eventuel anden bank, ligesom banken også stillede krav om at modtage årsregnskaberne og pressemeddelelser.

På et møde mellem John Rasmussen, Jan Johansen og Bjarne Krog fra MCT og Villy Bay Thomsen og Per Sjørup fra Unibank blev tilbuddet for at matche Danske Bank ændret, så der blev givet en kreditramme til driften på 100 mio. kr. og en valutaramme på 100 mio. kr. samt mulighed for omlægning af op til 50 mio. kr. til lån til fast rente.

Under mødet blev Unibanks adgang til interne regnskaber og budgetter drøftet. Herom fremgår det af mødereferatet:

> "VBT ønskede årsbudgetter og eventuelle revisioner når disse foreligger - JRT accepterede dette dog således disse mere specificerede budgetter først kan tilgå Unibank når hovedtrækkene var tilgået Fondsbørsen.
> Halv- og helårsregnskaber tilstilles selvsagt Unibank, ligesom kvartalsrapporterne ville blive det når MCT starter med at offentliggøre disse.
> VBT ønskede revisionsprotokollaterne - dette ønske kunne ikke efterkommes, idet der er en bestyrelsesbeslutning der forhindrer dette.
> JJ: Såfremt der er et væsentligt problem skal dette anføres i anmærkningerne.
> VBT nævnte at specielt varelagrenes værdi og debitorernes bonitet kunne være omtalt i protokollatet uden nødvendigvis at være nævnt i regnskabet.
> Efter en kort snak om hhv. debitorpolitik og -risiko, meddelte VBT, at dette ikke var et kardinalpunkt for Unibank."

Aftalen mellem parterne blev accepteret og underskrevet af Unibank den 14. april 1999 og af MCT den 7. april 1999.

Den 12. august 1999 ansøgtes om forhøjelse af kreditrammen. Der blev indstillet to alternative modeller: en med forhøjelse på 40 mio. kr. af den daværende ramme til køb af Hypertec, hvor likviditetsbehovet blev delt med Danske Bank, og en med kort rammeforhøjelse på 80 mio. kr. For begge modeller gjaldt, at der ikke krævedes sikkerhed.

Unibank ønskede at opnå en ligedeling af finansieringen med Danske Bank og samtidig opnå samme informationsniveau. Om regnskabsoplysningerne refereredes John Rasmussen for, at omsætningsforventningerne for regnskabsåret 1998/1999 ville blive nedjusteret, samtidig med

at forventningerne til årsresultatet opretholdtes uændret. Han ville ikke tilkendegive forventninger til det følgende regnskabsår.

Om den fremtidige strategi bemærkedes, at der var tale om en ekspansiv virksomhed med en omsætning, der på 4 år var 4 doblet, uden at indtjeningen var vokset tilsvarende. Det blev endvidere oplyst, at der blev arbejdet imod en aktieemission på mellem 250 og 300 mio. kr. i foråret 2000. Om bankens engagement konstateres:

> "Det er vor opfattelse, at vi med nævnte akkvisitioner har nået grænsen for en yderligere lånefinansieret ekspansion.
>
> Som følge heraf er det vort udgangspunkt, at en eventuel yderligere ekspansion bør finansieres ved egen indtjening eller aktieudvidelse – uanset om der er tale om finansiering af en organisk vækst eller nye opkøb."

Dette blev gentaget i kreditindstillingen vedrørende samme kreditudvidelse af 13. august 1999, hvor engagementstrategien blev betegnet som offensiv.

Kreditindstillingen blev den 19. august 1999 godkendt af Unibanks bestyrelse. Bevillingen blev givet således, at MCT kunne vælge mellem to modeller for kreditudvidelse, hvilket blev meddelt MCT den 20. august 1999. Modellen MCT valgte var en forhøjelse af kreditrammen på 40 mio. kr., model 1, svarende til halvdelen af købsprisen for bl.a. Hypertec.

Den 29. oktober 1999 blev det blandt andet indstillet, at der skulle ske frigivelse af tilbagetrædelseserklæringer og selvskyldnerkautioner fra MCT's datterselskaber, da de ikke blev vurderet som værende særlig værdifulde, samt at kreditfaciliteterne skulle stå til rådighed for hele koncernen. Det konkluderedes i indstillingen, at MCT havde styrket ledelsesstrukturen med ansættelsen af Henning Bech, og at dialogen med MCT var forbedret. Ud fra det offentliggjorte årsregnskab for regnskabsåret 1998/1999, der opfyldte John Rasmussens forventninger, blev både omsætning, indtjening og kapitalberedskab vurderet som tilfredsstillende også på baggrund af en stigende pris på memoryprodukter. Det store varelager blev derimod betegnet som en risikofaktor, der som følge af MCT's bestræbelser på nedbringelse ikke var et decideret problem. Om forretningsomfanget, og navnlig det tilkendegivne ønske om en aktieemission i foråret 2000, konstateredes, at model 2 kunne være en mulighed frem til dette tidspunkt.

Den 18. november 1999 blev indstillingen bevilget af bestyrelsen i Unibank, og den 23. februar 2000 blev det bekræftet over for MCT, at sikkerhederne var frigivet.

Kreditrammen blev den 27. januar 2000 forhøjet med 15 mio. kr., så kreditrammen derefter var i alt 180 mio. kr. Forhøjelsen var midlertidig, idet det af brevet til MCT fremgik, at den var gældende til den 30. april 2000. Forhøjelsen skete samtidig med, at kreditsagsbehandlingen vedrørende den syndikerede kredit blev indledt.

Af kreditindstillingen vedrørende den syndikerede kredit af 1. februar 2000 fremgår, at MCT's korte kreditramme i Unibank, som den syndikerede kredit skulle erstatte, var på 205 mio. kr. Forhøjelsen på 25 mio. kr. i forhold kreditforhøjelsen af 27. januar 2000 blev bekræftet af Unibank den 7. marts 2000.

1.5.3. Det syndikerede lån og forløbet frem til den 31. december 2000

I forbindelse med planlægningen af noteringen på Nasdaq blev der i foråret 2000 forhandlet med Danske Bank og Unibank om en syndikeret kredit, hvor hvert pengeinstitut skulle indskyde 34 mio. USD i en længerevarende uopsigelig kredit.

Den syndikerede kredit omtales i Unibanks kreditindstilling den 1. februar 2000 som et ønske fra MCT's side om at få omlagt kreditfaciliteterne til en længerevarende kredit. Den syndikerede kredit forudsattes delt mellem Unibank og Danske Bank eller Citibank, således at de deltagende banker hver skulle indskyde halvdelen.

Den syndikerede kredit skulle anvendes i forbindelse med den planlagte børsnotering på Nasdaq, og der henvistes i kreditindstillingen til en hensigtserklæring fra MCT om en emission på 100 mio. USD, hvoraf mellem 400 og 500 mio. kr. skulle anvendes til opkøb i andet halvår 2000. Tilknytningen til Nasdaq-noteringen kom til udtryk ved, at manglende notering ville være opsigelsesgrund. I grundlaget for indstillingen indgik selskabets indtjenings- og kapitalforhold, der blev betegnet som tilfredsstillende, de forventede regnskabstal for årsregnskabet 1999/2000, den planlagte emission på Nasdaq og styrkelsen af MCT's markedsposition ved det planlagte virksomhedsopkøb. Engagementsstrategien blev

ændret til offensiv.

Indstillingen vedrørende den syndikerede kredit var til behandling i Unibanks bestyrelse den 10. februar 2000, hvor den blev bevilget på baggrund af Nasdaq-noteringen og de positive udsigter for virksomheden. Såfremt forudsætningerne ikke holdt, ville engagementet blive indskrænket. Beslutningen blev meddelt MCT samme dag, og det fremgår, at der er tale om en kredit på 55 mio. USD med mulighed for forhøjelse til 68 mio. USD.

Betingelserne for den syndikerede kredit blev sendt fra Unibank ved brev af 18. februar 2000 til MCT. Tilbuddet var en 3-årig kredit på 55 mio. USD ydet på betingelse af, at Danske Bank ville deltage, og tilbuddet blev accepteret af Bjarne Krog samme dag.

Det syndikerede lån blev omtalt i en kreditindstilling af 3. februar 2000 fra Danske Banks afdeling i Aarhus, hvor der midlertidigt blev søgt om 15 mio. kr., indtil den syndikerede kredit var bevilget. Af sagskommentaren fremgår, at den daværende finansieringsstruktur med korte kreditter skulle afløses af længerevarende kreditter i form af en 3-årig syndikeret kredit i størrelsesordenen 500 mio. kr. delt ligeligt mellem Unibank og Danske Bank.

I et tillæg til indstillingen af 17. februar 2000 fra afdelingen for Struktureret Finansiering blev der afgivet indstilling om, hvorledes Danske Bank skulle forholde sig til den strukturerede kredit sammen med Unibank på baggrund af lokalafdelingens indstilling og Unibanks term sheet. Det fremgik af indstillingen, at den havde afventet en Business Plan fra MCT, og at MCT den 15. februar 2000 havde meddelt banken, at den af principielle årsager ikke ønskede at udlevere denne plan. Konklusionen i indstillingen var:

> ”Kredit- og Porteføljestyring har i en rapport den 25. august 1999 om MCT-koncernen bl.a. konkluderet, at der er en betydelig kreditrisiko i MCT samt at prisniveau og udsving i priserne på hukommelseschips har en anseelig indflydelse på indtjeningen i MCT.
>
> Set i lyset heraf indstilles det, at vor bank indikerer en positiv interesse i at arbejde videre med sagen med henblik på at deltage i nævnte club deal sammen med Unibank. Forinden endelig stillingtagen må banken have mere detaljerede informationer om selskabets strategier, Business Plan, forudsætningerne for budgetterne, udvalgte risikopunkter (f.eks. dollar-kursen og prisen på DRAM-chips) og ”afdækningen” heraf, mv.

> Såfremt den kreditmæssige risiko vurderes acceptabel, bør banken søge at få nævnte club deal etableret på identiske vilkår for de to banker. Baseret på de yderligere informationer må det vurderes om vilkårene og prissætningen afspejler kreditrisikoen eller om der bør ske en opstramning."

Den 25. februar 2000 afholdt banken et møde med MCT's ledelse for at få et bedre beslutningsgrundlag, og den 28. februar 2000 blev det på baggrund heraf og efter gennemgang af risikofaktorerne indstillet, at Danske Bank skulle indgå i den syndikerede kredit under forudsætning af, at den bestående driftskreditramme på 180 mio. kr. blev indfriet.

Det fremgik af bemærkningerne, at en afdeling i banken i en rapport af 25. august 1999 havde konkluderet, at der var en betydelig kreditrisiko i MCT, og at prisniveauet og udsving i priserne på hukommelseschips havde stor betydning for indtjeningen.

Aftalen om den syndikerede kredit blev indgået mellem MCT, Unibank og Danske Bank den 30. marts 2000. Aftalens punkt 15 indeholdt MCT's forpligtelser, der blandt andet omfattede pligt til kvartalsvis at dokumentere nøgletalsopfyldelse over for bankerne samt senest den 1. oktober 2000 at gennemføre en aktieemission på mindst 100 mio. USD og i øvrigt ikke uden bankernes accept optage andre lån. Misligholdelsestilfældene var angivet i aftalens punkt 16, og det var bl.a. manglende opfyldelse af forpligtelserne i aftalens punkt 15.

Bankgælden var i årsregnskabet 1999/2000, der udløb den 30. juni 2000, 530,95 mio. kr., der i det væsentligste bestod af den syndikerede kredit, idet rammen oplystes udnyttet fuldt ud til 68 mio. USD.

Efterfølgende bevilgede Unibank den 18. august 2000 et midlertidigt overtræk på MCT's driftskonto på 20 mio. kr. gældende til den 18. september 2000.

Den 27. september 2000 blev der afholdt møde mellem Danske Bank med deltagelse af områdedirektør Torben Jørgensen fra Aarhus afdelingen samt underdirektør Per Asbjørn Nielsen og vicepresident Ole Seerup Jensen fra Struktureret Finansiering, Unibank med deltagelse af Jan Lund Sørensen fra Loan Syndication og Henrik Wøhlk Petersen fra Aarhus afdelingen, og fra MCT deltog John Rasmussen, Carl Peter Nielsen og Bjarne Krog.

Det fremgår af Danske Banks mødereferat, at mødet var kommet i stand som følge af det

offentliggjorte årsregnskab, der viste et markant underskud, og som følge af den manglende Nasdaq-notering, der var et brud på aftalen om det syndikerede lån. Fra Unibanks side blev det oplyst, at banken havde accepteret en waiwer, og at årsregnskabet ikke betød en ændring heri, men at den skæve kapitalstruktur blev opfattet som et problem. Det blev oplyst, at Nasdaq-noteringen ville blive erstattet af en emission på Københavns Fondsbørs i 1. halvår 2001 med et forventet provenu på 300 til 400 mio. kr. Danske Bank spurgte, hvordan MCT på et møde med bankerne den 16. september 2000 havde kunnet oplyse om et forventet overskud i størrelsesordenen 16 mio. kr., og 14 dage senere viste regnskabet et underskud på ca. 58 mio. kr. Dette blev af John Rasmussen forklaret med et efterfølgende krav fra revisorerne om udgiftsførsel af ikke realiserede kurstab på en terminsforretning på 30 mio. kr. og yderligere hensættelser på grund af forventet teknologiskifte.

Hensættelserne og årsregnskabet blev herefter drøftet. Danske Banks repræsentanter gav udtryk for, at banken så med alvor på situationen, og John Trolle erkendte, at selskabets kapitalstruktur ikke var tilfredsstillende, og det var nødvendigt med større fokus på likviditeten.

Til brug for Danske Banks stillingtagen til en waiwer blev MCT anmodet om at oplyse perioderesultat for 1. kvartal i regnskabsåret 2000/2001, reviderede drifts-, status- og likviditetsbudgetter for det igangværende regnskabsår og de to følgende baseret på, at der ikke blev gennemført en aktieemission, revisionsprotokollater for året 1999/2000 og specificeret årsregnskab for 1999/2000. John Rasmussen gentog i den forbindelse, at bestyrelsen tidligere havde afvist at udlevere revisionsprotokollerne, men at han ville vende tilbage.

På mødet blev bankerne yderligere anmodet om hver at bevilge et overtræk på 45 mio. kr. Unibank havde allerede i et brev den 25. september 2000 accepteret et overtræk på 45 mio. kr. frem til den 31. oktober 2000 og derefter på 30 mio. kr. frem til den 31. december 2000. Der blev ikke på mødet tilkendegivet nogen stillingtagen fra Danske Bank.

Efter at MCT den 29. september 2000 havde sendt udkast til årsregnskab for 1999/2000, FOB 13/2000 af 28. september 2000 og materiale om forventningerne til indeværende regnskabsår og det følgende til banken, indstillede kreditkomitéen i Danske Bank den 6. oktober 2000, at banken afgav en waiver på den manglende aktieemission under nærmere angivne

forudsætninger. Det fremgik af bemærkningerne, at selskabet havde oplyst, at det af principielle årsager ikke ønskede at udlevere revisionsprotokollatet.

Banken krævede bl.a., at MCT forpligtede sig til at gennemføre en aktieemission med et provenu på mindst 300 mio. kr. senest 1. april 2001. Afslutningsvis anføres i konklusionen:

> "Som følge af MCT's høje finansielle og driftsmæssige gearing bør der foretages en hensættelse på engagementet. MCT bør følges meget tæt og træk udover den p.t. eksisterende trækningsret bør ikke accepteres. Når der sker en forbedring i selskabets indtjening og en reduktion af selskabets pengebindinger i debitorer og varelagre, kan betingelser for engagementet revurderes."

Den 3. november 2000 blev der hos MCT afholdt møde med deltagelse af Kjeld Ranum, John Rasmussen, Carl Peter Nielsen og Bjarne Krog fra MCT, Heine Bach og Willy Bay Thomsen fra Unibank og Torben Jørgensen og Per Christensen fra Danske Bank. Mødet var kommet i stand på anmodning fra bankerne med henblik på en status og blev afholdt samme dag, som der havde været afholdt et ekstraordinært bestyrelsesmøde. Kjeld Ranum gjorde opmærksom på, at bestyrelsen havde fået at vide, at regnskabet for første kvartal 2000/2001 ville vise et underskud på 36 mio. kr. og en stram likviditet. Bestyrelsen vurderede, at man var tæt på at skulle sende en meddelelse til fondsbørsen. John Rasmussen redegjorde herefter for problemstillingen, som skyldtes, at USD og DRAM-priserne begge havde udviklet sig til ugunst for selskabet, og dette havde sammen med store varelagre og debitorer påvirket egenkapitalen. Der blev endvidere redegjort for slowvarelageret. Dette varelager forpligtede MCT sig til at afvikle. Torben Jørgensen gav udtryk for, at der var behov for yderligere trækningsmuligheder på 50 mio. kr., og at den syndikerede kredit delvis burde konverteres til ansvarlig lånekapital.

Refinansieringsprocessen blev meddelt omverdenen den 6. november 2000 i FOB 15/2000.

Den 8. november 2000 indgik MCT og bankerne aftale om kapitalgrundlaget. Aftalen indeholdt blandt andet følgende:

> "Denne aftale fastlægger rammer, model og betingelser for sikring af kapitalgrundlaget i MCT og dettes koncerntilknyttede selskaber, gennem tilførsel af ansvarlig lånekapital og efterfølgende salg af MCT helt eller delvist.

Aftalen er baseret på følgende bilag og forudsætninger udarbejdet og tilvejebragt af MCT's rådgivere og Bankerne.

Det er aftalt, at MCT successivt fremsender materiale, der udarbejdes af MCT, uden ugrundet ophold efter det første møde, der afholdes mellem MCT og Bankerne i uge 45, 2000.

❑ Erklæring fra MCT's ledelse (direktion og bestyrelse), bilag 1.
❑ Etablering af midlertidig driftsfacilitet mDKK 35, der genforhandles på grundlag af det forelagte likviditetsbudget af 06.11.2000, dog således, at der opretholdes en acceptabel likviditetsmargin jf. bilag 2.
...
❑ Mandataftale til investment bank indgås. Mandataftale vedlægges som bilag 4. Mandatet omfatter muligheder og forudsætninger for helt eller delvist salg af virksomheden.
...
❑ Aftale om ansvarligt lån om mDKK 150 indgås, jf. bilag 5.
...
❑ Der iværksættes alene absolut nødvendige driftsbetingede investeringer og hvis disse overstiger DKK 1 og ikke fremgår af budgetmaterialet skal disse godkendes af Bankerne.
❑ På grundlag af sidste månedsopfølgning afholdes hver måned et opfølgningsmøde mellem virksomheden og Bankerne, hvor status på iværksatte tiltag og planer drøftes
❑Generalforsamling afholdes den 08.11.2000, hvor restruktureringsplan behandles og godkendes, i henhold til denne aftale."

Ledelseserklæringen, bilag 1 til aftalen, indebar blandt andet, at bankerne skulle orienteres om alle ændringer i forhold vedrørende drift og likviditet, at der ikke måtte ske ændringer i direktion og bestyrelse uden bankernes accept, og at der ikke måtte gennemføres salg af anlægsaktiver uden bankernes accept. Ledelseserklæringen var uden tidsbegrænsning og kunne først ophæves, når bankerne kunne acceptere dette.

Den ansvarlige låneaftale betød, at 150 mio. kr. af det syndikerede lån på 68 mio. USD pr. 8. november 2000 blev konverteret til uopsigelig lånekapital indtil den 10. november 2001, eller indtil J.T. Holding Danmark A/S' aktiepost i MCT var solgt. Renten blev fastsat som 1/3 af en eventuel samlet stigning af markedsværdien for aktierne i MCT, såfremt aktiekursen måtte være steget på baggrund af den beskrevne beregningsmetode til fastlæggelse af start- og slutkurs.

Samtidig med aftalen om kapitalgrundlaget gav John Rasmussen samme dag Danske Bank og Unibank uigenkaldelig fuldmagt til at sælge indeståendet i J.T. Holding Danmark A/S'

fondskonto i Carnegie Bank, såfremt det ansvarlige lån ikke var indfriet den 30. juni 2001, eller vilkårene i aftale om kapitalgrundlaget for MCT efter påkrav fra bankerne med 14 dages varsel ikke var opfyldt.

Til brug for behandlingen i Danske Banks bestyrelse den 16. november 2000 havde afdelingen for Struktureret Finansiering den 5. november 2000 lavet en indstilling. Her blev aftalen gennemgået som en overgangsløsning, indtil et salg af MCT helt eller delvis kunne gennemføres. Samme dag blev aftalen behandlet i Unibanks bestyrelse, hvor det blev erkendt, at banken ikke havde fulgt MCT tæt nok, men at udfordringen nu ville være at sikre salg af virksomheden, hvilket indebar, at der ikke umiddelbart skulle ske udskiftninger i ledelsen.

Unibank meddelte den 12. december 2000 på vegne af både Unibank og Danske Bank, at en midlertidig driftskredit på 10 mio. kr. var blevet forlænget til den 18. december 2000.

1.6. Revisionen

Ernst & Young og PricewaterhouseCoopers, der da hed Price Waterhouse/Seier Petersen, var fra bestyrelsesmødet den 13. august 1997, hvor sidstnævnte blev valgt som MCT's anden revisor, selskabets revisorer. Revisionen blev varetaget af revisorerne Arne B. Jepsen og Erling Lauridsen for Ernst & Young og af Michael Nielsson og Harald Birkwald for PricewaterhouseCoopers.

Revisorernes forpligtelser var nærmere præciseret i punkterne 6.5 og 6.6 i vedtægterne for MCT, der var tiltrådt af den daværende revision:

> "...
> 6.5. Revision:
> Revisionen er berettiget og forpligtet til at deltage i det bestyrelsesmøde, i hvilket årsregnskabet er til behandling og skal herunder udtale sig om, hvorvidt årsregnskabet med tilhørende koncernregnskab og årsberetning, efter revisionen opfattelse indeholder de nødvendige oplysninger til bedømmelse af selskabets økonomiske stilling. Bestyrelsesformanden er forpligtet til at drage omsorg for, at revisionen indkaldes og deltager i det omhandlede møde.
>
> Den generalforsamlingsvalgte revisor skal til brug for bestyrelsen føre en revisionsprotokol, hvori det skal anføres, hvilke revisionsarbejder der er udført, og hvilke mangler vedrørende selskabets bogholderi og regnskabsvæsen, der

måtte være forefundet.

I revisionsprotokollen skal der af revisor indføres, hvad der har betydning for bestyrelsen at erfare. Såfremt revisionen opdager uregelmæssigheder af væsentlig betydning, skal revisionen foruden at foretage indførelse i revisionsprotokollen give skriftlig underretning til selskabets formand. Revisionen har pligt til at henledes bestyrelsens opmærksomhed på mulige mangler ved selskabets regnskabsvæsen og den interne kontrol.

Protokollen forelægges på ethvert bestyrelsesmøde, og enhver protokoltilførsel underskrives af samtlige bestyrelsesmedlemmer.

Bestyrelsen har pligt til enten alene eller i forening med direktionen at give revisionen adgang til at foretage de undersøgelser denne finder nødvendig og skal sørge for, at revisionen for de oplysninger og den bistand, som denne anser for nødvendig for udførelsen af sit hverv. Datterselskabernes bestyrelse og direktion har tiltrædende forpligtelser overfor moderselskabets revision.

6.6. Særlige redegørelser:
Bestyrelsen pålægger særskilt revisor i protokollatet til årsregnskabet at give redegørelse for:
at revisionen ved stikprøver har kontrolleret varelagerets tilstedeværelse og værdiansættelse således, som dette til enhver tid er sædvane i overensstemmelse med god revisorskik, samt hvorvidt revisionen betragter varelageropgørelsen i sin helhed for betryggende og forsvarligt foretaget,
at de af direktionen foreslåede hensættelser til imødegåelse af tab på udestående fordringer er tilstrækkelig og
at meddele hvorvidt revisionen af datterselskaber har givet anledning til væsentlige bemærkninger.
..."

Vedtægterne blev suppleret med en tiltrædelsesprotokol af 28. august 1995 underskrevet for Ernst & Young af revisor Arne B. Jepsen. Denne tiltrædelsesprotokol blev den 25. september 2000 erstattet af et revisorprotokollat, tiltrådt af begge revisionsselskaber og revisorerne Harald Birkwald, Michael Nielsson, Arne B. Jepsen og Erling Lauridsen.

Ernst & Young gjorde i et brev af 8. september 1998 til John Rasmussen Trolle opmærksom på, at en række posteringer vedrørende varelagerets værdi ikke var i overensstemmelse med bogføringsloven.

På bestyrelsesmødet den 6. oktober 1998, hvor årsregnskabet 1997/1998 blev behandlet på baggrund af revisionsprotokollatet fra samme dag deltog revisorerne Arne B. Jepsen fra Ernst & Young og Niels Møller fra PricewaterhouseCoopers.

Ved gennemgangen og godkendelsen af årsregnskabet for 1998/1999 og den tilhørende revisionsprotokol deltog revisorerne Harald Birkwald og Michael Nielsson fra PricewaterhouseCoopers og Arne B. Jepsen fra Ernst & Young. De samme revisorer deltog i bestyrelsesmødet den 26. september 2000 i forbindelse med gennemgangen og godkendelsen af årsregnskabet for 1999/2000.

Revisorerne Harald Birkwald og Michael Nielsson fra PricewaterhouseCoopers og Arne B. Jepsen fra Ernst & Young deltog i bestyrelsesmødet den 20. marts 2000, hvor status på MCT's introduktion på Nasdaq-børsen blev drøftet. Drøftelserne skete blandt andet på baggrund af revisionsprotokollatet fra samme dag.

PricewaterhouseCoopers har til brug for retssagen udfærdiget en beskrivelse af de udførte revisionstests i regnskabsårene 1998/1999 og 1999/2000 vedrørende varelageret.

Vedrørende året 1998/1999 anføres om de gennemførte revisionstests:

> "…
> **Beskrivelse af udførte revisionstests 1998/1999**
>
> I stævning af 27. juni 2002 er revisorerne opfordret til at fremlægge dokumentation for gennemførelse og resultatet af den stikprøvekontrol, der nævnes i revisionsprotokollatet af 5. oktober 1999.
>
> I nærværende notat af 8. oktober 2002 er en beskrivelse af de udførte tests for råvarer.
>
> ***Baggrund***
> Med henblik på at skitsere baggrunden for revisorernes tilgangsvinkel til de af revisorerne udførte tests skal følgende karakteristika vedrørende selskabets RAM-chips indledningsvist fremhæves.
>
> Selskabet lagerførte et bredt sortiment af RAM-chips. Selskabet var således dels lagerførende i RAM-chips i forskellig ydeevne (64 mbit, 128 mbit mv.), dels lagerførende i flere varianter af eksempelvis 64 mbit chips, som alene adskilte sig fra hinanden ved:
>
> - mindre tekniske forhold/specifikationer, og
> - ved at være leveret fra forskellige leverandører (eksempelvis Samsung, IBM mv.)

Uanset de tekniske forskelle, henholdsvis uanset af chipsene var leveret af forskellige leverandører, anskuede selskabet ved nettorealisationsprisvurderinger alle chips med samme ydeevne under ét – det vil f.eks. sige alle 64 mbit chips under ét. Anskuelsen skyldtes dels, at de tekniske forskelle mellem chips med samme ydeevne var beskedne, dels at registrering på forskellige varenumre alt efter leverandør alene skyldtes, at oprindelsen af chipsen i det færdige hukommelsesmodul var af betydning for visse kunder.

Ved nettorealisationsprisvurderinger anskuede selskabet endvidere chips med forskellig ydeevne under ét – det vil f.eks. sige 64 mbit chips og 128 mbit chips under ét. Anskuelsen skyldtes, at uanset forskelle i ydeevne substituerer alle typer af chips i vidt omfang hinanden, således at f.eks. to 64 mbit chips substituerer én 128 mbit chip.

Ovennævnte karakteristika medfører i konsekvens heraf, at resultatet af stikprøvevise tests ligeledes skal betragtes samlet, uanset om en stikprøve omfatter forskellige varianter af 64 mbit chips, og uanset om en stikprøve omfatter både 64 mbit chips og 128 mbit chips."

Til beskrivelsen er knyttet en række skemaer angående beregningerne.

2. Selskabets regnskaber

MCT's officielle økonomiske nøgletal fremgår af de reviderede årsregnskaber og i de offentliggjorte perioderegnskaber.

Hovedtallene i resultatopgørelsen for MCT i årsregnskabet 1997/1998 er følgende:

"…

	Note	1997/98 1.000 DKK	1996/97 1.000 DKK
Nettoomsætning	1	447.270	267.836
Vareforbrug		376.087	214.154
Bruttofortjeneste		**71.183**	**53.682**
…			
Finansielle indtægter	4	3.542	230
Finansielle udgifter	4	5.864	9.223
Resultat før skat		**8.327**	**6.377**
…			
ÅRETS NETTORESULTAT		**5.217**	**3.663**

…"

I note 1 til resultatopgørelsen blev nettoomsætningen specificeret på geografiske markeder og

på produktionskategori. Det fremgår heraf, at kontraktproduktionen udgjorde 118.438 mio. kr. af omsætningen.

Balancen indeholdt følgende oplysninger:

"…

AKTIVER

	Note	30/6 1998 1.000 DKK	30/6 1997 1.000 DKK
…			
OMSÆTNINGSAKTIVER:			
Fremstillede færdigvarer og handelsvarer		22.535	18.767
Råvarer og hjælpematerialer		88.394	85.142
Varebeholdninger i alt		**110.929**	**103.909**
Tilgodehavender fra salg		83.304	24.859
…			
Tilgodehavender i alt		**88.829**	**36.100**
…			
AKTIVER I ALT		**247.758**	**156.750**
…			
PASSIVER			
…			
Egenkapital i alt		**155.213**	**17.943**
…			
Langfristet gæld med forfald inden 30/6-99	10	10.325	2.825
Bankgæld		7.493	39.385
…			
Kortfristet gæld i alt		**76.249**	**113.147**
Gæld i alt		90.619	135.396
PASSIVER I ALT		**247.758**	**156.750**

…"

Årsregnskabet for 1998/1999 viste en positiv udvikling for MCT. De centrale poster i resultatopgørelsen viste følgende:

"…

Note	Beløb i 1.000 DKK	1998/99	1997/98
1	Nettoomsætning	623.117	447.270
	Vareforbrug	504.069	376.087
	Bruttofortjeneste	**119.048**	**71.183**
…			
5	Finansielle indtægter	6.018	3.542
5	Finansielle udgifter	15.011	5.864

	Resultat før skat	**25.173**	**8.327**
…			
	Årets resultat	**16.583**	**5.217**

…"

Det fremgår af note 1 til resultatopgørelsen, at af den samlede omsætning på 623,117 mio. kr. udgjorde kontraktproduktionen 183,6 mio. kr.

Balancen viste følgende om MCT's aktiver og passiver:

"…

Note	Beløb i 1.000 DKK	1998/99	1997/98
…			
	Omsætningsaktiver		
	Råvarer og hjælpematerialer	261.590	88.394
	Fremstillede færdigvarer og handelsvarer	60.673	22.535
	Varebeholdninger i alt	**322.263**	**110.929**
	Tilgodehavender fra salg	146.018	83.304
…			
	Tilgodehavender i alt	**148.927**	**88.829**
…			
	Aktiver i alt	**501.763**	**247.758**
…			
	Egenkapital i alt	**170.572**	**155.213**
…			
	Andel af langfristet gæld med forfald inden 1 år	4.974	10.325
	Bankgæld	192.529	7.493
…			
	Kortfristet gæld i alt	**322.520**	**76.249**
	Gæld i alt	326.958	90.619
	Passiver i alt	**501.763**	**247.758**

…"

Regnskabet for 1999/2000 udviste et underskud bl.a. på grund af hensættelser til tab på debitorer, primært ITP. Resultatopgørelsens hovedpunkter så således ud:

"…

Note	Beløb i 1.000 DKK	1999/00	1998/99
1	Nettoomsætning	1.266.906	623.117
	Vareforbrug	1.059.524	504.069
	Bruttofortjeneste	**207.382**	**119.048**
…			

3	Hensættelse til tab på debitor og varelager	57.613	-
…			
5	Finansielle indtægter	5.724	6.018
5	Finansielle udgifter	37.041	15.011
	Resultat før ekstraordinære poster og skat	**(26.285)**	**25.173**
…			
	ÅRETS RESULTAT INKL. MINORITETSINTERESSER	**(58.032)**	**16.583**

…"

Nettoomsætningen er i note 1 til resultatopgørelsen fordelt på de enkelte produktionsområder. Af den samlede omsætning udgjorde kontraktproduktion af hukommelsesprodukter 155,878 mio. kr., kontraktproduktion af andre produkter 90,394 mio. kr. og produktion i eget navn 1,021 mio. kr.

Hensættelserne er i note 3 fordelt med 27,613 mio. kr. til tab på debitor og 30 mio. kr. til tab på varelager.

Balancen havde følgende hovedpunkter:

"…

Note	Beløb i 1.000 DKK	30/6 2000	30/6 1999
…			
	Omsætningsaktiver		
	Råvarer og hjælpematerialer	341.342	261.590
	Fremstillede færdigvarer og handelsvarer	148.160	60.673
	Varebeholdninger i alt	**489.502**	**322.263**
	Tilgodehavender fra salg	319.284	146.018
…			
13	Udskudt skatteaktiv	27.112	-
10	Periodeafgrænsningsposter	15.032	-
	Tilgodehavender i alt	**365.806**	**148.927**
…			
	Aktiver i alt	**1.001.745**	**501.763**
…			
	Egenkapital i alt	**112.272**	**170.572**
…			
	Andel af langfristet gæld med forfald inden 1 år	3.812	4.974
15	Bankgæld	530.950	192.529
…			
	Kortfristet gæld i alt	**882.057**	**322.520**

Gæld i alt	888.976	326.958
Passiver i alt	**1.001.745**	**501.763**

…"

Af periodeafgrænsningsposten udgør forudbetalte børsemissionsomkostninger i forbindelse med Nasdaq-noteringen 10,682 mio. kr.

Den 20. februar 2001 blev den reviderede rapport for MCT under betalingsstandsning for perioden 1. juli 2000 til 31. januar 2001 offentliggjort i FOB 6/2001.

Resultatopgørelsen var opdelt i 3 perioder: 1. juli til 30. september 2000, 1. oktober 2000 til 31. januar 2001 og 1. juli 2000 til 31. januar 2001. Hovedposterne i resultatopgørelsen var følgende:

"**RESULTATOPGØRELSE**

Beløb i DKK tusinde	1/7-2000 30/9-2000	1/10-2000 31/1-2001	1/7-2000 31/1-2001
Nettoomsætning	418.491	296.515	715.006
Vareforbrug	542.859	518.709	1.061.568
Bruttofortjeneste	(124.368)	(222.194)	(346.562)
…			
Renteudgifter, netto	(11.720)	(16.690)	(28.410)
Valutakursgevinster og -tab, netto	(45.282)	12.788	(32.494)
Resultat før skat og ekstraordinære poster	(227.944)	(337.552)	(565.496)
Ekstraordinære poster	(1.139)	(29.025)	(30.164)
…			
Koncernresultat	(167.119)	(456.517)	(623.636)"

Balancen for samme periode er opgjort på to tidspunkter, den 30. september 2000 og den 31. januar 2001. Balancen viste følgende:

"**BALANCE**

Beløb i DKK tusinde	30.09.2000	31.01.2001
…		
Varebeholdninger	425.226	115.890

Tilgodehavender	217.109	99.871
Udskudt skatteaktiv	89.288	0
…		
Omsætningsaktiver i alt	750.326	234.340
AKTIVER I ALT	**840.214**	**293.763**
Egenkapital i alt	(53.821)	(511.031)
…		
Ansvarlig lånekapital [1]	0	150.000
…		
Kortfristet gæld	887.082	654.100
Gæld i alt	893.376	654.100
PASSIVER I ALT	**840.214**	**293.763**"

Det ureviderede regnskab blev offentliggjort umiddelbart efter, at betalingsstandsningen var anmeldt til Skifteretten i Århus den 29. januar 2001.

3. Angående enkelte kritikpunkter

3.1. Fiktive lagertilførsler

I forbindelse med KPMG's gennemgang af MCT's økonomiske forhold i forbindelse med efterforskningen af straffesagen mod John Rasmussen blev der konstateret bogført lagertilgange i regnskabsårene 1997/1998 og 1998/1999, som der ikke var underliggende dokumentation for.

I Østre Landsrets præmisser angående fiktive lagertilførsler er anført følgende:

> "…
> Ifølge revisionsrapporten har de udokumenterede lagertilgange i de to regnskabsår udgjort henholdsvis ca. 23 mio. kr. og ca. 19. mio. kr. Disse lagertilgange kan henføres til 103 bilag, der alle ifølge edb-systemet er indtastet af bruger-id 2, og det lægges derfor efter det ovenfor anførte til grund, at disse indtastninger er foretaget af John Rasmussen.
>
> Af de grunde, der er anført af byretten, tiltræder landsretten, at det kan lægges til grund, at bilagene vedrørende de udokumenterede lagertilgange ikke har eksisteret.
>
> At en administrerede direktør foretager bogføring i det ovenfor anførte omfang i en virksomhed af den omhandlede størrelse, må antages at være særdeles

usædvanligt, og der er ikke oplyst om omstændigheder, der sagligt kan begrunde, at John Rasmussen skulle have foretaget bogføring af netop disse lagertilgange. Hertil kommer, at det er vedrørende de posteringer, der er foretaget af John Rasmussen, at der ikke har eksisteret bilag. Der er endvidere ikke fremkommet nogen forklaring på, hvordan der kunne forekomme udokumenterede lagertilgange på op imod 10 % af de to års samlede vareforbrug, når bortses fra kontraktproduktionen. De tiltaltes forklaring om, at lagertilgangene må antages at vedrøre chips, der er fundet ved lageroptællinger, må tilsidesættes som usandsynlig. Antallet af posteringer stemmer ikke med antallet af lageroptællinger, som ifølge Jan Johansens vidneforklaring i byretten skete kvartalsvis. Morten Højen Larsen har endvidere i byretten forklaret, at varerne blev tjekket ved modtagelsen, og at der kun sjældent var differencer.

Landsretten finder det på denne baggrund ubetænkeligt at lægge til grund, at de chips, som de posterede lagertilgange angiveligt skulle vedrøre, aldrig har eksisteret, og at posteringerne derfor er fiktive.

Hovedparten af de chips, der er tilgået lageret ved de af John Rasmussen posterede lagertilgange, udgør enten en andel af de ombytningsvarer, som angiveligt skulle være returneret til leverandørerne, uden at der foreligger dokumentation herfor, jf. revisionsrapportens afsnit 11, eller indgår i udokumenterede købs- og salgstransaktioner, jf. revisionsrapportens afsnit 10, eller fandtes ikke ved lageroptællingerne den 8. januar 2000. Dette understøtter antagelsen af, at de pågældende chips aldrig har eksisteret.

Af de ovenfor anførte grunde, finder landsretten herefter at kunne lægge til grund, at samtlige de udokumenterede lagertilgange i de to regnskabsår til en samlet værdi af ca. 42 mio. kr. har været fiktive, herunder også de chips til en værdi af ca. 3 mio. kr., hvis efterfølgende bogførte "anvendelse" KPMG ikke har undersøgt.

Landsretten finder det derfor bevist, at de pågældende bogførte lagertilgange i de to regnskabsår er fiktive med de opgjorte beløb på samlet ca. 42 mio. kr.

Landsretten lægger endvidere til grund, at disse fiktive lagertilgange havde den indflydelse på virksomhedens regnskab, der fremgår af revisionsrapporten, herunder således at bruttoresultatet, de bogførte varebeholdninger og egenkapitalen blev forøget tilsvarende.
…"

3.2. Værdiansættelse af varelageret

MCT's væsentligste aktiv var varelageret. Værdien af varelageret, både råvare– og færdigvarelageret, havde derfor en betydelig indvirkning på selskabets økonomi.

Principperne for værdiansættelsen af varelagrene blev i årsregnskabet for 1997/1998 beskrevet således:

> "…
> **Varebeholdninger**
> Anskaffelsespris for råvarer, hjælpematerialer og indkøbte handelsvarer er leverandørens fakturapris.
>
> Kostpris for fremstillede færdigvarer samt varer under fremstilling omfatter anskaffelsespris for materialer og direkte løn med tillæg af indirekte produktionsomkostninger.
>
> Varebeholdninger optages til gennemsnitlig anskaffelses– eller kostpris og nedskrives til nettorealisationsværdi, hvis denne er lavere.
> …"

Principperne blev gentaget i de efterfølgende årsregnskaber for 1998/1999 og 1999/2000, i sidstnævnte med en tilføjelse om, at der foretoges hensættelse til imødegåelse af tab for forventet ukurans.

Det fremgår af KPMG's rapport, som omtales senere under punkt 8.1., at der fandt opskrivninger sted, som påvirkede regnskaberne.

Østre landsret har i præmisserne i straffesagen mod John Rasmussen skrevet følgende om opskrivningerne:

> "…
> Det fremgår af revisionsrapporten, at der i regnskabsårene 1998/99 og 1999/00 blev foretaget opskrivninger af varebeholdningerne på henholdsvis ca. 67 mio. kr. og ca. 233 mio. kr., hvilke opskrivninger blev indtægtsført i koncernens resultatopgørelse ved reduktion af årets vareforbrug. Disse opskrivninger, hvorved værdien af koncernens varebeholdninger blev forøget med henholdsvis ca. 26,5 % og 77,2 %, medførte, at egenkapitalen for de pågældende regnskabsår blev forøget med henholdsvis ca. 67 mio. kr. og ca. 146 mio. kr. eller samlet ca. 213 mio. kr.
>
> Opskrivningen i regnskabsåret 1998/99 blev foretaget af bruger-id 38, Henrik Sørensen, ved en enkelt indtastning den 24. august 1999 med transaktionsdato den 3. juli 1999. Finansbogholderiets udvisende pr. denne dato blev lagt til grund for regnskabsaflæggelsen pr. 30. juni 1999. Værdireguleringen i varelagersystemet blev foretaget ved en generel opskrivning på 38,92 % af stort set samtlige varenumre.
> …
> Revisorerne fra K PMG har i landsretten forklaret blandt andet, at der i forbindelse med deres arbejde med Concorde-systemet ikke var problemer med at følge såvel revisionssporet som transaktions- og kontrolsporet. De har ifølge forklaringen for byretten

undersøgt efterberegningsfunktionen og fundet, at den fungerer, som den skal, således at den værdi, der fremstår efter efterberegningen, er den gennemsnitlige kostpris.

Landsretten lægger herefter til grund, at Concorde-systemets beregning af den gennemsnitlige anskaffelsespris var korrekt. Selvom de tiltalte måtte have haft den opfattelse, at dette ikke var tilfældet, var det dog uberettiget efter årsregnskabsloven, at man opskrev værdien af varelagrene til en værdi, der i hvert fald efter John Rasmussens opfattelse, udgjorde verdensmarkedsprisen, jf. ovenfor, ligesom det var uberettiget, at sådanne opskrivninger skete over resultatopgørelsen og ikke over egenkapitalen. Hertil kommer, at regnskaberne ikke indeholdt de krævede oplysninger om de foretagne opskrivninger, hvorfor regnskaberne herved blev misvisende.

Landsretten lægger endvidere til grund, at disse uberettigede opskrivninger af varelagret havde den indflydelse på virksomhedens regnskab, der fremgår af revisionsrapporten, herunder således at bruttoresultatet, de bogførte varebeholdninger og egenkapitalen blev forøget tilsvarende.

De generalforsamlingsvalgte revisorer har i det væsentlige samstemmende forklaret, at de ikke havde fået oplyst, at de konstaterede opskrivninger var sket til verdensmarkedsprisen. Tilsvarende har medlemmerne af virksomhedens bestyrelse nægtet kendskab til, at det var verdensmarkedspriserne, der lå til grundlag for de foretagne opskrivninger af varelagrene.

Landsretten tilsidesætter derfor John Rasmussens forklaring om, at opskrivningen af varelagrene til verdensmarkedsprisen var drøftet med eller aftalt med henholdsvis de generalforsamlingsvalgte revisorer eller bestyrelsen, ligesom der ikke er grundlag for at fastslå, at revisionen har godkendt dette ved det ovenfor nævnte revisionsprotokollat, hvorved man alene stikprøvevis sikrede sig sig, at den ansatte værdi ikke oversteg genanskaffelsesprisen.
…"

Revisionen var i forbindelse med revisionen af årsregnskabet for regnskabsåret 1997/1998 opmærksom på problematikken vedrørende varelagerreguleringer. Det fremgår således af et brev af 8. september 1998 til John Rasmussen fra Arne B. Jepsen og Erling Lauridsen, Ernst & Young, at der ved en yderligere gennemgang af varenumre var konstateret posteringer i juni 1998 med dato den 1. juli og 31. december 1997, og at disse havde karakter af prisjusteringer. Fremgangsmåden blev accepteret, men det blev samtidig pointeret, at det var i strid med bogføringslovens regler og betød, at gennemsnitsmetoden ikke blev anvendt konsekvent, hvilket man fra revisionen i den efterfølgende tid ville have fokus på. Fremgangsmåden blev betegnet som uacceptabel.

I forbindelse med revisionen af årsregnskabet for regnskabsåret 1998/1999 var der drøftelser mellem revisionen og MCT angående varelageropgørelsen. Fra et notat af 29. april 1999 fra

PricewaterhouseCoopers vedrørende et møde den 27. april 1999 mellem Michael Nielsson og Lars Thygesen fra PricewaterhouseCoopers og Henrik Sørensen fra MCT, refereret i Revisornævnets kendelse af 6. maj 2009, fremgår, at revisionen var opmærksom på varelagerets regnskabsmæssige betydning, idet det udgjorde 111 mio. kr. af en balancesum på 258 mio. kr. Henrik Sørensen redegjorde på mødet for, at der ved ukurans blev nedskrevet med 50 %, hvis der ikke i 6 måneder havde været omsætning på et varenummer, da chippen kunne genbruges, og med 100 % efter 12 måneder. Dette stemte ikke overens med revisionens oplysninger om, at der blev nedskrevet med 50 %, såfremt der ikke i 12 måneder havde været omsætning på et varenummer.

Det fremgår af et notat af 17. maj 1999 fra Arne B. Jepsen og Erling Lauridsen fra Ernst & Young, kaldet "Audit strategies memorandum", refereret i Revisornævnets kendelse, at der skulle udvises særlig opmærksomhed i forhold til varelageropgørelsen:

> "Da koncernen siden introduktionen på Fondsbørsen har haft problemer med at opfylde egne budgetter, og senest i forbindelse med offentliggørelsen af halvårsresultatet har nedjusteret forventningerne til årets resultat, skal vi i vor revision være ekstra opmærksom på de områder, hvor virksomheden måske har problemer med at leve op til halvårsmeddelelsens forventninger, idet virksomheden her kan blive fristet til at foretage visse reguleringer for at tækkes investorerne.
> …
> Varebeholdningen udgør det kritiske område i virksomheden. Pr. 30. juni 1999 forventes de samlede lagerbeholdninger af både råvarer og færdigvarer at udgøre i størrelsesordnen 100–200 mill. kr.
> …
> Baseret på vor gennemgang er der ikke sket nogen væsentlige ændringer i det overordnede kontrolmiljø og vi anser det stadig for betryggende. Med ansættelsen af Henrik Sørensen (regnskabschef) samt Bjarne Krogh (finansiel kontroller) er funktionsadskillelsen i økonomifunktionen meget god.
> Problemet er stadig at John Trolle er den eneste, der rigtigt er inde i lageret, og han har mulighed for at gå ind og justere lagerværdien, hvilket er en svaghed i systemet, idet disse justeringer ikke bliver dokumenteret godt nok."

Efterfølgende skrev Arne B. Jepsen og Erling Lauridsen fra Ernst & Young til John Rasmussen, med kopi til Henrik Sørensen, den 30. juni 1999, at man afventede den afsluttende lagerkørsel med henblik på dokumentation for, at gennemsnitsprisen anvendtes korrekt og godkendelse af lagerværdien af det lager, der skulle overdrages til det amerikanske datterselskab.

PricewaterhouseCoopers redegjorde i et notat af 27. september 1999 for gennemgangen af Ernst & Youngs arbejdspapirer. I notatet, der er refereret i Revisornævnets kendelse, omtales genberegningen af varelagerværdien. Det fremgår blandt andet:

> "…
> E&Y har ikke kunnet konstatere, om varelageret er værdiansat til gennemsnitlig anskaffelsespris, idet der er foretaget en såkaldt "genberegning" i varelagersystemet, som har medført en forøgelse af varelagerets værdi med ca. 50 mio kr. og en tilsvarende reduktion af vareforbruget. Der er ikke sikkerhed for, hvilke sammenhænge der gør sig gældende i denne genberegning, hvilket er omtalt i revisionsprotokollen.
> …"

Ernst & Young havde den 6. oktober 1999 udfærdiget et notat om varelageret, som følge af at visse varegrupper forekom overvurderede. Notatet omtales i Revisornævnets kendelse, og i notatet omtales genberegningen blandt andet således:

> "Virksomhedens argumentation for genberegningsværdien, er at der mellem mange varer er et samspil via styklisterne, hvorfor det ikke giver et rigtigt billede at analysere varenumre enkeltvis.
>
> Vi har forgæves forsøgt at gennemskue matematikken i genberegningen og vi er derfor af den opfattelse, at det er nødvendigt at konsultere en concorde programmør. Virksomheden har ikke villet imødegå os på dette punkt."

I regnskabserklæringer af 5. oktober 1999 vedrørende henholdsvis MCT og MCM underskrevet af John Rasmussen og Jan Johansen erklærede de, at selskabernes varebeholdninger som de fremgik af årsregnskaberne, som minimum kunne realiseres til bogført værdi.

I revisionsprotokollen af 5. oktober 1999 konstaterede revisorerne, at den løbende registrering af varebeholdningerne og disses værdi skete i henhold til regnskabsprincipperne. Genberegningen, der var blevet foretaget ved regnskabsårets udløb, og som i regnskabsåret 1998/1999 medførte en opskrivning af varelageret med 50 mio. kr., var blevet forsøgt efterprøvet. Konklusionen var, at det ikke teknisk set var muligt at gennemskue processen og dermed nå en begrundet konklusion i forhold til en korrekt opgørelse af varelagerværdien.

Denne usikkerhed havde været drøftet med John Rasmussen, der som følge af forestående

udskiftning af Concorde XAL som lagerstyringssystem ikke ønskede at anvende ressourcer på, at den foretagne genberegning kunne dokumenteres.

På baggrund af John Rasmussens oplysning om stigende priser, bekræftelsen heraf efter regnskabsårets udløb og stikprøvevise analyser, som gennemgået ovenfor, konkluderede revisionen, at MCT's værdiansættelse af varebeholdningerne var forsvarlig. Det blev dog henstillet, at et nyt lagerstyringssystem skulle have en fuldstændig og tilgængelig dokumentation for beregningen af varelagerværdien. Såfremt udskiftningen ikke blev gennemført efter planen, burde tilsvarende dokumentation skaffes vedrørende Concorde XAL.

Ved gennemgangen af revisionsprotokollatet på bestyrelsesmødet den 5. oktober 1999 blev det af Harald Birkwald oplyst, at der kunne gives en blank revisionspåtegning. Han gjorde dog opmærksom på de bogholderimæssige problemer ved opgørelsen af værdien af råvarelageret i MCM, idet genberegningerne ikke kunne verificeres. Til det oplyste John Rasmussen, at Oracle ville blive indført som afløser for Concorde XAL med virkning fra 1. juli 2000. Arne B. Jepsen oplyste, at den fysiske gennemgang af varelagrene ikke havde givet anledning til bemærkninger.

John Rasmussen var bekendt med opskrivningerne, hvilket fremgår af mailkorrespondance mellem ham og Henrik Sørensen omkring de tidspunkter, hvor der blev foretaget opskrivninger af varelagrene, og som er refereret i KPMG's revisionsrapport. Blandt andet er der refereret en korrespondance fra slutningen af februar 2000, hvor Henning Bech opsagde sin stilling. Efter at Henrik Sørensen i en mail den 27. februar 2000 forklarede John Rasmussen, hvorledes han havde og ville håndtere opskrivningen, svarede John Rasmussen dagen efter, at opskrivningen hastede af hensyn til revisorerne, der ville begynde at rykke, og at han ville foretrække opskrivningen fordelt på andre varegrupper end 21. Der blev den 27. februar 2000 bogført opskrivninger ad to gange til et samlet beløb på 33,594 mio. kr.

Revisionen havde også i forbindelse med revisionen af årsregnskabet 1999/2000 problemer med opgørelsen af varelagerværdien, idet Concorde XAL ikke var blevet udskiftet trods tilkendegivelsen herom på mødet den 5. oktober 1999.

I et planlægningsnotat af 22. juni 2000 fra den udførende revision, PricewaterhouseCoopers, refereret i Revisornævnets kendelse, omtaltes indsatsen for en korrekt opgørelse af varelagerværdien som mindre tilfredsstillende. Det anførtes blandt andet:

> "…
> MCT synes i visse situationer at søge at løse og dokumentere kontrolmæssige og regnskabsmæssige problemstillinger med en omhu og indsats som burde forbedres, ikke mindst når henses til at selskabet er børsnoteret og ønsker listning på Nasdaq.
>
> Endvidere har selskabet ikke i alle tilfælde demonstreret en fornøden forståelse for, at det er selskabet, som har bevisbyrden for årsregnskabets udsagn.
>
> Det er derfor vigtigt, at revisor forholder sig konstruktiv og kritisk til den fremlagte dokumentation.
>
> Uanset at bestyrelsen består af erfarne erhvervsfolk, er JT i kraft af sin hovedaktionærstatus i stand til at udøve en bestemmende indflydelse på selskabets forhold. Der er derfor risiko for, at bestyrelsen ikke udgør et aktivt kontrolorgan overfor direktionen.
>
> Sammenfattende er det vor opfattelse, at selskabets kontrolmiljø må karakteriseres med en risikoprofil som middel til høj."

I samme notat konstateredes, at der blev foretaget en genberegning, hvis baggrund og evne til at generere korrekte værdier ikke i tilstrækkelig grad var dokumenteret.

Concorde blev omtalt i et bilag til notatet. Baggrunden for genberegningsfunktionaliteten blev mundtligt forklaret for revisionen, men det konstateredes, at der manglede et ordentligt kontrolspor. I forbindelse med revisionen anføres det, at der blev planlagt en test af genberegningsfunktionen for på den måde at få en begrundet opfattelse af genberegningsfunktionens pålidelighed.

PricewaterhouseCoopers slog i et efterfølgende notat af 23. august 2000, refereret i Revisornævnets kendelse, fast, at MCT ikke var i stand til at dokumentere genberegningsfunktionens rigtighed, og dermed hvorvidt varelageret var korrekt opgjort som gennemsnitlig anskaffelses– eller kostpris. Ernst & Young konkluderede dog ved den efterfølgende gennemgang af PricewaterhouseCoopers materiale, at den foreliggende usikkerhed ikke oversteg væsentlighedsniveauet.

I regnskabserklæringen vedrørende MCT, dateret den 25. september 2000 og underskrevet af John Rasmussen og Carl Peter Nielsen, erklærede de blandt andet, at selskabets varebeholdninger som de fremgik af årsregnskabet, som minimum kunne realiseres til bogført værdi.

Revisionen henviste i revisionsprotokollatet af 25. september 2000 vedrørende årsregnskabet til revisionsprotokollatet fra den 5. oktober 1999 vedrørende genberegningsfunktionaliteten i Concorde XAL, og at de der anførte problemstillinger med kontrolspor fortsat eksisterede, da lagerstyringssystemet ikke var udskiftet. Den manglende indførelse af Oracle blev taget til efterretning, men det blev samtidig pointeret, at systemet skulle indføres hurtigst muligt og senest ved udløbet af regnskabsåret 2000/2001, således af revisionen kunne blive i stand til at gennemføre den nødvendige kontrol af genberegningens funktionalitet.

Revisionens bemærkninger blev gentaget på bestyrelsesmødet den 26. september 2000 i forbindelse med Harald Birkwalds gennemgang af revisionsprotokollatet, idet bestyrelsen, efter revisionens opfattelse, skulle tillægge implementeringen af Oracle stor bevågenhed, og, som anført i revisionsprotokollatet, afsætte de nødvendige ressourcer hertil. Bestyrelsen udtrykte i den forbindelse sin tillid til ledelsens overholdelse af den lagte tidsplan, således at løftet om sporbarhed af genberegningerne kunne indfris. Revisionen kunne dog give årsregnskabet en blank revisionspåtegning.

I forbindelse med det gennemførte review af regnskabet for 1. kvartal 2000/2001 blev det i revisionsprotokollatet af 23. november 2000 anført, at der ville blive taget forbehold for, hvorvidt den foretagne nedskrivning af værdien af færdigvarelageret var tilstrækkelig og hvorvidt sammenligningstallene fra året før gav et retvisende billede.

3.3. Defekte returvarer til IBM, Samsung og Fujitsu
3.4. Øvrige defekte returvarer

Vedrørende disse punkter henvises til Revisornævnets kendelse, der er refereret under punkt 9.

3.5. Samhandel med Samsung m.v.

I FOB 5/1998 havde MCT oplyst, at der var indgået en samarbejdsaftale med Samsung Semiconductor Europe GmbH (Samsung) om levering af DRAM-moduler med start i 3. kvartal 1998. I meddelelsen oplystes den forventede omsætning ifølge aftalen, der løb over 24 måneder, at være mindst 120 mio. USD i regnskabsåret 1998/1999, svarende til 835 mio. kr.

Det fremgår af kontrakten af 7. og 8. oktober 1998, at der var tale om en produktionsaftale mellem parterne gældende fra den 1. oktober 1998, at Samsung skulle levere DRAM til produktionen, at MCT skulle levere de resterende komponenter til hukommelsesmodulerne, og at ejendomsretten til det leverede skulle forblive hos Samsung. MCT var efter aftalen forpligtet til at holde det af Samsung leverede materiale forsikret.

Kontraktproduktionen blev i årsregnskabet 1998/1999 indregnet med et beløb på 183,6 mio. kr. og samtidig udpeget som et udviklingsområde for virksomheden. Omsætningen fra kontraktproduktionen vedrørte alene Samsung.

Af en kunde/varestatistik udskrevet den 17. august 1999 fremgår, at der til Samsung alene var faktureret en omsætning på 2.295.724,63 kr. Der var derfor en forskel på 181,304 mio. kr. i forhold til den omsætning, der fremgik af årsregnskabet.

Revisionen var i juni 1999 opmærksom på den regnskabsmæssige behandling af kontraktomsætningen. I et notat af 30. juni 1999 fra revisor Lars Thygesen fra PricewaterhouseCoopers fremgår, at fremgangsmåden efter hans opfattelse ikke uden særlig omtale i regnskabet, var retvisende for de faktiske forhold, såfremt det forholdt sig sådan, at ejendomsretten til råvarerne forblev hos Samsung. Hans indstilling var derfor, at det skulle drøftes med MCT. Af en opfølgningspåtegning af 29. september 1999 fremgik, at fremgangsmåden kunne accepteres.

Vedhæftet notatet var en omregning af kontraktomsætningen, således at den svarede til den værdi, der fremgår af årsregnskabet for 1998/1999.

På den baggrund blev problemstillingen taget op under et regnskabsmøde den 29. september 1999, hvor John Rasmussen Trolle og revisorerne Arne B. Jepsen, Erling Lauridsen, Harald

Birkwald og Michael Nielsson deltog. John Rasmussen Trolle redegjorde for den anvendte metode ved opgørelsen af kontraktomsætningen i årsregnskabet. Efter at have forevist eksempler på formelle købs- og salgsordrer samt formelle ordrebekræftelser for Michael Nielsson, blev et afsnit i revisionsprotokollen slettet. Afsnittet indeholdt en anbefaling af, at den anvendte praksis skulle omtales i årsregnskabet, idet alene administrative hensyn begrundede, at der alene skete faktisk fakturering af dækningsbidraget.

Den regnskabsmæssige behandling af kontraktomsætningen blev omtalt i revisionsprotokollat af 29. september 1999 vedrørende udkast til årsregnskab for 1998/1999. Det blev anført, at fremgangsmåden kunne accepteres under henvisning til princippet om indhold frem for formalia, men samtidig blev en omtale af denne praksis i regnskabet anbefalet.

Der blev også for det efterfølgende år 1999/2000 indgået en tilsvarende aftale mellem MCT og Samsung gældende fra den 1. februar 2000.

I årsregnskabet for 1999/2000 blev kontraktomsætningen vedrørende memoryprodukter angivet til 155,878 mio. kr. med Samsung.

I ledelsens årsberetning blev det konstateret, at kontraktomsætningen som det eneste forretningsområde viste en faldende omsætning fra 184 mio. kr. i 1998/1999 til 156 mio. kr.

Af en kunde/varestatistik udskrevet den 24. august 2000, fremgik, at der til Samsung alene var faktureret en omsætning på 1.948.470,42 kr. Forskellen på 153,930 mio. kr. mellem den bogførte omsætning og den omsætning, der fremgik af årsregnskabet, betød, at årsregnskabets nettoomsætning var 153,930 mio. kr. højere, end den burde have været, ligesom vareforbruget var tilsvarende højere.

Regnskabsmæssigt blev kontraktproduktionen behandlet på samme måde som ved aflæggelsen af årsregnskabet for 1998/1999.

I et revisionsnotat af 13. september 2000 fra PricewaterhouseCoopers, refereret i Revisornævnets kendelse af 6. maj 2009, konstateredes, at omregningen til en bruttoavance og et tilsvarende vareforbrug skyldes, at MCT bar risikoen for de leverede råvarer og at den

faktiske fakturering alene skyldtes praktiske hensyn. Som året før accepteredes opgørelsen foretaget af MCT.

Spørgsmålet er uomtalt i revisionsprotokollatet vedrørende årsrapporten for 1999/2000.

3.6. Tilgodehavendet hos ITP

MCT havde gennem regnskabsårene 1997/1998, 1998/1999, 1999/2000 og i perioden 1. juli 2000 til 31. januar 2001 en betydelig samhandel med ITP, der blev drevet af Bernhard Senkowski.

Ved udgangen af regnskabsåret 1998/1999 den 30. juni 1999, havde MCT ifølge bogholderioplysningerne et nettotilgodehavende hos ITP der udgjorde 5.299.919,67 USD, svarende til cirka 38,2 mio. kr. I kontospecifikation af 30. juni 1999 blev MCT's tilgodehavende, før fradrag af gæld til ITP, opgjort således:

"…

Date	Due date	Invoice	Description	Cur	Debit	Credit
29/10-97	01/01/98	3255	Order 330 Invoice 3255	USD	907.543,04	
18/11-97	17/01-98	3346	Order 369 Invoice 3346	USD	436.000,00	
23/02-98	23/02-98		Ovf. fra kreditorkonto	USD		1.151.250,00
26/05-98	25/06-98	5286	Order 792 Invoice 5286	USD	453.600,75	
24/06-98	24/07-98	5556	Order 813 Invoice 5556	USD	453.750,00	
30/06-98	30/07-98	5609	Order 827 Invoice 5609	USD	1.055.977,50	
04/11-98	04/12-98	6933	Order 937 Invoice 6933	USD	32.046,00	
28/12-98	27/01-99	7515	Order 1131 Invoice 7515	USD	1.762.560,00	
18/03-99	17/04-99	8428	Order 937 Invoice 8428	USD	21.800,00	
28/05-99	27/06-99	9035	Order 1408 Invoice 9035	USD	120.200,00	
15/06-99	15/07-99	9180	Order 1432 Invoice 9180	USD	180.000,00	
15/06-99	15/07-99	9181	Order 1495 Invoice 9184	USD	235,00	
23/06-99	23/07-99	9260	Order 1517 Invoice 6260	USD	36.855,00	
24/06-99	04/07-99	9262	Order 1518 Invoice 9262	USD	376.260,00	
29/06-99	29/07-99	9316	Order 1535 Invoice 9316	USD	919.447,50	
30/06-99			Closing	USD	5.605.024,79	

…"

På kontoopgørelsen var der efterfølgende tilføjet kreditorkontoens udvisende, der blev trukket fra, hvorefter MCT's nettotilgodehavende var som ovenfor anført. Flere af de udestående fordringer var forfaldne op til 1½ år før opgørelsestidspunktet den 30. juni 1999.

I et brev af 15. juli 1999 anmodede MCT ITP om at bekræfte mellemværendet pr. 30. juni

1999, hvilket Bernhard Senkowski gjorde den 27. september 1999. Det fremgik af brevet, at det var på revisionens foranledning, at MCT anmodede om bekræftelsen.

Revisionen var i forbindelse med årsregnskabsaflæggelsen 1998/1999 opmærksom på dette tilgodehavende og den særlige omstændighed, at der for en større del var tale om gammel forfalden gæld, og at der ikke blev tilskrevet renter, selvom betalingsfristen var overskredet.

Emnet blev første gang taget op på et regnskabsmøde den 29. september 1999, hvor revisorerne og John Rasmussen deltog. Det fremgår af referatet, at PricewaterhouseCoopers uden held havde forsøgt at fremskaffe soliditetsoplysninger vedrørende ITP med henblik på vurderingen af debitorrisikoen, herunder gennem oplysningsbureauet Dun & Bradstreet. John Rasmussen oplyste, at kreditvurdering inden for branchen kunne bestå i kontakt til mellem 3 - 4 af den pågældende virksomheds samarbejdspartnere med henblik på deres vurdering af kreditværdigheden. Han ville selv forsøge at skaffe sådanne oplysninger inden bestyrelsesmødet den 5. oktober 1999, hvor årsregnskabet skulle drøftes, hvilket imidlertid mislykkedes.

Rapporten fra Dun & Bradstreet var dateret den 15. september 1999. Af rapporten fremgår blandt andet:

> "…
> RATING SUMMERY ….
> The "2R" portion of the Rating (the Rating Classification) indicates business size of fewer than 10 employees for this company. The "3" on the right (Composite Credit Appraisal) indicates an overall "fair" credit appraisal. This credit appraisal was assigned because the payment information in D&B's file on this company indicates slowness in meeting trade obligations and this company's number of years in business.
> …
> "

Forud for udfærdigelsen af revisionsprotokollen havde Lars Thygesen fra PricewaterhouseCoopers udarbejdet et notat om ITP. Af notatet, der er refereret i Revisornævnets kendelse af 6. maj 2009, fremgår, at John Rasmussens forklaring om, at MCT i lige så høj grad havde haft nettogæld til ITP som omvendt, ikke blev understøttet af de faktisk foreliggende oplysninger. Heller ikke oplysningen om, at der skete udligning "forfra" i stedet for "bagfra" kunne bekræftes. Det, der kunne bekræftes, var derimod, at ITP løbende

betalte forfaldne fakturaer.

Da der ikke fra Dun & Bradstreet kunne fås sikre og dermed valide soliditetsoplysninger, og da MCT Inc. ikke havde nogen særlig samhandel med ITP, som kunne understøtte værdiansættelsen, var konklusionen, at da John Rasmussen Trolles vurdering ikke kunne imødegås, måtte man henholde sig til denne, men bemærke ITP i revisionsprotokollen.

I det efterfølgende revisionsprotokollat af 5. oktober 1999 konstateredes, at der på statusdagen var et tilgodehavende hos ITP, hvoraf ca. 3,950 mio. dollar vedrørte transaktioner fra 1997 og 1998 og resten transaktioner op til statusdagen den 30. juni 1999. Efter at have konstateret, at fordringen ikke var dækket af debitorforsikringsaftalen, fremgår videre, at ITP ligeledes havde haft en fordring hos MCT, men at denne i det væsentlige var betalt. Det bemærkedes også, at MCT's tilgodehavende hos ITP ikke blev forrentet. Herefter fremgår følgende om tilgodehavendet og revisorernes opfattelse heraf:

> "…
> Vi har drøftet tilgodehavendet med John Trolle, som har den primære kontakt til ITP. John Trolle oplyste i den forbindelse, at ITP er en velindarbejdet og vigtig broker, som selskabet har haft betydelig forretningsmæssig forbindelse med gennem flere år. John Trolle redegjorde endvidere for de branchemæssige vilkår, herunder at det er normal kutyme, at der i perioder ydes lange kreditter mellem nært tilknyttede samarbejdspartnere.
>
> Under henvisning til sit nøje kendskab til ITP, er det John Trolle's vurdering, at tilgodehavendet alene er behæftet med sædvanlig debitorrisiko. Endvidere lægger John Trolle vægt på, at Memory Card Manufactoring A/S principielt når som helst kan fjerne tilgodehavendet hos ITP via køb hos samme. Ifølge John Trolle vil man fremadrettet indføre ny procedure, således at gæld som følge af køb hos ITP modregnes i Memory Card Manufactoring A/S' tilgodehavender hos ITP i stedet for som nu, hvor gælden betales kontant.
>
> Vi har henholdt os til direktionens vurdering omkring debitorrisikoen og kan i øvrigt oplyse, at ITP har bekræftet det bogførte tilgodehavende på 5.605 TUSD.
> …"

Dette revisionsprotokollat dannede grundlag for den efterfølgende drøftelse på bestyrelsesmødet, hvor også revisionen deltog.

Frem til den 31. december 1999 udviklede forholdet til ITP sig således, at MCT ifølge en

kontoudskrift havde et tilgodehavende på 5.857.708,79 USD hos ITP, og samtidig havde ITP et tilgodehavende hos MCT på 420.525,50 USD. I løbet af sidste halvdel af 1999 voksede nettotilgodehavendet således med 207.263,62 USD. På kontoudskriften fremgik de tilgodehavender, der også fremgik af kontoudskriften fra den 30. juni 1999. De fakturaer, der på kontoudskriften af 30. juni 1999 fremgik som forfaldne i 1998, hvilket omfattede et beløb på 3.338.917,29 USD, fremgik med den forskel, at fakturadatoen var ændret til den 1. juli 1999 og forfaldsdatoen til den 31. juli 1999.

På bestyrelsesmødet den 6. januar 2000 oplyste John Rasmussen Trolle, at tilgodehavendet hos ITP var halveret.

Den 21. februar 2000 anmodede MCT på foranledning af revisionen ITP om at bekræfte nettotilgodehavendet på 5.437.183,29 USD pr. 31. december 1999. Bernhard Senkowski bekræftede nettotilgodehavendet uden bemærkninger den 22. februar 2000.

Revisionen beskæftigede sig i forbindelse med review af halvårsregnskabet for 1. halvår af regnskabsåret 1999/2000 med tilgodehavendet. Af revisionsprotokollatet fremgår, at tilgodehavendet siden regnskabsperiodens udløb var nedbragt til 4,9 mio. USD pr. 29. februar 2000. Revisionen bemærkede, efter at have konstateret at de løbende faktureringer blev udlignet mellem 60 og 90 dage efter fakturadatoen, at der i saldoen pr. 29. februar 2000 også indgik faktureringer, der var åbne pr. 30. juni 1999. Herom fremgår:

> "...
> Dette har givet os anledning til at foretage en nærmere gennemgang af posteringerne på debitorkontoen for perioden 01.07.1998 – 30.06.1999. Vi har herved konstateret, at saldoen pr. 29.02.2000 på 4,9 mio. USD væsentligst består af faktureringer for i alt ca. 2 mio. USD, der er foretaget umiddelbart før 30.06.1998, faktureringer for 1,8 mio. USD, der er foretaget pr. 28.12.1998 samt faktureringer i juni 1999 for i alt 1 mio. USD.
> …"

John Rasmussen havde i et notat til revisionen forklaret om baggrunden for mellemværendet med ITP og navnlig de fremhævede faktureringer, som blev begrundet i en vurdering af varelagerets kurans og bestræbelser for at få solgt varerne, mens de var kurante.

Selv om nettotilgodehavendet blev bekræftet af Bernhard Senkowski den 22. februar 2000,

konkluderede revisionen, at der ikke kunne foretages en vurdering af ITP's evne til at indfri tilgodehavendet eller tidsrammen herfor og dermed heller ikke værdien af tilgodehavendet. I øvrigt henvistes til bemærkningerne i revisionsprotokollatet vedrørende årsregnskabet 1998/1999 af 5. oktober 1999.

Revisorerne Harald Birkwald, Michael Nielsson og Arne B. Jepsen deltog i det ekstraordinære bestyrelsesmøde den 20. marts 2000, hvor de gamle tilgodehavender hos ITP blev særligt drøftet. John Rasmussen bekræftede over for bestyrelsen, at der var givet ITP en forlænget betalingsfrist og henviste herom til det notat, han havde udleveret til revisionen. Baggrunden for revisorernes bemærkninger blev forklaret i det analyserede betalingsmønster, der var redegjort for i revisionsprotokollen. Efter at have redegjort for betydningen af en broker som ITP for MCT's adgang til komponenter forventede John Rasmussen, at MCT som følge af forsyningssituationen ville være afhængig af netop ITP, og at tilgodehavendet i hvert fald ville udlignes. Han oplyste ligeledes, at der var indgået en, for branchen usædvanlig, samhandelskontrakt med ITP, hvor ITP tiltrådte forholdet og fordringerne uden forbehold. I forbindelse med drøftelserne af fordringen på ITP gjorde Harald Birkwald opmærksom på, at fordringen i forhold til Nasdaq-noteringen skulle nedskrives fuldt ud ved en hensættelse til tab. Konklusionen blev, at bestyrelsen bemyndigede direktionen til at foretage det nødvendige i forhold til blandt andet ITP, og at der ikke umiddelbart skulle udsendes en fondsbørsmeddelelse.

Det notat, som John Rasmussen havde udleveret til revisionen, havde følgende indhold:

> ”Valget bestyrelsen står overfor:
> • Meddelelse med tab.
> - Tabet er ikke konstateret
> - Saldo bragt ned fra 6 -4 mill USD på 6 måneder
> - ITP har accepteret forholdet
> - Direktionen vurderer ikke mellemværendet som tabt, og ikke engang som et muligt tab.
> • Konsekvenser.
> - Hver gang saldoen bevæger sig ned skal vi sende en ny meddelelse.
> - Vi har 90% sikkert mistet ITP som leverandør.
> - Sandsynligheden for at ITP betaler enten med varer eller cash inden for 4-6 måneder er meget stor, hvilket betyder at vi reelt har mis informeret markedet, og investorer lider tab, hvilket direktionen ikke kan stå inde for.
> Direktionens anbefaling

• Vi fortsætter med listning på Nasdaq (i indeværende uge)
• SSB samt advokater bakker op om fortsat gennemførelse.
• Vi meddeler fondsbørsen forskellene fra US GAAP - DK GAAP som vil fremgå af prospektet når vi er sluppet igennem "nåleøjet" til Nasdaq.
• Alternativt meddeler vi samtidig med US filing, CSE forskellene på grund af Hypertec & tidligere ikke rettede fejl.
• Samtidig med at vi sender prospektet til SEC, holder PWC og JT møde med CSE for at redegøre for vores beslutning.
• Revisionen accepterer bestyrelsens beslutning om ikke at oplyse markedet om tab vi ikke har, eller efter bedste overbevisning vil få.
Konsekvenser ved ikke at file nu!
• Voldsomt store rådgiver regninger i 2 halvår.
• MCT taber 6-8 måneder i sin udvikling.
• Er aktiemarkedet gunstigt for Tech. Stocks til efteråret?
• Er SSB & Skadden, Arps stadig med om 6 måneder?"

Som nævnt i afsnittet om bestyrelsesmøder og fondsbørsmeddelelser udsendte MCT efter bestyrelsesmødet FOB 5/2000, hvori hensættelsen på 36,6 mio. kr. fremgik.

I revisionsprotokollatet af 23. maj 2000 blev der foretaget en overordnet gennemgang af kvartalsregnskabet for 3. kvartal 1999/2000. Det blev konstateret, at MCT's tilgodehavende pr. 31. marts 2000 var 5,503 mio. USD hos ITP, og at ITP's tilgodehavende udgjorde 1,425 mio. USD. John Rasmussen havde til revisionen oplyst, at MCT ønskede at modregne ITP's tilgodehavende, og at modregningen var indarbejdet i kvartalsresultatet. Betingelserne for modregning skulle være, at modregning skulle meddeles den anden part skriftligt senest 15 dage før forfald af den pågældende gæld, hvilket skulle være aftalt i marts 2000. Modregningen af ITP's tilgodehavende skulle dog, ligeledes efter John Rasmussens oplysninger, alene være givet mundtligt. Revisionen oplyste afslutningsvis, at man ikke havde anmodet om bekræftelse af mellemværendet fra ITP.

I den offentliggjorte kvartalsmeddelelse af 23. maj 2000, FOB 7/2000, vedrørende 3. kvartal af regnskabsåret 1999/2000 blev hensættelsen nedskrevet med 9,2 mio. kr. i form af gennemført modregning i tilgodehavendet hos ITP, svarende til MCT's gæld til ITP på 1,4 mio. USD.

På bestyrelsesmødet den 14. juni 2000 blev det oplyst, at MCT havde ydet ITP et lån på 300.000 USD, og at ITP havde fortsat leverancerne til MCT.

Af kontoudskrift vedrørende ITP med status pr. 30. juni 2000 fremgår, at MCT's tilgodehavende efter modregning udgjorde 3.689.242,89 USD, og af en kontoudskrift vedrørende låneforholdet med status samme dag fremgår, at MCT den 31. maj 2000 havde lånt ITP 330.000 USD, og ikke som oplyst til bestyrelsen den 14. juni 2000, 300.000 USD. Det samlede tilgodehavende udgjorde således 4.019.242,89 USD pr. 30. juni 2000.

ITP bekræftede dette nettotilgodehavende den 17. juli 2000 efter en forespørgsel fra MCT af 6. juli 2000.

I revisionsprotokollatet af 25. september 2000 vedrørende årsregnskabet 1999/2000 blev revisionens bemærkninger i revisionsprotokollatet af 23. maj 2000 om modregningen gentaget, og der henvistes til bemærkningerne i revisionsprotokollatet af 20. marts 2000. Nettotilgodehavendet pr. 30. juni 2000 blev opgjort til 3,544 mio. USD, svarende til 27,613 mio. kr. På baggrund af ITP's bekræftelse af nettotilgodehavendet pr. 30. juni 2000 foretog revisionen sig ikke yderligere, heller ikke i forhold til en bekræftelse af mellemværendet pr. 15. september 2000.

Den 20. november 2000 blev oplægget til kvartalsmeddelelse vedrørende 1. kvartal af regnskabsåret 2000/2001 drøftet i bestyrelsen. Forøgelsen af hensættelsen på tab på tilgodehavendet hos ITP gav anledning til, at bestyrelsen og direktionen enedes om, at tilgodehavendet ikke måtte forøges. Den forøgede hensættelse blev også nævnt i FOB 19/2000 af 20. november 2000, hvor det fremgik, at hensættelsen løbende reguleredes i takt med samhandlen både opadgående og nedadgående.

Revisionen bemærkede i revisionsprotokollatet af 23. november 2000 vedrørende review af kvartalsregnskabet for 1. kvartal 2000/2001, at hensættelsen på 30,613 mio. kr. måtte betragtes som tilstrækkelig.

Den 5. december 2000 sendte ejeren af ITP, Bernhard Senkowski, en mail til John Rasmussen Trolle, hvori han rykkede for betaling af udestående fakturaer. Af mailen fremgår blandt andet:

> "…
> I checked with Den Danske today and still no indication of the incoming wire that you have promised. Please let me know the dollar amount and when it actually left Denmark. Thanks.
>
> John, I have to tell you the time it takes your accounting people to actually release the wires is two to three weeks from your commitment. Don't they respect your decisions? When I tell my accounting people to push the button, it's done the same day. Because of currency issues it takes about 2-3 days to hit your bank. Two to three days I can live with, 2-3 weeks I cannot. This har really impacted my cash flow, but I've been patient.
>
> Another issue this year has been balancing the books. I always tell you what invoices are due but a lot of times the invoices you pay are different and cause havoc with my books. You tell me it's because of some papers I signed for you so you have to instruct accounting to pay a certain way, but this doesn't work for me; we need to pay the earlier invoices first.
> …
> I have already helped you with the auditors when you needed it and now I need you to clean up the open invoices through November.
>
> I don't know why I have to fight every month to get paid, but I'm tired John.
> …"

Mailen indeholdt en opgørelse over de åbenstående fakturaer, og det fremgår, at ITP havde 1.425.744,31 USD til gode, og at MCT havde 463.890,00 USD til gode, således at MCT havde en nettogæld til ITP på 961.884,31 USD.

Selv om bestyrelsen den 20. november 2000 havde besluttet, at mellemværendet med ITP ikke måtte forøges, fremgår det af en mail af 23. december 2000 fra Carl Peter Nielsen til Kjeld Ranum, at der i december 2000 blev foretaget indkøb hos ITP for 1.681.000 USD. John Rasmussen havde forsøgt at presse en betaling af 580.315 USD igennem, hvilket Carl Peter Nielsen havde afvist. Han havde konstateret, at Bjarne Krog efterfølgende var blevet forsøgt overtalt til at overføre beløbet, og i den forbindelse tilkendegav han, at såfremt beløbet blev overført, ville han fratræde sin stilling. I mailen, refereret ovenfor, gennemgås dels Carl Peter Nielsen opfattelse af mellemværendet, dels hans forudsætninger for at acceptere yderligere betalinger til ITP. Hans forudsætning for at acceptere yderligere betalinger til ITP var, at mellemværendet blev skriftligt blev bekræftet, i original, og ikke i form af en fax eller en mail, og at engagementet blev gennemgået for bestyrelsen.

Bjarne Krog foranledigede den 27. december 2000 500.000 USD overført til ITP gennem

Unibank, hvor beløbet blev trukket på JT Holding A/S' konto.

John Rasmussen bekræftede i en erklæring til Bernhard Senkowskis advokat den 22. maj 2001, at det reelt var ITP, der havde et nettotilgodehavende hos MCT og ikke omvendt. Erklæringen var indhentet i forbindelse med en sag anlagt af konkursboet mod ITP. Erklæringen vedrører bekræftelsen af mellemværendet pr. 30. juni 2000. John Rasmussen bekræftede, at Bernhard Senkowski indledningsvis havde været uenig i opgørelsen, men han havde skrevet under alligevel, da han blev forsikret om, at mellemværendet ville blive afskrevet, og at bekræftelsen i øvrigt var nødvendig for fortsat forretningsmæssigt samarbejde mellem parterne. Han bekræftede samtidig, at ITP omkring årsskriftet 2000/2001 havde et nettotilgodehavende på 2,5 mio. USD.

3.7. Interne avancer på råvarelageret

Vedrørende dette punkt henvises til Revisornævnets kendelse, der er refereret under punkt 9.

3.8. Force Electronics A/S

MCT havde i foråret 2000 et tilgodehavende hos Force Electronics A/S på 20 mio. kr. Force Electronics A/S havde i denne periode store likviditetsmæssige vanskeligheder.

På et direktionsmøde den 22. maj 2000 blev der refereret fra et bestyrelsesmøde i Force Electronics A/S, hvor Jan Johansen havde deltaget som medlem af bestyrelsen og John Rasmussen som aktionær. Det fremgik, at virksomhedens situation kritisk på grund af underskud, og at aktionærkredsen, ifølge John Rasmussen, ikke ønskede at skyde yderligere penge i virksomheden.

Situationen i Force Electronics A/S blev også behandlet på et bestyrelsesmøde i MCT den 23. maj 2000, hvor det oplystes, at aktionærerne var villige til at indskyde yderligere kapital, såfremt ledelsen blev udskiftet.

Den 15. august 2000 blev der mellem Force Electronics A/S og MCT indgået en aftale om mellemværendet. Aftalen var, at MCT's tilgodehavende skulle optages som et langfristet

tilgodehavende til 5 % p.a. til forfald senest den 30. juni 2001, medmindre Force Electronics A/S forinden blev tilført ny kapital.

Kort tid efter, den 23. august 2000, blev det på et bestyrelsesmøde i Force Electronics A/S oplyst, at egenkapitalen var negativ med et beløb på 500.000 kr. MCT's tilgodehavende var på det tidspunkt 19,6 mio. kr., og det blev oplyst på bestyrelsesmødet, at MCT var orienteret om virksomhedens økonomiske situation.

Aftalen mellem Force Electronics A/S og MCT fra den 18. august 2000 blev omtalt på et aktionærmøde i Force Electronics A/S den 18. september 2000. John Rasmussen erklærede under mødet, at MCT's tilgodehavende kunne konverteres til aktiekapital, såfremt dette kunne ske til kurs 405 og på betingelse af, at andre ligeledes indskød kapital, hvilket der i aktionærkredsen var villighed til.

Omlægningen af MCT's tilgodehavende blev ikke omtalt i regnskabserklæringen af 25. september 2000 til revisorerne. I erklæringen, underskrevet både af John Rasmussen og Carl Peter Nielsen fremgår alene, at tilgodehavendet kunne forventes betalt i overensstemmelse med aftalen fra den 15. august 2000.

John Rasmussen orienterede revisionen om aktionærmødet den 18. september 2000, herunder om kapitaludvidelsen, dog uden at oplyse om konverteringen af MCT's tilgodehavende. På baggrund af en bekræftelse af rekonstruktionsplanen og tilgodehavendet fra Force Electronics A/S samt John Rasmussens vurdering af muligheden for at få det fulde beløb, blev værdiansættelsen af tilgodehavendet fundet forsvarlig af revisionen, som det fremgår af revisionsprotokollatet af 25. september 2000 vedrørende udkast til koncern- og årsregnskab for 1999/2000.

I årsrapporten blev det bemærket, at MCT havde et tilgodehavende på ca. 20 mio. kr., hvoraf 5 mio. kr. var dækket af en forsikring, samt at debitor var i færd med at gennemføre en rekonstruktion, således at der ikke var fundet grundlag for hensættelse.

Bemærkningen om tilgodehavendet blev gentaget i regnskabsmeddelelsen for 1. kvartal 2000/2001, FOB 19/2000 af 20. november 2000. I revisionsprotokollen af 23. november 2000

konstateres, at der ikke var fundet holdepunkter for, at der ikke var de igangværende forhandlinger med investorer om overtagelse af Force Electronics A/S, som John Rasmussen havde oplyst om, hvorfor der heller ikke på dette tidspunkt var grundlag for at ændre værdiansættelsen af tilgodehavendet.

Først i regnskabet for perioden 1. juli 2000 til 31. januar 2001, FOB 6/2001 af 20. februar 2001, blev der hensat ca. 20 mio. kr. til tab på fordringen hos Force Electronics A/S.

Force Electronics A/S blev den 22. maj 2001 taget under konkursbehandling.

3.9. Kiss Nordic A/S

Den 30. juni 2000 sendte John Rasmussen følgende fax til Peter W. Christensen fra Kiss Nordic A/S:

> "Ifølge aftale fakturerer vi pr. dags dato de komponenter der forventes at skulle anvendes Til Canal Digital projektet. Endelig faktura vil først blive udskrevet i morgen, og postet Mandag att. Til dig personligt.
>
> Såfremt projektet ikke gennemføres, kan alle komponenter på omtalte faktura returneres til faktureret pris. Komponenterne opbevares i consignment hos MCT indtil projektet igangsættes.
>
> Returret er gældende i 90 dage fra faktura dato."

Varelageret blev således på regnskabsårets sidste dag, den 30. juni 2000, bogført som solgt til Kiss Nordic A/S for 5.841 USD. Salget blev bogført til en omsætningsværdi på 36.735.000 kr. og resulterende i et vareforbrug af 40.585.000 kr., således at salget skete med et tab på 3.850.000 kr. Varerne forblev hos MCT som et konsignationslager, samtidig med at der var aftalt en 90 dages returret for Kiss Nordic A/S.

Den 26. september 2000 sendte Peter W. Christensen fra Kiss Nordic A/S en mail til Lars Marcher om, at han havde faxet et udkast til faktura vedrørende de varer, der den 30. juni 2000 var faktureret til Kiss Nordic A/S med fradrag af nogle kreditnotaer.

I regnskabserklæringen af 25. september 2000 fra MCT til revisorerne erklærede John

Rasmussen og Carl Peter Nielsen, at revisorerne havde fået stillet regnskabsmaterialet og tilhørende underbilag til rådighed og blandt andet fået oplysning om aftaler om tilbagekøb af tidligere solgte aktiver. Oplysningen herom findes imidlertid hverken i årsrapporten eller i revisionsprotokollatet i tilknytning hertil. I Revisornævnets kendelse af 6. maj 2009 er der refereret et notat fra Ernst & Young af 28. september 2000, hvori det anføres:

> "Der er tale om en temmelig stor transaktion tæt på statusdagen, som savner egentlig forretningsmæssig logik. Kiss har bekræftet tilstedeværelsen via saldomeddelelse. Herefter resterer vurderingen af værdiansættelsen. Så vidt jeg er orienteret, har vi ikke sikkerhed i konsignationslageret, hvorfor ovenstående bemærkninger ikke kan anvendes som revisionsbevis."

I et notat af 29. september 2000 fra Ernst & Young refereret samme sted fremgår:

> "Vedrørende fordring på Kiss Nordic A/S er der tale om salg af råvarer til et konsignationslager beliggende hos MCT. Vi har stikprøvevis kontrolleret tilstedeværelsen af dette lager uden bemærkninger. Ifølge EBL skal fordringen nedskrives ved tilbagekøb af råvarelageret i takt med produktion af færdigvarer, som igen skal sælges til Kiss Nordic A/S. Vi har forespurgt, hvorvidt der ligger en skriftlig aftale på dette arrangement. Vi har endnu ikke opnået et endeligt svar herpå."

Dette blev gentaget samme dag i et notat fra PricewaterhouseCoopers.

3.10. Generelt om fiktive salgs- og indkøbstransaktioner

I KPMG-rapporten er det konstateret, at en betydelig del af det bogførte vareforbrug kan føres tilbage til fiktive lagertilgange bogført af John Rasmussen.

3.11. Street Technology Inc. og Marathon Technology Inc.

Vedrørende Street Technology Inc. blev der den 22. juni 1998 bogført et salg af 320.636 enheder til en værdi af 1.999.521 USD ved faktura 5526 svarende til 13,657 mio. kr. Transaktionen påvirkede årsregnskabet 1997/1998 ved en forhøjelse af omsætningen i resultatopgørelsen, og tilgodehavender fra salg i balancen blev forhøjet med 13,657 mio. kr., mens vareforbruget i resultatopgørelsen og varebeholdningerne i balancen blev forhøjet med 13,294 mio. kr.

Efterfølgende blev der den 2. juli 1999 bogført et køb af 59.000 enheder til en værdi af 1,357 mio. USD svarende til 9,744 mio. kr., hvorved varebeholdningerne og leverandørgælden steg i 1998/1999 med et tilsvarende beløb.

Den 16. december 1999 blev der indkøbt 21.000 enheder til en værdi af 630.000 USD svarende til 4,616 mio. kr. Effekten af transaktionen var, at varebeholdningen og leverandørgældende balancen i årsregnskabet 1999/2000 steg med et tilsvarende beløb.

Da der ikke var sket betaling, hverken fra MCT's eller fra Street Technology Inc.'s side, var MCT's tilgodehavende den 16. december 1999 således 12.521 USD, der pr. 30. september 2000 blev nedskrevet.

Bogføringen af transaktionerne med Street Technology Inc. blev foretaget med anvendelse af bruger id 2, der var knyttet til John Rasmussen.

I forhold til Marathon Technology Inc. blev der i regnskabsåret 1997/1998 den 28. juni 1998 bogført et salg af 60.329 enheder til en pris på 2.413.160 USD svarende til 16,529 mio. kr. De samme enheder blev efterfølgende ved kreditnota af 7. september 1998 tilbageført til en værdi, der nu udgjorde 16,010 mio. kr. For årsregnskabet 1998/1999 betød det, at omsætningen blev formindsket med 16,010 mio. kr. og vareforbruget med 15,997 mio. kr., der samtidig blev lagt til værdien af varebeholdningen.

Efterfølgende blev den 28. juni 1999 bogført et salg af 48.124 enheder til en samlet værdi på 1.995.960 USD, svarende til en værdi på 14,186 mio. kr., der indgik i omsætningen i regnskabsåret 1998/1999 tillige med et vareforbrug på 13,368 mio. kr. Tilgodehavenderne i balancen blev forhøjet med omsætningen og varebeholdningen blev nedskrevet med vareforbruget. Ifølge KPMG's undersøgelser var der for hovedparten af enhederne tale om enheder, der den 28. juni 1998 var solgt til Marathon Technology Inc., og den 7. september 1998 krediteret.

Mellemværendet blev i form af et køb, bogført den 8. december 1999, af 65.000 enheder til en værdi af 1.950.000 USD i det væsentlige udlignet. Differencen på 389.000 kr. blev nedskrevet

pr. 30. september 2000.

Bogføringen er med undtagelse af kreditnotaen til Marathon Technology Inc. den 7. september 1998 foretaget af John Rasmussen.

Revisionen konstaterede vedrørende tilgodehavenderne hos Street Technology Inc. og Marathon Technology Inc. i revisionsprotokollatet af 5. oktober 1999, at MCT havde et tilgodehavende hos hvert selskab på ca. 14 mio. kr., som ikke var dækket af selskabets debitorforsikring. Da der efter statusdagen var bogført en faktura fra Street Technology Inc på 1,357 mio. USD, var fordringen nedbragt til 4,659 mio. kr. John Rasmussen oplyste, at mellemværendet med Street Technology Inc. ville blive udlignet med fremtidigt køb, og han oplyste også, at der ikke, med hans kendskab til selskaberne, var en større risiko ved mellemværendet end almindelig debitorrisiko. På den baggrund, og da begge havde bekræftet mellemværendet, henholdt revisionen sig til John Rasmussens vurdering.

På bestyrelsesmødet samme dag blev de to mellemværender omtalt i tilknytning til ITP med en bemærkning om, at beløbene var væsentligt mindre end for så vidt angår ITP. På bestyrelsesmødet den 6. januar 2000 blev det oplyst, at de to debitorer var væk.

I revisionsprotokollatet af 20. november 2000 konstaterede revisionen, at en af ejerne af Street Technology Inc. tidligere havde været ansat hos MCT Inc. og hos JT Holding Danmark A/S, og at en strid mellem parterne var løst forligsmæssigt således, at JT Holding Danmark A/S overtog ca. 50 % af fordringen mod Street Technology Inc., hvorved MCT Inc. opnåede et tilgodehavende hos JT Holding Danmark A/S på 339.000 USD. Revisionen udtrykte i den forbindelse tvivl om, hvorvidt aftalen skulle offentliggøres efter § 19, stk. 1, i reglerne for udstedere af børsnoterede værdipapirer på Københavns Fondsbørs A/S, og anbefalede derfor en juridisk udtalelse. Forholdet ses ikke at være blevet drøftet på bestyrelsesmødet samme dag.

3.12. EuroA Technology

Vedrørende dette punkt henvises til Revisornævnets kendelse, der er refereret under punkt 9.

3.13. Regnskabsmæssig aktivering af udskudt skat.

I regnskabsåret 1999/2000 realiserede MCT et underskud, som medførte en udskudt skat på 27,112 mio. kr., der i årsregnskabets balance blev optaget som et aktiv. I bemærkningerne til anvendt regnskabspraksis i årsrapporten forklares behandlingen af udskudt skat med, at der

> "ved beregningen af den udskudte skat indgår den skattemæssige værdi af eventuelle skattemæssige underskud og hensættelser mv. i den udstrækning, det anses for sandsynligt, at disse vil kunne indeholdes i fremtidige skattemæssige resultater."

Revisionen forholdt sig til skatteaktivet i revisionsprotokollatet af 25. september 2000 vedrørende udkast til koncernregnskab og årsregnskab for 1999/2000. Det konstateredes heri, at beløbet var indtægtsført i resultatopgørelsen under skat af ordinært resultat og skat af ekstraordinære poster, hvilket udgør et beløb på sammenlagt 24,953 mio. kr. Skatteaktivet relaterede sig primært til hensættelser til tab på debitorer og varelager samt kurstab i forbindelse med valutaterminskontrakter indgået i forbindelse med den planlagte notering på Nasdaq. Da revisionen lagde vægt på ledelsens forventninger til de kommende års indtjening, hvilket understøttedes af, at selskabet havde haft stigende indtjening, og at skatteaktivet var opstået som følge af, hvad der betegnes som enkeltstående begivenheder, fandtes aktiveringen af den udskudte skat forsvarlig.

Ved den efterfølgende gennemgang for bestyrelsen den 26. september 2000, hvor revisorerne Harald Birkwald og Michael Nielsson fra PricewaterhouseCoopers og Arne B. Jepsen fra Ernst & Young deltog, blev spørgsmålet om den regnskabsmæssige behandling af skatten ikke drøftet i bestyrelsen.

Det offentliggjorte kvartalsregnskab, FOB 19/2000 af 20. november 2000, viste et underskud efter skat på 167,119 mio. kr. Skatten, der var samlet gjort op for ordinært resultat og ekstraordinære poster, blev indtægtsført i resultatopgørelsen med 61,694 mio. kr. og overført til balancen, hvor det samlede udskudte skatteaktiv udgjorde 89,288 mio. kr. pr. 30. september 2000. I bemærkningerne til kvartalsregnskabet anførtes, at ledelsen vurderede, at de udskudte skatteaktiver kunne anvendes ved kommende driftsoverskud i virksomheden.

I MCT's interne kvartalsregnskab af 23. november 2000 er der i bemærkningerne anført

usikkerhed med hensyn til værdien af det udskudte skatteaktiv. Det vurderedes dog, at selv ved en forsigtig vurdering, ville omsætningsfremgang og en større bruttomargin sikre, at der kunne ske udnyttelse af det udskudte skatteaktiv. Usikkerheden om den reelle værdi markeredes samtidig ved, at det nævntes, at værdien var afhængig af, at der fandtes en permanent løsning med hensyn til virksomhedens kapitalgrundlag og driftsfinansiering, navnlig da det ansvarlige lån på 150 mio. kr. forfaldt senest den 8. november 2001.

I revisionspåtegningen på regnskabet underskrevet af selskabets revisorer den 23. november 2000 blev der ikke taget forbehold vedrørende værdiansættelsen af det udskudte skatteaktiv eller optagelsen heraf som et aktiv i balancen. Det blev bemærket:

> "Som anført i ledelsens beretning er der aktiveret udskudt skatteaktiv på 89,3 mio. kr. vedrørende Memory Card Technology A/S. Værdien af skatteaktivet afhænger af den fremtidige indtjeningsevne, hvormed der er forbundet usikkerhed. Vi er enige i beskrivelsen af usikkerheden i ledelsens beretning, herunder betingelsen om en permanent løsning vedrørende selskabets kapitalgrundlag og driftsfinansiering. Vi har ikke fundet anledning til at anfægte ledelsens skøn over den fremtidige indtjeningsevne og dermed værdien af det."

Revisionen anførte det samme i revisionsprotokollatet af 23. november 2000. Det fremgik tillige af revisionsprotokollen, at revisionens vurdering af værdien af det udskudte skatteaktiv baserede sig på ledelsens vurdering, som den var udtrykt i kvartalsregnskabet, samt på gennemgang af indtjeningsprognoser og drøftelser med ledelsen.

Det samlede udskudte skatteaktiv blev udgiftsført i forbindelse med regnskabet for perioden 1. juli 2000 til 31. januar 2001, der blev offentliggjort ved FOB 6/2001 af 20. februar 2001. Det fremgik, at selskabet på grund af betalingsstandsningen havde besluttet at udgiftsføre skatteaktivet, som det bestod pr. 30. september 2000, fuldt ud, således at det udgik af balancen.

4. Forsøg på notering på Nasdaq og omkostningerne herved

Med henblik på MCT's likviditetsbehov til driften af virksomheden og fortsat ekspansion iværksattes en plan om aktieemission på Nasdaq-børsen i New York.

Emissionsplanerne drøftedes på bestyrelsesmødet i MCT den 6. januar 2000, og det fremgår af referatet, at provenuet primært skulle anvendes til opkøb af andre virksomheder, som i referatet angives som mindre kontraktsproducenter (EMS) i Europa, opkøb af produktionsfaciliteter og opkøb af konkurrenter i USA. John Rasmussen skulle til det formål lave en indkøbsliste.

Om emissionen fremgår endvidere af referatet:

> "Der har været kontakt til følgende: Aros, DDB, Carnegie, Fortis Bank (Holland), Salomon Smith Barney (UK) og DLJ (US). På baggrund af disse kontakter kan der anvises 2 mulige strategier for kapitaludvidelsen:
> a) Co-listning på Nasdaq – hente USD 100 mio. med et konsortie bestående af Salomon, Fortis og Aros.
> b) Kapitalen hentes i Kbh. i 2 omgange. Første DKK 300 mio. hentes nu, akkvisitioner gennemføres og på baggrund heraf hentes yderligere DKK 500 mio.
>
> JRT foretrækker en bemyndigelse til at arbejde videre med alternativ a – idet vi allerede nu opfører os som et selskab noteret på Nasdaq rent informationsmæssigt. Jf. Henning Bech (CFO) vil det være forholdsvis let at lægge om til US-baserede regnskabsprincipper.
>
> …
>
> KR og NO bemyndigede JRT til at fortsætte emissionsplanerne ud fra mulighed a."

Emissionen forventedes gennemført i april 2000. Som effekt af noteringen på Nasdaq ville kurssammenligningen blive nemmere i forhold til konkurrenter noteret på Nasdaq, ligesom MCT ville blive bedre i stand til at virkeliggøre vækstplanerne, såfremt kapitalen blev tilvejebragt på én gang.

Planerne om kapitaludvidelse og den samtidige notering på Nasdaq blev offentliggjort i FOB 2/2000 den 21. februar 2000, hvori det pointeredes, at der ikke var tale om et egentligt udbud af aktier, men at der ville blive udbudt op til 2.500.000 aktier, der søgtes noteret som amerikanske depotaktier gennem US Securities and Exchange Commission. Formålet med noteringen på Nasdaq blev beskrevet som en styrkelse af investorgrundlaget med amerikanske investorer, større sammenlignelighed med amerikanske konkurrenter og et bedre image som IT-virksomhed.

Det prospekt, der henvistes til i børsmeddelelsen af 21. februar 2000, forelå i udkast i marts 2000. Prospektet blev indleveret til de amerikanske børsmyndigheder, men det blev aldrig offentliggjort.

Prospektet indeholder en detaljeret gennemgang af de risikofaktorer, der knyttede sig til investering i MCT, på samme måde som børsprospektet. John Rasmussens betydning fremgik ved, at det var anført, at der var tegnet en særlig livsforsikring med en forsikringssum på cirka 3 millioner kroner. Yderligere henvistes der til virksomhedens sårbarhed i forhold til EMS-produktionen og eventuelle år 2000 problemer.

PricewaterhouseCoopers bekræftede i en påtegning som uafhængig revisor, at de konsoliderede balancer, resultatopgørelser m.v. i prospektet for årene 1996/1997, 1997/1998 og 1998/1999 var revideret, og at disse gav et retvisende billede af virksomheden.

Efter at bestyrelsen på et bestyrelsesmøde den 20. marts 2000, hvor også revisorerne deltog, bekræftede arbejdet mod en Nasdaq-notering, blev det på et bestyrelsesmøde den 23. maj 2000 besluttet at udskyde noteringen som følge af kursudviklingen på Nasdaq til efteråret 2000. Udsættelsen blev som tidligere nævnt offentliggjort den 26. september 2000 i FOB 12/2000. Af kommentarerne til årsregnskabet fremgår yderligere om Nasdaq:

> ”Hensættelsen på 56,7 mio. DKK, der vedrører urealiserede valutakurstab, kan henføres til bestyrelsens beslutning om at udsætte selskabets notering på NASDAQ indtil videre. Valutakurssikringen, der er foretaget i december 1999 og januar 2000, kan på baggrund af beslutningen ikke længere henføres til en konkret tidsmæssig forventning om modtagelse af emissions provenu i US Dollar. Hensættelsen er sket på basis af valutakurser gældende umiddelbart forud for bestyrelsens godkendelse af regnskabet. De konkrete valutaforretninger er MCT’s salg af 30 mio. US Dollars og 3,0 mio. Engelske Pund.”

Børsnoteringen på Nasdaq blev ikke gennemført.

John Rasmussen oplyste på bestyrelsesmødet den 23. maj 2000 om omkostningerne i forbindelse med forberedelsen af noteringen på Nasdaq i april 2000, at PricewaterhouseCoopers var af den opfattelse, at de afholdte omkostninger kunne aktiveres,

således at det ikke ville påvirke årets resultat.

Aktiveringen af børsemissionsomkostningerne skete under periodeafgrænsningsposter i balancen i årsregnskabet for 1999/2000. Af note 10 til regnskabet fremgår, at cirka 10,5 mio. kr. af de samlede periodeafgrænsningsposter vedrørte børsemissionen.

Omkostningerne blev efterfølgende udgiftsført i perioderegnskabet for 1. kvartal 2000/2001, hvilket blev meddelt i FOB 19/2000 den 20. november 2000, da både emissionen og kapitalforhøjelsen var udsat indtil videre. Udgiftsførelsen af emissionsomkostningerne nævnes tillige i revisionsprotokollatet af 23. november 2000.

Selv om John Rasmussen og Carl Peter Nielsen den 25. september 2000 havde afgivet en regnskabserklæring til selskabets revisorer, hvor de bekræftede, at alle pr. statusdagen påhvilende forpligtelser var medtaget i årsregnskabet, modtog Memory Card Technology A/S en faktura af 3. november 2000 fra advokatfirmaet Skadden, Arps, Slate, Meagher & Flom LLP svarende til ca. 2,2 mio. kr.

Der var ikke i årsregnskabet 1999/2000 hensat midler til dækning af advokatomkostninger i forbindelse med Nasdaq-projektet, og det var der heller ikke i kvartalsregnskabet for 1. kvartal 2000/2001, hvor de øvrige omkostninger blev udgiftsført.

5. Betalingsstandsningen og tiden op til betalingsstandsningen

Den 5. januar 2001 blev det bekendtgjort i FOB 1/2001, at John Trolle Rasmussen havde meddelt selskabets bestyrelse, at han ønskede at fratræde som administrerende direktør for MCT A/S, og at beslutningen skyldtes hans ønske om snarest at tage permanent ophold i udlandet. Det blev samtidig meddelt, at bestyrelsen havde valgt den tidligere indkøbsdirektør Lars Marcher som ny administrerende direktør.

I FOB 2/2001 af 18. januar 2001 bekendtgjorde selskabet, at bestyrelsen havde foretaget en væsentlig nedjustering af forventningerne til regnskabsåret 2000/2001 på baggrund af bl.a. forventningerne til regnskabsårets 2. kvartal. Det fremgik af meddelelsen, at der ud over de allerede foretagne nedskrivninger på varelagrene og debitorerne, som var meddelt i FOB nr.

19/2000, måtte foretages væsentlige yderligere nedskrivninger på såvel lagre som debitorer.

Den 29. januar 2001 anmeldte selskabet betalingsstandsning, og advokat Aage Tang Andersen blev udpeget som tilsyn.

Det fremgik af FOB 4/2001, at selskabet den 12. februar 2001 ville anmode om opretholdelse af betalingsstandsningen frem til den 29. april 2011, at selskabets aktiekapital måtte anses for tabt, og at der var forhandlinger med en række købere om salg af selskabets aktiver og aktiviteter. Den 12. februar 2001 blev betalingsstandsningen opretholdt frem til den 29. april 2001.

Under den fortsatte betalingsstandsning blev rapport for perioden 1. juli 2000 til 31. januar 2001 sendt til fondsbørsen den 20. februar 2001 (FOB 6/2001). Det fremgik af rapporten, at de seneste 4 måneders driftsresultat inklusive særlige hensættelser som følge af betalingsstandsningen viste et underskud før skat på 366,6 mio. kr., at periodens driftsresultat efter skat viste et underskud på 623,6 mio. kr., og at selskabets egenkapital pr. 31. januar 2001 var negativ med 511 mio. kr. Endelig fremgik det af meddelelsen, at der stadig var forhandlinger om salg af koncernens aktiviteter, men at aktiekapitalen, uanset et salg, måtte anses for tabt. Af bemærkningerne til resultatopgørelsen fremgik, at regnskabsperioden viste en negativ bruttofortjeneste på 346,6 mio. kr., hvoraf 124,4 mio. kr. kunne henføres til det første kvartal, og at den negative bruttofortjeneste skyldtes dels det fortsatte prisfald på selskabets rå- og færdigvarelagre, dels ukurans og teknologisk forældelse på samme. Det fremgik endvidere, at det som en konsekvens af betalingsstandsningen var besluttet at udgiftsføre det pr. 30. september 2000 aktiverede udskudte skatteaktiv på godt 89 mio. kr. Blandt periodens negative poster var udgifter til den planlagte børsemission på 15 mio. kr., valutakurstab på 32 mio. kr. og tab og hensættelser på debitorer på 31 mio. kr.

Tilsynet anmodede controller i MCT Jan Dyrby Ambæk om at analysere udviklingen i lagerværdierne i forbindelse med udarbejdelsen af årsregnskabet for 1999/2000. Det fremgår af Jan Dyrby Ambæks notat af 25. juli 2001, at lageret i forbindelse med regnskabsaflæggelsen var blevet opskrevet til værdier, der væsentligt oversteg indkøbspriserne for beholdningerne.

Betalingsstandsningen blev den 24. juli 2001 forlænget frem til den 28. oktober 2001.

6. Salget til Dataram

I FOB nr. 7/2001 af 16. marts 2001 blev det meddelt, at der var indgået aftale med Dataram, New Jersey, USA, om salg af MTC's aktiver og aktiviteter for en pris svarende til USD 32 mio. (ca. 260 mio. kr.), hvilket ville føre til en dividende til kreditorerne på 30-40 %. Af købesummen udgjorde USD 12 mio. betaling for goodwill. Aftalen var betinget af, at kreditorerne ikke havde indsigelser mod salget. Da ingen kreditorer protesterede, blev det i FOB 8/2001den 23. marts 2001 meddelt, at overdragelsen var endelig.

Overdragelsesaftalen omfattede i det væsentlige alle koncernens aktiver og aktiviteter, bortset fra likvid kassebeholdning, nogle mindre aktiver samt datterselskaber, hvori der ikke var aktiviteter. Endelig var det amerikanske datterselskab ikke omfattet af salget. Det fremgår af overdragelsesaftalens indledning, hvad overdragelsen omfatter (the "Business"), og afsnit 1 omhandler "Assets Not Purchased under the Agreement".

Punkt 1.2 beskriver de aktiver, der er omfattet af overdragelsen således: "The "Purchased Assets" are substantially all the assets, properties, rights, good will and claims acquired for, used in, held for use in, relating to or arising from the conduct of the business, wherever located, (excepting only such assets as are expressly excluded under this agreement) described as follows:…"

Punkt 1.3 vedrører "Assets Not Purchased under the Agreement", og blandt disse undtagne aktiver er erstatningskrav mod f.eks. revisionen ikke nævnt.

Det fremgår af Datarams årsrapport for perioden 16. marts 2001 til 30. april 2002, at årets resultat var -64.614.000 kr. Det er oplyst, at Dataram ophørte med at drive virksomhed i Danmark i løbet af få år.

7. Konkursboet

Efter gennemførelsen af salget til Dataram indgav MTC A/S egen konkursbegæring til

Skifteretten i Århus, og der afsagdes den 28. september 2001 konkursdekret. Advokat Aage Tang-Andersen og advokat Per Magid blev udpeget som kuratorer.

Kuratorernes gennemgang af forholdene i konkursboet viste, at der efter kuratorernes opfattelse var foretaget en række dispositioner, der havde ført til uberettigede forbedringer af selskabets officielle regnskaber for regnskabsårene 1998/1999 og 1999/2000 og første kvartal i 2000/2001, og at forholdene havde påført selskabet og dets kreditorer tab.

Kuratorerne var af den opfattelse, at selskabets tidligere administrerende direktør, bestyrelsen og revisionen var erstatningsansvarlige for selskabets tab. Advokat Per Magid skrev derfor den 30. april 2002 til de sagsøgte og rejste krav om betaling af 100 mio. kr. til konkursboet, idet konkursboet indtil videre havde begrænset erstatningskravet til dette beløb.

Da ingen af de sagsøgte kunne erkende at være erstatningsansvarlig, anlagde konkursboet herefter den 28. juni 2002 denne sag.

Kuratorerne fandt, at en række forhold burde undergives politimæssig efterforskning, og kuratorerne sendte derfor en redegørelse til Statsadvokaturen for særlig økonomisk kriminalitet (SØK).

Advokat Aage Tang Andersen blev under behandlingen af konkursboet erstattet af advokat Lars Grøngaard som kurator sammen med advokat Per Magid.

Den 29. september 2005 afholdtes der skiftesamling i konkursboet, og på mødet stadfæstede skifteretten boopgørelsen i medfør af konkurslovens § 149. Det fremgår af boopgørelsen, at boets endelige afslutning bl.a. afventede erstatningssagen. Efter ankefristens udløb skete der udlodning af ca. 237 mio. kr. til § 97-kravene svarende til en dividende på 37,49 %. Skifteretten angav i retsbogen, at sagen var sluttet. Af den fuldstændige rapport fra Erhvervsstyrelsen for Memory Card Technology A/S under konkurs fremgår under datoen 27. november 2007, at konkursbehandlingen er afsluttet den 29. september 2005, og at selskabet er opløst.

Det er oplyst, at konkursboets gældbog indeholder oplysning om 163 anmeldte fordringer.

Nordea Bank Danmark og Danske Bank har som krav i henhold til konkurslovens § 97 anmeldt henholdsvis godt 260 mio. kr. og godt 288 mio. kr. Udover disse beløb har de to banker også anmeldt betydelige krav omfattet af konkurslovens § 98. De øvrige kreditorer har anmeldt knap 84 mio. kr. som § 97-krav.

Skifteretten reassumerede bobehandlingen den 8. januar 2013 i forbindelse med en anmodning om godkendelse af a contosalærer til kuratorerne, hvorefter skifteretten udsatte sagen.

8. Straffesagen mod John Rasmussen

8.1. Rapporten fra KPMG

Kuratorernes henvendelse til SØK førte til, at SØK anmodede revisionsselskabet KPMG C. Jespersen (herefter KPMG) om at yde sagkyndig bistand i sagen. Revisionstemaet var i aftalebrev af 2. juli 2004 bl.a. angivet at være udarbejdelse af "En redegørelse for den regnskabsmæssige behandling af varebeholdninger i Memory Card Technology A/S i regnskabsårene 1998/1999 og 1999/2000, herunder i årsregnskaber og andre eksterne regnskabsrapporteringer. Redegørelsen skal bl.a. omfatte den anvendte regnskabspraksis samt eventuelt foretagne værdireguleringer m.v." Herudover skulle der redegøres for pengestrømme samt eventuelle regnskabsmæssige og skattemæssige forhold m.v. i relation til en række dispositioner i koncernen og en redegørelse for udviklingen i den økonomiske situation. Revisionstemaet blev den 5. januar 2005 udvidet til at omfatte spørgsmålet om der kunne være foretaget regnskabsmanipulation vedrørende andre transaktioner og regnskabsposter i koncernen end vedrørende varelageret, ligesom KPMG også blev anmodet om at redegøre for de ydede kreditfaciliteter til koncernen. Ved skrivelse af 12. september 2005 anmodede statsadvokaten om endnu en udvidelse af revisionstemaet.

Revisionsrapporten forelå 12. januar 2006. Konklusionerne blev sammenfattet således:

> "…
> KPMG har som anført indledningsvis gennemgået den regnskabsmæssige behandling af de væsentligste regnskabsposter i årsrapporterne for 1997/98 til 1999/00. Konklusionerne af KPMG's gennemgang, der er foretaget på basis af sagens materiale, kan sammenfattes således:

- De aflagte årsrapporter for MCT for årene 1997/98 til 1999/00 var alle væsentligt fejlbehæftede og var efter KPMG's opfattelse ikke retvisende, men misvisende. De aflagte årsrapporter og offentliggjorte regnskabsmeddelelser var dermed efter KPMG's opfattelse ikke egnede som grundlag for kreditvurdering, investorbeslutninger og kursdannelse på Københavns Fondsbørs.

- Korrigeret for de af KPMG konstaterede fejl ville årsrapporterne have udvist betydelige årlige underskud stigende fra -66 mio.DKK i 1997/98 til -192 mio.DKK i 1999/00.

- Egenkapitalen ville ved udgangen af regnskabsåret 1999/00 have udgjort -186 mio.DKK, og allerede ved udgangen af 1998/99 ville kapitaltilførelsen på 131 mio.DKK, som MCT opnåede ved børsintroduktionen i december 1997, have været tabt.

- De regnskabsmeddelelser, som MCT offentliggjorde i regnskabsåret 1999/00 var ligeledes væsentligt fejlbehæftede og efter KPMG's opfattelse ikke retvisende, men misvisende.

- De fejl, som årsrapporter og regnskabsmeddelelser var behæftet med, kan primær henføres til koncernens varebeholdninger.

I regnskabsårene 1998/99 og 1999/00 blev der således bogført betydelige opskrivninger af varebeholdninger i strid med regnskabslovgivningens bestemmelser og MCT's beskrevne anvendte regnskabspraksis. De bogførte opskrivninger udgjorde i alt ca. 300 mio.DKK.

Det er endvidere bl.a. konstateret, at der i regnskabsårene 1997/98 og 1998/99 blev bogført tilgang af varebeholdninger på i alt 42 mio.DKK, som på baggrund af sagens materiale må anses at have været fiktive. John Trolle oplyste efterfølgende over for revisionen, at en væsentlig andel af disse ikke-eksisterende varer var sendt til ombytning.

Det er konstateret, at der i regnskabsåret 1997/98 forsvandt varer med en samlet bogført værdi på 43 mio.DKK. Bogføringen af udokumenterede salgs- og indkøbstransaktioner i regnskabsåret 1997/98 indebar, at lagersvindet først blev tabsført i efterfølgende regnskabsår.

- Der er konstateret andre væsentlige fejl i de aflagte årsrapporter og offentliggjorte regnskabsmeddelelser for MCT koncernen vedrørende bl.a. ikke eliminerede interne avancer, ikke eksisterende tilgodehavender, og varebeholdninger som burde have været nedskrevet, hvilke forhold alle uberettiget forbedrede de fremlagte årsresultater.

- Koncernens oplyste nettoomsætning og vareforbrug i de tre regnskabsår var betydeligt fejlbehæftet, hvilket efterlod indtryk af et højere aktivitetsniveau,

end hvad reelt var tilfældet.

- Det er konstateret, at hovedparten af de foretagne bogføringstransaktioner, der ledte til de fejlbehæftede og efter KPMG's opfattelse ikke retvisende men misvisende årsrapporter, blev foretaget i MCT's økonomisystem ved anvendelse af bruger-id 2 henholdsvis 38. Der henvises til afsnit 7.3.

Det skal understreges, at KPMG's gennemgang ikke har omfattet alle regnskabsposter i de aflagte årsrapporter, hvorfor det ikke kan udelukkes, at også andre fejl har påvirket de aflagte årsrapporter i positiv eller negativ retning. Det er imidlertid KPMG's opfattelse, at eventuelle yderligere fejl ikke vil ændre afgørende ved ovennævnte konklusioner.

I den forbindelse henledes opmærksomheden dog på, at idet MCT's årsrapport for 1996/97 ikke har været omfattet af KPMG's gennemgang, så kan det ikke udelukkes, at en del af det tab, der af KPMG er henført til året 1997/98, rettelig burde have været henført til året 1996/97.

…"

Afsnit 8 handler om lagertilgange som ikke ses dokumenteret ved grundbilag, og afsnit 9 handler om opskrivning af varebeholdninger. KPMG's gennemgang afdækkede opskrivninger af varebeholdninger med henholdsvis ca. 67 mio. kr. og ca. 233 mio. kr. i regnskabsårene 1998/1999 og 1999/00.

Afsnit11 handler om ombytningsvarer, og afsnit 11.7.2 omhandler de indkøb, som er registreret i MCT's leverandørsystem hos leverandørerne Samsung, IBM og Fujitsu.

Afsnit 12 handler om mellemregninger mellem MCT og ITP, og afsnit 13 omhandler bogførte salgs- og indkøbstransaktioner, som der ikke i sagens materiale ses dokumentation for. I afsnit 13.1.5 er der redegjort for korrespondance i sagens materiale vedrørende bogførte udokumenterede salgs- og indkøbstransaktioner. Kapitel 14 handler om salg til Wooyang. Afsnit 15 handler om salg til Kiss Nordic i regnskabsåret 1999/2000, og kapitel 16 omhandler kontraktsalg.

Konkursboet har udarbejdet nedenstående skema til belysning af KPMG's korrektioner af MCT's varelager:

DKK 1.000	1997/98			1998/99			1999/00		
Varebeholdninger	Årsrapport	Korrektion	Korrigeret årsrapport	Årsrapport	Korrektion	Korrigeret årsrapport	Årsrapport	Korrektion	Korrigeret årsrapport
	110.929	-17.201	93.728	322.263	-125.450	196.813	489.502	-226.192	263.310

KPMG's korrektioner af de væsentligste samlede regnskabstal er af konkursboet sammenfattet således:

Mio.kr.	1997/98		1998/99		1999/2000	
	Officiel Årsrapport	Korrigeret årsrapport	Officiel årsrapport	Korrigeret årsrapport	Officiel årsrapport	Korrigeret årsrapport
Resultatopgørelse						
Nettoomsætning	447,3	269,5	623,1	429,6	1.266,9	1.056,1
Vareforbrug	376,1	275,5	504,1	410,4	1.059,5	1.011,3
Bruttofortjeneste	71,2	6,0	119,0	19,1	207,4	44,9
Nettoresultat	5,2	-65,9	16,7	-76,2	-57,9	-191,7
Aktiver						
Varebeholdninger	110,9	93,7	322,3	196,8	489,5	263,3
Tilgodehavender fra salg	83,3	22,6	146,0	92,1	319,3	257,2
Aktiver i alt	247,8	169,9	501,8	333,3	1.001,7	697,4
Passiver						
Egenkapital	155,2	84,1	170,6	6,5	112,3	-185,6
Passiver i alt	247,8	169,9	501,8	333,3	1.001,7	697,4

8.2. Tiltalen mod John Rasmussen og byrettens dom

Københavns Byret modtog den 12. december 2005 anklageskrift fra SØK og tillægsanklageskrift den 16. november 2006.

Tiltalen i forhold I, hvor også Henrik Sørensen var tiltalt, lyder således:

"**<u>Bedrageri af særlig grov beskaffenhed efter straffelovens § 279, jf. § 286, stk. 2,</u>**
ved i perioden fra juni 1997 til januar 2001, som henholdsvis administrerende direktør og hovedaktionær (Rasmussen) og økonomichef og senere økonomidirektør (Sørensen) i selskabet Memory Card Technology A/S for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding, svigagtigt at have formået Den Danske Bank, nu Danske Bank (herefter Den Danske Bank) og Unibank, nu Nordea Bank (herefter Unibank) til at yde selskabet Memory Card Technology A/S med tilhørende datterselskab (herefter MCT-koncernen) samlede kreditfaciliteter på op til 820.285.000 kr., idet de tiltalte bl.a. ved at foretage uberettigede opskrivninger af varelager og omsætningen samt ved at angive fiktive tilgodehavender foranledigede, at de aflagte regnskaber blev urigtige og vildledende, således at MCT-koncernens regnskabsmæssige og økonomiske forhold i perioden fremstod væsentlig bedre end de var, ligesom de tiltalte ved bl.a. udsendelsen af fondsbørsmeddelelser og budgetter, samt på møder og ved korrespondance med bankerne bestyrkede og udnyttede de urigtige og vildledende regnskabsmæssige og økonomiske oplysninger, alt hvorved de nævnte banker blev udsat for en væsentlig risiko for at lide et tab på indtil 820.285.000 kr. ligesom bankerne, da MCT-koncernen den 29. januar 2001 gik i betalingsstandsning og senere den 28. september 2001 gik konkurs faktisk led et tab på ikke under 454.200.160 kr."

Efter mere end 70 retsdage afsagde byretten dom i sagen den 3. oktober 2008. Dommen er bygget op med udgangspunkt i de enkelte punkter i KPMG's rapport.

Udover tiltalen for bedrageri af særlig grov beskaffenhed var John Rasmussen også tiltalt for bl.a. flere forhold af skyldnersvig af særlig grov beskaffenhed og momssvig af særlig grov beskaffenhed efter straffelovens § 289.

I præmisserne har byretten vedrørende forhold I skrevet følgende:

"Efter forklaringerne fra revisorerne om revisionsrapportens udfærdigelse, finder retten, at KPMG´s revisionsrapport, som forsvarerne ikke har indsigelser imod for så vidt angår de talmæssige opgørelser, kan lægges til grund ved sagens afgørelse. Revisorernes vurderinger i øvrigt om lovligheden af dispositioner, vurderinger af værdier samt revisorernes oplysninger om manglende bilagsmateriale vil ikke blive lagt til grund som bevist, men vil indgå i rettens vurdering sammen med de øvrige beviser.

Ved vurderingen af hvorvidt der i regnskaberne forekommer talmæssige oplysninger som gør, at regnskaberne bliver misvisende tages udgangspunkt i revisionsberetningens kapitel 8 om udokumenterede lagertilgange, sammenholdt med kapitel 11 om ombytningsvarer, kapitel 13 om udokumenterede køb og salg, samt i lageroptællingen pr. 8. januar 2000.

I regnskabsårene 1997/98 og 1998/99 blev der bogført lagertilgange på i alt 42,235 mio. kr. som nærmere beskrevet i revisionsrapportens kapitel 8. Det lægges til grund at der for disse lagertilgange ikke af revisorerne er fundet eksterne bilag der dokumenterer de registrerede lagertilgange, f.eks. i form af fragtbreve, fakturaer m.v. Lagertilgangene er konteret på kontiene for varebeholdning og vareforbrug på varelagerreguleringskonto11200.

Efter de af revisorerne afgivne forklaringer om KPMG´s eftersøgning efter de manglende bilag vedrørende disse lagertilgange sammenholdt med, at de øvrige bilag til regnskaberne er korrekt anbragt i bilagsmapperne og til de afgivne forklaringer om bogføringen i øvrigt, herunder revisorernes forklaringer om, at der var god orden i bilagene, lægges det til grund, at disse bilag ikke har eksisteret.

Lagertilgangene er bogført af bruger-id 2, som er "John". Uagtet John Rasmussen har forklaret, at det ikke er ham, som har foretaget disse bogføringer må det efter de afgivne forklaringer om brugen af edb-systemet lægges til grund, at bogføringen er foretaget af ham. Efterfølgende bogføringer er foretaget med bruger-id 38 som er "Henrik". Det lægges navnlig efter Henrik Sørensens egen forklaring til grund, at denne del af bogføringen er foretaget af ham.

De ombytningsvarer, som er omtalt i kapitel 11 er bogført indgået på lageret ved 6 posteringer i juni 1999, lige før regnskabsafslutningen, jf. revisionsrapportens kapitel 8. Varerne er ifølge revisionsrapportens kapitel 11 og ifølge bogføringen senere returneret til producenterne Siemens, Fujitsu og Samsung. Der er ikke forefundet eksterne bilag for disse returneringer, der entydigt viser, at disse varer er returneret og modtaget af producenterne. Der er alene fundet kreditnotaer, som bogføringssystemet selv genererede. Efter vidneforklaringerne, herunder specielt Guy Nelmes forklaring, findes det mod de tiltaltes forklaringer bevist, at varerne ikke blev returneret således som bogføringen giver udtryk af. Varerne var ligeledes ikke til stede på lageret ved lageroptællingen den 8. januar 2000.

Det fremgår af kapitel 13, at der er registreret en række køb og salg af varer, hvor man ikke har fundet eksterne bilag. En del af de omhandlede varer er desuden de varer, som er omhandlet i kapitel 8.

For så vidt angår chips, som ved lageroptællingen den 8. januar 2000 manglede på lageret bemærkes, at der i stort omfang er tale om varenumre, som er tilgået lageret uden dokumentation, jf. kapitel 8. Der er ikke fundet bilag eller andre eksterne dokumenter vedrørende disse chips.

På baggrund af ovenstående lægges det til grund, at de anførte chips er bogført indgået på lageret uden at der foreligger nærmere dokumentation for deres tilstedeværelse. En del af disse chips er ifølge bogføringssystemet returneret til producenterne uden at der foreligger ekstern dokumentation herfor. Andre er solgt uden at der er ekstern dokumentation herfor. De resterende som ifølge

bogføringen fortsat skulle være på lageret, fandtes ikke ved lageroptællingen den 8. januar 2000.

På denne baggrund findes det bevist, at disse chips, der i revisionsrapportens kapitel 8, tabel 62 … er opgjort til en samlet værdi af 39 mio. kr. ikke har eksisteret. Følgelig er de transaktioner, som er beskrevet i revisionsrapportens kapitel 8, 9, 10, 11 og 13 vedrørende disse chips ikke reelle. Bogføringerne af disse transaktioner har derfor medført, at regnskaberne er misvisende således om dette er opgjort i bilag KPMG-3.

Øvrige chips

For så vidt angår øvrige udokumenterede lagertilgange med en værdi af ca. 3 mio. kr., som er beskrevet i kapitel 8, findes ingen dokumentation for, hvorledes der er forholdt med disse. På denne baggrund finder retten det ikke tilstrækkeligt bevist, at disse lagertilgange ikke var reelle.

Lageropskrivninger for så vidt angår chips, der ikke er omfattet af ovenstående

Det fremgår af årsregnskaberne, at lagerværdien i regnskaberne er opgjort til gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris. Såfremt den aktuelle nettorealisationspris er lavere sker der nedskrivning til denne. Det er ikke i de aflagte regnskaber på noget tidspunkt oplyst, at der er sket fravigelse fra dette princip.

Gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris beregnes i Concorde-systemet i forbindelse med genberegning.

KPMG´s gennemgang af Concorde XAL-systemet, herunder beregningerne i forbindelse med kontrol af genberegningen viste, at der ikke skete fejlberegninger ved genberegningen.

Det findes på denne baggrund ikke sandsynliggjort, at der skulle være fejl i Concorde-XAL systemet, som skulle medføre, at lagerværdien generelt set ikke blev korrekt udregnet.

I forbindelse med regnskabsaflæggelsen bad de generalforsamlingsvalgte revisorer ifølge Henrik Sørensens og John Rasmussens forklaringer om at få dokumentation for markedspriserne på tidspunktet for regnskabsaflæggelsen. Efter bevisførelsen kan det ikke lægges til grund, at formålet med at få oplyst markedspriserne skulle være at fastsætte lagerværdien i regnskabet ud fra markedsprisen, således som de tiltalte har forklaret. Efter det i revisorernes arbejdspapir af 29. september 1999 anførte, var formålet derimod at sikre sig revisionsmæssigt bevis for, at nettorealisationsværdien ikke var lavere end anskaffelses- eller kostprisen.

Det lægges særligt for så vidt angår regnskabsåret 1999/2000 til grund, at revisorerne ikke modtog lagerværdierne fra Concorde systemet, men modtog nogle andre værdier på en excel-fil. Denne fil var blevet lavet af Henrik

Sørensen. Efter indholdet af de 8 andre filer, som gik forud for den fil, revisorerne fik, sammenholdt med den ovenfor under forklaringerne til kapitel 9 anførte mailkorrespondance mellem Henrik Sørensen og John Rasmussen, findes det bevist, at revisorerne ikke fik de korrekte værdier fra Concorde-systemet oplyst, men fik nogle andre højere værdier. Det findes videre bevist, at revisorerne ikke var klar over, at de værdier de fik, ikke var de korrekte gennemsnitlige kost- og anskaffelsespriser fra koncernens bogholderi.

For så vidt angår disse eksisterende lagervarer er de foretagne opskrivninger ikke i overensstemmelse med koncernens regnskabsprincipper. Opskrivningerne findes derfor at være i strid med Årsregnskabslovens § 34.

Kapitel 12 og 14

Det fremgår af revisionsrapportens tabel 87 …, at forskellen mellem MCT´s og ITP´s opgørelser af deres mellemværender er 6,4176 tUSD. Denne difference skyldes dels 3 + 5 fakturaer, som Bernard Senkowski i sin forklaring under hovedforhandlingen og ved afhøringen i USA har nægtet at have modtaget.

Ifølge revisionsrapporten er der ikke fundet eksterne bilag, som dokumenterer leverancer i henhold til disse fakturaer.

På denne baggrund lægges det til grund, at disse varer ikke har været afsendt, og at fakturaerne således ikke dækker over reelle salg.

Med hensyn til de bogførte lån til ITP har Bernard Senkowski forklaret, at han ikke har modtaget disse lån, men at han har modtaget betaling for nogle leverancer, som er foretaget i perioder kort forud for betalingerne, og hvor de fakturerede beløb stemmer nøje overens med størrelsen af de påståede lån. Det lægges på denne baggrund til grund, at disse betalinger har været betalinger for leverancer og ikke udlån.

Den i kapitel 14 anførte transaktion foregik i december måned 2000. På det tidspunkt havde bankerne modtaget det senest aflagte kvartalsregnskab. Transaktionen er derfor ikke medtaget i et regnskab, som har været offentliggjort eller som bankerne har fået som grundlag for kreditudvidelse.

Det fremgår af KPMG´s beregninger i KPMG-bilag 3, at denne transaktion ligeledes ikke er medtaget i de korrektioner, KPMG finder skal foretages i de aflagte regnskaber.

Da transaktionen ikke har været med i et offentliggjort regnskab og i øvrigt er foretaget på et tidspunkt, hvor MCT-koncernens sidste kreditudvidelse var sket har denne transaktion ingen betydning for bedømmelsen af forhold I, I a og I b.

Herefter findes det bevist, at regnskaberne ikke er korrekte for så vidt angår de i kapitel 12 anførte transaktioner, således som anført i KPMG bilag 3. Det findes derfor bevist, at regnskaberne på disse punkter er i strid med Årsregnskabslovens § 34.

Kapitel 15

Det lægges til grund, at der i dagene op til regnskabsårets afslutning den 30. juni 2000 blev solgt for 36,735 mio. kr. varer til Kiss Nordic. Disse varer var oprindeligt produceret til Force, som imidlertid havde fået økonomiske problemer. Det fremgår af salgsaftalen, at varerne kunne returneres inden 3 måneder.

Varerne blev aldrig fjernet fra MCT, men efter 3 måneder returneret.

Da aftalen gav køberen en returret i 3 måneder findes salget ikke at være af en sådan karakter, at det kunne medtages i regnskabet som et salg. Varerne burde derfor have været medtaget som lagerbeholdning i årsregnskabet.

Varerne blev efterfølgende under betalingsstandsningen solgt for 6,5 mio. kr.

Det er KPMG´s vurdering, at varerne allerede den 30. juni 2000 havde en meget lavere værdi og burde være afskrevet med ca. 30 mio. kr. i stedet for at blive registreret som et salg

Alene på baggrund af den opnåede pris ved salget i foråret 2001, sammenholdt med, at der i øvrigt ikke foreligger nærmere oplysninger om disse varers værdi findes det ikke at kunne lægges til grund, at varerne havde en lavere værdi den 30. juni 2000 og således burde være afskrevet som anført, hvorfor det ikke findes bevist, at regnskabet burde korrigeres som anført i KPMG Bilag-3.

Kapitel 16

Af aftalerne om kontraktproduktionen fremgår, at råvarerne tilhører kontraktparten og ikke MCT/MCM. Varerne befandt sig hos MCT/MCM i forbindelse med forarbejdningen. MCT/MCM var forpligtet til at tegne forsikring for råvarerne under opbevaringen.

Det fremgår af bogføringen, at der alene er modtaget et beløb fra Samsung/Fujitsu hvert år, svarende til prisen for den forarbejdning, MCT/MCM har foretaget. MCM/MCT har ikke haft omkostninger til råvarer i forbindelse med produktionen. Det modtagne beløb er herefter i årsregnskabet, men ikke i bogføringen, omregnet til et bruttobeløb ved anvendelse af en avanceprocent på 1,25. Dette medfører, at resultatopgørelsens omsætning og også vareforbrug blev forøget, hvorimod det ikke indvirkede på årets resultat eller på balancen.

Det fremgår af revisionsprotokollen vedr. regnskabsmøde den 29. september 1999, at revisorerne ved den første gennemgang af forholdene vedrørende kontraktproduktion ville optage en bemærkning herom i regnskabet, men at revisorerne, efter at John Rasmussen havde oplyst, at ejendomsretten til råvarerne formelt overgik til MCT/MCM i forbindelse med leveringen, frafaldt at komme med en bemærkning herom i regnskabet (protokollen).

John Rasmussen har forklaret, at dette er korrekt, med videre forklaret, at han vidste, at ejendomsretten forblev hos leverandørerne, hvilket også fremgår af kontrakterne.

Herefter findes det bevist, at John Rasmussen er skyldig i at have foranlediget misvisende ændringer af regnskabernes omsætning og vareforbrug som anført i KPMG-bilag 3. Da John Rasmussen har været bekendt med, at ejendomsretten ikke var overgået til MCT/MCM men fortsat var hos leverandørerne er det uden betydning for forsætsbedømmelsen, om revisorerne ikke har fundet anledning til at komme med en bemærkning om forholdet i i årsregnskaberne.

…

Forholdet til bankerne

Det fremgår af bankernes kreditindstillinger, at de fra MCT koncernen modtog de regnskaber og meddelelser, som koncernen offentliggjorde. Bankerne modtog ifølge forklaringerne fra bankvidnerne ikke andet materiale fra MCT, bortset fra i efteråret 2000 efter offentliggørelsen af det seneste årsregnskab, hvor man modtog ugentlige rapporter. Bankerne havde mulighed for at stille spørgsmål til koncernens ansatte og fik også de oplysninger de bad om i det omfang oplysningerne var tilgængelige for offentligheden. Det lægges derfor til grund, at det væsentligste grundlag for kreditvurderingen var MCT´s regnskaber. Det lægges videre efter bankvidnernes forklaringer til grund, at bankerne ikke betvivlede de oplysninger, som fremgik af regnskaberne.

Efter bankvidnernes forklaringer lægges det videre til grund, at bankerne ved bevillingen af kreditter og kreditudvidelser lagde vægt på stigende omsætning, samt at driften i sig selv gav overskud. Bankerne lagde vægt på, at der var et overskud, således at produktionen ikke skete med tab, mens størrelsen af overskuddet var af mindre betydning.

Som anført ovenfor findes det bevist, at regnskaberne var ukorrekte. Det findes i den forbindelse bevist, at regnskaberne viste for stor omsætning og overskud af driften, som i virkeligheden gav underskud.

Som anført i anklageskriftets forhold I blev der i det hele til sidst ydet 820 mio. kr. i kreditter. På baggrund af forklaringerne fra bankfolkene må det lægges til grund, at bankerne ikke ville have ydet kreditter i det anførte omfang på baggrund af de korrigerede regnskabstal. Herefter findes John Rasmussen, med de ændringer som er anført ovenfor, skyldig som beskrevet i anklageskriftets forhold I i at have formået Unibank og Den Danske Bank til at yde koncernen kreditter som beskrevet.

Henrik Sørensen deltog i dette som medarbejder i regnskabsafdelingen og senest som økonomichef. Hans medvirken var ikke ubetydelig, men arbejdet bestod for det meste i at udføre John Rasmussens ordre. Han findes på denne baggrund tillige skyldig med de ændringer, som er beskrevet ovenfor.

> Det følger af det ovenfor anførte, at regnskaberne for MCT/MCM var misvisende særligt for så vidt angår omsætning, vareforbrug og resultat.
> …"

John Rasmussen blev også fundet skyldig i andre forhold, og han blev straffet med fængsel i 6 år. John Rasmussen blev endvidere idømt en tillægsbøde på 1.150.000 kr. og frakendt retten indtil videre til at være stifter af eller direktør eller medlem af bestyrelsen i et selskab med begrænset ansvar, et selskab eller en forening, som kræver særlig offentlig godkendelse, eller en fond.

Henrik Sørensen blev straffet med fængsel i 2 år for bl.a. bedrageri af særlig grov karakter.

Byretten henviste erstatningskravene fra Danske Bank og Nordea til civilt søgsmål.

8.3. Østre Landsrets dom

Dommen blev anket til Østre Landsret, som den 2. december 2010 stadfæstede byrettens dom for så vidt angår John Rasmussen, mens Henrik Sørensen blev frifundet, da landsretten fandt, at han ikke på strafbar måde havde medvirket til, at selskabets regnskaber var blevet misvisende.

Også landsretten fandt det bevist, at John Rasmussen Trolle havde foretaget de indtastninger, der ifølge revisionsrapporten var foretaget af bruger-id-2. Landsretten tiltrådte endvidere, at der ikke havde eksisteret bilag vedrørende de udokumenterede lagertilgange, og at det kunne lægges til grund, at de chips, som de posterede lagertilgange angiveligt skulle vedrøre, aldrig havde eksisteret, og at posteringerne var fiktive. Landsretten fandt det også bevist, at de af John Rasmussen Trolle bogførte lagertilgange i de to regnskabsår med hensyn til ombytningsvarer, der skulle være returneret til leverandørerne, eller som havde indgået i udokumenterede købs- og salgstransaktioner eller som ikke fandtes ved lageroptællingen den 8. januar 2000 havde været fiktive med samlet ca. 42 mio. kr. Dette havde haft indflydelse på virksomhedens regnskab, herunder således at bruttoresultatet, de bogførte varebeholdninger og egenkapitalen blev forøget tilsvarende.

Vedrørende opskrivningerne af varebeholdningerne i regnskabsårene 1998/1999 og

1999/2000 henviste landsretten til revisionsrapportens kapitel 9, hvoraf fremgår, at der er i regnskabsårene 1998/1999 og 1999/2000 var foretaget opskrivninger af varebeholdningerne på henholdsvis ca. 67 mio. kr. og ca. 233 mio. kr., hvilke opskrivninger blev indtægtsført i koncernens resultatopgørelse ved reduktion af årets vareforbrug, og at disse opskrivninger medførte, at egenkapitalen for de pågældende regnskabsår blev forøget med henholdsvis ca. 67 mio. kr. og ca. 146 mio. kr. Landsretten henviste endvidere til KPMG- revisorernes forklaring om, at der i forbindelse med deres arbejde med Concorde-systemet ikke havde været problemer med at følge såvel revisionssporet som transaktions- og kontrolsporet. Landsretten lagde derfor til grund, at Concorde-systemets beregning af den gennemsnitlige anskaffelsespris var korrekt, og at det havde været uberettiget at opskrive værdien af varelagrene til verdensmarkedsprisen. Landsretten lagde endvidere til grund, at de uberettigede opskrivninger af varelageret til verdensmarkedsprisen havde haft samme indflydelse på regnskabet som de fiktive lagertilgange.

For så vidt angik ombytningsvarerne til leverandørerne Samsung, IBM og Fujitsu fandt landsretten, at der var tale om fiktive ombytningsvarer, og at disse varer havde haft samme indflydelse på regnskabet som de fiktive lagertilgange og de uberettigede opskrivninger.

Det var også landsrettens opfattelse, at virksomhedens regnskaber havde været misvisende, når det var anført, at ITP skyldte penge til virksomheden i form af varegæld og lån.

KPMG havde ifølge revisionsrapporten ikke fundet dokumentation for en række købs- og salgstransaktioner med 6 samhandelspartnere: Comtech, Street, ITP, Marathon, Fujitsu og EuroA. Landsretten lagde til grund, at transaktionerne med disse samhandelspartnere overvejende var foretaget af John Rasmussen Trolle. Landsretten fandt, at var ubetænkeligt at lægge til grund, at de chips, som disse købs- og salgstransaktioner skulle vedrøre, aldrig havde eksisteret, og at posteringerne var fiktive, og at transaktionerne havde haft indflydelse på virksomhedens regnskab.

Landsretten fandt ligesom byretten, at forholdene omtalt i revisionsrapportens kapitel 15 ikke kunne tillægges betydning.

Landsretten fandt i modsætning til byretten, at forholdene omtalt i revisionsrapportens kapitel

16 om kontraktomsætning ikke kunne tillægges betydning ved bedømmelsen af forhold I, idet det ikke kunne udelukkes, at John Rasmussen Trolle havde været af den opfattelse, at den regnskabsmæssige håndtering af denne produktion havde været berettiget.

Herefter fremgår følgende af landsrettens præmisser:

> "Sammenfatning vedrørende revisionsrapporten, herunder i forhold til de tiltalte
>
> Det fremgår af KPMG-bilag 3, at de forhold, der er omtalt i revisionsrapportens kapitel 8- 16, når der er taget højde for, at visse forhold er omtalt i flere kapitler, ville have medført, at årets nettoresultat for regnskabsåret 1997/98 havde været negativt med ca. 66 mio. kr., hvorimod årsrapporten viste et positivt nettoresultat på ca. 5,2 mio. kr. Egenkapitalen for dette regnskabsår burde ifølge KPMG have været ca. 84,1 mio. kr., mens årsrapporten viste en egenkapital på ca. 155,2 mio. kr.
>
> For regnskabsåret 1998/99 ville korrektionerne have medført, at årets nettoresultat var blevet negativt med ca. 76,2 mio. kr., mens årsrapporten viste et positivt nettoresultat på ca. 16,7 mio. kr. Egenkapitalen for dette regnskabsår burde ifølge KPMG have været positiv med ca. 6,5 mio. kr., mens årsrapporten viste en positiv egenkapital på ca. 170,6 mio. kr.
>
> Endelig ville korrektionerne for regnskabsåret 1999/00 have medført, at årets nettoresultat var blevet negativt med ca. 191,7 mio. kr., mens årsrapporten viste et negativt nettoresultat på ca. 57,8 mio. kr. Egenkapitalen for dette regnskabsår burde ifølge KPMG have været negativ med ca. 185,6 mio. kr., mens årsrapporten viste en positiv egenkapital på ca. 112,3 mio. kr.
>
> Som det fremgår ovenfor, kan de forhold, der fremgår af revisionsrapportens kapital 10, 14, 15 og 16 ikke tillægges betydning ved bedømmelsen af sagens forhold I, I A og I B. Disse forhold har imidlertid ifølge KPMG-bilag 3 ikke haft betydning for reguleringen af nettoresultatet og egenkapitalen i regnskabsåret 1997/98 og har kun haft relativt mindre betydning for disse poster i regnskabsårene 1998/99 og 1999/00.
>
> Landsretten finder derfor sammenfattende, at regnskaberne i disse regnskabsår i meget væsentlig grad har været misvisende i virksomhedens favør såvel i relation til nettoresultat som til egenkapital, og dette i en sådan grad, at virksomheden reelt ikke har haft et positivt nettoresultat i nogen af de tre regnskabsår.
>
> Efter det, der er anført ovenfor, har John Rasmussen haft kendskab til de forhold, som har gjort regnskaberne misvisende i det omfang, det fremgår af revisionsrapportens kapital 8, 9, 11, 12 og 13, herunder som følge af fiktive posteringer. Der er ikke efter bevisførelsen grundlag for at fastslå, at de

generalforsamlingsvalgte revisorer har været bekendt med disse misvisende forhold, fiktive posteringer eller brud på regnskabsprincipperne. Allerede derfor er det uden betydning for vurderingen af John Rasmussens strafansvar, at revisorerne ikke i forbindelse med revisionen er blevet opmærksomme på forholdene, og at der på årsrapporterne er givet såkaldt "blanke" revisionspåtegninger. Det bemærkes i denne forbindelse, at uanset om de generalforsamlingsvalgte revisorer var blevet opmærksomme på de fiktive forhold, ville dette ikke have haft betydning for vurderingen af John Rasmussens strafansvar, allerede fordi han selv var bekendt med, at forholdene var fiktive.
…"

Landsrettens præmisser vedrørende forholdet til bankerne er sålydende:

"Forholdet til bankerne, forhold I vedrørende John Rasmussen

Det kan efter bevisførelsen lægges til grund, at de misvisende årsrapporter for regnskabsårene 1997/98, 1998/99 og 1999/00 indgik med betydelig vægt i de to bankers vurderinger i forbindelse med kreditgivningen til virksomheden. Det kan endvidere lægges til grund, at bankerne ikke havde kendskab til de forhold, som gjorde regnskaberne misvisende. Endelig kan det i overensstemmelse med forklaringerne fra repræsentanterne for bankerne lægges til grund, at bankerne ikke - i hvert fald ikke tilnærmelsesvis i det skete omfang - ville have ydet kreditter til virksomheden, hvis disse havde været bekendt med, at regnskaberne var misvisende i det ovenfor fastslåede omfang, herunder navnlig at nettoresultatet i alle de tre regnskabsår var negativt.

De kreditter, som begge banker ydede virksomheden, var ydet uden sikkerhedsstillelse. Det fremgår af indholdet af begge bankers kreditindstillinger, at bankerne hver især var opmærksomme på, hvilke kreditter den anden bank ydede til virksomheden. Endelig fremgår det af en rapport fra august 1999, at man i Danske Bank var opmærksom på, at der var en betydelig kreditrisiko i MCT.

Landsretten finder imidlertid, at det efter det ovenfor anførte er godtgjort, at John Rasmussen - navnlig ved fremlæggelsen af de misvisende regnskaber og omtalen heraf på møder med bankerne i forbindelse med kreditgivningen - retsstridigt har fremkaldt, bestyrket eller udnyttet en vildfarelse hos bankerne om virksomhedens økonomiske forhold og derved bestemt disse til at yde kreditter i det opnående omfang, hvorved han har indset, at bankernes kalkulerede risiko for tab blev væsentligt forøget.

For så vidt angår anklageskriftets beskrivelse af, at John Rasmussen ved fondsbørsmeddelelser bestyrkede og udnyttede de urigtige og vildledende oplysninger over for bankerne bemærker landsretten, at det ikke nærmere under bevisførelsen er præciseret, hvilke specifikke fondsbørsmeddelelser dette angår. Efter formuleringen af anklageskriftet, og således som sagen er forelagt, finder landsretten det herefter betænkeligt at lade denne del af beskrivelsen i

> anklageskriftet indgå i domfældelsen.
>
> Landsretten finder herefter John Rasmussen skyldig i forhold I i det anførte omfang."

I forbindelse med at landsretten tiltrådte, at straffen for John Rasmussen var udmålt til fængsel i 6 år, udtalte landsretten, at der ikke havde været tale om rettergang inden rimelig tid, idet det første retsskridt var foretaget den 22. februar 2002 ved afsigelse af kendelse om ransagning, og sagen havde ligget stille i to perioder, sammenlagt ca. 8½ måned som følge af henholdsvis forhold hos anklagemyndigheden og Østre Landsret, før landsretten afsagde dom den 2. december 2010. Efter omfanget og karakteren af forhold I fandt landsretten, at straffen som udgangspunkt burde forhøjes, men når der blev taget hensyn til krænkelsen af EMRK artikel 6, var straffen passende bestemt.

Under byrettens behandling af straffesagen blev der afgivet vidneforklaring af ITP's ejer, Bernard Senkowski, og det fremgår bl.a. af hans forklaring, at John Rasmussen havde bedt ham gøre ham en tjeneste ved at skrive under på, at ITP skyldte MCT penge, selv om det forholdt sig omvendt, idet John Rasmussen havde sagt, at hvis han ikke skrev under, var der en meget lille chance for, at ITP ville få sit tilgodehavende fra MCT, og at han skrev under for at undgå, at ITP gik konkurs.

9. Revisornævnets kendelse

SØK klagede ved klageskrift af 1. oktober 2004 over de 4 sagsøgte revisorers udførelse af revision i regnskabsårene 1998/1999 og 1999/2000 for MCT. Klageskriftet indeholdt i alt 12 klagepunkter, hvoraf de 5 første vedrørte 1998/1999 og de 7 sidste 1999/2000. Ved klagens indgivelse var SØK bistået af KPMG, der som tidligere omtalt havde udarbejdet en rapport.

I Revisornævnets kendelse af 6. maj 2009 fremgår følgende vedrørende årsrapporten 1998/1999 og de 5 klagepunkter:

> "…
> **Vedrørende årsrapporten 1998/99:**
> Af hensyn til bedømmelsen af de nævnte forholds beløbsmæssige betydning i forhold til selskabets størrelse, bemærkes, at selskabet i 1998/99 ifølge årsrapporten havde en nettoomsætning på koncernbasis på. 623.117 tkr. og en bruttofortjeneste på 119.048 tkr.

Egenkapitalen var ved regnskabsårets udløb opgjort til 170.572 tkr., og balancesummen var 501.763 tkr.

Det første klagepunkt, klageskriftets punkt 5.10.

Dette klagepunkt vedrører spørgsmålet om værdiansættelsen i det pågældende regnskabsår af selskabets varelager. Der er ifølge klageren foretaget en opskrivning på mindst 42 mio. kr., der er bogført direkte på resultatopgørelsen. E&Y var udførende og PWC kontrollerende revisor vedrørende dette punkt. Af betydning for bedømmelsen skal særligt fremhæves følgende fra det af parterne fremlagte bilagsmateriale:

I årsrapporten for 1998/99 anføres på side 30:

"Varebeholdninger optages til gennemsnitlig anskaffelses eller kostpris og nedskrives til nettorealisationsværdi, hvis denne er lavere. Anskaffelsespris for råvarer, hjælpematerialer og indkøbte handelsvarer er leverandørens fakturapris. Kostpris for fremstillede færdigvarer omfatter anskaffelsespris for materialer og direkte løn med tillæg af indirekte produktionsomkostninger."

I et notat af 29. april 1999 fra PWC vedrørende et møde, der to dage tidligere havde været afholdt mellem regnskabschef Henrik Sørensen fra MCT og Michael Nielsen og Lars Thygesen fra PWC anføres bl.a:

"Lagre er en endog særdeles væsentlig regnskabspost i MCT koncernen og udgør pr. 30/6 1998 111 mio ud af en balancesum på 258 mio (45%). Af dette samlede lager udgør færdigvarelageret i moderselskabet ca. 22 mio. Råvarelageret i MCM udgjorde 88 mio."

Det anføres endvidere side 4:

"Ifølge HS (Henrik Sørensen) har selskabets praksis omkring ukuransnedskrivning været følgende: Såfremt der ikke har været omsætning på en vare i 6 måneder, nedskrives den med 50 % (idet chip 'en kan genbruges, jf. ovenfor), og har der ikke været omsætning på en vare i 12 måneder, nedskrives den med 100 %. I vore arbejdspapirer fra 1997/98 kan jeg nu kun finde refereret et princip, der hedder ingen omsætning på et varenummer i 12 måneder fører til en nedskrivning på 50 %.

Det er aftalt med HS, at han laver en opfølgning på omsætningen i 1998/1999 på de varenumre, hvorpå der blev nedskrevet i 1997/1998. Dette foretages for at give revisionsbevis for tilstrækkelig- heden af nedskrivningen. Vi skal gennemgå dette ved den løbende revision."

I et notat af 17. maj 1999 betegnet *"Audit strategies memorandum"* udarbejdet af E&Y ved Erling Lauridsen og Arne B. Jepsen anføres bl.a:

"Da koncernen siden introduktionen på Fondsbørsen har haft problemer med at opfylde egne budgetter, og senest i forbindelse med offentliggørelsen af halvårsresultatet har nedjusteret forventninger til årets resultat, skal vi i vor revision være ekstra opmærksom på de områder, hvor virksomheden måske

har problemer med at leve op til halvårsmeddelelsens forventninger, idet virksomheden her kan blive fristet til at foretage visse reguleringer for at tækkes investorerne."

Det anføres endvidere specifikt side 2 og side 4 om varelageret:

"Varebeholdningen udgør det kritiske område i virksomheden. Pr. 30. juni 1999 forventes de samlede varebeholdninger af både råvarer og færdigvarer at udgøre i størrelsesordnen 100-120 mill.kr."

Baseret på vores gennemgang er der ikke sket nogen væsentlige ændringer i det overordnede kontrolmiljø og vi anser det stadig for betryggende. Med ansættelsen af Henrik Sørensen (regnskabschef) samt Bjarne Krogh (finansiel kontroller) er funktionsadskillelsen i økonomifunktionen meget god.

Problemet er stadig at John Trolle er den eneste, der rigtigt er inde i lageret, og han har mulighed for at gå ind og justere lagerværdien, hvilket er en svaghed i systemet, idet disse justeringer ikke bliver dokumenteret godt nok.

Henrik Sørensen har lovet at få udarbejdet forretningsgangsbeskrivelser på de væsentlige områder."

PWC har i et notat af 27. september 1999 redegjort for den af PWC foretagne gennemgang af E&Y's arbejdspapirer på bl.a. dette punkt. Det er PWC's konklusion, at visse forhold burde drøftes med ledelsen, men der er ikke rejst væsentlige indvendinger.

I notatet anføres blandt andet:

"E&Y har ikke kunnet konstatere, om varelageret er værdiansat til gennemsnitlig anskaffelsespris, idet der er foretaget en såkaldt "genberegning" i varelagersystemet, som har medført en forøgelse af varelagerets værdi med ca. 50 mio kr. og en tilsvarende reduktion af vareforbruget. Der er ikke sikkerhed for, hvilke sammenhænge der gør sig gældende i denne genberegning, hvilket er omtalt i revisionsprotokollen."

I et notat af 6. oktober 1999 udfærdiget af E&Y med betegnelsen "Varelager" anføres bl.a, at visse konkrete varegrupper er overvurderet med ca. 27,8 mio kr.

Om genberegningen anføres bl.a.:

"Virksomhedens argumentation for genberegningsværdien, er at der mellem mange varer er et samspil via styklisterne, hvorfor det ikke giver et rigtigt billede at analysere varenumrene enkeltvis. Vi har forgæves forsøgt et gennemskue matematikken i genberegningen og vi er derfor af den opfattelse, at det er nødvendigt at konsultere en concorde programmør. Virksomheden har ikke villet imødegå os på dette punkt.

Om en konkret varekategori anføres, at den bogførte værdi på ca. 78,9 mio kr.

"Efter normale principper og danske regnskabsvejledninger" skulle nedskrives med ca. 13,5 mio kr. *"Da selskabets ledelse ikke mener, at dette vil give et retvisende billede, vurderer vi alle varenr. som et samlet lager".*

I revisionsprotokollen for 1998/99 af 5. oktober 1999 anføres under "Værdiansættelse af varebeholdninger ":

"Vi har konstateret, at den løbende beregning af gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris sker korrekt.

I forbindelse med regnskabsårets afslutning foretages der imidlertid i selskabets lagerstyringssystem en såkaldt genberegning af varebeholdningernes værdi. Genberegningen sker efter det oplyste for at justere for ændringer i anskaffelses- eller kostprisen for en vare opstået i perioden mellem tidspunktet for intern registrering af en salgsordre og det endelige produktions- og salgstidspunkt. Genberegningen medfører i 1998/99 en forøgelse af varebeholdningernes værdi på statusdagen på ca. 50 millioner DKK og en tilsvarende reduktion af vareforbruget for regnskabsåret 1998/99.

Vi har forsøgt at efterprøve den foretagne genberegning med henblik på at vurdere dens konsekvenser for beregningen af gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris. Vi har imidlertid måttet konstatere, at det ikke umiddelbart er teknisk muligt at nå til en underbygget og dokumenteret konklusion om, hvilke sammenhænge der gør sig gældende i forbindelse med genberegningen, og dermed om varebeholdningerne er værdiansat til korrekt opgjort gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris.

Denne usikkerhed har givet os anledning til at drøfte forholdet med administrerende direktør John Trolle. John Trolle har oplyst, at Concorde XAL i regnskabsåret 1999/2000 vil blive erstattet af et nyt lagerstyringssystem. I det nye lagerstyringssystem er det efter det oplyste ikke nødvendigt at foretage en genberegning for at opgøre værdien af selskabets varebeholdninger. På det grundlag har John Trolle ikke ønsket, at der anvendes yderligere ressourcer på at underbygge og dokumentere genberegningen i Concorde XAL."

Det anføres endvidere, at John Trolle har oplyst, at han anslår værdien af varebeholdningerne som væsentlig højere end den i årsregnskabet opførte værdi, på grund af en forventning om stigende priser. Herefter anføres i protokollen:

"Vore stikprøvevise analyser bekræfter direktionens vurdering, og på det grundlag har vi herefter fundet værdiansættelsen af selskabets varebeholdninger for forsvarlig."

På denne baggrund anfører Statsadvokaten, at årsrapporten for 1998/99 er behæftet med væsentlige fejl, da det ikke i årsregnskabet var oplyst, at der var sket opskrivning med 42.023 tkr., og at dette beløb i øvrigt ikke skulle have været indtægtsført, men bundet som en opskrivningsreserve på egenkapitalen. Klagepunktet er formuleret som følger:

Punkt 5.10.

Efter Statsadvokatens opfattelse burde PWC og E&Y på baggrund af de gennemførte revisionshandlinger have forsynet årsrapporten for MCT for 1998/99 med en revisionspåtegning med et forbehold som følge af manglende revisionsbevis for, at råvarer i koncernregnskabet blev værdiansat på basis af gennemsnitlig anskaffelsespris, jf daværende Bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m.v. af 22. februar 1996 § 5, stk. 1, nr. 6. Det er efter Statsadvokatens opfattelse en skærpende omstændighed, at revisorerne i planlægningsfasen af revisionen var bekendt med problemstillingen, ligesom revisionsarbejdet rent faktisk bekræftede, at det ikke kunne dokumenteres, at råvarelageret var optaget til gennemsnitlig anskaffelsespris. Efter Statsadvokatens opfattelse kan kritiske bemærkninger vedrørende forholdet i revisionsprotokollen ikke erstatte et forbehold i revisionspåtegningen, jf punkt 4.10 i revisionsvejledning 18 af marts 1991.

På baggrund af ovenstående er det Statsadvokatens opfattelse, at transaktionssporet og kontrolsporet vedrørende opgørelse af gennemsnitlig anskaffelsespris for råvarelageret ikke var til stede. Dette var efter Statsadvokatens opfattelse en overtrædelse af bekendtgørelse om erhvervsdrivende virksomheders bogføring, årsregnskaber og opbevaring af regnskabsmateriale af 21. august 1990 § 4. Efter Statsadvokatens opfattelse burde dette forhold derfor have været anført som supplerende oplysning i revisionspåtegningen jf daværende bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m.v. af 22. februar 1996 § 6, stk. 2, nr.3.

Af E&Y 's arbejdspapirer fremgår, at det blev vurderet, at det var nødvendigt med konsultation af en Concordeprogrammør, men at MCT ikke ville imødekomme revisorerne på dette punkt. Efter Statsadvokatens opfattelse burde revisorerne ikke have ladet sin revision begrænse som følge af at den reviderede virksomhed ikke ønskede at afsætte de nødvendige ressourcer.

Efter Statsadvokatens opfattelse har PWC og E&Y ikke dokumenteret at have opnået tilstrækkeligt revisionsbevis for, at betingelserne var til stede for at foretage en nettobetragtning ved sammenligning af bogført værdi og nettorealisationspris for henholdsvis det samlede råvarelager og det samlede færdigvarelager.

Varebeholdningernes væsentlighed taget i betragtning er det endvidere Statsadvokatens opfattelse, at årsrapporten burde have indeholdt oplysning om, at en væsentlig del af varebeholdningerne var værdiansat til nettorealisationsværdi. Efter Statsadvokatens opfattelse burde PWC og E&Y derfor have forsynet årsrapporten for MCT for 1998/99 med et forbehold for manglende oplysninger om, at en væsentlig del af varebeholdningerne var værdiansat til nettorealisationsværdi, jf. daværende Bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m. v. af 22. februar 1996 § 5 stk. 1 nr.2.

Det andet klagepunkt er betegnet punkt 6.6.
Dette klagepunkt vedrører tilstedeværelse og værdiansættelse af ombytningsvarer. Der blev i perioden fra den 11. juni til den 18. juni 1999

registreret 6 kreditnotater i MCM 's bogføring, til en samlet nettoværdi af 26.556 th. De pågældende kreditnotaer fandtes ikke i bogholderiet. E&Y var udførende revisor på denne opgave og PWC var kontrollerende. I et notat af 27. september 1999 anføres af PWC bl.a.:

"Revisionen af varekreditorerne i USD har givet anledning til at konstatere, at MCT på 3 kreditorer (IBM, Samsung og Fujitsu) har bogført en række debetposteringer. Der forefindes ingen ekstern dokumentation herpå. Posteringerne er foretaget af John Trolle. Grundlaget for posteringerne er efter det oplyste det forhold, at MCT har returneret en række defekte varer til de pågældende leverandører. Frem for at optage varebeholdningen med værdi under "vare-beholdninger" har JT optaget en værdi af forventet kreditnota under kreditorer.

Der hersker dog en vis usikkerhed hos E&Y om hvorvidt der er tale om, at MCT skal modtage kreditnotaer eller om hvorvidt MCT alene skal modtage erstatninger for de defekte varer (ombytninger).

Beløbsmæssigt er der tale om i alt TUSD 3.846 svarende til 27.434 tkr. Omposteringen fra varelager til kreditorer har givet anledning til en driftseffekt på 878 tkr. Driftseffekten skyldes så vidt vides, at der er sket ændringer i gennemsnitsprisen (faldende) fra tidspunktet for oprindeligt varekøb og indtil tidspunkt for posteringen af den forventede kreditnota. Lagersystemet har taget varebeholdningerne ud af lageret til den gennemsnitspris, som var gældende på afgangstidspunktet. Såfremt der alene skal modtages erstatninger (ombytninger) bør forholdet ikke give anledning til driftseffekt.

E&Y har forespurgt JT om forholdet og fået den ovenfor angivne forklaring. E&Y har samtidig i revisionen af varelageret konstateret, at lageret af defekte enheder er faldet meget drastisk i forhold til L/Y og har ikke foretaget yderligere.

Der er tale om et meget spinkelt revisionsbevis. Endvidere har en række af disse kreditorer nægtet at bekræfte saldiene (der er udsendt saldobreve til Samsung og Fujitsu, idet disse kreditorsaldi er i debet). Endelig er der ikke modtaget de faktiske kreditnotaer fra de 3 kreditorer efterfølgende".

I et notat om udført revision vedrørende kreditorer af 11. oktober 1999 anfører E&Y om disse tre kreditorer:

"Umiddelbart før status (18/6) er bogført to kreditnotaer på henholdsvis tkr. 2.854 og tkr. 497. Disse vedrører ifølge EBL returnerede varer, som John har bogført kreditnota på. Der findes ikke originalbilag fra IBM på disse kreditnotaer. De to kreditnotaer står pr. 6-9-99 som et tilgodehavende og er således ikke modregnet i betalingen af den skyldige saldo pr. 30-6-99."

…

"Ifølge Else B. Larsen (controller) er kreditnotaer på tkr. 13.721 og tkr. 2.736 bogført af John. MCM har aldrig fysisk modtaget disse kreditnotaer, hverken før eller efter status. Ej heller har Samsung villet bekræfte saldoen overfor den af

PWC udsendte saldomeddelelse.

Det samme anføres vedrørende Fujitsu. Herefter fremgår:

"EBL oplyser, at omtalte aftale er mundtlig mellem John og Fujitsu.

Kreditnotaerne er ifølge EBL bogført på baggrund af varekøb, som MCM har returneret da den oprindelige ordre tilsyneladende har vedrørt bestilling af fejldesigns. EBL oplyser, at John har orienteret hende om, at kreditnotaerne senere vil blive fulgt op af nye fakturaer fra Fujitsu. Vi har imidlertid ikke kunnet opnå dokumentation herfor.

Det er efter Statsadvokatens opfattelse ikke dokumenteret, at bekræftelse fra leverandørerne vedrørende modtagelse af ombytningsvarer senere blev indhentet.

I det følgende årsregnskab 1999/2000 blev ombytningsvarer/varebeholdninger relateret til de 6 kreditnotaer nedskrevet til 0 kr.

På baggrund heraf er klagepunktet formuleret som følger:

Punkt 6.6.

Bortset fra den indhentede ledelseserklæring foreligger der i revisorernes arbejdspapirer ikke dokumentation for, at der er gennemført revisionshandlinger vedrørende tilstedeværelsen og værdiansættelsen af ombytningsvarer optaget med 26.556 tkr. i koncernregnskabet for MCT.
Det er efter Statsadvokatens opfattelse ikke i overensstemmelse med god revisionsskik alene at basere sin revision af tilstedeværelse og værdiansættelse af ombytningsvarer på den indhentede ledelseserklæring.

Efter Statsadvokatens opfattelse burde PWC og E&Y derfor have forsynet årsrapporten for MTC for 1998/99 med et forbehold for manglende revisionsbevis for, at ombytningsvarer i koncernregnskabet var til stede og værdiansat korrekt, jf daværende bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m.v. af 22. februar 1996 § 5, stk. 1, nr.6.

Det tredje klagepunkt er betegnet punkt 7.5.
Dette klagepunkt vedrører spørgsmålet om tilstedeværelse og den korrekte værdiansættelse af defekte varer, der ikke var omfattet af forrige klagepunkt. E&Y var udførende og PWC kontrollerende revisor vedrørende dette spørgsmål. De defekte varer er i E&Y's arbejdspapirer optaget med en værdi af 13.405 tkr.

Det fremgår af E&Y's arbejdspapirer, at der er foretaget stikprøvevis optælling af hovedlageret. Af et notat af 1. juli 1999 herom fremgår bl.a:

"Som det fremgår af ovenstående oversigt har vi ved vores stikprøvevise kontroloptælling konstateret 3 fejlbehæftede poster ud af en stikprøvestørrelse på 35 stikprøver. Den samlede økonomiske effekt af differencerne kan

opgøres til ca. 20 tkr.

Det er statsadvokatens opfattelse, at der alene er foretaget optælling på hovedlageret og dermed ikke optælling af defekte varer.

Af førnævnte notat fra PWC af 29. april 1999 fremgår vedrørende dette:

"Omkostningerne vedrørende returnering af defekte varer er efter det oplyste forholdsvis beskeden. Der er ingen garantihensættelser opført i regnskabet. Selskabets supportchef Michael Iversen kan efter det oplyste udskrive en statistik over samtlige henvendelser vedrørende returnering af tidligere solgte produkter. Denne kan revisionsmæssigt anvendes dels til at spotte eventuelle væsentlige lagre af produkter, som historisk har været defekte, og dels til at skønne over muligheden for væsentlige ikke afsatte garantiomkostninger.

De tidligere returnerede defekte varer optages til en eller anden lagerværdi. Jeg er ikke klar over hvordan denne fastsættes, men argumentet er som tidligere nævnt, at chip'n kan loddes af og genanvendes eller sælges."

Det anføres i klageskriftet, at revisorerne ikke har foretaget en vurdering af, hvorledes en vares nettorealisationsværdi blev påvirket af, at varen var registreret som defekt. Revisorerne har alene sammenlignet bogført stykpris med gennemsnitlig salgspris på varer afhændet i perioden 1. juli til 20. september 1999 og har undladt at optælle defekte varer.

På baggrund heraf er klagepunktet formuleret som følger:

Punkt 7.5.

Det er Statsadvokatens opfattelse, at PWC og E&Y ikke har dokumenteret at have opnået tilstrækkeligt revisionsbevis vedrørende tilstedeværelse og værdiansættelse af defekte varer på 13.405 tkr. til at være i stand til at afgive revisionspåtegning uden forbehold på årsrapporten for 1998/99 for MCT.

Det fjerde klagepunkt er betegnet punkt 8.6.
Dette klagepunkt vedrører værdiansættelsen af et tilgodehavende hos en kunde i USA. PWC var udførende og E&Y kontrollerende revisor. Pr. 30. juni 1999 udgjorde den pågældende kunde, Innovative Technology Products, (ITP) gæld til MCT 40.379 tkr., heraf ca. 15.000 tkr. der havde været forfaldent i mere end 9 måneder. Der foretoges ikke systematisk rykning af denne kunde. John Trolle oplyste angiveligt, at der var tale om et personligt ejet firma med en meget velhavende ejer. Det havde ikke været muligt for PWC at indhente et regnskab for ITP, og en henvendelse til Dun & Bradstreet gav ikke noget anvendeligt resultat. PWC accepterede John Trolles vurdering af, at tilgodehavendet alene var behæftet med sædvanlig debitorrisiko. E&Y konkluderede efterfølgende, at gennemgangen af PWC's arbejdspapirer på dette punkt ikke gav anledning til bemærkninger. I revisionsprotokollen anføres herom bl.a.:

"Selskabet har på statusdagen et tilgodehavende hos en amerikansk kunde - ITP - på 5.605 TUSD eller 40.379 TDKK. Ud af det samlede tilgodehavende

vedrører 3.950 TUSD en række fakturaer fra henholdsvis ultimo 1997 og kalenderåret 1998, mens det resterende tilgodehavende på 1.655 TUSD væsentligst vedrører salg i perioden op mod regnskabsårets afslutning. Tilgodehavendet er ikke omfattet af selskabets debitorforsikringsaftale.

Samtidig har selskabet på statusdagen en gæld til ITP på 375 TUSD eller 2.702 TDKK. Medio september har Memory Card Manufacturing A/S betalt hovedparten af denne gæld, mens 1TP alene har indbetalt 798 TUSD af Memory Card Manufactring AS' tilgodehavende. Der er ikke sket forrentning af tilgodehavendet.

Ifølge John Trolle vil man fremadrettet indføre en ny procedure, således at gæld som følge afkøb hos ITP modregnes i Memory Card Manufacturing A/S' tilgodehavende hos ITP i stedet for som nu, hvor gælden betales kontant.
…"

Af referatet fra et regnskabsmøde den 29. september 1999 med deltagelse af samtlige indklagede revisorer og John Trolle fremgår herom bl.a:

"Problemstillingen vedr. MCM tilgodehavender hos ITP, Street Technology Inc. samt Marathon Technology Inc. blev drøftet og JT bekræftede de faktuelle forhold, som de var beskrevet i protokoludkastet. Det blev aftalt med JT, at det i protokollen tilføjes følgende "John Trolle redegjorde endvidere for de branchemæssige vilkår, herunder at det er normal kutyme, at der i perioder ydes lange kreditter mellem nært tilknyttede samarbejdspartnere".

Det blev endvidere aftalt, at revisorerne skulle sikre, at forespørgslen til Dun & Bradstreet vedr. ITP var foretaget korrekt (Efterfølgende kontrol heraf bekræftede, at forespørgslen var foretaget korrekt). PWC skulle endvidere forespørge sine kollegaer i US om de kunne indhente soliditetsoplysninger vedr. ITP (dette kunne ikke lade sig gøre). JT oplyste, at den indenfor branchen anvendte metode til kreditvurdering er, at man kontakter 3 til 4 af den pågældende virksomheds øvrige samarbejdspartnere med henblik på deres vurdering af kreditværdigheden.

JT ville undersøge, om han inden bestyrelsesmødet kunne formå sådanne eksterne parter om en udtalelse (dette lykkedes ikke)".

I et notat udarbejdet af Lars Thygesen, PWC, anføres om denne debitor med henvisning til en udregning i et regneark:

"Det ses at <u>såfremt kreditorsaldiene ikke løbende var blevet betalt kunne</u> MCM have nedbragt sit debitormellemværende til (...449 TUSD). Den historiske udvikling synes således at understøtte JT 's forklaring om, at mellemværendet vil blive aftegnet i takt med fremtidig modregning ved køb fra ITP idet JT oplyser, at det skal være den fremtidige procedure. Derimod må det siges, at opstillingen ikke i væsentligt omfang synes at understøtte JT' s forklaring om, der lige så tit har været nettogæld til ITP- dette har kun været tilfældet i juli, august og september 1997 samt i januar 1998. Ligeledes synes en gennemgang af debitorkontokort for perioden 1/7 1997 -30/ 6 1998 ikke at understøtte JT's

oplysninger om udligning "forfra" i stedet for "bagfra". Rent faktisk synes det klart at fremgå af kontokortet, at ITP løbende betaler MCM 's fakturaer i takt som de forfalder, bortset fra de fakturaer, som er åbne pr. 30/6 1999.

Vi har indhentet oplysninger fra Dun & Bradstreet på ITP jf. WPS. Denne oplysning kan imidlertid ikke tillægges synderlig revisionsbevisværdi i relation til værdiansættelsen, idet den ikke har karakter af en soliditetsoplysning. Det bemærkes dog, at ITP er et "Inc.", dvs. et selskab. Vi har via D&B søgt at indhente årsregnskabet for ITP, men dette er ikke offentligt tilgængeligt.

Vi har ligeledes indhentet kontokort på MCT USA 's mellemregning med ITP jf. regneark Dette viser imidlertid ikke særlige saldi, som kan tages i betragtning fsv. angår vurderingen af værdiansættelsen af i MCM.

Konklusionen er, at vi ikke er i stand til at imødegå JT 's skøn, hvorfor vi henholder os til JT's oplysninger. Vi vil dog omtale debitor i revisionsprotokollen."

Der måtte efterfølgende i december 1999 foretages betydelige hensættelser vedrørende denne debitor, og i den følgende årsrapport for 1999/2000 var tilgodehavendet nedskrevet med 27.613 tkr.

Klagepunktet er formuleret som følger:

Punkt 8.6.

Efter Statsadvokatens opfattelse kan revisionen af ITP's betalingsevne ikke alene baseres på oplysninger fra selskabets administrerende direktør. Efter Statsadvokatens opfattelse har revisorerne således ikke opnået et tilstrækkeligt revisionsbevis for værdiansættelsen af MCM's tilgodehavende hos ITP pr. 30. juni 1999 på 40.379.tkr.

Efter Statsadvokatens opfattelse burde PWC og E&Y på baggrund af de gennemførte revisionshandlinger have forsynet årsrapporten for MTC for 1998/99 med et forbehold for manglende revisionsbevis for, at tilgodehavende hos ITP i koncernregnskabet var værdiansat korrekt jf daværende bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m.v af 22. februar 1996 § 5, stk. 1, nr.6.

Efter Statsadvokatens opfattelse kan beskrivelse af forholdet i revisionsprotokollen ikke erstatte et forbehold i årsrapporten, jf revisionsvejledning 18 af marts 1991 punkt 4.10.

Det femte klagepunkt er betegnet punkt 9.8.
Dette klagepunkt vedrører såkaldt kontraktomsætning. PWC var udførende og E&Y kontrollerende revisor. Vedrørende en af de væsentlige kunder, Samsung Semiconductor Europe, (SSEG) anvendtes regnskabsmæssigt en teknik, der er beskrevet i et notat udarbejdet af Lars Thygesen i PWC's arbejdspapirer.

"Kontraktproduktion vedrører den situation, at Samsung i princippet kommer med samtlige råvarer (chips, printplader m. m.) og får MCM til at samle det. For dette modtager MCM et vederlag. Ejendomsretten til råvarerne forbliver Samsungs under hele processen.

Dette vederlag omregnes ved opstilling af årsregnskabet for MCM til dette beløb for omsætning henholdsvis vareforbrug, som vederlaget i form af bruttofortjeneste ville være udtryk for, såfremt det var MCM der for egen regning og risiko havde indkøbt råvarerne og foretaget bearbejdningen. Der anvendes en fiktiv/skønnet bruttoavance på 1,25 % i beregningen.

Efter min opfattelse er denne behandling - såfremt det er tilfældet, at risikoen for råvarerne aldrig overgår til MCM- ikke retvisende, slet ikke uden fyldestgørende omtale heraf i regnskabet. Det er derfor min opfattelse, at vi skal diskutere dette med selskabet. Iht. E&Y (Erling Lauridsen) blev fremgangsmåden drøftet ifm. børsprospektet, hvorfor jeg afventer diskussion herom med MNI/HBI. "

Af et referat af førnævnte regnskabsmøde den 29. september 1999, hvori deltog samtlige fire indklagede revisorer samt direktør John Trolle, fremgår vedrørende dette spørgsmål:

"JT redegjorde for den anvendte praksis omkring kontraktsproduktion, herunder at der i forbindelse med levering af komponenter /chips fra kontraktskunden, sker formel overgang af ejendomsretten (dette blev efterfølgende overfor MNI af JT dokumenteret ved eksempler på formelle købs- og salgsordrer samt formelle bekræftelser af ordrerne.) Som følge heraf blev det besluttet at slette særskilt afsnit herom i protokollen, herunder vor anbefaling af i regnskabet at omtale den anvendte praksis hvorefter dækningsbidraget omregnes til normal omsætning og vareforbrug…"

Af aftale gældende fra 1. oktober 1998 mellem Samsung Semiconductor Europe GMBH, Tyskland, og MCT fremgår bl.a.:

"17. Consigned material
Any ownership rights in the consigned Material shall remain with SSEG and shall not be transferred to MCT…"

Statsadvokaten har bl.a. med henvisning til, at det ikke af aftalen mellem SSEG og MCM fremgår, at ejendomsretten overgår til MCM, rejst følgende klage:

Punkt 9.8

Efter Statsadvokatens opfattelse burde PWC og E&Y have forsynet årsrapporten for MCT for 1998/99 med et forbehold vedrørende manglende revisionsbevis for, at der var grundlag for at indregne kontraktomsætning med 183.600 tkr. og tilknyttet vareforbrug med 181.304 tkr. i koncern- regnskabet, jf daværende bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m. v. af 22. februar 1996 § 5, stk. 1, nr 6.

Sammenfattende har statsadvokaten om regnskabsåret 1998/1999 gjort gældende, at

- Årsrapporten for MTC ikke har været retvisende på en række væsentlige områder.

- PWC og E&Y har ikke gennemført revisionen i overensstemmelse med god revisionsskik.

- Revisorerne havde ikke tilstrækkeligt grundlag til at afgive "blank" påtegning.

- Det er en skærpende omstændighed, at selskabet var børsnoteret, samt at flere forhold hver for sig kunne have begrundet et forbehold i revisionspåtegningen.

…"

De indklagede revisorers advokater kommenterede de enkelte klagepunkter, og revisorerne afgav forklaring for Revisornævnet. De indklagede påstod principalt klagen afvist, subsidiært at visse bilag skulle udgå af sagen, da klagen var baseret på revisionsfaglige vurderinger foretaget af KPMG, og KPMG kunne ikke anses for uafhængig og habil.

Revisornævnet fandt ikke, at KPMG's bistand til SØK kunne føre til sagens afvisning.

Revisornævnets afgørelse vedrørende de 5 klagepunkter er sålydende:

"Indledningsvis bemærkes, at det følger af § 57, stk. 3, i lov om godkendte revisorer og revisionsvirksomheder af 17. juni 2008, der trådte i kraft den 1. juli 2008, og § 30, stk. 4, i den tidligere lov nr. 302 af 30. april 2003 om statsautoriserede og registrerede revisorer, at spørgsmål om overtrædelser, der er begået før lovens ikrafttræden, afgøres efter de hidtil gældende regler. Denne sag afgøres derfor efter lov om statsautoriserede revisorer af 30. juni 1998 og den dagældende erklæringsbekendtgørelse og revisionsstandarder.

Videre bemærkes overordnet i relation til den bevismæssige vurdering, at det følger af Revisionsvejledning nr. 1 fra marts 1993, pkt. 7.13, at revisors arbejdspapirer skal dokumentere arten og omfanget samt resultatet af det udførte arbejde.

Nævnet finder endvidere anledning til at bemærke, at nævnet er opmærksom på, at der i forbindelse med efterforskningen er fremkommet oplysninger, der ikke var tilgængelige for de indklagede ved revisionen. Nævnet har således alene lagt vægt på oplysninger, der var kendt eller burde have været kendt for de indklagede på tidspunktet for den udførte revision.

Generelle indledende bemærkninger vedrørende årsrapporten for

1998/1999.

Nævnet bemærker, at det forhold, at de to revisionsfirmaer har delt opgaverne imellem sig, ikke kan føre til en differentieret bedømmelse af deres respektive ansvar, da de begge har underskrevet årsrapporten og dermed på lige fod står inde for de revisionsmæssige konklusioner, der er indeholdt heri.

Det anføres i ovennævnte "Audit strategies memorandum" fra maj 1999, som er udarbejdet af de indklagede Erling Lauridsen og Arne B. Jepsen, at virksomheden, der som anført var børsnoteret, har haft problemer med at leve op til forventningerne, og at virksomheden derfor *"kan blive fristet til at foretage visse reguleringer for at tækkes investorerne."* Bedømmelsen af de indklagedes adfærd må ses i lyset af, at de selv var opmærksomme på, at virksomheden kunne have interesser som beskrevet. Generelt må en sådan iagttagelse efter nævnets opfattelse medføre, at kravene til revisors agtpågivenhed skærpes.

Vedrørende de enkelte klagepunkter for 1998/1999:

Ad klagepunkt 5.10.

Af årsrapporten for MCT for 1998/99 fremgår under anvendt regnskabspraksis, at varebeholdninger med udgangspunkt i gennemsnitlig anskaffelsespris nedskrives til nettorealisationsværdi, hvis denne er lavere.

Det fremgår af revisionsprotokollatet af 5. oktober 1999, at "genberegning medfører i 1998/99 en forøgelse af varebeholdningernes værdi på statusdagen på ca. 50 mio. DKK..."

Der henvises i revisionsprotokollatet til direktørens vurdering, hvorefter nettorealisationsværdien af selskabets varebeholdning (under et) er væsentlig højere end værdien opført i årsrapporten.

Dette udsagn muliggør opskrivning i forhold til gennemsnitlig kostpris og medfører, at op - og nedskrivninger ses som et nettobeløb.

De indklagede har anført, at de ikke havde eller burde have haft viden om, at der skulle være sket en opskrivning af varebeholdningernes værdi. De indklagede havde opnået tilstrækkeligt revisionsbevis for, at varebeholdningerne var værdiansat til gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris.

Varebeholdninger udgjorde ifølge årsrapporten for 1998/1999 s. 33 over 60 % af balancesummen på 501 millioner kr.

Årsrapporten og revisionsprotokollatet for 1998/1999 er dateret 5. oktober 1999. E&Y's konklusion på revisionen af varelageret i MCM er dateret 6. oktober 1999, og må således antages at være udtryk for opfattelsen på erklæringstidspunktet.

PWC 's opfattelse fremgår af notat af 27. september 1999 vedrørende

gennemgangen af E&Y's arbejdspapirer på dette punkt.

Begge arbejdspapirer afslører væsentlige svagheder i de fremkomne revisionsbeviser, og nævnet finder ikke, at der er opnået en begrundet overbevisning om varebeholdningernes rigtighed. De under sagen fremkomne synspunkter og fremlagte bilag ændrer ikke herved.

Nævnet bemærker herved navnlig, at det i PWC's notat af 29. april 1999 s. 4 er anført, at oplysningerne fra regnskabschef Henrik Sørensen om den praksis, der har været anvendt ved ukuransnedskrivning, ikke er i overensstemmelse med den praksis, der fremgår af revisorernes egne arbejdspapirer fra det foregående år.

Nævnet bemærker videre, at det må betragtes som usædvanligt, at den administrerende direktør i en børsnoteret virksomhed selv foretog varelagerreguleringer, der ifølge førnævnte "Audit strategies memorandum" efter revisorernes opfattelse ikke blev dokumenteret godt nok. Også dette forhold burde have givet de indklagede anledning til forstærket opmærksomhed.

De indklagede har anført, at der i stedet blev foretaget væsentlig substansrevision.

Nævnet finder ikke, at den gennemførte substansrevision under de givne omstændigheder har været tilstrækkelig. Stikprøvevis optælling af varelageret og analyser af prisudviklingen på MCT's råvarer er således ikke tilstrækkeligt revisionsbevis for, at den gennemførte opskrivning, der af klager er opgjort til 50 mio., var acceptabel.

Efter en samlet vurdering - herunder på baggrund af de oplysninger som de indklagede havde til rådighed og som måtte give anledning til alvorlig tvivl om den korrekte værdiansættelse af disse for selskabets samlede økonomiske stilling afgørende aktiver - finder nævnet, at de indklagede, ved at undlade i revisionspåtegningen at tage forbehold dels for værdiansættelserne og dels for manglende oplysninger om, at en væsentlig del af varebeholdningerne var værdiansat til nettorealisationsværdi, skønt denne i revisionsprotokollen oplyses at være højere end anskaffelsesprisen, har tilsidesat såvel den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk. 1, nr. 6, og nr. 2, som regnskabsvejledning 8 af marts 1992, afsnit 40, hvorefter opgørelse skal foretages for hver vare — eller sammenlignelig varegruppe - for sig, og dermed har handlet i strid med god revisionsskik.

Nævnet kan endvidere tiltræde, at kritiske bemærkninger i revisionsprotokollen vedrørende den foretagne genberegning af varebeholdningernes værdi ikke kan erstatte et forbehold i revisionspåtegningen, jf. revisionsvejledning 18 fra marts 1991 punkt 4.10.

Derimod finder nævnet ikke, at klager har godtgjort, at transaktionssporet og kontrolsporet har været utilstrækkeligt. De indklagede frifindes derfor for denne del af klagepunktet.

Ad klagepunkt 6.6.

Det må lægges til grund, at varebeholdninger til en betydelig værdi blev optaget som et aktiv i årsregnskabet, baseret på en forventning om, at medkontrahenterne havde anerkendt eller ville anerkende, at der var tale om ombytningsvarer. Posteringerne var i vidt omfang foretaget af John Trolle selv. Kreditnotaer forelå ikke. Det anføres i PWC's notat af 27. september 1999, at en række af kreditorerne havde nægtet at bekræfte saldiene, og at der var tale om et "meget spinkelt revisionsbevis."

Det fremgår endvidere, at de defekte varer var udskilt fra det øvrige lager og derfor på optællings- tidspunktet fysisk befandt sig på selskabets lager. Det ville derfor ikke være muligt at opnå bekræftelse fra eksterne på, at varerne var modtaget.

Arbejdspapirerne dokumenterer kontrol af lagerets tilstedeværelse, herunder formentlig også de defekte varer. For så vidt angår værdiansættelsen har de indklagede særligt koncentreret sig om den fejlagtige indtægtsføring af 878 tkr. i forbindelse med bogføring foretaget af John Trolle.

De indklagede har foranlediget, at de defekte varer korrekt blev omklassificeret som varelager i stedet for at nedbringe gæld til leverandører. Den fejlagtige indtægtsføring oversteg ikke væsentlighedsgrænsen, som i planlægningsfasen var sat til 2,5 millioner kr.
Beløbet rapporteredes korrekt i revisionsprotokollen under "ikke rettede fejl".
Det må anses for sandsynliggjort, at defekte varer jævnligt er returneret og erstattet af andre. De indklagede havde herefter ikke særlig anledning til at betvivle, at det også ville være tilfældet for de omhandlede varer.

De indklagede frifindes derfor for dette klagepunkt.

Ad klagepunkt 7.5.

Det må lægges til grund, at MCT i betydeligt omfang har modtaget varer retur, der er betegnet som defekte. Dette, at en vare er defekt, må som udgangspunkt antages at påvirke værdien heraf i negativ retning, idet der skal tages hensyn til omkostninger ved at bringe varen i brugbar stand. Efter det oplyste lægger nævnet til grund, at de indklagede imidlertid ikke har foretaget en vurdering af, hvorledes en vares nettorealisationsværdi blev påvirket af, at varen var registreret som defekt.

Den omstændighed, at ledelsen oplyste, at omkostningerne ved at klargøre en defekt vare til salg er "forholdsvis beskeden", kunne ikke berettige de indklagede til at undlade at forholde sig til en sådan eventuel værdiforringelse eller til behovet for at foretage nedskrivning til dækning af omkostningerne ved at klargøre den beløbsmæssigt meget betydelige mængde defekte varer til salg.

Det må endvidere lægges til grund som ubestridt, at de indklagede ikke har foretaget stikprøvevis optælling af defektlageret, der er optaget til en værdi af 13,5 millioner kr. De indklagede har dermed ikke behørigt sikret sig tilstedeværelsen af dette lager.

På denne baggrund finder nævnet, at de indklagede ved at undlade i revisionspåtegningen at tage forbehold for tilstedeværelsen og værdiansættelserne af disse defekte varer – eller ved at stille krav til ledelsen om foretagelse af en passende nedskrivning i årsregnskabet – har handlet i strid med den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk.1, nr. 6 og derved har handlet i strid med god revisionsskik.

Ad klagepunkt 8.6.

Indledningsvis bemærkes, at der var tale om et tilgodehavende på over 40 millioner kr. pr. statusdagen. Det bemærkes herved, at det fremgår af årsrapporten for 1998/1999 s.33, at de samlede udestående fordringer udgjorde knap 149 millioner kr. Det anføres i årsrapporten s.30, at tilgodehavender værdiansættes på grundlag af en individuel vurdering af tabsrisici på de enkelte debitorer.

De indklagede var som anført i Lars Thygesens notat af 29. september 1999 opmærksomme på, at samhandelsmønsteret med denne kunde var ganske atypisk derved, at MCT betalte til tiden og undlod at nedbringe sit tilgodehavende ved modregning. Lars Thygesen konstaterede også, at hans gennemgang ikke syntes at understøtte John Trolles oplysninger om ITP's betalingsmønster. Dette skal sammenholdes med, at det ikke var muligt, at få præcise, anvendelige informationer om ITP hverken fra Dun & Bradstreet eller fra PWC's kolleger i USA. Endelig bemærkes, at det heller ikke lykkedes for John Trolle at skaffe oplysninger om ITP fra andre virksomheder, som han havde oplyst, at han ville gøre.

Af det samlede tilgodehavende var ca. 30 millioner kr. overforfaldne på dette tidspunkt. Efter nævnets opfattelse indikerede dette en forøget risiko for, at ITP ikke ville indfri tilgodehavendet. Dette forhold understøtter ej heller John Trolles udtalelse om, at det var normal kutyme, at der i perioder ydedes lange kreditter mellem nært tilknyttede samarbejdspartnere. Hvis dette havde været tilfældet, ville fordringen ikke være registreret som overforfalden. Forlængelse af kredittider kan lige så vel være udtryk for manglende betalingsevne. Der er ikke forelagt oplysninger om, at sikkerhedsstillelse har været drøftet.

Efter det således anførte finder nævnet, at de indklagede ved at undlade i påtegningen på årsregnskabet at tage forbehold for værdiansættelsen af dette væsentlige tilgodehavende, har overtrådt den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk. 1, nr. 4 og dermed handlet i strid med god revisionsskik.

Det tiltrædes som anført af klageren, at omtale af forholdet i revisionsprotokollen, der ikke som udgangspunkt er offentligt tilgængelig, ikke kan erstatte forbehold i regnskabets revisionspåtegning.

Ad klagepunkt 9.8.

Det fremgår af årsrapporten for 1998/1999 s. 36, at "øvrig nettoomsætning"

udgør 183,6 millioner kr. eller 29,5 % af den samlede nettoomsætning. Det må imidlertid lægges til grund, at der ikke er tale om en omsætning i sædvanlig forstand men om, at MCT har udført arbejde for Samsung og har udregnet en tænkt omsætning baseret herpå.

Det er påpeget i Lars Thygesens notat af 29. september 1999, at ejendomsretten (risikoen) aldrig overgik til MCT, og at det derfor ikke var korrekt at indregne værdien af varerne i omsætningen.
Det af de indklagede anførte om, at MCT bar den væsentligste risiko, understøttes ikke af aftalens ordlyd eller af den anvendte fremgangsmåde ved fakturering, der alene omfattede et såkaldt "Module Processing Fee", der i 1998/1999 beløb sig til 2.296 tkr.

Det anføres af de indklagede, at John Trolle på et møde den 29. september 1999 oplyste, at der skete overgang af ejendomsretten. Dette skulle angiveligt senere være dokumenteret ved formelle købs- og salgsordrer.

Nævnet bemærker, at sådanne ikke findes i de indklagedes arbejdspapirer eller i øvrigt er fremlagt for nævnet. Oplysningen om overgang af ejendomsretten stemmer heller ikke overens med den anvendte faktureringspraksis, der efter det oplyste netop kun omfattede det føromtalte "Module Processing Fee". På denne baggrund var det ikke dokumenteret for de indklagede, at ejendomsretten var overgået som hævdet.

Nævnet tiltræder derfor det af klageren anførte om, at de indklagede i påtegningen på årsrapporten for 1998/1999 burde have taget forbehold for indregningen af kontraktomsætningen og det dertil knyttede vareforbrug. Ved at undlade dette, har de indklagede overtrådt den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk. 1, nr. 6 og har dermed handlet i strid med god revisionsskik."

De 7 klagepunkter vedrørende årsrapporten 1999/2000:

"Vedrørende årsrapporten 1999/2000:

Af årsrapporten for 1999/2000 fremgår, at selskabets omsætning for dette regnskabsår udgjorde 1.266.906 tkr., bruttofortjeneste 207.382 tkr., egenkapitalen 112.272 tkr. og balancesummen 1.001.745 tkr.

Klagepunkt 11.10 vedrører værdiansættelse af varebeholdninger Der er tale om såvel råvarer som færdigvarer. Klagepunktet er således til dels af samme karakter som punkt 5.10. PWC var udførende og E&Y kontrollerende revisor vedrørende begge kategorier.

Det anføres i årsrapporten s. 23, at varebeholdninger er optaget til gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris og nedskrives til nettorealisationsværdi, hvis denne er lavere. Det er ikke anført, at der kan forekomme opskrivninger. I et planlægningsnotat af 22. juni 2000 anfører PWC bl.a., at selskabets kontrolmiljø

vedrørende rutinetransaktioner er fornuftigt og forsvarligt. Derimod anses selskabets indsats for at sikre en korrekt optagelse af varelager for mindre tilfredsstillende. Det anføres i denne forbindelse:

"For så vidt angår ikke-rutinetransaktioner, herunder selskabets egenindsats for at sikre en retvisende optagelse i regnskabet af den væsentlige regnskabspost varelager, er det vores opfattelse, at selskabets kontrolmiljø er mindre tilfredsstillende. Vi vurderer således, at selskabets ledelseskontroller ikke i alle tilfælde vil være i stand til at opdage og korrigere svigt i applikationskontroller.

MCT synes i visse situationer at søge at løse og dokumentere kontrolmæssige og regnskabsmæssige problemstillinger med en omhu og indsats som burde forbedres, ikke mindst når henses til at selskabet er børsnoteret og ønsker listing på Nasdaq.

Endvidere har selskabet ikke i alle tilfælde demonstreret en fornøden forståelse for, at det er selskabet, som har bevisbyrden for årsregnskabets udsagn.

Det er derfor vigtigt, at revisor forholder sig konstruktiv og kritisk til den fremlagte dokumentation.

Uanset at bestyrelsen består af erfarne erhvervsfolk er JT i kraft af sin hovedaktionærstatus i stand til at udøve en bestemmende indflydelse på selskabets forhold. Der er derfor risiko for, at bestyrelsen ikke udgør et aktivt kontrolorgan overfor direktionen.

Sammenfattende er det således vor opfattelse, at selskabets kontrolmiljø må karakteriseres med en risikoprofil som middel til høj."

Under *"Risikovurdering og revisionens udførelse "* anføres om varelager og defekte varer:

"Varebeholdninger udsættes for en såkaldt genberegning, hvis baggrund og evne til at generere korrekte registreringer ikke er fuldt oplyst og dokumenteret.

Under varebeholdninger er indeholdt værdi af råvarer, som fysisk er sendt til ombytning til leverandører. Der foreligger kun ringe revisionsbevis vedrørende tilstedeværelsen af dette lager.

I varebeholdninger indgår en beholdning af defekte varer, som ikke er optalt og ikke er nedskrevet."

I et bilag til samme notat anføres side 9:

"Selskabet anvender Concorde som MPS-software. Heri findes en genberegningsfunktionalitet, som påvirker værdiansættelsen af varebeholdninger. Baggrunden for denne funktionalitet har selskabet beskrevet mundtligt for revisor, men der er intet ordentligt kontrolspor. Der er ikke foretaget validering af selskabets beskrivelse af funktionaliteten og systemets evne til at regne rigtigt er ikke testet."

"Vi planlægger i august 2000 - før den egentlige revision af årsregnskabet påbegynder - at revidere funktionalitetens baggrund og evne til at generere korrekte registreringer ved at udføre dummyregistreringer i et testmiljø."

Efterfølgende, i et notat af 23. august 2000, anførte PWC herom:

"Selskabet har tidligere oplyst at genberegningen sker samlet for alle lokationer under et, når et varenummer forefindes på flere lagerlokationer. Derfor er det oplyst, at der kan være en genberegnings effekt på en lagerlokation, selvom der kun har været tilgangstransaktioner på varenummeret på de øvrige lagerlokationer. Vi har (...) konstateret, at der er sket værdiændringer på en lagerlokation, selvom der ikke har været tilgangstransaktioner på denne.

…

Selskabet er således fortsat ikke i besiddelse af fuldstændig og tilgængelig dokumentation for systemets genberegningsfunktionalitet. Selskabet er derfor fortsat ikke i fuldt omfang i stand til at dokumentere rigtigheden af de foretagne genberegningstransaktioner, og dermed om varebeholdningerne er værdiansat til korrekt opgjort gennemsnitlig anskaffelses eller kostpris."

E&Y har efter gennemgang af PWC's arbejdspapirer for begge varekategorier konkluderet, at PWC's arbejde var fornuftigt dokumenteret, og at resterende usikkerhed ikke oversteg væsentlighedsniveauet.

Forholdet vedrørende den manglende sporbarhed vedrørende genberegning er omtalt i revisionsprotokollen af 25. september 2000 med henvisning til revisionsprotokollen fra det foregående regnskabsår.

Efter at selskabet var trådt i betalingsstandsning, konkluderede den tidligere ansatte Jan Dyrby i en undersøgelse udført for tilsynet, at egenkapitalen i MCT pr. 30. juni 2000 ville have været negativ med ca. 61 mio kr., hvis der ikke havde været foretaget opskrivning af varelageret.

De revisionshandlinger, som hhv. E&Y og PWC foretog, var ifølge klageren utilstrækkelige til at sikre, at der ikke fandt opskrivning af varebeholdninger sted over resultatopgørelsen, da PWC undersøgte, om varerne var optaget til gennemsnitlig anskaffelsespris, mens E&Y sammenholdt netto-realisationsværdien med bogført værdi.

En beregning, foretaget af KPMG for SØK på basis af 30 varenumre på MCT 's lager, viser, at den beregnede værdi er 95.385 th. lavere end angivet i årsregnskabet. Endvidere er opskrivningen ikke omtalt i årsregnskabet, og opskrivningen er ifølge KPMG indtægtsført i resultatopgørelsen og ikke på egenkapitalen, ligesom der ikke er foretaget opskrivningshenlæggelse. Dette har samlet givet anledning til følgende klagepunkt.

Punkt 11.10

Efter Statsadvokatens opfattelse burde PWC og E&Y på baggrund af de gennemførte revisionshandlinger have forsynet årsrapporten for MTC for 1999/00 med forbehold for manglende revisionsbevis for, at varebeholdninger i koncernregnskabet og årsregnskabet var værdiansat på basis af gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris, jf. daværende bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m. v. af 22. februar 1996 § 5, stk. 1, nr. 6. Efter Statsadvokatens opfattelse kan beskrivelse af forholdet i revisionsprotokollen ikke erstatte et forbehold i årsrapporten jf. daværende revisionsvejledning 18 fra marts 1991, punkt 4.10.

Efter Statsadvokatens opfattelse er det en skærpende omstændighed, at revisorerne også i forbindelse med revisionen af årsrapporten for 1998/99 konstaterede, at der ikke forelå dokumentation for positive varelagerreguleringer på ca. 50 mio. kr., som relaterede sig til det samme forhold, som dette klagepunkt omhandler, jf bilag 4Q, side 42-43.

På baggrund af ovenstående er det Statsadvokatens opfattelse, at transaktionssporet og kontrolsporet vedrørende opgørelse af gennemsnitlig anskaffelses- og kostpris for varebeholdninger ikke var til stede. Dette er efter Statsadvokatens opfattelse en overtrædelse af § 8 i bogføringsloven af 23. december 1998. Efter Statsadvokatens opfattelse burde forholdet derfor have været anført som supplerende oplysning i revisionspåtegningen, jf daværende bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m. v. af 22. februar 1996 § 6 stk. 2 nr. 3.

Efter Statsadvokatens opfattelse har PWC og E&Y ikke dokumenteret at have opnået tilstrækkeligt revisionsbevis for, at betingelserne var til stede for at foretage en nettobetragtning ved sammenligning af bogført værdi og nettorealisationspris for henholdsvis det samlede råvarelager og det samlede færdigvarelager.

Klagepunkt 12.6 vedrører interne avancer på råvarelageret. PWC var her udførende og E&Y kontrollerende revisor. Det anføres i det førnævnte af PWC udarbejdede planlægningsnotat af 22. juni 2000 bl.a.:

"Der er væsentlig samhandel mellem koncernens selskaber. En række selskaber er alene salgsselskaber med ingen eller kun meget beskedent varelager. Produktionsselskaberne i Australien og USA har imidlertid væsentlige lagre, som kan være handlet internt. Selskabet har hidtil ikke været meget opmærksom på spørgsmålet om aktiveret intern avance. Selskabets koncern- rapportering er på dette punkt mangelfuld…"

I et internt arbejdsdokument af 8. juni 2000 med tilføjelse af 14. september 2000 anfører medarbejdere fra PWC herom bl.a.:

"På baggrund af ovenstående er jeg enig i, at intet indikerer, at der i koncernens lagre er indeholdt væsentlig intern avance."

E&Y har ikke kommenteret disse forhold i sin gennemgang af PWC 's arbejdspapirer.

Statsadvokaten har på basis af MCT's bogføring udarbejdet en oversigt over stedfundne overdragelser af råvarelageret mellem MCT og MCT USA. Oversigten viser, at det samlede råvarelager overdrages 8 gange i perioden fra 1. oktober til 26. november 1999 og således, at MCT, som pr. 1. oktober var ejer af varelageret, også er det pr. 26. november. Det fremgår endvidere af oversigten, at transaktionerne fortrinsvis på grund af stigende kurs på USD har påvirket værdien af råvarelageret med 10.784 tkr.

Dette har givet anledning til følgende klagepunkt.

Punkt 12.6

Det er Statsadvokatens opfattelse, at PWC og E&Y ikke har dokumenteret at have opnået tilstrækkeligt revisionsbevis vedrørende interne avancer på råvarelageret på 10.784 tkr. til at være i stand til at afgive revisionspåtegning uden forbehold på koncernregnskabet for 1999/00 for MCT

Det er endvidere Statsadvokatens opfattelse, at revisorerne i revisionsprotokollen burde have omtalt, at MCT-koncernen ikke havde et betryggende system (koncernrapportering) til opgørelse af interne avancer på varebeholdninger, som skulle elimineres, når der blev udarbejdet koncernregnskab for MCI, jf. revisionsvejledning 18 af marts 1991, punkt 4.12.

Klagepunkt 13.5 vedrører tilstedeværelsen af defekte varer. Der er således tale om et klagepunkt, der til dels svarer til punkt 7.5. PWC var udførende og E&Y kontrollerende revisor vedrørende dette. De defekte varer var for 1999/2000 opgjort til en værdi på over 20 millioner kr. Det anføres herom i planlægningsnotat fra PWC af 22. juni 2000 bl.a.

"Selskabet har en lagerlokation (DHL)(Defekt Hoved Lager), hvorpå blandt andet er bogført varebeholdninger for muligvis op til 30 mio DKK. Disse varebeholdninger består af defekte memory- moduler, som returneres fra kunder m.m. MCT har ikke tilstrækkelige rutiner til at sikre tilstedeværelsen af dette lager, som ligger uoptalt i papkasser mm. Der er følgelig intet ordentligt revisionsbevis for tilstedeværelsen. Der er ikke foretaget nedskrivning af lagerlokationens værdi, da selskabet forventer, at chips 'ene kan loddes af modulerne og genanvendes med realisation til minimum bogført værdi(...) Der foreligger ingen dokumentation for selskabets vurdering.

Jeg har på en forevisning rundt i selskabets lagerhaller fået forevist diverse papkasser, hvori de defekte moduler er beliggende. Jeg kan konstatere, at der ligger moduler i papkasserne og at selskabets lageroptællingslister er beliggende ved papkasser. Jeg har ikke gjort nogle af beholdningerne til genstand for en kontroloptælling.

HLO (Henrik Lund Olesen)bekræfter John Trolles oplysning om, at DHL - lokationen er "lukket" for tilgang. Alle fejlbehæftede moduler bliver nu behandlet (repareret eller afloddet) med det samme, og arbejdet med at få

repareret eller afloddet DHL-lokationen er som beskrevet iværksat.
På baggrund af ovenstående er det min samlede vurdering, at tilstedeværelsen kan accepteres"

På denne baggrund har Statsadvokaten rejst følgende klagepunkt:

Punkt 13.5.

PWC foretog ikke en stikprøvevis kontroloptælling af defekte varer med en regnskabsmæssig værdi på 20.340 tkr. Dette er efter Statsadvokatens opfattelse i det konkrete tilfælde ikke i overensstemmelse med god revisionsskik Statsadvokaten anser det for en skærpende omstændighed, at defekte varer ej heller i 1998/99 blev stikprøvevis optalt.

Det er Statsadvokatens opfattelse, at PWC og E&Y ikke har dokumenteret at have opnået tilstrækkeligt revisionsbevis vedrørende tilstedeværelse af defekte varer til at være i stand til at afgive revisionspåtegning uden forbehold på årsrapporten for 1999/00 for MCT.

Klagepunkt 14.6 vedrører tilgodehavender hos selskabet Kiss Nordic A/S. Dette selskab var ved udgangen af regnskabsåret 1999/2000 MCT's næststørste debitor med en gæld på 45.500 tkr. E&Y var udførende og PWC kontrollerende revisor vedrørende denne kunde.

Det anføres generelt i årsrapporten for 1999/2000, at debitorer er værdiansat på basis af en individuel vurdering af tabsrisiko.

Særligt om tilgodehavender anføres i førnævnte planlægningsnotat af 22. juni 2000, s.12:

"Selskabet gør i stigende grad brug af price protection (efterfølgende reduktion til kunde af faktureret pris) og stock rotation (ret til ombytning af tidligere solgte produkter). Dette medfører indregning af omsætning og avance i forkert periode. Der er ikke indarbejdet reserver til dækning heraf. Selskabet opfatter problemstillingen som uvæsentlig. Selskabets holdning er ikke dokumenteret. Kreditnotater efter status gennemgås stikprøvevist."

Efter E&Y 's gennemgang af materialet anførtes i et internt notat af 28. september 2000:

"Der er tale om en temmelig stor transaktion tæt på statusdagen, som savner egentlig forretningsmæssig logik. Kiss har bekræftet tilstedeværelsen via saldomeddelelse. Herefter resterer vurderingen af værdiansættelsen. Så vidt jeg er orienteret, har vi ikke sikkerhed i konsignationslageret, hvorfor ovenstående bemærkninger om værdiansættelsen ikke kan anvendes som revisionsbevis."

I et notat af 29. september 2000 fra E&Y anføres særligt om Kiss Nordic A/S:

"Vedrørende fordring på Kiss Nordic A/S er der tale om salg af råvarer til et konsignationslager beliggende hos MCT. Vi har stikprøvevis kontrolleret

tilstedeværelsen af dette lager uden bemærkninger. Ifølge EBL skal fordringen nedskrives ved tilbagekøb af råvarelageret i takt med produktion af færdigvarer, som igen skal sælges til Kiss Nordic A/S. Vi har forespurgt, hvorvidt der ligger en skriftlig aftale på dette arrangement. Vi har endnu ikke opnået et endeligt svar herpå."

PWC anfører i et notat af 29. september 2000, at debitor ikke har betalt saldoen efter statusdagen, og at tilgodehavendet forudsættes udlignet ved MCT 's forbrug af de komponenter, som er solgt til Kiss Nordic, ved produktion af færdigvarer.

Statsadvokaten har herefter rejst følgende klagepunkt:

Punkt 14.6

Efter Statsadvokatens opfattelse vil det være usædvanligt, hvis overdragelse af et væsentligt varelager, hvor lageret ikke leveres, men stadig opbevares af sælger (konsignationslager) ikke baseres på en skriftlig aftale. Revisorerne fik tilsyneladende ikke et endeligt svar på, om der var indgået en aftale, jf E&Y notat omtalt ovenfor (bilag 14E, side 5). Der var derfor følgende uafklarede forhold af væsentlig betydning, som revisorerne efter Statsadvokatens opfattelse ikke har gennemgået og taget stilling til:

Var risikoen for det overdragne råvarelager overgået til Kiss Nordic A/S - således at kriteriet for indtægtsførsel i 1999/00 var opfyldt?

Hvis MCT ikke forbrugte alle varer på Kiss Nordic A/S' konsignationslager, hvad skulle der i så fald ske med MCT's resterende tilgodehavende hos Kiss Nordic A/S (tilgodehavendet skulle udlignes i takt med, at MCT forbrugte konsignationsvarelageret)?

Var procedurerne for etablering af konsignationslager til stede (særskilt bogholderi m. v.)?

Efter Statsadvokatens opfattelse har revisorerne derfor ikke dokumenteret at have opnået tilstrækkeligt revisionsbevis vedrørende værdiansættelse af tilgodehavende hos Kiss Nordic A/S til at være i stand til at afgive en revisionspåtegning uden forbehold på årsrapporten for 1999/00 for MCT.

Revisorerne har ikke udført revisionshandlinger med henblik på at påse, at risikoen for det overdragne råvarelager rent faktisk var overgået til Kiss Nordic A/S senest den 30. juni 2000.
Der er efter Statsadvokatens opfattelse således ikke indhentet tilstrækkeligt revisionsbevis for, at kriterierne for indtægtsførsel var overholdt, til at PWC og E&Y var i stand til at afgive revisionspåtegning uden forbehold på årsrapporten for MCT for 1999/00. Da der var tale om en væsentlig og usædvanlig transaktion (nettoomsætning 36.735 tkr.) den sidste dag i regnskabsåret, var dette efter Statsadvokatens opfattelse en nødvendig revisionshandling i det konkrete tilfælde.

Endvidere er det Statsadvokatens opfattelse, at revisorerne burde have omtalt

transaktionen i revisionsprotokollat af 25. september 2000, jf. revisionsvejledning 18 fra marts 1999 punkt 5.10.

Klagepunkt 15.6 vedrører tilgodehavender hos den største debitor i regnskabsåret 1999/2000, EuroA Technology.

E&Y var udførende og PWC kontrollerende revisor vedrørende denne debitor.

Den 30. juni 2000 fakturerede MCT ved to fakturaer dette selskab for i alt 5.952 tUSD, eller ca. 46,6 mio kr. Den største enkeltfaktura på denne kunde havde indtil da udgjort i alt 451 tUSD.

Vareforbruget på de to førnævnte fakturaer udgjorde 47,6 mio kr. således at der var et tab ved ordren på ca. 1 mio kr. Samlet var der herefter pr. juni 2000 et ikke-forfaldent tilgodehavende hos EuroA Technology på 50.113 tkr.

Ved henvendelse til debitor kunne E&Y ikke få bekræftet hele saldoen. Debitor ville ikke bekræfte den ene af to fakturaer af 30. juni 2000. Der var herefter en difference på ca. 20 mio kr.
Det fremgik ikke med sikkerhed af fragtbreve og andre dokumenter, som MCT var i besiddelse af, at varerne var afsendt.

I et notat fra E&Y af 13. september 2000 anføres således:

"Så vi kan konkludere, at der er afsendt to paller til EuroA 30/6 2000, men at vi ikke har fået dokumentation for, at forsendelse dækker begge fakturaer."

I et udateret, men senere notat fra E&Y betegnet "*Notat om revision af debitorer pr. 30/6-00 og 30/9-00"* anføres, at der er en difference mellem MCT og EuroA Technology på 2.580 tUSD. Det fremgår, at differencen vedrører faktura 248546, og at denne ikke er medtaget i MCT's egen udsendelse af saldomeddelelse til debitor. Derimod er den indirekte bekræftet ved kontrol af fragtbreve.

PWC foretog efterfølgende gennemgang af E&Y 's arbejdspapirer og konkluderede:

"Der er ikke et 100 % sikkert skriftligt revisionsbevis herfor som følge af manglende mulighed for entydig kobling mellem MCT-fakturanummer og fragtbreve."

PWC konkluderer dog, at revisionsbeviset samlet set var tilfredsstillende. Der er herefter rejst følgende klagepunkt:

Punkt 15.6

Efter Statsadvokatens opfattelse har revisorerne ikke opnået tilstrækkeligt revisionsbevis vedrørende tilstedeværelse af tilgodehavendet relateret til faktura 248546 (2.580 t USD).
Efter Statsadvokatens opfattelse burde revisorerne endvidere have påset, at

modregningen den 10. juli 2000 i faktura 245352 på 3.773 t USD var baseret på faktura modtaget fra EuroA Technology. Efter Statsadvokatens opfattelse burde modregningen endvidere have medført, at revisor havde undersøgt, om der reelt var grundlag for at indtægtsføre faktura 245352 på 3.773 t USD i 1999/00.

Efter Statsadvokatens opfattelse burde PWC og E&Y på baggrund af de gennemførte revisionshandlinger have forsynet årsrapporten for MCT for 1999/00 med et forbehold for manglende revisionsbevis for tilstedeværelsen af tilgodehavende hos EuroA Technology, jf daværende bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m.v. af 22. februar 1996 § 5, stk 1, nr. 6.

Revisorerne har ikke udført revisionshandlinger med henblik på at påse, at risikoen for det overdragne råvarelager rent faktisk var overgået til EuroA Technology senest den 30. juni 2000. Der er efter Statsadvokatens opfattelse således ikke indhentet tilstrækkeligt revisionsbevis for, at kriterierne for indtægtsførsel var overholdt, til at PWC og E&Y var i stand til at afgive revisionspåtegning uden forbehold på årsrapporten for MCT for 1999/00. Da der var tale om væsentlige og usædvanlige transaktioner (nettoomsætning 46.608 tkr.) den sidste dag i regnskabsåret, var dette efter Statsadvokatens opfattelse en nødvendig revisionshandling i det konkrete tilfælde. Da faktura 248546 først blev udarbejdet efter 6. juli 2000, burde revisorerne efter statsadvokatens opfattelse have været opmærksomme på, at der var en reel risiko for, at kriterierne for indtægtsførsel i 1999/00 ikke var til stede.

Endvidere er det Statsadvokatens opfattelse, at revisorerne burde have omtalt transaktionen i revisionsprotokollat af 25. september 2000, jf revisionsvejledning 18 fra marts 1991, punkt 5.10.

Klagepunkt 16.7 vedrører aktivering af omkostninger ved en påtænkt, men ikke gennemført emission på NASDAQ. Beløbet er optaget som et aktiv under periodeafgrænsningsposter. E&Y var udførende og PWC kontrollerende revisor vedrørende disse.

Selskabet havde i 1999 planer om at søge notering på NASDAQ. Dette blev dog foreløbigt opgivet, hvilket fremgår af årsrapporten for 1999/2000. Omkostningerne ved forberedelsen heraf beløb sig til ca. 10 mio. kr., der blev aktiveret under periodeafgrænsningsposter. E&Y har omtalt spørgsmålet kort i et notat af 28. september 2000. PWC har i et notat af 29. september 2000 anført, at langt det meste af et udarbejdet prospektudkast vedrørende notering på Nasdaq vil kunne genbruges ved en påtænkt kapitalforhøjelse på Københavns Fondsbørs.

Beløbet blev dog efterfølgende udgiftsført i første kvartal af regnskabsåret 2000/2001.

Af et brev af 31. januar 2000 fra PWC til John Trolle, som er skrevet på engelsk og underskrevet af Harald Birkwald (M2, F3, 27) fremgår, at PWC er antaget som uafhængig revisor, og at PWC vil revidere koncernregnskab for 3 år i

overensstemmelse med de amerikanske krav (GAAP).

Det fremgår, at formålet er "initial public offering of the Company's securities in the United States . ." PWC vil endvidere medvirke ved den danske kapitaludvidelse, herunder i samarbejde med E&Y.

Statsadvokaten har efter gennemgang af aftalegrundlaget vedrørende de afholdte omkostninger konkluderet, at det udførte arbejde ikke kunne genanvendes i forbindelse med den påtænkte kapitalforhøjelse på Københavns Fondsbørs i efteråret 2000. Der er herefter rejst følgende klagepunkt.

Punkt 16.7

Det er Statsadvokatens vurdering, at PWC og E&Y burde have forsynet årsrapporten for MCT for 1999/00 med et forbehold for værdiansættelse af aktiverede børsemissionsomkostninger på 10.682 tkr., jf daværende bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m. v. af 22. februar 1996 § 5, stk. 1, nr. 1.

Klagepunkt 17.8 vedrører opgørelse af kontraktomsætning. PWC var udførende og E&Y kontrollerende revisor vedrørende dette. Den under punkt 9.8 indgåede aftale med SSEG blev fornyet i februar 2000. Af den nye aftale fremgår bl..a:

"…
9.A
…
MCT agrees to purchase Materials in accordance with each purchase order and forecast

17. Consigned material
Any ownership rights in the consigned Material shall remain with SSEG and shall not be transferred to MCT. MCT, however, is responsible for the consigned material it uses in the manufacture of Products and agrees to maintain insurance coverage adequate to cover any loss of consigned Material."

Det fremgår af aftalens punkt 4, at "Materials" leveres til MCT af SSEG.

Som tilfældet var under punkt 9.8 har MCT beregnet kontraktomsætning således, at det fakturerede vederlag blev omregnet til en skønnet nettoomsætning og et skønnet vareforbrug, som MCT ville have realiseret, såfremt MCT selv havde forestået indkøb af råvarer og faktureret SSEG den fulde pris inklusive forarbejdede varer. Der blev beregnet en skønnet nettoavance på 1,25 %.

Der blev i årsrapporten for 1999/2000 indregnet kontraktomsætning med SSEG efter disse retningslinier på 155.878 tkr., svarende til 12,3 % af selskabets nettoomsætning.

I et notat fra PWC af 13. september 2000 anføres bl.a.:

"Selskabet foretager EMS af memory-produkter for Samsung. Selskabet fakturerer alene Samsung for værdiskabelsen/bruttoavancen, men ved udarbejdelsen af årsregnskabet for MCT A/S foretages en beregning af hvilken bruttoomsætning og vareforbrug, som den fakturerede bruttoavance svarer til.

Denne behandling foretages, da selskabet har risikoen for de af Samsung leverede råvarer til brug for kontraktproduktionen, og da det alene er af praktiske årsager, at MCT og Samsung alene "netto-fakturerer" hinanden.

Forholdet er ikke kommenteret af E&Y i deres gennemgang af PWC 's arbejdspapirer.

Klagepunktet er formuleret som følger:

Punkt 17.8

Efter Statsadvokatens opfattelse burde PWC og E&Y have forsynet årsrapporten for MCT for 1999/00 med et forbehold vedrørende manglende revisionsbevis for, at der var grundlag for at indregne kontraktomsætning vedrørende SSEG med 155.878 tkr. og tilknyttet vareforbrug med 153.930 tkr. i årsrapporten, jf daværende bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m.v. af 22. februar 1996§ 5, stk. 1, nr. 6.
…"

Revisornævnets begrundelse og afgørelse vedrørende disse klagepunkter er sålydende:

"…

Generelle indledende bemærkninger vedrørende årsrapporten for 1999/2000.

Som anført ovenfor havde de indklagede accepteret at undlade at tage forbehold i årsrapporten for 1998/1999 vedrørende værdiansættelsen af varelageret under henvisning bl.a. til, at et nyt lagerstyringssystem ville blive indført i 1999/2000, og at dette ville overflødiggøre genberegning.

I planlægningsnotatet af 22. juni 2000 ansættes væsentlighedsniveauet til 1 million kr. Derudover anføres bl.a., at virksomhedens omhu vedrørende visse regnskabsmæssige forhold burde forbedres, at der var risiko for, at bestyrelsen ikke udgjorde et aktivt kontrolorgan overfor direktionen, og at selskabets kontrolmiljø måtte karakteriseres med en risikoprofil som middel til høj. Bedømmelsen af de indklagedes adfærd må ses i lyset af, at de selv var opmærksomme på disse risici. Generelt må sådanne iagttagelser efter nævnets opfattelse medføre, at kravene til revisors agtpågivenhed skærpes.

Vedrørende de enkelte klagepunkter for 1999/2000:

Ad klagepunkt 11.10.

Som i årsrapporten for MCT for 1998/99 fremgik også af årsrapporten for 1999/2000 under anvendt regnskabspraksis, at varebeholdninger optages med udgangspunkt i gennemsnitlig anskaffelsespris og nedskrives til nettorealisationsværdi, hvis denne er lavere. Det fremgik heller ikke for dette årsregnskab, at der kunne forekomme opskrivninger af varebeholdningerne.

I revisionsprotokollen af 25. september 2000 omtales den manglende sporbarhed vedrørende genberegningen. Det anføres i protokollen, at selskabet fortsat ikke i fuldt omfang er i stand til at dokumentere rigtigheden af de foretagne genberegningstransaktioner og dermed, om varebeholdningeme er værdisat til korrekt opgjort anskaffelses- eller kostpris. Endvidere gentages direktørens vurdering, hvorefter nettorealisationsværdien af selskabets varebeholdninger overstiger den i årsrapporten opførte værdi, fra sidste års protokollat.

Dette udsagn muliggør som tidligere nævnt opskrivning i forhold til gennemsnitlig kostpris og medfører, at op - og nedskrivninger ses som et nettobeløb.

Det fremgår af årsrapporten for 1999/2000 s. 25, at varebeholdninger udgjorde i alt 489 millioner kr. eller næsten halvdelen af samtlige aktiver, der i alt var opgjort til 1.001.745 tkr.

Af den tidligere ansatte Jan Dyrbys notat fremgår, at egenkapitalen i MCT pr. 30. juni 2000 ville have været negativ med ca. 61 mio kr., hvis der ikke havde været foretaget opskrivning af varelageret.

De indklagede konkluderede i notat af 23. august 2000, at selskabet fortsat ikke var i besiddelse af fuldstændig og tilgængelig dokumentation for systemets genberegningsfunktionalitet og dermed heller ikke var i stand til at dokumentere, at varebeholdningerne var værdiansat til korrekt opgjort gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris.

De indklagede har anført, at de har gennemført en række revisionshandlinger, herunder test af stikprøvevis kontrol af at råvarelageret registreredes til faktisk fakturapris, test af genberegningsfunktionaliteten i et testmiljø og analyser i relation til nettorealisationsprisvurderingen og i relation til ukurans

Nævnet bemærker hertil, at revisionshandlinger i form af analyser af nettorealisationsprisvurderingen og test af genberegningen ikke kan afhjælpe manglende revisionsbevis for korrekt værdiansættelse, navnlig i betragtning af at de indklagede havde konstateret, at selskabet fortsat ikke var i besiddelse af fuldstændig og tilgængelig dokumentation for systemets genberegningsfunktionalitet og dermed for, at varebeholdningerne blev korrekt reguleret via genberegningen.

Efter det således anførte finder nævnet, at de indklagede i revisionspåtegningen på årsrapporten for 1999/2000 burde have taget forbehold for manglende revisionsbevis for, at varebeholdningerne i årsrapporten var værdiansat på basis af gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris. Det tiltrædes som anført af klageren, at det må betragtes som en skærpende omstændighed, at de indklagede havde konstateret tilsvarende problemer i det foregående regnskabsår uden at tage forbehold. Det tiltrædes endvidere, at omtale af forholdet i revisionsprotokollen ikke kan erstatte forbehold i revisionspåtegningen på årsrapporten.

Ved at have undladt af tage forbehold i revisionspåtegningen som anført har de indklagede overtrådt den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk. 1, nr. 6, og har dermed tilsidesat god revisionsskik.

Nævnet er endvidere enig med klager i, at der ikke i de indklagedes arbejdspapirer foreligger dokumentation for, at de indklagede havde opnået tilstrækkeligt revisionsbevis for, at betingelserne var til stede for at foretage en nettobetragtning ved sammenligning af bogført værdi og nettorealisationspris for henholdsvis det samlede råvarelager og det samlede færdigvarelager.

Derimod finder nævnet ikke, at klager har godtgjort, at transaktionssporet og kontrolsporet har været utilstrækkeligt. De indklagede frifindes derfor for denne del af klagepunktet.

Ad klagepunkt 12.6.

Det må som ubestridt lægges til grund, at det samlede varelager blev handlet mellem MCT og dets amerikanske datterselskab 8 gange i oktober og november 1999. Den samlede omsætning udgjorde ca. 4 milliarder kr. Bogføringen medførte ifølge det oplyste ingen ændringer i det fysiske lager eller dets placering.

De indklagede har anført, at valutakursgevinster ved koncerninterne overdragelser ikke skal elimineres, og at MCT var i stand til at dokumentere elimineringer af intern avance.

Det bemærkes hertil, at det af planlægningsnotatet fra PWC af 22. juni 2000 fremgår, at der er en væsentlig samhandel mellem koncernens selskaber, og at selskabets koncernrapportering på dette punkt er mangelfuld.

Efter det oplyste var der ikke for de indklagede oplyst nogen forretningsmæssig begrundelse for disse transaktioner, som tilsammen repræsenterede et beløb på over 4 milliarder kr. Det tiltrædes derfor som anført af klageren, at den koncerninterne skabte avance på ca. 10,8 millioner kr. burde have været elimineret i koncernregnskabet.

Nævnet finder således, at de indklagede burde have taget forbehold i revisionspåtegningen på årsrapporten vedrørende de interne avancer på råvarelageret. Ved at undlade at tage et sådant forbehold, har de indklagede overtrådt den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk. 1, nr. 6 og har dermed handlet i strid med god revisionsskik.

Nævnet tiltræder endvidere, at de indklagede i revisionsprotokollen burde have omtalt, at MCT koncernen ikke havde et betryggende system (koncernrapportering) til opgørelse af interne avancer på varebeholdninger, som skulle elimineres. Ved ikke at have rapporteret dette i revisionsprotokollen har de indklagede overtrådt revisionsvejledning 18 af marts 1991, punkt 4.12 og dermed ikke levet op til god revisorskik.

Ad klagepunkt 13.5.

Det er ubestridt, at defekte varer i henhold til de indklagedes arbejdspapirer var opgjort til en værdi af ca. 20 millioner kr. Som i det foregående regnskabsår foretog de indklagede ikke stikprøvevis kontroloptælling.

De indklagede har navnlig anført, at den stikprøvevise kontroloptælling af hovedlageret gav fuldt tilstrækkeligt revisionsbevis for selskabets evne til at foretage en nøjagtig lageroptælling, herunder for, at selskabets optællinger af defektlageret kunne lægges til grund.

Henset imidlertid til at defektvarelageret efter sin karakter kunne være underlagt andre forretningsgange end hovedlageret og til indholdet af notatet fra Michael Nielsson hos PWC, finder nævnet at tilstedeværelsen af dette varelager måtte anses for behæftet med en forøget risiko. Herefter og i betragtning af den opgjorte betydelige værdi af defektvarelageret, finder nævnet, at de indklagede ikke havde opnået et tilstrækkeligt revisionsbevis vedrørende tilstedeværelsen af defekte varer til at meddele revisionspåtegning uden forbehold herfor. Ved at undlade at tage et sådant forbehold har de indklagede overtrådt den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk. 1, nr. 6 og derved tilsidesat god revisionsskik.

Ad klagepunkt 14.6

Den med Kiss Nordic A/S indgåede transaktion savnede ifølge de indklagede selv "egentlig forretningsmæssig logik." Det blev ikke overfor de indklagede dokumenteret, at der var indgået nogen skriftlig aftale om denne transaktion, der havde en værdi af ca. 45 millioner kr.

Nævnet bemærker imidlertid, at saldomeddelelse blev bekræftet af medkontrahenten, at regnskab for Kiss Nordic A/S ikke gav anledning til bemærkninger vedrørende dette selskabs betalingsevne, og at stikprøvevis optælling af Kiss Nordic A/S's konsignationslager hos MCT blev foretaget. Heroverfor kan det forhold, at transaktionen blev foretaget tæt på statusdagen, at der var tale om et stort beløb, og at de nærmere betingelser vedrørende arrangementet ikke var oplyst for revisionen, ikke føre til at anse det for værende i strid med god revisionsskik, at de indklagede undlod at tage forbehold for værdiansættelsen af tilgodehavendet i påtegningen på årsrapporten. De indklagede frifindes derfor for dette klagepunkt.

Ad punkt 15.6.

Den med EuroA Technology indgåede transaktion omfattede to fakturaer med et samlet pålydende på ca. 46 millioner kr. Ved henvendelse til medkontrahenten kunne de indklagede ikke opnå bekræftelse på den ene faktura med en pålydende værdi svarende til ca. 20 millioner kr.

Dette skal sammenholdes med, at fragtbrevene ifølge de indklagedes egen opfattelse ikke fuldt tilstrækkeligt dokumenterede afsendelsen af varerne og ikke udgjorde et fuldt tilstrækkeligt revisionsbevis. Dette skal endvidere sammenholdes med, at det i årsrapporten er anført, at indtægter ved salg af varer indgår i resultatopgørelsen på leveringstidspunktet, hvorfor spørgsmålet om eventuel manglende dokumentation for levering af varerne eller en betydelig del af disse må tillægges væsentlig betydning. Det burde endvidere have givet de indklagede anledning til særlig opmærksomhed, at denne væsentlige transaktion, der var tæt på statusdagen, til dels blev udlignet ved et modkøb ganske kort efter.

Nævnet kan herefter tiltræde, at de indklagede i årsrapporten for 1999/2000 burde have taget forbehold for værdiansættelsen af tilgodehavendet og for indtægtsførsel af den - ikke bekræftede - faktura. Ved at undlade dette har de indklagede overtrådt den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk. 1, nr. 6 og har dermed handlet i strid med god revisionsskik.

Nævnet kan endvidere tiltræde, at de indklagede burde have omtalt transaktionen i revisionsprotokollat af 25. september 2000, jf. revisionsvejledning 18 fra marts 1991, punkt 5.10., og at de indklagede ved at undlade dette har tilsidesat god revisionsskik.

Ad klagepunkt 16.7.

Efter indholdet af det aftalebrev af 31. januar 2000,der er grundlaget for den af PWC ydede bistand vedrørende den påtænkte notering på NASDAQ, lægger nævnet til grund, at der i betydeligt omfang var tale om rådgivning vedrørende amerikanske forhold. Der forelå heller ikke nærmere oplysninger om, hvornår en eventuel kapitaludvidelse via Københavns Fondsbørs var tænkt at skulle finde

sted. Uanset at en del af materialet som anført af de indklagede havde relevans for notering såvel på Københavns Fondsbørs som på NASDAQ, finder nævnet herefter, at de indklagede, ved at undlade at tage forbehold i årsrapporten for aktiveringen af disse betydelige omkostninger, har overtrådt den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk. 1, nr. 4 og dermed har handlet i strid med god revisionsskik.

Ad klagepunkt 17.8.

Nævnet har forstået klagen således, at der klages over manglende revisionsbevis for grundlaget for og beregningen af kontraktomsætning med SSEG.

Det må lægges til grund, at den faktiske fakturering, der har fundet sted mellem MCT og SSEG ikke underbygger, at der har været en omsætning i den nævnte størrelsesorden. De indklagede har efter indholdet af PWC's notat af 13. september 2000 konstateret dette, men har ikke forholdt sig hertil, herunder til om beregningen er sket korrekt.
Nævnet finder, at de indklagede ved at undlade at tage forbehold for grundlaget for og beregningen af denne betydelige omsætning har overtrådt den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk. 1, nr. 6, og dermed handlet i strid med god revisionsskik.
…"

De 4 revisorer blev alle idømt bøder på 150.000 kr. Revisornævnet lagde ved fastsættelsen af bøderne vægt på, at der havde været tale om til dels gentagne tilsidesættelser af god revisorskik vedrørende meget betydelige værdier i en børsnoteret virksomhed, og at det måtte betragtes som en skærpende omstændighed, at de indklagede i begge regnskabsår var fuldt ud opmærksomme på behovet for at udvise særlig agtpågivenhed.

Revisornævnet var ved behandlingen af klagerne i besiddelse af revisorernes interne notater/arbejdsdokumenter. De sagsøgte bestyrelsesmedlemmer har forsøgt at få revisorerne til at fremlægge disse notater, og konkursboet tilsluttede sig denne anmodning. Landsretten afslog i en kendelse af 5. marts 2013 at tage anmodningen om editionspålæg til følge, idet det ikke var sandsynliggjort, at de dele af det materiale, anmodningen om editionspålæg omfatter, der ikke er gengivet i Revisornævnets afgørelse, indeholder oplysninger af betydning for sagen.

10. Sagens behandling, herunder syn og skøn i landsretten.

Retssagen er som tidligere nævnt anlagt den 28. juni 2002.

Om sagens forberedelse frem til hovedforhandlingen kan bl.a. oplyses, at landsretten den 24. juni 2004 afsagde kendelse om edition, hvorved de editionsindstævnte, Danske Bank og Nordea Bank Danmark A/S blev tilpligtet at udlevere interne dokumenter vedrørende bankernes udlån til MCT.

Den 4. maj 2005 afholdtes der retsmøde til behandling af en tvist om udsættelse af sagen på afventning af Revisornævnets afgørelse i anledning af den klage, som Statsadvokaten for Særlig Økonomisk Kriminalitet havde indgivet til det daværende Disciplinærnævnet for Statsautoriserede og Registrerede Revisorer, idet konkursboet og de sagsøgte 2-4 havde protesteret mod, at sagen blev udsat på afventning af nævnets afgørelse.

Landsretten besluttede under retsmødet at udsætte sagen med hensyn til iværksættelse af syn og skøn på afventning af disciplinærnævnets afgørelse, og sagen blev samtidig berammet til hovedforhandling i foråret 2007.

Herefter opstod spørgsmålet om udsættelse af sagen på afventning af straffesagen mod John Rasmussen Trolle, og landsretten besluttede den 27. april 2006 at udsætte sagen, indtil byretten havde afsagt dom i straffesagen. Hovedforhandlingen i foråret 2007 blev samtidig aflyst.

Der afholdtes telefonmøde den 8. juni 2007 og den 18. januar 2008. På det sidste telefonmøde konstateredes det, at hverken disciplinærnævnets afgørelse eller byrettens dom i straffesagen forelå, hvorfor sagen blev udsat på afventning heraf.

Der afholdtes på ny telefonmøder den 12. september 2008 og den 29. maj 2009. Sagen udsattes på det sidste telefonmøde bl.a. på, at parterne kunne overveje, hvorvidt der med fordel kunne gennemføres syn og skøn, selv om straffesagen ikke var afgjort, og selv om de sagsøgte revisorer ikke havde taget stilling til, om Revisornævnets afgørelse skulle indbringes for domstolene.

Landsretten afsagde den 2. november 2009 kendelse om, at syn og skøn vedrørende tabets størrelse ikke skulle afvente en endelig afgørelse i straffesagen.

Konkursboet fremlagde ultimo 2009 udkast til spørgetema og foreslog, at Foreningen af Statsautoriserede Revisorer bragte en skønsmand i forslag. Sagsøgte 8-10 protesterede mod, at et bilag indgik i sagen og mod af nogle af de af spørgsmål, som konkursboet ønskede besvaret. Landsretten afsagde vedrørende denne tvist kendelse den 21. juni 2010, og Foreningen af Statsautoriserede Revisorer blev anmodet om at foreslå en skønsmand. Den 25. november 2010 udmeldte landsretten statsautoriseret revisor Sten Lauritzen som skønsmand. Den 23. september 2011 godkendte landsretten et revideret syns- og skønstema.

I 2012 blev hovedforhandlingen berammet over 15 retsdage med 3 dage hver uge i 5 uger med start den 2. april 2013 og sidste retsdag den 2. maj 2013. Der afholdtes endnu et telefonmøde den 7. maj 2012, hvor der bl.a. blev fastsat frister for udarbejdelse af yderligere processkrifter.

Det fremgår af retsbøger fra den 27. november 2012 til den 29. januar 2013, at der var tvist mellem de sagsøgte 2-4 og revisorerne om fremlæggelse af interne arbejdspapirer, som Revisornævnet havde været i besiddelse af i forbindelse med klagen over revisorerne, og landsretten afsagde som nævnt ovenfor kendelse den 5. marts 2013.

John Rasmussen anmodede ved brev af 4. marts 2013 landsretten om at omberamme sagen, fordi han som afsoner ikke havde mulighed for at varetage sine interesser på forsvarlig vis, da han ikke havde adgang til computer og internet. Landsretten afsagde den 15. marts 2013 kendelse om, at sagen ikke skulle udsættes med henblik på omberammelse.

Forberedelsen sluttede den 27. marts 2013.

Erklæringen fra statsautoriseret revisor Sten Lauritzen forelå den 13. januar 2012.

Det fremgår af skønsmandens besvarelse af spørgsmål 2.3, at koncernens kreditorer må antages ikke at have villet lide noget tab, hvis MCT's regnskab for regnskabsåret 1998/1999 blev lagt til grund, og driften var blevet indstillet pr. 30. juni 1999 forudsat, at værdierne havde kunnet realiseres til de bogførte værdier, og der ikke havde været væsentlige stopomkostninger. Hvis KPMG's korrigerede regnskab for MCT for regnskabsåret 1998/1999

blev lagt til grund har skønsmanden i spørgsmål 2.8 vurderet, at koncernens kreditorer ikke ville have lidt noget tab, hvis koncernens havde indstillet driften pr. 30. juni 1999 under de samme forudsætninger, som i spørgsmål 2.3. Skønsmanden vurderede i besvarelsen af spørgsmål 3.3, at kreditorerne ikke ville have lidt et tab, hvis MCT's regnskab for 1999/2000 blev lagt til grund, og driften var blevet indstillet den 30. juni 2000 under samme forudsætninger som ved spørgsmålene 2.3 og 2.8, hvorimod kreditorerne ville have lidt et tab, hvis KPMG's korrigerede regnskab for 1999/2000 blev lagt til grund.

11. Tabet

Konkursboet har gjort gældende, at driften af MTC burde have været standset eller tilpasset allerede i efteråret 1999 i forbindelse med aflæggelsen af årsregnskabet for 1998/1999 eller i hvert fald på et senere tidspunkt i 1999 eller 2000. På tidspunktet for betalingsstandsningen var der en underbalance på ca. 510 mio. kr. Efter den gennemførte del af bobehandlingen i MTC er underbalancen omkring 400 mio. kr.

Konkursboet har ved opgørelsen af tabet ved den fortsatte tabsgivende drift taget udgangspunkt i KPMG's korrigerede regnskaber og henvist til, at KPMG's revisionsrapporter blev lagt til grund af Københavns Byret og senere af Østre landsret, der i præmisserne udtalte, at landsretten sammenfattende fandt, at regnskaberne i regnskabsårene 1997/1998, 1998/1999 og 1999/2000 i meget væsentlig grad havde "været misvisende i virksomhedens favør såvel i relation til nettoresultat som til egenkapital, og dette i en sådan grad, at virksomheden reelt ikke har haft et positivt nettoresultat i nogen af de tre regnskabsår."

Konkursboet har på grundlag af KPMG's korrigerede regnskaber for regnskabsårene 1997/1998, 1998/1999 og 1999/2000 og skønsmandens bemærkninger om "stop-omkostninger" skematisk beregnet selskabets over- eller underbalance ved regnskabsårenes afslutning i en afviklingssituation på denne måde:

Mio. kr.	**1997/98**	**1998/99**	**1999/2000**
Aktiver	169,9	333,3	697,4
Gæld og hensættelser	-85,8	-326,8	-883
Stopomkostninger	-10	-10	-10

Over/underbalance	74,1	-3,5	-195,6
Forskel til endelig under-balance på ca. 400 mio. kr.	474,1	396,5	204,4

Oversigten viser efter konkursboets opfattelse, at selskabet stort set ikke ville have lidt et tab, hvis driften var blevet indstillet pr. 30. juni 1999. Selskabets tab ved fortsat drift efter 1. juli 1999 udgør omkring 400 mio. kr. svarende til den samlede underbalance. I perioden fra den 1. juli 1999 til 30. juni 2000 blev der oparbejdet et tab på næsten 200 mio. kr.

Det er på baggrund af tallene i skemaet konkursboets opfattelse, at selskabets tab som følge af den fortsatte tabsgivende drift som minimum udgør 100 mio. kr.

12. Udefrakommende årsager til selskabets kollaps.

Over for konkursboets anbringende om, at en indstilling af driften før 30. juni 2000 ville have medført et beskedent tab, har bestyrelsen og revisionen gjort gældende, at MCT ikke ville være gået konkurs, såfremt selskabet ikke i andet halvår af 2000 havde lidt store tab som følge af en uventet stigning i USD-kursen og et uventet og ekstremt fald i DRAM-priser.

Dollarkursen var ved årsskiftet 1998/1999 omkring 650. I løbet af 1999 steg dollarkursen løbende til omkring 720 ved årsskiftet 1999/2000. I løbet af foråret 2000 steg dollarkursen voldsomt fra april måned, og den toppede i september/oktober/november måned på et niveau på omkring 900.

Det fremgår af en kurve, der viser prisudviklingen i USD for udvalgte toneangivende DRAM typer, at prisen steg voldsomt fra omkring 30. juni 1999 og toppede i oktober 1999, hvorefter prisen i løbet af efteråret 1999 og frem til februar/marts 2000 faldt til samme niveau som pr. 30. juni 1999. I løbet af sommeren 2000 var der en mindre stigning, hvorefter priserne fra august 2000 og frem til årsskiftet og ind i det nye år faldt voldsomt.

13. Forklaringer

Kjeld Ranum, Niels Peder Opstrup, Peter Pasgaard, Michael Nielsson, Arne B. Jepsen, Erling Lauridsen, Henning Bech, Jes Lauritzen, Lars Marcher, Carl Peter Nielsen, Peter Bonefeld Rønde (tidligere Peter Bonefeld Sørensen), Jan Johansen, Bjarne Krog, Sten Lauritzen, Aage Tang-Andersen, Michael Meyer, Heine Bach og Ole Bjerglund Jensen har afgivet forklaring for landsretten.

Kjeld Ranum har forklaret, at han, som nu er 74 år, er uddannet maskiningeniør. Han har haft flere direktørstillinger i erhvervslivet. Han har beklædt en række bestyrelsesposter. Han kom i kontakt med John Rasmussen Trolle gennem Knud Andersen, som var bestyrelsesmedlem i MCT. Knud Andersen anbefalede ham til John Rasmussen Trolle som bestyrelsesmedlem i MCT. Han fik et godt indtryk af John Rasmussen Trolle, der var dygtig og dynamisk. John Rasmussen Trolle var fagligt særdeles kompetent og velanskrevet. Han blev straks bestyrelsesformand, da han indtrådte i bestyrelsen for MCT i 1997. Virksomheden var veldrevet og havde gode interne procedurer. Han var involveret i virksomhedens børsnotering. Bestyrelsesmedlemmerne var professionelle. Bestyrelsen var grundig og kritisk. Bestyrelsesmedlemmerne havde forskellige kompetencer, og de supplerede hinanden. Arbejdet i bestyrelsen blev ikke vanskeliggjort af, at John Rasmussen Trolle både var hovedaktionær og administrerende direktør. En af hans opgaver i forhold til John Rasmussen Trolle var at fastholde, at bestyrelsen var bestemmende. Det forstod John Rasmussen Trolle, og John Rasmussen Trolle respekterede ham som bestyrelsesformand. John Rasmussen Trolle deltog i et åbent samarbejde i ledelsesgruppen i virksomheden. De andre ledende medarbejdere betragtede nok John Rasmussen Trolle som en slags "godfather". Der foregik intet i virksomheden uden John Rasmussen Trolles viden. Han havde som bestyrelsesformand en løbende og god dialog med John Rasmussen Trolle. Når han bad om det, fik han skriftlige redegørelser fra John Rasmussen Trolle. De spørgsmål, som han og bestyrelsen stillede, blev besvaret af John Rasmussen Trolle. Frem til kort tid før betalingsstandsningen havde han ingen mistanke om, at John Rasmussen Trolle havde begået regnskabsmanipulationer. Indtrykket var, at John Rasmussen Trolle var kreativ på en god måde. Der var ingen faresignaler. Et almindeligt bestyrelsesmøde i MCT varede 3-4 timer. Han krævede, at bestyrelsesmedlemmerne mødte velforberedt. Han blev bestyrelsesformand, fordi opgaven var spændende. Vederlaget var beskedent. Det samlede årlige bestyrelseshonorar var under 300.000 kr. Bestyrelsens forretningsorden blev fulgt. Bestyrelsesmødereferaterne blev

udarbejdet og godkendt løbende. Bestyrelsen sørgede for, at der var de rigtige personer på de rigtige poster. Der var mange dygtige og velkvalificerede medarbejdere. Organisationen var på plads til at løfte den meget store ekspansion, som virksomheden gennemgik. Det er hans vurdering, at det nærmest er umuligt at gardere sig mod, at svindel opstår. Når han ser bagud, er det hans vurdering, at John Rasmussen Trolle ikke var i stand til at gennemføre svindelnumrene, uden at nogen fik kendskab til dem. Der har da også været personer i virksomheden, som kendte John Rasmussen Trolles regnskabsmanipulationer.

Den daglige ledelse, som senest omfattede syv direktører, holdt ugentlige møder. Der var stillingsbeskrivelser angående de forskellige stillinger i virksomheden, og der var også funktionsbeskrivelser. Virksomheden blev ISO-certificeret, og virksomheden var i det hele taget velstruktureret.

Bestyrelsen modtog på hans initiativ månedlige rapporteringer om virksomhedens økonomi, herunder oplysninger om datterselskaberne. På bestyrelsesmødet den 23. februar 1999 accepterede bestyrelsen, at man alene modtog en overordnet rapportering. Det var særdeles vanskeligt at opnå en mere deltaljeret rapportering omfattende varelagre i datterselskaberne. Bestyrelsen accepterede, at rapporteringsformen foreløbig blev som foreslået af John Rasmussen Trolle. Han kender ikke brevet af 8. september 1998 fra Ernst & Young til John Rasmussen Trolle om varelagerværdi pr. 30. juni 1998. Han så heller ikke revisorernes interne bilag angående varelageropgørelse. Han så ikke en mailkorrespondance fra december 1999 mellem Henning Bech og John Rasmussen Trolle om differencer angående varelager. Bestyrelsen fulgte nøje med i revisionsprotokollaterne. Det var ikke bestyrelsens opgave at revidere revisorernes arbejde. Han fik tilrettelagt, at bestyrelsen modtog direkte underretning fra revisorerne. Det var hans vurdering, at revisorerne gjorde et godt arbejde. Revisorerne var meget aktive i forbindelse med udarbejdelse af prospektet til brug for Nasdaq-børsnoteringen. Det var betryggende for bestyrelsen, at revisionen meddelte blanke revisionspåtegninger på regnskaberne.

Bestyrelsesmødet den 29. august 1997 var hans første bestyrelsesmøde. Han var tilfreds med, at virksomheden brugte Concorde, som var et anerkendt og udbredt økonomisystem.

Generelt gælder, at bestyrelsesmødereferaterne er fyldestgørende. Han har naturligvis svært

ved at huske de enkelte bestyrelsesmøder.

På bestyrelsesmødet den 19. april 1999 drøftede man et alternativt økonomisystem i stedet for Concorde. Det ville være en meget stor opgave at indføre et nyt økonomisystem, og derfor var han noget tilbageholdende med hensyn til udskiftning af Concorde.

På bestyrelsesmødet den 8. juni 1999 pointerede han over for John Rasmussen Trolle, at virksomhedsopkøb var et bestyrelsesanliggende.

På bestyrelsesmødet den 5. oktober 1999 med deltagelse af revisorerne blev regnskabet for 1998/1999 gennemgået. Varelagre blev generelt værdifastsat efter gennemsnitlig anskaffelsespris. Hvis realisationsværdien var mindre, blev værdien nedsat. Det var nyt for ham, at brugen af Concorde gav vanskeligheder i forhold til at kontrollere en korrekt værdiansættelse af varelageret. Bestyrelsen var indstillet på, at der om nødvendigt skulle indføres et nyt økonomisystem. Bestyrelsen fandt revisionens analyser efter stikprøvekontrol tilfredsstillende. Han var altid indstillet på, at der i passende omfang kunne foretages en manuel optælling af lageret. Revisorernes blanke påtegning på regnskabet og indholdet af revisionsprotokollatet medførte, at bestyrelsen var trygge ved værdiansættelsen af varelageret.

På mødet den 5. oktober 1999 fremkom der foruroligende oplysninger om virksomhedens amerikanske kunde ITP. En del af virksomhedens krav mod ITP var ældre gæld, og derfor pålagde bestyrelsen John Rasmussen Trolle at søge mellemværendet nedbragt og i øvrigt foretage løbende rapportering til bestyrelsen. Efter en kommerciel vurdering var det bedst at tilstræbe, at ITP fortsat eksisterede. Spørgsmålet om hensættelser på ombytningsvarer blev ikke drøftet på mødet. Bestyrelsen regnede på dette tidspunkt med, at ombytning ville ske som oplyst af John Rasmussen Trolle.

Han har ikke kendskab til, at der otte gange er handlet internt med varer til det amerikanske datterselskab.

Generalforsamlingen i 1999 forløb upåfaldende, og der blev uden drøftelse meddelt decharge.

Opbygningen af et stort varelager var et led i virksomhedens strategi om at kunne sælge varer

med kort leveringstid. Lageropbygningen var John Rasmussen Trolles ansvarsområde, og bestyrelsen fandt ikke anledning til at kritisere etableringen af et stort lager.

På bestyrelsesmødet den 6. januar 2000 blev børsintroduktionen på Nasdaq drøftet. I kraft af virksomhedens ekspansion og forretningsområde var en sådan børsnotering nærliggende. På mødet blev der også talt om, at der skulle anskaffes et nyt økonomisystem, Oracle, som ville muliggøre kontrollen af en korrekt værdiansættelse af varelageret.

Han så ikke en mail af 27. februar 2000 fra Henning Bech til John Rasmussen Trolle angående bl.a. værdiansættelse af varelageret. Han modtog brevet af 1. marts 2000 fra Henning Bech med redegørelse om, hvorfor Henning Bech fratrådte. Da han modtog dette brev, ringede han straks til John Rasmussen Trolle og krævede en skriftlig redegørelse. Han modtog redegørelsen af 3. marts 2000 fra John Rasmussen Trolle. Herefter regnede han med, at Henning Bechs utilfredshed navnlig havde sammenhæng med, at Henning Bech havde haft svært ved at finde sig til rette i organisationen. Henning Bech underskrev selv ledelseserklæringen. På næste bestyrelsesmøde, den 20. marts 2000, vendte han tilbage til spørgsmålet om varelageret, og revisor Michael Nielsson bekræftede, at værdiansættelsen af lageret var i orden, idet "hver en sten var blevet vendt". Alle var på dette tidspunkt stærkt optaget af at fortsætte virksomhedens succes ved at blive noteret på Nasdaq, og revisorerne var næsten hele tiden til stede. Henning Bech, som reelt var blevet fyret, skulle ikke ødelægge virksomhedens fortsatte fremgang. Han husker ikke, om han talte i telefon med Henning Bech den 2. marts 2000. Henning Bechs forklaring i straffesagen om, at han var rådvild, passer i hvert fald ikke. Det er heller ikke rigtigt, at han til Henning Bech har udtalt, at han blev "rundsnakket" af John Rasmussen Trolle. Efter Henning Bechs fratræden blev Henrik Sørensen ansat som midlertidig direktør (CFO). Han havde ikke kontakt med bankerne angående Henning Bechs fratræden. Også bankerne havde tillid til John Rasmussen Trolle. Det var Henning Bech, der havde kontakten til bankerne angående et syndikeret lån svarende til ca. 500 mio. kr. Lånet skulle bruges til indfrielse af kortfristet gæld samt til fortsat vækst. Virksomheden var i stærk vækst, men efter datidens målestok kan man ikke betegne udviklingen som "volumensyge". En ekspansiv strategi var nødvendig. For ham er det naturligt, at en bank får alle oplysninger, herunder eksempelvis en forretningsplan. Bestyrelsen bemyndigede John Rasmussen Trolle til at underskrive aftalen om det syndikerede lån. Lånet blev efter bankernes råd optaget i USD, og det viste sig på grund af

den senere kursudvikling at være meget uheldigt.

Bestyrelsesmødet den 20. marts 2000 var ekstraordinært og angik revisionsprotokollatet af samme dato med henblik på den planlagte notering på Nasdaq. Han fandt revisionsprotokollatet beroligende. Bestyrelsen besluttede på trods af John Rasmussen Trolles opfattelse at nedskrive tilgodehavendet hos ITP fuldt ud. Det skete ud fra en kommerciel vurdering. Man havde ingen anelse om, at tilgodehavendet ikke bestod.

Beslutningen på bestyrelsesmødet den 23. maj 2000 om at udsætte børsnoteringen på Nasdaq havde sammenhæng med, at IT-markedet var brudt sammen. Der havde været dramatiske kursfald på Nasdaq. Bestyrelsen fulgte revisorernes råd om aktivering af omkostningerne afholdt med henblik på noteringen på Nasdaq.

På bestyrelsesmødet den 14. juni 2000 talte man bl.a. om nedsættelse af en "audit committee" med henblik på Nasdaq-emission. Han bebrejdede i stærke vendinger John Rasmussen Trolle, at der var givet et lån på 300.000 USD til ITP. John Rasmussen Trolle gav udtryk for, at ITP ville gå konkurs uden lånet. Der var ikke tale om, at han på dette tidspunkt generelt mistede tilliden til John Rasmussen Trolle, men et lån til ITP var tåbeligt.

I august 2000 talte han flere gange med John Rasmussen Trolle om at modtage årsregnskabet for 1999/2000. Han fik regnskabsudkastet inden den aftalte dato, den 6. september 2000, og han blev glædeligt overrasket over overskuddet på ca. 16 mio. kr.

På bestyrelsesmødet den 26. september 2000 kom det som en ubehagelig overraskelse, at revisorerne oplyste et underskud for 1999/2000 på ca. 57 mio. kr. og ikke et beskedent overskud. Bestyrelsen var enig med revisionen i, at Oracle skulle implementeres snarest muligt for at sikre muligheden for kontrol af varelageret. Der var imidlertid problemer med Oracle, og det havde forsinket implementeringen. Angivelserne i revisionsprotokollatet af 25. september 2000 om varelageret gav ikke bestyrelsen anledning til betænkeligheder angående varelageret. Genberegning kunne omfatte store beløb i et marked med stærkt svingende priser. Han regnede i september 2000 stadig med, at virksomheden kunne fortsætte.

På bestyrelsesmødet den 3. november 2000 stod det klart, at DRAM-priserne var styrtdykket,

og at virksomheden derfor var i stor krise. Han orienterede samme dag bankerne om krisen, og han deltog i de følgende dages drøftelser med bankerne om en plan for en redning af virksomheden. Han tog initiativ til, at bankerne skulle have udleveret alt materiale, herunder revisionprotokollater. John Rasmussen Trolles forklaring om, at bestyrelsen havde hindret udlevering af revisionsprotokollater til bankerne, er forkert.

På det ekstraordinære bestyrelsesmøde den 8. november 2000 blev aftalen med bankerne godkendt. Inden generalforsamlingen samme dag fortalte Lars Marcher ham kort, at han var utryg ved værdiansættelsen af varelageret. Bemærkningen var lidt mærkelig. Alle var optaget af værdiansættelsen af varelageret, og deltagerne i generalforsamlingen var begyndt at komme.

Revisionsprotokollatet af 20. november 2000 med forbehold vedrørende varelageret gav anledning til, at bestyrelsen besluttede, at der skulle foretages de nødvendige analyser angående varelageret. Bestyrelsen mindede under bestyrelsesmødet den 13. december 2000 direktionen om, at disse analyser angående varelageret skulle foretages og forelægges for bestyrelsen. Bestyrelsen tog initiativ til en egentlig optælling af varelageret.

Den 19. december 2000 talte han med Carl Peter Nielsen om bl.a. problemerne vedrørende ITP og en stor uventet regning fra en advokat i London. Disse forhold, som Carl Peter Nielsen orienterede ham om skriftligt i en mail af 23. december 2000, medførte, at han mistede tilliden til John Rasmussen Trolle. Efter et bestyrelsesmøde fyrede han John Rasmussen Trolle i begyndelsen af januar 2001. Fyringen blev tilrettelagt således, at John Rasmussen Trolle selv fratrådte. Han vidste ikke på fyringstidspunktet, at mellemværendet med ITP havde karakter af et egentligt bedrageri fra John Rasmussen Trolle. Da han orienterede bankerne om, at John Rasmussen Trolle var blevet fyret som direktør, gav bankerne udtryk for, at John Rasmussen Trolle måske var den eneste, som kunne redde virksomheden. Også efter fyringen deltog John Rasmussen Trolle i bestyrelsesmøderne, idet han fortsat var medlem af bestyrelsen.

Efter bruddet med John Rasmussen Trolle udtrådte han af bestyrelsen i JT/Holding Danmark A/S i januar 2001.

Han var ikke meget inde i principperne for genberegning af varelageret omtalt i revisionsprotokollatet af 5. oktober 1999. Genberegningen var besværlig, når man brugte Concorde. Genberegning har intet at gøre med bedrageriske varelageropskrivninger.

Niels Peder Opstrup har forklaret, at han er advokat og fortrinsvis arbejder med bestyrelsesarbejde og rekonstruktion. Han traf John Rasmussen Trolle i 1994, og han blev samme år medlem af bestyrelsen for MCT. John Rasmussen Trolle var iværksætter, og bestyrelsen bestod i en periode bl.a. af John Trolle Rasmussens familie. Senere blev virksomheden børsnoteret, og bestyrelsen blev mere professionel. Der blev udarbejdet en forretningsorden for bestyrelsen. Bestyrelsesformand Kjeld Ranum sørgede for, at bestyrelsen modtog månedlige rapporteringer om virksomhedens økonomi. Det skete, at rapporterne kom med en vis forsinkelse, hvilket ikke passede Kjeld Ranum. Bestyrelsesformanden var mellem bestyrelsesmøderne aktiv med hensyn til virksomheden. Hans eget arbejde var koncentreret om bestyrelsesmøderne. Bestyrelsesarbejdet foregik på en grundig og kritisk måde. Virksomheden var, som det til stadighed blev tilkendegivet, meget følsom over for eksempelvis prisudviklingen på DRAM. John Rasmussen Trolle var dygtig og tillidsvækkende, og han havde ikke før december 2000 mistanke om, at John Rasmussen Trolle havde begået bedrageri. Han havde på grund af virksomhedens risikable karakter bevidst sikret sig regler om, at bestyrelsen skulle modtage direkte underretning fra revisionen, hvis revisionen konstaterede væsentlige problemer.

Som han forklarede i byretten under straffesagen, drøftede bestyrelsen for MCT ofte værdiansættelsen af varelageret. Han kan vedstå forklaringen, idet dog det ekstraordinære bestyrelsesmøde omtalt i byrettens dom på side 117 fandt sted den 18. januar 2001. Statusdagen var den relevante dato for værdiansættelsen af varelageret.

På bestyrelsesmødet den 5. oktober 1999 blev revisionsprotokollatet af samme dato drøftet grundigt. Revisorerne gav ikke udtryk for, at der skete fravigelse af det almindelige princip om værdiansættelse af varelageret til gennemsnitlig anskaffelsespris, eventuelt nedsat til nettorealisationsværdien. Han stolede på revisorernes angivelse af, at revisorerne havde foretaget stikprøvevis kontrol og derefter kunne godkende værdiansættelsen af varelageret svarende til direktionens angivelse. Der var et godt samarbejde med revisorerne, som gjorde et godt arbejde. Genberegningen svarende til en værdiforøgelse på 50 mio. kr. var ikke

opsigtsvækkende. Afgørende var, at revisorerne fandt værdiansættelsen af varelageret betryggende. Det betydelige tilgodehavende hos ITP blev drøftet, og det blev overvejet, hvordan tilgodehavendet kunne nedbringes på den mest hensigtsmæssige måde, herunder ved modregning.

På bestyrelsesmødet den 26. september 2000 drøftede man de to revisionsprotokollater af 25. september 2000. Spørgsmålet om værdiansættelse af varelageret blev drøftet, og der blev i denne forbindelse talt om genberegning. Det blev nævnt, at man planlagde at indføre et nyt økonomisystem, som gjorde det nemmere at kontrollere værdiansættelsen af varelageret. Revisionsprotokollaterne var ikke alarmerende. Bestyrelsen fandt det betryggende, at revisorerne foretog stikprøvevis kontrol af varelageret. Bestyrelsen ville naturligvis have reageret på eventuelle forbehold fra revisorerne.

Forud for den 3. november 2000 havde bestyrelsen ikke været involveret i virksomhedens kontakt med bankerne. Bestyrelsen modtog løbende orientering fra den daglige ledelse om virksomhedens låneoptagelse. Også forhandlingerne om optagelse af et syndikeret lån i USD gennem Danske Bank og Unibank blev forestået af den daglige ledelse med bestyrelsens samtykke.

Kjeld Ranum orienterede ham omkring jul 2000 om en henvendelse fra Carl Peter Nielsen angående dispositioner foretaget af John Rasmussen Trolle. Der var tale om uregelmæssigheder, som medførte, at man ikke længere kunne have tillid til John Trolle Rasmussen. Der blev herefter afholdt møder den 3. og 5. januar 2001, og det blev besluttet at fyre John Rasmussen Trolle.

Han deltog efter fyringen af John Rasmussen Trolle i møder med bankerne om virksomhedens krise. Forskellige muligheder, herunder salg, blev drøftet. Han var involveret i det senere salg til Dataram, som var et godt salg i betragtning af betalingsstandsningen.

Han var med til at træffe bestyrelsens afgørelse om at aktivføre ca. 10 mio. kr. af udgifterne vedrørende Nasdaq-noteringen i overensstemmelse med revisionsprotokollatet af 25. september 2000. Beløbet angik revisorudgifter, og man regnede på dette tidspunkt med, at Nasdaq-noteringen blev aktuel på et senere tidspunkt.

Han var ikke involveret i drøftelser angående økonomidirektør Henning Bechs pludselige fratræden omkring 1. marts 2000.

Peter Pasgaard har forklaret, at han er uddannet som ingeniør og bl.a. har haft ledende stillinger hos B & O og i elektronikindustrien. Han blev medlem af bestyrelsen for MCT i november 1998 og kunne bidrage med teknisk indsigt. Han havde fuld tillid til John Rasmussen Trolle frem til december 2000. Det var hans indtryk, at revisionen udførte et stort og dygtigt arbejde for virksomheden. Bestyrelsen havde et fint samarbejde med revisionen, og han har aldrig haft anledning til at betvivle revisionens konklusioner.

Hans bemærkninger på bestyrelsesmødet den 19. april 1999 om værdien af varelageret var ikke udtryk for, at han var skeptisk vedrørende de anvendte principper for værdiansættelsen. Genberegning var en nødvendighed for at kunne opnå et korrekt billede af varelagerets værdi og vareforbrugets størrelse. Concorde kunne anvendes ved genberegning, men revisorerne kunne ikke finde et kontrolspor. Genberegning er en naturlig ting og har ingen forbindelse med umotiverede opskrivninger af varelagerværdi. Han er først under straffesagen mod John Rasmussen Trolle blevet klar over, at John Rasmussen Trolle har foretaget bedrageriske opskrivninger af varelageret. Han var tryg ved revisorernes gennemgang af værdiansættelserne af varelageret som beskrevet i revisionsprotokollatet af 5. oktober 1999. Han var samtidig enig i, at anskaffelse af et mere avanceret økonomisystem end Concorde ville lette revisorernes mulighed for elektronisk kontrol af varelagerets værdi. Han var derfor indstillet på, at et nyt økonomisystem, Oracle, skulle købes og tages i brug. Udskiftningen af økonomisystemet blev forsinket. "2000-problemet" spillede ind.

Bestyrelsen drøftede løbende tilgodehavendet hos ITP. Han havde ingen grund til at tro, at tilgodehavendet i virkeligheden ikke bestod. John Rasmussen Trolles lån til ITP på 300.000 USD tog bestyrelsen i stærke vendinger afstand fra. Bestyrelsesformand Kjeld Ranum gav John Rasmussen Trolle en skideballe.

Han blev orienteret om, at økonomidirektør Henning Bech fratrådte pludseligt omkring 1. marts 2000. Detaljerne blev han ikke orienteret om. Det undrede ham ikke, at Henning Bech og John Rasmussen Trolle ikke kunne samarbejde. De havde begge en stor selvfølelse.

MCT var en højrisikovirksomhed. Virksomheden var meget følsom med hensyn til eksempelvis prisen på DRAM og udviklingen i dollarkursen. Konkursen var navnlig begrundet i de faldende kurser på Nasdaq i foråret 2000 og stærkt faldende priser på DRAM i efteråret 2000 samt en ugunstig udvikling i dollarkursen i form af fortsatte stigninger. Priserne på DRAM faldt til ca. en fjerdedel. Det er de udefrakommende årsager, der har medført konkursen. Bestyrelsen havde ikke forudset, at tingene kunne udvikle sig så dramatisk i en uheldig retning.

Michael Nielsson har forklaret, at han er statsautoriseret revisor og partner i PricewaterhouseCoopers. Der var to revisionsselskaber, og det andet var Ernst & Young. Han blev revisor for MCT fra og med årsregnskabet 1998/1999. I forretningsordenen for bestyrelsen i MCT er revisionens opgaver og forpligtelser angivet i overensstemmelse med lovregler og sædvanlig revisionspraksis. Der er ikke angivet videregående forpligtelser for revisionen.

Revision vil altid være baseret på stikprøvevise kontroller. Revision er en proces, og der lægges en strategi efter drøftelser med virksomhedens medarbejdere med henblik på at opnå indsigt i virksomhedens forhold. MCT var en nystartet virksomhed med fokus på vækst. Direktør John Rasmussen Trolle havde meget stor indsigt og var meget dygtig til at besvare spørgsmål og redegøre for virksomhedens forhold. John Rasmussen Trolle havde et meget stort overblik. De to revisionsselskaber delte opgaverne mellem sig, og der blev foretaget en gensidig gennemgang af det arbejde, som det andet revisionsselskab havde udført. Han var ledende repræsentant for PricewaterhouseCoopers, og hans højre hånd i arbejdet vedrørende MCT var Lars Thygesen. Der var flere revisormedarbejdere. Da virksomheden var ret ny, og da revisionen var ny, var man meget aktive med henblik på at opnå indsigt og opnå troværdige informationer. Det var revisionens indtryk, at man modtog troværdige oplysninger. Samarbejdet med virksomhedens medarbejdere gav anledning til tillid. Revisorerne kunne frit tale med alle virksomhedens medarbejdere, herunder i regnskabsafdelingen og på lageret.

Varelageret i Danmark var i nederste etage på forretningsstedet i Viby. Varelageret omfattede over 10 mio. enheder. Tilstedeværelsen af varelageret blev kontrolleret stikprøvevis, og

tilstedeværelsen var ikke problematisk. Værdiansættelsen af varelageret var præget af meget store prisudsving på råvarer. Værdiansættelsen skete efter gennemsnitsmetoden på grundlag af anskaffelsespriser, og den metode gav den mest korrekte værdiansættelse. Der skete i givet fald korrektion, således at varelagerværdien ikke blev højere end realisationsprisen. Virksomheden anvendte økonomisystemet Concorde, som beregnede gennemsnitspriser på varelageret. Revisionen havde adgang til oplysningerne fra Concorde. Tidsmæssige forskydninger på køb og forbrug af varelager medfører, at genberegning er nødvendig for at opgøre den rigtige varelagerværdi. Der skal tages højde for, at fysisk lagertilgang og fysisk lagerafgang ikke altid følges af samtidig fakturering. Concorde var et anerkendt økonomisystem, som kunne foretage genberegning, men Concorde var ikke i stand til at opløse og illustrere genberegningerne. Genberegning er sædvanlig med hensyn til mange forskellige former for varelager. Manuelle genberegninger er stort set umulige at gennemføre i praksis. Faldende råvarepriser indebærer matematisk set altid, at genberegning medfører forhøjelse af varelagerværdien. Der havde været faldende råvarepriser, da man reviderede årsregnskabet 1998/1999. Genberegningen med en værdistigning på ca. 50 mio. kr. var ikke påfaldende. Prisstigningerne var blevet afløst af prisfald, og nettorealisationsprincippet blev ikke aktuelt. Oplysningerne om prisudviklingen bidrog til, at revisionen for regnskabet 1998/1999 kunne konstatere, at værdiansættelsen af varelageret var i orden. Revisionen ændrede vedrørende årsregnskabet 1999/2000 revisionsmetode og gennemførte i et testmiljø flere analyser, der viste, at genberegningerne foretaget af Concorde var foretaget korrekt.

Han har bidraget til at udarbejde notatet "Beskrivelse af udførte revisionstests 1998/99". De pågældende test blev udført af Ernst & Young og viste, at værdiansættelsen overholdt nettorealisationsprincippet. Han kan ikke huske testdetaljerne. Nettorealisationsprincippet gav ikke anledning til nedskrivning af varelagerværdier, idet nettorealisationsværdien var højere end den bogførte lagerværdi efter gennemsnitsmetoden. Ved nettorealisationsværdien sigtes til den værdi, som råvaren har, når den indgår i det færdige produkt. Ved overvejelser angående nettorealisationsprincippet tages der også hensyn til prisudviklingen efter statusdagen den 30. juni.

Beskrivelsen i notatet af 17. maj 1999 refereret i Revisornævnets kendelse på side 4 af svagheden bestående i, at John Rasmussen Trolle var den eneste, der rigtigt var inde i lageret, blev imødegået af revisionen. Revisionen påpegede i revisionsprotokollatet af 5. oktober

1999, at det var ønskeligt, at der ved anskaffelse af et nyt økonomisystem blev skabt mulighed for, at genberegningerne kunne opløses direkte. Det var en anbefaling fra revisionen til bestyrelsen. Det var ikke praktisk muligt at foretage en altomfattende gennemgang af genberegninger i forbindelse med en samlet lageroptælling.

Han deltog i bestyrelsesmødet i MCT den 5. oktober 1999, hvor der blev foretaget en detaljeret gennemgang af revisionsprotokollatet af samme dato. Indtrykket var, at bestyrelsen forstod og ville efterkomme revisionens anbefaling om anskaffelse af et nyt økonomisystem.

Revisionen blev ikke orienteret om baggrunden for økonomidirektør Henning Bechs fratræden omkring 1. marts 2000. Man så pressemeddelelsen om Henning Bechs fratræden, men han har først under sagen set den interne korrespondance.

Han deltog i bestyrelsesmødet den 26. september 2000, hvor det blev omtalt, at virksomheden arbejdede på at følge revisionens anbefaling af at anskaffe et økonomisystem, der gjorde det muligt direkte at opløse genberegninger vedrørende varelageret.

Spørgsmålet om nedskrivning af lagerværdi i henhold til nettorealisationsprincippet var første gang aktuelt for perioden fra 1. juli til 30. september 2000, da der havde været store prisfald på råvarer. Revisionen tog forbehold for varelagerværdien i dette kvartalsregnskab, som ikke blev revideret, og beskrev usikkerheden i revisionsprotokollatet af 20. november 2000. Revisionen foretog review, fordi kvartalsregnskabet skulle bruges i forbindelse med selskabets drøftelser med bankerne. Revisionens stikprøvevise kontrol tydede på, at der var behov for en større nedskrivning af varelagerværdien end den nedskrivning, som ledelsen havde foretaget. Ledelsen kunne ikke nå at fremskaffe dokumentation til brug for revisionen. Der var intet, som tydede på regnskabsmanipulationer. Revisionsprotokollatet af 23. november 2000 blev lavet, fordi kvartalsregnskabet nu var endeligt. Dette protokollat svarer til protokollatet af 20. november 2000.

Bestyrelsesmødet i MCT den 3. november 2000 deltog han ikke i. Han kendte ikke betegnelsen "slowlager". Han var ikke blevet orienteret om en sådan opdeling af varelageret.

Han var ikke involveret i udarbejdelsen af en balance pr. 28. februar 2001 til brug for

overvejelserne om salg af virksomheden.

Revisionen medvirkede i forbindelse med udarbejdelse af en balance pr. 15. marts 2001 til brug for salg af virksomhedens aktiviteter til Dataram. På dette tidspunkt forelå der ingen oplysninger om John Rasmussen Trolles regnskabsmanipulationer. Han hørte første gang om manipulationerne i 2002.

Jan Dyrby Ambæks notat af 25. juli 2001 om kontrol af varelagerets værdi beskriver en undersøgelse tilrettelagt med henblik på at afsløre eventuelle uregelmæssigheder. Revisionen af MCT har ikke været tilrettelagt med henblik på at afsløre svigagtigheder. En sådan særlig strategi var der ingen indikationer for.

For regnskabsåret 1998/1999 fik revisionen oplysninger fra John Rasmussen Trolle vedrørende ombytningsvarer, som skulle komme fra leverandører. På bestyrelsesmødet den 5. oktober 1999 kunne revisor Arne B. Jepsen oplyse, at revisionen havde fundet varerne til stede. Han deltog ikke selv i denne kontrol, men han går ud fra, at Arne B. Jepsen har fået oplyst tilstedeværelsen. Det er normal fremgangsmåde. Da det året efter konstateredes, at ombytning fortsat ikke havde fundet sted, og da John Rasmussen Trolle af kommercielle grunde ikke ønskede leverandørerne kontaktet, blev der foretaget nedskrivning vedrørende ombytningsvarer.

Revisionen foretog ikke en samlet optælling af defektvarelageret. Det blev ikke fundet nødvendigt. Bestyrelsen blev orienteret om forholdet i revisionsprotokollatet af 25. september 2000.

Han mener ikke, at revisionen har modtaget en henvendelse fra bankerne om værdiansættelse af varelageret.

Kontraktproduktionen, som MCT udførte for Samsung, gav anledning til særlige overvejelser. Kontraktproduktionen havde også fundet sted i regnskabsåret 1997/1998, hvor der var en anden revision. Lars Thygesens notat af 30. juni 1999, som var et førstehåndsindtryk, indgik i overvejelserne angående den rette postering af kontraktproduktion. Samsung skulle levere nogle dele, nemlig chips, til produktionen. Kontrakten mellem MCT og Samsung var indgået

under hensyntagen til handelsrestriktioner. Realiteten i forholdet skulle tillægges betydning i højere grad end formaliteten. En samlet vurdering af forretningsforholdet førte til, at det var korrekt at foretage en bruttopostering af kontrakten med Samsung, idet der faktisk skete salg fra Samsung til MCT. I tilknytning til regnskabsmødet den 29. september 1999 foreviste John Rasmussen Trolle ham bilag angående samhandelen med Samsung. Disse bilag har han ikke opbevaret. Det er i overensstemmelse med sædvanlig fremgangsmåde, at nogle bilag alene forevises for revisionen. I udkastet til revisionsprotokollatet vedrørende årsregnskabet for 1998/1999 var spørgsmålet om bruttopostering af kontraktproduktion særskilt omtalt, men i det endelige revisionsprotokollat udgik dette afsnit, fordi revisionen havde modtaget nærmere oplysninger fra John Rasmussen Trolle.

Det tilgodehavende, som MCT havde hos det amerikanske selskab ITP, blev særskilt omtalt i revisionsprotokollatet af 5. oktober 1999. Baggrunden var bl.a. størrelsen og alderen. John Rasmussen Trolle orienterede revisionen om, at ITP var en vigtig samhandelspart, og at langvarig kredit var sædvanlig i branchen. Der var ingen mistanke om, at tilgodehavendet hos ITP ikke bestod. Der blev indhentet skylderklæring fra ITP, og det er tilstrækkeligt revisionsbevis for fordringens beståen. Revisionen indhentede gennem et anerkendt amerikansk kreditinstitut oplysninger om ITP. Det var ikke en egentlig kreditoplysning, men der fremkom ikke negative oplysninger om betalingsevnen hos ITP. Revisionen talte med John Rasmussen Trolle om nedbringelse af tilgodehavendet hos ITP på forskellig måde, herunder ved modregning. Revisionen konstaterede, at der faktisk var kommet indbetalinger fra ITP. Kravet mod ITP blev drøftet på regnskabsmødet den 29. september 1999. Revisionens samlede konklusion var, at det var forsvarligt at postere tilgodehavendet hos ITP uden nedskrivning. Ledelseserklæringen af 5. oktober 1999 var en del af baggrunden for denne konklusion. Drøftelserne på bestyrelsesmødet i MCT den 5. oktober 1999 om tilgodehavendet hos ITP er korrekt omtalt i referatet.

Revisionsprotokollatet af 20. marts 2000, som angik halvårsregnskabet pr. 31. december 1999, indeholder en advarende omtale af tilgodehavendet hos ITP. Baggrunden for revisionens ændrede holdning var, at der ikke var sket den forudsatte positive udvikling i mellemværendet med ITP. I tilknytning til bestyrelsesmødet den 20. marts 2000 var det revisionens opfattelse, at John Rasmussen Trolles forklaringer ikke længere var tilstrækkelige til at undgå nedskrivning af mellemværendet med ITP. Der skulle mere håndfaste ting til, hvis

nedskrivning skulle undgås. Konklusionen blev, at kravet mod ITP blev nedskrevet fuldt ud. Der blev i den forbindelse også skelet til amerikanske regnskabsstandarder, idet børsnoteringen på Nasdaq blev planlagt.

Urealiseret koncernintern avance kan være aktuel ved handel mellem et moderselskab og et datterselskab. Det var et emne, som revisionen var opmærksom på i forbindelse med årsregnskabet for 1999/2000. Man skulle i den forbindelse være opmærksom på, at MCT var en "dollarvirksomhed", idet både varehandel og låneoptagelse skete i USD. Det gav anledning til overvejelser om at placere lageret i det amerikanske datterselskab. Uden revisionens viden havde MCT handlet med det amerikanske datterselskab vedrørende varelager. Det var sket mange måneder før den 30. juni 2000, og der var ikke beregnet avance. Forholdet gav ikke anledning til særlige betænkeligheder. PWC udarbejdede et internt notat af 22. juni 2000, der er omtalt på side 15 i Revisornævnets kendelse, angående selskabets mangelfulde rapportering ved intern samhandel.

I forbindelse med årsregnskabet for 1999/2000 blev håndteringen af omkostningerne til prospektet om den planlagte notering på Nasdaq-børsen overvejet. Nasdaq-noteringen blev udskudt. MCT arbejdede fortsat frem mod en kapitalforhøjelse på Københavns Fondsbørs i november 2000. Aktivføringen af et omkostningsbeløb på ca. 10 mio. kr. vedrørende børsemission i årsregnskabet 1999/2000 var korrekt, idet virksomheden også kunne bruge revisorarbejdet udført efter amerikanske regnskabsstandarder i forbindelse med kapitaludvidelsen på Fondsbørsen. Der blev talt om, at børsemissionen i USA kunne ske senere, når kurserne rettede sig. Senere blev kapitaludvidelsen i København opgivet, og omkostningerne på ca. 10 mio. kr. blev derfor udgiftsført som beskrevet i revisionsprotokollatet af 23. november 2000.

John Rasmussen Trolle fortalte revisionen, at udeståender i USA ville blive betalt.

Det udskudte skatteaktiv på ca. 27 mio. kr. i årsregnskabet 1999/2000 var, som det er beskrevet i revisionsprotokollatet af 25. september 2000, begrundet i en vurdering af virksomhedens forventede fremtidige indtjening. Budgetterne viste overskud, og revisionen fandt efter de foreliggende oplysninger ledelsens forventninger realistiske. I revisionsprotokollatet af 23. november 2000 blev usikkerheder angående det udskudte

skatteaktiv påpeget. Udviklingen fra september til november 2000 medførte, at der i november 2000 var anledning til at påpege usikkerheder.

MCT solgte råvarer til Kiss Nordic, som skulle indgå i en produktion hos MCT. Disse varer blev derfor stående hos MCT, og de blev udsondret, hvilket revisionen påså. Revisionen indhentede bekræftelse fra Kiss Nordic på gælden til MCT. Han så ikke et brev af 30. juni 2000 fra John Rasmussen Trolle til Kiss Nordic, og han havde ikke kendskab til, at Kiss Nordic havde returret.

Revisionen kontrollerede vedrørende årsregnskabet 1999/2000 mellemværendet med EuroA som et led i en stikprøvekontrol. MCT havde udstedt to fakturaer til EuroA, men det kunne kun lade sig gøre at få en bekræftelse fra EuroA vedrørende den ene faktura. Derefter iværksatte revisionen andre foranstaltninger, og kontrol af fragtbreve m.v. tydede på, at også varerne i henhold til den anden faktura var blevet leveret til EuroA. John Trolle Rasmussen har sikkert også forklaret ham om mellemværendet med EuroA. Han fik ikke at vide, at varerne var blevet returneret, og han fik ikke forevist kreditnota. Der var ingen indikationer på manglende betalingsevne hos EuroA. Resultatet af de handlinger, som revisionen foretog, medførte, at mellemværendet med EuroA ikke blev omtalt i revisionsprotokollatet.

Han har en ansvarsforsikring som revisor. Forsikringen dækker et eventuelt krav i sagen, dog med en selvrisiko på 1 mio. kr.

Arne B. Jepsen har forklaret, at han er statsautoriseret revisor og som tilknyttet Ernst & Young deltog i revisionen af MCT. Han hørte ikke om mistanke om regnskabsmanipulation. Ham bekendt har bankerne ikke kontaktet revisionen angående værdiansættelsen af varelageret.

Vanskeligheden ved at opløse Concordes varelagergenberegning blev, som Michael Nielsson har forklaret om, imødegået ved at foretage alternative revisionshandlinger.

Erling Lauridsen har forklaret, at han var tilknyttet Ernst & Young som statsautoriseret revisor og deltog i revisionen af MCT. Han hørte ikke om mistanke om regnskabsmanipulation. Ham bekendt har bankerne ikke kontaktet revisionen angående

værdiansættelsen af varelageret.

Varelagerreguleringen i forbindelse med årsregnskabet for 1998/1999, som han forklarede om under straffesagen, er genberegningen foretaget af Concorde, som er omtalt i revisionsprotokollatet.

Henning Beck har vedstået den forklaring, han afgav i straffesagen, med den tilføjelse, at revisorerne, som arbejdede med Nasdaq-noteringen, allerede den 17. februar 2000 interesserede sig for varelagerværdiansættelse. Det har han konstateret ved at gense en mail af 17. februar 2000 som et led i genopfriskningen af hukommelsen forud for vidneforklaringen.

Han tiltrådte som økonomidirektør i MCT den 1. november 1999, og han havde i de første seks uger et godt samarbejde med John Rasmussen Trolle. MCT var en virksomhed med mange unge ansatte, og der var en god tone og udtalt arbejdsglæde. Ledergruppemøderne blev afholdt i en positiv tone. Organisationen var velfungerende, men den var ikke færdigudviklet. Virksomheden var præget af stærk vækst og af, at den var etableret af John Rasmussen Trolle.

Hans mail af 16. december 1999 til ledergruppen angående varelageret havde sammenhæng med, at han som registreret direktør ikke blot ville overlade den totale styring af varelageret til John Rasmussen Trolle. Han havde vist også via "jungletrommerne" hørt, at der var uregelmæssigheder vedrørende varelageret. Han husker ikke detaljer angående revisorernes bemærkninger angående varelageret. Der var nok tale om bemærkninger i revisionsprotokollaterne. Hans mail af 16. december 1999 var ment som en opfordring til teamwork med henblik på at opnå en bedre styring af lageret. Den irettesættende svarmail, som John Rasmussen Trolle sendte ham den 16. december 1999, betegnede en ændring af deres tidligere gode samarbejde. Han havde tillid til, at John Rasmussen Trolle ville få løst problemerne vedrørende lageret.

I januar 2000 talte han flere gange med John Rasmussen Trolle om vigtigheden af at få løst spørgsmålene om tilstedeværelsen af det registrerede varelager og værdiansættelsen af varelageret. Den planlagte Nasdaq-notering gjorde det ekstra vigtigt at få løst problemerne. John Rasmussen Trolle sagde altid, at der ville komme styr på varelageret.

Han sendte den 17. februar 2000 en mail til revisorerne angående differencer vedrørende varelageret. Det skete, efter at han fra revisorerne Michael Nielsson og Lars Thygesen havde fået besked om, at der var differencer. Under drøftelserne med revisorerne, som John Rasmussen Trolle ikke deltog i, henviste han revisorerne til at tage emnet op med John Rasmussen Trolle, som var bedst inde i forhold angående varelageret. Revisorerne gav udtryk for, at der var behov for nærmere kontrol og drøftelser med John Rasmussen Trolle. Der blev vist ikke iværksat en nærmere kontrol. John Rasmussen Trolle beroligede muligvis revisionen, men det er en gisning. Han fandt mailen af 17. februar 2000 i forbindelse med sin forberedelse af vidneforklaringen.

Hans mail af 27. februar 2000 til John Rasmussen Trolle med angivelse af seks problematiske punkter angående varelageret har karakter af en opsamling af de emner, som han havde talt med John Rasmussen Trolle om gennem nogen tid. Flash-memory er en varegruppe. Han husker ikke i detaljer, hvordan han undersøgte markedspriser.

Han kender ikke noget til en lageroptælling den 28. februar 2000.

Han opsagde sin stilling den 29. februar 2000, fordi han havde mistet tilliden til John Rasmussen Trolle. Han redegjorde i brevet af 1. marts 2000 til bestyrelsesformand Kjeld Ranum nærmere for baggrunden for opsigelsen. Der var sket det helt uhørte, at varelageret var blevet opskrevet til en højere værdi end gennemsnitlige anskaffelsespriser, selv om markedsudviklingen tilsagde nedskrivning af varelageret i henhold til nettorealisationsprincippet. Han regnede med, at Kjeld Ranum ville orientere den øvrige bestyrelse om baggrunden for opsigelsen. Han underrettede ikke revisorerne om sin fratræden.

Han har ikke underskrevet nogen ledelseserklæring til brug for den planlagte Nasdaq-notering.

Han fastholder, at han den 1. marts 2000 talte i telefon med Kjeld Ranum, og at Kjeld Ranum under telefonsamtalen virkede rådvild og udtalte, at John Rasmussen Trolle "rundsnakkede" ham. John Rasmussen Trolle var generelt god til at "rundsnakke" andre. Telefonsamtalen den 1. marts 2000 var saglig. Kjeld Ranum var normalt ikke rådvild.

Han blev nogle få dage efter sin fratræden ringet op af henholdsvis Heine Bach fra Nordea og Torben Jørgensen fra Danske Bank. Han fortalte dem, at hans fratræden skyldtes, at han havde mistet tilliden til John Rasmussen Trolle. Han gik ikke i detaljer. Han var efter sin kontrakt forpligtet til hemmeligholdelse.

Han kan ikke præcist tidsfæste, hvornår han blev opmærksom på de ubegrundede varelageropskrivninger. Det var i anden halvdel af februar 2000.

Jes Lauritzen har forklaret, at han er statsautoriseret revisor og partner i KPMG. Han deltog i due diligence i forbindelse med Datarams køb af udvalgte aktiver fra MCT. Han arbejdede i tre dage udelukkende med købet. Han blev engageret af en amerikansk revisor for Dataram. Han og kollegaen Tom Lassen samarbejdede med den amerikanske revisor. Formålet var at tilvejebringe et beslutningsgrundlag for Datarams køb. De fik forelagt et udkast til balance pr. 1. februar 2000. Den åbingsbalance pr. 15. marts 2000, som blev udarbejdet for Datarams selskab i forbindelse med overdragelsen, indeholder en goodwill på 96 mio. kr. Han var ikke involveret i forhandlingerne om størrelsen af goodwill. Goodwill var sammensat af grupperne kunder, medarbejdere og varer m.v. Han havde i forbindelse med deltagelsen i due diligence adgang til revisionsprotokollater for MCT. Han havde også lejlighed til at tale med medarbejdere i MCT. Han hørte vist noget om, at der var problemer med værdiansættelsen af varelageret, men det husker han ikke nærmere om.

Han deltog i revisionen af regnskabet for Dataram International ApS for perioden fra 16. marts 2001 til 30. april 2002. Revisionspåtegningen var blank. Goodwill blev nedskrevet i dette regnskab fra ca. 144 mio. kr. til ca. 95 mio. kr. Nedskrivningen angik kunder. I balancen var der som aktiv optaget et udskudt skatteaktiv, og det var realistisk i betragtning af de da foreliggende udsigter til fremtidig indtjening. Imidlertid blev resultaterne dårligere end forudset, og aktiviteten blev gradvist flyttet til USA, inden Datarams virksomhed i Danmark blev indstillet.

Han har ikke gjort sig overvejelser om, hvordan postering af erstatningskrav mod ledelse og revision skulle posteres, hvis et sådant krav var omfattet af overdragelsen til Dataram.

Lars Marcher har vedstået den forklaring, han afgav i straffesagen og yderligere forklaret, at han forud for ansættelsen i MCT fra den 15. september 1998 havde boet ca. seks år i Australien.

Han har efterfølgende fundet det påfaldende, at han fra maj 2000 fik ansvaret for køb og salg uden at have fuldt indseende med lagerlogistikken. Lageret stod John Rasmussen Trolle for.

Virksomhedens organisation var ustruktureret og ikke tilstrækkelig god. Disse problemer fandt han ikke påfaldende, mens han alene var ansvarlig for salg.

Henning Bechs mail af 16. december 1999 til direktionen angående råvarelageret husker han ikke. Han husker ikke drøftelser om varelageret på dette tidspunkt. I oktober 2000 modtog han informationer fra medarbejdere, som gav anledning til betænkeligheder med hensyn til varelagerets tilstedeværelse og værdiansættelsen af varelageret. Han modtog lister over produkter, som han ikke kendte. Værdierne på varerne var for høje i forhold til de priser, som man kunne sælge dem til.

Der var i virksomheden et fælles projekt om at få nedbragt varelageret, som var for stort i forhold til virksomhedens størrelse. Samtidig med disse bestræbelser steg værdiansættelsen af varelageret, og det harmonerede ikke.

Han husker ikke et højrøstet skænderi, som han ifølge Teena Rask Jensens forklaring i straffesagen skulle have haft med John Rasmussen Trolle.

Han husker ikke forløbet af det ekstraordinære bestyrelsesmøde den 3. november 2000, som han deltog i.

Han havde ikke set revisionsprotokollater, før han den 8. november 2000 forud for generalforsamlingen samme dato nævnte for bestyrelsesformand Kjeld Ranum, at han var utryg ved værdiansættelsen af varelageret.

Da han tog på akut ferie i december 2000 på grund af utryghed ved lageropskrivninger, var det hans hensigt eventuelt at fratræde sin stilling, når han kom tilbage fra ferie. Da han kom

tilbage efter ferie, blev økonomidirektør Carl Peter Nielsen og bestyrelsen involveret i spørgsmålet om problemer med varelagerets værdi.

Efter hans tiltræden som administrerende direktør den 5. januar 2001 blev der iværksat en kontrol af varelageret med revisorernes bistand. Formålet var at kontrollere det faktiske varelager og værdiansættelserne. Undersøgelsen afdækkede en række betydelige uregelmæssigheder. Man konstaterede bl.a., at der ikke var de aftaler med leverandører om returnering af varer, som John Rasmussen Trolle havde angivet. Han er uforstående over for, at revisorerne giver udtryk for, at uregelmæssighederne først blev konstateret noget senere.

AZ-varenumre angik mærkevarer, som blev solgt til store kunder til en gunstig pris. Han husker ikke drøftelserne om AZ-varenumre på bestyrelsesmødet den 18. januar 2001. Han havde ikke foretaget transaktioner, som ikke måtte oplyses til John Rasmussen Trolle.

Salget af aktiver fra MCT til Dataram skete under tidspres. Han husker ikke en balance pr. 28. februar 2001, som blev udarbejdet i forbindelse med salget. Overdragelse til Dataram af et erstatningskrav mod ledelse og revision blev ikke overvejet.

Han modtog en bonus i forbindelse med salget af aktiver fra MCT til Dataram. Han blev direktør for Datarams danske selskab.

Han var ikke involveret i en handel med EuroA i henhold til en faktura af 30. juni 2000. Han husker ikke detaljer om mellemværendet med EuroA, men han har nok talt med John Rasmussen Trolle om sagen. Han var utryg ved mellemværendet med EuroA. Han ved ikke, hvad Peter Bonefeld Sørensen refererer til i en opsigelsesmail af 5. januar 2001 med udtrykket "faktureringer af tvivlsom karakter".

Han var heller ikke involveret i aftalerne med Kiss Nordic og Force.

Carl Peter Nielsen har vedstået sin forklaring i straffesagen med tre korrektioner.

Hans forklaring refereret i byrettens dom på side 285 om afskrivning på Nasdaq-projektet angår retteligt kurstab. Nasdaq-projektet blev først afskrevet senere.

Afskrivningen af værdien af returvarer omtalt i hans forklaring på side 176 i byrettens dom skete mod John Rasmussen Trolles ønske.

Det varekøb hos Kiss Nordic, som er omtalt i referatet af hans forklaring i byrettens dom på side 261, var sket i det foregående regnskabsår og ikke i de foregående regnskabsår.

Han konstaterede ved sin tiltræden som direktør i MCT i september 2000, at virksomheden havde et godt omdømme, og at der var dygtige bestyrelsesmedlemmer og medarbejdere.

Han underskrev den 25. september 2000 ledelseserklæringen angående årsregnskabet for 1999/2000. Det var i overensstemmelse med hans ønske, at der blev foretaget de hensættelser, som medførte et underskud i årsregnskabet. Hermed var der blevet taget højde for alle problemer.

Det ekstraordinære bestyrelsesmøde den 3. november 2000, som han deltog i, blev afholdt efter et møde med Unibank i København den 31. oktober 2000. Han ønskede et bestyrelsesmøde, fordi det var et stort problem, at varelageret ikke var blevet nedbragt som ønsket af bankerne. Samtidig havde der været betydelige prisfald på råvarer. Bestyrelsesmødet omfattede gennemgang af en række bilag, herunder nok et bilag betegnet "Kapitaliseringsscenarier".

Den 4. og 5. november 2000 var han til møder i København med bankerne og forelagde bankerne alt det materiale, som var blevet drøftet på bestyrelsesmødet den 3. november 2000. Det stod klart, at MCT bl.a. på grund af prisfald på DRAM var i stor krise. Han har altid lagt vægt på at orientere bankerne om alle relevante forhold. John Rasmussen Trolle sagde til ham, at bestyrelsen for MCT ikke ønskede revisionsprotokollaterne udleveret til bankerne. Den ordning, der blev etableret med bankerne, indebar, at bankerne skulle modtage en tredjedel af fortjenesten ved fremtidige aktiekursstigninger.

På generalforsamlingen den 8. november 2000 regnede man med en god fremtidig udvikling. En sådan udvikling blev imidlertid ødelagt af yderligere prisfald på DRAM.

På bestyrelsesmødet den 20. november 2000 blev der talt om, at der skulle foretages kontrol af alle varelagre med fysisk optælling og realistisk værdiansættelse baseret på realisationspriser. Det var en meget stor opgave, som omfattede lagre både i Århus og i udlandet. Opgaven skulle være færdig snarest mulig, men blev først afsluttet på et tidspunkt i december 2000. Realisationsværdierne på færdigvarelageret var vanskeligere at opgøre end værdierne på råvarelageret. Desuden blev mellemværendet med ITP drøftet på bestyrelsesmødet, som det skete på alle bestyrelsesmøder.

Den 5. december 2000 bad John Rasmussen Trolle ham om at overføre et beløb til ITP. Det kunne han ikke forstå, idet bogføringen hos MCT viste, at MCT havde et tilgodehavende hos ITP på ca. 30 mio. kr. Han talte den 6. december 2000 telefonisk med direktøren for ITP, der gav udtryk for, at ITP havde et tilgodehavende hos MCT og ikke omvendt. Disse oplysninger var meget foruroligende, og han kontaktede bestyrelsesformand Kjeld Ranum og gav udtryk for sin bekymring. Da han talte med John Rasmussen Trolle om sagen, gav John udtryk for, at direktøren for ITP havde misforstået situationen. Nogle dage senere bad John Rasmussen Trolle ham igen om at overføre penge til ITP. Derefter talte han den 19. december 2000 i telefon med Kjeld Ranum og orienterede Ranum om en række foruroligende oplysninger om ITP og returvarer. Han udarbejdede den 19. december 2000 et notat om sin telefonsamtale med Kjeld Ranum. Da han havde afvist at iværksætte overførslen til ITP, bad han medarbejderne om at blive orienteret om en eventuel overførsel til ITP. Da han opdagede, at Bjarne Krog ville overføre penge til ITP, kontaktede han Bjarne Krog for at forhindre overførslen, som ifølge Bjarne Krog var beordret af John Rasmussen Trolle. Den 23. december 2000 sendte han en mail til Kjeld Ranum angående mellemværendet med ITP og andre problemer. Problemerne, som han havde opdaget, var også nye for bestyrelsen. Da han tog hjem til København, gjorde han op med sig selv, at han ikke længere kunne stole på John Rasmussen Trolle, og han var derfor indstillet på at fratræde sin stilling.

Bestyrelsesmødet den 13. december 2000 omfattede også drøftelser angående varelageret, herunder spørgsmålet om genberegninger. Revisorerne medvirkede i forbindelse med kontrollen af lagerværdierne. Revisorerne deltog stikprøvevis i varelageroptælling.

I begyndelsen af 2001 talte han igen med Kjeld Ranum om John Rasmussen Trolles dispositioner, og derefter blev John Rasmussen Trolle afskediget.

Det var hans indtryk, at bestyrelsen for MCT udførte et dygtigt og grundigt arbejde.

Formuleringen i årsrapporten for 1999/2000 om en hensættelse på 30 mio. kr. til imødegåelse af tab på varelageret på grund af teknologiskifte er "smart skrevet" i forhold til angivelsen i revisionsprotokollatet af 25. september 2000 angående problemet med returvarer. Revisorerne gennemtvang hensættelsen, selv om det var John Rasmussen Trolles udlægning, at hensættelse var unødvendig, fordi MCT ville modtage teknisk nyere varer i stedet for de forældede varer.

Peter Bonefeld Rønde har vedstået sin forklaring i straffesagen med nogle tilføjelser.

Den tilbageføring af opskrivningen, som er omtalt i referatet af hans forklaring på side 136 i byrettens dom, var ikke kun noget, som Lars Marcher talte om. Lars Marcher skrev også en mail om tilbageføringen.

Antallet af AZ-varenumre, som er omtalt i referatet af hans forklaring på side 137 i byrettens dom, kom op på 40-50.

Hans forklaring på side 260 i byrettens dom om varer, som skulle faktureres til Kiss Nordic inden regnskabsårets afslutning, var varer til en virksomhed i Aalborg, som vist hed Force.

Han er uddannet speditør og var i MCT ansat som lagerchef og senere logistikchef. Han var ansat fra august 1998 til begyndelsen af januar 2001. Han var med i ledergruppen. Senest refererede han normalt til direktør Lars Marcher. I nogle sammenhænge refererede han til John Rasmussen Trolle. Han havde et godt arbejdsmæssigt forhold til John Rasmussen Trolle.

Der var en særlig virksomhedskultur i MCT, som nok var præget af virksomhedens internationale karakter.

Han husker en mail af 19. juni 2000, som han sendte til John Rasmussen Trolle med en forespørgsel om, hvorvidt chips skulle "ud at flyve". Det var en fremgangsmåde, som var almindelig kendt i virksomheden, at chips blev sendt ud for kort tid efter at vende tilbage.

Formålet var at pynte på regnskabet. Der var ikke givet instruks om, hvad der skulle siges til revisorerne. Det var normalt, at den enkelte medarbejder kun kendte en del af, hvad der foregik.

Revisorerne var meget opmærksomme på spørgsmålet om opskrivninger af varer.

I december 2000 nåede han "grænsen", idet han ikke længere ønskede at medvirke til de mærkelige dispositioner angående varelageret. Han skrev i sin opsigelse af 5. januar 2001, at han ikke ønskede at blive holdt ansvarlig for ting begået af den tidligere og nuværende ledelse. Efter opsigelsen blev han fritstillet og modtog løn i syv måneder.

Efter sin fratræden drev han i et vist omfang en anden virksomhed sammen med John Rasmussen Trolle.

Ledergruppemøderne, hvori 14-15 personer deltog, omfattede mange aktiviteter, bl.a. overlevelsesture. Spørgsmålet om "flyvende chips" blev ikke drøftet på ledergruppemøderne.

Han var sigtet i straffesagen i ca. to år, inden sigtelsen blev frafaldet. Det er hans indtryk, at der under straffesagen kun er afdækket en del af uregelmæssighederne i MCT. Der har nok været involveret flere end John Rasmussen Trolle i de strafbare forhold. Måske er kun "ca. 60 cm ud af en meter" kommet frem.

Jan Johansen har vedstået sin forklaring i straffesagen.

Han har yderligere forklaret, at han var bankdirektør i Spar Nord, før han blev ansat som økonomidirektør i MCT i 1996. Senere, i 1998 eller 1999, fik han ansvaret for personaleadministrationen. Virksomheden var i stærk vækst, og det var derfor nærliggende at opdele opgaverne, således at han ikke længere arbejdede med økonomi. Han medunderskrev regnskabserklæringen af 5. oktober 1999 angående årsregnskabet 1998/1999, som var det sidste årsregnskab, han var direkte involveret i.

Organisationen i MCT var i orden, og der blev lukket et "hul", da Kim Kenlev blev ansat som indkøbs- og logistikdirektør fra den 1. februar 2000.

Der var direktionsmøder hver uge. En gang månedligt blev månedsregnskabet behandlet på et direktionsmøde. Månedsregnskabet blev forelagt af John Rasmussen Trolle, og de enkelte direktører redegjorde for deres område. Der skete udveksling af synspunkter. Afgørelser blev i tilfælde af uenighed truffet af John Rasmussen Trolle. Så vidt han husker, er det ikke sket, at hans egen indstilling er blevet tilsidesat af John Rasmussen Trolle. John Rasmussen Trolle var dygtig og tillidsvækkende. De havde et tæt samarbejde, og de var også i et vist omfang sammen i fritiden. Han havde ikke mistanke om, at John Rasmussen Trolle havde begået bedrageri.

Hans underskrift på regnskabserklæringen af 5. oktober 1999 angik ikke varebeholdningerne, idet lageret ikke var hans arbejdsområde. John Rasmussen Trolle stod for lageret. Opgørelsen af varelagerets værdi skete efter gennemsnitsmetoden, og det var i nogle tilfælde nødvendigt at foretage genberegning for at opnå en korrekt værdiansættelse efter gennemsnitsmetoden.

Han husker ikke noget om interne handler med varer mellem MCT og datterselskabet i USA.

Kort tid før jul 2000 holdt han et møde med Carl Peter Nielsen og Lars Marcher, hvor de drøftede John Rasmussen Trolles problematiske dispositioner. De blev enige om, at bestyrelsen måtte orienteres. Det skete, og derefter blev John Rasmussen Trolle afskediget i begyndelsen af januar 2001.

Han deltog i forløbet angående salg til Dataram, og han var efter salget ansat i Dataram frem til august 2001.

Han husker ikke, om han har deltaget i drøftelser angående udlevering af revisionsprotokollater til bankerne.

Der var ingen problemer med at tiltrække medarbejdere til MCT. Han ved ikke, om det skyldes lønniveauet.

Revisionsprotokollatet af 5. oktober 1999 har han nok set, men han husker det ikke. Han husker ikke bemærkningerne i protokollatet angående værdiansættelse af varebeholdninger.

Bjarne Krog har vedstået sin forklaring under straffesagen med den korrektion, at han blev ansat som finanschef i MCT i 1997 og ikke i 1999.

Bjarne Krog har yderligere forklaret, at han er bankuddannet og navnlig har arbejdet med investeringsrådgivning. Han var før sin ansættelse i MCT senest ansat i Spar Nord i Århus, hvor han arbejdede sammen med direktør Jan Johansen.

Efter børsnoteringen af MCT fik han investeringsrelationer som arbejdsområde. Han var en del af den ledergruppe, som refererede til John Rasmussen Trolle. Han opfattede ikke sig selv som direktør.

Organisationen i MCT var i 1997 præget af en meget åben kommunikation med alle medarbejdere. Efter børsnoteringen skete der en vis ændring af virksomheden. De børsetiske regler skulle overholdes.

John Rasmussen Trolle var meget hårdtarbejdende og god til at skabe tillid. På de regelmæssige ledergruppemøder skete der en generel meningsudveksling. Konkrete anliggender blev kun drøftet i mindre omfang.

Hans tillid til John Rasmussen Trolle forsvandt som "dug for solen" på et møde i begyndelsen af 2001, da John Rasmussen Trolle blev fyret. Han havde ikke før dette tidspunkt haft mistanke om, at John Rasmussen Trolle havde begået bedrageri.

Han deltog fra 1998 normalt i bestyrelsesmøderne som referent. Det var naturligt, fordi bestyrelsen drøftede meddelelserne til Fondsbørsen, som han udarbejdede. Han forlod bestyrelsesmøderne, når det formelle møde var afsluttet. Han deltog således ikke i efterfølgende uformelle drøftelser mellem bestyrelsesmedlemmerne. Bestyrelsens arbejde blev naturligvis ledet af bestyrelsesformand Kjeld Ranum. Bestyrelsen arbejdede professionelt, og bestyrelsesmedlemmerne var velforberedte, når møderne blev afholdt. Det skete, at Kjeld Ranum indskærpede over for John Rasmussen Trolle, at der skulle foretages en yderligere rapportering til bestyrelsen. Bestyrelsen stillede kritiske spørgsmål til John Rasmussen Trolle. Bestyrelsesmøderne varede normalt 2-4 timer. Varelagerets

værdiansættelse blev ofte drøftet på bestyrelsesmøderne, og i drøftelserne herom, som revisorerne nogle gange deltog i, gik man efter hans vurdering "til benet". Han var dengang ikke kyndig med hensyn til værdiansættelsesprincipper. Han forstod på revisorerne, at den anvendte værdiansættelsesmetode var naturlig for en virksomhed som MCT. Han har ikke deltaget i bestyrelsesmøder, hvor han undrede sig over, at bestyrelsen ikke gjorde noget andet, end den gjorde.

Han stod for den daglige kontakt med bankerne. Den overordnede kontakt med bankerne var det navnlig John Rasmussen Trolle, som stod for. Bankerne var meget velvillige over for MCT. Bankerne opfattede det som "en fjer i hatten" at være bankforbindelse for en succesfuld og børsnoteret virksomhed i Århus. Bankerne respekterede, at John Rasmussen Trolle under henvisning til børsetiske regler afviste at give bankerne interne bilag.

Han bistod i forbindelse med overførsel af et beløb på 500.000 USD til ITP den 27. december 2000. Overførslen skete fra John Rasmussen Trolles holdingselskab, idet direktør Carl Peter Nielsen havde nedlagt veto mod en overførsel fra MCT til ITP.

Han husker ikke detaljer om et møde den 7. april 1999 med Unibank. Han underskrev mødereferatet. Mødet angik spørgsmålet om, hvilke informationer banken skulle modtage fra MCT. Han husker ikke noget om en bestyrelsesbeslutning om, at banken ikke kunne få revisionsprotokollater. Mødet sluttede i god forståelse vedrørende samarbejdet mellem Unibank og MCT.

Sten Lauritzen har i tilknytning til sin skønserklæring forklaret, at angivelsen af, at han alene skulle fungere som "regnemaskine", er udtryk for, at hans opgave var afgrænset. Han har ikke prøvet en sådan opgave tidligere.

Hans besvarelse af spørgsmål 2.10 knytter sig til note 12 i årsregnskabet for 1998/1999. Stopomkostningerne kunne han ikke opgøre, fordi de fornødne oplysninger ikke forelå. Tilsvarende gælder hans besvarelse af spørgsmål 3.10 angående årsregnskabet for 1999/2000.

I hans besvarelse af spørgsmål 5.1 er der taget udgangspunkt i opgjort egenkapital for de enkelte kvartaler og derudfra beregnet gælden som angivet i bilag 2 til erklæringen.

Aage Tang-Andersen har forklaret, at han i 2001 var advokat som partner i et stort advokatfirma i Århus. Han arbejdede navnlig med insolvensret og rekonstruktion.

Han blev beskikket som tilsyn, da MCT anmeldte betalingsstandsning den 29. januar 2001. Han arbejdede sammen med sin kompagnon advokat Michael Meyer på at sælge aktiverne ud af MCT. Gennem Nordea blev der skaffet kontakt til det amerikanske køberemne Dataram. Det var navnlig advokat Michael Meyer, der stod for forhandlingerne med Dataram.

Han underskrev som tilsyn aftalen af 15. marts 2001 om overdragelse til Dataram, som kreditorerne naturligvis havde haft lejlighed til at udtale sig om. Der blev ikke i forbindelse med overdragelsen til Dataram tænkt på spørgsmålet om et eventuelt erstatningskrav mod ledelse og revision. Forhandlingsforløbet fra den 29. januar til den 15. marts 2001 var meget hektisk. Man koncentrerede sig om at opnå det bedst mulige salg med tilknytning til driften af virksomheden. Efter hans vurdering omfatter aftalen med Dataram ikke erstatningskrav mod ledelse og revision. Han har aldrig været udsat for, at der i forbindelse med en betalingsstandsning er sket overdragelse af et sådant erstatningskrav. Det ville være nærmest umuligt at håndtere, og værdiansættelsen af kravet ville nærme sig hasard.

Økonomidirektøren og andre gjorde ham opmærksom på, at der var foretaget en række mistænkelige dispositioner i MCT før betalingsstandsningen. Han undersøgte disse forhold i maj-juni 2001 ved at tale med en række af virksomhedens medarbejdere. I efteråret 2001 var selskabets aktiviteter afviklet, og selskabet indgav herefter konkursbegæring. Da selskabet blev erklæret konkurs den 28. september 2001, blev han udpeget som kurator. Der blev indgivet politianmeldelse angående mulige strafbare forhold i MCT.

Ham bekendt har Dataram ikke rejst erstatningskrav mod ledelse og revision. Han ophørte med at drive selvstændig advokatvirksomhed i 2006.

Michael Meyer har forklaret, at han, som er advokat, blev inddraget i arbejdet vedrørende MCT kort tid før betalingsstandsningen den 29. januar 2001. Han arbejdede sammen med Aage Tang-Andersen, som blev tilsyn under betalingsstandsningen.

Han arbejdede navnlig med salgsprocessen vedrørende MCT. Han arbejdede sammen med Nordea om salget. Aftalen af 15. marts 2001 om salg til Dataram er udarbejdet af Datarams rådgivere. Det kontraktudkast, som var blevet udarbejdet på sælgerside, blev afvist af Dataram. Aftalen omfatter aktiviteterne i MCT ("the business"). Dataram blev garanteret at modtage de aktiver, som var nødvendige for at drive forretningen videre. Overdragelsen omfattede udvalgte aktiver, herunder debitorer og varelager. Nogle aktiver blev i henhold til aftalens punkt 1.3 undtaget fra overdragelsen. Et eventuelt erstatningskrav mod ledelse og revision blev ikke overvejet i forbindelse med forhandlingerne med Dataram. Overdragelsen tog udgangspunkt i den aktuelle balance, og spørgsmålet om et eventuelt erstatningskrav mod ledelse og revision blev først aktuelt langt senere.

Han er bekendt med, at hans advokatfirma har været involveret i et spørgsmål om overdragelse af et erstatningskrav fra Roskilde Bank til Nationalbanken. Han har ikke selv været involveret og kender ikke noget til sagen.

Heine Bach har vedstået sin forklaring i straffesagen med den tilføjelse, at den revisionspåtegning, der er omtalt i hans forklaring på side 287 i byrettens dom, er en blank revisionspåtegning.

Han var også tilknyttet Unibank i Århus, før han fra den 30. november 1999 blev områdedirektør for hele Århus. Han fik først et nærmere kendskab til Unibanks engagement med MCT, da tingene var gået galt. Den kundeansvarlige var normalt kunderådgiver Henrik Wøhlk Pedersen.

Det er generelt meget svært at opnå bankkredit, hvis en virksomhed ikke har en egenkapital. Hvis der er en blank revisionspåtegning på et årsregnskab, er det ikke altid, at banken har anledning til at stille nærmere spørgsmål til årsregnskabet.

Det var dengang og nu en tradition i bankverdenen, at der ydes driftskreditter uden sikkerhed. Bankerne vurderer i så fald virksomhedens fremtidsudsigter bl.a. under hensyn til bestyrelsens sammensætning.

Hvis Unibank i efteråret 1999 havde kendt de regnskabsresultater, som fremgår af de

korrigerede tal fra KPMG-rapporten for MCT for 1998/1999, ville MCT absolut ikke kunne have opnået kreditudvidelser i Unibank.

Han ringede til Henning Bech, da Henning Bech fratrådte som økonomidirektør for MCT omkring 1. marts 2000. Han kendte Henning Bech fra et netværkssamarbejde. Det er normalt, at en bankdirektør ringer til en kundes fratrådte økonomidirektør, eksempelvis med henblik på eventuel fremtidig deltagelse i bestyrelsesarbejde. Opringningen var ikke koordineret med Torben Jørgensen fra Danske Bank. Hans opringning var ikke motiveret af bekymring for Unibanks engagement med MCT. Han husker ikke det præcise forløb af telefonsamtalen, men Henning Bech sagde noget i retning af, at Henning Bech havde mistet tilliden til, at det fremtidige samarbejde med John Rasmussen Trolle kunne komme til at fungere. Hans indtryk var, at kemien mellem Henning Bech og John Rasmussen Trolle ikke fungerede. De var meget forskellige. Henning Bech sagde, at han havde tavshedspligt og ikke kunne udtale sig nærmere. Henning Bech sagde vist ikke, at han havde mistet tilliden til John Rasmussen Trolle. Telefonsamtalen gav ikke anledning til, at han blev betænkelig for Unibanks engagement med MCT.

Da Unibank i efteråret 2000 blev præsenteret for et årsregnskab for MCT for 1999/2000 med et underskud, overtog Unibanks kreditafdeling i København styringen af engagementet med MCT.

Han underskrev en aftale af 8. november 2000 angående det fremtidige kapitalgrundlag for MCT. Han deltog ikke i forhandlingerne angående aftalen.

Han har ikke deltaget i opgørelsen af Nordeas erstatningskrav under straffesagen på ca. 338 mio. kr. Beløbet svarer nok til Nordeas samlede krav.

Han har ikke deltaget i kreditvurderingerne forud for ydelsen af kreditter til MCT. Det var bl.a. de fremadrettede forventninger til MCT, som begrundede kreditgivningen. Set bagud var kreditgivningen ikke fornuftig, men han havde i datiden tillid til, at kreditvurderingerne blev foretaget på en forsvarlig måde.

Det er varierende, om en bank modtager revisionsprotokollater fra en kunde. Han har ikke

kendskab til et møde mellem banken og MCT den 7. april 1999, hvor banken fik oplyst, at den ikke ville få udleveret revisionsprotokollater.

Banken opfattede MCT som en attraktiv kunde, som man gerne ville gøre forretninger med. Betegnelsen "Offensiv engagementsstrategi" blev ofte anvendt. Han kan ikke nærmere redegøre for bankens overvejelser. Han kan heller ikke redegøre for kreditudvidelsen til MCT i forbindelse med det syndikerede lån. Det var hans indtryk, at det syndikerede lån i et vist omfang skulle anvendes til at indfri eksisterende kreditter.

Han blev ikke orienteret om Fondsbørsmeddelelsen af 22. februar 2000 med nedjustering af selskabets forventninger til halvårsresultatet.

Kreditfaciliteterne tilbudt MCT ved Unibanks brev af 25. september 2000 var han ikke involveret i.

John Rasmussen Trolle modtog en garanti på 50 mio. kr. fra Unibank i forbindelse med bodelingen med sin fraskilte kone. Han kender ikke detaljerne.

Ole Bjerglund Jensen har vedstået sin forklaring i straffesagen med den korrektion, at der i gengivelsen af hans forklaring i byrettens dom på side 291 er kommet til at stå "proportionskapacitet" i stedet for "produktionskapacitet".

I kreditvurderinger lægges der altid lagt stor vægt på årsregnskaber. I en koncern lægges der størst vægt på moderselskabets regnskab.

Han deltog i en række møder i begyndelsen af november 2000 om varelageret i MCT. Banken fik på et møde den 3. november 2000 forevist en figurskitse angående varelageret. Han deltog ikke selv i dette møde. Virksomhedens redegørelser angående varelageret var uforståelige. Banken udbad sig fra revisionen for MCT en forklaring angående principper for opgørelsen af varelageret.

Han deltog i forhandlingerne forud for indgåelsen af aftalen af 8. november 2000 vedrørende sikring af kapitalgrundlaget i MCT. I denne aftale blev der fastsat krav om langt flere

oplysninger til Unibank end tidligere. Yderligere krav var nærliggende, da banken nu blev mere direkte involveret i driften af MCT. Bankens ydelse af ansvarlig lånekapital modsvaredes af, at banken skulle have andel i fremtidige aktiekursstigninger. Det blev ikke aktuelt. Den 8. november 2000 vurderede banken, at der nu forelå pålidelige oplysninger angående varelageret, selv om der fortsat kunne være usikkerheder på ca. 15 % vedrørende varelagerets værdi. Banken havde da modtaget oplysninger angående varelageret fra statsautoriseret revisor Arne B. Jepsen fra Ernst & Young.

MCT var en udpræget vækstvirksomhed, men det ændrer ikke på, at hidtil opnåede resultater tillægges stor betydning for kreditvurderingen.

Han husker ikke detaljer angående kontraktproduktion i MCT. Det har nok været drøftet, men han husker det ikke.

14. Procedure

14.1 Konkursboets procedure

Konkursboet har overordnet gjort gældende, at de sagsøgte er erstatningsansvarlige, idet John Rasmussen ved en række retsstridige dispositioner groft har tilsidesat sine forpligtelser over for MCT og derved handlet erstatningspådragende, mens bestyrelsesmedlemmerne og revisionen har handlet erstatningspådragende ved at forsømme deres opgaver, således at driften af den reelt underskudsgivende virksomhed er blevet fortsat med et meget betydeligt tab for MCT til følge.

Skifteretten i Århus tiltrådte den 29. september 2005 en foreløbig afslutning af konkursboet efter konkurslovens § 149. Denne fremgangsmåde berører ikke boets partshabilitet under retssagen. § 149 sigter netop navnlig mod den foreliggende situation, hvor en konkursbehandling ikke i det hele bør afvente udfaldet af en langvarig retssag. Afvisningspåstandene støttet på manglende partshabilitet skal derfor ikke tages til følge. Registreringen af selskabet i Erhvervsstyrelsen er ikke afgørende for partshabiliteten.

Overdragelsen fra MCT til Dataram omfattede ikke konkursboets erstatningskrav mod de

sagsøgte. Erstatningskravet var ikke aktuelt på tidspunktet for overdragelsen til Dataram, og ordlyden af aftalen peger afgørende i retning af, at overdragelsen ikke omfatter erstatningskravet. Heller ikke bevisførelsen angående omstændighederne i forbindelse med overdragelsesaftalens indgåelse tyder på, at erstatningskravet er omfattet af overdragelsen. Tværtimod bestyrker de afgivne forklaringer, at kravet ikke er blevet overdraget til Dataram. Erstatningskravet kan derfor gøres gældende af konkursboet.

John Rasmussen er erstatningsansvarlig over for MCT, navnlig fordi han har begået strafbare regnskabsmanipulationer, som det er fastslået ved Østre Landsrets dom af 2. december 2010. John Rasmussen har således bl.a. registreret fiktive lagertilgange og foretaget uberettigede opskrivninger af varelagerets værdi samt foretaget eller ladet foretage fiktive indkøbs- og salgstransaktioner. Dispositionerne medførte misvisende årsrapporter for regnskabsårene 1998/1999 og 1999/2000, hvilket muliggjorde optagelse af gæld til finansiering og udvidelse af selskabets tabsgivende drift, hvorved selskabet fik en meget betydelig underbalance.

John Rasmussen er erstatningsansvarlig over for MCT også for andre handlinger end dem, der er omfattet af domfældelsen i straffesagen. Til denne kategori af andre handlinger hører en række koncerninterne transaktioner vedrørende varelageret, posteringen uden et reelt indhold angående salg af varer for 36,7 mio. kr. til Kiss Nordic A/S pr. 30. juni 2000 og den forkerte regnskabsmæssige postering af kontraktproduktionen for Samsung, som medførte en misvisende oppustning af omsætningen.

De tre sagsøgte bestyrelsesmedlemmer er erstatningsansvarlige over for MCT i henhold til den dagældende aktieselskabslovs § 140, som er en regel om culpaansvar, fordi de har forsømt deres pligter til at tilrettelægge en forsvarlig organisering og herunder kontrollere John Rasmussen Trolle, som var både iværksætter, hovedaktionær og administrerende direktør. Dette stillede særlige krav til bestyrelsen, som bestyrelsen ikke har levet op til. Bestyrelsen har tilsidesat sin pligt til at føre et forsvarligt tilsyn med selskabet. Bestyrelsen burde have reageret på en række alvorlige faresignaler i oktober 1999 og senere.

Bestyrelsen for en børsnoteret virksomhed som MCT burde have foretaget en kritisk kontrol af John Rasmussen Trolles dispositioner og forklaringer. Virksomhedens drift burde have været indstillet eller tilpasset forholdene allerede i efteråret 1999 eller senest i foråret 2000.

Bestyrelsen har generelt forsømt at tilrettelægge en forsvarlig organisation af virksomheden. Bevisførelsen har klarlagt en utilstrækkelig organisering, således at beslutningerne reelt blev truffet af John Rasmussen Trolle. I perioder har MCT haft en økonomidirektør, som mere var økonomidirektør af navn end af gavn. Svaghederne i økonomifunktionen, som muliggjorde John Rasmussen Trolles fiktive handelstransaktioner og regnskabsmanipulationer, kan henføres til bestyrelsens forsømmelse. Bestyrelsen har reelt overladt det økonomiske ansvar for virksomheden til John Rasmussen Trolle.

Bestyrelsen har desuden forsømt at tage hensyn til virksomhedens risikofølsomhed med hensyn til prisudviklingen på DRAM samt kursudviklingen vedrørende USD.

Bestyrelsen har også forsømt løbende at tage stilling til, om selskabets kapitalberedskab var forsvarligt i forhold til selskabets drift. Virksomhedens løbende mangel på likviditet har bestyrelsen ikke imødegået. Bestyrelsen har handlet erstatningspådragende over for MCT ved at undlade at sikre, at virksomheden blev drevet på forsvarlig vis.

Bestyrelsen har ud over forsømmelserne med hensyn til den overordnede tilrettelæggelse og kontrol af virksomhedens drift handlet erstatningspådragende i en række konkrete forhold.

Bestyrelsen har forsømt at sikre en korrekt værdiansættelse af varelageret, som var meget stort og havde afgørende betydning for virksomhedens økonomi. Bestyrelsen har ikke levet op til virksomhedens principper for værdiansættelse af varelagre. Korrektion af gennemsnitspriser i form af genberegning er ikke blevet kontrolleret. Bestyrelsen har ikke foretaget tilstrækkelige overvejelser angående varelagerets værdi, når markedspriserne har været faldende. Bestyrelsens undladelse af at sikre en forsvarlig tilrettelæggelse af og kontrol med selskabets daglige ledelse muliggjorde, at John Rasmussen Trolle foretog eller lod foretage uberettigede opskrivninger af varelageret i strid med selskabets regnskabsprincipper i såvel regnskabsåret 1998/1999 som regnskabsåret 1999/2000. Revisorernes advarsel i revisionsprotokollatet af 5. oktober 1999 om manglende revisionsbevis for regulering af selskabets væsentligste aktiver gav bestyrelsen anledning til at iværksætte yderligere undersøgelser samt forholde sig kritisk til virksomhedens forretningsgange og revisionsspor i forhold til opgørelsen af varelagerets værdi. Bestyrelsen har imidlertid ikke reageret på

revisorernes advarsler. En pligt til skærpet opmærksomhed forelå allerede i forbindelse med aflæggelsen af årsregnskabet for 1998/1999, og pligten blev yderligere skærpet som følge af, at der året efter forelå de samme problemer med dokumentation for den hævdede genberegning og dermed, om værdiansættelsen af varelageret var sket til gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris. Bestyrelsen har vedrørende både årsregnskabet 1998/1999 og årsregnskabet 1999/2000 tilsidesat den dagældende aktieselskabslovs § 54 om kontrol på en efter selskabets forhold tilfredsstillende måde, og bestyrelsen er derfor erstatningsansvarlig efter § 140. Det er en ansvarsskærpende omstændighed, at bestyrelsen over en lang periode ikke har etableret en løsning vedrørende kontrol af værdiansættelsen af varelageret.

Det var et væsentligt faresignal for bestyrelsen, at økonomidirektør Henning Bech fratrådte pludseligt den 28. februar 2000. For bestyrelsesformand Kjeld Ranum gælder særligt, at den advarsel, han fik fra Henning Bech den 1. marts 2000 om John Rasmussen Trolles påtænkte opskrivning af varelageret, var så alvorlig, at den - set i sammenhæng med de forhold revisionen havde påpeget - burde have givet anledning til en drøftelse med de øvrige bestyrelsesmedlemmer og revisionen, således at det blev sikret, at en uberettiget opskrivning ikke fandt sted. Alvoren i Henning Bechs brev af 1. marts 2000 til Kjeld Ranum støttes af telefonsamtalen samme dato mellem Henning Bech og Kjeld Ranum, som Henning Bech har afgivet en troværdig forklaring om. Kjeld Ranum kontaktede imidlertid kun John Rasmussen Trolle, og det var ikke tilstrækkeligt eller adækvat i forhold til beskyldningerne mod netop John Rasmussen Trolle. En relevant reaktion fra Kjeld Ranum på brevet af 1. marts 2000 må antages at ville have medført, at John Trolle Rasmussens regnskabsmanipulationer var blevet afsløret i foråret 2000, og derved ville tabet for MCT have været mindre, end det faktisk blev.

Bestyrelsen har forsømt at foretage en tilstrækkelig kontrol med det bogførte tilgodehavende hos ITP på ca. 40 mio. kr. Mellemværendet blev drøftet på bestyrelsesmødet den 5. oktober 1999, men bestyrelsen forsømte at undersøge forholdet nærmere, idet man både i efteråret 1999 og senere stolede på John Rasmussen Trolles forklaringer. Der blev ikke i regnskabet for 1998/1999 hensat til tab, og regnskabet indeholder ikke oplysninger om det bogførte tilgodehavende hos ITP.

Bestyrelsen har tilsvarende forsømt at sikre en forsvarlig kontrol med hensyn til defekte returvarer. Returvarer til IBM, Samsung og Fujitsu var medtaget i regnskabet for 1998/1999

med ca. 27 mio. kr., selv om der reelt var tale om fiktive ombytningsvarer.

De otte bogførte overdragelser af råvarelageret mellem MCT og MCT Inc. i oktober og november 1999 med tilhørende interne avancer er udtryk for, at bestyrelsen har undladt at føre kontrol med eller i det mindste at holde sig orienteret om, hvordan den daglige drift af virksomheden blev tilrettelagt af den administrerende direktør. Det er også en ansvarspådragende undladelse fra bestyrelsens side.

Bestyrelsen burde have reageret på aktivføringen i årsregnskabet for 1999/2000 af ca. 10,6 mio. kr. vedrørende omkostninger til Nasdaq-børsnoteringen. Omkostningerne skulle have været udgiftsført, idet de efter udskydelsen af noteringen på Nasdaq ikke havde relation til en bestemt fremtidig disposition.

Bestyrelsen burde ikke have accepteret posteringen af skat som et aktiv med ca. 27 mio. kr. i årsregnskabets balance pr. 30. juni 2000. Bestyrelsen har haft en selvstændig pligt til at vurdere, om der var en sådan grad af sikkerhed for, at skatteaktivet kunne udnyttes, at der var grundlag for at aktivere det. En realistisk vurdering af fremtidsudsigterne på daværende tidspunkt gav imidlertid ikke grundlag for aktivering af udskudt skat.

Bestyrelsen har yderligere handlet erstatningspådragende over for MCT ved at medvirke til, at et tilgodehavende på ca. 36,7 mio. kr. i henhold til et salg til Kiss Nordic A/S pr. 30. juni 2000 blev medregnet i resultatopgørelsen i årsregnskabet for 1999/2000, selv om transaktionen mellem MCT og Kiss Nordic var uden et reelt indhold. Det forhold, at der i et børsnoteret selskab i en række tilfælde op til statusdagen har kunnet gennemføres salg, der kort efter blev annulleret, indikerer en uforsvarlig organisation, hvilket bestyrelsen er ansvarlig for.

Revisionen er erstatningsansvarlig i henhold til den dagældende aktieselskabslovs § 141, jf. § 140. Der er tale om et professionsansvar, hvilket indebærer en skærpet culpavurdering af revisionens arbejde. Revisionens forsømmelser har karakter af grov uagtsomhed.

Revisornævnets kendelse af 6. maj 2009, som ikke er indbragt for domstolene, har fastslået, at revisionen på en række punkter har tilsidesat god revisionsskik. Det er ansvarspådragende.

Revisionen har således handlet ansvarspådragende over for MCT ved at undlade at tage forbehold ved påtegningen af årsregnskaberne for 1998/1999 og 1999/2000. Derved har revisionen medvirket til, at MCT kunne fortsætte den tabsgivende drift. Det ansvarspådragende forhold består i, at revisorerne - ud fra de oplysninger de havde eller burde have kendskab til - burde have taget forbehold i regnskaberne, men undlod dette. Det har ikke betydning, at de urigtige forhold i årsregnskaberne skyldes besvigelser eller regnskabsmanipulation. Revisionen har generelt stolet på John Rasmussen Trolles forklaringer i stedet for selv at foretage passende revisionshandlinger. Revisionens bemærkninger i revisionsprotokollen om forskellige former for usikkerheder har været utilstrækkelige. Flere forhold var så væsentlige, at de burde have resulteret i forbehold i regnskabspåtegningerne og ikke blot tilførsler til revisionsprotokollen. Forbehold i regnskabspåtegningerne ville have markeret de pågældende forholds alvor og derved afgørende have forbedret både bestyrelsens og omverdenens beslutningsgrundlag med hensyn til virksomhedens drift.

Revisionen har for begge regnskabsår forsømt at sikre sig revisionsbevis for, at værdiansættelsen af varelageret var sket til gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris efter den hævdede genberegning, eller - hvis dette ikke var muligt - alternativt at tage forbehold i påtegningerne på årsregnskaberne. De manglende forbehold i revisionspåtegningerne angående varelagerets værdi indebærer en tilsidesættelse af god revisionsskik. De kritiske bemærkninger i revisionsprotokollen vedrørende den foretagne genberegning kan ikke erstatte et forbehold i revisionspåtegningen.

Revisionen har vedrørende ombytningsvarer på flere punkter tilsidesat god revisionsskik og dermed handlet ansvarspådragende.

Det gælder de fiktive ombytningsvarer til en værdi af ca. 27 mio. kr., som John Rasmussen Trolle havde foranlediget posteret i årsregnskabet for 1998/1999. Revisionen har i denne forbindelse handlet erstatningspådragende, selv om Revisornævnet har frifundet for dette forhold. God revisionsskik er tilsidesat, og der må herved lægges vægt på, at John Rasmussen Trolle personligt foretog bogføringen kort tid før statusdagen den 30. juni 2009, og at revisorerne stolede på hans ubekræftede forklaringer. Revisionen har forsømt at indhente

dokumentation, der kunne bekræfte tilstedeværelsen og værdiansættelsen af de omhandlede varer, eller dokumentation for, at der var indgået aftale med IBM, Samsung og Fujitsu om, at chipsene ville blive ombyttet vederlagsfrit af leverandørerne. Revisionen burde have taget forbehold for ombytningsvarerne i årsregnskabet for 1998/1999. Revisionen burde desuden have forhindret, at det i årsregnskabet for 1999/2000 urigtigt blev angivet, at der var hensat ca. 30 mio. kr. til tab på varelageret i anledning af et forventet teknologiskifte, når realiteten ifølge revisionsprotokollatet af 25. september 2000 var, at MCT havde en beholdning af forældede eller defekte varer til en værdi af ca. 26,5 mio. kr.

Det gælder også vedrørende de øvrige defekte returvarer, at revisionen har forsømt sine opgaver. Revisionen burde, som det er fastslået ved Revisornævnets kendelse, i revisionspåtegningen på årsregnskabet for 1998/1999 have taget forbehold for tilstedeværelsen og værdiansættelsen af defektvarelageret optaget til en værdi af ca. 13,4 mio. kr. I revisionspåtegningen på årsregnskabet for 1999/2000 burde revisionen, som det er fastslået ved Revisornævnets kendelse, have taget forbehold for tilstedeværelsen og værdiansættelsen af defekte varer til en værdi af ca. 20 mio. kr.

Revisionen har, som det er fastslået ved Revisornævnets kendelse, både for 1998/1999 og 1999/2000 tilsidesat god revisionsskik ved at undlade i påtegningerne på årsrapporterne at tage forbehold for indregningen af den oppustede kontraktomsætning med Samsung og det dertil knyttede vareforbrug. Der er i årsregnskabet 1998/1999 angivet en omsætning, som er ca. 181 mio. kr. større end den bogførte omsætning, der svarede til det reelle vederlag for produktionen for Samsung. Der er i årsregnskabet 1999/2000 angivet en omsætning, som er ca. 154 mio. kr. større end den bogførte omsætning, der svarede til det reelle vederlag for produktionen for Samsung.

Det bogførte tilgodehavende hos ITP var den 30. juni 1999 på ca. 40 mio. kr., og revisionen har i betragtning af den betydelige størrelse ikke foretaget tilstrækkelige undersøgelser angående dette tilgodehavende. Hvis revisionen havde foretaget tilstrækkelige undersøgelser, ville det være kommet frem, at tilgodehavendet reelt ikke bestod. Revisionen har, som det er fastslået af Revisornævnet, tilsidesat god revisionsskik ved ikke i påtegningen på årsregnskabet for 1998/1999 at tage forbehold for værdiansættelsen af dette væsentlige tilgodehavende.

Revisionen har, som det er fastslået ved Revisornævnets kendelse, tilsidesat god revisionsskik ved ikke i revisionspåtegningen på årsregnskabet 1999/2000 at tage forbehold vedrørende interne avancer på råvarelageret, selv om de interne varelageroverdragelser angik meget betydelige værdier. Revisionen havde konstateret, at koncernrapporteringen vedrørende intern avance var mangelfuld, men dette undlod revisionen at omtale i revisionsprotokollen.

Revisionen har, som det er fastslået ved Revisornævnets kendelse, tilsidesat god revisionsskik ved at undlade at tage forbehold i årsrapporten 1999/2000 angående aktiveringen af ca. 10,6 mio. kr. vedrørende omkostninger til notering på Nasdaq-børsen. Omkostningerne burde have været udgiftsført i årsregnskabet for 1999/2000, da det i efteråret 2000 stod klart, at det var stærkt usikkert, om der ville blive grundlag for en kapitalforhøjelse.

Revisionen har handlet erstatningspådragende ved at undlade at tage forbehold eller anføre supplerende oplysninger om posteringen af skatteaktivet på ca. 27 mio. kr. i årsregnskabet for 1999/2000. Revisionen har i denne forbindelse ukritisk stolet på ledelsens urealistiske forventninger til den fremtidige indtjening.

Revisionen har handlet erstatningspådragende ved at undlade at tage forbehold i revisionspåtegningen på årsregnskabet for 1999/2000 med hensyn til det bogførte salg af varer for 36,7 mio. kr. til Kiss Nordic A/S pr. 30. juni 2000. Kiss Nordic havde returret, og handelen var således ikke endelig. I betragtning af dispositionens tidspunkt og beløbsstørrelsen burde revisionen have forsøgt at sikre sig revisionsbevis for, at handelen var endelig. Det er ikke afgørende, at Revisornævnet har frifundet for dette forhold.

Revisionen har, som det er fastslået ved Revisornævnets kendelse, handlet i strid med god revisionsskik ved at undlade at tage forbehold i årsrapporten for 1999/2000 for værdiansættelsen af tilgodehavendet hos EuroA angående salg pr. 30. juni 2000. Det bogførte salg, som ikke var reelt, omfattede to fakturaer på i alt ca. 46 mio. kr., hvoraf revisionen ikke kunne få bekræftelse på den ene faktura på ca. 20 mio. kr. Det fremgår af Revisornævnets kendelse, at revisionen også burde have omtalt transaktionen i revisionsprotokollatet af 25. september 2000.

Der er årsagsforbindelse og adækvans mellem de sagsøgtes ansvarspådragende handlinger og det tab, som sagen angår. Årsagsforbindelsen berøres ikke af, at der tillige har været hændelige begivenheder i form af ugunstige udviklinger i DRAM-priser og dollarkursen. Årsregnskaberne for 1998/1999 og 1999/2000 har som følge af en række uberettigede dispositioner været misvisende. MCT har lidt betydelige tab, fordi de misvisende regnskaber, der var forsynet med blanke revisionspåtegninger, har givet banker og andre et urigtigt billede af virksomhedens økonomiske situation. De misvisende regnskabsresultater har forhindret, at det for selskabets långivere og forretningsforbindelser har stået klart, at driften af selskabet reelt var stærkt tabsgivende. Selskabets tab ville være blevet undgået eller begrænset væsentligt, hvis revisionen og ledelsen ikke havde begået fejl, og hvis forretningsgangene i virksomheden havde været forsvarlige. Såfremt regnskaberne for 1998/1999 og 1999/2000 havde været retvisende, ville selskabets ledelse have været nødsaget til enten at indstillet selskabets drift eller tilpasse virksomheden til de faktiske forhold. Selskabets långivere og øvrige forretningsforbindelser ville tillige have handlet på en måde, der ville have formindsket risikoen for, at selskabet ville lide yderligere tab. Den betydelige låneoptagelse i regnskabsåret 1999/2000 ville ikke have været mulig, hvis regnskabet for 1998/1999 havde været retvisende. Det har været påregneligt, at omverdenen har reageret i tillid til årsregnskaberne med blanke revisionspåtegninger. John Rasmussen Trolles svindel har ikke en så eksorbitant karakter, at tabet af denne grund må betegnes som inadækvat.

Tabet ved den fortsatte tabsgivende drift er et tab, som har ramt MCT og dermed konkursboet. Tabet svarer til kreditorernes krav, idet konkursboets aktiver skal udloddes til kreditorerne. Denne omstændighed ændrer ikke på, at konkursboet kan gøre erstatningskravet gældende. Konkursboet er således søgsmålsberettiget. Hverken bankerne eller andre har fremsat erstatningskrav svarende til det erstatningskrav, som konkursboet har rejst under denne sag. I straffesagen blev bankernes erstatningskrav mod John Rasmussen ikke behandlet.

Tabet for MCT kan opgøres med udgangspunkt i KPMG-rapporten. Rapporten afspejler et stort og grundigt arbejde udført af en anerkendt revisionsvirksomhed. Rapporten viser, at driften af MCT fra den 30. juni 1999 til den 31. januar 2001 medførte en løbende månedlig forøgelse af underbalancen. Rapportens opgørelser af reelle regnskabstal gør det muligt tilnærmelsesvis at estimere tabet på grundlag af egenkapitalen/underbalancen i MCT på

forskellige tidspunkter. Tabet må under alle omstændigheder til dels fastsættes skønsmæssigt. Konkursboets påstand om betaling af 100 mio. kr. indebærer en væsentlig begrænsning af påstanden i forhold til det faktiske tab. Det er uden særlig betydning, at KPMG-rapporten vedrører hele koncernen, idet moderselskabet MCT havde den afgørende økonomiske interesse i datterselskaberne.

Hvis der tages udgangspunkt i datoen 5. oktober 1999, da årsregnskabet for 1998/1999 blev aflagt, var underbalancen ca. 42 mio. kr. Forøgelsen af underbalancen fra dette tidspunkt frem til den 31. januar 2001, hvor underbalancen var på 511 mio. kr., var således 469 mio. kr.

Hvis der tages udgangspunkt i datoen 1. marts 2000, da Henning Bech skrev til Kjeld Ranum og advarede om John Rasmussen Trolles lageropskrivning, var underbalancen ca. 122 mio. kr. Forøgelsen af underbalancen fra dette tidspunkt frem til 31. januar 2001 var således 389 mio. kr.

Hvis der tages udgangspunkt i datoen 25. september 2000, da årsregnskabet for 1999/2000 blev aflagt, var underbalancen ca. 325 mio. kr. Forøgelsen af underbalancen fra dette tidspunkt frem til 31. januar 2001 var således 186 mio. kr.

Der er ikke omstændigheder, som kan medføre bortfald eller lempelse af de sagsøgtes erstatningsansvar.

Der foreligger således ikke en erstatningsretlig relevant egen skyld eller accept af risiko hos de långivende banker. Bankernes udlån har været baseret på misvisende regnskabsoplysninger for MCT, og bankerne har foretaget sædvanlige sagsbehandlingsskridt i forbindelse med kreditgivningen. Det forhold, at bankerne har inddraget andre momenter i kreditvurderingerne ud over de reviderede regnskaber, indebærer ikke en accept af risiko for bankerne. I øvrigt er eventuel egen skyld hos en eller flere kreditorer uden betydning for afgørelsen af erstatningskravet fremsat af konkursboet, som repræsenterer den samlede kreditormasse.

Det er uden betydning for sagen, at bestyrelsen er blevet meddelt decharge på generalforsamlingerne i 1999 og 2000. Decharge blev nemlig ikke meddelt på et i alt væsentligt rigtigt og fuldt oplyst grundlag, idet beslutningerne om decharge blev truffet ud fra

en forudsætning om, at de godkendte årsregnskaber var retvisende og korrekte. Det har senere vist sig ikke at være tilfældet, og det følger derfor af den dagældende aktieselskabslovs § 144, stk. 2, at søgsmål kan anlægges, idet søgsmålsfristen i § 145, stk. 2, ikke finder anvendelse.

De sagsøgte, der alle er erstatningsansvarlige, hæfter solidarisk for tabet i overensstemmelse med dansk erstatningsrets almindelige hovedregel. Der skal ikke ske identifikation mellem MCT og John Rasmussen Trolle ved vurderingen af erstatningsansvaret for de øvrige sagsøgte. Hovedårsagslæren, som har et meget begrænset anvendelsesområde, kan ikke føre til frifindelse af nogle af de sagsøgte. Det må herved tages i betragtning, at det er svigt hos bestyrelsen og revisionen, som har muliggjort John Rasmussen Trolles strafbare adfærd. Der er ikke grundlag for lempelse af erstatningsansvaret efter den dagældende aktieselskabslovs § 143 eller efter erstatningsansvarslovens § 24. Spørgsmålet om de sagsøgtes forsikringsdækning har ikke betydning i forholdet til konkursboet, men kan eventuelt få betydning i det indbyrdes forhold mellem de erstatningsansvarlige.

Konkursboet har i henhold til de almindelige regler i rentelovens § 3, stk. 4, og § 5, stk. 1, krav på procesrente fra sagens anlæg den 28. juni 2002. Ingen af parterne kan bebrejdes sagens meget langvarige forløb. Hverken det langvarige forløb eller andre forhold kan begrunde, at der efter undtagelsesbestemmelsen i rentelovens § 3, stk. 5, bestemmes forrentning fra et senere tidspunkt end sagens anlæg, eller at der efter undtagelsesbestemmelsen i rentelovens § 5, stk. 3, bestemmes forrentning med en lavere rentesats end procesrente.

Artikel 6 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK) om ret til rettergang inden en rimelig frist har ikke betydning for konkursboets erstatningskrav mod de sagsøgte. EMRK kan ikke medføre en lempelse af de sagsøgtes erstatningsansvar. Et krav fra de sagsøgte om godtgørelse for ikke-økonomisk skade må i givet fald rettes mod staten.

14.2 Bestyrelsens procedure

Bestyrelsen har vedrørende påstanden om afvisning, fordi konkursboet har mistet partshabiliteten efter selskabets sletning i selskabsregisteret, samt påstandene om frifindelse, fordi erstatningskravet er overdraget til Dataram, og fordi boet ikke kan støtte ret på

bankernes eventuelle erstatningskrav, henvist til revisionens procedure.

De tre bestyrelsesmedlemmer havde alle stor erhvervserfaring og erfaring med bestyrelsesarbejde, da de blev medlemmer af selskabets bestyrelse. De kom ind i bestyrelsen på forskellige tidspunkter og havde forskellig baggrund. Ingen af bestyrelsesmedlemmerne havde tilknytning til John Rasmussen. Ved sagens afgørelse skal man være opmærksom på, at man i dag ved meget, som bestyrelsen ikke vidste og ikke burde have vidst eller indset i 1999 og 2000. Det skal ved vurderingen af bestyrelsens ansvar endvidere tages i betragtning, at selskabet i den relevante periode var blevet grundigt gennemgået hele 3 gange: ved børsnoteringen i 1997, ved ISO-certificeringen og i forbindelse med forsøget på Nasdaq-notering.

Det gøres på baggrund af oplysningerne om bestyrelsens arbejde gældende, at det blev udført seriøst, kompetent og samvittighedsfuldt, og at ingen af bestyrelsesmedlemmerne har tilsidesat forpligtelsen efter dagældende aktieselskabslovs § 54 til at sørge for en forsvarlig organisation af selskabets virksomhed og til at sørge for rettidig stillingtagen til selskabets finansielle forhold, ligesom bestyrelsen ikke kan bebrejdes de fejl ved regnskaberne, som senere er afdækket. Bestyrelsen har ikke tilsidesat pligten til at føre et forsvarligt tilsyn med selskabet. Det er boet, der er i besiddelse af dokumenter, og boet har alene fremlagt referaterne fra bestyrelsesmøderne, men de bilag, der var fremme i forbindelse med bestyrelsesmøderne, er ikke fremlagt. Boet har f.eks. ikke fremlagt de forretningsgange og funktionsbeskrivelser, der blev udarbejdet, og det er et problem for boet, når det gør gældende, at bestyrelsen ikke har sørget for en ordentlig organisation. En ISO-certificering er et kvalitetsstempel, og boet har f.eks. ikke fremlagt det materiale, der var fremme i forbindelse med certificeringen. Det er ikke en bestyrelses opgave at kontrollere og beskæftige sig med virksomhedens daglige forhold og være nede i "maskinrummet", idet bestyrelsens tilsyn skal varetages på det overordnede plan. Bestyrelsens kontrol udøves i vidt omfang gennem andre, ikke mindst revisionen. Bestyrelsen har, når der ikke er særlige faresignaler, ret til at stole på, at oplysningerne fra direktionen og revisionen er retvisende.

Bestyrelsesmedlemmerne og en række ledende medarbejdere har alle forklaret, at John Rasmussen var tillidsvækkende og hårdt arbejdende, og at de på intet tidspunkt havde mistanke om uregelmæssigheder. Først hen i oktober 2000 begyndte Lars Marcher, der havde

været ansat længe, at føle sig utryg, og Jan Johansen fik først mistanke i december 2000. Bestyrelsen havde ikke kendskab til uregelmæssigheder og burde ikke have haft det, når heller ikke ledende medarbejdere, der beskæftigede sig med virksomhedens daglige forhold, ikke havde det.

Bestyrelsen blev meddelt decharge for de to relevante regnskabsår, 1998/1999 og 1999/2000. Efter den dagældende aktieselskabslovs § 144, stk. 4, kunne kurator efter selskabets konkurs anlægge erstatningssag, uanset en beslutning om ansvarsfrihed, når fristdagen var etableret senest 24 måneder efter afholdelsen af den generalforsamling, hvor beslutningen om ansvarsfrihed blev truffet. Boet skulle i så fald have anlagt sagen 3 måneder efter, at selskabet var erklæret konkurs, jf. dagældende aktieselskabslovs § 145, stk. 2.

Fristdagen i denne sag er etableret mindre end 24 måneder efter afholdelsen af begge generalforsamlinger, hvorfor 24 måneders fristen er overholdt. Selskabet blev erklæret konkurs den 28. september 2001, og retssag blev først anlagt den 28. juni 2002. Kravet om, at boet skal anlægge retssag senest 3 måneder efter konkursen, er således ikke opfyldt. Fristerne er ikke bare en formalitet, der kan negligeres. Bestyrelsen undlod ikke at dele en viden med aktionærerne på generalforsamlingerne. John Trolle, der ejede ca. 55 % af aktiekapitalen, førte generalforsamlingen bag lyset, og han var ikke uvidende om væsentlige forhold. Dette indebærer, at der må lægges vægt på dechargen, og den sagsøgte bestyrelse er derfor uden ansvar for dispositioner, der vedrører regnskabsårene 1998/1999 og 1999/2000, og bestyrelsen skal allerede af den grund frifindes.

Såfremt landsretten finder, at dechargen ikke kan føre til frifindelse, gøres det gældende, at der ikke er et ansvarsgrundlag, for bestyrelsen har ikke begået ansvarspådragende fejl eller forsømmelser. Bestyrelsen har således ikke forsømt at organisere virksomheden forsvarligt. MCT var en virksomhed med en gennemtænkt og velfungerende organisation, som blandt andet indbefattede en klar ansvarsfordeling mellem bestyrelsen, direktionens enkelte medarbejdere, de ledende medarbejdere i øvrigt og revisionen. I overensstemmelse med selskabets vedtægter var der udarbejdet en detaljeret forretningsorden, der også er underskrevet af revisionen.

Det fremgår af denne forretningsorden, at "Såfremt revisionen opdager uregelmæssigheder af

væsentlig betydning, skal revisionen foruden at foretage indførelse i revisionsprotokollen give skriftlig underretning til selskabets formand. Revisionen har pligt til at henlede bestyrelsens opmærksomhed på mulige mangler ved selskabets regnskabsvæsen og den interne kontrol". Revisionen har i tiltrædelsesprotokollatet forpligtet sig til, at "Såfremt vi finder væsentlige svagheder i selskabets forretningsgange og interne kontroller, vil dette blive rapporteret i revisionsprotokollen." Det kan lægges til grund, at selskabets organisation, forretningsgange og interne kontroller aldrig har givet anledning til bemærkninger fra revisionen, bankerne eller andre.

Der har i den relevante periode løbende været afholdt et betydeligt antal bestyrelsesmøder. I perioden fra august 1997 til januar 2001 har der således været afholdt 32 bestyrelsesmøder, og alle bestyrelsesmedlemmerne var til stede ved de fleste møder. Bestyrelsen var velforberedt til møderne, og ingen var i tvivl om, at det var Kjeld Ranum, der sad for bordenden. Kjeld Ranum var mellem bestyrelsesmøderne jævnligt i kontakt med John Rasmussen. Den samlede direktion afholdt endvidere ugentlige ledermøder, men boet har ikke fremlagt referater fra disse møder. Bestyrelsen udbyggede og tilpassede den daglige ledelse i takt med selskabets vækst, jf. f.eks. FOB 1/2000, hvori det meddeles, at den bevidste udbygning af direktionen er fuldført, og at direktionen nu består af 7 direktører.

MCT havde i løbet af en 5-årig periode 4 økonomidirektører, men der er intet grundlag for at kritisere bestyrelsens ansættelse af økonomidirektører. Henrik Sørensen var kun midlertidig økonomidirektør. Det var nødvendigt at besætte stillingen, da Henning Bech uden varsel sagde op, og bestyrelsen gik straks i gang med at finde den rette mand, og i mellemtiden blev Henrik Sørensen konstitueret. Der var ikke andet at gøre end at finde en intern mand indtil ansættelsen af Carl Peter Nielsen fra den 1. september 2000. Det må derfor konkluderes, at der intet er at bebrejde bestyrelsen med hensyn til selskabets organisation og interne kontroller vedrørende ansættelser.

Bestyrelsen havde ikke kendskab til uregelmæssighederne, som fandt sted på foranledning af John Rasmussen og burde heller ikke have haft det. Hvorfor skulle John Rasmussen fifle med regnskaberne, og hvorfor skulle det, han forklarede om baggrunden for, at ITP's gæld var blevet så gammel, ikke være sandt? Bestyrelsen havde ikke anledning eller pligt til at iværksætte særlige kontrolforanstaltninger. Bestyrelsen havde ingen grund til at tro, at John

Rasmussen ville snyde sit eget velkørende selskab.

Set i bakspejlet kan man se, at selskabets drift burde have været tilpasset eller indstillet noget før, men der er ingen, der kan sige, hvornår bestyrelsen skulle have grebet ind. Der var store lagre, men hvor stort et lager skulle MCT have haft i efteråret 1999, og skulle det syndikerede lån have være hjemtaget i kroner i stedet for dollars? De beslutninger, der blev truffet, skal ses i lyset af den vedtagne strategi. Bestyrelsen handlede korrekt og samvittighedsfuldt ud fra en begrundet overbevisning om, at man handlede i virksomhedens interesse, og dette gjaldt frem til kollapset. Uden at være forpligtet hertil efter fondsbørsreglerne offentliggjorde selskabet kvartalsrapporter, og bestyrelsen krævede månedsrapportering fra direktionen. Det bestrides, at selskabet i den relevante periode havde en anstrengt likviditet. Først i slutningen af 2000 opstod der problemer, men de skyldtes den stigende dollarkurs og prisfaldet på DRAM. Bestyrelsen bebrejdes, at selskabet gik i banken "drypvis". Dette er ikke forbudt eller ansvarspådragende. Selskabet havde, som man kan se i bankernes indstillinger, ikke problemer med at låne penge. John Rasmussen har da også tidligere forklaret, at banken spiste af hans hånd, og at MCT kunne låne alle de penge, det ville.

Bestyrelsen kan ikke bebrejdes, at varebeholdningerne var optaget med ca. 50 mio. kr. mere, end det valgte regnskabsprincip berettigede til i 1998/1999 og med ca. 173 mio. for meget i 1999/2000 årsregnskabet. Uanset om der fandt opskrivninger sted, er det ikke noget, bestyrelsen kan bebrejdes, da bestyrelsen ikke var bekendt med, at der skulle have fundet opskrivninger sted. Det regnskabsprincip, som MCT havde valgt, var uangribeligt, og det var nødvendigt med genberegninger for at finde frem til gennemsnitsprisen. De oplysninger, som bestyrelsen fik på bestyrelsesmødet den 5. oktober 1999 og på bestyrelsesmødet den 26. september 2000, gav ikke anledning til mistanke om, at værdiansættelsen var forkert, idet revisionen havde fundet, at værdiansættelsen var forsvarlig. En mulig svaghed blev påpeget på mødet den 5. oktober 1999, og man fik at vide, at løsningen var et nyt it-system. Dette støttede bestyrelsen op om. Bestyrelsen kunne på dette møde ikke gøre andet og mere, når revisionen havde valgt at give regnskabet en blank påtegning. Oracle blev bestilt, og bestyrelsen fulgte i den følgende tid op på beslutningen. I juni 2000 beskæftigede bestyrelsen sig igen med Oracle, og Kjeld Ranum bad om regelmæssig rapportering. Man fik efterfølgende kendskab til, at andre virksomheder havde haft problemer med Oracle, og det gav god mening at afvente andres erfaringer. Det ville have været en katastrofe at indføre et

system, der ikke virkede.

På bestyrelsesmødet den 26. september 2000 blev revisionsprotokollen indgående gennemgået, og bestyrelsen fik at vide, at regnskabet ville blive forsynet med en blank påtegning. Der var ikke mistanke om uregelmæssigheder, og den skærpede retorik gik kun på indførelsen af Oracle, som ville opfylde revisorernes ønske om tydeligere kontrolspor i forbindelse med beregningerne af varelagerets værdi. Bestyrelsen havde på baggrund af de oplysninger, den fik, ikke anledning til at foretage sig yderligere. Bestyrelsen kan og skal ikke være klogere end revisionen. Bestyrelsen var klar over, hvad genberegningsprincippet gik ud på. Såfremt landsretten finder, at bestyrelsen har handlet ansvarspådragende ved at acceptere regnskabet for 1999/2000, har dette under alle omstændigheder ikke medført tab. Hvis regnskabet var blevet aflagt med de korrektioner, som efter boets opfattelse skulle have fundet sted, ville der være sket hensættelser og tilpasninger i slutningen af september eller i begyndelsen af oktober 2000 frem for i starten af november 2000, hvor der i forbindelse med kvartalsregnskabet blev foretaget omfattende hensættelser og tilpasninger. En måneds forsinkelse har ikke medført tab.

Bestyrelsen bebrejdes, at regnskaberne anvender nettorealisationspriserne på regnskabstidspunktet og ikke på statustidspunktet. Skønsmanden er ikke blevet spurgt om betydningen heraf, men det er logisk at tage den efterfølgende prisudvikling i betragtning for at kunne aflægge et korrekt regnskab. Det vides ikke, hvornår priserne faldt/steg eller hvornår der fandt store lageropbygninger sted. Det afgørende er, at revisorerne i begge regnskabsår har fundet værdiansættelserne forsvarlige og givet blank påtegning.

Bestyrelsen bebrejdes endvidere, at den ikke greb ind over for det store ITP-tilgodehavende, der fremtrådte usædvanligt. Bestyrelsen fik at vide, at der var tale om et langvarigt og omfattende naturligt samarbejde med en broker. Man fik også at vide, at man kunne risikere konkurs hos ITP, hvis hele tilgodehavendet blev krævet betalt med det samme. I forbindelse med aflæggelsen af årsregnskabet for 1998/1999 forelå de oplysninger, som fremgår af revisionsprotokollatet, og på grundlag heraf blev det besluttet, at ITP skulle være et fast punkt på kommende bestyrelsesmøder. Det bestrides, at bestyrelsen har handlet ansvarspådragende ved ikke på dette tidspunkt at kræve hensættelser på fordringen. ITP havde bekræftet kravets eksistens, og der var ingen, der havde mistanke om, at det ikke var et reelt gældsforhold. Man

var opmærksom på at få nedbragt ITP-tilgodehavendet ved indkøb til modregning. På bestyrelsesmødet den 6. januar 2000 blev det oplyst, at gælden til ITP var halveret, og bestyrelsen havde ingen anledning til ikke at tro på denne oplysning. Det blev oplyst på bestyrelsesmødet den 20. marts 2000, at ITP havde bekræftet saldoen, og det blev besluttet mod John Rasmussens indstilling at nedskrive kravet. Kjeld Ranum irettesatte på bestyrelsesmødet den 14. juni 2000 John Rasmussen, da det kom frem, at MCT havde lånt ITP 300.000 USD. Der var i de følgende måneder stadig ikke noget, der kunne give bestyrelsen det indtryk, at mellemværendet med ITP ikke var, som man forudsatte. Det var først i december 2000, at det kom frem, da John Rasmussen forsøgte at overføre penge til ITP, at der var noget galt, og så reagerede man, og det endte med, at John Rasmussen blev fyret.

Med hensyn til punktet ombytningsvarer (Samsung, IBM og Fujitsu) og andre fiktive dispositioner gør bestyrelsen gældende, at forholdene ikke har fremtrådt usædvanlige for bestyrelsen. Det fremgår af revisionsprotokollatet, som var fremme på bestyrelsesmødet den 5. oktober 1999, at revisionen havde foretaget relevante undersøgelser og ikke fremkom med advarsler, og bestyrelsen havde på den baggrund ikke anledning til at foretage sig yderligere.

Da Hennning Bech fratrådte, sendte han et brev til Kjeld Ranum. Peter Pasgaard og Niels Peder Opstrup blev ikke orienteret om denne henvendelse. Whistleblowerbegrebet kendte man ikke i 2000. Det er i dag let at bebrejde Kjeld Ranum, at han ikke orienterede de øvrige bestyrelsesmedlemmer og revisionen om henvendelsen og ikke forsøgte at få andre end John Rasmussen til at give en forklaring. Kjeld Ranums reaktion på brevet skal ses i lyset af, at han anså Henning Bech for at være en lidt nørdet økonomidirektør, der ikke var faldet til i virksomheden, og som efter et par måneders ansættelse fik kolde fødder, fordi han følte, at han ikke magtede opgaven. Kjeld Ranum opfattede brevet som et forsøg fra Henning Bech på at legitimere sin opsigelse over for den person, som havde anbefalet ham til stillingen. Kjeld Ranum kontaktede straks John Rasmussen og bad om at få en skriftlig redegørelse, og den fik han dagen efter. John Rasmussen oplyste, at det var korrekt, at der var konstateret en difference ved optællingen den 8. januar 2000, men alle havde været enige om, at der måtte være tale om en optællingsfejl, og derfor var der den 28. februar 2000 foretaget en ny optælling med deltagelse af revisionen. Kjeld Ranum havde ingen anledning til at betvivle rigtigheden af John Rasmussens forklaring. John Rasmussen stod foran sit livs største triumf

med Nasdaq-noteringen, og Kjeld Ranum vidste, at revisionen nærmest boede på virksomheden i forbindelse med undersøgelsen af selskabet som led i den amerikanske notering. John Rasmussens forklaring var detaljeret og meningsfyldt, og John Rasmussen gav udtryk for, at han og Henning Bech havde været uenige om regnskabsprincippet. Henning Bech kan ikke have været i tvivl om rigtigheden af varelagerværdien, når han samtidig underskrev ledelseserklæringen. Kjeld Ranum blev overbevist om, at alt var i orden efter John Rasmussens redegørelse, og han fulgte op over for revisionen på det næste bestyrelsesmøde den 20. marts 2000, hvor revisorerne deltog, hvor han spurgte, om der kunne være nogen som helst tvivl om lagerværdien, hvortil revisionen svarede, at "hver en sten er vendt".

Set i bakspejlet er det klart, at Kjeld Ranum traf et forkert valg, men valget er ikke ansvarspådragende, for Kjeld Ranum reagerede på henvendelsen, og han havde ingen grund til at tro, at den måde han reagerede på, ikke var tilstrækkelig. Kjeld Ranum vil ikke afvise, at han efter modtagelsen af brevet talte med Henning Bech, men Kjeld Ranum bestrider at skulle have sagt, at han blev rundsnakket af John Rasmussen, og at han skulle have været rådvild. Henning Bech har da også forklaret, at Kjeld Ranum aldrig var rådvild.

Med hensyn til emissionsomkostningerne, hvor bestyrelsen bebrejdes, at de blev aktiveret i årsregnskabet for 1999/2000 henviser bestyrelsen til revisionsprotokollatet af 25. september 2000, hvori revisionen redegør for baggrunden herfor. Dette skøn havde bestyrelsen ikke grundlag for at betvivle. Niels Peder Opstrup er i den forbindelse ikke omfattet af et professionsansvar som advokat, men han skal bedømmes som et almindeligt bestyrelsesmedlem. Det, der er anført om emissionsomkostningerne, gør sig også gældende med hensyn til aktiveringen af skatteaktivet. Aktiveringen skete på baggrund af en tro på stigende omsætning og en tro på, at DRAM-prisen ville stige.

Finder landsretten, at bestyrelsen har handlet ansvarspådragende, gøres det gældende, at bestyrelsens uagtsomhed er så ringe, at der må ses bort fra den, idet John Rasmussens kriminelle handlinger udgør et massivt ansvarsgrundlag. Dette fører også til, at John Rasmussen i givet fald skal friholde bestyrelsen for ethvert beløb inklusive renter og sagsomkostninger, som bestyrelsen måtte blive tilpligtet at betale til boet.

Bestyrelsen påstår frifindelse over for revisionens friholdelsespåstand, og bestyrelsen gør på

sin side en friholdelsespåstand gældende over for revisionen, da det er bestyrelsens opfattelse, at revisionen, der har et professionsansvar, har handlet mere ansvarspådragende end bestyrelsen.

Revisornævnet har da også fundet, at revisionen tilsidesatte god revisionsskik på en række punkter, og revisorerne blev pålagt at betaler bøder på 150.000 kr. Det er et gennemgående kritikpunkt, at revisionen i for høj grad har forladt sig på især John Rasmussens forklaringer og ikke sikret sig tilstrækkeligt revisionsbevis i henhold til dagældende lovgivning.

Det fremgår af forklaringerne fra bestyrelsesmedlemmerne, at de havde det bedste indtryk af revisorerne fra de to revisionsselskaber. Selv om bestyrelsen havde et godt indtryk, er det ikke ensbetydende med, at bestyrelsen ikke forholdt sig kritisk, hvis der var noget, som burde undersøges nærmere. Revisionen gør gældende, at revisionens ansvar er subsidiært i forhold til bestyrelsens, men dette bestrides. Revisionen har et selvstændigt ansvar, og en statsautoriseret revisor er offentlighedens tillidsrepræsentant.

Spørgsmålet er derfor, om revisionen undervejs påpegede fejl, som bestyrelsen burde have reageret på, idet der var tale om forhold, som lå uden for revisionens ansvarsområde, men inden for bestyrelsens?

Revisionen havde tiltrådt bestyrelsens forretningsorden, og det var derfor aftalt, hvordan samarbejdet skulle foregå mellem bestyrelsen og revisionen. Bestyrelsen lagde stor vægt på punkt 6.5, hvorefter revisionen skulle give skriftlig underretning til selskabets formand, hvis der var forhold, som revisionen mente, at bestyrelsen skulle gøres bekendt med, og dette punkt var helt bevidst, fordi der var tale om et selskab med en hovedaktionær, der var administrerende direktør, og man ville sikre sig, at bestyrelsen fik en direkte henvendelse. Punkt 6.6 pålagde revisionen at redegøre for stikprøver af varelageret samt at redegøre for, om revisionen betragtede varelageropgørelsen i sin helhed for betryggende og forsvarligt foretaget.

Det gøres fra bestyrelsens side gældende, at der ikke er noget i revisionsprotokollaterne, som burde have fået bestyrelsen til at reagere anderledes, end den gjorde. Herudover er der tale om flere forhold, som revisionen fik kendskab til under udførelsen af revisionsarbejdet, som den

ikke orienterede bestyrelsen om. Her tænkes særligt på brevet af 8. september 1998 fra Ernst & Young til John Rasmussen om posteringer, der ikke var i overensstemmelse med bogføringsloven. Revisionen ville følge op, men vi ved ikke, om den har gjort det, for revisionens interne arbejdspapirer er ikke fremlagt. Bestyrelsen ville helt sikkert have reageret, hvis den havde fået at vide, at selskabet ikke overholdt bogføringsloven. Brevet af 8. september 1998 er ikke sendt til bestyrelsen. Revisionen kan derfor ikke gøre gældende, at den har orienteret bestyrelsen om mulige faresignaler, som bestyrelsen har undladt at reagere på, for forholdet er det, at revisionen ikke, som den skulle efter forretningsordenen, sendte meddelelser til bestyrelsesformanden, men kun til direktionen.

I forbindelse med årsregnskaberne havde bestyrelsen ikke grund til at tro, at revisionen ikke havde ret, når den afgav blank påtegning efter at have redegjort for problemerne med opgørelsen af varelagerets værdi og problemet med ITP. Revisionen indestod herved for, at varelageret var opgjort ved stikprøvekontrol, og at man havde vurderet, at de lageropgørelsesproblemer, som blev beskrevet i revisionsprotokollatet, var løst. Der var tale om en opgave, som påhvilede revisionen, og bestyrelsen kunne henholde sig til de blanke påtegninger. Revisornævnet har fastslået, at bemærkninger i et revisionsprotokollat ikke kan erstatte forbehold. Det er derfor bestyrelsens opfattelse, at bestyrelsen ikke kan bebrejdes, at den ikke reagerede på revisionens bemærkninger i protokollaterne. Bestyrelsen var heller ikke bekendt med, at revisionen anså det for et problem, at John Rasmussen var den eneste, der var inde i lageret, og at han havde mulighed for at justere lagerværdien. Det er på den baggrund alene revisionen, der har et ansvar. Det fremgår af revisionens planlægningsnotat i forbindelse med revisionen af regnskabet 1999/2000, at kontrolmiljøet blev karakteriseret som middel til høj. Dette fik bestyrelsen ikke noget at vide om, og bestyrelsen kunne derfor ikke vide, at revisionen var bekymret. Når bestyrelsen ikke fik sådanne underretninger, var det svært for bestyrelsen at udgøre et effektivt kontrolorgan over for direktionen. Bestyrelsen kan ikke blive pålagt et ansvar for, at revisionen ikke har overholdt de faglige standarder for udførelsen af deres arbejde. Revisionen optrådte professionelt, og bestyrelsen havde ikke grund til at tro, at der var fejl ved revisionens arbejde.

Hvis retten mod forventning kommer frem til, at der er et ansvar for både bestyrelsen og revisionen, skal revisionen efter reglerne om hovedårsagslæren bære det fulde ansvar.

Der er ikke årsagssammenhæng mellem de påståede fejl i regnskaberne og bankernes kreditgivning. Bankerne har udvist egen skyld og accepteret en væsentlig risiko forbundet med udlån til selskabet. Bankerne udlånte penge på baggrund af de oplysninger, som de fik af John Rasmussen, og lånene blev ydet i forventning om fremtidig indtjening. En gennemgang af bankernes bevillingsindstillinger og disses udvikling gennem perioden viser, at bankerne valgte at løbe en risiko. Bankerne gav afkald på egne retningslinjer for bevilling af lån for at tækkes John Rasmussen, da bankerne var ivrige efter at have MCT som kunde. Bankerne kan derfor ikke via boet gøre et erstatningskrav gældende mod bestyrelsen.

Bankernes villighed til at udlåne penge til MCT kommer bl.a. til udtryk i brevet af 15. oktober 1996 mellem to bankdirektører. Man kan også se risikovilligheden i mange andre bilag i det fremlagte editionsmateriale, der viser, at bankerne ikke foretog kreditvurderinger, inden udvidelserne fandt sted, og der var ikke krav om sikkerhed. Bankerne var klar over den betydning for selskabet, som de to forhold, der var hovedårsagerne til selskabets konkurs, nemlig udviklingen i DRAM-priserne og kursen på USD, havde. Så sent som i forbindelse med bevillingen af det syndikerede USD-lån var Danske Bank opmærksom på, at der kunne være tvivl om, hvorvidt selskabet havde ledelsesressourcer til bl.a. at styre den kraftige vækst, men bankerne var meget engagerede i Nasdaq-projektet og ivrige efter at finansiere det. Det er kommet frem, at bankerne havde bedt om fremlæggelse af revisionsprotokollaterne, og at John Rasmussen havde nægtet dette, men disse anmodninger havde bestyrelsen ikke kendskab til. Retspraksis viser, at banker, der har været uforsigtige ved deres långivning og haft kendskab til selskabets risikomomenter, ikke kan kræve erstatning, hvis det rent faktisk går galt på grund af disse forhold.

Det er konkursboet, der skal godtgøre, at der er årsagsforbindelse mellem bestyrelsens påståede ansvarspådragende forhold, og det påståede tab. Bestyrelsen bestrider, at der er årsagsforbindelse. Østre Landsrets præmisser om årsagssammenhængen i straffesagen har ikke betydning i forhold til bestyrelsen. Boet gør gældende, at hvis bestyrelsen ikke havde svigtet pligterne som bestyrelse, ville selskabets underbalance ved konkursens indtræden have været mindre og kunne muligvis helt have været undgået. De tidspunkter, hvor boet mener, at bestyrelsen burde have reageret anderledes, må være bestyrelsesmødet den 5. oktober 1999, omkring den 1. marts 2000, hvor Kjeld Ranum modtog Henning Bechs brev, tiden herefter og godkendelsen af regnskabet den 26. september 2000. Boet gør også gældende, at hvis

bestyrelsen havde grebet ind, havde den store låneoptagelse i foråret 2000 ikke været mulig. Dette bestrides af bestyrelsen. DRAM-kursen var høj i foråret 2000. Det var fornuftigt at optage lånet i USD svarende til det provenu, der ville komme med Nasdaq-noteringen. Tilbage i 1999 havde bestyrelsen ingen anledning til at gribe ind over for selskabets ekspansion og låneoptagelse, og bestyrelsen havde heller ikke i foråret 2000 grund til at tro, at regnskabet for 1999/2000 ikke ville blive acceptabelt. Da det i slutningen af september 2000 og senere på efteråret gik op for bestyrelsen, at driften gav underskud, var man overbevist om, at dette skyldtes DRAM-prisens fald og dollarkursens stigning, og bestyrelsen iværksatte straks en række tiltag for at afbøde virkningerne. Bestyrelsen kan ikke gøres ansvarlig for udefrakommende påvirkninger, som man ikke havde kunnet forudse.

Konkursboet skal bevise, at de dispositioner, som boet kritiserer bestyrelsen for, har bevirket et tab for selskabet. KPMG har ikke været skønsmænd i denne sag, og skønsmanden har forklaret, at han ikke tidligere har haft en opgave som i den foreliggende sag. Selv hvis boet måtte have ret i, at der var foretaget uberettigede regnskabsmæssige forbedringer, bevirker den omstændighed, at et selskabs regnskaber udviser en bedre økonomisk stilling end den faktiske, ikke et tab for selskabet. Boet har ikke redegjort for, hvordan påstandsbeløbet på 100 mio. kr. er beregnet. En underbalance er ikke ensbetydende med, at der er lidt et erstatningsretligt relevant tab. Underbalancen kan derimod forklares med stigningen i dollarkursen og faldet i DRAM-priser og bankernes risikovillighed. Den del af underbalancen, der kan henføres til lageropbygning og finansiering i USD, kan ikke kræves erstattet af bestyrelsen.

Et eventuelt erstatningsansvar for bestyrelsen skal bortfalde eller som minimum nedsættes efter aktieselskabslovens § 143 eller erstatningsansvarslovens § 24, da en eventuel udvist uagtsomhed fra bestyrelsens side er underordnet i forhold til den af John Rasmussen og revisionen udviste skyldgrad, og ansvaret vil virke urimeligt tyngende for bestyrelsen. Ansvaret for bestyrelsen kan under alle omstændigheder ikke overstige det beløb, som er dækket af bestyrelsens ansvarsforsikringer og af advokat Opstrups advokatansvarsforsikring. Revisionens ansvarsforsikringer kan fuldt ud dække erstatningskravet, og ved en eventuel indbyrdes fordeling af ansvaret mellem bestyrelsen og revisionen skal der tages hensyn til, at bestyrelsens ansvarsforsikringer ikke fuldt ud dækker det rejste krav, jf. erstatningsansvarslovens § 25.

Fra sagen blev anlagt, til der afsiges dom i 1. instans, er der gået omkring 11 år. Dette udgør en krænkelse af EMRK artikel 6. Det lange sagsforløb kan ikke bebrejdes bestyrelsen, der har været uden skyld heri. Menneskerettighedsdomstolen har fastslået, at EMRK artikel 6 kan være overtrådt i forbindelse med behandlingen af en civil sag. Østre Landsret har under straffesagen fastslået, at John Rasmussens ret til en behandling af straffesagen inden rimelig tid var krænket, og han blev kompenseret for den lange sagsbehandlingstid ved ikke at få straffen forhøjet. Sagsøgeren er et konkursbo, og konkursboets kuratorer handler på boets vegne. Det er op til landsretten at bestemme, hvad konsekvensen af den meget lange sagsbehandlingstid skal være, men det kunne f.eks. være betaling af sagsomkostninger.

Såfremt bestyrelsen dømmes til at betale erstatning, skal bestyrelsen betale en lavere rente end sædvanlig procesrente, jf. rentelovens § 5, stk. 3. Herudover gør bestyrelsen gældende, at der først skal betale renter fra et senere tidspunkt end sagens anlæg, jf. rentelovens § 3, stk. 5. Bestyrelsen har under hele forløbet søgt sagen fremmet, og bestyrelsen er uden skyld i det lange sagsforløb. Det er derfor åbenbart urimeligt, hvis bestyrelsen skal betale fulde procesrenter, der beløber sig til omkring 80 mio. kr., fordi sagen har verseret i en periode på ca. 11 år.

14.3 Revisionens procedure

Revisionen har overordnet gjort gældende, at konkursboet mangler partshabilitet og dermed ikke kan optræde som part i retssager. Hertil kommer, at kravet er omfattet af de aktiver, der i marts 2001 blev overdraget til Dataram, således at kravet slet ikke tilkommer konkursboet. Endelig har revisionen ikke handlet ansvarspådragende i forhold til MCT, idet der gennem revisionsprotokollen er gjort opmærksom på flere af de forhold, som Revisornævnet har fundet burde have givet anledning til forbehold i revisionspåtegningerne på årsregnskaberne, og der foreligger ikke årsagssammenhæng mellem revisionens mulige fejl og det tab, konkursboet har gjort gældende, MCT har lidt.

Grundlæggende mangler konkursboet partshabilitet til at føre sagen, da MCT ikke længere eksisterer. Konkursboets manglende eksistens følger af, at bobehandlingen blev afsluttet ved Skifteretten i Århus den 29. september 2005. MCT under konkurs blev i forlængelse heraf

registreret som opløst i Erhvervsstyrelsen den 27. november 2007. Det følger direkte af selskabslovens § 41, der svarer til den dagældende aktieselskabslovs § 12, at et selskab, der ikke er registreret, ikke kan optræde som part i retssager bortset fra sager vedrørende aktietegningen. Denne bestemmelse er derfor til hinder for, at konkursboet efter slutningen i medfør af konkurslovens § 149 kan være part i retssager. Efter en afsluttet bobehandling kan alene sager, der føres af kreditorer, og som udløser et provenu til konkursboet, føre til genoptagelse af bobehandlingen.

Afvisningspåstanden blev nedlagt den 6. juni 2012, og på det tidspunkt havde konkursboet været uden partshabilitet siden 2005. Først den 8. januar 2013 genoptog Skifteretten i Århus bobehandlingen af andre grunde end nærværende sag. Genoptagelsen, der således fandt sted, efter at afvisningspåstanden var nedlagt, og som ikke er anmeldt til Erhvervsstyrelsen til registrering, kan ikke føre til, at konkursboets partshabilitet er genetableret med den virkning, at sagen kan føres til ende.

Det krav, konkursboet gør gældende, er udtryk for det tab, MCT led ved, at driften på uforsvarlig vis blev fortsat efter håbløshedstidspunktet, der må forstås som det tidspunkt, hvor virksomhedens drift enten burde have været indstillet eller i det mindste tilpasset de reelle forhold. Erstatningskravet knytter sig derfor til virksomheden og også til den ordinære drift, og derfor var kravet et aktiv, også på det tidspunkt virksomhedens aktiver blev overdraget til Dataram i marts 2001.

Af aftalen mellem konkursboet og Dataram fremgår klart, at alle MCT's aktiver overdrages til Dataram, medmindre aktiverne er udtrykkeligt undtaget. Opregningen af aktiver overdraget til Dataram er i modsætning til de undtagne aktiver ikke udtømmende på nogen måde. Begrebet "conduct of the business" i overdragelsesaftalens punkt 1.2 indeholder ikke en begrænsning til aktiver stammende fra den almindelige drift af virksomheden; det refererer til forretningen MCT i almindelighed. Eventuelle erstatningskrav er ikke i overdragelsesaftalens punkt 1.3. udtrykkeligt angivet som et undtaget aktiv, og derfor er eventuelle krav mod revisionen en del af de overdragne aktiver. Det tilkommer derfor Dataram at gøre kravet gældende, ikke konkursboet.

At det ikke på tidspunktet for overdragelsen har stået klart for konkursboet, at der kunne være

et krav, kan ikke føre til et andet resultat. Det må anses for nærliggende set fra konkursboets synsvinkel, at der kunne være et krav, der kunne rettes mod revisionen, og der kunne og burde i overdragelsesaftalen have været taget et forbehold for eventualitetskrav. Det er sælgers og dermed boets risiko, at aftalen ikke er klar på dette punkt, navnlig da det kunne være sikret, at et eventuelt krav mod revisionen ikke blev overdraget til Dataram, men ville kunne gøres gældende af boet. At overdragelsen af krav, der på overdragelsestidspunktet måtte være mere eller mindre tydelige, måtte kunne betegnes som usædvanlig, kan ikke tillægges betydning, da det efter aftalens tekst er tydeligt, at sådanne krav er del af det overdragne.

Revisionen har ikke handlet ansvarspådragende i forhold til MCT og dermed konkursboet og har under ingen omstændigheder handlet groft uagtsomt.

Revisornævnets kendelse kan ikke uden videre lægges til grund for vurderingen af, om revisionen har handlet ansvarspådragende i forhold til MCT. Revisornævnet har alene taget stilling til, hvorvidt der i årsregnskaberne for 1998/1999 og 1999/2000 burde have været taget forbehold i nogle konkrete tilfælde. Påtegningen i et årsregnskab er rettet til omverdenen og ikke til virksomheden selv, der må eller bør være bekendt med den regnskabsdokumentation, der ligger til grund for årsregnskabet, og som også har en indsigt i revisionens vurderinger og eventuelle henstillinger fra revisionsprotokollen. Samtidig giver Revisornævnets kendelse ikke grundlag for at fastslå, at de manglende påtegninger også har medført tab for MCT.

Det centrale for vurderingen af, hvorvidt revisionen i forhold til MCT har handlet ansvarspådragende, er, at den hovedansvarlige for de fejlagtige regnskaber er John Rasmussen, der manipulerede bogholderiet og dermed regnskaberne og på den måde førte bestyrelsen, revisionen og omverdenen bag lyset.

Det er også centralt, at det ikke er revisionen, der driver virksomheden eller er ansvarlige for udarbejdelsen af regnskaberne. Det er ledelsens ansvar, at regnskaberne er retvisende, det er ledelsens ansvar, at det nødvendige dokumentationsmateriale stilles til revisorernes rådighed, og det er ledelsens ansvar, at dette sker rettidigt.

Revisionen af MCT var grundig, afstemt efter virksomhedens karakter og tilrettelagt ud fra de særlige risici, der var knyttet til virksomheden. Det kan ikke konkluderes, at revisionen burde

have været indrettet med det sigte at afdække kriminelle forhold. Både bestyrelse og ledelse bestod af erfarne og tillidsvækkende personer, og der var på intet tidspunkt indikationer af, at der ikke blev stillet de nødvendige oplysninger til rådighed for revisionen. Der var derfor intet, der pegede i retning af, at regnskabet indeholdt bevidst fejlinformation.

Det kan således ikke bebrejdes revisionen, at den ikke afdækkede John Rasmussens misvisende informationer eller de dispositioner, han foretog i forhold til bogføringen, og som savnede reelt indhold. John Rasmussen og formentlig andre i MCT udfoldede ihærdige bestræbelser på at undgå en afdækning fra revisionens side af, at MCT reelt ikke var andet end en Potemkinkulisse, og at virksomheden derfor var mere nødlidende end succesrig.

Ved bedømmelsen af revisionens ansvar skal det tillægges væsentlig betydning, at MCT har udvist en ganske betydelig grad af egen skyld, idet der skal ske identifikation mellem selskabet MCT, direktion og bestyrelse. I denne sag søges revisionen gjort ansvarlig for MCT's egne fejl begået netop af direktion og bestyrelse. MCT har ikke opfyldt den gensidige loyalitetsforpligtelse, der består mellem revision og virksomhed, og revisionens fejl er alene opstået på grund af forhold hos MCT, og ikke fordi revisionen som sådan har været mangelfuld.

MCT skal identificeres med John Rasmussen, der på grund af sin position som stifter, administrerende direktør, hovedaktionær og bestyrelsesmedlem spillede en særlig rolle. John Rasmussen forelagde manipulerede regnskabsoplysninger og forkerte oplysninger for revisionen og førte derved revisionen bag lyset med det formål at opnå blanke revisionspåtegninger. Mulige revisionsfejl beroende på sådanne oplysninger kan i forhold til John Rasmussens forsætlige manipulerende adfærd ikke tillægges nogen betydning.

I forhold til bestyrelsen er også Kjeld Ranum, Niels Peder Opstrup og Peter Pasgaard blevet ført bag lyset. I forhold til bestyrelsen må der dog lægges vægt på, at bestyrelsen har valgt John Rasmussen som administrerende direktør i MCT, en beslutning revisionen ingen indflydelse har haft på. Revisionen har løbende vejledt bestyrelsen om regnskabsmæssige forhold, der burde rettes op, gennem revisionsprotokollen, og bestyrelsen har herefter haft pligten til at følge op og foretage relevante skridt, ikke revisionen. Kjeld Ranum fik oplysninger fra Henning Bech om uregelmæssigheder i forbindelse med opgørelsen af

varelagerværdien. Bestyrelsen stolede på John Rasmussen, og da revisionen ikke blev kontaktet i forbindelse med Henning Bechs henvendelse, er bestyrelsen nærmest til at bære risikoen for følgerne af den tillid til John Rasmussen, som de havde, og som der ikke var grundlag for.

Revisionens ansvar opsluges derfor af egen skyld hos MCT, og konkursboet kan ikke opnå en bedre ret, end selskabet ville have haft, såfremt det fortsat havde eksisteret.

Revisionen har i øvrigt generelt forholdt sig kritisk til de oplysninger, der kom fra MCT og fra John Rasmussen, og at kritiske bemærkninger i revisionsprotokollen ikke kan erstatte forbehold i revisionspåtegningen på årsregnskaberne, kan ikke i sig selv begrunde et ansvar, idet revisionen har givet de relevante oplysninger, som bestyrelsen kunne have reageret på, men ikke gjorde.

Heller ikke de enkelte kritikpunkter giver anledning til at fastslå, at revisionen har handlet ansvarspådragende i forhold til MCT.

Det ligger fast, at varelageret skulle opgøres til gennemsnitlig anskaffelses– eller kostpris, med mindre nettorealisationsværdien var mindre. Genberegning af lagerværdien, således som det tilsyneladende blev gennemført i MCT, var i sig selv ikke i strid med principperne for opgørelsen af lagerværdien, men nødvendiggjort af, at der skete registreringer af salg, før de modsvarende varekøb var bogført. Genberegning er i disse situationer nødvendig for at sikre en korrekt opgørelse af gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris. Økonomisystemet Concorde XAL havde genberegningsfunktionaliteten, men i forhold til revisionen den mangel, at der ikke var nogen sporbarhed i systemet for gennemførte genberegninger.

I forbindelse med årsregnskabet for 1998/1999 blev økonomisystemets funktionalitet og sporbarheden af genberegningerne detaljeret gennemgået i revisionsprotokollatet af 5. oktober 1999, herunder nødvendigheden af at indføre et nyt økonomisystem. Med den klare tilkendegivelse af svaghederne i Concorde XAL over for bestyrelsen skulle der ikke nødvendigvis tages et forbehold i revisionspåtegningen på årsregnskabet for 1998/1999 for at fritage for ansvar over for MCT. Ud over oplysningerne fra John Rasmussen foretog revisionen stikprøveanalyser for at kontrollere genberegningens forsvarlighed.

Stikprøveanalyserne underbyggede, at opgørelsen og værdiansættelsen af varelageret var forsvarlig, og revisionen baserede således ikke vurderingen alene på oplysninger fra John Rasmussen. Revisornævnets kendelse er i for høj grad retrospektiv og kan ikke anvendes i forhold til revisorernes ansvar over for MCT, da der ikke for revisionen forelå oplysninger, som burde have fremkaldt en mistanke om opskrivninger af varelageret skjult som genberegninger, således som det fremgår af intern korrespondance i MCT refereret i KPMG's revisionsrapport, en korrespondance som revisionen hverken kendte eller burde have kendt.

For regnskabsåret 1999/2000 forelå en tilsvarende situation, da økonomisystemet stadig ikke var udskiftet. Det førte til en skærpet tone i revisionsprotokollatet af 25. september 2000 i forhold til nødvendigheden af at få indført et nyt økonomisystem. Revisionen gjorde altså igen opmærksom på den manglende sporbarhed af genberegningen i Concorde XAL og indskærpede betydningen af et øget fokus på og en hurtigere udskiftning af økonomisystemet. Revisionen gennemførte andre revisionshandlinger end det foregående år, og resultatet af disse test var, at genberegningen blev fundet forsvarlig. Dette underbyggedes også af den test af softwarens pålidelighed, der blev gennemført. Revisionen har derfor som året før foretaget et grundigt og pålideligt arbejde og herved ligeledes sikret, at værdien af varelageret ikke oversteg nettorealisationsværdien.

Samlet set skal der lægges vægt på, at manipulationerne af værdiansættelsen af varelageret var orkestreret af den administrerende direktør bistået af medarbejdere hos MCT. Ingen gjorde revisionen opmærksom på, at der muligt foregik manipulation med varelagerværdien, ej heller Henning Bech, der alene fandt anledning til at henvende sig til Kjeld Ranum, der heller intet foretog sig i forhold til revisionen. Revisionen agerede altså i en virksomhed, hvor der blev gjort alt for at opnå en blank revisionspåtegning, og ingen ønskede grundlæggende at delagtiggøre revisionen i, hvad der reelt foregik i MCT; at MCT var en kulisse. Revisionen kunne ikke gennemgå hele varelageret med henblik på at finde den rette værdi, og det kan ikke lægges revisionen til last, at der ikke blev stillet det fulde og korrekte materiale til rådighed.

Hvis revisionen har begået fejl, navnlig ved ikke at flytte de kritiske bemærkninger fra revisionsprotokollen over i forbehold i revisionspåtegningen på årsregnskaberne for 1998/1999 og 1999/2000, må der sondres mellem et ansvar over for tredjemand og et ansvar

over for selskabet. MCT har haft adgang til den information, der ville have fundet udtryk i et forbehold, og kan derfor ikke begrunde et ansvar med, at der burde være taget et forbehold. Revisionen har både i forbindelse med årsregnskabet for 1998/1999 og for 1999/2000 gjort opmærksom på svaghederne i genberegningsfunktionen i Concorde XAL og nødvendigheden af at indføre et system, der kunne opfylde revisionens krav til sporbarhed.

Konkursboet har på dette punkt i øvrigt ikke været konsekvent med hensyn til ansvarets placering. I forhold til bestyrelsen gøres gældende, at der er handlet ansvarspådragende ved at bestyrelsen fra revisionen har fået den nødvendige information, men ikke reageret relevant på den, og i forhold til revisionen gøres gældende, at der er handlet ansvarspådragende ved, at der blev holdt væsentlige oplysninger tilbage for MCT, herunder bestyrelsen. Synspunkterne er indbyrdes modstridende, og det underbygger blot, at revisionen ikke har handlet ansvarspådragende.

I forbindelse med revisionen af regnskabet for 1998/1999 blev det over for revisionen oplyst, at der var udskilt defekte varer til en værdi af ca. 27 mio. kr. fra varelageret med henblik på ombytning hos IBM, Samsung og Fujitsu. Revisionen konstaterede, at varerne var til stede og udskilt fra det øvrige lager og således på optællingstidspunktet ikke var returneret. Uanset at bogføringen var foretaget af John Rasmussen personligt kort før statusdagen den 30. juni 1999, havde revisionen ikke grundlag for at sætte spørgsmålstegn ved hans oplysning om, at varerne ville blive ombyttet af leverandørerne uden omkostninger for MCT. Det bygger navnlig på den omstændighed, at der jævnligt var sket ombytning af defekte varer, uden at det havde givet anledning til problemer. Der var ikke i den konkrete situation særlige forhold, der for revisionen indikerede, at ombytning af varerne ikke ville blive accepteret af leverandørerne. Der var derfor heller ikke nogen særlig anledning til for revisionen at indhente bekræftelse fra IBM, Samsung eller Fujitsu på, at varerne ville blive ombyttet. Af den grund kan det heller ikke kritiseres revisionen, at ombytningsvarerne var optaget i regnskabet til priser svarende til lagerværdien af tilsvarende brugbare varer. Spørgsmålet om tilstedeværelsen og værdien af ombytningsvarer forelå for Revisornævnet, og revisionen blev frifundet. Revisionen har på den baggrund utvivlsomt handlet i overensstemmelse med god revisionsskik, og der er derfor ikke grundlag for at fastslå, at revisionen har handlet ansvarspådragende ved ikke at have taget forbehold for ombytningsvarernes tilstedeværelse eller værdi i revisionspåtegningen på årsregnskabet for 1998/1999. Den omstændighed, at

revisionen også på dette punkt kan være ført bag lyset af John Rasmussen, kan ikke føre til et andet resultat.

Der blev i årsregnskabet 1999/2000 hensat ca. 30 mio. kr. til tab på varelageret omfattende blandt andet de muligt ikke-eksisterende ombytningsvarer. At begrundelsen for hensættelsen i årsregnskabet blev oplyst som foranlediget af et forventet teknologiskifte og ikke, som angivet i revisionsprotokollatet af 25. september 2000, af at MCT havde en beholdning af forældede eller defekte varer for ca. 26, 5 mio. kr., er ikke et forhold, der burde have været påtalt eller forhindret af revisionen. Konkursboet har ikke godtgjort, hvilken erstatningsretlig relevant betydning det har haft, at begrundelsen for nedskrivningen var forskellig i revisionsprotokollatet og i årsregnskabet for 1999/2000. Årsagen er, at det rent faktisk ikke har haft nogen erstatningsretlig relevant betydning. Spørgsmålet har ikke været genstand for Revisornævnets prøvelse, og der foreligger således ikke herfra nogen kritik af revisionen.

Med udgangspunkt i Revisornævnets kendelse har konkursboet gjort gældende, at revisionen i årsregnskabet for 1998/1999 burde have taget forbehold for tilstedeværelsen og værdiansættelsen af defektvarelageret, der var optaget i årsregnskabet til en værdi af ca. 13,4 mio. kr., og at der i årsregnskabet for 1999/2000 burde have været taget et tilsvarende forbehold for et beløb på ca. 20 mio. kr. At revisionen efter Revisornævnets opfattelse har overtrådt god revisionsskik, kan dog ikke nødvendigvis føre til, at der i forhold til MCT og konkursboet er handlet ansvarspådragende. Revisionen fik forevist lokaliteten, hvor de defekte varer befandt sig, og har skønnet forsvarligt over værdien. Idet den stikprøvevise optælling af hovedlageret bekræftede MCT's optællinger, var der ikke anledning til at tro, at optællingen af defektvarelageret var mindre pålidelig end for hovedlageret. Kritikken i Revisornævnets kendelse knytter sig i det væsentligste til værdiansættelsen af defektvarelageret, og hverken Revisornævnet eller konkursboet har forholdt sig til, hvad en passende nedskrivning af defektvarelageret ville være. Det er derfor ikke godtgjort, at de manglende forbehold i årsregnskaberne for 1998/1999 og 1999/2000 har medført noget tab.

Revisionen var opmærksom på det forhold, at MCT fakturerede netto til Samsung i forbindelse med kontraktproduktionen, men lod det indgå i årsregnskabet for 1998/1999 med en beregnet bruttoomsætning, hvilket både fremgår af Lars Thygesens notat og af udkast til revisionsprotokollat 29. september 1999. Bemærkningerne om MCT's behandling af

omsætningen udgik imidlertid på baggrund af John Rasmussens oplysning om aftalens reelle indhold og skriftlige oplysninger, der underbyggede, at der var tale om et reelt køb og salg. Navnlig den omstændighed, at MCT bar den økonomiske risiko, og at der ikke var realitet i, at Samsung skulle bevare ejendomsretten til de moduler, der blev leveret til MCT, begrundede den skete regnskabsmæssige behandling af omsætningen. Der var således fuldt tilstrækkeligt grundlag for at behandle omsætningen på baggrund af kontraktforholdets realitet frem for formaliteten, der fandt udtryk i faktureringen til Samsung. At dokumentationen for de reelle forhold ikke forelå for Revisornævnet betyder ikke, at oplysningerne ikke var til stede i forbindelse med mødet vedrørende regnskabsprotokollatet af 29. september 1999. Selve avanceprocenten beror på et ledelsesskøn, og denne del af den regnskabsmæssige behandling af kontraktomsætningen har ikke udløst kritik fra Revisornævnet. For det efterfølgende regnskabsår 1999/2000 var situationen tilsvarende bortset fra, at der forelå en ny kontrakt, og derfor kunne revisionen basere vurderingen af kontraktomsætningen i 1999/2000 på vurderingen året før. Det kan derfor ikke kritiseres, at revisionen ikke for dette regnskabsår forholdt sig til behandlingen af kontraktomsætningen med Samsung. Det er derfor samlet set forkert, at der burde have været taget forbehold i revisionspåtegningen på årsregnskaberne for 1998/1999 og 1999/2000. Uanset om det lægges til grund, at der burde have været taget et forbehold i revisionspåtegningerne, ville det ikke ændre ved nettoeffekten af omsætningen, og derfor har det ikke haft nogen faktisk betydning for MCT's regnskab.

Den omstændighed, at Revisornævnet ud fra en særdeles streng helhedsvurdering, der ikke baserer sig på de på det relevante tidspunkt foreliggende oplysninger, har fundet, at revisionen burde have taget forbehold for værdiansættelsen af tilgodehavendet på ca. 40 mio. kr. hos ITP i påtegningen på årsregnskabet for 1998/1999, kan ikke begrunde den konklusion, at der i forhold til MCT er handlet ansvarspådragende. Revisionen var klar over, at tilgodehavendet hos ITP var atypisk, og havde også en kritisk tilgang hertil. Det underbygges både af Lars Thygesens notat om betalingsmønsteret og bemærkningerne i revisionsprotokollatet af 5. oktober 1999. Ud fra de kreditoplysninger, det var muligt at skaffe, var der ikke i sig selv grundlag for at betvivle, at tilgodehavendet ville blive indfriet fuldt ud, når det også sammenholdes med ITP's bekræftelse af saldoen. I forbindelse med revisionen var der også drøftelser med John Rasmussen, og efter en samlet vurdering forelå gode og holdbare grunde til indretningen af samhandelsforholdet med ITP, uanset den atypiske karakter det måtte have,

herunder de lange rentefrie kredittider. Resultatet af den samlede vurdering var, at det var velbegrundet at medtage tilgodehavendet med den fulde værdi, da der ikke var en forøget debitorrisiko. Saldoen blev også bekræftet ved samhandelsaftalen fra marts 2000 mellem MCT og ITP, og netop det løbende samhandelsforhold, der var mellem parterne, underbyggede også, at der ikke i forbindelse med tilgodehavendet var en forøget kreditrisiko. Bestyrelsen var til fulde klar over karakteren af tilgodehavendet hos ITP gennem revisionsprotokollatet, og kunne således på den baggrund have ageret anderledes end det skete på bestyrelsesmødet den 5. oktober 1999, hvor bestyrelsen blot konstaterede, at problemet var det samme som året før, og at ITP fremover skulle være et fast punkt på bestyrelsesmøderne. Bestyrelsen traf et valg på et oplyst grundlag, og de forretningsmæssige dispositioner er ikke forhold, revisionen hæfter for.

At kravet mod ITP ikke eksisterede, var hverken tydeligt for omverdenen eller for revisionen, og at John Rasmussen bistået af Bernard Senkowski effektivt førte blandt andre revisionen bag lyset, kan ikke lægges revisionen til last. De reelle forhold mellem MCT og ITP blev først afdækket af Carl Peter Nielsen i december 2000, og at slutte fra den konstatering til situationen i 1999 er forkert, da situationen på alle måder var en anden.

Idet der i halvårsregnskabet for 1. halvår af regnskabsåret 1999/2000, som det blev korrigeret den 3. april 2000, blev foretaget nedskrivning af tilgodehavendet hos ITP, mistede forholdet under alle omstændigheder fra det tidspunkt enhver erstatningsretlig relevans. Nedskrivningen blev foranlediget af revisionens vurdering af tilgodehavendet på det tidspunkt, hvor det var steget, og hvor det var konstateret, at der ikke var foretaget modregning i køb hos ITP.

Den interne overdragelse af råvarelageret til MCT Inc. i oktober og november 1999 var forretningsmæssigt begrundet i den omstændighed, at MCT handlede i dollar, og at overdragelse kunne udjævne den valutamæssige ubalance. Der var derfor ikke noget odiøst i overdragelsen, selv om råvarelageret fysisk forblev i Viby. Revisionens vurdering af, at der ikke var realiseret væsentlige interne avancer bortset fra kursudsving, som ikke skal elimineres, var forsvarlig. Eventuelle interne avancer ville i øvrigt ikke i væsentligt omfang have været til stede ved regnskabsårets udløb, da de elimineredes løbende i forbindelse med salg af de overdragne varer. På den baggrund kan det ikke kritiseres, at revisionen ikke tog forbehold i revisionspåtegningen på årsregnskabet 1999/2000 for interne avancer eller i

revisionsprotokollen omtalte, at der ikke i MCT var et forsvarligt system til behandling af interne avancer, og der er i hvert fald ikke grundlag for at anse det for ansvarspådragende eller tabsgivende.

Aktiveringen af omkostningerne på ca. 10,6 mio. kr. i forbindelse med den opgivne notering på Nasdaq-børsen under periodeafgrænsningsposter var både korrekt og rimelig. Den væsentligste del af arbejdet udført i forbindelse med Nasdaq-noteringen var relevant for den parallelle aktieudvidelse på Københavns Fondsbørs, og da denne var planlagt til at skulle gennemføres i november 2000, var det velbegrundet at aktivere beløbet i årsregnskabet 1999/2000. Det kan derfor ikke kritiseres revisionen, at omkostningerne først blev udgiftsført i forbindelse med udskydelsen af aktieudvidelsen indtil videre i november 2000. Revisornævnets konklusion bygger derfor på en forkert forudsætning, da der var en konkret plan for aktieudvidelsen på Københavns Fondsbørs. Revisionsprotokollatet af 25. september 2000 understøtter det konkrete i aktieudvidelsesplanerne. Uanset at Revisornævnet har konkluderet, at revisionen har tilsidesat god revisionsskik og burde have taget forbehold for aktiveringen af omkostningerne i revisionspåtegningen på årsregnskabet 1999/2000, har revisionen ikke i forhold til MCT og konkursboet handlet ansvarspådragende.

Spørgsmålet om behandlingen af skatteaktivet har ikke været genstand for behandling i Revisornævnet, og der er ikke grundlag for at kritisere revisionens håndtering heraf, endsige anse denne for ansvarspådragende. Vurderingen af skatteaktivet baserede sig på ledelsens bedømmelse af udsigterne til overskudsgivende drift, og ledelsens bedømmelse blev skønnet forsvarlig. Dette skyldes også, at årsagen til underskuddet primært var en enkeltstående afskrivning. Der forelå derfor en rimelig grad af sikkerhed for, at skatteaktivet kunne udnyttes, og derfor burde der ikke tages forbehold i revisionspåtegningen på årsregnskabet 1999/2000. Det er ikke dokumenteret, at revisionen kunne og burde have handlet anderledes, selv om det efterfølgende viste sig, at skatteaktivet ikke kunne udnyttes. Derfor er der ikke handlet ansvarspådragende i forhold hertil.

Allerede fordi revisionen blev frifundet ved Revisornævnet, er der ikke grundlag for at fastslå, at revisionen har handlet ansvarspådragende ved at have undladt at tage forbehold i revisionspåtegningen på årsregnskabet for 1999/2000 for det bogførte salg til Kiss Nordic A/S pr. 30. juni 2000 af varer til en værdi af 36,7 mio. kr. Efter de oplysninger, der var adgang til,

var der fuldt revisionsbevis for transaktionens realitet. Der blev forelagt en bekræftelse uden forbehold, og den aftalte returret var ikke en omstændighed, revisionen var eller blev gjort bekendt med. Den manglende information fra MCT kan ikke lægges revisionen til last af konkursboet og følgelig heller ikke være ansvarspådragende.

At Revisornævnet har fastslået, at der burde have været taget forbehold for værdiansættelsen af tilgodehavendet hos EuroA i revisionspåtegningen på årsregnskabet for 1999/2000 og for indtægtsførelsen af den ene faktura på 20 mio. kr., kan ikke i sig selv føre til, at revisionen har handlet ansvarspådragende i forhold til MCT. At indtægtsførelsen af fakturaen ikke blev omtalt i revisionsprotokollatet af 25. september 2000 kan heller ikke anses for ansvarspådragende. Der var ikke noget odiøst i samhandlen med EuroA, og med hensyn til den specifikke transaktion foretog revisionen relevante skridt med henblik på at sikre revisionsbevis ud over, hvad der ligger i tilstedeværelsen af fragtbrevet og fakturaen fra Delta Spedition af 30. juni 2000, da man ikke kunne opnå bekræftelse fra EuroA. Da medarbejdere hos MCT bekræftede transaktionen, forelå det fornødne revisionsbevis, således at yderligere revisionshandlinger og bemærkning herom i revisionsprotokollen var ufornøden. At så revisionen effektivt blev ført bag lyset, også ved at kreditnotaen af 2. november 2000 blev holdt skjult, kan ikke føre til, at der fra revisionens side er handlet ansvarspådragende. Begrebet flyvende chips, som transaktionen måske er udtryk for, var ikke kendt for revisionen på det tidspunkt, men derimod noget ansatte i MCT var vidende om og deltog aktivt i at planlægge og udføre. Endelig har transaktionen haft begrænset indflydelse på MCT's status på salg og vareforbrug, idet der ikke var tale om fiktive varer, men nok varer, der aldrig havde forladt virksomheden. De ville kunne være solgt, eventuelt med tab, og dermed formindsket det tab, der måtte være forbundet med den fiktive transaktion.

Konkursboet bebrejder revisionen, at der ikke er taget forbehold i revisionspåtegningerne på årsregnskaberne for 1998/1999 og 1999/2000. Der er imidlertid ikke årsagssammenhæng mellem de påståede ansvarspådragende fejl og det påberåbte tab. At de blanke revisionspåtegninger kan have muliggjort MCT's fortsatte tabsgivende drift, og at revisionen derved har medvirket til denne ud over det tidspunkt, hvor driften burde være indstillet eller tilpasset de faktiske forhold, kan ikke i sig selv begrunde ansvaret. Konkursboet har ikke bevist, at der er sammenhæng mellem revisionens handlinger og det tab, der er gjort gældende. Tabet er en følge af mange uafhængige faktorer, herunder dot.com-boblens bristen,

John Rasmussens kriminelle handlinger, dollarkursens udsving, de misvisende regnskaber, udviklingen i låneoptagelsen og adskillige andre faktorer, som revisionen ingen indflydelse har haft på. Revisionens eventuelle fejl er så fjerntliggende fra tabet og tabets størrelse, at der reelt ikke foreligger den nødvendige årsagssammenhæng mellem fejl og tab. At tabet ville have været undgået eller formindsket væsentligt, hvis ikke revisionen havde begået de fejl, konkursboet påberåber sig, har konkursboet ikke påvist, uagtet at det må anses for at være en forudsætning for konstatering af årsagssammenhæng. Endelig bemærkes, at forbehold i revisionspåtegningen på årsregnskaberne ikke havde betydet, at regnskaberne havde været retvisende, og revisionsfejlene har derfor ikke isoleret set haft væsentlig betydning for det tab, konkursboet har gjort gældende. Der er af de anførte grunde ej heller tale om et adækvat tab i forhold til de fejl, der er gjort gældende som ansvarspådragende for revisionen.

Overordnet set er der ikke bevist noget tab for MCT forårsaget af revisionen. Konkursboet kan ikke støtte ret på et eventuelt erstatningsansvar over for kreditorerne. Boet kan ikke inddrage bankernes tab i sagen. Gælden, primært i form af kreditfaciliteterne i bankerne, er ikke et tab i sig selv. Det er ikke udnyttelsen af kreditfaciliteter i sig selv, der gør MCT rigere eller fattigere, men de efterfølgende dispositioner i forhold til kapitalen. Revisionen er ikke og kan ikke være ansvarlig herfor; det ville føre til det urimelige resultat, at revisionen reelt optræder som kautionist for MCT. Det uholdbare i et sådant standpunkt bliver så meget tydeligere, når selskabets ledelse har ført revisionen bag lyset. Det er heller ikke sandsynliggjort, at driften som sådan var tabsgivende, tværtimod peger den opnåede goodwill i forbindelse med salget til Dataram i retning af det modsatte. At der indtrådte et fald i markedspriserne på MCT's produkter, der i kombination med stigende dollarkurser forårsagede tab for MCT, kunne ikke forudses, og revisionen kan ikke gøres ansvarlig for et sådant tab.

Måtte der være lidt et tab, kan dette ikke opgøres på baggrund af revisionsrapporten fra KPMG. For det første er rapporten indhentet ensidigt og med et helt andet sigte end nærværende sag, nemlig straffesagen mod John Rasmussen. For det andet er de korrektioner, KPMG har foretaget, ikke udtryk for, hvorledes forholdene ville have været, hvis der var taget de forbehold i revisionspåtegningerne på årsregnskaberne for 1998/1999 og 1999/2000, som Revisornævnet har bedømt burde have været taget. For det tredje vedrører revisionsrapporten MCT-koncernen og ikke de enkelte datterselskaber. Krav, der kan henføres til disse, må også

rejses af disse og ikke betragtes som koncernens krav. Der foreligger samlet set adskillige forhold, som der ikke er taget højde for i KPMG's revisionsrapport, og som der heller ikke ved opgørelsen af tabet er taget højde for.

Tabet er af konkursboet opgjort som den forøgelse af underbalancen, der er forårsaget af, at virksomhedens tabsgivende drift blev fortsat hinsides håbløshedstidspunktet, hvor MCT's aktiviteter enten burde være indstillet eller tilpasset de faktiske økonomiske forhold, indtil den 31. januar 2001. Uanset om håbløshedstidspunktet vurderes til at være den 5. oktober 1999, da årsregnskabet for 1998/1999 blev aflagt, den 1. marts 2000, hvor Henning Bech skrev til Kjeld Ranum om lageropskrivningen, eller den 25. september 2000, da årsregnskabet for 1999/2000 blev aflagt, har konkursboet ikke kunnet præcisere, hvad der på disse tidspunkter burde have været gjort i forhold til MCT's drift. At konkursboet således ikke har anvist, om virksomhedens drift skulle have været indstillet, eller hvordan virksomhedens drift skulle have været tilpasset, må komme konkursboet til skade. Den manglende stillingtagen hertil betyder, at opgørelsen af tabet baserer sig på en underbalance, hvor der ikke er taget højde for de værdier, der trods alt var i MCT. I forhold til revisionen kan der alene ifaldes ansvar for driftstabet fra enten den 5. oktober 1999 eller den 25. september 2000. Da bankerne i hvert fald den 3. november 2000 blev klar over, at egenkapitalen var tabt, kan den relevante periode alene strækkes til dette tidspunkt og ikke til den 31. januar 2001.

Opgørelsen af tabet ud fra underbalancen er i forhold til revisionen behæftet med så stor usikkerhed, også selv om det må fastsættes skønsmæssigt, at det ikke kan danne grundlag for en domfældelse. Opgørelsen har tillige gjort det umuligt for revisionen at forholde sig til sammensætningen af kravet, herunder hvilke beløb revisionen under ingen omstændigheder hæfter for. Dette må komme konkursboet til skade.

Selv med begrænsningen af påstanden til 100 mio. kr. er det derfor særdeles tvivlsomt, om et tab i den størrelsesorden kan føres tilbage til revisorfejl; det er der ikke holdepunkter for.

Uanset at bankerne ikke er part i sagen, må den grad af egen skyld og accept af risiko, som bankerne i forbindelse med långivningen til MCT har udvist, smitte af på konkursboets krav, hvad der har stor betydning, da bankgælden udgør den væsentligste del af kreditormassen.

Både forud for og efter den syndikerede kredit til MCT var der konkurrence mellem Danske Bank og Unibank om at varetage MCT's bankforretninger. Det betød, at bankerne var risikovillige i et sådant omfang, at man var villig til at fravige kreditpolitikken, og føjede sig, når MCT ikke mente, at forventningerne til bankerne blev indfriet, og risikovillige i et sådant omfang, at man, bekendt med de særlige risikofaktorer forbundet med en virksomhed som MCT, foretog udlån uden sikkerhed, eller endog opgav allerede stillet sikkerhed. De kreditfaciliteter, bankerne stillede til rådighed for MCT, havde ikke grundlag i regnskabernes oplysninger om indtjeningsevne; disse kunne ikke begrunde en gældsudvidelse og slet ikke i den skete størrelsesorden. Kreditgivningen var snarere begrundet i forventninger til den fremtidige indtjening i MCT, til dels baseret på John Rasmussens prognoser og forsikringer om markedsudviklingen. Også efter at forudsætningerne for den syndikerede kredit ikke blev opfyldt, fortsatte långivningen. At bankerne ikke tillagde regnskaberne nogen særlig betydning, underbygges også af, at man stillede sig tilfreds med John Rasmussens oplysning om, at revisionsprotokollaterne efter bestyrelsens beslutning ikke kunne udleveres. Alligevel lånte bankerne velvilligt MCT penge til driften.

Långivningen og det deraf følgende tab er i væsentligt omfang udtryk for en chancebetonet og meget risikovillig kreditgivning baseret på andet end de reviderede regnskaber, og det må føre til, at konkursboets krav mod revisionen må bortfalde som følge af bankernes accept af risiko og egen skyld og den deraf følgende manglende årsagssammenhæng mellem revisionens adfærd og det mulige tab.

Der er ikke i forbindelse med sagen fra konkursboets side forelagt oplysninger om de øvrige kreditorer, og der er derfor heller ikke i forhold til disse holdepunkter for, at de har lagt vægt på regnskaberne i forbindelse med deres engagement med MCT.

Revisionen kan ikke være solidarisk ansvarlig hverken med John Rasmussen eller bestyrelsen, idet revisionens ansvar skal bedømmes ud fra de pligter, der følger af kontraktforholdet mellem MCT og revisionen. I forhold til de øvrige sagsøgte består der ikke et kontraktforhold, der kan begrunde et solidarisk ansvar mellem dem og revisionen. Hensynet til skadelidte, her MCT, der begrunder det solidariske ansvar, kan ikke slå igennem i denne sag, da revisionen så ville blive pålagt den økonomiske risiko for de uforsvarlige handlinger, som John Rasmussen og bestyrelsen har begået; parter som MCT og ikke revisionen har haft indflydelse

på valget af.

Revisionens ansvar bør i hvert fald lempes i medfør af den dagældende aktieselskabslovs § 143 eller den almindelige lempelsesregel i erstatningsansvarslovens § 24. De fejl, revisionen måtte bære ansvaret for, er minimale i forhold til navnlig John Rasmussens handlinger og har en så fjern forbindelse til det meget betydelige krav på 100 mio. kr., at betingelserne for lempelse af ansvaret for revisionen er opfyldt.

I det omfang, revisionen måtte være solidarisk ansvarlig i forhold til konkursboet, skal John Rasmussen og bestyrelsen i det indbyrdes forhold friholde revisionen. John Rasmussen har været den, der opbyggede MCT som en Potemkinkulisse, der i forhold til revisionen effektivt kunne skjule de kriminelle dispositioner, han senere blev dømt for. Bestyrelsen har haft det primære ansvar for udarbejdelsen af regnskaberne, og det er også bestyrelsen, der har ledelsesansvaret. Det er op til bestyrelsen at tilrettelægge den interne kontrol, som man finder det hensigtsmæssigt, og det er også bestyrelsens beslutning, hvordan man reagerer på revisionens tilkendegivelser i primært revisionsprotokollen. Dertil kommer, at Kjeld Ranum ikke kontaktede revisionen i forbindelse med Henning Bechs fratræden, uanset at forklaringen, han havde fået, var alvorlig, og at han i forvejen var bekendt med økonomistyringssystemets svagheder. At revisionen har været forholdt interne papirer, herunder mailkorrespondance, kan ikke lægges revisionen til last; der er reageret adækvat ud fra de oplysninger, revisionen fik eller skaffede sig.

Forrentningen af et beløb, der måtte blive tilkendt konkursboet, bør alene ske med en mindre rentesats end procesrenten, jf. rentelovens § 5, stk. 3, eller forrentes fra et senere tidspunkt end sagens anlæg, jf. rentelovens § 3, stk. 5.

Rentelovens regler indeholder dels et strafelement i forhold til debitor, dels et kompensationselement i forhold til kreditor. Den legale rentesats er derfor udtryk for en passende kompensation i typetilfældene af for sen betaling, men denne sag falder uden for typetilfældene, blandt andet som følge af kravets størrelse, karakter og alder.

Først og fremmest er kravet ikke et sædvanligt misligholdt krav, men et meget stort og også omstridt erstatningskrav. Konkursboet har fra sagens start været opfordret til at specificere

kravet, uden held, således at revisionen kunne forholde sig relevant til det. Derfor er det også velbegrundet, at revisionen har afventet en retsafgørelse i sagen. Sammenholdt med sagens alder medfører det, såfremt rentelovens udgangspunkt for rentesatsen fastholdes, at boet tilføres en urimelig berigelse, da rentebeløbet af det påstævnte beløb på 100 mio. kr. udgør omkring 80 mio. kr. Beløbet ligger langt over det mulige reelle rentetab for konkursboet, som derfor bliver overkompenseret for den lange sagsbehandlingstid. Hertil kommer, at revisionen ikke har haft rådighed over det påstævnte beløb, og derfor heller ikke har kunnet forrente det og opnå en gevinst. At sagen har haft et langstrakt forløb er ingen af parternes skyld, men det er konkursboet og ikke revisionen, der må bære hovedparten af risikoen for det lange forløb.

15. Landsrettens begrundelse og resultat

Efter ordlyden af konkurslovens § 149 kan skifteretten bestemme, at endeligt regnskab og eventuel udlodning vedrørende en endnu ikke oppebåret indtægt skal henskydes til tiden efter boets slutning. Det fremgår af boopgørelsen til brug for afslutningen efter § 149, at boets endelige afslutning bl.a. afventede denne retssag, og at der var reserveret 40 mio. kr. til de verserende retssager, hvorefter der blev udloddet en dividende på 37,49 %. Af skifterettens retsbog af 29. september 2005 fremgår, at sagen er sluttet, men det fremgår samtidig, at kurator skulle udsende information til kreditorerne, når der var væsentligt nyt, og at skifteretten skulle modtage årlige indberetninger. Retssagen var anlagt i juni 2002, og den var i maj 2005 blevet udsat på afventning af Revisornævnets afgørelse af den klage, som statsadvokaten havde indgivet. Revisionen nedlagde i et processkrift af 6. juni 2012 på et tidspunkt, hvor konkursboet efter selskabsudskriften var ophørt med at eksistere, påstand om afvisning på grund af manglende partshabilitet. Selv om konkursboet efter udskriften fra Erhvervsstyrelsen ved registrering den 27. november 2007 var ophørt den 29. september 2005, kan dette i en situation som den foreliggende ikke føre til, at konkursboet fra datoen for sletningen mistede sin partshabilitet med den virkning, at den allerede anlagte retssag skal afvises.

På tidspunktet for overdragelsen til Dataram var der ikke rejst et krav mod den administrerende direktør, bestyrelsen og revisionen, og det var først efter salget, at betalingsstandsningstilsynet og senere kuratorerne fandt ud af, at årsregnskaberne ikke havde været retvisende, og at de misvisende årsregnskaber kunne føre til et erstatningskrav mod

bestyrelsen og revisionen. Det kan efter bevisførelsen lægges til grund, at det er usædvanligt ved virksomhedsoverdragelser, at et muligt erstatningskrav mod bestyrelse og revision er omfattet af en overdragelse af virksomhedens aktiver. Det fremgår ikke af overdragelsesaftalen, at den omfatter et sådant muligt erstatningskrav, og det må ved et krav af en beskaffenhed som det foreliggende være en forudsætning, hvis kravet skal være omfattet, at dette udtrykkeligt fremgår af overdragelsesaftalen.

De sagsøgtes påstande om afvisning og frifindelse med henvisning til henholdsvis manglende partshabilitet og overdragelse af kravet til Dataram tages derfor ikke til følge.

Bestyrelsen og revisionen har herudover gjort gældende, at de skal frifindes allerede, fordi konkursboet ikke er berettiget til at kræve erstatning af bestyrelsen og revisionen, idet konkursboet ikke kan støtte ret på bankernes eventuelle erstatningskrav, som ikke indgår i boets aktiver.

Efter retspraksis kan et konkursbo, der repræsenterer selskabet og dets kreditorer, rejse et erstatningskrav over for et selskabs ledelse og revisor i en situation som den foreliggende, hvor tabet er baseret på kreditorernes tab, der er anmeldt som fordringer i boet. Denne praksis er velbegrundet og er ikke til skade for de sagsøgte. Landsretten tager derfor ikke bestyrelsens og revisionens anbringende om frifindelse med den begrundelse, at konkursboet ikke har søgsmålskompetence, til følge.

Vedrørende ansvarsgrundlaget

John Rasmussen.

John Rasmussen blev under straffesagen fundet skyldig i bedrageri af særlig grov beskaffenhed over for selskabets pengeinstitutter efter straffelovens § 279, jf. § 286, stk. 2, og han blev straffet med fængsel i 6 år. Det fremgår af landsrettens dom i straffesagen bl.a., at John Rasmussen selv havde bogført udokumenterede lagertilgange, og at han havde foranlediget opskrivninger af varebeholdningerne. På baggrund af dommen i straffesagen og den bevisførelse, der har været under erstatningssagen, er det bevist, at John Rasmussen ved regnskabsmanipulationer har handlet ansvarspådragende over for selskabet og herved påført

selskabet et tab, således at konkursboet kan gøre et erstatningskrav gældende mod ham. Med hensyn til tabets størrelse henvises til afsnittet om opgørelsen af erstatningskravet nedenfor.

Bestyrelsen og revisionen.

Under straffesagen mod John Rasmussen blev der taget udgangspunkt i KPMG's rapport, og rapportens konklusioner blev bl.a. lagt til grund i forbindelse med spørgsmålet om udokumenterede lagertilgange og opskrivninger af varebeholdningerne. Efter den bevisførelse, der har været under denne sag, kan landsretten tilslutte sig Østre Landsrets konklusion, som den er kommet til udtryk i straffesagens præmisser, hvor landsretten konkluderer, at regnskaberne i de to regnskabsår har været misvisende i en sådan grad, at virksomheden reelt ikke havde et positivt nettoresultat.

John Rasmussen var administrerende direktør og hovedaktionær og medlem af bestyrelsen i det børsnoterede selskab, som han havde bygget op, og virksomheden blev i slutningen af halvfemserne opfattet som succesfuld. Det fremgår af børsprospektet og prospektet til brug for notering på Nasdaq, at selskabet var afhængigt af John Rasmussen, der af sagens parter og en række vidner er beskrevet som tillidsvækkende og hårdtarbejdende med kendskab til alt, hvad der foregik i selskabet. Af sagens oplysninger fremgår, at han beredvilligt besvarede spørgsmål og henvendelser fra bestyrelsen og revisionen, og at bestyrelsen og revisionen accepterede hans forklaringer. John Rasmussen svigtede imidlertid groft den tillid, som bestyrelsen og revisionen havde til ham, idet han gang på gang, når der blev spurgt til de forhold, som senere viste sig at være omfattet af hans manipulationer, gav forkerte oplysninger, for at hans regnskabsmanipulationer ikke skulle blive afsløret. Det har formodningen imod sig, at et børsnoteret selskabs direktør og hovedaktionær ved kriminel adfærd får selskabets regnskaber til at fremstå bedre med hensyn til omsætning og værdier, men dette forekommer. Det hørte derfor med til bestyrelsens og revisionens opgaver at være særlig opmærksom på mulige faresignaler, der kunne dække over hovedaktionærens manipulationer.

Bestyrelsen.

Det kan efter bevisførelsen lægges til grund, at deltagerne - bortset fra John Rasmussen - på

generalforsamlingen i 1999 og 2000, da der blev meddelt decharge, ikke havde kendskab til, at regnskaberne ikke var retvisende, fordi der var foretaget opskrivninger af varelageret, og fordi en del af omsætningen var fiktiv. Generalforsamlingen meddelte derfor ikke decharge på et i alt væsentligt rigtigt og fuldt oplyst grundlag, og bestyrelsen kan som følge heraf ikke påberåbe sig ansvarsfrihed med henvisning til decharge. Det gør ingen ændring heri, at hovedaktionæren John Rasmussen havde kendskab til regnskabsmanipulationerne og derfor var fuldt oplyst.

Det kan lægges til grund, at der i forbindelse med sammensætningen af bestyrelsen efter børsnoteringen blev lagt vægt på, at bestyrelsesmedlemmerne var uafhængige af John Rasmussen, og at der skulle være tale om højt kvalificerede erhvervsfolk. Det kan også lægges til grund, at bestyrelsesmedlemmerne deltog aktivt og velforberedte i de mange bestyrelsesmøder, der har været i den periode, som denne sag drejer sig om.

Efter bevisførelsen kan det lægges til grund, at bestyrelsen fra starten sikrede sig, at selskabet blev organiseret på en måde, som indebar en klar ansvarsfordeling mellem bestyrelsen, direktionens enkelte medarbejdere, de ledende medarbejdere i øvrigt og revisionen. Der blev udarbejdet en forretningsorden, som revisorerne underskrev. Efter forretningsordenen skulle revisionen give skriftlig underretning til bestyrelsesformanden, hvis den konstaterede uregelmæssigheder, og revisionen havde også i tiltrædelsesprotokollatet forpligtet sig til at rapportere væsentlige svagheder i selskabets forretningsgange og interne kontroller i revisionsprotokollen. Det fremgår af bestyrelsesmødereferaterne fra de møder, hvor revisionen deltog, at der blev stillet spørgsmål fra bestyrelsens side, og at spørgsmålene blev besvaret af revisionen og John Rasmussen på en sådan måde, at bestyrelsen måtte gå ud fra, at der ikke var problemer med opgørelsen af varebeholdningerne og kravet mod ITP, idet der var tale om områder, hvor det var revisionens opgave at sikre sig, at forholdene var i orden, ligesom bestyrelsen også var berettiget til at gå ud fra, at revisionen udførte de opgaver, som revisionen skulle udføre, efter reglerne. Det kan endvidere lægges til grund, at revisionen ikke på noget tidspunkt sendte en underretning til bestyrelsesformanden, som han kunne videreformidle til de to andre bestyrelsesmedlemmer.

Det fremgår af referatet fra bestyrelsesmødet den 5. oktober 1999, at bestyrelsen blev gjort bekendt med, at revisionen havde drøftet usikkerheden om værdiansættelsen af varelageret

efter genberegninger med John Rasmussen, der havde oplyst, at MCT ville få et nyt lagerstyringssystem, der ville løse problemet, og at revisionen gav udtryk for, at den efter stikprøvekontrollen havde fundet, at værdien af selskabets lagerbeholdninger var forsvarlig, og at regnskabet ville få en blank påtegning. Man var meget opmærksom på ITP's gæld og besluttede, at ITP skulle være et fast punkt på bestyrelsesmøderne. Bestyrelsen kunne ikke i foråret 2000 forudse, at det var uklogt at optage det syndikerede lån, der bl.a. skulle anvendes til at finansiere udgifterne ved Nasdaq-noteringen, i USD. Oplysningen på bestyrelsesmødet den 14. juni 2000 om, at MCT havde ydet et lån på 300.000 USD til ITP, var nyt for bestyrelsen, men John Rasmussen kom efter bestyrelsens forklaringer med en plausibel forklaring.

På denne baggrund kan de menige bestyrelsesmedlemmer ikke bebrejdes, at de frem til efteråret 2000 var af den overbevisning, at selskabet havde en forsvarlig organisation, og at selskabets finansielle og regnskabsmæssige forhold var i orden, og der er herefter ikke grundlag for at statuere, at de frem til dette tidspunkt har handlet ansvarspådragende ved ikke at reagere adækvat på oplysninger, der kunne være tegn på, at selskabets regnskaber ikke var retvisende.

På bestyrelsesmødet den 26. september 2000 fik bestyrelsen at vide, at årsregnskabet 1999/2000 ville udvise underskud, og at regnskabet ville få en blank påtegning. Bestyrelsen var ikke gjort bekendt med revisionens vurdering af selskabets risikoprofil.

I løbet af efteråret 2000 iværksatte bestyrelsen, der stadig ikke havde kendskab til John Rasmussens manipulationer, en række tiltag, der skulle afbøde virkningerne af den uheldige udvikling i DRAM-priserne og dollarkursen.

Efter en samlet vurdering af de menige bestyrelsesmedlemmers udførelse af deres arbejde er der herefter heller ikke grundlag for at statuere, at de i efteråret 2000 tilsidesatte forpligtelser efter dagældende aktieselskabslovs § 54 eller i øvrigt handlede uagtsomt på en sådan måde, at de efter § 140 kan tilpligtes at betale erstatning til konkursboet.

Det, der er anført ovenfor under behandlingen af ansvarsgrundlaget for de menige bestyrelsesmedlemmer, gør sig også gældende for bestyrelsesformand Kjeld Ranum bortset

fra spørgsmålet om betydningen af Henning Bechs brev af 1. marts 2000, som Kjeld Ranum ikke videreformidlede til de øvrige medlemmer af bestyrelsen eller til revisionen.

Henning Bech gjorde i brevet af 1. marts 2000 Kjeld Ranum opmærksom på, at han og John Rasmussen havde været uenige om værdiansættelsen af råvarelageret og håndteringen af en konstateret optællingsdifference. Henning Bech oplyste, at han havde oplevet, at han indgik aftaler med John Rasmussen om regnskabsprincipperne, hvorefter John Rasmussen gjorde noget andet. Henning Bech gjorde også opmærksom på, at John Rasmussen ville løse optællingsdifferencen ved opskrivning af varelageret, og at en sådan opskrivning efter Henning Bechs opfattelse ville være i strid med selskabets regnskabsprincipper.

John Rasmussen besvarede Kjeld Ranums henvendelse ved at oplyse, at Henning Bech ikke havde passet ind i selskabets organisation, og at problemet med optællingsfejlen var løst i samarbejde med revisionen, og John Rasmussen bekræftede, at varelageret blev opgjort i overensstemmelse med selskabets regnskabsprincipper. Herefter foretog Kjeld Ranum sig ikke yderligere, idet han dog har forklaret, at han på det efterfølgende bestyrelsesmøde den 20. marts 2000 bad revisionen bekræfte, at opgørelsen af varebeholdningerne var i orden og fik at vide, at "hver en sten var vendt".

Kjeld Ranum var bl.a. fra bestyrelsesmødet den 5. oktober 1999 bekendt med, at revisionen havde problemer med at sikre sig bevis for rigtigheden af genberegningerne og dermed for opgørelsen af varebeholdningernes værdi. Det må altid give anledning til overvejelser, når et selskabs økonomidirektør siger op efter kort tids ansættelse på grund af uenighed med selskabets administrerende direktør om regnskabsprincipperne. Det kan på baggrund af de oplysninger om problemer med opgørelsen af varebeholdningerne, som Kjeld Ranum var bekendt med, bebrejdes Kjeld Ranum, at han ikke i højere grad lagde vægt på oplysningerne fra Henning Bech, men i stedet ukritisk godtog John Rasmussens forklaring, ligesom Kjeld Ranum også burde have delagtiggjort de andre bestyrelsesmedlemmer og revisionen i Henning Bechs oplysninger.

Undladelsen af at bede revisionen iværksætte en nærmere undersøgelse af Henning Bechs oplysninger og John Rasmussens forklaring herpå og undladelsen af at orientere de to andre bestyrelsesmedlemmer og revisionen om henvendelsen kan imidlertid ikke føre til, at Kjeld

Ranum kan gøres ansvarlig for tabet ved selskabets fortsatte drift, idet selskabet på tidspunktet for henvendelsen blev gennemgået af revisorer med henblik på notering på Nasdaq. Kjeld Ranum var derfor berettiget til at gå ud fra, at John Rasmussen ikke kunne foretage sig noget, der var i strid med selskabets regnskabsprincipper.

Landsretten tager herefter bestyrelsens frifindelsespåstand til følge.

Revisionen.

Revisornævnet fastslog i kendelsen af 6. maj 2009, at revisionen tilsidesatte god revisionsskik ved ikke i påtegningerne på årsregnskaberne for 1998/1999 og 1999/2000 at tage forbehold for en række forhold.

Det kan efter oplysningerne fra de interne arbejdspapirer om revisionens tilrettelæggelse og udførelse af revisionen lægges til grund, at revisionen i 1999 bl.a. anså det for en svaghed, at John Rasmussen var den eneste, der rigtig var inde i lageret, og at han havde mulighed for at justere lagerværdien, og at revisionen var opmærksom på, at virksomheden kunne blive fristet til at foretage visse reguleringer for at tækkes investorerne i de situationer, hvor der var problemer med at leve op til budgetterne. Af notatet af 6. oktober 1999 fremgår, at revisionen forgæves havde forsøgt at gennemskue matematikken i genberegningen, hvorfor man mente, at det ville være nødvendigt at konsultere en Concorde-programmør, hvilket ønske ikke blev imødekommet. Betragtningerne i notaterne blev ikke videreformidlet til bestyrelsen, der alene blev bekendt med, at det ikke havde været teknisk muligt at nå til en underbygget og dokumenteret konklusion om, hvilke sammenhænge der gjorde sig gældende i forbindelse med genberegningen, og dermed om varebeholdningerne var værdiansat til korrekt opgjort gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris, men at revisionen efter stikprøvekontrollen havde fundet værdiansættelsen af selskabets varebeholdninger forsvarlig.

Værdien af varebeholdningerne var afgørende for MCT's regnskaber, og revisionen var, som det fremgår af de interne arbejdspapirer, opmærksom på flere forhold, som kunne skabe tvivl om rigtigheden af værdiansættelsen efter genberegningerne. Revisornævnet har vurderet, at revisionen i 1999 - ved at undlade af at tage forbehold dels for værdiansættelserne dels for manglende oplysninger om, at en væsentlig del af varebeholdningerne var værdiansat til

nettorealisationspriser, der var højere end anskaffelsesprisen - tilsidesatte god revisionsskik. På baggrund af denne konklusion sammenholdt med den bevisførelse, der har fundet sted vedrørende værdiansættelsen af varebeholdningerne under erstatningssagen, finder landsretten, at det manglende forbehold i 1998/1999-regnskabet vedrørende dette meget væsentlige aktiv er ansvarspådragende for revisionen.

Også det manglende forbehold for rigtigheden af værdiansættelsen af varebeholdningerne i regnskabet for 1999/2000 er ansvarspådragende for revisionen, idet landsretten lægger vægt på de samme omstændigheder, som Revisornævnet har lagt vægt på. Et forbehold på dette sene tidspunkt ville imidlertid ikke have haft samme betydning for selskabets fortsatte drift, som et forbehold i 1998/1999-regnskabet ville have haft.

Revisornævnet har vurderet, at revisionen handlede i strid med god revisionsskik ved ikke i regnskabet for 1998/1999 at tage forbehold for værdiansættelsen af ITP-tilgodehavendet på over 40 mio. kr., hvoraf ca. 30 mio. kr. var overforfaldent. Selv om ITP havde bekræftet at skylde beløbet og erklæret sig villig til at betale, finder landsretten, at revisionen har handlet ansvarspådragende ved ikke at tage forbehold for værdiansættelsen af kravet, idet revisionen ikke burde have godtaget John Rasmussens forklaring om, hvorfor kravet var blevet så stort, og hvorfor en del var overforfaldent.

Herefter har landsretten ikke fundet anledning til at tage stilling til, om de andre - og mindre graverende forhold - hvor Revisornævnet har vurderet, at der er handlet i strid med god revisionsskik, og om de forhold, hvor boet mener, at der er handlet ansvarspådragende, kan føre til et erstatningsansvar.

Det har formodningen imod sig, at bankerne ville have ydet de lån, som blev ydet efter aflæggelsen af årsregnskabet for 1998/1999, herunder det syndikerede lån i foråret 2000, hvis regnskabet for 1998/1999 havde haft forbehold om værdiansættelsen af varebeholdningerne og om værdien af et meget stort tilgodehavende hos en amerikansk debitor. Det må også antages, at forbeholdene ville have gjort det nødvendigt at tilpasse virksomheden, hvorved MCT måske kunne have klaret de udefrakommende begivenheder i andet halvår af 2000 i form af DRAM-prisernes fald og dollarkursens stigning.

Der er derfor årsagsforbindelse mellem revisionens ansvarspådragende handlinger og en meget stor del af den underbalance, som blev konstateret under betalingsstandsningen. Det har også været påregneligt for revisionen, at bankerne ved långivningen lagde afgørende vægt på regnskaberne med blanke revisionspåtegninger.

Det er ønskværdigt for samfundet, at banker udlåner risikovillig kapital uden sikkerhed til ekspanderende virksomheder. Bankerne var ved kreditgivningen i besiddelse af årsrapporter, der hvert år viste omsætningsfremgang, og regnskaberne havde blanke påtegninger, ligesom bankerne også fik tilsendt perioderegnskaberne og fondsbørsmeddelelserne. Revisionen kan på den baggrund ikke få medhold i, at bankerne har udvist egen skyld, eller at der foreligger accept af risiko, når långivningen var baseret på misvisende regnskaber, og det samtidig er fastslået, at revisionen handlede ansvarspådragende i forbindelse med disse regnskaber.

Vedrørende tabets størrelse.

Som nævnt indledningsvis har landsretten ikke fundet grundlag for at anfægte rigtigheden af KPMG's korrigerede års-rapporter. Det kan på baggrund af KPMG's rapport lægges til grund, at selskabets underbalance voksede støt fra tiden efter afslutningen af regnskabsåret 1998/1999 til anmeldelsen af betalingsstandsningen. Det er ubetænkeligt at lægge til grund, at moderselskabet MCT's tab ved den reelt underskudsgivende drift fra efteråret 1999 og frem til betalingsstandsningen i hvert fald har oversteget 100 mio. kr.

Konklusion.

John Rasmussen og revisionen er herefter solidarisk ansvarlige for betaling af konkursboets krav på 100 mio. kr. Det bemærkes herved, at der ikke er grundlag for at lempe revisionens erstatningsansvar.

Konkursboet har krævet procesrente fra sagens anlæg den 28. juni 2002, og rentebeløbet bliver på grund af den tid, der er gået fra sagens anlæg til landsrettens afsigelse af dom, et meget stort beløb.

Da konkursboet ikke kan bebrejdes den lange sagsbehandlingstid, er der ikke grundlag for at

bestemme, at der først skal betales rente fra et senere tidspunkt end sagens anlæg, eller at der skal betales en lavere rente end procesrente.

Sagen er opstået på grund af John Rasmussens strafbare adfærd, som han skjulte for revisionen, men dette kan ikke ud fra et identifikationssynspunkt mellem boet og John Rasmussen føre til frifindelse for revisionen, der på flere områder har tilsidesat god revisionsskik. Det medfører derimod i det indbyrdes forhold mellem John Rasmussen og revisionen, at John Rasmussen skal friholde revisionen for ethvert beløb inklusive sagsomkostninger og renter, som revisionen betaler i henhold til dommen.

Da bestyrelsen er blevet frifundet for boets krav, frifindes bestyrelsen for friholdelsespåstandene.

Sagens omkostninger.

I forholdet mellem konkursboet på den ene side og John Rasmussen og revisionen på den anden side skal John Rasmussen og revisionen solidarisk betale 5.592.752,64 kr. til konkursboet. Beløbet omfatter 2.400.460 kr. til retsafgift, 192.292,64 kr. til bevisførelse og 3.000.000 kr. til advokatudgifter.

I forholdet mellem konkursboet og bestyrelsen skal konkursboet til de tre bestyrelsesmedlemmer samlet betale 3.794.037,80 kr. Beløbet omfatter 44.037,83 kr. til bevisførelse og 3.750.000 kr. til advokatudgifter, der er inklusive moms.

I øvrigt skal ingen af parterne betale sagsomkostninger til nogen anden part.

Landsretten har ved fastsættelsen af sagsomkostninger lagt vægt på sagens økonomiske værdi og dens omfang.

Thi kendes for ret:

John Rasmussen, Arne B. Jepsen, Erling Lauridsen, Ernst & Young Godkendt Revisionsaktieselskab, Harald Birkwald, Michael Nielsson og Strandvejen 44 Finans ApS

skal solidarisk til Konkursboet Memory Card Technology A/S ved kurator, advokat Lars Grøngaard betale 100 mio. kr. med procesrente fra den 28. juni 2002.

Kjeld Ranum, Niels Peder Opstrup og Peter Pasgaard frifindes for konkursboets krav.

Konkursboet skal til Kjeld Ranum, Niels Peder Opstrup og Peter Pasgaard betale 3.794.037,80 kr. i sagsomkostninger.

John Rasmussen, Arne B. Jepsen, Erling Lauridsen, Ernst & Young Godkendt Revisionsaktieselskab, Harald Birkwald, Michael Nielsson og Strandvejen 44 Finans ApS skal solidarisk til konkursboet betale 5.592.752,64 kr. i sagsomkostninger.

I øvrigt skal ingen af parterne betale sagsomkostninger til nogen anden part.

Kjeld Ranum, Niels Peder Opstrup og Peter Pasgaard frifindes for friholdelsespåstandene.

John Rasmussen skal friholde Arne B. Jepsen, Erling Lauridsen, Ernst & Young Godkendt Revisionsaktieselskab, Harald Birkwald, Michael Nielsson og Strandvejen 44 Finans ApS for ethvert beløb, herunder renter og sagsomkostninger, som de i henhold til dommen betaler til konkursboet.

Det idømte skal betales inden 14 dage.

Sagsomkostningerne forrentes efter rentelovens § 8 a.

U.2015.2075H

Revisorer for aktieselskab, der gik konkurs, havde handlet ansvarspådragende, men der var ikke årsagssammenhæng mellem fejlene og konkursboets tab. Bestyrelsesformand, der havde foretaget fejlvurdering, efter en samlet vurdering ikke erstatningsansvarlig over for konkursboet.

Erstatning uden for kontraktforhold 111.4 og 21.1 - Konkurs- og anden insolvensret 2.3 og 2.6 - Retspleje 22.1 - Selskabsret 1.2, 13.2 og 13.4.

♦ Et selskab, M, var gået konkurs, og konkursboet, K, anlagde sag mod M's revisorer, R, og M's bestyrelse med påstand om erstatning, under henvisning til at M havde lidt et tab ved, at driften af M på uforsvarlig vis blev fortsat efter et tidspunkt, hvor den burde være indstillet eller tilpasset. I landsretten blev selskabets direktør, D,

2076

der havde foretaget uberettigede opskrivninger af M's varelager og angivet fiktive tilgodehavender for M, og som var dømt for bedrageri over for banker, der havde ydet M kredit, dømt til at betale erstatning til konkursboet. For Højesteret angik sagen ansvaret for R og for bestyrelsesformanden, B. Skifteretten havde i 2005 i medfør af konkurslovens § 149 stadfæstet K's boopgørelse, hvoraf fremgik, at den endelige afslutning af boet afventede retssagen anlagt af konkursboet i 2002, og skifteretten havde sendt meddelelse om boets slutning til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, som registrerede selskabet som ophørt. Højesteret udtalte, at konkursboet ikke herved havde mistet sin partshabilitet med den virkning, at den allerede anlagte retssag skulle afvises.(1) En aftale om salg af M's virksomhed til en anden virksomhed, C, indgået, da M var under betalingsstandsning, kunne ikke anses at omfatte erstatningskravene fremsat af K, og disse krav tilkom derfor K og ikke C. Højesteret udtalte endvidere, at et selskab kan kræve erstatning af selskabets ledelse og revisor, og efter selskabets konkurs kan krav gøres gældende af konkursboet. Det tab en kreditor har lidt ved f.eks. at yde kredit efter det tidspunkt, hvor driften burde være indstillet eller tilpasset, kan kreditor efter omstændighederne også selv kræve erstattet ved krav mod ledelse og revisor. Konkursboets krav på erstatning hviler på et andet grundlag end kreditorens krav på erstatning for sit tab, selv om de ansvarspådragende fejl måtte være de samme - det gælder således årsagsforbindelse og tabsopgørelse. Muligheden af et erstatningskrav fra en kreditor er således ikke til hinder for, at selskabets erstatningskrav gennemføres af konkursboet.(2) Vedrørende revisorerne fandt Højesteret efter en samlet vurdering, at de havde handlet erstatningspådragende i forbindelse med regnskabsaflæggelsen, idet de bl.a. burde have taget forbehold for værdiansættelsen af varelageret og for værdiansættelsen af et tilgodehavende. Højesteret fandt det imidlertid ikke godtgjort, at der var årsagsforbindelse mellem de ansvarspådragende fejl og tabet. Det var således ikke godtgjort, at regnskabet 1998/99 ville have krævet nedskrivninger og hensættelser på mere end 25 mio. kr., ligesom det ikke var godtgjort, at sådanne ændringer i sig selv ville have ført til, at bestyrelsen ville have indstillet eller tilpasset M's drift, eller at bankerne ville have nægtet fortsat långivning. R blev herefter frifundet, og R's friholdelsespåstand over for bestyrelsen bortfaldt.(3) Med hensyn til B fandt Højesteret, at han havde levet op til sine forpligtelser som bestyrelsesformand. Det var dog en fejlvurdering, at han havde godtaget et svar fra D på kritik af D fremsat i et brev fra en fratrådt økonomidirektør uden at orientere de andre bestyrelsesmedlemmer og revisionen. Højesteret fandt imidlertid efter en samlet vurdering, at der ikke på grund af en enkeltstående fejl af denne karakter var grundlag for at pålægge B erstatningsansvar. B blev således også frifundet for erstatningsansvaret.(4) Højesteret ændrede herved landsrettens dom, hvorved R var fundet erstatningsansvarlig.

H.D. 27. marts 2015 i sag 182/2013 og 203/2013 (1. afd.)

Arne B. Jepsen,
Erling Lauridsen,
Ernst & Young Godkendt Revisionsaktieselskab,
Harald Birkwald,
Michael Nielsson
og
Strandvejen 44 Finans ApS (tidligere PricewaterhouseCoopers Statsautoriseret Revisionsaktieselskab) (adv. Georg Lett for alle, Kbh.)
mod
Memory Card Technology A/S under konkurs (adv. Per Magid og adv. Erik Kjær-Hansen, Kbh.)
samt
Kjeld Ranum,
Niels Peder Opstrup
og
Peter Pasgaard (adv. Frank Bøggild og adv. Carsten Pedersen for alle, Kbh.)
og
Memory Card Technology A/S under konkurs (adv. Lotte Eskesen, Aarhus)
mod
Kjeld Ranum (adv. Frank Bøggild og adv. Carsten Pedersen, Kbh.).

Vestre Landsrets dom 1. juli 2013 (7. afd.), B-1553-02

(Eva Staal, Olav D. Larsen og Jimmy Bøgh Veitland (kst.)).

Under denne sag, der er anlagt den 28. juni 2002, har et børsnoteret selskabs konkursbo gjort et erstatningskrav på 100 mio. kr. gældende mod selskabets tidligere administrerende direktør og hovedaktionær, der er

2077

blevet straffet for bedrageri af særlig grov beskaffenhed som følge af regnskabsmanipulationer, og yderligere mod selskabets bestyrelse og revision, idet det er konkursboets opfattelse, at bestyrelsen og revisionen har begået ansvarspådragende fejl og forsømmelser, og at selskabets tab kunne have været undgået eller i hvert fald begrænset meget, hvis bestyrelsen og revisionen havde opfyldt deres forpligtelser.

Påstande

Sagsøgeren, Konkursboet Memory Card Technology A/S (i det følgende konkursboet eller boet), har nedlagt påstand om, at de sagsøgte, D, Kjeld Ranum, Niels Peder Opstrup, Peter Pasgaard, Arne B. Jepsen, Erling Lauridsen, Ernst & Young Godkendt Revisionsaktieselskab, Harald Birkwald, Michael Nielsson og Strandvejen 44 Finans ApS, solidarisk skal betale 100 mio. kr. med procesrente fra sagens anlæg.

D har principalt nedlagt påstand om afvisning, subsidiært frifindelse. D har tidligere heddet D, og han optræder under begge navne i denne sag. D har alene givet møde ved hovedforhandlingens indledning, hvor han nedlagde sine påstande.

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

Kjeld Ranum, Niels Peder Opstrup og Peter Pasgaard (i det følgende bestyrelsen) har principalt nedlagt påstand om afvisning, subsidiært frifindelse.

Arne B. Jepsen, Erling Lauridsen, Ernst & Young, Godkendt Revisionsaktieselskab, Harald Birkwald, Michael Nielsson og Strandvejen 44 Finans ApS (i det følgende revisionen) har principalt nedlagt påstand om afvisning, subsidiært frifindelse, og mere subsidiært frifindelse mod betaling af et mindre beløb end det påstævnte.

Alle sagsøgte har nedlagt påstande over for de medsagsøgte om friholdelse for ethvert beløb inklusive renter og sagsomkostninger, som de måtte blive dømt til at betale til boet, ligesom alle sagsøgte har påstået frifindelse over for de medsagsøgtes friholdelsespåstande.

Indholdsfortegnelse

Sagsfremstilling
1. Beskrivelse af selskabet
1.1. Selskabets start og udvikling frem til børsnoteringen
1.2. Børsnoteringen
1.3. Personerne i selskabets bestyrelse og ledelse
1.4. Bestyrelsesmøder og fondsbørsmeddelelser
1.5. Forholdet til bankerne
1.5.1. Danske Bank
1.5.2. Unibank
1.5.3. Det syndikerede lån og forløbet frem til den 31. december 2000
1.6. Revisionen
2. Selskabets regnskaber
3. Angående enkelte kritikpunkter
3.1. Fiktive lagertilførsler
3.2. Værdiansættelse af varelageret
3.3. Defekte returvarer til IBM, Samsung og Fujitsu
3.4. Øvrige defekte returvarer
3.5. Samhandel med Samsung
3.6. Tilgodehavendet hos ITP
3.7. Interne avancer på råvarelageret
3.8. Force Electronics A/S
3.9. Kiss Nordic A/S
3.10. Generelt om fiktive salgs- og købstransaktioner
3.11. Street Technology Inc. og Marathon Technology Inc.
3.12. EuroA Technology
3.13. Wooyang Industri Co. Ltd.
3.14. Regnskabsmæssig behandling af udskudt skat
4. Forsøg på notering på Nasdaq og omkostningerne herved
5. Betalingsstandsningen og tiden op til betalingsstandsningen
6. Salget til Dataram
7. Konkursboet
8. Straffesagen mod D
8.1. KPMG's rapport
8.2. Byrettens dom
8.3. Østre Landsrets dom
9. Revisornævnets kendelse
10. Retssagen, herunder syn og skøn
11. Tabet
12. Udefrakommende årsager
13. Forklaringer
14. Proceduren
14.1. Konkursboets procedure
14.2. Bestyrelsens procedure
14.3. Revisionens procedure
15. Landsrettens begrundelse og resultat

Sagsfremstilling

1. Beskrivelse af selskabet

1.1. Selskabets start og udvikling frem til børsnoteringen

I forbindelse med børsnoteringen af MCT blev der af emissionsbanken, Carnegie Bank A/S, udarbejdet et børsprospekt af 23. november 1997. I prospektet redegøres der nærmere for selskabets start. Det fremgår således, at koncernen er grundlagt af D i 1992, og at selskabet i starten ingen egenproduktion havde, idet det da udelukkende fungerede som distributør. Egenproduktionen startede i november 1995 med produktionsfaciliteter i forbindelse med hovedkontoret. Om aktiviteterne ude i verden fremgår:

». . .

Koncernen har i dag aktiviteter på store markeder overalt i verden gennem datterselskaber i USA, Tyskland, England (joint-venture med en distributør), Australien og Colombia, samt gennem repræsentationskontorer i Rusland, Argentina og Californien. Det

amerikanske datterselskab (oprindeligt etableret som et repræsentationskontor i september 1993) blev stiftet i september 1994 udfra en målsætning om at støtte Koncernens køb af hukommelseschips direkte fra producenter af hukommelseschips i USA. Kort tid derefter blev et tysk datterselskab beliggende i Frankfurt am Main, Tyskland og et repræsentationskontor beliggende i Moskva etableret. I oktober 1995 indgik Selskabet et joint-venture med en engelsk distributør, hvori Selskabet har en ejerandel på 60%. For at kunne betjene Asia/Pacific og Sydamerika oprettede Selskabet datterselskaber i Brisbane i Australien og Bogotá i Colombia i henholdsvis marts og oktober 1997.

. . .«

Koncernstrukturen er beskrevet således.

». . .

I 1992 og begyndelsen af 1993 foregik Memory Card Technology's aktiviteter i en juridisk enhed, der i dag er kendt under navnet D/Holding Danmark A/S (den Sælgende Aktionær). Selskabets navn var på daværende tidspunkt D Data ApS.

I 1993 overdrog D Data ApS alle aktiver og passiver til det 100% ejede datterselskab D Gruppen Danmark A/S. Denne juridiske enhed blev erhvervet fra tredjemand uden forretningsmæssig aktivitet eller betydelige aktiver eller passiver kort før overdragelsen. Den nye enhed fik navnet D Gruppen Danmark A/S. Efter overdragelsen af aktiviteterne ændrede D Data ApS navn og selskabsform til D/Holding Danmark A/S. D Gruppen Danmark A/S ændrede efterfølgende navn til Memory Card Technology A/S.

Da der blev startet egenproduktion af hukommelsesmoduler i slutningen af 1995, oprettede den Sælgende Aktionær et nyt selskab, Memory Card Manufacturing A/S.

Indtil den 16. september 1997 var Memory Card Technology A/S og Memory Card Manufacturing A/S søsterselskaber 100% ejet af D/Holding Danmark A/S. For at etablere en passende koncernstruktur forud for børsintroduktionen blev strukturen ændret pr. 16. september 1997, så Memory Card Manufacturing A/S blev et datterselskab af Memory Card Technology A/S.

. . .«

1.2. Børsnoteringen

Det blev oplyst i prospektet, at noteringen på Københavns Fondsbørs forventedes at finde sted den 10. december 1997. Både direktion og bestyrelse påtog sig ansvaret for rigtigheden af de oplysninger, som var indeholdt i prospektet, ligesom revisionen erklærede, at der for så vidt angik de regnskabsmæssige oplysninger dem bekendt var sammenhæng mellem prospekt og de underliggende regnskaber.

I børsprospektet blev MCT beskrevet som en førende tredjeparts producent (TPM) til elektronikindustrien og som et mellemled mellem disse og chipproducenterne. Om markedsfølsomhed var det anført, at uanset at 85 til 90 % af vareforbruget udgjordes af

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

hukommelseschips, havde virksomheden formået at holde en stabil bruttomargin, der i øvrigt karakteriseredes som lav.

Aktieemissionen skulle muliggøre fortsat vækst på markedet og en konsolidering af virksomheden. Virksomheden havde en »Environment of Ease«-filosofi, hvorefter virksomhedens mål var på alle felter at være tæt på kunderne og være i stand til at servicere dem inden for 24 timer. For at opfylde dette mål skulle virksomheden kunne levere et bredt varesortiment.

Om forventningerne til fremtiden fremgik, at der forventedes et voksende marked som følge af stigende salg af computere og stigende anvendelse af og krav til hukommelsesmoduler. Dette førte til følgende beskrivelse:

». . .

Memory Card Technology forventer, at TPM-segmentet vil blive udvidet som følge af den fortsatte teknologiske udvikling, ændringer i slutbrugernes adfærd og udliciteringsovervejelser hos OEM-producenter og producenter af hukommelseschips. Markedet for hukommelseschips og tredjeparts hukommelsesmoduler har imidlertid historisk været volatilt, og det har vist sig vanskeligt at forudsige den præcise tidsmæssige placering af de cykliske udsving på markedet. Tilsvarende kan den nuværende arbejdsdeling mellem producenter af hukommelseschips, TPM- og OEM-producenter ændre sig, hvis økonomiske, teknologiske eller andre faktorer gør det ønskeligt for OEM-producenter og chip-producenter at integrere produktionen i stedet for at udlicitere den. De efterfølgende afsnit, der indeholder udtrykte forventninger til fremtiden, skal derfor læses på den baggrund, at de er baseret på ovennævnte forudsætninger, der kan vise sig fejlagtige, hvilket kan have en væsentlig negativ indflydelse på Koncernens aktiviteter, økonomiske stilling og resultater.

. . .«

Potentielle investorer blev derefter gjort opmærksom på, at en investering i MCT var behæftet med en stor risiko og kun burde foretages af kyndige investorer, der havde overvejet de særligt fremhævede risikofaktorer.

Prospektet gennemgik en række risikofaktorer. Blandt andet fremhævedes valutakursrisikoen, som følge af at driftsomkostningerne primært var i danske kroner, ligesom regnskabet blev aflagt i danske kroner, hvorimod vareomsætningen skete i dollar. Ud fra forudsætningerne for koncernens budget for 1997/1998 blev det oplyst, at et fald i dollarkursen på 5 % ville medføre et fald i resultatet af den primære drift på 35 %.

Det blev endvidere oplyst, at virksomheden som følge af teknologiudviklingen var afhængig af ikke at have for store lagre af teknologisk forældede produkter. Forudsætningen var en effektiv lagerstyring, således at det

2079

var muligt at opfylde markedets efterspørgsel uden at opbygge for store teknisk følsomme lagre.

D's betydning blev fremhævet under punktet om afhængighed af nøglemedarbejdere således:

»Memory Card Technology er i øjeblikket afhængig af Koncernens stifter og administrerende direktør D. Der kan ikke gives sikkerhed for, at Selskabet vil være i stand til at overvinde de negative konsekvenser af, at D måtte blive ude af stand til eller ikke ønsker at fortsætte som administrerende direktør i Selskabet.«

Afhængigheden af D blev også fremhævet i beskrivelsen af den sælgende aktionærs kontrol, idet han gennem sit selskab D Holding A/S som majoritetsaktionær også fremover ville kunne udøve fuld kontrol med selskabet, herunder udpege bestyrelsen.

I øvrigt var virksomheden afhængig af evnen til, i konkurrence med andre teknologivirksomheder, at tiltrække og fastholde andre fagligt kompetente medarbejdere, herunder til produktudvikling og salg.

Behovet for kapitaltilførsel blev beskrevet under risikofaktorer, hvor det under overskriften likviditet og fremtidigt kapitalbehov blev oplyst, at virksomheden var afhængig af yderligere likviditet til den fortsatte vækst og almindelige drift, blandt andet fordi 80 til 85 % af omsætningen blev anvendt til indkøb af hukommelseschips. Likviditetsbehovet betød, at selv kortvarige likviditetsproblemer, herunder som følge af misligholdelse fra betydende kunder, ville kunne medføre likviditets- og solvensmæssige vanskeligheder, og at:

»Memory Card Technology's fortsatte drift vil i en overskuelig fremtid være afhængig af evnen til at tilvejebringe de nødvendige økonomiske ressourcer. Der kan ikke gives sikkerhed for, at sådanne ressourcer kan tilvejebringes på betingelser, som Memory Card Technology finder acceptable, eller at Koncernen ikke vil få behov for yderligere kapitalindskud inden for en overskuelig fremtid, hvilket kan udvande aktionærernes aktier.«

Dette blev sammenholdt med virksomhedens begrænsede driftsbaggrund:

»Memory Card Technology har en begrænset driftsbaggrund. Memory Card Technology startede først egenproduktion i november 1995 og virkede udelukkende som distributør indtil da. Derfor er regnskaberne indtil ultimo 1994/1995 muligvis ikke anvendelige til sammenligning med Memory Card Technology's nuværende økonomiske stilling. Endvidere kan de opnåede resultater for regnskabsårene 1994/1995 - 1996/1997 ikke nødvendigvis bruges som indikatorer for Memory Card Technology's fremtidige indtjeningsevne eller resultater.«

Det skønnede udbytte ved aktieemissionen ville ifølge prospektet være ca. 123 millioner kroner. Hovedparten af provenuet skulle anvendes til at styrke driftskapitalen, idet virksomheden i regnskabsårene 1995/1996 og 1996/1997 havde haft en negativ likviditet, hvilket blev begrundet i den hurtige vækst virksomheden havde været igennem, og som planlagdes videreført. En del af udbyttet skulle anvendes til nedbringelse af virksomhedens gæld, hvoraf den langfristede gæld ved udgangen af regnskabsåret 1996/1997 udgjorde 21,9 millioner kroner og den kortfristede gæld 42,2 millioner kroner. Målet var at nedbringe gælden til cirka halvdelen af dette beløb. Yderligere planlagdes en del af provenuet anvendt til teknologi- og produktionsudvikling samt opkøb af virksomheder, hvis virke matchede MCT.

Ved børsintroduktionen blev der udbudt 825.000 aktier til en nominel kurs på 10 kr. Af de 825.000 aktier var 150.000 gamle aktier, som blev udbudt af D Holding Danmark A/S. Aktiekapitalen blev således udvidet med nominelt 6.750.000 kr., så den herefter udgjorde 21.751.000 kr. Det fremgik af prospektet, at D Holding Danmark A/S og dermed D som eneaktionær i dette selskab efter aktieemissionen fortsat skulle være i besiddelse af omkring 55 til 60 % af aktierne i MCT.

Den 4. december 1997 meddelte Kjeld Ranum og D i fondsbørsmeddelelse (FOB) af 1. december 1997, at der var afgivet ordrer på aktier af 4.900 investorer, hvilket i forhold til antallet af udbudte aktier forventedes at betyde en forøgelse af aktionærkredsen med 4.800 aktionærer.

I årsregnskabet for 1997/1998, som omfattede perioden fra 1. juli 1997 til 30. juni 1998, blev det oplyst, at aktieemissionen havde tilført virksomheden cirka 4.500 nye aktionærer og et provenu på cirka 127 millioner kroner som følge af kursen ved udbuddet.

1.3. Personerne i selskabets bestyrelse og ledelse

Bestyrelsen i MCT var på 4 medlemmer. Frem til konkursen i september 2001 var medlemmerne af bestyrelsen Kjeld Ranum,

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

der var formand for bestyrelsen, Niels Peder Opstrup, Peter Pasgaard og D.

Kjeld Ranum indtrådte i bestyrelsen i september 1997 og blev på bestyrelsesmødet den 7. oktober 1997 konstitueret som formand for bestyrelsen, hvilket han var frem til konkursen i 2001. Kjeld Ranum, der er uddannet akademiingeniør, var administrerende direktør hos Aarhus Oliefabrik A/S. Han bestred endvidere bestyrelsesposter i en række virksomheder i den periode, hvor han var i bestyrelsen for MCT.

Niels Peder Opstrup, der er advokat, indtrådte i bestyrelsen i juni 1994, hvor han frem til 1997 var formand. Han fortsatte efterfølgende som medlem af bestyrelsen frem til konkursen i 2001. Niels Peder Opstrup var medlem af bestyrelsen i en række virksomheder i samme periode, som han var i bestyrelsen i MCT, og beskæftigede sig primært med virksomhedsrådgivning.

I november 1998 trådte Peter Pasgaard ind i bestyrelsen. Peter Pasgaard er uddannet radiotekniker og teknikumingeniør. Yderligere har han en HD fra CBS og en

2080

HD i salg og marketing fra Århus Handelshøjskole. Han var i perioden, hvor han var i bestyrelsen for MCT, direktør hos Bang & Olufsen Telecom A/S. Yderligere havde han haft bestyrelsesposter i virksomheder inden for elektronikbranchen.

D var, foruden medlem af bestyrelsen, administrerende direktør indtil den 5. januar 2001, hvor han fratrådte. Han er handelsuddannet og havde inden etablering af virksomheden blandt andet arbejdet som sælger og senest som salgschef hos IBM. Han havde endvidere læst HD i afsætning uden at fuldføre uddannelsen.

I september 1998 startede Lars Marcher som salgsdirektør hos MCT. Han kom fra en stilling hos Apple og fik fra sin tiltræden ansvaret for markedet for store kunder. Fra starten af 1999 fik han ansvaret for hele salgsorganisationen, og i maj 2000 fik han endvidere ansvaret for indkøb, hvorimod lageransvaret forblev hos D. Ved D's fratræden den 5. januar 2011 blev han administrerende direktør i virksomheden, hvilket blev meddelt i FOB 1/2001. Lars Marcher fortsatte efter salget af MCT's aktiver til Dataram i dette selskab.

Den 1. november 1999 tiltrådte Henning Bech som økonomidirektør i koncernen, hvilket blev meddelt i FOB 10/1999. Han havde inden da arbejdet som økonomidirektør hos Chrisplant Industries A/S fra 1988 til 1996. Han er uddannet cand.oecon., og denne uddannelse er suppleret med en MBA.

Henning Bech var ansat i virksomheden til den 29. februar 2000, hvor han opsagde sin stilling, hvilket blev meddelt i FOB 4/2000. Årsagen til opsigelsen angaves i meddelelsen at være personlige grunde. Samtidig udnævntes O, der fra juni 1997 havde været ansat i virksomheden som økonomichef, som midlertidig koncernøkonomidirektør.

Forud for Henning Bechs opsigelse af sin stilling havde der været et forløb med uenighed mellem ham og D.

Den 16. december 1999 sendte Henning Bech en mail til den samlede direktion med et punkt til ledermødet om mandagen. Der var ved et uanmeldt hylde- og palleeftersyn på indledningsvis 5 varenumre fundet differencer på 2 varenumre på henholdsvis -18 og -25 % i den konstaterede beholdning i forhold til det registrerede i Concorde. Ved kontrol af yderligere 5 varenumre blev der på 3 varenumre konstateret afvigelser på henholdsvis -92, -43 og -53 % i den konstaterede varebeholdning i forhold til den registrerede varebeholdning. Henning Bechs konklusion var, at det snarest skulle rettes op, så det var muligt at få et korrekt billede af lagerværdien. Indstillingen var, at en planlagt lageroptælling skulle fremskyndes.

D besvarede i en mail henvendt til direktionen og O og i en mail til Henning Bech samme dag Henning Bechs mail. D redegjorde i den generelle mail for problemstillingen, og at den ikke kom som en overraskelse, idet en optælling den 30. juni 1999 under medvirken af revisionen havde vist lignende differencer, men med et overskud i den faktiske lagerbeholdning. Konklusionen var, at den planlagte lageroptælling i uge 2, 2000, hvor D, Morten Larsen og O skulle deltage, skulle fastholdes.

Mailen, som alene blev sendt til Henning Bech, havde følgende ordlyd:

». . .

En anden gang så lad være med at sprede det skidt ud hvis det ikke er nødvendigt. Lars, Jan, Bjarne & HLO behøver ikke bruge deres tid på dette. Det er mit / dit ansvar indtil der er ansat en logistik direktør. Vores lager er sammensat af så mange næsten enslydende varenumre med små nuancer til forskel, hvilket gør at vi tidligere har haft svært ved at styre beholdningen da for mange har haft adgang til at betjene sig af råvarelageret. Det er ved procedure ændringer lavet om, så når den endelige optælling er foretaget skulle vi gerne være kommet problemet til livs.

Det kan godt være at jeg er en noget anderledes Adm. Direktør end du tidligere har været vant til, men jeg vil altså gerne involveres så spørg løs hvis du har lign situationer før du spreder møg. Jeg håber du forstår pointen, det er ikke negativt ment.

. . .«

I februar 2000 konstaterede Henning Bech tilsyneladende yderligere forhold, som han måtte reagere på. Af en mail af 27. februar 2000 sendt til D fremgår:

». . .

Omkring varelageret ser der ud til at være følgende arbejdstrin i gang eller under overvejelse:

1. Korrektion af styktal overalt (betyder i værdi i alt ca. minus 42 mio.)

2. Korrektion for funden positiv fejl (funden vare blev - korrekt - registreret som tilgang på hovedlager, men derefter - fejlagtigt - registreret som afgang fra defektlager, i alt ca. plus 10 mio.)

3. Ansætte en værdi på afloddede og måske defekte chips (ligger i dag til værdi 0 - et plus på 0,5 mio.? 1 mio.?)

4. Korrektion af værdi på Flash-memory (i alt ca. 4 mio.)

5. Undlade nedskrivning af lagerværdi til dagspris, som vi ellers burde gøre i henhold til regnskabsprincip (et minus på yderligere et tocifret millionbeløb)

6. Opskrive lagerværdien over en kam med 20-25 mio. for at eliminere det meste af, hvad der er tilbage af differencen fra pkt. 1.

Jeg er 110 % med på trin 1 og 2 - det er på høje tid. Men jeg får sværere og sværere ved at være med på de efterfølgende trin - for at finde pkt. 6 helt umulig - og det håber og tror jeg også, du er enig i.«

Den manglende enighed med D førte til, at Henning Bech den 29. februar 2000 opsagde sin stilling. Henning

2081

Bech forklarede i et brev den 1. marts 2000 til Kjeld Ranum sin fratræden således:

». . .

Jeg skriver til dig

• fordi du spillede en væsentlig rolle ved min ansættelse på Memory Card Technology, samt

• fordi du i din egenskab af bestyrelsesformand for Memory Card Technology vil være interesseret i, hvorfor CFO-en pludselig fratræder.

Baggrunden for min opsigelse er produktet af tre faktorer, og det kan illustreres således:

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

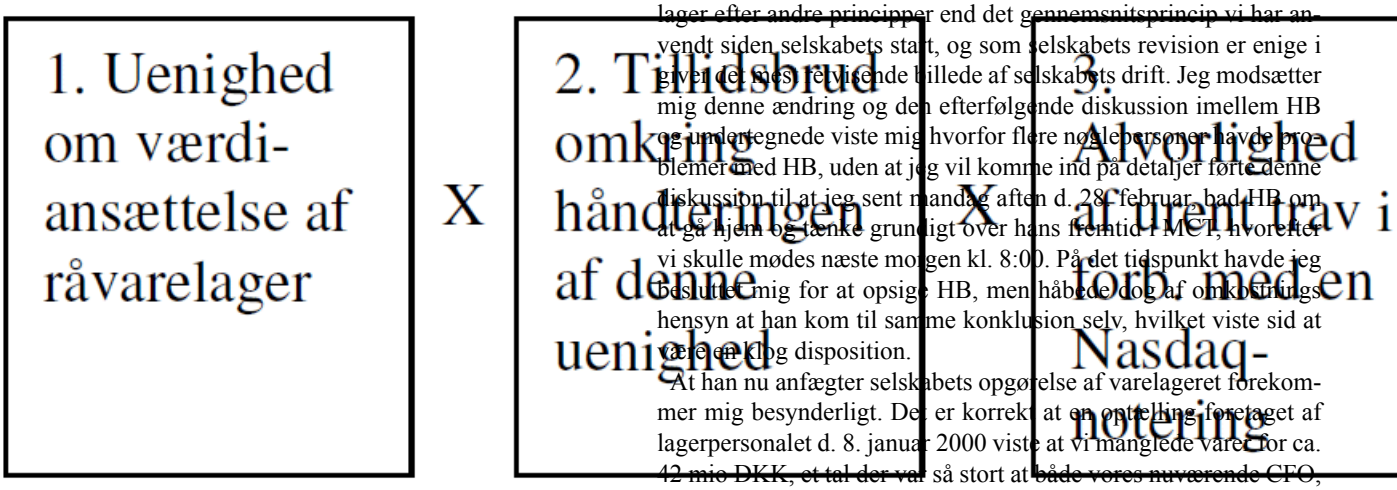

1. Værdiansættelse: Vi havde konstateret en meget stor optællingsdifference på råvarelageret på i alt 32 mio. kr., og D insisterede på at »drukne« denne ved at opskrive værdien på alle emner (undtagen visse chips) med 25% over én kam. En sådan opskrivning ville efter min bedste vurdering

• være helt uholdbar i relation til såvel de generelt accepterede regnskabsprincipper som MCT's egne, trykte regnskabsprincipper;

• være i direkte modstrid med det reelle: at vi i stedet burde *nedskrive* værdien med et millionbeløb, hvis vi skulle leve op til egne trykte regnskabsprincipper og »nedskrive til nettorealisationsværdien, hvis denne er lavere«.

2. Tillidsbrud: I diskussionerne omkring ovenstående oplevede jeg, at vi aftalte ét, og at D så iværksatte noget andet.

3. Nasdaq: Hvis ovenstående giver anledning til dårlige regnskabsresultater efter Nasdaq-noteringen, kan der blive tale om sagsanlæg mod hele ledelsen.

Det er vigtigt for mig at understrege, at jeg ikke har ønsket at optræde som »duksedreng« i makkerskabet med D. Da vi startede Nasdaq-projektet, identificerede D og jeg tre »knotter i kakkelovnen«, som vi skulle have elimineret, da de ellers havde potentiale til at udvikle sig til »showstoppere«.

De tre »knotter« var: 1) Store, urealiserede valutakurstab på terminsforretninger, 2) likviditetsmangel samt 3) ovennævnte optællingsdifference. De to første »knotter« lykkedes det os at få nedkæmpet i fin stil - konstruktivt, kreativt og forsvarbart. Men det lykkedes os altså ikke at blive enige om en forsvarlig metode til nedkæmpning af den tredje »knot«.

Derfor valgte jeg at »tage mit gode tøj og gå«. Jeg skylder dig stadig tak for tilliden i din anbefaling af mig til D, og jeg mener helt bestemt, at jeg med opsigelsen - og denne redegørelse - ikke har svigtet din tillid - snarere tværtimod.

. . .«

Kjeld Ranum reagerede på brevet ved at bede D om bemærkninger til det forløb, som Henning Bech beskrev.

D gav den 3. marts 2000 en skriftlig redegørelse for forløbet forud for Henning Bechs opsigelse. Indledningsvis gav D udtryk for, at både han og Jan Johansen ved ansættelsen havde været i tvivl om, hvorvidt Henning Bech passede ind i organisationen, og at den opfattelse var blevet bekræftet i den periode Henning Bech havde været ansat, både ud fra egne observationer og ud fra de meldinger han havde fået fra organisationen. I anden del af redegørelsen skrev D:

». . .

Det der dog får mig til at tage den endelige beslutning er HB's holdning til vores regnskabsprincipper som HB foreslår at vi tager op til overvejelse og får ændret. HB ønsker at vi håndterer vores lager efter andre principper end det gennemsnitsprincip vi har anvendt siden selskabets start, og som selskabets revision er enige i giver det mest retvisende billede af selskabets drift. Jeg modsætter mig denne ændring og den efterfølgende diskussion imellem HB og undertegnede viste mig hvorfor flere nøglepersoner havde problemer med HB, uden at jeg vil komme ind på detaljer førte denne diskussion til at jeg sent mandag aften d. 28. februar, bad HB om at gå hjem og tænke grundigt over hans fremtid i MCT, hvorefter vi skulle mødes næste morgen kl. 8:00. På det tidspunkt havde jeg besluttet mig for at opsige HB, men håbede dog af omkostningshensyn at han kom til samme konklusion selv, hvilket viste sig at være en klog disposition.

At han nu anfægter selskabets opgørelse af varelageret forekommer mig besynderligt. Det er korrekt at en optælling foretaget af lagerpersonalet d. 8. januar 2000 viste at vi manglede varer for ca. 42 mio DKK, et tal der var så stort at både vores nuværende CFO, revisionen og jeg var enige om at der måtte være tale om en optællingsfejl, hvilket medførte at vi d. 28. februar 2000 foretog en ny optælling hvori selskabets revisorer deltog, en optælling som viste at alt var i skønneste orden,

2082

og at vores antagelser om at der var tale om optællings fejl blev bekræftet.

Derudover forekommer det mig besynderligt at HB d. 28. februar udfylder og underskriver den erklæring som vi alle er blevet bedt om at udfylde, uden at gøre opmærksom på problemet, hvis problemet var ægte i hans hoved havde han nok anført det i hans besvarelse af advokaternes spørgsmål.

Min konklusion må derfor være, at HB føler at han må retfærdiggøre sine handlinger, hvilket jeg ikke har yderligere kommentarer til, jeg mener hans handlinger taler for sig selv.

. . .«

Den erklæring, som Henning Bech skulle have underskrevet, er ikke fremlagt.

Jan Johansen havde været økonomidirektør indtil Henning Bechs ansættelse. Den bankuddannede Jan Johansen blev ansat i 1996 som økonomidirektør, og i 1999 udnævnt til økonomi- og personaledirektør. Ved ansættelsen af Henning Bech fortsatte Jan Johansen som koncernpersonaledirektør frem til aktivernes overdragelse til Dataram, hvorefter han i en periode arbejdede i dette selskab. Ved sin fratræden som økonomidirektør udtrådte han samtidig af direktionen.

Ved Henning Bechs fratræden blev økonomidirektørfunktionen midlertidigt overdraget til O, der hidtil havde været økonomichef. O blev ansat i MCT i juni 1997 og havde en uddannelse som revisor og HD i regnskab og informatik. Han blev registreret som indtrådt i direktionen den 29. februar 2000.

Den 1. september 2000 tiltrådte Carl Peter Nielsen som koncernøkonomidirektør. Carl Peter Nielsen havde indtil sin tiltræden i virksomheden været ansat som finanssouschef hos A. P. Møller Gruppen.

I forbindelse med at D omkring den 20. december 2000 havde bedt Bjarne Krog overføre et større pengebeløb til ITP, opstod der en tillidskrise mellem Carl Peter Nielsen og D. D havde tidligere to gange bedt Carl Peter Nielsen overføre beløbet, hvilket Carl Peter Nielsen havde afvist, som følge af den opfattelse Carl Peter Nielsen havde fået af samhandelsrelationen med ITP. Han fulgte den 23. december 2000 skriftligt op på en samtale, han havde haft med Kjeld Ranum den 19. december 2000. Mailen fra Carl Peter Nielsen til Kjeld Ranum havde følgende ordlyd:

». . .

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

Jeg forsøgte tidligere i dag at kontakte dig telefonisk uden held. I forlængelse af vor telefonsamtale den 19/12 vil jeg gerne ajourføre dig vedr. ITP m.m.

1) ITP

Vi har i december måned foretaget indkøb hos ITP med i alt USD 1.681.000 således at vort nettotilgodehavende nu udgør ca. DKK 20 mio. D har presset meget på, for at vi på den baggrund skulle betale USD 580.315 til ITP straks og under alle omstændigheder inden årets udgang. Jeg har altid betragtet vor samhandel med ITP med skepsis, hvorfor jeg ikke har efterkommet Ds ønske om betaling. I løbet af den forgangne uge blev situationen tilspidset idet D flere gange pr. mail anmodede mig om at betale det ovennævnte beløb til ITP. Torsdag gjorde jeg uden omsvøb D opmærksom på, at jeg under ingen omstændigheder kunne medvirke til betaling af ITP med henvisning til følgende:

- vi trækker p.t. maksimum på vore bankfaciliteter og har i de sidste to uger måtte anmode bankerne om yderligere DKK 8 mio. i trækningsrettighed.
- betalingerne var ikke indarbejdet i de ugentlige likviditetsforecasts vi fremsender til bankerne.
- der er åbenbart ikke overensstemmelse mellem ITP's og vores opfattelse af størrelsen af vores mellemværende. Seneste bekræftelse af saldoen fra ITP er indhentet pr. 30.06.1999. Under min første og eneste telefonsamtale med direktøren for ITP (den 6/12) var det mit klare indtryk at han ikke ville vedkende sig de DKK 27 mio. vi hensatte i vores seneste årsregnskab. Han brugte ordet »forgiven« og oplyste, at han personligt havde gjort D mange tjenester, herunder »helped D with the auditors when he needed it«.
- på trods af de store indkøb har vi fortsat et nettotilgodehavende på ca. 20 som i henhold til tidligere indgået aftale ikke forrentes. Dette er efter min mening uhørt i en børsnoteret virksomhed.

Fredag morgen erfarede jeg fra en af mine medarbejdere, at D havde anmodet Bjarne Krogh (også bank underskriftsberettiget) om at igangsætte betaling til ITP.

Jeg havde tidligere på ugen oplyst Bjarne om, at jeg ikke kunne godkende betaling til ITP. Jeg kaldte derfor straks Bjarne til mit kontor og meddelte ham, at såfremt han medvirkede til betaling til ITP ville han blive opsagt eller jeg ville fratræde mit job.

Derefter gik vi sammen til D's kontor hvor jeg gentog, at jeg som økonomidirektør ikke ville acceptere betaling af ITP under de nuværende omstændigheder. Vi havde en tre kvarter lang problematisk drøftelse af min holdning og konklusionen blev følgende:

a) Der kan først betales til ITP når vi har fået skriftlig bekræftelse fra ITP på vores mellemværende. Jeg har krævet originalt underskrevet bekræftelse (ikke pr. fax eller mail)

b) Der sker først betaling til ITP efter at bestyrelsen har fået klart belyst vores engagement med ITP. Dette kan evt. ske på bestyrelsesmødet den 18. januar.

Jeg er opmærksom på, at jeg har presset D til det yderste. Men jeg er meget tilfreds med aftalen, som jeg finder aldeles nødvendig i relation til vores nuværende økonomiske situation og min personlige skepsis overfor vor samhandel med ITP. Der er flere i ledelsesgruppen der deler samme skepsis.

2083

2) Uventet regning fra vor advokat i London

I forbindelse med udarbejdelsen af månedsregnskabet for november blev jeg opmærksom på en væsentlig overskridelse i de administrative omkostninger. Overskridelsen vedrører en regning på USD 375.290 fra vores advokat i London, Skadden, Arps, Slate m.fl. Regningen er godkendt af D og betalt den 4/12 2000. Beløbet vedrører tilsyneladende Nasdaq projektet og skulle i så fald have været hensat som skyldig i årsregnskabet 1999/00.

Det fremgår af regningen at der er tale om en a conto betaling »re. Your offering as well as other intellectual property matters handled in Palo Alto« (Palo Alto er en by i Californien???). Jeg kontaktede derfor straks advokatkontoret som oplyste, at de havde et yderligere tilgodehavende på USD 354.072. Den uventede omkostning udgør altså i alt USD 729.362, som burde have været medtaget i MCT's regnskab langt tidligere medmindre der er tale om opgaver der ikke vedrører MCT.

Jeg bad om en specifikation af hvilke opgaver kontoret har udført for MCT. Denne kunne jeg ikke få med så kort varsel men kontoret ville forsøge af skaffe mig noget inden nytår.

3) Salg af firmabil til D

Som er mindre væsentligt punkt har en anden medarbejder gjort mig opmærksom på, at D har købt en af firmaets brugte biler (Ford Mondeo 2.0 indregistreret 1. gang den 12.01.1996) til DKK 20.000 svarende til lidt mere end den bogførte værdi. Et hurtigt opslag på internettet under www.bilpriser.dk viser at markedsværdien på en sådan vogn er DKK 50.000 - 60.000.

Det er ikke for at hænge D ud jeg nævner ovenstående. Imidlertid er min tillid til D på et nulpunkt, hvilket naturligvis fremover vil belaste vores samarbejde. Jeg foreslår derfor, at vi mødes tidligt i det nye år (helst inden den 5/1 hvor D returnerer fra ferie) for at drøfte situationen.

. . .«

Den 1. februar 2000 blev Kim Kenlev ansat som indkøbs- og logistikdirektør, og det blev i FOB 1/2000 den 3. januar 2000 meddelt, at han ville indgå i den nu fuldt udbyggede uformelle direktion. Han refererede til D og havde i sin afdeling ansvaret for indkøbschef Morten Larsen og logistikchef Peter Bonefeld Rønde. Kim Kenlev var kun ansat i kort tid.

Peter Bonefeld Rønde, der er uddannet speditør, blev i august 1999 ansat som lagerchef og senere logistikchef. Han havde ansvaret for færdigvarelageret. Han deltog i ledermøder, men var ikke en del af direktionen, og han refererede primært til Lars Marcher, men også til D.

Peter Bonefeld Rønde opsagde sin stilling den 5. januar 2001 i en mail stilet til Lars Marcher, Carl Peter Nielsen og Jan Johansen med blandt andet følgende begrundelse:

». . .

Jeg accepterer ikke at skal holdes ansvarlig for fejltagelser begået af tidligere og nuværende ledelse -

Herunder faktureringer af tvivlsom karakter - som ex. Force varerne 30/06 til Kiss Nordic eller chips'ene til EuroA.

. . .«

Bjarne Krog, der er bankuddannet med speciale i investeringsrådgivning, fungerede fra sin ansættelse i 1997 som finanschef, og fra børsnoteringen i slutningen af 1997 fik han primært ansvaret for investorrelationer. Han deltog som referent ved bestyrelsesmøderne, og han havde ansvaret for udfærdigelsen af meddelelser til fondsbørsen.

1.4. Bestyrelsesmøder og fondsbørsmeddelelser

Bestyrelsens arbejde er beskrevet i en forretningsorden, der er underskrevet af bestyrelse, direktion og revision den 6. maj 1997 ifølge referatet fra et bestyrelsesmøde denne dag, efter at kopi af forretningsordenen var blevet udleveret på et bestyrelsesmøde den 4. marts 1997.

Det var efter forretningsordenen et krav, at der ikke måtte gå mere end 8 uger mellem de ordinære bestyrelsesmøder. Revisionen skulle deltage i det bestyrelsesmøde, hvor årsregnskabet skulle behandles.

§ 5 omhandlede bestyrelsens mødedagsorden. Punkt 5 omhandlede orientering fra direktionen om selskabets/koncernens virksomhed i den forløbne periode, herunder:

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

»a. Gennemgang af perioderegnskaber udfærdiget siden sidste bestyrelsesmøde samt direktørens skriftlige redegørelse for eventuelle budgetafvigelser samt skøn for den resterende del af regnskabsåret.

b. Selskabets/koncernens likviditet.

c. Selskabets/koncernens ordrebeholdning.

d. . . .

e. Forhold der i øvrigt har interesse for bestyrelsen, herunder investeringer.«

Bestyrelsens arbejdsopgaver var beskrevet i forretningsordenens § 6, der samtidig beskrev revisionens arbejdsopgaver og forpligtelser over for bestyrelsen. Bestyrelsens særlige handlepligter var beskrevet i forretningsordenens § 12.

Bestyrelsens arbejdsopgaver og særlige handlepligter er beskrevet således:

»6.1.

Bestyrelsen forestår sammen med direktionen ledelsen af selskabets anliggender. Formanden for bestyrelsen repræsenterer selskabets ud ad til med mindre han bestemmer andet. Særligt er det bestemt, at formanden udtaler sig til pressen om selskabets forhold, idet formanden dog kan tillade at direktøren udtaler sig til pressen om forhold vedrørende selskabets daglige drift.

Bestyrelsen behandler og træffer afgørelse i alle sager, der efter selskabets forhold er af usædvanlig art eller størrelse. Det påhviler navnlig bestyrelsen at godkende alle ekstraordinære investeringer, optagelse af

2084

nye produktområder- og/eller aktiviteter, erhvervelser, kautioner, pantsætning eller afhændelse af fast ejendom samt beslutning om etablering i udlandet.

Det påhviler bestyrelsen med passende mellemrum at kontrollere at der i et forretningsmæssigt sundt og rimeligt omfang er tegnet de nødvendige skades- og ansvarsforsikringer, herunder produktansvarsforsikring, miljøforsikringer og ejendomsforsikringer.

. . .

6.3. Budgetter og handlingsplan:

Selskabets regnskabsår går fra 1. juli til 30. juni. Budgetter for det kommende regnskabsår skal være udarbejdet senest 1. april, således at de kan behandles og godkendes på det bestyrelsesmøde, der afholdes herefter.

Samtidig med budgetterne udarbejder direktionen et forslag til det kommende års handlingsplan; altså et notat til bestyrelsen om handlingsplaner indenfor hver problemkreds i selskabets forretningsområde. Handlingsplanen skal tillige indeholde en angivelse af, hvilke personer der er ansvarlig for gennemførelsen af de enkelte aktiviteter.

6.4. Regnskabsudarbejdelse og opfølgning:

Bestyrelsen skal påse at selskabets bogføring og formueforvaltning kontrolleres på en efter selskabets forhold tilfredsstillende måde.

Direktionen udarbejder udkast til årsregnskab med tilhørende koncernregnskab og årsberetning.

Det af direktionen udarbejdede udkast afgives herefter til den generalforsamlingsvalgte revisor.

Revisionen indfører sine kommentarer til udkastene i revisionsprotokollen, der tillige med regnskaber og beretning derpå forelægges bestyrelsen.

Revisionen skal i dette protokollat indføre, hvorvidt udkastene i den foreliggende form kan forsynes med anmærkningsfri revisionspåtegning.

. . .

12.1. Generel handlepligt og dispositionspligt:

Bestyrelsen skal foretage de henlæggelser der er nødvendige efter selskabets økonomiske stilling.

Bestyrelsen skal tage stilling til om selskabets kapitalberedskab til enhver tid er forsvarlig i forhold til selskabets drift og skal tage de nødvendige forholdsregler, såfremt dette ikke findes at være tilfældet.

Bestyrelsen er forpligtet til at følge op på planer, budgetter og lignende samt tage stilling til rapporter om selskabets likviditet, ordrebeholdning, væsentlige dispositioner, overordnede forsikringsforhold, finansieringsforhold, pengestrøm og særlige risici.

. . .

12.4. Revision:

Bestyrelsen har pligt til at tage stilling til indholdet af revisionsprotokollen forud for dennes underskrivelse.

Bestyrelsen foranlediger og påser, at der mindst kvartalsvis foreligger fornøden regnskabsoversigt og sammenholder denne med budgettet.

Bestyrelsen har pligt til at gennemgå selskabets perioderegnskab og lignende i løbet af hvert regnskabsår, og herunder vurdere budgettet og afvigelser herfra samt sikre tilstedeværelsen af det nødvendige grundlag for revision, herunder tage stilling til, om der er behov for intern revision.

. . .«

Der afholdtes flere bestyrelsesmøder end de ordinære særligt i forbindelse med børsnoteringen og forsøget på notering på Nasdaq.

Fra bestyrelsesmødereferaterne kan det særlig nævnes, at det på bestyrelsesmødet den 11. december 1997 blev understreget, at det var vigtigt at sende resultatopgørelser til bestyrelsen, og det samme var tilfældet med udkast til fondsbørsmeddelelser.

På bestyrelsesmødet den 24. februar 1998 blev halvårsregnskabet for 1. halvår 1997/1998 betegnet som tilfredsstillende, da det var efter budget. Det blev drøftet og efter en diskussion godkendt.

Halvårsregnskabet blev offentliggjort samme dag i FOB 4/1998. Halvårsregnskabet viste en omsætningsfremgang på 102 % og et resultat før skat som forventet. Som følge af forøgede udgifter til personale og produktionsfaciliteter forblev forventningerne til årets resultat uændrede.

Den 17. marts 1998 offentliggjorde MCT en aftale med Samsung om kontraktproduktion i FOB 5/1998. Aftalen blev omtalt som selskabets største enkeltordre med en forventet omsætning på ca. 835 mio. kr. i regnskabsåret 1998/1999, når aftalen trådte i kraft.

På bestyrelsesmødet den 9. juni 1998 meddelte D, at det lå ham meget på sinde at etablere produktion i USA. Kjeld Ranum gav udtryk for, at han indtil videre ønskede tilbageholdenhed med produktion i USA.

D tilkendegav på mødet en forventning om en omsætning på 500 mio. kr. og et overskud før skat på ca. 9 mio. kr. i regnskabsåret 1997/1998. For det kommende regnskabsår budgetteredes der med en omsætning på ca. 1 mia. kr. og et overskud før skat i størrelsesordenen 30 mio. kr.

Både forventningerne til årsregnskabet 1997/1998 og til det efterfølgende regnskabsår blev offentliggjort i FOB 7/1998 den 9. juni 1998.

På bestyrelsesmødet den 24. august 1998 orienterede D om det forventede helårsresultat opdelt på de enkelte selskaber i koncernen, og der blev redegjort for markedsudviklingen. Bestyrelsen besluttede at etablere produktion i USA, hvilket samme dag blev offentliggjort i FOB 12/1998.

Bestyrelsen holdt møde den 6. oktober 1998 med deltagelse af revisorerne Arne B. Jepsen og Niels Møller i forbindelse med gennemgangen af årsregnskabet, som blev godkendt. Revisorerne oplyste, at det ville få en blank påtegning.

2085

I forbindelse med drøftelserne af revisionsprotokollen gjorde revisionen opmærksom på Comtech, der forekom at være en meget

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

stor debitor. Comtech er omtalt i KPMG's rapport i forbindelse med omtale af fiktive handler foretaget af D. Under henvisning til Comtechs betydning for MCM som en vigtig broker gjorde D det klart, at han ikke mente, at det var et væsentligt problem, da firmaet nok kunne levere varer til en tilsvarende værdi som tilgodehavendet. Konklusionen blev, at Comtech skulle følges fremover, men at der ikke umiddelbart skulle foretages yderligere. Det fremgår af et senere bestyrelsesmødereferat, at denne debitor havde betalt sin gæld.

Årsregnskabet blev samme dag offentliggjort i FOB 15/1998. I regnskabsmeddelelsen blev det oplyst, at både omsætning og resultat før skat var steget på trods af storkonflikten på det danske arbejdsmarked i foråret 1998, og på den baggrund var resultatet acceptabelt. Det meddeltes, at selskabet forventede en omsætning i næste regnskabsår på ca. 1 mia. og et resultat før skat på ca. 30 mio. kr.

På generalforsamlingen den 3. november 1998 blev Peter Pasgaard valgt til bestyrelsen, og han indtrådte i bestyrelsen den 15. december 1998, hvor Knud Andersen trådte ud. På samme generalforsamling blev Ernst & Young genvalgt som revisor og PricewaterhouseCoopers nyvalgt.

På bestyrelsesmødet den 15. december 1998 blev virksomhedens status pr. 30. november 1998 og forventningerne til halv- og helårsresultatet drøftet. D orienterede bestyrelsen om den valgte »gennemsnitsbetragtning« på varelageret, idet det herom fremgår af referatet:

»D orienterede kort om konsekvenserne af den valgte »gennemsnitsbetragtning« på varelageret - stigende priser udløser eengangsjustering, hvorimod faldende priser udløses løbende. Det er D's vurdering, at varelagerets reelle værdi i dag ligger mere end dkk. 30 mio. over bogført værdi.«

Metoden blev ikke nærmere drøftet af bestyrelsen, der alene konstaterede, at det ikke var nødvendigt at nedjustere forventningerne til helårsomsætningen, der forventedes at blive på 1 mia. kr.

Ud over halvårsresultatet var budgetopfølgningen i MCT et væsentligt punkt på bestyrelsesmødet den 23. februar 1999. Vedrørende den almindelige rapportering oplyste D, at den omfattende indsamling af oplysninger fra datterselskaberne var meget ressourcekrævende. Derfor ønskede han bestyrelsens accept af en forenklet rapportering, som han nærmere redegjorde for. Dette var bestyrelsen indforstået med.

Det vedtoges, at D for fremtiden ville orientere om den generelle markedsudvikling og om varelagerreguleringen.

D meddelte, at selskabet ville påbegynde udsendelse af kvartalsregnskab til børsen første gang for oktober kvartal 1999, hvilket bestyrelsen var enig i.

I forbindelse med drøftelse af halvårsregnskabet blev formuleringen af fondsbørsmeddelelsen drøftet. Man enedes om, at meddelelsen skulle indeholde oplysning om nedjustering af omsætningen til 650-750 mio. kr. og et resultat før skat på 25 mio. kr.

Det blev på dette bestyrelsesmøde endvidere oplyst, at selskabet var ISO 9001 godkendt.

Halvårsregnskabet blev offentliggjort samme dag i FOB 3/1999. Resultatet blev omtalt som en generel vækst, når der sås bort fra finansielle poster og forøgede udviklingsomkostninger.

På bestyrelsesmødet den 19. april 1999 orienterede D om udviklingen i marts 1999 og i tredje kvartal 1998/1999, og at det ville være muligt at indfri forventningerne til hele året.

Peter Pasgaard mente, at varelageret var stort, og D erkendte, at der var en midlertidig ophobning af råvarer til Samsung og til produktion i USA, men at målsætningen om, at råvarer alene måtte udgøre 20 % af omsætningen, kunne fastholdes.

Under eventuelt oplyste D, at virksomhedens behov i forbindelse med nyt økonomisystem var ved at blive belyst. Han modsatte sig rådgivning fra revisorfirmaerne, som han mente var for fokuseret på SAP og derfor ikke var uvildige.

D gav på bestyrelsesmødet den 8. juni 1999 udtryk for, at det kunne undre, at kun han og Peter Pasgaard havde aktier i MCT. Derfor blev det vedtaget, at bestyrelseshonoraret i de følgende to år skulle bestå af aktier.

Budgettet for 1999/2000 blev fremlagt, og D gennemgik budgettet, som bestyrelsen udtrykte tilfredshed med, da det var baseret på afdelingernes egne budgetter og ikke var et decentralt dikteret budget.

Der var også en drøftelse på baggrund af et udleveret notat om »Rigets tilstand«. Kjeld Ranum udtrykte tilfredshed med, at nedjusteringen ikke var aktuel grundet den positive udvikling fra den stigende dollarkurs. Overtagelse af virksomhederne I/O Consulting A/S og Hypertec, som Kjeld Ranum pointerede var en bestyrelsesbeslutning, blev endvidere drøftet.

Det blev bekendtgjort i FOB 5/1999, at der var indgået en aftale med den medarbejderejede ingeniørvirksomhed I/O Consulting A/S om opkøb af 51 % af aktierne. Forhandlingerne endte imidlertid i et sammenbrud, og den 7. december 1999 blev det i FOB 16/1999 meddelt, at forhandlingerne var brudt sammen.

Den 6. august 1999 blev det i FOB 7/1999 offentliggjort, at der var indgået en hensigtserklæring om køb af den australske virksomhed Hypertec, der var bredt repræsenteret i Sydøstasien med produktion i Australien.

På bestyrelsesmødet den 25. august 1999 blev der, ud over fremlæggelsen af urevideret årsregnskab for 1998/1999, orienteret om købet af Hypertec, der på det tidspunkt var så fremskredent, at D fik bemyndigelse til

2086

at gennemføre købet. Om varelageret, der tidligere havde været drøftet på bestyrelsesmødet den 19. april 1997, oplyste D, at:

». . .

Varelageret per 30/6 vil være større end oprindeligt meddelt bestyrelsen. Dette er en bevidst handling fra D's side og skyldes alene det faktum at den prisudvikling D havde givet udtryk for ville komme - ja, den startede faktisk på de sidste få dage af det gamle finansår. Dette fremgår af vedlagte slides der også viser prisudviklingen frem til i dag.

Det er samtidig væsentligt at betragte MCT's lager i forhold til forventningerne i det efterfølgende kvartal - og ikke som nogle analytikere har for vane, i forhold til sidste års omsætning.

. . .«

Den 30. august 1999 bekendtgjorde selskabet i FOB 8/1999, at opkøbet af Hypertec var gennemført samme dag.

Bestyrelsesmødet den 5. oktober 1999 var med deltagelse af revisorerne Harald Birkwald, Michael Nielsson og Arne B. Jepsen, da årsregnskabet for 1998/1999 skulle gennemgås. Under mødet blev koncernregnskabet godkendt, efter at Harald Birkwald havde gennemgået regnskabet i hovedtræk, og der havde været lejlighed til at stille spørgsmål. Revisorerne tilkendegav inden gennemgangen af revisionsprotokollen, at der kunne gives en blank revisionspåtegning.

Det fremgår bl.a. af referatet:

». . .

HB gennemgik revisionsprotokollen i detaljer og konkluderede, at såvel PWC som E&Y kunne underskrive en såkaldt »blank påtegning«. Herefter gennemgik HB de særlige forhold oplistet i revisionsprotokollen:

Værdiansættelse af råvarelagret i Memory Card Manufacturing, hvor revisionen var stødt på bogholderimæssige problemer i forbindelse med opgørelserne. Dette gør, at gennemsnitsberegningen kan verificeres hvorimod genberegningerne ikke kan verificeres. D oplyste her, at MCT arbejder på at indføre ORACLE med virkning

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

fra 1/7-2000 hvilket vil rette op på den mangelfulde verifikation. KR udtrykte tilfredshed med, at MCT har reageret på revisionens bemærkning.

MN & HB mener at revisionen for regnskabsåret 1999/2000 vil foregå på baggrund af Oracle.

D kan ikke afvise at han har udtrykt sig i vendinger der efterlader MH & HB med den opfattelse. Det er et faktum, om vore leverandører vil, at Oracle er installeret den 1/7-2000 - alle posteringer for regnskabsåret 1999/2000 konverteres til Oracle. Dette muliggør revision på Oracle.

Ombytningsvarer, ABJ kunne oplyse at E&Y havde gennemgået disse og fundet varerne tilstede.

Fysisk kontrol af varebeholdninger, ABJ oplyste at dette var foretaget den 21/6 og havde ikke givet anledning til bemærkninger.

D nævnte, at der var strammet op på de interne rutiner således der efter 1/10 kunne opgøres hhv. råvarelager, varer i arbejde samt færdigvarer. Disse ændringer vil blive beskrevet i selskabets ISO-håndbog og vil blive fremsendt til de 2 revisionsselskaber.

Debitorer: ITP, samme problemstilling som sidste år.

• Debitor enig i gældsforholdet

• Bonitet, vanskelig værdifastsættelse af fordringen.

KR nævnte, at han fandt beløbet stort. PP spurgte hvornår skal dette nævnes i beretningen. HB oplyste, at fordringer der forfalder om mere end 1 år principielt skal oplyses. D oplyste, at noget af gælden vedrører 1997, men at dette skyldes manglende påpasselighed med kontering (åben-post-princippet). KR oplyste, at ITP og udviklingen i ITP skal være et fast punkt på kommende bestyrelsesmøder.

Ved de 2 øvrige debitorer er problemstillingen den samme, dog er beløbene væsentlig mindre.

. . .«

De to andre kreditorer var Street Technology Inc. og Marathon Technology Inc.

Årsregnskabet blev samme dag offentliggjort i FOB 9/1999, hvor virksomhedens resultat blev beskrevet som tilfredsstillende. Mens omsætningen kun var steget med 39 %, var resultatet af den primære drift steget med 221 %, og resultatet før skat var steget med 202 %. Forventningerne var i overensstemmelse hermed fortsat vækst i både omsætning og indtjening også i året 1999/2000.

På bestyrelsesmødet den 5. oktober 1999 blev det også nævnt, at Henning Bech skulle til test i forbindelse med stillingen som koncernøkonomidirektør, og den 15. oktober 1999 blev det i FOB 10/1999 meddelt, at han pr. 1. november 1999 var ansat.

Forud for generalforsamlingen den 4. november 1999 blev der afholdt møde i bestyrelsen, hvor fusionsplanerne mellem MCT og MCM blev godkendt. På mødet blev ITP nævnt i form af en kort snak og en bemærkning om, at ITP, som tidligere aftalt, skulle tages med på de kommende møder i bestyrelsen.

På generalforsamlingen blev der, efter bestyrelsens beretning og ledelsens fremlæggelse af årsregnskabet, som det tredje punkt meddelt bestyrelsen og direktionen decharge. Beslutningerne truffet på generalforsamlingen blev meddelt i FOB 12/1999 den 5. november 1999.

Det første bestyrelsesmøde i 2000 afholdtes den 6. januar 2000, og på mødet blev især notering på Nasdaq drøftet. Under punkt 7 - eventuelt - blev det oplyst, at Kim Kenlev var ansat som indkøbs- og logistikdirektør, og ITP og Oracle blev omtalt. Om ITP blev det oplyst, at mellemværendet var halveret, og at de to andre debitorer nævnt i revisionsprotokollen af den 5. oktober 1999 var væk. Det blev endvidere oplyst, at økonomistyringssystemet Oracle var bestilt til en pris under det budgetterede, og at det forventedes installeret omkring den 1. april 2000, hvorefter det skulle tilpasses.

Efter bestyrelsesmødet blev den planlagte kapitaludvidelse og notering på Nasdaq offentliggjort den 21. februar 2000 i FOB 2/2000.

På bestyrelsesmødet den 22. februar 2000 blev det besluttet, at referatet fremover skulle være et beslutningsreferat, og halvårsregnskabet og udkastet til fondsbørsmeddelelse blev godkendt uden særlige bemærkninger.

Samme dag udsendte MCT halvårsregnskabet i FOB 3/2000. Ifølge dette regnskab var MCT inde i en god udvikling, idet omsætningen var steget med 248 %, resultatet af primær drift med 52 % og resultatet før skat med 21 %, hvilket blev betegnet som tilfredsstillende og ud over det forventede.

Bestyrelsen, O, Bjarne Krog og revisorerne Harald Birkwald, Michael Nielsson og Arne B. Jepsen deltog i det ekstraordinære bestyrelsesmøde den 20. marts 2000, hvor eneste punkt, bortset fra eventuelt, på dagsordenen var Nasdaq-noteringen. Mødet fandt sted på baggrund af revisionsprotokollatet af 20. marts 2000 vedrørende revisorernes review af halvårsregnskabet pr. 31. december 1999, hvorved der blev afdækket forskelle mellem halvårsregnskabets tal, som de var gengivet i halvårsmeddelelsen, og i udkastet til børsprospekt. Det væsentligste spørgsmål var imidlertid tilgodehavendet hos ITP, som revisionen ikke kunne foretage en vurdering af værdien af. Der henvises til punkt 3.6. for så vidt angår drøftelsen om ITP.

Efter bestyrelsesmødet offentliggjorde MCT den 3. april 2000 i FOB 5/2000 en ændring af rapporten om regnskabet for første halvår 1999/2000, som var blevet offentliggjort den 22. februar 2000 i FOB 3/2000. Med ændringen blev der dels justeret for, at overtagelsen af Hypertec var sket med virkning fra 1. september 1999, dels foretaget en ekstraordinær hensættelse på 36,6 mio. kr. på en debitor. Debitoren blev i meddelelsen betegnet som en aktiv samhandelspartner gennem flere år, og som også skulle være det i fremtiden. Hensættelsen blev begrundet med usikkerhed, som revisionen havde påpeget i forhold til den lange kredittid, men samtidig anførtes det, at fordringen var anerkendt og sandsynligvis ville blive udlignet, eventuelt ved modregning. For så vidt angik regnskabsåret som helhed skønnedes dette upåvirket af justeringerne og hensættelsen på ITP.

På det ordinære bestyrelsesmøde den 23. maj 2000 blev 9-månedersregnskabet gennemgået og drøftet, og regnskabsmeddelelsen blev godkendt. ITP blev i den forbindelse drøftet, og D meddelte, at han forventede gælden nedbragt i 4. kvartal, ligesom der var sket modregning i 3. kvartal. D bekræftede også, at ITP stadig var kunde.

Status på Nasdaq-emissionen blev drøftet under punkt e. D foreslog projektet udskudt til efteråret 2000 grundet den meget kraftige volatilitet på Nasdaq. D oplyste, at dette ville betyde en beskeden forøgelse af omkostningerne. Bestyrelsen bakkede op om beslutningen om at udskyde noteringen på Nasdaq.

Under punktet eventuelt blev ITP og Force drøftet.

Det blev oplyst, af Kim Kenlev var fratrådt - - -, hvorfor Lars Marcher ville overtage ansvaret for indkøb og Peter Bonefeld Rønde ansvaret for logistik.

Regnskabsmeddelelsen for 3. kvartal af regnskabsåret 1999/2000 og for årets tre første kvartaler blev offentliggjort i FOB 7/2000 samme dag. Resultatet før skat var i kvartalet et overskud på 4 mio. kr., og samlet set for de tre første kvartaler var der et underskud på 24,5 mio. kr. mod et overskud på 13,9 mio. kr. i samme periode sidste år. Resultatet blev forklaret med den skete hensættelse på ITP, den stigende dollarkurs og de forøgede finansieringsudgifter.

I ledelsens beretning i regnskabsmeddelelsen konstateredes det om markedspriserne på DRAM, at de i januar kvartal var stabile med en svag stigning mod slutningen. Da priserne fortsat skønnedes

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

enten at stabilisere sig eller fortsætte den svagt stigende tendens som følge af stigende efterspørgsel, blev MCT vurderet som godt rustet i konkurrencen.

På bestyrelsesmødet den 14. juni 2000 var bl.a. budgettet for regnskabsåret 2000/2001 og status på emissionen på Nasdaq på dagsordenen.

Det fremgår af referatet, at D nævnte, at der i den kommende tid ville være fokus på implementeringen af Oracle og regnskabssystemet, og at Kjeld Ranum nævnte, at bestyrelsen ville sætte pris på regelmæssig rapportering. Bestyrelsen vedtog det fremlagte budget, efter at forskellige punkter havde været drøftet.

Omkring Nasdaq-noteringens udskydelse var der problemer med håndteringen af blandt andet tilgodehavendet hos ITP, som ikke var ens efter de danske og amerikanske regnskabsprincipper. Dette førte til en vedtagelse om at overgå til at anvende amerikanske regnskabsstandarder, mens PricewaterhouseCoopers ville forsøge at få Erhvervs- og Selskabsstyrelsens accept af, at MCT alene anvendte amerikanske regnskabsstandarder.

Om ITP blev det i øvrigt oplyst, at MCT havde ydet et lån på 300.000 dollar, og at samhandelsforholdet fortsat bestod.

Endelig blev det oplyst, at der var tre ansøgere til stillingen som koncernøkonomidirektør, hvor der ville blive lagt vægt på erfaring med amerikanske regnskaber og den rette kemi. Det blev den 3. juli 2000 meddelt i FOB 9/2000, at stillingen fra den 1. september 2000 var besat med Carl Peter Nielsen.

På bestyrelsesmødet den 26. september 2000 blev Carl Peter Nielsen præsenteret som ny koncernøkonomidirektør, efter at Kjeld Ranum havde beklaget regnskabsmaterialets og revisionsprotokollens sene fremkomst. Ud over bestyrelsen deltog også revisionen med Harald Birkwald, Michael Nielsson og Arne B. Jepsen,

2088

idet årsregnskabet skulle gennemgås. Kjeld Ranum gentog behovet for regelmæssig månedsrapportering. Gennemgangen af årsregnskabet skete på baggrund af revisionsprotokollatet af 25. september. Under mødet bekræftede revisorerne, at der ville blive givet en blank revisionspåtegning på årsregnskabet. Harald Birkwald gjorde opmærksom på vigtigheden af implementeringen af Oracle, da revisionen ønskede en mulighed for at spore genberegningerne af varelagrene. Efter at Kjeld Ranum havde udtrykt tillid til, at implementeringen ville finde sted efter planen, blev spørgsmålet ikke drøftet yderligere på mødet. Årsregnskabsmeddelelsen og revisionsprotokollatet blev herefter godkendt.

Samme dag blev årsregnskabet offentliggjort i FOB 12/2000. Uanset at årets resultat på grund af den yderligere hensættelse på tab var negativt, blev det tilkendegivet, at forventningerne til det kommende regnskabsår ville være en omsætningsvækst i størrelsesordenen 40 %. I kommentarerne til årsregnskabet blev det betegnet som positivt, at driften af virksomheden havde haft det forventede og ønskelige resultat med en styrket markedsposition blandt andet på baggrund af købet af Hypertec. Underskuddet skyldes derfor de hensættelser, der var blevet foretaget i løbet af året. Der var bl.a. blevet hensat 30 mio. kr. som følge af et forventet teknologiskifte og usikkerhed om betydningen for varelagerets værdi, 56,7 mio. kr. til valutakurstab i forbindelse med valutakurssikringen knyttet til Nasdaq-noteringen og yderligere 27,6 mio. kr. til tab på ITP.

Den 3. november 2000 blev der afholdt et ekstraordinært bestyrelsesmøde, hvor også Carl Peter Nielsen, Lars Marcher og Bjarne Krog deltog.

Rapporten for 1. kvartal 2000/2001 blev fremlagt, og der blev udleveret et bilag, hvorefter underskuddet skønnedes at blive i størrelsesordenen 36,336 mio. kr., hvilket både belastede egenkapitalen og forårsagede et større likviditetsbehov, og der skulle gennemføres en kontrolleret reduktion af varelageret på ca.140 mio. kr. Den manglende kapitalførsel via Nasdaq, stigende USD-kurs og kraftigt fald i DRAM-priserne havde efter referatet udløst den aktuelle situation.

Det blev drøftet, hvordan problemerne kunne løses, og bestyrelsen konkluderede, at det var nødvendigt, at bankerne medvirkede.

Der blev på mødet udleveret et bilag, og det fremgik af dette bilag, at der var store lagerbindinger i det, der blev kaldt slow-varelageret, der havde en værdi på 290 mio. kr.

I en pause kontaktede Kjeld Ranum bankerne for at orientere om situationen, og begge banker tilkendegav velvillighed med hensyn til at løse den akutte situation MCT var i. Der blev aftalt møde med bankerne, og Kjeld Ranum fik bemyndigelse til at foretage det fornødne.

Bestyrelsen konkluderede, at det var udefrakommende forhold, der havde forårsaget den anstrengte økonomiske situation for MCT, og at forretningen grundlæggende var sund.

Den 6. november 2000 meddelte MCT Københavns Fondsbørs og pressen i FOB 15/2000, at selskabet forhandlede om reetablering af selskabets kapitalgrundlag, og i den anledning blev fondsbørsen anmodet om at overflytte selskabets aktier til observationslisten. Det fremgik af meddelelsen, at selskabet havde konstateret et større urealiseret valutakurstab på selskabets gæld i dollars og en væsentlig forringelse af selskabets varelager. Disse forhold medførte, at egenkapitalen var kraftigt reduceret og sandsynligvis tabt.

Det blev i FOB 16/2000 fra den 8. november 2000 oplyst, at der var indgået en aftale med selskabets banker om sikring af selskabets kapitalgrundlag og likviditet til fortsat drift. Aftalen indebar, at 150 mio. kr. af selskabets gæld til bankerne var blevet konverteret til ansvarlig lånekapital.

Forud for generalforsamlingen i MCT den 8. november 2000 blev der afholdt ekstraordinært bestyrelsesmøde, hvor også Carl Peter Nielsen deltog. Advokat Carsten Fode deltog som advokat for D Holding Danmark A/S. På mødet blev aftalen med bankerne forelagt den samlede bestyrelse, der tiltrådte aftalen. Der var endvidere drøftelser om selskabets fremtid, herunder på baggrund af udviklingen i dollarkursen og DRAM-prisen, som D og Carl Peter Nielsen redegjorde for. Et udkast til regnskabet for 1. kvartal 2000/2001 blev taget til efterretning. D oplyste på mødet, at det var en betingelse for ham på vegne af D Holding, at der var opbakning til hans fortsatte virke som administrerende direktør i MCT, og det fremgår af referatet, at såvel bankerne som bestyrelsen bakkede op om hans fortsatte virke i MCT.

Efter bestyrelsesmødet blev der afholdt generalforsamling i MCT, hvor der nærmere blev redegjort for selskabets økonomiske stilling og de foranstaltninger, som var blevet iværksat, og de foranstaltninger, der på sigt skulle sikre den fortsatte eksistens. Årsregnskabet blev godkendt på generalforsamlingen, og der blev umiddelbart efter meddelt decharge for bestyrelse og direktion.

Formandens beretning blev sendt til fondsbørsen og pressen i FOB 17/2000 samme dag, og dagen efter, i FOB 18/2000, blev beslutningerne vedtaget på generalforsamlingen offentliggjort.

Kvartalsregnskabet for 1. kvartal 2000/2001 blev forelagt på bestyrelsesmødet den 20. november 2000, hvor bestyrelsen, Carl Peter Nielsen, Lars Marcher og Bjarne Krog deltog. På mødet blev revisionsprotokollatet af 20. november 2000 om endeligt koncern- og årsregnskab for 1999/2000 og påbegyndt review af koncernregnskabet for 1. kvartal 2000/2001 gennemgået. D anfægtede revisionens analyser vedrørende færdigvarelageret, som efter hans opfattelse ikke i tilstrækkelig grad tog højde for solgte, ikke-producerede, enheder.

2089

Derfor ville han foranledige nye analyser forelagt revisionen og derefter bestyrelsen. Rapporten for 1. kvartal blev fremlagt og

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

gennemgået. En hensættelse på yderligere 3 mio. på ITP blev drøftet, og herefter blev regnskabet og meddelelsen godkendt.

Kvartalsregnskabet blev offentliggjort samme dag i FOB 19/2000. Selv om omsætningen var steget, var bruttofortjenesten negativ, hvilket blev tilskrevet faldende priser på DRAM.

Der var et samlet underskud før skat på 229,1 mio. kr. Endvidere var egenkapitalen negativ med et beløb på 53,8 mio. kr.

Sidste bestyrelsesmøde i 2000 afholdtes den 13. december 2000, hvor både bestyrelsen og Carl Peter Nielsen, Lars Marcher og Bjarne Krog deltog. Punkt 3 i dagsordenen var rapportering for oktober måned. Lars Marcher oplyste på forespørgsel, at man efter hans vurdering ikke kunne opnå den omsætning, der var budgetteret med i 2. kvartal 2000/2001, og Carl Peter Nielsen kommenterede problemerne omkring genberegning og dermed vareforbrug. Kjeld Ranum kritiserede, at bestyrelsen i den foreliggende situation skulle handle i blinde og ikke kunne stole på de fremlagte beregninger. Direktionen redegjorde for tiltag, der skulle sikre en mere valid rapportering. Direktionen oplyste i den forbindelse, at »Såfremt det ikke vil være muligt at gennemføre genberegningen af vareforbruget per 31/12-2000, vil der blive foretaget en manuel optælling som så skal lægges til grund for beregningen af vareforbruget i regnskabsårets 2. kvartal.«

1.5. Forholdet til bankerne

MCT havde i årene 1996 til 2001 to primære bankforbindelser, Danske Bank og Unibank. I en periode frem til marts 1999 var der tillige et engagement med Sparekassen Nordjylland, mens Unibank ikke havde noget engagement i en periode frem til marts 1999.

1.5.1. Danske Bank

MCT søgte i efteråret 1996 Danske Bank om 15 mio. kr. til brug for indfrielse af gæld hos Sparekassen Nordjylland. MCT havde på daværende tidspunkt et låneengagement med banken med en ramme på 26.172.000 kr., der var udnyttet med 11.172.000 kr. Udvidelsen blev bevilget af den lokale afdeling og efterfølgende godkendt den 17. oktober 1996 af Indenlandsk Kreditkontor på hovedkontoret.

Centerfilialdirektør Torben Jørgensen redegjorde i et følgebrev til kreditkontoret for fremgangsmåden, der ikke var i overensstemmelse med de interne retningslinjer. Af følgebrevet fremgår:

». . .

På et tidspunkt i forhandlingerne om engagementsovertagelse opstår der tilsyneladende en situation, hvor bankens betingede tilsagn bekræftes, eller formodes bekræftet, som værende endeligt.

På baggrund heraf igangsætter selskabet overflytningsprocessen i Sparekassen Nordjylland og anmoder om etablering af de tilsagte maxima i vor bank.

Da man herefter spørger til koncernregnskab m.v. - jf. vort betingede tilsagn - opstår der en ganske akut og ophidset situation banken og direktør D imellem.

En lang historie kort - direktør D føler sig svigtet af banken - og med rette; hvorfor han ultimativt giver os til fredag eftermiddag den 11. oktober 1996 til at afklare, hvorvidt banken ønsker engagement med selskabet eller ej. På den korte tid der var til rådighed, valgte jeg, til trods for et forringet driftsresultat og til trods for, at en række af bankens betingelser i det betingede tilsagn ikke er opfyldt, at efterkomme direktør Ds ønske om etablering af den løbende kredit stor kr. 15 mio.

. . .«

I januar 1999 ansøgtes om tilsagn om en kreditforhøjelse på 50 mio. kr. til i alt 100 mio. kr. I forbindelse med ansøgningen blev det oplyst, at MCT ville nedbringe engagementet hos Sparekassen Nordjylland fra 50 mio. kr. til 10 mio. kr. I indstillingen nævntes det, hvad forhøjelsen skulle anvendes til, og der var bemærkninger om selskabets ekspansion siden opstarten. MCT omtaltes som en særdeles attraktiv kunde, som andre pengeinstitutter også gerne vil tilbyde kreditfaciliteter. Afdelingen havde anmodet om uddybende materiale for så vidt angik råbalancen pr. 31. december 1998, men selskabet havde ikke villet udlevere oplysningerne, før de kom til offentlighedens kundskab i slutningen af februar 1999.

Udvidelsen blev bevilget den 15. februar 1999 med bemærkning om, at udvidelsen skulle anvendes til delvis overtagelse af engagementet med Sparekassen Nordjylland.

Det fremgår af en redegørelse fra Indenlandsk Kreditkontor fra marts 1999, at engagementet skulle følges tæt. Redegørelsen indeholdt i øvrigt et referat af et møde den 8. marts 1999 mellem Danske Banks afdeling i Aarhus og MCT's ledelse, idet forudsætningerne for kreditudvidelsen i februar 1999 ikke var opfyldt: nemlig at den tilsvarende kredit i Sparekassen Nordjylland skulle have været nedbragt til 10 mio. kr., og dette var ikke sket, at halvårsregnskabet ville vise et overskud på 2,5 mio. kr., og at årsresultatet kunne forventes at være 30 mio. kr. før skat, men det fremgik af FOB 3/1999 af 23. februar 1999 om halvårsregnskabet 1. juli til 31. december 1998, at overskuddet var opgjort til 7,8 mio. kr., og at forventningerne til årets resultat var nedjusteret til ca. 25 mio. kr. Om mødet fremgår i øvrigt:

». . .

Det uheldige i, at der ikke er sammenfald mellem de til banken afgivne oplysninger og den efterfølgende fondsbørsmeddelelse blev drøftet, og direktør D tog til efterretning, at en gentagelse ikke bør finde sted.

. . .

2090

Bevillingsforudsætningerne af 23. februar 1999 - blev på et møde den 2. marts 1999 beklageligvis bekræftet ikke at være overholdt.

På omtalte møde blev det oplyst, at selskabets kreditfaciliteter i Spar Nord ikke som forventet af os er under nedbringelse, men tværtimod er udvidet med yderligere 25 mio. kr. til i alt 75 mio. kr.

På mødet blev bankens forudsætninger gentaget, hvilket imidlertid vakte nogen forundring hos selskabets ledelse, der fortsat fastholder, at man har fuld åbenhed over for begge pengeinstitutter om kreditudvidelserne, ligesom det er meddelt begge pengeinstitutter, at cashflowet stort set vil blive flyttet til vor bank.

. . .

Der hersker således tydelig og klar uenighed om forudsætningerne for kreditudvidelsen og hvad der reelt er aftalt, og vi må konkludere, at der i forhandlingerne desværre nok er opstået misforståelser mellem begreberne gæld og limit, idet koncernen fortsat har til hensigt at nedbringe sit træk i Spar Nord (men ikke nødvendigvis til 10 mio. kr.), bibeholde de bevilgede faciliteter og tilføre vor bank stort set det samlede cashflow.

. . .

Som konklusion vil jeg anbefale, at banken tager koncernledelsens redegørelse til efterretning, og at vi dermed bibeholder de indrømmede kreditfaciliteter uændret, men med baggrund i de stedfundne drøftelser stiller krav om at blive holdt orienteret om træk udover 10 mio. kr. på Spar Nord.

. . .

Afslutningsvis skal jeg endnu engang beklage de opståede misforståelser, som afdelingen påtager sig det fulde ansvar for.

Der er d.d. afdisponeret 84 mio. kr. hos os.

Selskabet oplyste under mødet den 8. ds., at træk hos Spar Nord udgjorde ca. 37 mill. kr. (iflg. det oplyste d.d. er dette træk yderligere nedbragt).

. . .«

Kreditrammen blev den 16. juni 1999 indstillet udvidet med 10 mio. kr. til dækning af overtræk til samlet 110 mio. kr., og dette

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

bevilgedes gældende til den 1. august 1999, eller indtil MCT kunne tilsluttes bankens IMIN-program. Til kreditindstillingen var der knyttet en gennemgang af MCT's økonomi. I samme forbindelse oplystes banken angiveligt om, at Unibank havde afløst Sparekassen Nordjylland, og at kreditrammen hos Unibank var på 100 mio. kr.

I forbindelse med MCT's ekspansion blev der den 26. juli 1999 ansøgt om en kreditforhøjelse på 80 mio. kr. til brug for det forventede køb af Hypertec Pty. Ltd. i Australien. Med en bemærkning om, at en forhøjelse af kreditmaksimum ville udgøre et meget massivt engagement, blev kreditforhøjelsen den 29. juli 1999 bevilget med 40 mio. kr., idet det resterende beløb skulle finansieres hos Unibank. Bevillingen blev ydet dels på baggrund af de tidligere regnskabstal, dels på baggrund af oplysninger om virkningen af opkøbet samt MCT's økonomiske udsigter generelt.

Den 2. november 1999 afholdtes møde mellem Bjarne Krog fra MCT og Per Christensen fra Danske Bank om årsregnskabet for 1998/1999. Nødvendigheden af at have mange ressourcer bundet i varelageret og flytningen af dette til det amerikanske selskab uden fysisk flytning af varelageret blev omtalt, og der blev også givet en status på de samlede kreditrammer og udnyttelsen heraf. Bjarne Krog oplyste, at kreditrammen var 270 mio. kr. fordelt med 130 mio. i Danske Bank og 140 mio. kr. i Unibank. Der var endvidere en gæld til FIH på 10 mio. kr., som forventedes afviklet.

I forbindelse med ansøgningen om den syndikerede kredit mellem Danske Bank og Unibank ansøgte MCT den 3. februar 2000 Danske Bank om forhøjelse af den bestående ramme med 15 mio. kr. til i alt 180 mio. kr., da man ikke kunne afvente vurderingen fra afdelingen for struktureret finansiering, der behandlede ansøgningen om den syndikerede kredit. Udvidelsen blev bevilget den 8. februar 2000. Det anførtes af Aarhus-afdelingen i sagskommentaren, at udvidelsen af kreditten var nødvendig i den periode for at kunne håndtere den fortsatte vækst. Af konklusionen fremgår:

»Selskabet har nu gennem flere år oplevet en markant vækst, hvilket nu også resulterer i større positive resultater. Kapitalgrundlaget vil blive styrket markant ifm. børsemissionen, hvorefter selskabet har et fornuftigt grundlag til den fortsatte markante ekspansion. Finansieringen af driften sker ved en naturlig og hensigtsmæssig fordeling mellem bank og debitorer/kreditorer. På baggrund heraf anbefaler afdelingen bevilling som indstillet af i første omgang 15 mio. kr. BO samt sekundært af det syndikerede lån evt. efter nærmere aftale med selskabet og Unibank.

. . .«

Udvidelsen blev bekræftet af Danske Bank i et brev til direktionen af 11. februar 2000, hvoraf fremgår, at kreditmaksimum var forhøjet med 50 mio. kr. til i alt 180 mio. kr., og der var mulighed for et yderligere træk på 20 mio. kr. Forhøjelsen var foreløbig gældende til den 31. marts 2000. Fællesmaksimum blev ved brev af 7. marts 2000 til MCT forhøjet til sammenlagt 205 mio. kr., ligeledes gældende til 31. marts 2000.

1.5.2. Unibank

MCT's engagement med Unibank blev genoptaget i marts 1999, hvor Unibank den 15. marts 1999 efter en henvendelse fra D tilbød en kreditfacilitet med en kreditramme på 100 mio. kr., da banken anså MCT for en spændende og fremtidsorienteret virksomhed. Det var en forudsætning for banken, at der højest anvendtes to pengeinstitutter, og at Unibank skulle orienteres om

2091

kreditmaksimum hos en eventuel anden bank, ligesom banken også stillede krav om at modtage årsregnskaberne og pressemeddelelser.

På et møde mellem D, Jan Johansen og Bjarne Krog fra MCT og Villy Bay Thomsen og Per Sjørup fra Unibank blev tilbuddet for at matche Danske Bank ændret, så der blev givet en kreditramme til driften på 100 mio. kr. og en valutaramme på 100 mio. kr. samt mulighed for omlægning af op til 50 mio. kr. til lån til fast rente.

Under mødet blev Unibanks adgang til interne regnskaber og budgetter drøftet. Herom fremgår det af mødereferatet:

»VBT ønskede årsbudgetter og eventuelle revisioner når disse foreligger - D accepterede dette dog således disse mere specificerede budgetter først kan tilgå Unibank når hovedtrækkene var tilgået Fondsbørsen.

Halv- og helårsregnskaber tilstilles selvsagt Unibank, ligesom kvartalsrapporterne ville blive det når MCT starter med at offentliggøre disse.

VBT ønskede revisionsprotokollaterne - dette ønske kunne ikke efterkommes, idet der er en bestyrelsesbeslutning der forhindrer dette.

JJ: Såfremt der er et væsentligt problem skal dette anføres i anmærkningerne.

VBT nævnte at specielt varelagrenes værdi og debitorernes bonitet kunne være omtalt i protokollatet uden nødvendigvis at være nævnt i regnskabet.

Efter en kort snak om hhv. debitorpolitik og -risiko, meddelte VBT, at dette ikke var et kardinalpunkt for Unibank.«

Aftalen mellem parterne blev accepteret og underskrevet af Unibank den 14. april 1999 og af MCT den 7. april 1999.

Den 12. august 1999 ansøgtes om forhøjelse af kreditrammen. Der blev indstillet to alternative modeller: en med forhøjelse på 40 mio. kr. af den daværende ramme til køb af Hypertec, hvor likviditetsbehovet blev delt med Danske Bank, og en med kort rammeforhøjelse på 80 mio. kr. For begge modeller gjaldt, at der ikke krævedes sikkerhed.

Unibank ønskede at opnå en ligedeling af finansieringen med Danske Bank og samtidig opnå samme informationsniveau. Om regnskabsoplysningerne refereredes D for, at omsætningsforventningerne for regnskabsåret 1998/1999 ville blive nedjusteret, samtidig med at forventningerne til årsresultatet opretholdtes uændret. Han ville ikke tilkendegive forventninger til det følgende regnskabsår.

Om den fremtidige strategi bemærkedes, at der var tale om en ekspansiv virksomhed med en omsætning, der på 4 år var 4 doblet, uden at indtjeningen var vokset tilsvarende. Det blev endvidere oplyst, at der blev arbejdet imod en aktieemission på mellem 250 og 300 mio. kr. i foråret 2000. Om bankens engagement konstateres:

»Det er vor opfattelse, at vi med nævnte akkvisitioner har nået grænsen for en yderligere lånefinansieret ekspansion.

Som følge heraf er det vort udgangspunkt, at en eventuel yderligere ekspansion bør finansieres ved egen indtjening eller aktieudvidelse - uanset om der er tale om finansiering af en organisk vækst eller nye opkøb.«

Dette blev gentaget i kreditindstillingen vedrørende samme kreditudvidelse af 13. august 1999, hvor engagementstrategien blev betegnet som offensiv.

Kreditindstillingen blev den 19. august 1999 godkendt af Unibanks bestyrelse. Bevillingen blev givet således, at MCT kunne vælge mellem to modeller for kreditudvidelse, hvilket blev meddelt MCT den 20. august 1999. Modellen MCT valgte var en forhøjelse af kreditrammen på 40 mio. kr., model 1, svarende til halvdelen af købsprisen for bl.a. Hypertec.

Den 29. oktober 1999 blev det blandt andet indstillet, at der skulle ske frigivelse af tilbagetrædelseserklæringer og selvskyldnerkautioner fra MCT's datterselskaber, da de ikke blev vurderet som værende særlig værdifulde, samt at kreditfaciliteterne skulle stå til rådighed for hele koncernen. Det konkluderedes i indstillingen, at MCT havde styrket ledelsesstrukturen med ansættelsen af Henning Bech, og at dialogen med MCT var forbedret. Ud fra det offentliggjorte

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

årsregnskab for regnskabsåret 1998/1999, der opfyldte D's forventninger, blev både omsætning, indtjening og kapitalberedskab vurderet som tilfredsstillende også på baggrund af en stigende pris på memoryprodukter. Det store varelager blev derimod betegnet som en risikofaktor, der som følge af MCT's bestræbelser på nedbringelse ikke var et decideret problem. Om forretningsomfanget, og navnlig det tilkendegivne ønske om en aktieemission i foråret 2000, konstateredes, at model 2 kunne være en mulighed frem til dette tidspunkt.

Den 18. november 1999 blev indstillingen bevilget af bestyrelsen i Unibank, og den 23. februar 2000 blev det bekræftet over for MCT, at sikkerhederne var frigivet.

Kreditrammen blev den 27. januar 2000 forhøjet med 15 mio. kr., så kreditrammen derefter var i alt 180 mio. kr. Forhøjelsen var midlertidig, idet det af brevet til MCT fremgik, at den var gældende til den 30. april 2000. Forhøjelsen skete samtidig med, at kreditsagsbehandlingen vedrørende den syndikerede kredit blev indledt.

Af kreditindstillingen vedrørende den syndikerede kredit af 1. februar 2000 fremgår, at MCT's korte kreditramme i Unibank, som den syndikerede kredit skulle erstatte, var på 205 mio. kr. Forhøjelsen på 25 mio. kr. i forhold kreditforhøjelsen af 27. januar 2000 blev bekræftet af Unibank den 7. marts 2000.

1.5.3. Det syndikerede lån og forløbet frem til den 31. december 2000

I forbindelse med planlægningen af noteringen på Nasdaq blev der i foråret 2000 forhandlet med Danske

2092

Bank og Unibank om en syndikeret kredit, hvor hvert pengeinstitut skulle indskyde 34 mio. USD i en længerevarende uopsigelig kredit.

Den syndikerede kredit omtales i Unibanks kreditindstilling den 1. februar 2000 som et ønske fra MCT's side om at få omlagt kreditfaciliteterne til en længerevarende kredit. Den syndikerede kredit forudsattes delt mellem Unibank og Danske Bank eller Citibank, således at de deltagende banker hver skulle indskyde halvdelen.

Den syndikerede kredit skulle anvendes i forbindelse med den planlagte børsnotering på Nasdaq, og der henvistes i kreditindstillingen til en hensigtserklæring fra MCT om en emission på 100 mio. USD, hvoraf mellem 400 og 500 mio. kr. skulle anvendes til opkøb i andet halvår 2000. Tilknytningen til Nasdaq-noteringen kom til udtryk ved, at manglende notering ville være opsigelsesgrund. I grundlaget for indstillingen indgik selskabets indtjenings- og kapitalforhold, der blev betegnet som tilfredsstillende, de forventede regnskabstal for årsregnskabet 1999/2000, den planlagte emission på Nasdaq og styrkelsen af MCT's markedsposition ved det planlagte virksomhedsopkøb. Engagementsstrategien blev ændret til offensiv.

Indstillingen vedrørende den syndikerede kredit var til behandling i Unibanks bestyrelse den 10. februar 2000, hvor den blev bevilget på baggrund af Nasdaq-noteringen og de positive udsigter for virksomheden. Såfremt forudsætningerne ikke holdt, ville engagementet blive indskrænket. Beslutningen blev meddelt MCT samme dag, og det fremgår, at der er tale om en kredit på 55 mio. USD med mulighed for forhøjelse til 68 mio. USD.

Betingelserne for den syndikerede kredit blev sendt fra Unibank ved brev af 18. februar 2000 til MCT. Tilbuddet var en 3-årig kredit på 55 mio. USD ydet på betingelse af, at Danske Bank ville deltage, og tilbuddet blev accepteret af Bjarne Krog samme dag.

Det syndikerede lån blev omtalt i en kreditindstilling af 3. februar 2000 fra Danske Banks afdeling i Aarhus, hvor der midlertidigt blev søgt om 15 mio. kr., indtil den syndikerede kredit var bevilget. Af sagskommentaren fremgår, at den daværende finansieringsstruktur med korte kreditter skulle afløses af længerevarende kreditter i form af en 3-årig syndikeret kredit i størrelsesordenen 500 mio. kr. delt ligeligt mellem Unibank og Danske Bank.

I et tillæg til indstillingen af 17. februar 2000 fra afdelingen for Struktureret Finansiering blev der afgivet indstilling om, hvorledes Danske Bank skulle forholde sig til den strukturerede kredit sammen med Unibank på baggrund af lokalafdelingens indstilling og Unibanks term sheet. Det fremgik af indstillingen, at den havde afventet en Business Plan fra MCT, og at MCT den 15. februar 2000 havde meddelt banken, at den af principielle årsager ikke ønskede at udlevere denne plan. Konklusionen i indstillingen var:

»Kredit- og Porteføljestyring har i en rapport den 25. august 1999 om MCT-koncernen bl.a. konkluderet, at der er en betydelig kreditrisiko i MCT samt at prisniveau og udsving i priserne på hukommelseschips har en anseelig indflydelse på indtjeningen i MCT.

Set i lyset heraf indstilles det, at vor bank indikerer en positiv interesse i at arbejde videre med sagen med henblik på at deltage i nævnte club deal sammen med Unibank. Forinden endelig stillingtagen må banken have mere detaljerede informationer om selskabets strategier, Business Plan, forudsætningerne for budgetterne, udvalgte risikopunkter (f.eks. dollar-kursen og prisen på DRAM-chips) og »afdækningen« heraf, mv.

Såfremt den kreditmæssige risiko vurderes acceptabel, bør banken søge at få nævnte club deal etableret på identiske vilkår for de to banker. Baseret på de yderligere informationer må det vurderes om vilkårene og prissætningen afspejler kreditrisikoen eller om der bør ske en opstramning.«

Den 25. februar 2000 afholdt banken et møde med MCT's ledelse for at få et bedre beslutningsgrundlag, og den 28. februar 2000 blev det på baggrund heraf og efter gennemgang af risikofaktorerne indstillet, at Danske Bank skulle indgå i den syndikerede kredit under forudsætning af, at den bestående driftskreditramme på 180 mio. kr. blev indfriet.

Det fremgik af bemærkningerne, at en afdeling i banken i en rapport af 25. august 1999 havde konkluderet, at der var en betydelig kreditrisiko i MCT, og at prisniveauet og udsving i priserne på hukommelseschips havde stor betydning for indtjeningen.

Aftalen om den syndikerede kredit blev indgået mellem MCT, Unibank og Danske Bank den 30. marts 2000. Aftalens punkt 15 indeholdt MCT's forpligtelser, der blandt andet omfattede pligt til kvartalsvis at dokumentere nøgletalsopfyldelse over for bankerne samt senest den 1. oktober 2000 at gennemføre en aktieemission på mindst 100 mio. USD og i øvrigt ikke uden bankernes accept optage andre lån. Misligholdelsestilfældene var angivet i aftalens punkt 16, og det var bl.a. manglende opfyldelse af forpligtelserne i aftalens punkt 15.

Bankgælden var i årsregnskabet 1999/2000, der udløb den 30. juni 2000, 530,95 mio. kr., der i det væsentligste bestod af den syndikerede kredit, idet rammen oplystes udnyttet fuldt ud til 68 mio. USD.

Efterfølgende bevilgede Unibank den 18. august 2000 et midlertidigt overtræk på MCT's driftskonto på 20 mio. kr. gældende til den 18. september 2000.

Den 27. september 2000 blev der afholdt møde mellem Danske Bank med deltagelse af områdedirektør Torben Jørgensen fra Aarhus-afdelingen samt underdirektør Per Asbjørn Nielsen og vicepresident Ole Seerup Jensen fra Struktureret Finansiering, Unibank med deltagelse af Jan Lund Sørensen fra Loan Syndication og

2093

Henrik Wøhlk Petersen fra Aarhus-afdelingen, og fra MCT deltog D, Carl Peter Nielsen og Bjarne Krog.

Det fremgår af Danske Banks mødereferat, at mødet var kommet i stand som følge af det offentliggjorte årsregnskab, der viste et

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

markant underskud, og som følge af den manglende Nasdaq-notering, der var et brud på aftalen om det syndikerede lån. Fra Unibanks side blev det oplyst, at banken havde accepteret en waiwer, og at årsregnskabet ikke betød en ændring heri, men at den skæve kapitalstruktur blev opfattet som et problem. Det blev oplyst, at Nasdaq-noteringen ville blive erstattet af en emission på Københavns Fondsbørs i 1. halvår 2001 med et forventet provenu på 300 til 400 mio. kr. Danske Bank spurgte, hvordan MCT på et møde med bankerne den 16. september 2000 havde kunnet oplyse om et forventet overskud i størrelsesordenen 16 mio. kr., og 14 dage senere viste regnskabet et underskud på ca. 58 mio. kr. Dette blev af D forklaret med et efterfølgende krav fra revisorerne om udgiftsførsel af ikke realiserede kurstab på en terminsforretning på 30 mio. kr. og yderligere hensættelser på grund af forventet teknologiskifte.

Hensættelserne og årsregnskabet blev herefter drøftet. Danske Banks repræsentanter gav udtryk for, at banken så med alvor på situationen, og D erkendte, at selskabets kapitalstruktur ikke var tilfredsstillende, og det var nødvendigt med større fokus på likviditeten.

Til brug for Danske Banks stillingtagen til en waiwer blev MCT anmodet om at oplyse perioderesultat for 1. kvartal i regnskabsåret 2000/2001, reviderede drifts-, status- og likviditetsbudgetter for det igangværende regnskabsår og de to følgende baseret på, at der ikke blev gennemført en aktieemission, revisionsprotokollater for året 1999/2000 og specificeret årsregnskab for 1999/2000. D gentog i den forbindelse, at bestyrelsen tidligere havde afvist at udlevere revisionsprotokollerne, men at han ville vende tilbage.

På mødet blev bankerne yderligere anmodet om hver at bevilge et overtræk på 45 mio. kr. Unibank havde allerede i et brev den 25. september 2000 accepteret et overtræk på 45 mio. kr. frem til den 31. oktober 2000 og derefter på 30 mio. kr. frem til den 31. december 2000. Der blev ikke på mødet tilkendegivet nogen stillingtagen fra Danske Bank.

Efter at MCT den 29. september 2000 havde sendt udkast til årsregnskab for 1999/2000, FOB 13/2000 af 28. september 2000 og materiale om forventningerne til indeværende regnskabsår og det følgende til banken, indstillede kreditkomitéen i Danske Bank den 6. oktober 2000, at banken afgav en waiver på den manglende aktieemission under nærmere angivne forudsætninger. Det fremgik af bemærkningerne, at selskabet havde oplyst, at det af principielle årsager ikke ønskede at udlevere revisionsprotokollatet.

Banken krævede bl.a., at MCT forpligtede sig til at gennemføre en aktieemission med et provenu på mindst 300 mio. kr. senest 1. april 2001. Afslutningsvis anføres i konklusionen:

»Som følge af MCT's høje finansielle og driftsmæssige gearing bør der foretages en hensættelse på engagementet. MCT bør følges meget tæt og træk udover den p.t. eksisterende trækningsret bør ikke accepteres. Når der sker en forbedring i selskabets indtjening og en reduktion af selskabets pengebindinger i debitorer og varelagre, kan betingelser for engagementet revurderes.«

Den 3. november 2000 blev der hos MCT afholdt møde med deltagelse af Kjeld Ranum, D, Carl Peter Nielsen og Bjarne Krog fra MCT, Heine Bach og Willy Bay Thomsen fra Unibank og Torben Jørgensen og Per Christensen fra Danske Bank. Mødet var kommet i stand på anmodning fra bankerne med henblik på en status og blev afholdt samme dag, som der havde været afholdt et ekstraordinært bestyrelsesmøde. Kjeld Ranum gjorde opmærksom på, at bestyrelsen havde fået at vide, at regnskabet for første kvartal 2000/2001 ville vise et underskud på 36 mio. kr. og en stram likviditet. Bestyrelsen vurderede, at man var tæt på at skulle sende en meddelelse til fondsbørsen. D redegjorde herefter for problemstillingen, som skyldtes, at USD- og DRAM-priserne begge havde udviklet sig til ugunst for selskabet, og dette havde sammen med store varelagre og debitorer påvirket egenkapitalen. Der blev endvidere redegjort for slowvarelageret. Dette varelager forpligtede MCT sig til at afvikle. Torben Jørgensen gav udtryk for, at der var behov for yderligere trækningsmuligheder på 50 mio. kr., og at den syndikerede kredit delvis burde konverteres til ansvarlig lånekapital.

Refinansieringsprocessen blev meddelt omverdenen den 6. november 2000 i FOB 15/2000.

Den 8. november 2000 indgik MCT og bankerne aftale om kapitalgrundlaget. Aftalen indeholdt blandt andet følgende:

»Denne aftale fastlægger rammer, model og betingelser for sikring af kapitalgrundlaget i MCT og dettes koncerntilknyttede selskaber, gennem tilførsel af ansvarlig lånekapital og efterfølgende salg af MCT helt eller delvist.

Aftalen er baseret på følgende bilag og forudsætninger udarbejdet og tilvejebragt af MCT's rådgivere og Bankerne.

Det er aftalt, at MCT successivt fremsender materiale, der udarbejdes af MCT, uden ugrundet ophold efter det første møde, der afholdes mellem MCT og Bankerne i uge 45, 2000.

□ Erklæring fra MCT's ledelse (direktion og bestyrelse), *bilag 1*.

□ Etablering af midlertidig driftsfacilitet mDKK 35, der genforhandles på grundlag af det forelagte likviditetsbudget af 06.11.2000, dog således, at der opretholdes en acceptabel likviditetsmargin jf. *bilag 2*.

2094

. . .

□ Mandataftale til investment bank indgås. Mandataftale vedlægges som *bilag 4*. Mandatet omfatter muligheder og forudsætninger for helt eller delvist salg af virksomheden.

. . .

□ Aftale om ansvarligt lån om mDKK 150 indgås, jf. *bilag 5*.

. . .

□ Der iværksættes alene absolut nødvendige driftsbetingede investeringer og hvis disse overstiger DKK 1 og ikke fremgår af budgetmaterialet skal disse godkendes af Bankerne.

□ På grundlag af sidste månedsopfølgning afholdes hver måned et opfølgningsmøde mellem virksomheden og Bankerne, hvor status på iværksatte tiltag og planer drøftes

□ Generalforsamling afholdes den 08.11.2000, hvor restruktureringsplan behandles og godkendes, i henhold til denne aftale.«

Ledelseserklæringen, bilag 1 til aftalen, indebar blandt andet, at bankerne skulle orienteres om alle ændringer i forhold vedrørende drift og likviditet, at der ikke måtte ske ændringer i direktion og bestyrelse uden bankernes accept, og at der ikke måtte gennemføres salg af anlægsaktiver uden bankernes accept. Ledelseserklæringen var uden tidsbegrænsning og kunne først ophæves, når bankerne kunne acceptere dette.

Den ansvarlige låneaftale betød, at 150 mio. kr. af det syndikerede lån på 68 mio. USD pr. 8. november 2000 blev konverteret til uopsigelig lånekapital indtil den 10. november 2001, eller indtil D Holding Danmark A/S' aktiepost i MCT var solgt. Renten blev fastsat som 1/3 af en eventuel samlet stigning af markedsværdien for aktierne i MCT, såfremt aktiekursen måtte være steget på baggrund af den beskrevne beregningsmetode til fastlæggelse af start- og slutkurs.

Samtidig med aftalen om kapitalgrundlaget gav D samme dag Danske Bank og Unibank uigenkaldelig fuldmagt til at sælge indeståendet i D Holding Danmark A/S' fondskonto i Carnegie Bank, såfremt det ansvarlige lån ikke var indfriet den 30. juni 2001, eller vilkårene i aftale om kapitalgrundlaget for MCT efter påkrav fra bankerne med 14 dages varsel ikke var opfyldt.

Til brug for behandlingen i Danske Banks bestyrelse den 16. november 2000 havde afdelingen for Struktureret Finansiering den 5. november 2000 lavet en indstilling. Her blev aftalen gennemgået

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

som en overgangsløsning, indtil et salg af MCT helt eller delvis kunne gennemføres. Samme dag blev aftalen behandlet i Unibanks bestyrelse, hvor det blev erkendt, at banken ikke havde fulgt MCT tæt nok, men at udfordringen nu ville være at sikre salg af virksomheden, hvilket indebar, at der ikke umiddelbart skulle ske udskiftninger i ledelsen.

Unibank meddelte den 12. december 2000 på vegne af både Unibank og Danske Bank, at en midlertidig driftskredit på 10 mio. kr. var blevet forlænget til den 18. december 2000.

1.6. Revisionen

Ernst & Young og PricewaterhouseCoopers, der da hed Price Waterhouse/Seier Petersen, var fra bestyrelsesmødet den 13. august 1997, hvor sidstnævnte blev valgt som MCT's anden revisor, selskabets revisorer. Revisionen blev varetaget af revisorerne Arne B. Jepsen og Erling Lauridsen for Ernst & Young og af Michael Nielsson og Harald Birkwald for PricewaterhouseCoopers.

Revisorernes forpligtelser var nærmere præciseret i punkterne 6.5 og 6.6 i vedtægterne for MCT, der var tiltrådt af den daværende revision:

». . .

6.5. Revision:

Revisionen er berettiget og forpligtet til at deltage i det bestyrelsesmøde, i hvilket årsregnskabet er til behandling og skal herunder udtale sig om, hvorvidt årsregnskabet med tilhørende koncernregnskab og årsberetning, efter revisionens opfattelse indeholder de nødvendige oplysninger til bedømmelse af selskabets økonomiske stilling. Bestyrelsesformanden er forpligtet til at drage omsorg for, at revisionen indkaldes og deltager i det omhandlede møde.

Den generalforsamlingsvalgte revisor skal til brug for bestyrelsen føre en revisionsprotokol, hvori det skal anføres, hvilke revisionsarbejder der er udført, og hvilke mangler vedrørende selskabets bogholderi og regnskabsvæsen, der måtte være forefundet.

I revisionsprotokollen skal der af revisor indføres, hvad der har betydning for bestyrelsen at erfare. Såfremt revisionen opdager uregelmæssigheder af væsentlig betydning, skal revisionen foruden at foretage indførelse i revisionsprotokollen give skriftlig underretning til selskabets formand. Revisionen har pligt til at henlede bestyrelsens opmærksomhed på mulige mangler ved selskabets regnskabsvæsen og den interne kontrol.

Protokollen forelægges på ethvert bestyrelsesmøde, og enhver protokoltilførsel underskrives af samtlige bestyrelsesmedlemmer.

Bestyrelsen har pligt til enten alene eller i forening med direktionen at give revisionen adgang til at foretage de undersøgelser denne finder nødvendig og skal sørge for, at revisionen [får] de oplysninger og den bistand, som denne anser for nødvendig for udførelsen af sit hverv. Datterselskabernes bestyrelse og direktion har tiltrædende forpligtelser overfor moderselskabets revision.

6.6. Særlige redegørelser:

Bestyrelsen pålægger særskilt revisor i protokollatet til årsregnskabet at give redegørelse for:

at revisionen ved stikprøver har kontrolleret varelagerets tilstedeværelse og værdiansættelse således, som dette til enhver tid er sædvane i overensstemmelse med god revisorskik, samt hvorvidt revisionen betragter

2095

varelageropgørelsen i sin helhed for betryggende og forsvarligt foretaget,

at de af direktionen foreslåede hensættelser til imødegåelse af tab på udestående fordringer er tilstrækkelig og

at meddele hvorvidt revisionen af datterselskaber har givet anledning til væsentlige bemærkninger.

. . .«

Vedtægterne blev suppleret med en tiltrædelsesprotokol af 28. august 1995 underskrevet for Ernst & Young af revisor Arne B. Jepsen. Denne tiltrædelsesprotokol blev den 25. september 2000 erstattet af et revisorprotokollat, tiltrådt af begge revisionsselskaber og revisorerne Harald Birkwald, Michael Nielsson, Arne B. Jepsen og Erling Lauridsen.

Ernst & Young gjorde i et brev af 8. september 1998 til D opmærksom på, at en række posteringer vedrørende varelagerets værdi ikke var i overensstemmelse med bogføringsloven.

På bestyrelsesmødet den 6. oktober 1998, hvor årsregnskabet 1997/1998 blev behandlet på baggrund af revisionsprotokollatet fra samme dag, deltog revisorerne Arne B. Jepsen fra Ernst & Young og Niels Møller fra PricewaterhouseCoopers.

Ved gennemgangen og godkendelsen af årsregnskabet for 1998/1999 og den tilhørende revisionsprotokol deltog revisorerne Harald Birkwald og Michael Nielsson fra PricewaterhouseCoopers og Arne B. Jepsen fra Ernst & Young. De samme revisorer deltog i bestyrelsesmødet den 26. september 2000 i forbindelse med gennemgangen og godkendelsen af årsregnskabet for 1999/2000.

Revisorerne Harald Birkwald og Michael Nielsson fra PricewaterhouseCoopers og Arne B. Jepsen fra Ernst & Young deltog i bestyrelsesmødet den 20. marts 2000, hvor status på MCT's introduktion på Nasdaq-børsen blev drøftet. Drøftelserne skete blandt andet på baggrund af revisionsprotokollatet fra samme dag.

PricewaterhouseCoopers har til brug for retssagen udfærdiget en beskrivelse af de udførte revisionstests i regnskabsårene 1998/1999 og 1999/2000 vedrørende varelageret.

Vedrørende året 1998/1999 anføres om de gennemførte revisionstests:

». . .

Beskrivelse af udførte revisionstests 1998/1999

I stævning af 27. juni 2002 er revisorerne opfordret til at fremlægge dokumentation for gennemførelse og resultatet af den stikprøvekontrol, der nævnes i revisionsprotokollatet af 5. oktober 1999.

I nærværende notat af 8. oktober 2002 er en beskrivelse af de udførte tests for råvarer.

Baggrund

Med henblik på at skitsere baggrunden for revisorernes tilgangsvinkel til de af revisorerne udførte tests skal følgende karakteristika vedrørende selskabets RAM-chips indledningsvist fremhæves.

Selskabet lagerførte et bredt sortiment af RAM-chips. Selskabet var således dels lagerførende i RAM-chips i forskellig ydeevne (64 mbit, 128 mbit mv.), dels lagerførende i flere varianter af eksempelvis 64 mbit chips, som alene adskilte sig fra hinanden ved:

• mindre tekniske forhold/specifikationer, og

• ved at være leveret fra forskellige leverandører (eksempelvis Samsung, IBM mv.)

Uanset de tekniske forskelle, henholdsvis uanset af chipsene var leveret af forskellige leverandører, anskuede selskabet ved nettorealisationsprisvurderinger alle chips med samme ydeevne under ét - det vil f.eks. sige alle 64 mbit chips under ét. Anskuelsen skyldtes dels, at de tekniske forskelle mellem chips med samme ydeevne var beskedne, dels at registrering på forskellige varenumre alt efter leverandør alene skyldtes, at oprindelsen af chipsen i det færdige hukommelsesmodul var af betydning for visse kunder.

Ved nettorealisationsprisvurderinger anskuede selskabet endvidere chips med forskellig ydeevne under ét - det vil f.eks. sige 64 mbit chips og 128 mbit chips under ét. Anskuelsen skyldtes, at uanset forskelle i ydeevne substituerer alle typer af chips i vidt omfang hinanden, således at f.eks. to 64 mbit chips substituerer én 128 mbit chip.

Ovennævnte karakteristika medfører i konsekvens heraf, at resultatet af stikprøvevise tests ligeledes skal betragtes samlet, uanset

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

om en stikprøve omfatter forskellige varianter af 64 mbit chips, og uanset om en stikprøve omfatter både 64 mbit chips og 128 mbit chips.«

Til beskrivelsen er knyttet en række skemaer angående beregningerne.

». . .

	Note	1997/98 1.000 DKK	1996/97 1.000 DKK
Nettoomsætning	1	447.270	267.836
Vareforbrug		376.087	214.154
Bruttofortjeneste		*71.183*	*53.682*
. . .			
Finansielle indtægter	4	3.542	230
Finansielle udgifter	4	5.864	9.223
Resultat før skat		*8.327*	*6.377*
. . .			
ÅRETS NETTORESULTAT		*5.217*	*3.663*

. . .«

2096

I note 1 til resultatopgørelsen blev nettoomsætningen specificeret på geografiske markeder og på produktionskategori. Det fremgår heraf, at kontraktproduktionen udgjorde 118.438 mio. kr. af omsætningen.

Balancen indeholdt følgende oplysninger:

». . .

AKTIVER

	Note	30/6 1998 1.000 DKK	30/6 1997 1.000 DKK
. . .			
OMSÆTNINGSAKTIVER:			
Fremstillede færdigvarer og handelsvarer		22.535	18.767
Råvarer og hjælpematerialer		88.394	85.142
Varebeholdninger i alt		*110.929*	*103.909*
Tilgodehavender fra salg		83.304	24.859
. . .			
Tilgodehavender i alt		*88.829*	*36.100*
. . .			
AKTIVER I ALT		*247.758*	*156.750*
. . .			
PASSIVER			
. . .			
Egenkapital i alt		*155.213*	*17.943*
. . .			
Langfristet gæld med forfald inden 30/6-99	10	10.325	2.825
Bankgæld		7.493	39.385
. . .			
Kortfristet gæld i alt		*76.249*	*113.147*
Gæld i alt		90.619	135.396

2. Selskabets regnskaber

MCT's officielle økonomiske nøgletal fremgår af de reviderede årsregnskaber og i de offentliggjorte perioderegnskaber.

Hovedtallene i resultatopgørelsen for MCT i årsregnskabet 1997/1998 er følgende:

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

	PASSIVER I ALT	*247.758*	*156.750*

. . .«

Årsregnskabet for 1998/1999 viste en positiv udvikling for MCT. De centrale poster i resultatopgørelsen viste følgende:

». . .

Note	Beløb i 1.000 DKK	1998/99	1997/98
1	Nettoomsætning	623.117	447.270
	Vareforbrug	504.069	376.087
	Bruttofortjeneste	*119.048*	*71.183*
. . .			
5	Finansielle indtægter	6.018	3.542
5	Finansielle udgifter	15.011	5.864
	Resultat før skat	*25.173*	*8.327*
. . .			
	Årets resultat	*16.583*	*5.217*

. . .«

Det fremgår af note 1 til resultatopgørelsen, at af den samlede omsætning på 623,117 mio. kr. udgjorde kontraktproduktionen 183,6 mio. kr.

Balancen viste følgende om MCT's aktiver og passiver:

». . .

Note	Beløb i 1.000 DKK	1998/99	1997/98
. . .			
	Omsætningsaktiver		
	Råvarer og hjælpematerialer	261.590	88.394
	Fremstillede færdigvarer og handelsvarer	60.673	22.535
	Varebeholdninger i alt	*322.263*	*110.929*
	Tilgodehavender fra salg	146.018	83.304
. . .			
	Tilgodehavender i alt	*148.927*	*88.829*
. . .			
	Aktiver i alt	*501.763*	*247.758*
. . .			
	Egenkapital i alt	*170.572*	*155.213*
. . .			
	Andel af langfristet gæld med forfald inden 1 år	4.974	10.325
	Bankgæld	192.529	7.493
. . .			
	Kortfristet gæld i alt	*322.520*	*76.249*
	Gæld i alt	326.958	90.619
	Passiver i alt	*501.763*	*247.758*

. . .«

Regnskabet for 1999/2000 udviste et underskud bl.a. på grund af hensættelser til tab på debitorer, primært ITP. Resultatopgørelsens hovedpunkter så således ud:

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

». . .

Note	Beløb i 1.000 DKK	1999/00	1998/99
1	Nettoomsætning	1.266.906	623.117
	Vareforbrug	1.059.524	504.069
	Bruttofortjeneste	*207.382*	*119.048*
. . .			
3	Hensættelse til tab på debitor og varelager	57.613	-
. . .			
5	Finansielle indtægter	5.724	6.018
5	Finansielle udgifter	37.041	15.011
	Resultat før ekstraordinære poster og skat	*(26.285)*	*25.173*
. . .			
	ÅRETS RESULTAT INKL. MINORITETSINTERESSER	*(58.032)*	*16.583*

. . .«

Nettoomsætningen er i note 1 til resultatopgørelsen fordelt på de enkelte produktionsområder. Af den samlede omsætning udgjorde kontraktproduktion af hukommelsesprodukter 155,878 mio. kr., kontraktproduktion af andre produkter 90,394 mio. kr. og produktion i eget navn 1,021 mio. kr.

Hensættelserne er i note 3 fordelt med 27,613 mio. kr. til tab på debitor og 30 mio. kr. til tab på varelager.

2097

Balancen havde følgende hovedpunkter:

». . .

Note	Beløb i 1.000 DKK	30/6 2000	30/6 1999
. . .			
	Omsætningsaktiver		
	Råvarer og hjælpematerialer	341.342	261.590
	Fremstillede færdigvarer og handelsvarer	148.160	60.673
	Varebeholdninger i alt	*489.502*	*322.263*
	Tilgodehavender fra salg	319.284	146.018
. . .			
13	Udskudt skatteaktiv	27.112	-
10	Periodeafgrænsningsposter	15.032	-
	Tilgodehavender i alt	*365.806*	*148.927*
. . .			
	Aktiver i alt	*1.001.745*	*501.763*
. . .			
	Egenkapital i alt	*112.272*	*170.572*
. . .			
	Andel af langfristet gæld med forfald inden 1 år	3.812	4.974
15	Bankgæld	530.950	192.529
. . .			
	Kortfristet gæld i alt	*882.057*	*322.520*
	Gæld i alt	888.976	326.958
	Passiver i alt	*1.001.745*	*501.763*

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

. . .«

Af periodeafgrænsningsposten udgør forudbetalte børsemissionsomkostninger i forbindelse med Nasdaq-noteringen 10,682 mio. kr.

Den 20. februar 2001 blev den ureviderede rapport for MCT under betalingsstandsning for perioden 1. juli 2000 til 31. januar 2001 offentliggjort i FOB 6/2001.

»*RESULTATOPGØRELSE*

Beløb i DKK tusinde	1/7-2000 30/9-2000	1/10-2000 31/1-2001	1/7-2000 31/1-2001
Nettoomsætning	418.491	296.515	715.006
Vareforbrug	542.859	518.709	1.061.568
Bruttofortjeneste	(124.368)	(222.194)	(346.562)
. . .			
Renteudgifter, netto	(11.720)	(16.690)	(28.410)
Valutakursgevinster og -tab, netto	(45.282)	12.788	(32.494)
Resultat før skat og ekstraordinære poster	(227.944)	(337.552)	(565.496)
Ekstraordinære poster	(1.139)	(29.025)	(30.164)
. . .			
Koncernresultat	(167.119)	(456.517)	(623.636)«

Resultatopgørelsen var opdelt i 3 perioder: 1. juli til 30. september 2000, 1. oktober 2000 til 31. januar 2001 og 1. juli 2000 til 31. januar 2001. Hovedposterne i resultatopgørelsen var følgende:

Balancen for samme periode er opgjort på to tidspunkter, den 30. september 2000 og den 31. januar 2001. Balancen viste følgende:

»*BALANCE*

Beløb i DKK tusinde	30.09.2000	31.01.2001
. . .		
Varebeholdninger	425.226	115.890
Tilgodehavender	217.109	99.871
Udskudt skatteaktiv	89.288	0
. . .		
Omsætningsaktiver i alt	750.326	234.340
AKTIVER I ALT	*840.214*	*293.763*
Egenkapital i alt	(53.821)	(511.031)
. . .		
Ansvarlig lånekapital	0	150.000
. . .		
Kortfristet gæld	887.082	654.100
Gæld i alt	893.376	654.100
PASSIVER I ALT	*840.214*	*293.763*«

Det ureviderede regnskab blev offentliggjort, umiddelbart efter at betalingsstandsningen var anmeldt til Skifteretten i Århus den 29. januar 2001.

3. Angående enkelte kritikpunkter

3.1. Fiktive lagertilførsler

I forbindelse med KPMG's gennemgang af MCT's økonomiske forhold i forbindelse med efterforskningen af straffesagen mod D blev der konstateret bogført lagertilgange i regnskabsårene 1997/1998 og 1998/1999, som der ikke var underliggende dokumentation for.

I Østre Landsrets præmisser angående fiktive lagertilførsler er anført følgende:

». . .

Ifølge revisionsrapporten har de udokumenterede lagertilgange i de to regnskabsår udgjort henholdsvis ca. 23 mio. kr. og ca. 19. mio. kr. Disse lagertilgange kan henføres til 103 bilag, der alle ifølge edb-systemet er indtastet af bruger-id 2, og det lægges derfor

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

efter det ovenfor anførte til grund, at disse indtastninger er foretaget af D.

Af de grunde, der er anført af byretten, tiltræder landsretten, at det kan lægges til grund, at bilagene vedrørende de udokumenterede lagertilgange ikke har eksisteret.

At en administrerede direktør foretager bogføring i det ovenfor anførte omfang i en virksomhed af den omhandlede størrelse, må antages at være særdeles usædvanligt, og der er ikke oplyst om omstændigheder, der sagligt kan begrunde, at D skulle have foretaget bogføring af netop disse lagertilgange. Hertil kommer, at det er vedrørende de posteringer, der er foretaget af D, at der ikke har eksisteret bilag. Der er endvidere ikke fremkommet nogen forklaring på, hvordan der kunne

2098

forekomme udokumenterede lagertilgange på op imod 10 % af de to års samlede vareforbrug, når bortses fra kontraktproduktionen. De tiltaltes forklaring om, at lagertilgangene må antages at vedrøre chips, der er fundet ved lageroptællinger, må tilsidesættes som usandsynlig. Antallet af posteringer stemmer ikke med antallet af lageroptællinger, som ifølge Jan Johansens vidneforklaring i byretten skete kvartalsvis. Morten Højen Larsen har endvidere i byretten forklaret, at varerne blev tjekket ved modtagelsen, og at der kun sjældent var differencer.

Landsretten finder det på denne baggrund ubetænkeligt at lægge til grund, at de chips, som de posterede lagertilgange angiveligt skulle vedrøre, aldrig har eksisteret, og at posteringerne derfor er fiktive.

Hovedparten af de chips, der er tilgået lageret ved de af D posterede lagertilgange, udgør enten en andel af de ombytningsvarer, som angiveligt skulle være returneret til leverandørerne, uden at der foreligger dokumentation herfor, jf. revisionsrapportens afsnit 11, eller indgår i udokumenterede købs- og salgstransaktioner, jf. revisionsrapportens afsnit 10, eller fandtes ikke ved lageroptællingerne den 8. januar 2000. Dette understøtter antagelsen af, at de pågældende chips aldrig har eksisteret.

Af de ovenfor anførte grunde, finder landsretten herefter at kunne lægge til grund, at samtlige de udokumenterede lagertilgange i de to regnskabsår til en samlet værdi af ca. 42 mio. kr. har været fiktive, herunder også de chips til en værdi af ca. 3 mio. kr., hvis efterfølgende bogførte »anvendelse« KPMG ikke har undersøgt.

Landsretten finder det derfor bevist, at de pågældende bogførte lagertilgange i de to regnskabsår er fiktive med de opgjorte beløb på samlet ca. 42 mio. kr.

Landsretten lægger endvidere til grund, at disse fiktive lagertilgange havde den indflydelse på virksomhedens regnskab, der fremgår af revisionsrapporten, herunder således at bruttoresultatet, de bogførte varebeholdninger og egenkapitalen blev forøget tilsvarende.

. . .«

3.2. Værdiansættelse af varelageret

MCT's væsentligste aktiv var varelageret. Værdien af varelageret, både råvare- og færdigvarelageret, havde derfor en betydelig indvirkning på selskabets økonomi.

Principperne for værdiansættelsen af varelagrene blev i årsregnskabet for 1997/1998 beskrevet således:

». . .

Varebeholdninger

Anskaffelsespris for råvarer, hjælpematerialer og indkøbte handelsvarer er leverandørens fakturapris.

Kostpris for fremstillede færdigvarer samt varer under fremstilling omfatter anskaffelsespris for materialer og direkte løn med tillæg af indirekte produktionsomkostninger.

Varebeholdninger optages til gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris og nedskrives til nettorealisationsværdi, hvis denne er lavere.

. . .«

Principperne blev gentaget i de efterfølgende årsregnskaber for 1998/1999 og 1999/2000, i sidstnævnte med en tilføjelse om, at der foretoges hensættelse til imødegåelse af tab for forventet ukurans.

Det fremgår af KPMG's rapport, som omtales senere under punkt 8.1., at der fandt opskrivninger sted, som påvirkede regnskaberne.

Østre landsret har i præmisserne i straffesagen mod D skrevet følgende om opskrivningerne:

». . .

Det fremgår af revisionsrapporten, at der i regnskabsårene 1998/99 og 1999/00 blev foretaget opskrivninger af varebeholdningerne på henholdsvis ca. 67 mio. kr. og ca. 233 mio. kr., hvilke opskrivninger blev indtægtsført i koncernens resultatopgørelse ved reduktion af årets vareforbrug. Disse opskrivninger, hvorved værdien af koncernens varebeholdninger blev forøget med henholdsvis ca. 26,5 % og 77,2 %, medførte, at egenkapitalen for de pågældende regnskabsår blev forøget med henholdsvis ca. 67 mio. kr. og ca. 146 mio. kr. eller samlet ca. 213 mio. kr.

Opskrivningen i regnskabsåret 1998/99 blev foretaget af brugerid 38, O, ved en enkelt indtastning den 24. august 1999 med transaktionsdato den 3. juli 1999. Finansbogholderiets udvisende pr. denne dato blev lagt til grund for regnskabsaflæggelsen pr. 30. juni 1999. Værdireguleringen i varelagersystemet blev foretaget ved en generel opskrivning på 38,92 % af stort set samtlige varenumre.

. . .

Revisorerne fra KPMG har i landsretten forklaret blandt andet, at der i forbindelse med deres arbejde med Concorde-systemet ikke var problemer med at følge såvel revisionssporet som transaktions- og kontrolsporet. De har ifølge forklaringen for byretten undersøgt efterberegningsfunktionen og fundet, at den fungerer, som den skal, således at den værdi, der fremstår efter efterberegningen, er den gennemsnitlige kostpris.

Landsretten lægger herefter til grund, at Concorde-systemets beregning af den gennemsnitlige anskaffelsespris var korrekt. Selvom de tiltalte måtte have haft den opfattelse, at dette ikke var tilfældet, var det dog uberettiget efter årsregnskabsloven, at man opskrev værdien af varelagrene til en værdi, der i hvert fald efter D's opfattelse, udgjorde verdensmarkedsprisen, jf. ovenfor, ligesom det var uberettiget, at sådanne opskrivninger skete over resultatopgørelsen og ikke over egenkapitalen. Hertil kommer, at regnskaberne ikke indeholdt de krævede oplysninger om de foretagne opskrivninger, hvorfor regnskaberne herved blev misvisende.

2099

Landsretten lægger endvidere til grund, at disse uberettigede opskrivninger af varelagret havde den indflydelse på virksomhedens regnskab, der fremgår af revisionsrapporten, herunder således at bruttoresultatet, de bogførte varebeholdninger og egenkapitalen blev forøget tilsvarende.

De generalforsamlingsvalgte revisorer har i det væsentlige samstemmende forklaret, at de ikke havde fået oplyst, at de konstaterede opskrivninger var sket til verdensmarkedsprisen. Tilsvarende har medlemmerne af virksomhedens bestyrelse nægtet kendskab til, at det var verdensmarkedspriserne, der lå til grundlag for de foretagne opskrivninger af varelagrene.

Landsretten tilsidesætter derfor D's forklaring om, at opskrivningen af varelagrene til verdensmarkedsprisen var drøftet med eller aftalt med henholdsvis de generalforsamlingsvalgte revisorer eller bestyrelsen, ligesom der ikke er grundlag for at fastslå, at revisionen har

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

godkendt dette ved det ovenfor nævnte revisionsprotokollat, hvorved man alene stikprøvevis sikrede sig sig, at den ansatte værdi ikke oversteg genanskaffelsesprisen.

. . .«

Revisionen var i forbindelse med revisionen af årsregnskabet for regnskabsåret 1997/1998 opmærksom på problematikken vedrørende varelagerreguleringer. Det fremgår således af et brev af 8. september 1998 til D fra Arne B. Jepsen og Erling Lauridsen, Ernst & Young, at der ved en yderligere gennemgang af varenumre var konstateret posteringer i juni 1998 med dato den 1. juli og 31. december 1997, og at disse havde karakter af prisjusteringer. Fremgangsmåden blev accepteret, men det blev samtidig pointeret, at det var i strid med bogføringslovens regler og betød, at gennemsnitsmetoden ikke blev anvendt konsekvent, hvilket man fra revisionen i den efterfølgende tid ville have fokus på. Fremgangsmåden blev betegnet som uacceptabel.

I forbindelse med revisionen af årsregnskabet for regnskabsåret 1998/1999 var der drøftelser mellem revisionen og MCT angående varelageropgørelsen. Fra et notat af 29. april 1999 fra PricewaterhouseCoopers vedrørende et møde den 27. april 1999 mellem Michael Nielsson og Lars Thygesen fra PricewaterhouseCoopers og O fra MCT, refereret i Revisornævnets kendelse af 6. maj 2009, fremgår, at revisionen var opmærksom på varelagerets regnskabsmæssige betydning, idet det udgjorde 111 mio. kr. af en balancesum på 258 mio. kr. O redegjorde på mødet for, at der ved ukurans blev nedskrevet med 50 %, hvis der ikke i 6 måneder havde været omsætning på et varenummer, da chippen kunne genbruges, og med 100 % efter 12 måneder. Dette stemte ikke overens med revisionens oplysninger om, at der blev nedskrevet med 50 %, såfremt der ikke i 12 måneder havde været omsætning på et varenummer.

Det fremgår af et notat af 17. maj 1999 fra Arne B. Jepsen og Erling Lauridsen fra Ernst & Young, kaldet »Audit strategies memorandum«, refereret i Revisornævnets kendelse, at der skulle udvises særlig opmærksomhed i forhold til varelageropgørelsen:

»Da koncernen siden introduktionen på Fondsbørsen har haft problemer med at opfylde egne budgetter, og senest i forbindelse med offentliggørelsen af halvårsresultatet har nedjusteret forventningerne til årets resultat, skal vi i vor revision være ekstra opmærksom på de områder, hvor virksomheden måske har problemer med at leve op til halvårsmeddelelsens forventninger, idet virksomheden her kan blive fristet til at foretage visse reguleringer for at tækkes investorerne.

. . .

Varebeholdningen udgør det kritiske område i virksomheden. Pr. 30. juni 1999 forventes de samlede lagerbeholdninger af både råvarer og færdigvarer at udgøre i størrelsesordnen 100-200 mill. kr.

. . .

Baseret på vor gennemgang er der ikke sket nogen væsentlige ændringer i det overordnede kontrolmiljø og vi anser det stadig for betryggende. Med ansættelsen af O (regnskabschef) samt Bjarne Krogh (finansiel kontroller) er funktionsadskillelsen i økonomifunktionen meget god. Problemet er stadig at D D er den eneste, der rigtigt er inde i lageret, og han har mulighed for at gå ind og justere lagerværdien, hvilket er en svaghed i systemet, idet disse justeringer ikke bliver dokumenteret godt nok.«

Efterfølgende skrev Arne B. Jepsen og Erling Lauridsen fra Ernst & Young til D, med kopi til O, den 30. juni 1999, at man afventede den afsluttende lagerkørsel med henblik på dokumentation for, at gennemsnitsprisen anvendtes korrekt og godkendelse af lagerværdien af det lager, der skulle overdrages til det amerikanske datterselskab.

PricewaterhouseCoopers redegjorde i et notat af 27. september 1999 for gennemgangen af Ernst & Youngs arbejdspapirer. I notatet, der er refereret i Revisornævnets kendelse, omtales genberegningen af varelagerværdien. Det fremgår blandt andet:

». . .

E&Y har ikke kunnet konstatere, om varelageret er værdiansat til gennemsnitlig anskaffelsespris, idet der er foretaget en såkaldt »genberegning« i varelagersystemet, som har medført en forøgelse af varelagerets værdi med ca. 50 mio kr. og en tilsvarende reduktion af vareforbruget. Der er ikke sikkerhed for, hvilke sammenhænge der gør sig gældende i denne genberegning, hvilket er omtalt i revisionsprotokollen.

. . .«

Ernst & Young havde den 6. oktober 1999 udfærdiget et notat om varelageret, som følge af at visse

2100

varegrupper forekom overvurderede. Notatet omtales i Revisornævnets kendelse, og i notatet omtales genberegningen blandt andet således:

»Virksomhedens argumentation for genberegningsværdien, er at der mellem mange varer er et samspil via styklisterne, hvorfor det ikke giver et rigtigt billede at analysere varenumre enkeltvis.

Vi har forgæves forsøgt at gennemskue matematikken i genberegningen og vi er derfor af den opfattelse, at det er nødvendigt at konsultere en concorde programmør. Virksomheden har ikke villet imødegå os på dette punkt.«

I regnskabserklæringer af 5. oktober 1999 vedrørende henholdsvis MCT og MCM underskrevet af D og Jan Johansen, erklærede de, at selskabernes varebeholdninger, som de fremgik af årsregnskaberne, som minimum kunne realiseres til bogført værdi.

I revisionsprotokollen af 5. oktober 1999 konstaterede revisorerne, at den løbende registrering af varebeholdningerne og disses værdi skete i henhold til regnskabsprincipperne. Genberegningen, der var blevet foretaget ved regnskabsårets udløb, og som i regnskabsåret 1998/1999 medførte en opskrivning af varelageret med 50 mio. kr., var blevet forsøgt efterprøvet. Konklusionen var, at det ikke teknisk set var muligt at gennemskue processen og dermed nå en begrundet konklusion i forhold til en korrekt opgørelse af varelagerværdien.

Denne usikkerhed havde været drøftet med D, der som følge af forestående udskiftning af Concorde XAL som lagerstyringssystem ikke ønskede at anvende ressourcer på, at den foretagne genberegning kunne dokumenteres.

På baggrund af D's oplysning om stigende priser, bekræftelsen heraf efter regnskabsårets udløb og stikprøvevise analyser, som gennemgået ovenfor, konkluderede revisionen, at MCT's værdiansættelse af varebeholdningerne var forsvarlig. Det blev dog henstillet, at et nyt lagerstyringssystem skulle have en fuldstændig og tilgængelig dokumentation for beregningen af varelagerværdien. Såfremt udskiftningen ikke blev gennemført efter planen, burde tilsvarende dokumentation skaffes vedrørende Concorde XAL.

Ved gennemgangen af revisionsprotokollatet på bestyrelsesmødet den 5. oktober 1999 blev det af Harald Birkwald oplyst, at der kunne gives en blank revisionspåtegning. Han gjorde dog opmærksom på de bogholderimæssige problemer ved opgørelsen af værdien af råvarelageret i MCM, idet genberegningerne ikke kunne verificeres. Til det oplyste D, at Oracle ville blive indført som afløser for Concorde XAL med virkning fra 1. juli 2000. Arne B. Jepsen oplyste, at den fysiske gennemgang af varelagrene ikke havde givet anledning til bemærkninger.

D var bekendt med opskrivningerne, hvilket fremgår af mailkorrespondance mellem ham og O omkring de tidspunkter, hvor der blev foretaget opskrivninger af varelagrene, og som er refereret i

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

KPMG's revisionsrapport. Blandt andet er der refereret en korrespondance fra slutningen af februar 2000, hvor Henning Bech opsagde sin stilling. Efter at O i en mail den 27. februar 2000 forklarede D, hvorledes han havde og ville håndtere opskrivningen, svarede D dagen efter, at opskrivningen hastede af hensyn til revisorerne, der ville begynde at rykke, og at han ville foretrække opskrivningen fordelt på andre varegrupper end 21. Der blev den 27. februar 2000 bogført opskrivninger ad to gange til et samlet beløb på 33,594 mio. kr.

Revisionen havde også i forbindelse med revisionen af årsregnskabet 1999/2000 problemer med opgørelsen af varelagerværdien, idet Concorde XAL ikke var blevet udskiftet trods tilkendegivelsen herom på mødet den 5. oktober 1999.

I et planlægningsnotat af 22. juni 2000 fra den udførende revision, PricewaterhouseCoopers, refereret i Revisornævnets kendelse, omtaltes indsatsen for en korrekt opgørelse af varelagerværdien som mindre tilfredsstillende. Det anførtes blandt andet:

». . .

MCT synes i visse situationer at søge at løse og dokumentere kontrolmæssige og regnskabsmæssige problemstillinger med en omhu og indsats som burde forbedres, ikke mindst når henses til at selskabet er børsnoteret og ønsker listning på Nasdaq.

Endvidere har selskabet ikke i alle tilfælde demonstreret en fornøden forståelse for, at det er selskabet, som har bevisbyrden for årsregnskabets udsagn.

Det er derfor vigtigt, at revisor forholder sig konstruktivt og kritisk til den fremlagte dokumentation.

Uanset at bestyrelsen består af erfarne erhvervsfolk, er D i kraft af sin hovedaktionærstatus i stand til at udøve en bestemmende indflydelse på selskabets forhold. Der er derfor risiko for, at bestyrelsen ikke udgør et aktivt kontrolorgan overfor direktionen.

Sammenfattende er det vor opfattelse, at selskabets kontrolmiljø må karakteriseres med en risikoprofil som middel til høj.«

I samme notat konstateredes, at der blev foretaget en genberegning, hvis baggrund og evne til at generere korrekte værdier ikke i tilstrækkelig grad var dokumenteret.

Concorde blev omtalt i et bilag til notatet. Baggrunden for genberegningsfunktionaliteten blev mundtligt forklaret for revisionen, men det konstateredes, at der manglede et ordentligt kontrolspor. I forbindelse med revisionen anføres det, at der blev planlagt en test af genberegningsfunktionen for på den måde at få en

2101

begrundet opfattelse af genberegningsfunktionens pålidelighed.

PricewaterhouseCoopers slog i et efterfølgende notat af 23. august 2000, refereret i Revisornævnets kendelse, fast, at MCT ikke var i stand til at dokumentere genberegningsfunktionens rigtighed, og dermed hvorvidt varelageret var korrekt opgjort som gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris. Ernst & Young konkluderede dog ved den efterfølgende gennemgang af PricewaterhouseCoopers materiale, at den foreliggende usikkerhed ikke oversteg væsentlighedsniveauet.

I regnskabserklæringen vedrørende MCT, dateret den 25. september 2000 og underskrevet af D og Carl Peter Nielsen, erklærede de blandt andet, at selskabets varebeholdninger, som de fremgik af årsregnskabet, som minimum kunne realiseres til bogført værdi.

Revisionen henviste i revisionsprotokollatet af 25. september 2000 vedrørende årsregnskabet til revisionsprotokollatet fra den 5. oktober 1999 vedrørende genberegningsfunktionaliteten i Concorde XAL, og at de der anførte problemstillinger med kontrolspor fortsat eksisterede, da lagerstyringssystemet ikke var udskiftet. Den manglende indførelse af Oracle blev taget til efterretning, men det blev samtidig pointeret, at systemet skulle indføres hurtigst muligt og senest ved udløbet af regnskabsåret 2000/2001, således af revisionen kunne blive i stand til at gennemføre den nødvendige kontrol af genberegningens funktionalitet.

Revisionens bemærkninger blev gentaget på bestyrelsesmødet den 26. september 2000 i forbindelse med Harald Birkwalds gennemgang af revisionsprotokollatet, idet bestyrelsen, efter revisionens opfattelse, skulle tillægge implementeringen af Oracle stor bevågenhed, og, som anført i revisionsprotokollatet, afsætte de nødvendige ressourcer hertil. Bestyrelsen udtrykte i den forbindelse sin tillid til ledelsens overholdelse af den lagte tidsplan, således at løftet om sporbarhed af genberegningerne kunne indfris. Revisionen kunne dog give årsregnskabet en blank revisionspåtegning.

I forbindelse med det gennemførte review af regnskabet for 1. kvartal 2000/2001 blev det i revisionsprotokollatet af 23. november 2000 anført, at der ville blive taget forbehold for, hvorvidt den foretagne nedskrivning af værdien af færdigvarelageret var tilstrækkelig, og hvorvidt sammenligningstallene fra året før gav et retvisende billede.

3.3. Defekte returvarer til IBM, Samsung og Fujitsu

3.4. Øvrige defekte returvarer

Vedrørende disse punkter henvises til Revisornævnets kendelse, der er refereret under punkt 9.

3.5. Samhandel med Samsung m.v.

I FOB 5/1998 havde MCT oplyst, at der var indgået en samarbejdsaftale med Samsung Semiconductor Europe GmbH (Samsung) om levering af DRAM-moduler med start i 3. kvartal 1998. I meddelelsen oplystes den forventede omsætning ifølge aftalen, der løb over 24 måneder, at være mindst 120 mio. USD i regnskabsåret 1998/1999, svarende til 835 mio. kr.

Det fremgår af kontrakten af 7. og 8. oktober 1998, at der var tale om en produktionsaftale mellem parterne gældende fra den 1. oktober 1998, at Samsung skulle levere DRAM til produktionen, at MCT skulle levere de resterende komponenter til hukommelsesmodulerne, og at ejendomsretten til det leverede skulle forblive hos Samsung. MCT var efter aftalen forpligtet til at holde det af Samsung leverede materiale forsikret.

Kontraktproduktionen blev i årsregnskabet 1998/1999 indregnet med et beløb på 183,6 mio. kr. og samtidig udpeget som et udviklingsområde for virksomheden. Omsætningen fra kontraktproduktionen vedrørte alene Samsung.

Af en kunde/varestatistik udskrevet den 17. august 1999 fremgår, at der til Samsung alene var faktureret en omsætning på 2.295.724,63 kr. Der var derfor en forskel på 181,304 mio. kr. i forhold til den omsætning, der fremgik af årsregnskabet.

Revisionen var i juni 1999 opmærksom på den regnskabsmæssige behandling af kontraktomsætningen. I et notat af 30. juni 1999 fra revisor Lars Thygesen fra PricewaterhouseCoopers fremgår, at fremgangsmåden efter hans opfattelse ikke uden særlig omtale i regnskabet var retvisende for de faktiske forhold, såfremt det forholdt sig sådan, at ejendomsretten til råvarerne forblev hos Samsung. Hans indstilling var derfor, at det skulle drøftes med MCT. Af en opfølgningspåtegning af 29. september 1999 fremgik, at fremgangsmåden kunne accepteres.

Vedhæftet notatet var en omregning af kontraktomsætningen, således at den svarede til den værdi, der fremgår af årsregnskabet for 1998/1999.

På den baggrund blev problemstillingen taget op under et regnskabsmøde den 29. september 1999, hvor D og revisorerne Arne B. Jepsen, Erling Lauridsen, Harald Birkwald og Michael Nielsson deltog. D redegjorde for den anvendte metode ved opgørelsen af kontraktomsætningen i årsregnskabet. Efter at have forevist eksempler på formelle købs- og salgsordrer samt formelle ordrebekræftelser for Michael Nielsson blev et afsnit i revisionsprotokollen slettet. Afsnittet indeholdt en anbefaling af, at den anvendte praksis skulle

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

omtales i årsregnskabet, idet alene administrative hensyn begrundede, at der alene skete faktisk fakturering af dækningsbidraget.

Den regnskabsmæssige behandling af kontraktomsætningen blev omtalt i revisionsprotokollat af 29. september 1999 vedrørende udkast til årsregnskab for 1998/1999. Det blev anført, at fremgangsmåden kunne accepteres under henvisning til princippet om indhold frem for formalia, men samtidig blev en omtale af denne praksis i regnskabet anbefalet.

2102

Der blev også for det efterfølgende år 1999/2000 indgået en tilsvarende aftale mellem MCT og Samsung gældende fra den 1. februar 2000.

I årsregnskabet for 1999/2000 blev kontraktomsætningen vedrørende memoryprodukter angivet til 155,878 mio. kr. med Samsung.

I ledelsens årsberetning blev det konstateret, at kontraktomsætningen som det eneste forretningsområde viste en faldende omsætning fra 184 mio. kr. i 1998/1999 til 156 mio. kr.

Af en kunde/varestatistik udskrevet den 24. august 2000, fremgik, at der til Samsung alene var faktureret en omsætning på 1.948.470,42 kr. Forskellen på 153,930 mio. kr. mellem den bogførte omsætning og den omsætning, der fremgik af årsregnskabet, betød, at årsregnskabets nettoomsætning var 153,930 mio. kr. højere, end den burde have været, ligesom vareforbruget var tilsvarende højere.

Regnskabsmæssigt blev kontraktproduktionen behandlet på samme måde som ved aflæggelsen af årsregnskabet for 1998/1999.

I et revisionsnotat af 13. september 2000 fra PricewaterhouseCoopers, refereret i Revisornævnets kendelse af 6. maj 2009, konstateredes, at omregningen til en bruttoavance og et tilsvarende vareforbrug skyldes, at MCT bar risikoen for de leverede råvarer og at den faktiske fakturering alene skyldtes praktiske hensyn. Som året før accepteredes opgørelsen foretaget af MCT.

Spørgsmålet er uomtalt i revisionsprotokollatet vedrørende årsrapporten for 1999/2000.

3.6. Tilgodehavendet hos ITP

MCT havde gennem regnskabsårene 1997/1998, 1998/1999, 1999/2000 og i perioden 1. juli 2000 til 31. januar 2001 en betydelig samhandel med ITP, der blev drevet af Bernhard Senkowski.

Ved udgangen af regnskabsåret 1998/1999, den 30. juni 1999, havde MCT ifølge bogholderioplysningerne et nettotilgodehavende hos ITP der udgjorde 5.299.919,67 USD, svarende til cirka 38,2 mio. kr. I kontospecifikation af 30. juni 1999 blev MCT's tilgodehavende, før fradrag af gæld til ITP, opgjort således:

». . .

Date	*Due date*	*Invoice*	*Description*	*Cur*	*Debit*	*Credit*
29/10-97	01/01/98	3255	Order 330 Invoice 3255	USD	907.543,04	
18/11-97	17/01-98	3346	Order 369 Invoice 3346	USD	436.000,00	
23/02-98	23/02-98		Ovf. fra kreditorkonto	USD		1.151.250,00
26/05-98	25/06-98	5286	Order 792 Invoice 5286	USD	453.600,75	
24/06-98	24/07-98	5556	Order 813 Invoice 5556	USD	453.750,00	
30/06-98	30/07-98	5609	Order 827 Invoice 5609	USD	1.055.977,50	
04/11-98	04/12-98	6933	Order 937 Invoice 6933	USD	32.046,00	
28/12-98	27/01-99	7515	Order 1131 Invoice 7515	USD	1.762.560,00	
18/03-99	17/04-99	8428	Order 937 Invoice 8428	USD	21.800,00	
28/05-99	27/06-99	9035	Order 1408 Invoice 9035	USD	120.200,00	
15/06-99	15/07-99	9180	Order 1432 Invoice 9180	USD	180.000,00	
15/06-99	15/07-99	9181	Order 1495 Invoice 9184	USD	235,00	
23/06-99	23/07-99	9260	Order 1517 Invoice 6260	USD	36.855,00	
24/06-99	04/07-99	9262	Order 1518 Invoice 9262	USD	376.260,00	
29/06-99	29/07-99	9316	Order 1535 Invoice 9316	USD	919.447,50	
30/06-99			Closing	USD	5.605.024,79	

. . .«

På kontoopgørelsen var der efterfølgende tilføjet kreditorkontoens udvisende, der blev trukket fra, hvorefter MCT's nettotilgodehavende var som ovenfor anført. Flere af de udestående fordringer var forfaldne op til 1½ år før opgørelsestidspunktet den 30. juni 1999.

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

I et brev af 15. juli 1999 anmodede MCT ITP om at bekræfte mellemværendet pr. 30. juni 1999, hvilket Bernhard Senkowski gjorde den 27. september 1999. Det fremgik af brevet, at det var på revisionens foranledning, at MCT anmodede om bekræftelsen.

Revisionen var i forbindelse med årsregnskabsaflæggelsen 1998/1999 opmærksom på dette tilgodehavende og den særlige omstændighed, at der for en større del var tale om gammel forfalden gæld, og at der ikke blev tilskrevet renter, selvom betalingsfristen var overskredet.

Emnet blev første gang taget op på et regnskabsmøde den 29. september 1999, hvor revisorerne og D deltog. Det fremgår af referatet, at PricewaterhouseCoopers uden held havde forsøgt at fremskaffe soliditetsoplysninger vedrørende ITP med henblik på vurderingen af debitorrisikoen, herunder gennem oplysningsbureauet Dun & Bradstreet. D oplyste, at kreditvurdering inden for branchen kunne bestå i kontakt til mellem 3 - 4 af den pågældende virksomheds samarbejdspartnere med henblik på deres vurdering af kreditværdigheden. Han ville selv forsøge at skaffe sådanne oplysninger inden bestyrelsesmødet den 5. oktober 1999, hvor årsregnskabet skulle drøftes, hvilket imidlertid mislykkedes.

2103

Rapporten fra Dun & Bradstreet var dateret den 15. september 1999. Af rapporten fremgår blandt andet:

». . .

RATING SUMMERY . . ..

The »2R« portion of the Rating (the Rating Classification) indicates business size of fewer than 10 employees for this company. The »3« on the right (Composite Credit Appraisal) indicates an overall »fair« credit appraisal. This credit appraisal was assigned because the payment information in D&B's file on this company indicates slowness in meeting trade obligations and this company's number of years in business.

. . .«

Forud for udfærdigelsen af revisionsprotokollen havde Lars Thygesen fra PricewaterhouseCoopers udarbejdet et notat om ITP. Af notatet, der er refereret i Revisornævnets kendelse af 6. maj 2009, fremgår, at D's forklaring om, at MCT i lige så høj grad havde haft nettogæld til ITP som omvendt, ikke blev understøttet af de faktisk foreliggende oplysninger. Heller ikke oplysningen om, at der skete udligning »forfra« i stedet for »bagfra« kunne bekræftes. Det, der kunne bekræftes, var derimod, at ITP løbende betalte forfaldne fakturaer.

Da der ikke fra Dun & Bradstreet kunne fås sikre og dermed valide soliditetsoplysninger, og da MCT Inc. ikke havde nogen særlig samhandel med ITP, som kunne understøtte værdiansættelsen, var konklusionen, at da D's vurdering ikke kunne imødegås, måtte man henholde sig til denne, men bemærke ITP i revisionsprotokollen.

I det efterfølgende revisionsprotokollat af 5. oktober 1999 konstateredes, at der på statusdagen var et tilgodehavende hos ITP, hvoraf ca. 3,950 mio. dollar vedrørte transaktioner fra 1997 og 1998 og resten transaktioner op til statusdagen den 30. juni 1999. Efter at have konstateret, at fordringen ikke var dækket af debitorforsikringsaftalen, fremgår videre, at ITP ligeledes havde haft en fordring hos MCT, men at denne i det væsentlige var betalt. Det bemærkedes også, at MCT's tilgodehavende hos ITP ikke blev forrentet. Herefter fremgår følgende om tilgodehavendet og revisorernes opfattelse heraf:

». . .

Vi har drøftet tilgodehavendet med D, som har den primære kontakt til ITP. D oplyste i den forbindelse, at ITP er en velindarbejdet og vigtig broker, som selskabet har haft betydelig forretningsmæssig forbindelse med gennem flere år. D redegjorde endvidere for de branchemæssige vilkår, herunder at det er normal kutyme, at der i perioder ydes lange kreditter mellem nært tilknyttede samarbejdspartnere.

Under henvisning til sit nøje kendskab til ITP, er det D's vurdering, at tilgodehavendet alene er behæftet med sædvanlig debitorrisiko. Endvidere lægger D vægt på, at Memory Card Manufactoring A/S principielt når som helst kan fjerne tilgodehavendet hos ITP via køb hos samme. Ifølge D vil man fremadrettet indføre ny procedure, således at gæld som følge af køb hos ITP modregnes i Memory Card Manufactoring A/S' tilgodehavender hos ITP i stedet for som nu, hvor gælden betales kontant.

Vi har henholdt os til direktionens vurdering omkring debitorrisikoen og kan i øvrigt oplyse, at ITP har bekræftet det bogførte tilgodehavende på 5.605 TUSD.

. . .«

Dette revisionsprotokollat dannede grundlag for den efterfølgende drøftelse på bestyrelsesmødet, hvor også revisionen deltog.

Frem til den 31. december 1999 udviklede forholdet til ITP sig således, at MCT ifølge en kontoudskrift havde et tilgodehavende på 5.857.708,79 USD hos ITP, og samtidig havde ITP et tilgodehavende hos MCT på 420.525,50 USD. I løbet af sidste halvdel af 1999 voksede nettotilgodehavendet således med 207.263,62 USD. På kontoudskriften fremgik de tilgodehavender, der også fremgik af kontoudskriften fra den 30. juni 1999. De fakturaer, der på kontoudskriften af 30. juni 1999 fremgik som forfaldne i 1998, hvilket omfattede et beløb på 3.338.917,29 USD, fremgik med den forskel, at fakturadatoen var ændret til den 1. juli 1999 og forfaldsdatoen til den 31. juli 1999.

På bestyrelsesmødet den 6. januar 2000 oplyste D, at tilgodehavendet hos ITP var halveret.

Den 21. februar 2000 anmodede MCT på foranledning af revisionen ITP om at bekræfte nettotilgodehavendet på 5.437.183,29 USD pr. 31. december 1999. Bernhard Senkowski bekræftede nettotilgodehavendet uden bemærkninger den 22. februar 2000.

Revisionen beskæftigede sig i forbindelse med review af halvårsregnskabet for 1. halvår af regnskabsåret 1999/2000 med tilgodehavendet. Af revisionsprotokollatet fremgår, at tilgodehavendet siden regnskabsperiodens udløb var nedbragt til 4,9 mio. USD pr. 29. februar 2000. Revisionen bemærkede, efter at have konstateret at de løbende faktureringer blev udlignet mellem 60 og 90 dage efter fakturadatoen, at der i saldoen pr. 29. februar 2000 også indgik faktureringer, der var åbne pr. 30. juni 1999. Herom fremgår:

». . .

Dette har givet os anledning til at foretage en nærmere gennemgang af posteringerne på debitorkontoen for perioden 01.07.1998 - 30.06.1999. Vi har herved konstateret, at saldoen pr. 29.02.2000 på 4,9 mio. USD væsentligst består af faktureringer for i alt ca. 2 mio. USD, der er foretaget umiddelbart før 30.06.1998, faktureringer for 1,8 mio. USD, der er foretaget pr. 28.12.1998 samt faktureringer i juni 1999 for i alt 1 mio. USD.

2104

. . .«

D havde i et notat til revisionen forklaret om baggrunden for mellemværendet med ITP og navnlig de fremhævede faktureringer, som blev begrundet i en vurdering af varelagerets kurans og bestræbelser for at få solgt varerne, mens de var kurante.

Selv om nettotilgodehavendet blev bekræftet af Bernhard Senkowski den 22. februar 2000, konkluderede revisionen, at der ikke kunne foretages en vurdering af ITP's evne til at indfri tilgodehavendet eller tidsrammen herfor og dermed heller ikke værdien af tilgodehavendet. I øvrigt henvistes til bemærkningerne i revisionsprotokollatet vedrørende årsregnskabet 1998/1999 af 5. oktober 1999.

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

Revisorerne Harald Birkwald, Michael Nielsson og Arne B. Jepsen deltog i det ekstraordinære bestyrelsesmøde den 20. marts 2000, hvor de gamle tilgodehavender hos ITP blev særligt drøftet. D bekræftede over for bestyrelsen, at der var givet ITP en forlænget betalingsfrist, og henviste herom til det notat, han havde udleveret til revisionen. Baggrunden for revisorernes bemærkninger blev forklaret i det analyserede betalingsmønster, der var redegjort for i revisionsprotokollen. Efter at have redegjort for betydningen af en broker som ITP for MCT's adgang til komponenter forventede D, at MCT som følge af forsyningssituationen ville være afhængig af netop ITP, og at tilgodehavendet i hvert fald ville udlignes. Han oplyste ligeledes, at der var indgået en for branchen usædvanlig samhandelskontrakt med ITP, hvor ITP tiltrådte forholdet og fordringerne uden forbehold. I forbindelse med drøftelserne af fordringen på ITP gjorde Harald Birkwald opmærksom på, at fordringen i forhold til Nasdaq-noteringen skulle nedskrives fuldt ud ved en hensættelse til tab. Konklusionen blev, at bestyrelsen bemyndigede direktionen til at foretage det nødvendige i forhold til blandt andet ITP, og at der ikke umiddelbart skulle udsendes en fondsbørsmeddelelse.

Det notat, som D havde udleveret til revisionen, havde følgende indhold:

»Valget bestyrelsen står overfor:

• Meddelelse med tab.

- Tabet er ikke konstateret
- Saldo bragt ned fra 6-4 mill USD på 6 måneder
- ITP har accepteret forholdet
- Direktionen vurderer ikke mellemværendet som tabt, og ikke engang som et muligt tab.

• Konsekvenser.

- Hver gang saldoen bevæger sig ned skal vi sende en ny meddelelse.
- Vi har 90% sikkert mistet ITP som leverandør.
- Sandsynligheden for at ITP betaler enten med varer eller cash inden for 4-6 måneder er meget stor, hvilket betyder at vi reelt har misinformeret markedet, og investorer lider tab, hvilket direktionen ikke kan stå inde for.

Direktionens anbefaling

• Vi fortsætter med listning på Nasdaq (i indeværende uge)

• SSB samt advokater bakker op om fortsat gennemførelse.

• Vi meddeler fondsbørsen forskellene fra US GAAP - DK GAAP som vil fremgå af prospektet når vi er sluppet igennem »nåleøjet« til Nasdaq.

• Alternativt meddeler vi samtidig med US filing, CSE forskellene på grund af Hypertec & tidligere ikke rettede fejl.

• Samtidig med at vi sender prospektet til SEC, holder PWC og D møde med CSE for at redegøre for vores beslutning.

• Revisionen accepterer bestyrelsens beslutning om ikke at oplyse markedet om tab vi ikke har, eller efter bedste overbevisning vil få.

Konsekvenser ved ikke at file nu!

• Voldsomt store rådgiver regninger i 2 halvår.

• MCT taber 6-8 måneder i sin udvikling.

• Er aktiemarkedet gunstigt for Tech. Stocks til efteråret?

• Er SSB & Skadden, Arps stadig med om 6 måneder?«

Som nævnt i afsnittet om bestyrelsesmøder og fondsbørsmeddelelser udsendte MCT efter bestyrelsesmødet FOB 5/2000, hvori hensættelsen på 36,6 mio. kr. fremgik.

I revisionsprotokollatet af 23. maj 2000 blev der foretaget en overordnet gennemgang af kvartalsregnskabet for 3. kvartal 1999/2000. Det blev konstateret, at MCT's tilgodehavende pr. 31. marts 2000 var 5,503 mio. USD hos ITP, og at ITP's tilgodehavende udgjorde 1,425 mio. USD. D havde til revisionen oplyst, at MCT ønskede at modregne ITP's tilgodehavende, og at modregningen var indarbejdet i kvartalsresultatet. Betingelserne for modregning skulle være, at modregning skulle meddeles den anden part skriftligt senest 15 dage før forfald af den pågældende gæld, hvilket skulle være aftalt i marts 2000. Modregningen af ITP's tilgodehavende skulle dog, ligeledes efter D's oplysninger, alene være givet mundtligt. Revisionen oplyste afslutningsvis, at man ikke havde anmodet om bekræftelse af mellemværendet fra ITP.

I den offentliggjorte kvartalsmeddelelse af 23. maj 2000, FOB 7/2000, vedrørende 3. kvartal af regnskabsåret 1999/2000 blev hensættelsen nedskrevet med 9,2 mio. kr. i form af gennemført modregning i tilgodehavendet hos ITP, svarende til MCT's gæld til ITP på 1,4 mio. USD.

2105

På bestyrelsesmødet den 14. juni 2000 blev det oplyst, at MCT havde ydet ITP et lån på 300.000 USD, og at ITP havde fortsat leverancerne til MCT.

Af kontoudskrift vedrørende ITP med status pr. 30. juni 2000 fremgår, at MCT's tilgodehavende efter modregning udgjorde 3.689.242,89 USD, og af en kontoudskrift vedrørende låneforholdet med status samme dag fremgår, at MCT den 31. maj 2000 havde lånt ITP 330.000 USD og ikke som oplyst til bestyrelsen den 14. juni 2000 300.000 USD. Det samlede tilgodehavende udgjorde således 4.019.242,89 USD pr. 30. juni 2000.

ITP bekræftede dette nettotilgodehavende den 17. juli 2000 efter en forespørgsel fra MCT af 6. juli 2000.

I revisionsprotokollatet af 25. september 2000 vedrørende årsregnskabet 1999/2000 blev revisionens bemærkninger i revisionsprotokollatet af 23. maj 2000 om modregningen gentaget, og der henvistes til bemærkningerne i revisionsprotokollatet af 20. marts 2000. Nettotilgodehavendet pr. 30. juni 2000 blev opgjort til 3,544 mio. USD, svarende til 27,613 mio. kr. På baggrund af ITP's bekræftelse af nettotilgodehavendet pr. 30. juni 2000 foretog revisionen sig ikke yderligere, heller ikke i forhold til en bekræftelse af mellemværendet pr. 15. september 2000.

Den 20. november 2000 blev oplægget til kvartalsmeddelelse vedrørende 1. kvartal af regnskabsåret 2000/2001 drøftet i bestyrelsen. Forøgelsen af hensættelsen på tab på tilgodehavendet hos ITP gav anledning til, at bestyrelsen og direktionen enedes om, at tilgodehavendet ikke måtte forøges. Den forøgede hensættelse blev også nævnt i FOB 19/2000 af 20. november 2000, hvor det fremgik, at hensættelsen løbende reguleredes i takt med samhandlen både opadgående og nedadgående.

Revisionen bemærkede i revisionsprotokollatet af 23. november 2000 vedrørende review af kvartalsregnskabet for 1. kvartal 2000/2001, at hensættelsen på 30,613 mio. kr. måtte betragtes som tilstrækkelig.

Den 5. december 2000 sendte ejeren af ITP, Bernhard Senkowski, en mail til D, hvori han rykkede for betaling af udestående fakturaer. Af mailen fremgår blandt andet:

». . .

I checked with Den Danske today and still no indication of the incoming wire that you have promised. Please let me know the dollar amount and when it actually left Denmark. Thanks.

D, I have to tell you the time it takes your accounting people to actually release the wires is two to three weeks from your commitment. Don't they respect your decisions? When I tell my accounting people to push the button, it's done the same day. Because of currency issues it takes about 2-3 days to hit your bank. Two to three days I can live with, 2-3 weeks I cannot. This has really impacted my cash flow, but I've been patient.

Another issue this year has been balancing the books. I always tell you what invoices are due but a lot of times the invoices you

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

pay are different and cause havoc with my books. You tell me it's because of some papers I signed for you so you have to instruct accounting to pay a certain way, but this doesn't work for me; we need to pay the earlier invoices first.

. . .

I have already helped you with the auditors when you needed it and now I need you to clean up the open invoices through November.

I don't know why I have to fight every month to get paid, but I'm tired D.

. . .«

Mailen indeholdt en opgørelse over de åbenstående fakturaer, og det fremgår, at ITP havde 1.425.744,31 USD til gode, og at MCT havde 463.890,00 USD til gode, således at MCT havde en nettogæld til ITP på 961.884,31 USD.

Selv om bestyrelsen den 20. november 2000 havde besluttet, at mellemværendet med ITP ikke måtte forøges, fremgår det af en mail af 23. december 2000 fra Carl Peter Nielsen til Kjeld Ranum, at der i december 2000 blev foretaget indkøb hos ITP for 1.681.000 USD. D havde forsøgt at presse en betaling af 580.315 USD igennem, hvilket Carl Peter Nielsen havde afvist. Han havde konstateret, at Bjarne Krog efterfølgende var blevet forsøgt overtalt til at overføre beløbet, og i den forbindelse tilkendegav han, at såfremt beløbet blev overført, ville han fratræde sin stilling. I mailen, refereret ovenfor, gennemgås dels Carl Peter Nielsens opfattelse af mellemværendet, dels hans forudsætninger for at acceptere yderligere betalinger til ITP. Hans forudsætning for at acceptere yderligere betalinger til ITP var, at mellemværendet blev skriftligt blev bekræftet, i original, og ikke i form af en fax eller en mail, og at engagementet blev gennemgået for bestyrelsen.

Bjarne Krog foranledigede den 27. december 2000 500.000 USD overført til ITP gennem Unibank, hvor beløbet blev trukket på D Holding A/S' konto.

D bekræftede i en erklæring til Bernhard Senkowskis advokat den 22. maj 2001, at det reelt var ITP, der havde et nettotilgodehavende hos MCT, og ikke omvendt. Erklæringen var indhentet i forbindelse med en sag anlagt af konkursboet mod ITP. Erklæringen vedrører bekræftelsen af mellemværendet pr. 30. juni 2000. D bekræftede, at Bernhard Senkowski indledningsvis havde været uenig i opgørelsen, men han havde skrevet under alligevel, da han blev forsikret om, at mellemværendet ville blive afskrevet, og at bekræftelsen i øvrigt var nødvendig for fortsat forretningsmæssigt samarbejde mellem parterne. Han bekræftede samtidig, at ITP omkring årsskriftet 2000/2001 havde et nettotilgodehavende på 2,5 mio. USD.

2106

3.7. Interne avancer på råvarelageret

Vedrørende dette punkt henvises til Revisornævnets kendelse, der er refereret under punkt 9.

3.8. Force Electronics A/S

MCT havde i foråret 2000 et tilgodehavende hos Force Electronics A/S på 20 mio. kr. Force Electronics A/S havde i denne periode store likviditetsmæssige vanskeligheder.

På et direktionsmøde den 22. maj 2000 blev der refereret fra et bestyrelsesmøde i Force Electronics A/S, hvor Jan Johansen havde deltaget som medlem af bestyrelsen og D som aktionær. Det fremgik, at virksomhedens situation var kritisk på grund af underskud, og at aktionærkredsen, ifølge D, ikke ønskede at skyde yderligere penge i virksomheden.

Situationen i Force Electronics A/S blev også behandlet på et bestyrelsesmøde i MCT den 23. maj 2000, hvor det oplystes, at aktionærerne var villige til at indskyde yderligere kapital, såfremt ledelsen blev udskiftet.

Den 15. august 2000 blev der mellem Force Electronics A/S og MCT indgået en aftale om mellemværendet. Aftalen var, at MCT's tilgodehavende skulle optages som et langfristet tilgodehavende til 5 % p.a. til forfald senest den 30. juni 2001, medmindre Force Electronics A/S forinden blev tilført ny kapital.

Kort tid efter, den 23. august 2000, blev det på et bestyrelsesmøde i Force Electronics A/S oplyst, at egenkapitalen var negativ med et beløb på 500.000 kr. MCT's tilgodehavende var på det tidspunkt 19,6 mio. kr., og det blev oplyst på bestyrelsesmødet, at MCT var orienteret om virksomhedens økonomiske situation.

Aftalen mellem Force Electronics A/S og MCT fra den 18. august 2000 blev omtalt på et aktionærmøde i Force Electronics A/S den 18. september 2000. D erklærede under mødet, at MCT's tilgodehavende kunne konverteres til aktiekapital, såfremt dette kunne ske til kurs 405, og på betingelse af at andre ligeledes indskød kapital, hvilket der i aktionærkredsen var villighed til.

Omlægningen af MCT's tilgodehavende blev ikke omtalt i regnskabserklæringen af 25. september 2000 til revisorerne. I erklæringen, underskrevet både af D og Carl Peter Nielsen, fremgår alene, at tilgodehavendet kunne forventes betalt i overensstemmelse med aftalen fra den 15. august 2000.

D orienterede revisionen om aktionærmødet den 18. september 2000, herunder om kapitaludvidelsen, dog uden at oplyse om konverteringen af MCT's tilgodehavende. På baggrund af en bekræftelse af rekonstruktionsplanen og tilgodehavendet fra Force Electronics A/S samt D's vurdering af muligheden for at få det fulde beløb blev værdiansættelsen af tilgodehavendet fundet forsvarlig af revisionen, som det fremgår af revisionsprotokollatet af 25. september 2000 vedrørende udkast til koncern- og årsregnskab for 1999/2000.

I årsrapporten blev det bemærket, at MCT havde et tilgodehavende på ca. 20 mio. kr., hvoraf 5 mio. kr. var dækket af en forsikring, samt at debitor var i færd med at gennemføre en rekonstruktion, således at der ikke var fundet grundlag for hensættelse.

Bemærkningen om tilgodehavendet blev gentaget i regnskabsmeddelelsen for 1. kvartal 2000/2001, FOB 19/2000 af 20. november 2000. I revisionsprotokollen af 23. november 2000 konstateres, at der ikke var fundet holdepunkter for, at der ikke var de igangværende forhandlinger med investorer om overtagelse af Force Electronics A/S, som D havde oplyst om, hvorfor der heller ikke på dette tidspunkt var grundlag for at ændre værdiansættelsen af tilgodehavendet.

Først i regnskabet for perioden 1. juli 2000 til 31. januar 2001, FOB 6/2001 af 20. februar 2001, blev der hensat ca. 20 mio. kr. til tab på fordringen hos Force Electronics A/S.

Force Electronics A/S blev den 22. maj 2001 taget under konkursbehandling.

3.9. Kiss Nordic A/S

Den 30. juni 2000 sendte D følgende fax til Peter W. Christensen fra Kiss Nordic A/S:

»Ifølge aftale fakturerer vi pr. dags dato de komponenter der forventes at skulle anvendes Til Canal Digital projektet. Endelig faktura vil først blive udskrevet i morgen, og postet Mandag att. Til dig personligt.

Såfremt projektet ikke gennemføres, kan alle komponenter på omtalte faktura returneres til faktureret pris. Komponenterne opbevares i consignment hos MCT indtil projektet igangsættes.

Returret er gældende i 90 dage fra faktura dato.«

Varelageret blev således på regnskabsårets sidste dag, den 30. juni 2000, bogført som solgt til Kiss Nordic A/S for 5.841 USD. Salget blev bogført til en omsætningsværdi på 36.735.000 kr. og resulterende i et vareforbrug af 40.585.000 kr., således at salget skete med et tab på 3.850.000 kr. Varerne forblev hos MCT som

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

et konsignationslager, samtidig med at der var aftalt en 90 dages returret for Kiss Nordic A/S.

Den 26. september 2000 sendte Peter W. Christensen fra Kiss Nordic A/S en mail til Lars Marcher om, at han havde faxet et udkast til faktura vedrørende de varer, der den 30. juni 2000 var faktureret til Kiss Nordic A/S med fradrag af nogle kreditnotaer.

I regnskabserklæringen af 25. september 2000 fra MCT til revisorerne erklærede D og Carl Peter Nielsen, at revisorerne havde fået stillet regnskabsmaterialet og tilhørende underbilag til rådighed og blandt andet fået oplysning om aftaler om tilbagekøb af tidligere solgte aktiver. Oplysningen herom findes imidlertid hverken i årsrapporten eller i revisionsprotokollatet i tilknytning hertil. I Revisornævnets kendelse af 6. maj 2009 er der

2107

refereret et notat fra Ernst & Young af 28. september 2000, hvori det anføres:

»Der er tale om en temmelig stor transaktion tæt på statusdagen, som savner egentlig forretningsmæssig logik. Kiss har bekræftet tilstedeværelsen via saldomeddelelse. Herefter resterer vurderingen af værdiansættelsen. Så vidt jeg er orienteret, har vi ikke sikkerhed i konsignationslageret, hvorfor ovenstående bemærkninger ikke kan anvendes som revisionsbevis.«

I et notat af 29. september 2000 fra Ernst & Young refereret samme sted fremgår:

»Vedrørende fordring på Kiss Nordic A/S er der tale om salg af råvarer til et konsignationslager beliggende hos MCT. Vi har stikprøvevis kontrolleret tilstedeværelsen af dette lager uden bemærkninger. Ifølge EBL skal fordringen nedskrives ved tilbagekøb af råvarelageret i takt med produktion af færdigvarer, som igen skal sælges til Kiss Nordic A/S. Vi har forespurgt, hvorvidt der ligger en skriftlig aftale på dette arrangement. Vi har endnu ikke opnået et endeligt svar herpå.«

Dette blev gentaget samme dag i et notat fra PricewaterhouseCoopers.

3.10. Generelt om fiktive salgs- og indkøbstransaktioner

I KPMG-rapporten er det konstateret, at en betydelig del af det bogførte vareforbrug kan føres tilbage til fiktive lagertilgange bogført af D.

3.11. Street Technology Inc. og Marathon Technology Inc

Vedrørende Street Technology Inc. blev der den 22. juni 1998 bogført et salg af 320.636 enheder til en værdi af 1.999.521 USD ved faktura 5526 svarende til 13,657 mio. kr. Transaktionen påvirkede årsregnskabet 1997/1998 ved en forhøjelse af omsætningen i resultatopgørelsen, og tilgodehavender fra salg i balancen blev forhøjet med 13,657 mio. kr., mens vareforbruget i resultatopgørelsen og varebeholdningerne i balancen blev forhøjet med 13,294 mio. kr.

Efterfølgende blev der den 2. juli 1999 bogført et køb af 59.000 enheder til en værdi af 1,357 mio. USD svarende til 9,744 mio. kr., hvorved varebeholdningerne og leverandørgælden steg i 1998/1999 med et tilsvarende beløb.

Den 16. december 1999 blev der indkøbt 21.000 enheder til en værdi af 630.000 USD svarende til 4,616 mio. kr. Effekten af transaktionen var, at varebeholdningen og leverandørgælden i årsregnskabet 1999/2000 steg med et tilsvarende beløb.

Da der ikke var sket betaling, hverken fra MCT's eller fra Street Technology Inc.'s side, var MCT's tilgodehavende den 16. december 1999 således 12.521 USD, der pr. 30. september 2000 blev nedskrevet.

Bogføringen af transaktionerne med Street Technology Inc. blev foretaget med anvendelse af bruger id 2, der var knyttet til D.

I forhold til Marathon Technology Inc. blev der i regnskabsåret 1997/1998 den 28. juni 1998 bogført et salg af 60.329 enheder til en pris på 2.413.160 USD svarende til 16,529 mio. kr. De samme enheder blev efterfølgende ved kreditnota af 7. september 1998 tilbageført til en værdi, der nu udgjorde 16,010 mio. kr. For årsregnskabet 1998/1999 betød det, at omsætningen blev formindsket med 16,010 mio. kr. og vareforbruget med 15,997 mio. kr., der samtidig blev lagt til værdien af varebeholdningen.

Efterfølgende blev den 28. juni 1999 bogført et salg af 48.124 enheder til en samlet værdi på 1.995.960 USD, svarende til en værdi på 14,186 mio. kr., der indgik i omsætningen i regnskabsåret 1998/1999 tillige med et vareforbrug på 13,368 mio. kr. Tilgodehavenderne i balancen blev forhøjet med omsætningen, og varebeholdningen blev nedskrevet med vareforbruget. Ifølge KPMG's undersøgelser var der for hovedparten af enhederne tale om enheder, der den 28. juni 1998 var solgt til Marathon Technology Inc. og den 7. september 1998 krediteret.

Mellemværendet blev i form af et køb, bogført den 8. december 1999, af 65.000 enheder til en værdi af 1.950.000 USD i det væsentlige udlignet. Differencen på 389.000 kr. blev nedskrevet pr. 30. september 2000.

Bogføringen er med undtagelse af kreditnotaen til Marathon Technology Inc. af 7. september 1998 foretaget af D.

Revisionen konstaterede vedrørende tilgodehavenderne hos Street Technology Inc. og Marathon Technology Inc. i revisionsprotokollatet af 5. oktober 1999, at MCT havde et tilgodehavende hos hvert selskab på ca. 14 mio. kr., som ikke var dækket af selskabets debitorforsikring. Da der efter statusdagen var bogført en faktura fra Street Technology Inc. på 1,357 mio. USD, var fordringen nedbragt til 4,659 mio. kr. D oplyste, at mellemværendet med Street Technology Inc. ville blive udlignet med fremtidigt køb, og han oplyste også, at der ikke, med hans kendskab til selskaberne, var en større risiko ved mellemværendet end almindelig debitorrisiko. På den baggrund, og da begge havde bekræftet mellemværendet, henholdt revisionen sig til D's vurdering.

På bestyrelsesmødet samme dag blev de to mellemværender omtalt i tilknytning til ITP med en bemærkning om, at beløbene var væsentligt mindre end for så vidt angår ITP. På bestyrelsesmødet den 6. januar 2000 blev det oplyst, at de to debitorer var væk.

I revisionsprotokollatet af 20. november 2000 konstaterede revisionen, at en af ejerne af Street Technology Inc. tidligere havde været ansat hos MCT Inc. og hos D Holding Danmark A/S, og at en strid mellem parterne var løst forligsmæssigt således, at D Holding Danmark A/S overtog ca. 50 % af fordringen mod Street Technology Inc., hvorved MCT Inc. opnåede et tilgodehavende

2108

hos D Holding Danmark A/S på 339.000 USD. Revisionen udtrykte i den forbindelse tvivl om, hvorvidt aftalen skulle offentliggøres efter § 19, stk. 1, i reglerne for udstedere af børsnoterede værdipapirer på Københavns Fondsbørs A/S, og anbefalede derfor en juridisk udtalelse. Forholdet ses ikke at være blevet drøftet på bestyrelsesmødet samme dag.

3.12. EuroA Technology

Vedrørende dette punkt henvises til Revisornævnets kendelse, der er refereret under punkt 9.

3.13. Regnskabsmæssig aktivering af udskudt skat

I regnskabsåret 1999/2000 realiserede MCT et underskud, som medførte en udskudt skat på 27,112 mio. kr., der i årsregnskabets balance blev optaget som et aktiv. I bemærkningerne til anvendt regnskabspraksis i årsrapporten forklares behandlingen af udskudt skat med, at der

»ved beregningen af den udskudte skat indgår den skattemæssige værdi af eventuelle skattemæssige underskud og hensættelser mv. i den udstrækning, det anses for sandsynligt, at disse vil kunne indeholdes i fremtidige skattemæssige resultater.«

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

Revisionen forholdt sig til skatteaktivet i revisionsprotokollatet af 25. september 2000 vedrørende udkast til koncernregnskab og årsregnskab for 1999/2000. Det konstateredes heri, at beløbet var indtægtsført i resultatopgørelsen under skat af ordinært resultat og skat af ekstraordinære poster, hvilket udgør et beløb på sammenlagt 24,953 mio. kr. Skatteaktivet relaterede sig primært til hensættelser til tab på debitorer og varelager samt kurstab i forbindelse med valutaterminskontrakter indgået i forbindelse med den planlagte notering på Nasdaq. Da revisionen lagde vægt på ledelsens forventninger til de kommende års indtjening, hvilket understøttedes af, at selskabet havde haft stigende indtjening, og at skatteaktivet var opstået som følge af, hvad der betegnes som enkeltstående begivenheder, fandtes aktiveringen af den udskudte skat forsvarlig.

Ved den efterfølgende gennemgang for bestyrelsen den 26. september 2000, hvor revisorerne Harald Birkwald og Michael Nielsson fra PricewaterhouseCoopers og Arne B. Jepsen fra Ernst & Young deltog, blev spørgsmålet om den regnskabsmæssige behandling af skatten ikke drøftet i bestyrelsen.

Det offentliggjorte kvartalsregnskab, FOB 19/2000 af 20. november 2000, viste et underskud efter skat på 167,119 mio. kr. Skatten, der var samlet gjort op for ordinært resultat og ekstraordinære poster, blev indtægtsført i resultatopgørelsen med 61,694 mio. kr. og overført til balancen, hvor det samlede udskudte skatteaktiv udgjorde 89,288 mio. kr. pr. 30. september 2000. I bemærkningerne til kvartalsregnskabet anførtes, at ledelsen vurderede, at de udskudte skatteaktiver kunne anvendes ved kommende driftsoverskud i virksomheden.

I MCT's interne kvartalsregnskab af 23. november 2000 er der i bemærkningerne anført usikkerhed med hensyn til værdien af det udskudte skatteaktiv. Det vurderedes dog, at selv ved en forsigtig vurdering ville omsætningsfremgang og en større bruttomargin sikre, at der kunne ske udnyttelse af det udskudte skatteaktiv. Usikkerheden om den reelle værdi markeredes samtidig ved, at det nævntes, at værdien var afhængig af, at der fandtes en permanent løsning med hensyn til virksomhedens kapitalgrundlag og driftsfinansiering, navnlig da det ansvarlige lån på 150 mio. kr. forfaldt senest den 8. november 2001.

I revisionspåtegningen på regnskabet underskrevet af selskabets revisorer den 23. november 2000 blev der ikke taget forbehold vedrørende værdiansættelsen af det udskudte skatteaktiv eller optagelsen heraf som et aktiv i balancen. Det blev bemærket:

»Som anført i ledelsens beretning er der aktiveret udskudt skatteaktiv på 89,3 mio. kr. vedrørende Memory Card Technology A/S. Værdien af skatteaktivet afhænger af den fremtidige indtjeningsevne, hvormed der er forbundet usikkerhed. Vi er enige i beskrivelsen af usikkerheden i ledelsens beretning, herunder betingelsen om en permanent løsning vedrørende selskabets kapitalgrundlag og driftsfinansiering. Vi har ikke fundet anledning til at anfægte ledelsens skøn over den fremtidige indtjeningsevne og dermed værdien af det.«

Revisionen anførte det samme i revisionsprotokollatet af 23. november 2000. Det fremgik tillige af revisionsprotokollen, at revisionens vurdering af værdien af det udskudte skatteaktiv baserede sig på ledelsens vurdering, som den var udtrykt i kvartalsregnskabet, samt på gennemgang af indtjeningsprognoser og drøftelser med ledelsen.

Det samlede udskudte skatteaktiv blev udgiftsført i forbindelse med regnskabet for perioden 1. juli 2000 til 31. januar 2001, der blev offentliggjort ved FOB 6/2001 af 20. februar 2001. Det fremgik, at selskabet på grund af betalingsstandsningen havde besluttet at udgiftsføre skatteaktivet, som det bestod pr. 30. september 2000, fuldt ud, således at det udgik af balancen.

4. Forsøg på notering på Nasdaq og omkostningerne herved

Med henblik på MCT's likviditetsbehov til driften af virksomheden og fortsat ekspansion iværksattes en plan om aktieemission på Nasdaq-børsen i New York.

Emissionsplanerne drøftedes på bestyrelsesmødet i MCT den 6. januar 2000, og det fremgår af referatet, at provenuet primært skulle anvendes til opkøb af andre virksomheder, som i referatet angives som mindre kontraktsproducenter (EMS) i Europa, opkøb af produktionsfaciliteter og opkøb af konkurrenter i USA. D skulle til det formål lave en indkøbsliste.

2109

Om emissionen fremgår endvidere af referatet:

»Der har været kontakt til følgende: Aros, DDB, Carnegie, Fortis Bank (Holland), Salomon Smith Barney (UK) og DLJ (US). På baggrund af disse kontakter kan der anvises 2 mulige strategier for kapitaludvidelsen:

a) Co-listning på Nasdaq - hente USD 100 mio. med et konsortie bestående af Salomon, Fortis og Aros.

b) Kapitalen hentes i Kbh. i 2 omgange. Første DKK 300 mio. hentes nu, akkvisitioner gennemføres og på baggrund heraf hentes yderligere DKK 500 mio.

D foretrækker en bemyndigelse til at arbejde videre med alternativ a - idet vi allerede nu opfører os som et selskab noteret på Nasdaq rent informationsmæssigt. Jf. Henning Bech (CFO) vil det være forholdsvis let at lægge om til US-baserede regnskabsprincipper.

. . .

KR og NO bemyndigede D til at fortsætte emissionsplanerne ud fra mulighed a.«

Emissionen forventedes gennemført i april 2000. Som effekt af noteringen på Nasdaq ville kurssammenligningen blive nemmere i forhold til konkurrenter noteret på Nasdaq, ligesom MCT ville blive bedre i stand til at virkeliggøre vækstplanerne, såfremt kapitalen blev tilvejebragt på én gang.

Planerne om kapitaludvidelse og den samtidige notering på Nasdaq blev offentliggjort i FOB 2/2000 den 21. februar 2000, hvori det pointeredes, at der ikke var tale om et egentligt udbud af aktier, men at der ville blive udbudt op til 2.500.000 aktier, der søgtes noteret som amerikanske depotaktier gennem US Securities and Exchange Commission. Formålet med noteringen på Nasdaq blev beskrevet som en styrkelse af investorgrundlaget med amerikanske investorer, større sammenlignelighed med amerikanske konkurrenter og et bedre image som IT-virksomhed.

Det prospekt, der henvistes til i børsmeddelelsen af 21. februar 2000, forelå i udkast i marts 2000. Prospektet blev indleveret til de amerikanske børsmyndigheder, men det blev aldrig offentliggjort.

Prospektet indeholder en detaljeret gennemgang af de risikofaktorer, der knyttede sig til investering i MCT, på samme måde som børsprospektet. D's betydning fremgik ved, at det var anført, at der var tegnet en særlig livsforsikring med en forsikringssum på cirka 3 millioner kroner. Yderligere henvistes der til virksomhedens sårbarhed i forhold til EMS-produktionen og eventuelle år 2000-problemer.

PricewaterhouseCoopers bekræftede i en påtegning som uafhængig revisor, at de konsoliderede balancer, resultatopgørelser m.v. i prospektet for årene 1996/1997, 1997/1998 og 1998/1999 var revideret, og at disse gav et retvisende billede af virksomheden.

Efter at bestyrelsen på et bestyrelsesmøde den 20. marts 2000, hvor også revisorerne deltog, bekræftede arbejdet mod en Nasdaq-notering, blev det på et bestyrelsesmøde den 23. maj 2000 besluttet at udskyde noteringen som følge af kursudviklingen på Nasdaq til efteråret 2000. Udsættelsen blev som tidligere nævnt offentliggjort den 26. september 2000 i FOB 12/2000. Af kommentarerne til årsregnskabet fremgår yderligere om Nasdaq:

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

»Hensættelsen på 56,7 mio. DKK, der vedrører urealiserede valutakurstab, kan henføres til bestyrelsens beslutning om at udsætte selskabets notering på NASDAQ indtil videre. Valutakurssikringen, der er foretaget i december 1999 og januar 2000, kan på baggrund af beslutningen ikke længere henføres til en konkret tidsmæssig forventning om modtagelse af emissions provenu i US Dollar. Hensættelsen er sket på basis af valutakurser gældende umiddelbart forud for bestyrelsens godkendelse af regnskabet. De konkrete valutaforretninger er MCT's salg af 30 mio. US Dollars og 3,0 mio. Engelske Pund.«

Børsnoteringen på Nasdaq blev ikke gennemført.

D oplyste på bestyrelsesmødet den 23. maj 2000 om omkostningerne i forbindelse med forberedelsen af noteringen på Nasdaq i april 2000, at PricewaterhouseCoopers var af den opfattelse, at de afholdte omkostninger kunne aktiveres, således at det ikke ville påvirke årets resultat.

Aktiveringen af børsemissionsomkostningerne skete under periodeafgrænsningsposter i balancen i årsregnskabet for 1999/2000. Af note 10 til regnskabet fremgår, at cirka 10,5 mio. kr. af de samlede periodeafgrænsningsposter vedrørte børsemissionen.

Omkostningerne blev efterfølgende udgiftsført i perioderegnskabet for 1. kvartal 2000/2001, hvilket blev meddelt i FOB 19/2000 den 20. november 2000, da både emissionen og kapitalforhøjelsen var udsat indtil videre. Udgiftsførelsen af emissionsomkostningerne nævnes tillige i revisionsprotokollatet af 23. november 2000.

Selv om D og Carl Peter Nielsen den 25. september 2000 havde afgivet en regnskabserklæring til selskabets revisorer, hvor de bekræftede, at alle pr. statusdagen påhvilende forpligtelser var medtaget i årsregnskabet, modtog Memory Card Technology A/S en faktura af 3. november 2000 fra advokatfirmaet Skadden, Arps, Slate, Meagher & Flom LLP svarende til ca. 2,2 mio. kr.

Der var ikke i årsregnskabet 1999/2000 hensat midler til dækning af advokatomkostninger i forbindelse med Nasdaq-projektet, og det var der heller ikke i kvartalsregnskabet for 1. kvartal 2000/2001, hvor de øvrige omkostninger blev udgiftsført.

5. Betalingsstandsningen og tiden op til betalingsstandsningen

Den 5. januar 2001 blev det bekendtgjort i FOB 1/2001, at D havde meddelt selskabets bestyrelse, at han ønskede at fratræde som administrerende direktør for

MCT A/S, og at beslutningen skyldtes hans ønske om snarest at tage permanent ophold i udlandet. Det blev samtidig meddelt, at bestyrelsen havde valgt den tidligere indkøbsdirektør Lars Marcher som ny administrerende direktør.

I FOB 2/2001 af 18. januar 2001 bekendtgjorde selskabet, at bestyrelsen havde foretaget en væsentlig nedjustering af forventningerne til regnskabsåret 2000/2001 på baggrund af bl.a. forventningerne til regnskabsårets 2. kvartal. Det fremgik af meddelelsen, at der ud over de allerede foretagne nedskrivninger på varelagrene og debitorerne, som var meddelt i FOB nr. 19/2000, måtte foretages væsentlige yderligere nedskrivninger på såvel lagre som debitorer.

Den 29. januar 2001 anmeldte selskabet betalingsstandsning, og advokat Aage Tang Andersen blev udpeget som tilsyn.

Det fremgik af FOB 4/2001, at selskabet den 12. februar 2001 ville anmode om opretholdelse af betalingsstandsningen frem til den 29. april 2011, at selskabets aktiekapital måtte anses for tabt, og at der var forhandlinger med en række købere om salg af selskabets aktiver og aktiviteter. Den 12. februar 2001 blev betalingsstandsningen opretholdt frem til den 29. april 2001.

Under den fortsatte betalingsstandsning blev rapport for perioden 1. juli 2000 til 31. januar 2001 sendt til fondsbørsen den 20. februar 2001 (FOB 6/2001). Det fremgik af rapporten, at de seneste 4 måneders driftsresultat inklusive særlige hensættelser som følge af betalingsstandsningen viste et underskud før skat på 366,6 mio. kr., at periodens driftsresultat efter skat viste et underskud på 623,6 mio. kr., og at selskabets egenkapital pr. 31. januar 2001 var negativ med 511 mio. kr. Endelig fremgik det af meddelelsen, at der stadig var forhandlinger om salg af koncernens aktiviteter, men at aktiekapitalen, uanset et salg, måtte anses for tabt. Af bemærkningerne til resultatopgørelsen fremgik, at regnskabsperioden viste en negativ bruttofortjeneste på 346,6 mio. kr., hvoraf 124,4 mio. kr. kunne henføres til det første kvartal, og at den negative bruttofortjeneste skyldtes dels det fortsatte prisfald på selskabets rå- og færdigvarelagre, dels ukurans og teknologisk forældelse på samme. Det fremgik endvidere, at det som en konsekvens af betalingsstandsningen var besluttet at udgiftsføre det pr. 30. september 2000 aktiverede udskudte skatteaktiv på godt 89 mio. kr. Blandt periodens negative poster var udgifter til den planlagte børsemission på 15 mio. kr., valutakurstab på 32 mio. kr. og tab og hensættelser på debitorer på 31 mio. kr.

Tilsynet anmodede controller i MCT Jan Dyrby Ambæk om at analysere udviklingen i lagerværdierne i forbindelse med udarbejdelsen af årsregnskabet for 1999/2000. Det fremgår af Jan Dyrby Ambæks notat af 25. juli 2001, at lageret i forbindelse med regnskabsaflæggelsen var blevet opskrevet til værdier, der væsentligt oversteg indkøbspriserne for beholdningerne.

Betalingsstandsningen blev den 24. juli 2001 forlænget frem til den 28. oktober 2001.

6. Salget til Dataram

I FOB nr. 7/2001 af 16. marts 2001 blev det meddelt, at der var indgået aftale med Dataram, New Jersey, USA, om salg af MTC's aktiver og aktiviteter for en pris svarende til USD 32 mio. (ca. 260 mio. kr.), hvilket ville føre til en dividende til kreditorerne på 30-40 %. Af købesummen udgjorde USD 12 mio. betaling for goodwill. Aftalen var betinget af, at kreditorerne ikke havde indsigelser mod salget. Da ingen kreditorer protesterede, blev det i FOB 8/2001den 23. marts 2001 meddelt, at overdragelsen var endelig.

Overdragelsesaftalen omfattede i det væsentlige alle koncernens aktiver og aktiviteter, bortset fra likvid kassebeholdning, nogle mindre aktiver samt datterselskaber, hvori der ikke var aktiviteter. Endelig var det amerikanske datterselskab ikke omfattet af salget. Det fremgår af overdragelsesaftalens indledning, hvad overdragelsen omfatter (the »Business«), og afsnit 1 omhandler »Assets Not Purchased under the Agreement«.

Punkt 1.2 beskriver de aktiver, der er omfattet af overdragelsen således: »The »Purchased Assets« are substantially all the assets, properties, rights, good will and claims acquired for, used in, held for use in, relating to or arising from the conduct of the business, wherever located, (excepting only such assets as are expressly excluded under this agreement) described as follows: . . .«

Punkt 1.3 vedrører »Assets Not Purchased under the Agreement«, og blandt disse undtagne aktiver er erstatningskrav mod f.eks. revisionen ikke nævnt.

Det fremgår af Datarams årsrapport for perioden 16. marts 2001 til 30. april 2002, at årets resultat var -64.614.000 kr. Det er oplyst, at Dataram ophørte med at drive virksomhed i Danmark i løbet af få år.

7. Konkursboet

Efter gennemførelsen af salget til Dataram indgav MTC A/S egen konkursbegæring til Skifteretten i Århus, og der afsagdes den 28. september 2001 konkursdekret. Advokat Aage Tang-Andersen og advokat Per Magid blev udpeget som kuratorer.

Kuratorernes gennemgang af forholdene i konkursboet viste, at der efter kuratorernes opfattelse var foretaget en række dispositioner, der havde ført til uberettigede forbedringer af selskabets officielle regnskaber for regnskabsårene 1998/1999 og 1999/2000 og

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

første kvartal i 2000/2001, og at forholdene havde påført selskabet og dets kreditorer tab.

Kuratorerne var af den opfattelse, at selskabets tidligere administrerende direktør, bestyrelsen og revisionen var erstatningsansvarlige for selskabets tab. Advokat Per Magid skrev derfor den 30. april 2002 til de

2111

sagsøgte og rejste krav om betaling af 100 mio. kr. til konkursboet, idet konkursboet indtil videre havde begrænset erstatningskravet til dette beløb.

Da ingen af de sagsøgte kunne erkende at være erstatningsansvarlig, anlagde konkursboet herefter den 28. juni 2002 denne sag.

Kuratorerne fandt, at en række forhold burde undergives politimæssig efterforskning, og kuratorerne sendte derfor en redegørelse til Statsadvokaturen for særlig økonomisk kriminalitet (SØK).

Advokat Aage Tang Andersen blev under behandlingen af konkursboet erstattet af advokat Lars Grøngaard som kurator sammen med advokat Per Magid.

Den 29. september 2005 afholdtes der skiftesamling i konkursboet, og på mødet stadfæstede skifteretten boopgørelsen i medfør af konkurslovens § 149. Det fremgår af boopgørelsen, at boets endelige afslutning bl.a. afventede erstatningssagen. Efter ankefristens udløb skete der udlodning af ca. 237 mio. kr. til § 97-kravene svarende til en dividende på 37,49 %. Skifteretten angav i retsbogen, at sagen var sluttet. Af den fuldstændige rapport fra Erhvervsstyrelsen for Memory Card Technology A/S under konkurs fremgår under datoen 27. november 2007, at konkursbehandlingen er afsluttet den 29. september 2005, og at selskabet er opløst.

Det er oplyst, at konkursboets gældbog indeholder oplysning om 163 anmeldte fordringer. Nordea Bank Danmark og Danske Bank har som krav i henhold til konkurslovens § 97 anmeldt henholdsvis godt 260 mio. kr. og godt 288 mio. kr. Ud over disse beløb har de to banker også anmeldt betydelige krav omfattet af konkurslovens § 98. De øvrige kreditorer har anmeldt knap 84 mio. kr. som § 97-krav.

Skifteretten reassumerede bobehandlingen den 8. januar 2013 i forbindelse med en anmodning om godkendelse af acontosalærer til kuratorerne, hvorefter skifteretten udsatte sagen.

8. Straffesagen mod D

8.1. Rapporten fra KPMG

Kuratorernes henvendelse til SØK førte til, at SØK anmodede revisionsselskabet KPMG C. Jespersen (herefter KPMG) om at yde sagkyndig bistand i sagen. Revisionstemaet var i aftalebrev af 2. juli 2004 bl.a. angivet at være udarbejdelse af »En redegørelse for den regnskabsmæssige behandling af varebeholdninger i Memory Card Technology A/S i regnskabsårene 1998/1999 og 1999/2000, herunder i årsregnskaber og andre eksterne regnskabsrapporteringer. Redegørelsen skal bl.a. omfatte den anvendte regnskabspraksis samt eventuelt foretagne værdireguleringer m.v.« Herudover skulle der redegøres for pengestrømme samt eventuelle regnskabsmæssige og skattemæssige forhold m.v. i relation til en række dispositioner i koncernen og en redegørelse for udviklingen i den økonomiske situation. Revisionstemaet blev den 5. januar 2005 udvidet til at omfatte spørgsmålet, om der kunne være foretaget regnskabsmanipulation vedrørende andre transaktioner og regnskabsposter i koncernen end vedrørende varelageret, ligesom KPMG også blev anmodet om at redegøre for de ydede kreditfaciliteter til koncernen. Ved skrivelse af 12. september 2005 anmodede statsadvokaten om endnu en udvidelse af revisionstemaet.

Revisionsrapporten forelå 12. januar 2006. Konklusionerne blev sammenfattet således:

». . .

KPMG har som anført indledningsvis gennemgået den regnskabsmæssige behandling af de væsentligste regnskabsposter i årsrapporterne for 1997/98 til 1999/00. Konklusionerne af KPMG's gennemgang, der er foretaget på basis af sagens materiale, kan sammenfattes således:

- De aflagte årsrapporter for MCT for årene 1997/98 til 1999/00 var alle væsentligt fejlbehæftede og var efter KPMG's opfattelse ikke retvisende, men misvisende. De aflagte årsrapporter og offentliggjorte regnskabsmeddelelser var dermed efter KPMG's opfattelse ikke egnede som grundlag for kreditvurdering, investorbeslutninger og kursdannelse på Københavns Fondsbørs.

- Korrigeret for de af KPMG konstaterede fejl ville årsrapporterne have udvist betydelige årlige underskud stigende fra -66 mio.DKK i 1997/98 til -192 mio.DKK i 1999/00.

- Egenkapitalen ville ved udgangen af regnskabsåret 1999/00 have udgjort -186 mio.DKK, og allerede ved udgangen af 1998/99 ville kapitaltilførelsen på 131 mio.DKK, som MCT opnåede ved børsintroduktionen i december 1997, have været tabt.

- De regnskabsmeddelelser, som MCT offentliggjorde i regnskabsåret 1999/00 var ligeledes væsentligt fejlbehæftede og efter KPMG's opfattelse ikke retvisende, men misvisende.

- De fejl, som årsrapporter og regnskabsmeddelelser var behæftet med, kan primært henføres til koncernens varebeholdninger.

I regnskabsårene 1998/99 og 1999/00 blev der således bogført betydelige opskrivninger af varebeholdninger i strid med regnskabslovgivningens bestemmelser og MCT's beskrevne anvendte regnskabspraksis. De bogførte opskrivninger udgjorde i alt ca. 300 mio.DKK.

Det er endvidere bl.a. konstateret, at der i regnskabsårene 1997/98 og 1998/99 blev bogført tilgang af varebeholdninger på i alt 42 mio.DKK, som på baggrund af sagens materiale må anses at have været fiktive. D oplyste efterfølgende over for revisionen, at en væsentlig andel af disse ikke-eksisterende varer var sendt til ombytning.

Det er konstateret, at der i regnskabsåret 1997/98 forsvandt varer med en samlet bogført værdi på 43

2112

mio.DKK. Bogføringen af udokumenterede salgs- og indkøbstransaktioner i regnskabsåret 1997/98 indebar, at lagersvindet først blev tabsført i efterfølgende regnskabsår.

- Der er konstateret andre væsentlige fejl i de aflagte årsrapporter og offentliggjorte regnskabsmeddelelser for MCT koncernen vedrørende bl.a. ikke eliminerede interne avancer, ikke eksisterende tilgodehavender, og varebeholdninger som burde have været nedskrevet, hvilke forhold alle uberettiget forbedrede de fremlagte årsresultater.

- Koncernens oplyste nettoomsætning og vareforbrug i de tre regnskabsår var betydeligt fejlbehæftet, hvilket efterlod indtryk af et højere aktivitetsniveau, end hvad reelt var tilfældet.

- Det er konstateret, at hovedparten af de foretagne bogføringstransaktioner, der ledte til de fejlbehæftede og efter KPMG's opfattelse ikke retvisende men misvisende årsrapporter, blev foretaget i MCT's økonomisystem ved anvendelse af bruger-id 2 henholdsvis 38. Der henvises til afsnit 7.3.

Det skal understreges, at KPMG's gennemgang ikke har omfattet alle regnskabsposter i de aflagte årsrapporter, hvorfor det ikke kan udelukkes, at også andre fejl har påvirket de aflagte årsrapporter i positiv eller negativ retning. Det er imidlertid KPMG's opfattelse, at eventuelle yderligere fejl ikke vil ændre afgørende ved ovennævnte konklusioner.

I den forbindelse henledes opmærksomheden dog på, at idet MCT's årsrapport for 1996/97 ikke har været omfattet af KPMG's gennemgang, så kan det ikke udelukkes, at en del af det tab, der af KPMG

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

er henført til året 1997/98, rettelig burde have været henført til året 1996/97.

. . .«

Afsnit 8 handler om lagertilgange, som ikke ses dokumenteret ved grundbilag, og afsnit 9 handler om opskrivning af varebeholdninger. KPMG's gennemgang afdækkede opskrivninger af varebeholdninger med henholdsvis ca. 67 mio. kr. og ca. 233 mio. kr. i regnskabsårene 1998/1999 og 1999/00.

Afsnit 11 handler om ombytningsvarer, og afsnit 11.7.2 omhandler de indkøb, som er registreret i MCT's leverandørsystem hos leverandørerne Samsung, IBM og Fujitsu.

Afsnit 12 handler om mellemregninger mellem MCT og ITP, og afsnit 13 omhandler bogførte salgs- og indkøbstransaktioner, som der ikke i sagens materiale ses dokumentation for. I afsnit 13.1.5 er der redegjort for korrespondance i sagens materiale vedrørende bogførte udokumenterede salgs- og indkøbstransaktioner. Kapitel 14 handler om salg til Wooyang. Afsnit 15 handler om salg til Kiss Nordic i regnskabsåret 1999/2000, og kapitel 16 omhandler kontraktsalg.

Konkursboet har udarbejdet nedenstående skema til belysning af KPMG's korrektioner af MCT's varelager:

DKK 1.000	*1997/98*			*1998/99*			*1999/00*		
Varebeholdninger	Årsrapport	Korrektion	Korrigeret årsrapport	Årsrapport	Korrektion	Korrigeret årsrapport	Årsrapport	Korrektion	Korrigeret årsrapport
	110.929	-17.201	93.728	322.263	-125.450	196.813	489.502	-226.192	263.310

KPMG's korrektioner af de væsentligste samlede regnskabstal er af konkursboet sammenfattet således:

Mio.kr.	*1997/98*		*1998/99*		*1999/2000*	
	Officiel Årsrapport	Korrigeret årsrapport	Officiel årsrapport	Korrigeret årsrapport	Officiel årsrapport	Korrigeret årsrapport
Resultatopgørelse						
Nettoomsætning	447,3	269,5	623,1	429,6	1.266,9	1.056,1
Vareforbrug	376,1	275,5	504,1	410,4	1.059,5	1.011,3
Bruttofortjeneste	71,2	6,0	119,0	19,1	207,4	44,9
Nettoresultat	5,2	-65,9	16,7	-76,2	-57,9	-191,7
Aktiver						
Varebeholdninger	110,9	93,7	322,3	196,8	489,5	263,3
Tilgodehavender fra salg	83,3	22,6	146,0	92,1	319,3	257,2
Aktiver i alt	247,8	169,9	501,8	333,3	1.001,7	697,4
Passiver						
Egenkapital	155,2	84,1	170,6	6,5	112,3	-185,6
Passiver i alt	247,8	169,9	501,8	333,3	1.001,7	697,4

8.2. Tiltalen mod D og byrettens dom

Københavns Byret modtog den 12. december 2005 anklageskrift fra SØK og tillægsanklageskrift den 16. november 2006.

Tiltalen i forhold I, hvor også O var tiltalt, lyder således:

»*Bedrageri af særlig grov beskaffenhed efter straffelovens § 279, jf. § 286, stk. 2,*

ved i perioden fra juni 1997 til januar 2001, som henholdsvis administrerende direktør og hovedaktionær (D) og økonomichef og senere økonomidirektør (O) i

selskabet Memory Card Technology A/S for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding, svigagtigt at have formået Den Danske Bank, nu Danske Bank (herefter Den Danske Bank) og Unibank, nu Nordea Bank (herefter Unibank) til at yde selskabet Memory Card Technology A/S med tilhørende datterselskab (herefter MCT-koncernen) samlede kreditfaciliteter på op til 820.285.000 kr., idet de tiltalte bl.a. ved at foretage uberettigede opskrivninger af varelager og omsætningen samt ved at angive fiktive tilgodehavender foranledigede, at de aflagte regnskaber blev urigtige og vildledende, således at MCT-koncernens regnskabsmæssige og økonomiske forhold i perioden fremstod væsentlig bedre end de var, ligesom de tiltalte ved bl.a. udsendelsen af fondsbørsmeddelelser og budgetter, samt på møder og ved korrespondance med bankerne bestyrkede og udnyttede de urigtige og vildledende regnskabsmæssige og økonomiske oplysninger, alt hvorved de nævnte banker blev udsat for en væsentlig risiko for at lide et tab på indtil 820.285.000 kr. ligesom bankerne, da MCT-koncernen den 29. januar 2001 gik i betalingsstandsning og senere den 28. september 2001 gik konkurs faktisk led et tab på ikke under 454.200.160 kr.«

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

Efter mere end 70 retsdage afsagde byretten dom i sagen den 3. oktober 2008. Dommen er bygget op med udgangspunkt i de enkelte punkter i KPMG's rapport.

Ud over tiltalen for bedrageri af særlig grov beskaffenhed var D også tiltalt for bl.a. flere forhold af skyldnersvig af særlig grov beskaffenhed og momssvig af særlig grov beskaffenhed efter straffelovens § 289.

I præmisserne har byretten vedrørende forhold I skrevet følgende:

»Efter forklaringerne fra revisorerne om revisionsrapportens udfærdigelse, finder retten, at KPMG's revisionsrapport, som forsvarerne ikke har indsigelser imod for så vidt angår de talmæssige opgørelser, kan lægges til grund ved sagens afgørelse. Revisorernes vurderinger i øvrigt om lovligheden af dispositioner, vurderinger af værdier samt revisorernes oplysninger om manglende bilagsmateriale vil ikke blive lagt til grund som bevist, men vil indgå i rettens vurdering sammen med de øvrige beviser.

Ved vurderingen af hvorvidt der i regnskaberne forekommer talmæssige oplysninger som gør, at regnskaberne bliver misvisende tages udgangspunkt i revisionsberetningens kapitel 8 om udokumenterede lagertilgange, sammenholdt med kapitel 11 om ombytningsvarer, kapitel 13 om udokumenterede køb og salg, samt i lageroptællingen pr. 8. januar 2000.

I regnskabsårene 1997/98 og 1998/99 blev der bogført lagertilgange på i alt 42,235 mio. kr. som nærmere beskrevet i revisionsrapportens kapitel 8. Det lægges til grund at der for disse lagertilgange ikke af revisorerne er fundet eksterne bilag der dokumenterer de registrerede lagertilgange, f.eks. i form af fragtbreve, fakturaer m.v. Lagertilgangene er konteret på kontiene for varebeholdning og vareforbrug på varelagerreguleringskonto 11200.

Efter de af revisorerne afgivne forklaringer om KPMG's eftersøgning efter de manglende bilag vedrørende disse lagertilgange sammenholdt med, at de øvrige bilag til regnskaberne er korrekt anbragt i bilagsmapperne og til de afgivne forklaringer om bogføringen i øvrigt, herunder revisorernes forklaringer om, at der var god orden i bilagene, lægges det til grund, at disse bilag ikke har eksisteret.

Lagertilgangene er bogført af bruger-id 2, som er »D«. Uagtet D har forklaret, at det ikke er ham, som har foretaget disse bogføringer må det efter de afgivne forklaringer om brugen af edb-systemet lægges til grund, at bogføringen er foretaget af ham. Efterfølgende bogføringer er foretaget med bruger-id 38 som er »O«. Det lægges navnlig efter O's egen forklaring til grund, at denne del af bogføringen er foretaget af ham.

De ombytningsvarer, som er omtalt i kapitel 11 er bogført indgået på lageret ved 6 posteringer i juni 1999, lige før regnskabsafslutningen, jf. revisionsrapportens kapitel 8. Varerne er ifølge revisionsrapportens kapitel 11 og ifølge bogføringen senere returneret til producenterne Siemens, Fujitsu og Samsung. Der er ikke forefundet eksterne bilag for disse returneringer, der entydigt viser, at disse varer er returneret og modtaget af producenterne. Der er alene fundet kreditnotaer, som bogføringssystemet selv genererede. Efter vidneforklaringerne, herunder specielt Guy Nelmes forklaring, findes det mod de tiltaltes forklaringer bevist, at varerne ikke blev returneret således som bogføringen giver udtryk af. Varerne var ligeledes ikke til stede på lageret ved lageroptællingen den 8. januar 2000.

Det fremgår af kapitel 13, at der er registreret en række køb og salg af varer, hvor man ikke har fundet eksterne bilag. En del af de omhandlede varer er desuden de varer, som er omhandlet i kapitel 8.

For så vidt angår chips, som ved lageroptællingen den 8. januar 2000 manglede på lageret bemærkes, at der i stort omfang er tale om varenumre, som er tilgået lageret uden dokumentation, jf. kapitel 8. Der er ikke fundet bilag eller andre eksterne dokumenter vedrørende disse chips.

På baggrund af ovenstående lægges det til grund, at de anførte chips er bogført indgået på lageret uden at der foreligger nærmere dokumentation for deres tilstedeværelse. En del af disse chips er ifølge bogføringssystemet returneret til producenterne uden at der foreligger ekstern dokumentation herfor. Andre er solgt uden at der er ekstern dokumentation herfor. De resterende som ifølge bogføringen fortsat skulle være på lageret, fandtes ikke ved lageroptællingen den 8. januar 2000.

2114

På denne baggrund findes det bevist, at disse chips, der i revisionsrapportens kapitel 8, tabel 62 . . . er opgjort til en samlet værdi af 39 mio. kr. ikke har eksisteret. Følgelig er de transaktioner, som er beskrevet i revisionsrapportens kapitel 8, 9, 10, 11 og 13 vedrørende disse chips ikke reelle. Bogføringerne af disse transaktioner har derfor medført, at regnskaberne er misvisende således som dette er opgjort i bilag KPMG-3.

Øvrige chips

For så vidt angår øvrige udokumenterede lagertilgange med en værdi af ca. 3 mio. kr., som er beskrevet i kapitel 8, findes ingen dokumentation for, hvorledes der er forholdt med disse. På denne baggrund finder retten det ikke tilstrækkeligt bevist, at disse lagertilgange ikke var reelle.

Lageropskrivninger for så vidt angår chips, der ikke er omfattet af ovenstående

Det fremgår af årsregnskaberne, at lagerværdien i regnskaberne er opgjort til gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris. Såfremt den aktuelle nettorealisationspris er lavere sker der nedskrivning til denne. Det er ikke i de aflagte regnskaber på noget tidspunkt oplyst, at der er sket fravigelse fra dette princip.

Gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris beregnes i Concordesystemet i forbindelse med genberegning.

KPMG's gennemgang af Concorde XAL-systemet, herunder beregningerne i forbindelse med kontrol af genberegningen viste, at der ikke skete fejlberegninger ved genberegningen.

Det findes på denne baggrund ikke sandsynliggjort, at der skulle være fejl i Concorde-XAL systemet, som skulle medføre, at lagerværdien generelt set ikke blev korrekt udregnet.

I forbindelse med regnskabsaflæggelsen bad de generalforsamlingsvalgte revisorer ifølge O's og D's forklaringer om at få dokumentation for markedspriserne på tidspunktet for regnskabsaflæggelsen. Efter bevisførelsen kan det ikke lægges til grund, at formålet med at få oplyst markedspriserne skulle være at fastsætte lagerværdien i regnskabet ud fra markedsprisen, således som de tiltalte har forklaret. Efter det i revisorernes arbejdspapir af 29. september 1999 anførte, var formålet derimod at sikre sig revisionsmæssigt bevis for, at nettorealisationsværdien ikke var lavere end anskaffelses- eller kostprisen.

Det lægges særligt for så vidt angår regnskabsåret 1999/2000 til grund, at revisorerne ikke modtog lagerværdierne fra Concorde systemet, men modtog nogle andre værdier på en excel-fil. Denne fil var blevet lavet af O. Efter indholdet af de 8 andre filer, som gik forud for den fil, revisorerne fik, sammenholdt med den ovenfor under forklaringerne til kapitel 9 anførte mailkorrespondance mellem O og D, findes det bevist, at revisorerne ikke fik de korrekte værdier fra Concordesystemet oplyst, men fik nogle andre højere værdier. Det findes videre bevist, at revisorerne ikke var klar over, at de værdier de fik, ikke var de korrekte gennemsnitlige kost- og anskaffelsespriser fra koncernens bogholderi.

For så vidt angår disse eksisterende lagervarer er de foretagne opskrivninger ikke i overensstemmelse med koncernens regn-

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

skabsprincipper. Opskrivningerne findes derfor at være i strid med Årsregnskabslovens § 34.

Kapitel 12 og 14

Det fremgår af revisionsrapportens tabel 87 . . ., at forskellen mellem MCT's og ITP's opgørelser af deres mellemværender er 6,4176 tUSD. Denne difference skyldes dels 3 + 5 fakturaer, som Bernard Senkowski i sin forklaring under hovedforhandlingen og ved afhøringen i USA har nægtet at have modtaget.

Ifølge revisionsrapporten er der ikke fundet eksterne bilag, som dokumenterer leverancer i henhold til disse fakturaer.

På denne baggrund lægges det til grund, at disse varer ikke har været afsendt, og at fakturaerne således ikke dækker over reelle salg.

Med hensyn til de bogførte lån til ITP har Bernard Senkowski forklaret, at han ikke har modtaget disse lån, men at han har modtaget betaling for nogle leverancer, som er foretaget i perioder kort forud for betalingerne, og hvor de fakturerede beløb stemmer nøje overens med størrelsen af de påståede lån. Det lægges på denne baggrund til grund, at disse betalinger har været betalinger for leverancer og ikke udlån.

Den i kapitel 14 anførte transaktion foregik i december måned 2000. På det tidspunkt havde bankerne modtaget det senest aflagte kvartalsregnskab. Transaktionen er derfor ikke medtaget i et regnskab, som har været offentliggjort eller som bankerne har fået som grundlag for kreditudvidelse.

Det fremgår af KPMG's beregninger i KPMG-bilag 3, at denne transaktion ligeledes ikke er medtaget i de korrektioner, KPMG finder skal foretages i de aflagte regnskaber.

Da transaktionen ikke har været med i et offentliggjort regnskab og i øvrigt er foretaget på et tidspunkt, hvor MCT-koncernens sidste kreditudvidelse var sket har denne transaktion ingen betydning for bedømmelsen af forhold I, I a og I b.

Herefter findes det bevist, at regnskaberne ikke er korrekte for så vidt angår de i kapitel 12 anførte transaktioner, således som anført i KPMG bilag 3. Det findes derfor bevist, at regnskaberne på disse punkter er i strid med Årsregnskabslovens § 34.

Kapitel 15

Det lægges til grund, at der i dagene op til regnskabsårets afslutning den 30. juni 2000 blev solgt for 36,735 mio. kr. varer til Kiss Nordic. Disse varer var oprindeligt produceret til Force, som imidlertid havde fået

2115

økonomiske problemer. Det fremgår af salgsaftalen, at varerne kunne returneres inden 3 måneder.

Varerne blev aldrig fjernet fra MCT, men efter 3 måneder returneret.

Da aftalen gav køberen en returret i 3 måneder findes salget ikke at være af en sådan karakter, at det kunne medtages i regnskabet som et salg. Varerne burde derfor have været medtaget som lagerbeholdning i årsregnskabet.

Varerne blev efterfølgende under betalingsstandsningen solgt for 6,5 mio. kr.

Det er KPMG's vurdering, at varerne allerede den 30. juni 2000 havde en meget lavere værdi og burde være afskrevet med ca. 30 mio. kr. i stedet for at blive registreret som et salg

Alene på baggrund af den opnåede pris ved salget i foråret 2001, sammenholdt med, at der i øvrigt ikke foreligger nærmere oplysninger om disse varers værdi findes det ikke at kunne lægges til grund, at varerne havde en lavere værdi den 30. juni 2000 og således burde være afskrevet som anført, hvorfor det ikke findes bevist, at regnskabet burde korrigeres som anført i KPMG Bilag-3.

Kapitel 16

Af aftalerne om kontraktproduktionen fremgår, at råvarerne tilhører kontraktparten og ikke MCT/MCM. Varerne befandt sig hos MCT/MCM i forbindelse med forarbejdningen. MCT/MCM var forpligtet til at tegne forsikring for råvarerne under opbevaringen.

Det fremgår af bogføringen, at der alene er modtaget et beløb fra Samsung/Fujitsu hvert år, svarende til prisen for den forarbejdning, MCT/MCM har foretaget. MCM/MCT har ikke haft omkostninger til råvarer i forbindelse med produktionen. Det modtagne beløb er herefter i årsregnskabet, men ikke i bogføringen, omregnet til et bruttobeløb ved anvendelse af en avanceprocent på 1,25. Dette medfører, at resultatopgørelsens omsætning og også vareforbrug blev forøget, hvorimod det ikke indvirkede på årets resultat eller på balancen.

Det fremgår af revisionsprotokollen vedr. regnskabsmøde den 29. september 1999, at revisorerne ved den første gennemgang af forholdene vedrørende kontraktproduktion ville optage en bemærkning herom i regnskabet, men at revisorerne, efter at D havde oplyst, at ejendomsretten til råvarerne formelt overgik til MCT/MCM i forbindelse med leveringen, frafaldt at komme med en bemærkning herom i regnskabet (protokollen).

D har forklaret, at dette er korrekt, men videre forklaret, at han vidste, at ejendomsretten forblev hos leverandørerne, hvilket også fremgår af kontrakterne.

Herefter findes det bevist, at D er skyldig i at have foranlediget misvisende ændringer af regnskabernes omsætning og vareforbrug som anført i KPMG-bilag 3. Da D har været bekendt med, at ejendomsretten ikke var overgået til MCT/MCM men fortsat var hos leverandørerne er det uden betydning for forsætsbedømmelsen, om revisorerne ikke har fundet anledning til at komme med en bemærkning om forholdet i i årsregnskaberne.

. . .

Forholdet til bankerne

Det fremgår af bankernes kreditindstillinger, at de fra MCT koncernen modtog de regnskaber og meddelelser, som koncernen offentliggjorde. Bankerne modtog ifølge forklaringerne fra bankvidnerne ikke andet materiale fra MCT, bortset fra i efteråret 2000 efter offentliggørelsen af det seneste årsregnskab, hvor man modtog ugentlige rapporter. Bankerne havde mulighed for at stille spørgsmål til koncernens ansatte og fik også de oplysninger de bad om i det omfang oplysningerne var tilgængelige for offentligheden. Det lægges derfor til grund, at det væsentligste grundlag for kreditvurderingen var MCT's regnskaber. Det lægges videre efter bankvidnernes forklaringer til grund, at bankerne ikke betvivlede de oplysninger, som fremgik af regnskaberne.

Efter bankvidnernes forklaringer lægges det videre til grund, at bankerne ved bevillingen af kreditter og kreditudvidelser lagde vægt på stigende omsætning, samt at driften i sig selv gav overskud. Bankerne lagde vægt på, at der var et overskud, således at produktionen ikke skete med tab, mens størrelsen af overskuddet var af mindre betydning.

Som anført ovenfor findes det bevist, at regnskaberne var ukorrekte. Det findes i den forbindelse bevist, at regnskaberne viste for stor omsætning og overskud af driften, som i virkeligheden gav underskud.

Som anført i anklageskriftets forhold I blev der i det hele til sidst ydet 820 mio. kr. i kreditter. På baggrund af forklaringerne fra bankfolkene må det lægges til grund, at bankerne ikke ville have ydet kreditter i det anførte omfang på baggrund af de korrigerede regnskabstal. Herefter findes D, med de ændringer som er anført ovenfor, skyldig som beskrevet i anklageskriftets forhold I i at have formået Unibank og Den Danske Bank til at yde koncernen kreditter som beskrevet.

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

O deltog i dette som medarbejder i regnskabsafdelingen og senest som økonomichef. Hans medvirken var ikke ubetydelig, men arbejdet bestod for det meste i at udføre D's ordre. Han findes på denne baggrund tillige skyldig med de ændringer, som er beskrevet ovenfor.

Det følger af det ovenfor anførte, at regnskaberne for MCT/MCM var misvisende særligt for så vidt angår omsætning, vareforbrug og resultat.

. . .«

D blev også fundet skyldig i andre forhold, og han blev straffet med fængsel i 6 år. D blev endvidere idømt en tillægsbøde på 1.150.000 kr. og frakendt retten indtil videre til at være stifter af, direktør eller medlem af

2116

bestyrelsen i et selskab med begrænset ansvar, et selskab eller en forening, som kræver særlig offentlig godkendelse, eller en fond.

O blev straffet med fængsel i 2 år for bl.a. bedrageri af særlig grov karakter.

Byretten henviste erstatningskravene fra Danske Bank og Nordea til civilt søgsmål.

8.3. Østre Landsrets dom

Dommen blev anket til Østre Landsret, som den 2. december 2010 stadfæstede byrettens dom for så vidt angår D, mens O blev frifundet, da landsretten fandt, at han ikke på strafbar måde havde medvirket til, at selskabets regnskaber var blevet misvisende.

Også landsretten fandt det bevist, at D havde foretaget de indtastninger, der ifølge revisionsrapporten var foretaget af bruger-id-2. Landsretten tiltrådte endvidere, at der ikke havde eksisteret bilag vedrørende de udokumenterede lagertilgange, og at det kunne lægges til grund, at de chips, som de posterede lagertilgange angiveligt skulle vedrøre, aldrig havde eksisteret, og at posteringerne var fiktive. Landsretten fandt det også bevist, at de af D bogførte lagertilgange i de to regnskabsår med hensyn til ombytningsvarer, der skulle være returneret til leverandørerne, eller som havde indgået i udokumenterede købs- og salgstransaktioner, eller som ikke fandtes ved lageroptællingen den 8. januar 2000, havde været fiktive med samlet ca. 42 mio. kr. Dette havde haft indflydelse på virksomhedens regnskab, herunder således at bruttoresultatet, de bogførte varebeholdninger og egenkapitalen blev forøget tilsvarende.

Vedrørende opskrivningerne af varebeholdningerne i regnskabsårene 1998/1999 og 1999/2000 henviste landsretten til revisionsrapportens kapitel 9, hvoraf fremgår, at der er i regnskabsårene 1998/1999 og 1999/2000 var foretaget opskrivninger af varebeholdningerne på henholdsvis ca. 67 mio. kr. og ca. 233 mio. kr., hvilke opskrivninger blev indtægtsført i koncernens resultatopgørelse ved reduktion af årets vareforbrug, og at disse opskrivninger medførte, at egenkapitalen for de pågældende regnskabsår blev forøget med henholdsvis ca. 67 mio. kr. og ca. 146 mio. kr. Landsretten henviste endvidere til KPMG- revisorernes forklaring om, at der i forbindelse med deres arbejde med Concorde-systemet ikke havde været problemer med at følge såvel revisionssporet som transaktions- og kontrolsporet. Landsretten lagde derfor til grund, at Concorde-systemets beregning af den gennemsnitlige anskaffelsespris var korrekt, og at det havde været uberettiget at opskrive værdien af varelagrene til verdensmarkedsprisen. Landsretten lagde endvidere til grund, at de uberettigede opskrivninger af varelageret til verdensmarkedsprisen havde haft samme indflydelse på regnskabet som de fiktive lagertilgange.

For så vidt angik ombytningsvarerne til leverandørerne Samsung, IBM og Fujitsu fandt landsretten, at der var tale om fiktive ombytningsvarer, og at disse varer havde haft samme indflydelse på regnskabet som de fiktive lagertilgange og de uberettigede opskrivninger.

Det var også landsrettens opfattelse, at virksomhedens regnskaber havde været misvisende, når det var anført, at ITP skyldte penge til virksomheden i form af varegæld og lån.

KPMG havde ifølge revisionsrapporten ikke fundet dokumentation for en række købs- og salgstransaktioner med 6 samhandelspartnere: Comtech, Street, ITP, Marathon, Fujitsu og EuroA. Landsretten lagde til grund, at transaktionerne med disse samhandelspartnere overvejende var foretaget af D. Landsretten fandt, at var ubetænkeligt at lægge til grund, at de chips, som disse købs- og salgstransaktioner skulle vedrøre, aldrig havde eksisteret, og at posteringerne var fiktive, og at transaktionerne havde haft indflydelse på virksomhedens regnskab.

Landsretten fandt ligesom byretten, at forholdene omtalt i revisionsrapportens kapitel 15 ikke kunne tillægges betydning.

Landsretten fandt i modsætning til byretten, at forholdene omtalt i revisionsrapportens kapitel 16 om kontraktomsætning ikke kunne tillægges betydning ved bedømmelsen af forhold I, idet det ikke kunne udelukkes, at D havde været af den opfattelse, at den regnskabsmæssige håndtering af denne produktion havde været berettiget.

Herefter fremgår følgende af landsrettens præmisser:

»*Sammenfatning vedrørende revisionsrapporten, herunder i forhold til de tiltalte*

Det fremgår af KPMG-bilag 3, at de forhold, der er omtalt i revisionsrapportens kapitel 8-16, når der er taget højde for, at visse forhold er omtalt i flere kapitler, ville have medført, at årets nettoresultat for regnskabsåret 1997/98 havde været negativt med ca. 66 mio. kr., hvorimod årsrapporten viste et positivt nettoresultat på ca. 5,2 mio. kr. Egenkapitalen for dette regnskabsår burde ifølge KPMG have været ca. 84,1 mio. kr., mens årsrapporten viste en egenkapital på ca. 155,2 mio. kr.

For regnskabsåret 1998/99 ville korrektionerne have medført, at årets nettoresultat var blevet negativt med ca. 76,2 mio. kr., mens årsrapporten viste et positivt nettoresultat på ca. 16,7 mio. kr. Egenkapitalen for dette regnskabsår burde ifølge KPMG have været positiv med ca. 6,5 mio. kr., mens årsrapporten viste en positiv egenkapital på ca. 170,6 mio. kr.

Endelig ville korrektionerne for regnskabsåret 1999/00 have medført, at årets nettoresultat var blevet negativt med ca. 191,7 mio. kr., mens årsrapporten viste et negativt nettoresultat på ca. 57,8 mio. kr. Egenkapitalen for dette regnskabsår burde ifølge KPMG have været negativ med ca. 185,6 mio. kr., mens årsrapporten viste en positiv egenkapital på ca. 112,3 mio. kr.

2117

Som det fremgår ovenfor, kan de forhold, der fremgår af revisionsrapportens kapital 10, 14, 15 og 16 ikke tillægges betydning ved bedømmelsen af sagens forhold I, I A og I B. Disse forhold har imidlertid ifølge KPMG-bilag 3 ikke haft betydning for reguleringen af nettoresultatet og egenkapitalen i regnskabsåret 1997/98 og har kun haft relativt mindre betydning for disse poster i regnskabsårene 1998/99 og 1999/00.

Landsretten finder derfor sammenfattende, at regnskaberne i disse regnskabsår i meget væsentlig grad har været misvisende i virksomhedens favør såvel i relation til nettoresultat som til egenkapital, og dette i en sådan grad, at virksomheden reelt ikke har haft et positivt nettoresultat i nogen af de tre regnskabsår.

Efter det, der er anført ovenfor, har D haft kendskab til de forhold, som har gjort regnskaberne misvisende i det omfang, det fremgår af revisionsrapportens kapitel 8, 9, 11, 12 og 13, herunder som følge af fiktive posteringer. Der er ikke efter bevisførelsen grundlag for at fastslå, at de generalforsamlingsvalgte revisorer har været bekendt med disse misvisende forhold, fiktive posteringer eller brud på regnskabsprincipperne. Allerede derfor er det uden betyd-

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

ning for vurderingen af D's strafansvar, at revisorerne ikke i forbindelse med revisionen er blevet opmærksomme på forholdene, og at der på årsrapporterne er givet såkaldt »blanke« revisionspåtegninger. Det bemærkes i denne forbindelse, at uanset om de generalforsamlingsvalgte revisorer var blevet opmærksomme på de fiktive forhold, ville dette ikke have haft betydning for vurderingen af D's strafansvar, allerede fordi han selv var bekendt med, at forholdene var fiktive.

. . .«

Landsrettens præmisser vedrørende forholdet til bankerne er sålydende:

»*Forholdet til bankerne, forhold I vedrørende D*

Det kan efter bevisførelsen lægges til grund, at de misvisende årsrapporter for regnskabsårene 1997/98, 1998/99 og 1999/00 indgik med betydelig vægt i de to bankers vurderinger i forbindelse med kreditgivningen til virksomheden. Det kan endvidere lægges til grund, at bankerne ikke havde kendskab til de forhold, som gjorde regnskaberne misvisende. Endelig kan det i overensstemmelse med forklaringerne fra repræsentanterne for bankerne lægges til grund, at bankerne ikke - i hvert fald ikke tilnærmelsesvis i det skete omfang - ville have ydet kreditter til virksomheden, hvis disse havde været bekendt med, at regnskaberne var misvisende i det ovenfor fastslåede omfang, herunder navnlig at nettoresultatet i alle de tre regnskabsår var negativt.

De kreditter, som begge banker ydede virksomheden, var ydet uden sikkerhedsstillelse. Det fremgår af indholdet af begge bankers kreditindstillinger, at bankerne hver især var opmærksomme på, hvilke kreditter den anden bank ydede til virksomheden. Endelig fremgår det af en rapport fra august 1999, at man i Danske Bank var opmærksom på, at der var en betydelig kreditrisiko i MCT.

Landsretten finder imidlertid, at det efter det ovenfor anførte er godtgjort, at D - navnlig ved fremlæggelsen af de misvisende regnskaber og omtalen heraf på møder med bankerne i forbindelse med kreditgivningen - retsstridigt har fremkaldt, bestyrket eller udnyttet en vildfarelse hos bankerne om virksomhedens økonomiske forhold og derved bestemt disse til at yde kreditter i det opnåede omfang, hvorved han har indset, at bankernes kalkulerede risiko for tab blev væsentligt forøget.

For så vidt angår anklageskriftets beskrivelse af, at D ved fondsbørsmeddelelser bestyrkede og udnyttede de urigtige og vildledende oplysninger over for bankerne bemærker landsretten, at det ikke nærmere under bevisførelsen er præciseret, hvilke specifikke fondsbørsmeddelelser dette angår. Efter formuleringen af anklageskriftet, og således som sagen er forelagt, finder landsretten det herefter betænkeligt at lade denne del af beskrivelsen i anklageskriftet indgå i domfældelsen.

Landsretten finder herefter D skyldig i forhold I i det anførte omfang.«

I forbindelse med at landsretten tiltrådte, at straffen for D var udmålt til fængsel i 6 år, udtalte landsretten, at der ikke havde været tale om rettergang inden rimelig tid, idet det første retsskridt var foretaget den 22. februar 2002 ved afsigelse af kendelse om ransagning, og sagen havde ligget stille i to perioder, sammenlagt ca. 8½ måned som følge af henholdsvis forhold hos anklagemyndigheden og Østre Landsret, før landsretten afsagde dom den 2. december 2010. Efter omfanget og karakteren af forhold I fandt landsretten, at straffen som udgangspunkt burde forhøjes, men når der blev taget hensyn til krænkelsen af EMRK artikel 6, var straffen passende bestemt.

Under byrettens behandling af straffesagen blev der afgivet vidneforklaring af ITP's ejer, Bernard Senkowski, og det fremgår bl.a. af hans forklaring, at D havde bedt ham gøre ham en tjeneste ved at skrive under på, at ITP skyldte MCT penge, selv om det forholdt sig omvendt, idet D havde sagt, at hvis han ikke skrev under, var der en meget lille chance for, at ITP ville få sit tilgodehavende fra MCT, og at han skrev under for at undgå, at ITP gik konkurs.

9. Revisornævnets kendelse

SØK klagede ved klageskrift af 1. oktober 2004 over de 4 sagsøgte revisorers udførelse af revision i regnskabsårene 1998/1999 og 1999/2000 for MCT. Klageskriftet indeholdt i alt 12 klagepunkter, hvoraf de 5 første vedrørte 1998/1999 og de 7 sidste 1999/2000. Ved klagens indgivelse var SØK bistået af KPMG, der som tidligere omtalt havde udarbejdet en rapport.

2118

I Revisornævnets kendelse af 6. maj 2009 fremgår følgende vedrørende årsrapporten 1998/1999 og de 5 klagepunkter:

». . .

Vedrørende årsrapporten 1998/99:

Af hensyn til bedømmelsen af de nævnte forholds beløbsmæssige betydning i forhold til selskabets størrelse, bemærkes, at selskabet i 1998/99 ifølge årsrapporten havde en nettoomsætning på koncernbasis på 623.117 tkr. og en bruttofortjeneste på 119.048 tkr.

Egenkapitalen var ved regnskabsårets udløb opgjort til 170.572 tkr., og balancesummen var 501.763 tkr.

Det første klagepunkt, klageskriftets punkt 5.10.

Dette klagepunkt vedrører spørgsmålet om værdiansættelsen i det pågældende regnskabsår af selskabets varelager. Der er ifølge klageren foretaget en opskrivning på mindst 42 mio. kr., der er bogført direkte på resultatopgørelsen. E&Y var udførende og PWC kontrollerende revisor vedrørende dette punkt. Af betydning for bedømmelsen skal særligt fremhæves følgende fra det af parterne fremlagte bilagsmateriale:

I årsrapporten for 1998/99 anføres på side 30:

»Varebeholdninger optages til gennemsnitlig anskaffelses eller kostpris og nedskrives til nettorealisationsværdi, hvis denne er lavere. Anskaffelsespris for råvarer, hjælpematerialer og indkøbte handelsvarer er leverandørens fakturapris. Kostpris for fremstillede færdigvarer omfatter anskaffelsespris for materialer og direkte løn med tillæg af indirekte produktionsomkostninger.«

I et notat af 29. april 1999 fra PWC vedrørende et møde, der to dage tidligere havde været afholdt mellem regnskabschef O fra MCT og Michael Nielsen og Lars Thygesen fra PWC anføres bl.a:

»Lagre er en endog særdeles væsentlig regnskabspost i MCT koncernen og udgør pr. 30/6 1998 111 mio ud af en balancesum på 258 mio (45%). Af dette samlede lager udgør færdigvarelageret i moderselskabet ca. 22 mio. Råvarelageret i MCM udgjorde 88 mio.«

Det anføres endvidere side 4:

»Ifølge O har selskabets praksis omkring ukuransnedskrivning været følgende: Såfremt der ikke har været omsætning på en vare i 6 måneder, nedskrives den med 50 % (idet chipen kan genbruges, jf. ovenfor), og har der ikke været omsætning på en vare i 12 måneder, nedskrives den med 100 %. I vore arbejdspapirer fra 1997/98 kan jeg nu kun finde refereret et princip, der hedder ingen omsætning på et varenummer i 12 måneder fører til en nedskrivning på 50 %.

Det er aftalt med O, at han laver en opfølgning på omsætningen i 1998/1999 på de varenumre, hvorpå der blev nedskrevet i 1997/1998. Dette foretages for at give revisionsbevis for tilstrækkeligheden af nedskrivningen. Vi skal gennemgå dette ved den løbende revision.«

I et notat af 17. maj 1999 betegnet »*Audit strategies memorandum*« udarbejdet af E&Y ved Erling Lauridsen og Arne B. Jepsen anføres bl.a:

»Da koncernen siden introduktionen på Fondsbørsen har haft problemer med at opfylde egne budgetter, og senest i forbindelse

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

med offentliggørelsen af halvårsresultatet har nedjusteret forventninger til årets resultat, skal vi i vor revision være ekstra opmærksom på de områder, hvor virksomheden måske har problemer med at leve op til halvårsmeddelelsens forventninger, idet virksomheden her kan blive fristet til at foretage visse reguleringer for at tækkes investorerne.«

Det anføres endvidere specifikt side 2 og side 4 om varelageret:

»Varebeholdningen udgør det kritiske område i virksomheden. Pr. 30. juni 1999 forventes de samlede varebeholdninger af både råvarer og færdigvarer at udgøre i størrelsesordnen 100-120 mill.kr.«

Baseret på vores gennemgang er der ikke sket nogen væsentlige ændringer i det overordnede kontrolmiljø og vi anser det stadig for betryggende. Med ansættelsen af O (regnskabschef) samt Bjarne Krogh (finansiel kontroller) er funktionsadskillelsen i økonomifunktionen meget god.

Problemet er stadig at D er den eneste, der rigtigt er inde i lageret, og han har mulighed for at gå ind og justere lagerværdien, hvilket er en svaghed i systemet, idet disse justeringer ikke bliver dokumenteret godt nok.

O har lovet at få udarbejdet forretningsgangsbeskrivelser på de væsentlige områder.«

PWC har i et notat af 27. september 1999 redegjort for den af PWC foretagne gennemgang af E&Y's arbejdspapirer på bl.a. dette punkt. Det er PWC's konklusion, at visse forhold burde drøftes med ledelsen, men der er ikke rejst væsentlige indvendinger.

I notatet anføres blandt andet:

»E&Y har ikke kunnet konstatere, om varelageret er værdiansat til gennemsnitlig anskaffelsespris, idet der er foretaget en såkaldt »genberegning« i varelagersystemet, som har medført en forøgelse af varelagerets værdi med ca. 50 mio kr. og en tilsvarende reduktion af vareforbruget. Der er ikke sikkerhed for, hvilke sammenhænge der gør sig gældende i denne genberegning, hvilket er omtalt i revisionsprotokollen.«

I et notat af 6. oktober 1999 udfærdiget af E&Y med betegnelsen »Varelager« anføres bl.a, at visse konkrete varegrupper er overvurderet med ca. 27,8 mio kr.

Om genberegningen anføres bl.a.:

»Virksomhedens argumentation for genberegningsværdien, er at der mellem mange varer er et samspil via styklisterne, hvorfor det ikke giver et rigtigt billede at analysere varenumrene enkeltvis. Vi har forgæves forsøgt et gennemskue matematikken i genberegningen og vi er derfor af den opfattelse, at det er nødvendigt at

konsultere en concorde programmør. Virksomheden har ikke villet imødegå os på dette punkt.«

Om en konkret varekategori anføres, at den bogførte værdi på ca. 78,9 mio kr. »Efter normale principper og danske regnskabsvejledninger« skulle nedskrives med ca. 13,5 mio kr. »*Da selskabets ledelse ikke mener, at dette vil give et retvisende billede, vurderer vi alle varenr. som et samlet lager«*.

I revisionsprotokollen for 1998/99 af 5. oktober 1999 anføres under »Værdiansættelse af varebeholdninger«:

»Vi har konstateret, at den løbende beregning af gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris sker korrekt.

I forbindelse med regnskabsårets afslutning foretages der imidlertid i selskabets lagerstyringssystem en såkaldt genberegning af varebeholdningernes værdi. Genberegningen sker efter det oplyste for at justere for ændringer i anskaffelses- eller kostprisen for en vare opstået i perioden mellem tidspunktet for intern registrering af en salgsordre og det endelige produktions- og salgstidspunkt. Genberegningen medfører i 1998/99 en forøgelse af varebeholdningernes værdi på statusdagen på ca. 50 millioner DKK og en tilsvarende reduktion af vareforbruget for regnskabsåret 1998/99.

Vi har forsøgt at efterprøve den foretagne genberegning med henblik på at vurdere dens konsekvenser for beregningen af gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris. Vi har imidlertid måttet konstatere, at det ikke umiddelbart er teknisk muligt at nå til en underbygget og dokumenteret konklusion om, hvilke sammenhænge der gør sig gældende i forbindelse med genberegningen, og dermed om varebeholdningerne er værdiansat til korrekt opgjort gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris.

Denne usikkerhed har givet os anledning til at drøfte forholdet med administrerende direktør D. D har oplyst, at Concorde XAL i regnskabsåret 1999/2000 vil blive erstattet af et nyt lagerstyringssystem. I det nye lagerstyringssystem er det efter det oplyste ikke nødvendigt at foretage en genberegning for at opgøre værdien af selskabets varebeholdninger. På det grundlag har D ikke ønsket, at der anvendes yderligere ressourcer på at underbygge og dokumentere genberegningen i Concorde XAL.«

Det anføres endvidere, at D har oplyst, at han anslår værdien af varebeholdningerne som væsentlig højere end den i årsregnskabet opførte værdi, på grund af en forventning om stigende priser. Herefter anføres i protokollen:

»Vore stikprøvevise analyser bekræfter direktionens vurdering, og på det grundlag har vi herefter fundet værdiansættelsen af selskabets varebeholdninger for forsvarlig.«

På denne baggrund anfører Statsadvokaten, at årsrapporten for 1998/99 er behæftet med væsentlige fejl, da det ikke i årsregnskabet var oplyst, at der var sket opskrivning med 42.023 tkr., og at dette beløb i øvrigt ikke skulle have været indtægtsført, men bundet som en opskrivningsreserve på egenkapitalen. Klagepunktet er formuleret som følger:

Punkt 5.10.

Efter Statsadvokatens opfattelse burde PWC og E&Y på baggrund af de gennemførte revisionshandlinger have forsynet årsrapporten for MCT for 1998/99 med en revisionspåtegning med et forbehold som følge af manglende revisionsbevis for, at råvarer i koncernregnskabet blev værdiansat på basis af gennemsnitlig anskaffelsespris, jf daværende Bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m.v. af 22. februar 1996 § 5, stk. 1, nr. 6. Det er efter Statsadvokatens opfattelse en skærpende omstændighed, at revisorerne i planlægningsfasen af revisionen var bekendt med problemstillingen, ligesom revisionsarbejdet rent faktisk bekræftede, at det ikke kunne dokumenteres, at råvarelageret var optaget til gennemsnitlig anskaffelsespris. Efter Statsadvokatens opfattelse kan kritiske bemærkninger vedrørende forholdet i revisionsprotokollen ikke erstatte et forbehold i revisionspåtegningen, jf punkt 4.10 i revisionsvejledning 18 af marts 1991.

På baggrund af ovenstående er det Statsadvokatens opfattelse, at transaktionssporet og kontrolsporet vedrørende opgørelse af gennemsnitlig anskaffelsespris for råvarelageret ikke var til stede. Dette var efter Statsadvokatens opfattelse en overtrædelse af bekendtgørelse om erhvervsdrivende virksomheders bogføring, årsregnskaber og opbevaring af regnskabsmateriale af 21. august 1990 § 4. Efter Statsadvokatens opfattelse burde dette forhold derfor have været anført som supplerende oplysning i revisionspåtegningen jf daværende bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m.v. af 22. februar 1996 § 6, stk. 2, nr.3.

Af E&Y's arbejdspapirer fremgår, at det blev vurderet, at det var nødvendigt med konsultation af en Concordeprogrammør, men at MCT ikke ville imødekomme revisorerne på dette punkt. Efter Statsadvokatens opfattelse burde revisorerne ikke have ladet sin

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

revision begrænse som følge af at den reviderede virksomhed ikke ønskede at afsætte de nødvendige ressourcer.

Efter Statsadvokatens opfattelse har PWC og E&Y ikke dokumenteret at have opnået tilstrækkeligt revisionsbevis for, at betingelserne var til stede for at foretage en nettobetragtning ved sammenligning af bogført værdi og nettorealisationspris for henholdsvis det samlede råvarelager og det samlede færdigvarelager.

Varebeholdningernes væsentlighed taget i betragtning er det endvidere Statsadvokatens opfattelse, at årsrapporten burde have indeholdt oplysning om, at en væsentlig del af varebeholdningerne var værdiansat til nettorealisationsværdi. Efter Statsadvokatens opfattelse

2120

burde PWC og E&Y derfor have forsynet årsrapporten for MCT for 1998/99 med et forbehold for manglende oplysninger om, at en væsentlig del af varebeholdningerne var værdiansat til nettorealisationsværdi, jf. daværende Bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m.v. af 22. februar 1996 § 5 stk. 1 nr. 2.

Det andet klagepunkt er betegnet punkt 6.6.

Dette klagepunkt vedrører tilstedeværelse og værdiansættelse af ombytningsvarer. Der blev i perioden fra den 11. juni til den 18. juni 1999 registreret 6 kreditnotater i MCM's bogføring, til en samlet nettoværdi af 26.556 th. De pågældende kreditnotaer fandtes ikke i bogholderiet. E&Y var udførende revisor på denne opgave og PWC var kontrollerende. I et notat af 27. september 1999 anføres af PWC bl.a.:

»Revisionen af varekreditorerne i USD har givet anledning til at konstatere, at MCT på 3 kreditorer (IBM, Samsung og Fujitsu) har bogført en række debetposteringer. Der forefindes ingen ekstern dokumentation herpå. Posteringerne er foretaget af D. Grundlaget for posteringerne er efter det oplyste det forhold, at MCT har returneret en række defekte varer til de pågældende leverandører. Frem for at optage varebeholdningen med værdi under »vare-beholdninger« har D optaget en værdi af forventet kreditnota under kreditorer.

Der hersker dog en vis usikkerhed hos E&Y om hvorvidt der er tale om, at MCT skal modtage kreditnotaer eller om hvorvidt MCT alene skal modtage erstatninger for de defekte varer (ombytninger).

Beløbsmæssigt er der tale om i alt TUSD 3.846 svarende til 27.434 tkr. Omposteringen fra varelager til kreditorer har givet anledning til en driftseffekt på 878 tkr. Driftseffekten skyldes så vidt vides, at der er sket ændringer i gennemsnitsprisen (faldende) fra tidspunktet for oprindeligt varekøb og indtil tidspunkt for posteringen af den forventede kreditnota. Lagersystemet har taget varebeholdningerne ud af lageret til den gennemsnitspris, som var gældende på afgangstidspunktet. Såfremt der alene skal modtages erstatninger (ombytninger) bør forholdet ikke give anledning til driftseffekt.

E&Y har forespurgt D om forholdet og fået den ovenfor angivne forklaring. E&Y har samtidig i revisionen af varelageret konstateret, at lageret af defekte enheder er faldet meget drastisk i forhold til L/Y og har ikke foretaget yderligere.

Der er tale om et meget spinkelt revisionsbevis. Endvidere har en række af disse kreditorer nægtet at bekræfte saldiene (der er udsendt saldobreve til Samsung og Fujitsu, idet disse kreditorsaldi er i debet). Endelig er der ikke modtaget de faktiske kreditnotaer fra de 3 kreditorer efterfølgende«.

I et notat om udført revision vedrørende kreditorer af 11. oktober 1999 anfører E&Y om disse tre kreditorer:

»Umiddelbart før status (18/6) er bogført to kreditnotaer på henholdsvis tkr. 2.854 og tkr. 497. Disse vedrører ifølge EBL returnerede varer, som D har bogført kreditnota på. Der findes ikke originalbilag fra IBM på disse kreditnotaer. De to kreditnotaer står pr. 6-9-99 som et tilgodehavende og er således ikke modregnet i betalingen af den skyldige saldo pr. 30-6-99.«

. . .

»Ifølge Else B. Larsen (controller) er kreditnotaer på tkr. 13.721 og tkr. 2.736 bogført af D. MCM har aldrig fysisk modtaget disse kreditnotaer, hverken før eller efter status. Ej heller har Samsung villet bekræfte saldoen overfor den af PWC udsendte saldomeddelelse.«

Det samme anføres vedrørende Fujitsu. Herefter fremgår:

»EBL oplyser, at omtalte aftale er mundtlig mellem D og Fujitsu.

Kreditnotaerne er ifølge EBL bogført på baggrund af varekøb, som MCM har returneret da den oprindelige ordre tilsyneladende har vedrørt bestilling af fejldesigns. EBL oplyser, at D har orienteret hende om, at kreditnotaerne senere vil blive fulgt op af nye fakturaer fra Fujitsu. Vi har imidlertid ikke kunnet opnå dokumentation herfor.«

Det er efter Statsadvokatens opfattelse ikke dokumenteret, at bekræftelse fra leverandørerne vedrørende modtagelse af ombytningsvarer senere blev indhentet.

I det følgende årsregnskab 1999/2000 blev ombytningsvarer/varebeholdninger relateret til de 6 kreditnotaer nedskrevet til 0 kr.

På baggrund heraf er klagepunktet formuleret som følger:

Punkt 6.6.

Bortset fra den indhentede ledelseserklæring foreligger der i revisorernes arbejdspapirer ikke dokumentation for, at der er gennemført revisionshandlinger vedrørende tilstedeværelsen og værdiansættelsen af ombytningsvarer optaget med 26.556 tkr. i koncernregnskabet for MCT.

Det er efter Statsadvokatens opfattelse ikke i overensstemmelse med god revisionsskik alene at basere sin revision af tilstedeværelse og værdiansættelse af ombytningsvarer på den indhentede ledelseserklæring.

Efter Statsadvokatens opfattelse burde PWC og E&Y derfor have forsynet årsrapporten for MTC for 1998/99 med et forbehold for manglende revisionsbevis for, at ombytningsvarer i koncernregnskabet var til stede og værdiansat korrekt, jf daværende bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m.v. af 22. februar 1996 § 5, stk. 1, nr. 6.

Det tredje klagepunkt er betegnet punkt 7.5.

Dette klagepunkt vedrører spørgsmålet om tilstedeværelse og den korrekte værdiansættelse af defekte varer, der ikke var omfattet af forrige klagepunkt. E&Y var

2121

udførende og PWC kontrollerende revisor vedrørende dette spørgsmål. De defekte varer er i E&Y's arbejdspapirer optaget med en værdi af 13.405 tkr.

Det fremgår af E&Y's arbejdspapirer, at der er foretaget stikprøvevis optælling af hovedlageret. Af et notat af 1. juli 1999 herom fremgår bl.a:

»Som det fremgår af ovenstående oversigt har vi ved vores stikprøvevise kontroloptælling konstateret 3 fejlbehæftede poster ud af en stikprøvestørrelse på 35 stikprøver. Den samlede økonomiske effekt af differencerne kan opgøres til ca. 20 tkr.«

Det er statsadvokatens opfattelse, at der alene er foretaget optælling på hovedlageret og dermed ikke optælling af defekte varer.

Af førnævnte notat fra PWC af 29. april 1999 fremgår vedrørende dette:

»Omkostningerne vedrørende returnering af defekte varer er efter det oplyste forholdsvis beskeden. Der er ingen garantihensættelser opført i regnskabet. Selskabets supportchef Michael Iversen kan efter det oplyste udskrive en statistik over samtlige henvendelser vedrørende returnering af tidligere solgte produkter. Denne kan revisionsmæssigt anvendes dels til at spotte eventuelle væsentlige

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

lagre af produkter, som historisk har været defekte, og dels til at skønne over muligheden for væsentlige ikke afsatte garantiomkostninger.

De tidligere returnerede defekte varer optages til en eller anden lagerværdi. Jeg er ikke klar over hvordan denne fastsættes, men argumentet er som tidligere nævnt, at chip'n kan loddes af og genanvendes eller sælges.«

Det anføres i klageskriftet, at revisorerne ikke har foretaget en vurdering af, hvorledes en vares nettorealisationsværdi blev påvirket af, at varen var registreret som defekt. Revisorerne har alene sammenlignet bogført stykpris med gennemsnitlig salgspris på varer afhændet i perioden 1. juli til 20. september 1999 og har undladt at optælle defekte varer.

På baggrund heraf er klagepunktet formuleret som følger:

Punkt 7.5.

Det er Statsadvokatens opfattelse, at PWC og E&Y ikke har dokumenteret at have opnået tilstrækkeligt revisionsbevis vedrørende tilstedeværelse og værdiansættelse af defekte varer på 13.405 tkr. til at være i stand til at afgive revisionspåtegning uden forbehold på årsrapporten for 1998/99 for MCT.

Det fjerde klagepunkt er betegnet punkt 8.6.

Dette klagepunkt vedrører værdiansættelsen af et tilgodehavende hos en kunde i USA. PWC var udførende og E&Y kontrollerende revisor. Pr. 30. juni 1999 udgjorde den pågældende kunde, Innovative Technology Products, (ITP) gæld til MCT 40.379 tkr., heraf ca. 15.000 tkr. der havde været forfaldent i mere end 9 måneder. Der foretoges ikke systematisk rykning af denne kunde. D oplyste angiveligt, at der var tale om et personligt ejet firma med en meget velhavende ejer. Det havde ikke været muligt for PWC at indhente et regnskab for ITP, og en henvendelse til Dun & Bradstreet gav ikke noget anvendeligt resultat. PWC accepterede D's vurdering af, at tilgodehavendet alene var behæftet med sædvanlig debitorrisiko. E&Y konkluderede efterfølgende, at gennemgangen af PWC's arbejdspapirer på dette punkt ikke gav anledning til bemærkninger. I revisionsprotokollen anføres herom bl.a.:

»Selskabet har på statusdagen et tilgodehavende hos en amerikansk kunde - ITP - på 5.605 TUSD eller 40.379 TDKK. Ud af det samlede tilgodehavende vedrører 3.950 TUSD en række fakturaer fra henholdsvis ultimo 1997 og kalenderåret 1998, mens det resterende tilgodehavende på 1.655 TUSD væsentligst vedrører salg i perioden op mod regnskabsårets afslutning. Tilgodehavendet er ikke omfattet af selskabets debitorforsikringsaftale.

Samtidig har selskabet på statusdagen en gæld til ITP på 375 TUSD eller 2.702 TDKK. Medio september har Memory Card Manufacturing A/S betalt hovedparten af denne gæld, mens 1TP alene har indbetalt 798 TUSD af Memory Card Manufactring AS' tilgodehavende. Der er ikke sket forrentning af tilgodehavendet.

Ifølge D vil man fremadrettet indføre en ny procedure, således at gæld som følge afkøb hos ITP modregnes i Memory Card Manufacturing A/S' tilgodehavende hos ITP i stedet for som nu, hvor gælden betales kontant.

. . .«

Af referatet fra et regnskabsmøde den 29. september 1999 med deltagelse af samtlige indklagede revisorer og D fremgår herom bl.a:

»Problemstillingen vedr. MCM tilgodehavender hos ITP, Street Technology Inc. samt Marathon Technology Inc. blev drøftet og D bekræftede de faktuelle forhold, som de var beskrevet i protokoludkastet. Det blev aftalt med D, at det i protokollen tilføjes følgende »D redegjorde endvidere for de branchemæssige vilkår, herunder at det er normal kutyme, at der i perioder ydes lange kreditter mellem nært tilknyttede samarbejdspartnere«.

Det blev endvidere aftalt, at revisorerne skulle sikre, at forespørgslen til Dun & Bradstreet vedr. ITP var foretaget korrekt (Efterfølgende kontrol heraf bekræftede, at forespørgslen var foretaget korrekt). PWC skulle endvidere forespørge sine kollegaer i US om de kunne indhente soliditetsoplysninger vedr. ITP (dette kunne ikke lade sig gøre). D oplyste, at den indenfor branchen anvendte metode til kreditvurdering er, at man kontakter 3 til 4 af den pågældende virksomheds øvrige samarbejdspartnere med henblik på deres vurdering af kreditværdigheden.

D ville undersøge, om han inden bestyrelsesmødet kunne formå sådanne eksterne parter om en udtalelse (dette lykkedes ikke)«.

2122

I et notat udarbejdet af Lars Thygesen, PWC, anføres om denne debitor med henvisning til en udregning i et regneark:

»Det ses at såfremt kreditorsaldiene ikke løbende var blevet betalt *kunne MCM have nedbragt sit debitormellemværende til (. . .449 TUSD). Den historiske udvikling synes således at understøtte D's forklaring om, at mellemværendet vil blive aftegnet i takt med fremtidig modregning ved køb fra ITP idet D oplyser, at det skal være den fremtidige procedure. Derimod må det siges, at opstillingen ikke i væsentligt omfang synes at understøtte D's forklaring om, der lige så tit har været nettogæld til ITP - dette har kun været tilfældet i juli, august og september 1997 samt i januar 1998. Ligeledes synes en gennemgang af debitorkontokort for perioden 1/7 1997 -30/6 1998 ikke at understøtte D's oplysninger om udligning »forfra« i stedet for »bagfra«. Rent faktisk synes det klart at fremgå af kontokortet, at ITP løbende betaler MCM's fakturaer i takt som de forfalder,* bortset fra de fakturaer, som er åbne pr. 30/6 1999.

Vi har indhentet oplysninger fra Dun & Bradstreet på ITP jf. WPS. Denne oplysning kan imidlertid ikke tillægges synderlig revisionsbevisværdi i relation til værdiansættelsen, idet den ikke har karakter af en soliditetsoplysning. Det bemærkes dog, at ITP er et »Inc.«, dvs. et selskab. Vi har via D&B søgt at indhente årsregnskabet for ITP, men dette er ikke offentligt tilgængeligt.

Vi har ligeledes indhentet kontokort på MCT USA's mellemregning med ITP jf. regneark Dette viser imidlertid ikke særlige saldi, som kan tages i betragtning fsv. angår vurderingen af værdiansættelsen af MCM.

Konklusionen er, at vi ikke er i stand til at imødegå D's skøn, hvorfor vi henholder os til D's oplysninger. Vi vil dog omtale debitor i revisionsprotokollen.«

Der måtte efterfølgende i december 1999 foretages betydelige hensættelser vedrørende denne debitor, og i den følgende årsrapport for 1999/2000 var tilgodehavendet nedskrevet med 27.613 tkr.

Klagepunktet er formuleret som følger:

Punkt 8.6.

Efter Statsadvokatens opfattelse kan revisionen af ITP's betalingsevne ikke alene baseres på oplysninger fra selskabets administrerende direktør. Efter Statsadvokatens opfattelse har revisorerne således ikke opnået et tilstrækkeligt revisionsbevis for værdiansættelsen af MCM's tilgodehavende hos ITP pr. 30. juni 1999 på 40.379.tkr.

Efter Statsadvokatens opfattelse burde PWC og E&Y på baggrund af de gennemførte revisionshandlinger have forsynet årsrapporten for MTC for 1998/99 med et forbehold for manglende revisionsbevis for, at tilgodehavende hos ITP i koncernregnskabet var værdiansat korrekt jf daværende bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m.v af 22. februar 1996 § 5, stk. 1, nr. 6.

Efter Statsadvokatens opfattelse kan beskrivelse af forholdet i revisionsprotokollen ikke erstatte et forbehold i årsrapporten, jf revisionsvejledning 18 af marts 1991 punkt 4.10.

Det femte klagepunkt er betegnet punkt 9.8.

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

Dette klagepunkt vedrører såkaldt kontraktomsætning. PWC var udførende og E&Y kontrollerende revisor. Vedrørende en af de væsentlige kunder, Samsung Semiconductor Europe, (SSEG) anvendtes regnskabsmæssigt en teknik, der er beskrevet i et notat udarbejdet af Lars Thygesen i PWC's arbejdspapirer.

»Kontraktproduktion vedrører den situation, at Samsung i princippet kommer med samtlige råvarer (chips, printplader m. m.) og får MCM til at samle det. For dette modtager MCM et vederlag. Ejendomsretten til råvarerne forbliver Samsungs under hele processen.

Dette vederlag omregnes ved opstilling af årsregnskabet for MCM til dette beløb for omsætning henholdsvis vareforbrug, som vederlaget i form af bruttofortjeneste ville være udtryk for, såfremt det var MCM der for egen regning og risiko havde indkøbt råvarerne og foretaget bearbejdningen. Der anvendes en fiktiv/skønnet bruttoavance på 1,25 % i beregningen.

Efter min opfattelse er denne behandling - såfremt det er tilfældet, at risikoen for råvarerne aldrig overgår til MCM - ikke retvisende, slet ikke uden fyldestgørende omtale heraf i regnskabet. Det er derfor min opfattelse, at vi skal diskutere dette med selskabet. Iht. E&Y (Erling Lauridsen) blev fremgangsmåden drøftet ifm. børsprospektet, hvorfor jeg afventer diskussion herom med MNI/HBI.«

Af et referat af førnævnte regnskabsmøde den 29. september 1999, hvori deltog samtlige fire indklagede revisorer samt direktør D, fremgår vedrørende dette spørgsmål:

»D redegjorde for den anvendte praksis omkring kontraktsproduktion, herunder at der i forbindelse med levering af komponenter /chips fra kontraktskunden, sker formel overgang af ejendomsretten (dette blev efterfølgende overfor MNI af D dokumenteret ved eksempler på formelle købs- og salgsordrer samt formelle bekræftelser af ordrerne.) Som følge heraf blev det besluttet at slette særskilt afsnit herom i protokollen, herunder vor anbefaling af i regnskabet at omtale den anvendte praksis hvorefter dækningsbidraget omregnes til normal omsætning og vareforbrug . . .«

Af aftale gældende fra 1. oktober 1998 mellem Samsung Semiconductor Europe GMBH, Tyskland, og MCT fremgår bl.a.:

»17. Consigned material

Any ownership rights in the consigned Material shall remain with SSEG and shall not be transferred to MCT . . .«

2123

Statsadvokaten har bl.a. med henvisning til, at det ikke af aftalen mellem SSEG og MCM fremgår, at ejendomsretten overgår til MCM, rejst følgende klage:

Punkt 9.8

Efter Statsadvokatens opfattelse burde PWC og E&Y have forsynet årsrapporten for MCT for 1998/99 med et forbehold vedrørende manglende revisionsbevis for, at der var grundlag for at indregne kontraktomsætning med 183.600 tkr. og tilknyttet vareforbrug med 181.304 tkr. i koncernregnskabet, jf daværende bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m. v. af 22. februar 1996 § 5, stk. 1, nr. 6.

Sammenfattende har statsadvokaten om regnskabsåret 1998/1999 gjort gældende, at

- Årsrapporten for MTC ikke har været retvisende på en række væsentlige områder.

- PWC og E&Y har ikke gennemført revisionen i overensstemmelse med god revisionsskik.

- Revisorerne havde ikke tilstrækkeligt grundlag til at afgive »blank« påtegning.

- Det er en skærpende omstændighed, at selskabet var børsnoteret, samt at flere forhold hver for sig kunne have begrundet et forbehold i revisionspåtegningen.

. . .«

De indklagede revisorers advokater kommenterede de enkelte klagepunkter, og revisorerne afgav forklaring for Revisornævnet. De indklagede påstod principalt klagen afvist, subsidiært at visse bilag skulle udgå af sagen, da klagen var baseret på revisionsfaglige vurderinger foretaget af KPMG, og KPMG kunne ikke anses for uafhængig og habil.

Revisornævnet fandt ikke, at KPMG's bistand til SØK kunne føre til sagens afvisning.

Revisornævnets afgørelse vedrørende de 5 klagepunkter er sålydende:

»Indledningsvis bemærkes, at det følger af § 57, stk. 3, i lov om godkendte revisorer og revisionsvirksomheder af 17. juni 2008, der trådte i kraft den 1. juli 2008, og § 30, stk. 4, i den tidligere lov nr. 302 af 30. april 2003 om statsautoriserede og registrerede revisorer, at spørgsmål om overtrædelser, der er begået før lovens ikrafttræden, afgøres efter de hidtil gældende regler. Denne sag afgøres derfor efter lov om statsautoriserede revisorer af 30. juni 1998 og den dagældende erklæringsbekendtgørelse og revisionsstandarder.

Videre bemærkes overordnet i relation til den bevismæssige vurdering, at det følger af Revisionsvejledning nr. 1 fra marts 1993, pkt. 7.13, at revisors arbejdspapirer skal dokumentere arten og omfanget samt resultatet af det udførte arbejde.

Nævnet finder endvidere anledning til at bemærke, at nævnet er opmærksom på, at der i forbindelse med efterforskningen er fremkommet oplysninger, der ikke var tilgængelige for de indklagede ved revisionen. Nævnet har således alene lagt vægt på oplysninger, der var kendt eller burde have været kendt for de indklagede på tidspunktet for den udførte revision.

Generelle indledende bemærkninger vedrørende årsrapporten for 1998/1999.

Nævnet bemærker, at det forhold, at de to revisionsfirmaer har delt opgaverne imellem sig, ikke kan føre til en differentieret bedømmelse af deres respektive ansvar, da de begge har underskrevet årsrapporten og dermed på lige fod står inde for de revisionsmæssige konklusioner, der er indeholdt heri.

Det anføres i ovennævnte »Audit strategies memorandum« fra maj 1999, som er udarbejdet af de indklagede Erling Lauridsen og Arne B. Jepsen, at virksomheden, der som anført var børsnoteret, har haft problemer med at leve op til forventningerne, og at virksomheden derfor »*kan blive fristet til at foretage visse reguleringer for at tækkes investorerne.«* Bedømmelsen af de indklagedes adfærd må ses i lyset af, at de selv var opmærksomme på, at virksomheden kunne have interesser som beskrevet. Generelt må en sådan iagttagelse efter nævnets opfattelse medføre, at kravene til revisors agtpågivenhed skærpes.

Vedrørende de enkelte klagepunkter for 1998/1999:

Ad klagepunkt 5.10.

Af årsrapporten for MCT for 1998/99 fremgår under anvendt regnskabspraksis, at varebeholdninger med udgangspunkt i gennemsnitlig anskaffelsespris nedskrives til nettorealisationsværdi, hvis denne er lavere.

Det fremgår af revisionsprotokollatet af 5. oktober 1999, at »genberegning medfører i 1998/99 en forøgelse af varebeholdningernes værdi på statusdagen på ca. 50 mio. DKK. . . .«.

Der henvises i revisionsprotokollatet til direktørens vurdering, hvorefter nettorealisationsværdien af selskabets varebeholdning (under et) er væsentlig højere end værdien opført i årsrapporten.

Dette udsagn muliggør opskrivning i forhold til gennemsnitlig kostpris og medfører, at op- og nedskrivninger ses som et nettobeløb.

De indklagede har anført, at de ikke havde eller burde have haft viden om, at der skulle være sket en opskrivning af varebeholdnin-

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

gernes værdi. De indklagede havde opnået tilstrækkeligt revisionsbevis for, at varebeholdningerne var værdiansat til gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris.

Varebeholdninger udgjorde ifølge årsrapporten for 1998/1999 s. 33 over 60 % af balancesummen på 501 millioner kr.

Årsrapporten og revisionsprotokollatet for 1998/1999 er dateret 5. oktober 1999. E&Y's konklusion på revisionen af varelageret i MCM er dateret 6. oktober 1999, og må således antages at være udtryk for opfattelsen på erklæringstidspunktet.

2124

PWC's opfattelse fremgår af notat af 27. september 1999 vedrørende gennemgangen af E&Y's arbejdspapirer på dette punkt.

Begge arbejdspapirer afslører væsentlige svagheder i de fremkomne revisionsbeviser, og nævnet finder ikke, at der er opnået en begrundet overbevisning om varebeholdningernes rigtighed. De under sagen fremkomne synspunkter og fremlagte bilag ændrer ikke herved.

Nævnet bemærker herved navnlig, at det i PWC's notat af 29. april 1999 s. 4 er anført, at oplysningerne fra regnskabschef O om den praksis, der har været anvendt ved ukuransnedskrivning, ikke er i overensstemmelse med den praksis, der fremgår af revisorernes egne arbejdspapirer fra det foregående år.

Nævnet bemærker videre, at det må betragtes som usædvanligt, at den administrerende direktør i en børsnoteret virksomhed selv foretog varelagerreguleringer, der ifølge førnævnte »Audit strategies memorandum« efter revisorernes opfattelse ikke blev dokumenteret godt nok. Også dette forhold burde have givet de indklagede anledning til forstærket opmærksomhed.

De indklagede har anført, at der i stedet blev foretaget væsentlig substansrevision.

Nævnet finder ikke, at den gennemførte substansrevision under de givne omstændigheder har været. tilstrækkelig. Stikprøvevis optælling af varelageret og analyser af prisudviklingen på MCT's råvarer er således ikke tilstrækkeligt revisionsbevis for, at den gennemførte opskrivning, der af klager er opgjort til 50 mio., var acceptabel.

Efter en samlet vurdering - herunder på baggrund af de oplysninger som de indklagede havde til rådighed og som måtte give anledning til alvorlig tvivl om den korrekte værdiansættelse af disse for selskabets samlede økonomiske stilling afgørende aktiver - finder nævnet, at de indklagede, ved at undlade i revisionspåtegningen at tage forbehold dels for værdiansættelserne og dels for manglende oplysninger om, at en væsentlig del af varebeholdningerne var værdiansat til nettorealisationsværdi, skønt denne i revisionsprotokollen oplyses at være højere end anskaffelsesprisen, har tilsidesat såvel den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk. 1, nr. 6, og nr. 2, som regnskabsvejledning 8 af marts 1992, afsnit 40, hvorefter opgørelse skal foretages for hver vare - eller sammenlignelig varegruppe - for sig, og dermed har handlet i strid med god revisionsskik.

Nævnet kan endvidere tiltræde, at kritiske bemærkninger i revisionsprotokollen vedrørende den foretagne genberegning af varebeholdningernes værdi ikke kan erstatte et forbehold i revisionspåtegningen, jf. revisionsvejledning 18 fra marts 1991 punkt 4.10.

Derimod finder nævnet ikke, at klager har godtgjort, at transaktionssporet og kontrolsporet har været utilstrækkeligt. De indklagede frifindes derfor for denne del af klagepunktet.

Ad klagepunkt 6.6.

Det må lægges til grund, at varebeholdninger til en betydelig værdi blev optaget som et aktiv i årsregnskabet, baseret på en forventning om, at medkontrahenterne havde anerkendt eller ville anerkende, at der var tale om ombytningsvarer. Posteringerne var i vidt omfang foretaget af D selv. Kreditnotaer forelå ikke. Det anføres i PWC's notat af 27. september 1999, at en række af kreditorerne havde nægtet at bekræfte saldiene, og at der var tale om et »meget spinkelt revisionsbevis.«

Det fremgår endvidere, at de defekte varer var udskilt fra det øvrige lager og derfor på optællingstidspunktet fysisk befandt sig på selskabets lager. Det ville derfor ikke være muligt at opnå bekræftelse fra eksterne på, at varerne var modtaget.

Arbejdspapirerne dokumenterer kontrol af lagerets tilstedeværelse, herunder formentlig også de defekte varer. For så vidt angår værdiansættelsen har de indklagede særligt koncentreret sig om den fejlagtige indtægtsføring af 878 tkr. i forbindelse med bogføring foretaget af D.

De indklagede har foranlediget, at de defekte varer korrekt blev omklassificeret som varelager i stedet for at nedbringe gæld til leverandører. Den fejlagtige indtægtsføring oversteg ikke væsentlighedsgrænsen, som i planlægningsfasen var sat til 2,5 millioner kr.

Beløbet rapporteredes korrekt i revisionsprotokollen under »ikke rettede fejl«.

Det må anses for sandsynliggjort, at defekte varer jævnligt er returneret og erstattet af andre. De indklagede havde herefter ikke særlig anledning til at betvivle, at det også ville være tilfældet for de omhandlede varer.

De indklagede frifindes derfor for dette klagepunkt.

Ad klagepunkt 7.5.

Det må lægges til grund, at MCT i betydeligt omfang har modtaget varer retur, der er betegnet som defekte. Dette, at en vare er defekt, må som udgangspunkt antages at påvirke værdien heraf i negativ retning, idet der skal tages hensyn til omkostninger ved at bringe varen i brugbar stand. Efter det oplyste lægger nævnet til grund, at de indklagede imidlertid ikke har foretaget en vurdering af, hvorledes en vares nettorealisationsværdi blev påvirket af, at varen var registreret som defekt.

Den omstændighed, at ledelsen oplyste, at omkostningerne ved at klargøre en defekt vare til salg er »forholdsvis beskeden«, kunne ikke berettige de indklagede til at undlade at forholde sig til en sådan eventuel værdiforringelse eller til behovet for at foretage nedskrivning til dækning af omkostningerne ved at klargøre den beløbsmæssigt meget betydelige mængde defekte varer til salg.

2125

Det må endvidere lægges til grund som ubestridt, at de indklagede ikke har foretaget stikprøvevis optælling af defektlageret, der er optaget til en værdi af 13,5 millioner kr. De indklagede har dermed ikke behørigt sikret sig tilstedeværelsen af dette lager.

På denne baggrund finder nævnet, at de indklagede ved at undlade i revisionspåtegningen at tage forbehold for tilstedeværelsen og værdiansættelserne af disse defekte varer - eller ved at stille krav til ledelsen om foretagelse af en passende nedskrivning i årsregnskabet - har handlet i strid med den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk.1, nr. 6 og derved har handlet i strid med god revisionsskik.

Ad klagepunkt 8.6.

Indledningsvis bemærkes, at der var tale om et tilgodehavende på over 40 millioner kr. pr. statusdagen. Det bemærkes herved, at det fremgår af årsrapporten for 1998/1999 s. 33, at de samlede udestående fordringer udgjorde knap 149 millioner kr. Det anføres i årsrapporten s. 30, at tilgodehavender værdiansættes på grundlag af en individuel vurdering af tabsrisici på de enkelte debitorer.

De indklagede var som anført i Lars Thygesens notat af 29. september 1999 opmærksomme på, at samhandelsmønsteret med denne kunde var ganske atypisk derved, at MCT betalte til tiden og undlod at nedbringe sit tilgodehavende ved modregning. Lars Thygesen konstaterede også, at hans gennemgang ikke syntes at understøtte D's oplysninger om ITP's betalingsmønster. Dette skal

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

sammenholdes med, at det ikke var muligt, at få præcise, anvendelige informationer om ITP hverken fra Dun & Bradstreet eller fra PWC's kolleger i USA. Endelig bemærkes, at det heller ikke lykkedes for D at skaffe oplysninger om ITP fra andre virksomheder, som han havde oplyst, at han ville gøre.

Af det samlede tilgodehavende var ca. 30 millioner kr. overforfaldne på dette tidspunkt. Efter nævnets opfattelse indikerede dette en forøget risiko for, at ITP ikke ville indfri tilgodehavendet. Dette forhold understøtter ej heller D's udtalelse om, at det var normal kutyme, at der i perioder ydedes lange kreditter mellem nært tilknyttede samarbejdspartnere. Hvis dette havde været tilfældet, ville fordringen ikke være registreret som overforfalden. Forlængelse af kredittider kan lige så vel være udtryk for manglende betalingsevne. Der er ikke forelagt oplysninger om, at sikkerhedsstillelse har været drøftet.

Efter det således anførte finder nævnet, at de indklagede ved at undlade i påtegningen på årsregnskabet at tage forbehold for værdiansættelsen af dette væsentlige tilgodehavende, har overtrådt den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk. 1, nr. 4 og dermed handlet i strid med god revisionsskik.

Det tiltrædes som anført af klageren, at omtale af forholdet i revisionsprotokollen, der ikke som udgangspunkt er offentligt tilgængelig, ikke kan erstatte forbehold i regnskabets revisionspåtegning.

Ad klagepunkt 9.8.

Det fremgår af årsrapporten for 1998/1999 s. 36, at »øvrig nettoomsætning« udgør 183,6 millioner kr. eller 29,5 % af den samlede nettoomsætning. Det må imidlertid lægges til grund, at der ikke er tale om en omsætning i sædvanlig forstand men om, at MCT har udført arbejde for Samsung og har udregnet en tænkt omsætning baseret herpå.

Det er påpeget i Lars Thygesens notat af 29. september 1999, at ejendomsretten (risikoen) aldrig overgik til MCT, og at det derfor ikke var korrekt at indregne værdien af varerne i omsætningen.

Det af de indklagede anførte om, at MCT bar den væsentligste risiko, understøttes ikke af aftalens ordlyd eller af den anvendte fremgangsmåde ved fakturering, der alene omfattede et såkaldt »Module Processing Fee«, der i 1998/1999 beløb sig til 2.296 tkr.

Det anføres af de indklagede, at D på et møde den 29. september 1999 oplyste, at der skete overgang af ejendomsretten. Dette skulle angiveligt senere være dokumenteret ved formelle købs- og salgsordrer.

Nævnet bemærker, at sådanne ikke findes i de indklagedes arbejdspapirer eller i øvrigt er fremlagt for nævnet. Oplysningen om overgang af ejendomsretten stemmer heller ikke overens med den anvendte faktureringspraksis, der efter det oplyste netop kun omfattede det føromtalte »Module Processing Fee«. På denne baggrund var det ikke dokumenteret for de indklagede, at ejendomsretten var overgået som hævdet.

Nævnet tiltræder derfor det af klageren anførte om, at de indklagede i påtegningen på årsrapporten for 1998/1999 burde have taget forbehold for indregningen af kontraktomsætningen og det dertil knyttede vareforbrug. Ved at undlade dette, har de indklagede overtrådt den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk. 1, nr. 6 og har dermed handlet i strid med god revisionsskik.«

De 7 klagepunkter vedrørende årsrapporten 1999/2000:

»Vedrørende årsrapporten 1999/2000:

Af årsrapporten for 1999/2000 fremgår, at selskabets omsætning for dette regnskabsår udgjorde 1.266.906 tkr., bruttofortjeneste 207.382 tkr., egenkapitalen 112.272 tkr. og balancesummen 1.001.745 tkr.

Klagepunkt 11.10 vedrører værdiansættelse af varebeholdninger. Der er tale om såvel råvarer som færdigvarer. Klagepunktet er således til dels af samme karakter som punkt 5.10. PWC var udførende og E&Y kontrollerende revisor vedrørende begge kategorier.

Det anføres i årsrapporten s. 23, at varebeholdninger er optaget til gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris

2126

og nedskrives til nettorealisationsværdi, hvis denne er lavere. Det er ikke anført, at der kan forekomme opskrivninger. I et planlægningsnotat af 22. juni 2000 anfører PWC bl.a., at selskabets kontrolmiljø vedrørende rutinetransaktioner er fornuftigt og forsvarligt. Derimod anses selskabets indsats for at sikre en korrekt optagelse af varelager for mindre tilfredsstillende. Det anføres i denne forbindelse:

»For så vidt angår ikke-rutinetransaktioner, herunder selskabets egenindsats for at sikre en retvisende optagelse i regnskabet af den væsentlige regnskabspost varelager, er det vores opfattelse, at selskabets kontrolmiljø er mindre tilfredsstillende. Vi vurderer således, at selskabets ledelseskontroller ikke i alle tilfælde vil være i stand til at opdage og korrigere svigt i applikationskontroller.

MCT synes i visse situationer at søge at løse og dokumentere kontrolmæssige og regnskabsmæssige problemstillinger med en omhu og indsats som burde forbedres, ikke mindst når henses til at selskabet er børsnoteret og ønsker listing på Nasdaq.

Endvidere har selskabet ikke i alle tilfælde demonstreret en fornøden forståelse for, at det er selskabet, som har bevisbyrden for årsregnskabets udsagn.

Det er derfor vigtigt, at revisor forholder sig konstruktiv og kritisk til den fremlagte dokumentation.

Uanset at bestyrelsen består af erfarne erhvervsfolk er D i kraft af sin hovedaktionærstatus i stand til at udøve en bestemmende indflydelse på selskabets forhold. Der er derfor risiko for, at bestyrelsen ikke udgør et aktivt kontrolorgan overfor direktionen.

Sammenfattende er det således vor opfattelse, at selskabets kontrolmiljø må karakteriseres med en risikoprofil som middel til høj.«

Under »*Risikovurdering og revisionens udførelse*« anføres om varelager og defekte varer:

»Varebeholdninger udsættes for en såkaldt genberegning, hvis baggrund og evne til at generere korrekte registreringer ikke er fuldt oplyst og dokumenteret.

Under varebeholdninger er indeholdt værdi af råvarer, som fysisk er sendt til ombytning til leverandører. Der foreligger kun ringe revisionsbevis vedrørende tilstedeværelsen af dette lager.

I varebeholdninger indgår en beholdning af defekte varer, som ikke er optalt og ikke er nedskrevet.«

I et bilag til samme notat anføres side 9:

»Selskabet anvender Concorde som MPS-software. Heri findes en genberegningsfunktionalitet, som påvirker værdiansættelsen af varebeholdninger. Baggrunden for denne funktionalitet har selskabet beskrevet mundtligt for revisor, men der er intet ordentligt kontrolspor. Der er ikke foretaget validering af selskabets beskrivelse af funktionaliteten og systemets evne til at regne rigtigt er ikke testet.«

»Vi planlægger i august 2000 - før den egentlige revision af årsregnskabet påbegynder - at revidere funktionalitetens baggrund og evne til at generere korrekte registreringer ved at udføre dummyregistreringer i et testmiljø.«

Efterfølgende, i et notat af 23. august 2000, anførte PWC herom:

»Selskabet har tidligere oplyst at genberegningen sker samlet for alle lokationer under et, når et varenummer forefindes på flere lagerlokationer. Derfor er det oplyst, at der kan være en genberegnings effekt på en lagerlokation, selvom der kun har været tilgangstransaktioner på varenummeret på de øvrige lagerlokationer. Vi har (. . .) konstateret, at der er sket værdiændringer på en lagerlokation, selvom der ikke har været tilgangstransaktioner på denne.

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

. . .

Selskabet er således fortsat ikke i besiddelse af fuldstændig og tilgængelig dokumentation for systemets genberegningsfunktionalitet. Selskabet er derfor fortsat ikke i fuldt omfang i stand til at dokumentere rigtigheden af de foretagne genberegningstransaktioner, og dermed om varebeholdningerne er værdiansat til korrekt opgjort gennemsnitlig anskaffelses eller kostpris.«

E&Y har efter gennemgang af PWC's arbejdspapirer for begge varekategorier konkluderet, at PWC's arbejde var fornuftigt dokumenteret, og at resterende usikkerhed ikke oversteg væsentlighedsniveauet.

Forholdet vedrørende den manglende sporbarhed vedrørende genberegning er omtalt i revisionsprotokollen af 25. september 2000 med henvisning til revisionsprotokollen fra det foregående regnskabsår.

Efter at selskabet var trådt i betalingsstandsning, konkluderede den tidligere ansatte Jan Dyrby i en undersøgelse udført for tilsynet, at egenkapitalen i MCT pr. 30. juni 2000 ville have været negativ med ca. 61 mio kr., hvis der ikke havde været foretaget opskrivning af varelageret.

De revisionshandlinger, som hhv. E&Y og PWC foretog, var ifølge klageren utilstrækkelige til at sikre, at der ikke fandt opskrivning af varebeholdninger sted over resultatopgørelsen, da PWC undersøgte, om varerne var optaget til gennemsnitlig anskaffelsespris, mens E&Y sammenholdt nettorealisationsværdien med bogført værdi.

En beregning, foretaget af KPMG for SØK på basis af 30 varenumre på MCT's lager, viser, at den beregnede værdi er 95.385 th. lavere end angivet i årsregnskabet. Endvidere er opskrivningen ikke omtalt i årsregnskabet, og opskrivningen er ifølge KPMG indtægtsført i resultatopgørelsen og ikke på egenkapitalen, ligesom der ikke er foretaget opskrivningshenlæggelse. Dette har samlet givet anledning til følgende klagepunkt.

2127

Punkt 11.10

Efter Statsadvokatens opfattelse burde PWC og E&Y på baggrund af de gennemførte revisionshandlinger have forsynet årsrapporten for [MCT] for 1999/00 med forbehold for manglende revisionsbevis for, at varebeholdninger i koncernregnskabet og årsregnskabet var værdiansat på basis af gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris, jf. daværende bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m.v. af 22. februar 1996 § 5, stk. 1, nr. 6. Efter Statsadvokatens opfattelse kan beskrivelse af forholdet i revisionsprotokollen ikke erstatte et forbehold i årsrapporten jf. daværende revisionsvejledning 18 fra marts 1991, punkt 4.10.

Efter Statsadvokatens opfattelse er det en skærpende omstændighed, at revisorerne også i forbindelse med revisionen af årsrapporten for 1998/99 konstaterede, at der ikke forelå dokumentation for positive varelagerreguleringer på ca. 50 mio. kr., som relaterede sig til det samme forhold, som dette klagepunkt omhandler, jf bilag 4Q, side 42-43.

På baggrund af ovenstående er det Statsadvokatens opfattelse, at transaktionssporet og kontrolsporet vedrørende opgørelse af gennemsnitlig anskaffelses- og kostpris for varebeholdninger ikke var til stede. Dette er efter Statsadvokatens opfattelse en overtrædelse af § 8 i bogføringsloven af 23. december 1998. Efter Statsadvokatens opfattelse burde forholdet derfor have været anført som supplerende oplysning i revisionspåtegningen, jf daværende bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m.v. af 22. februar 1996 § 6 stk. 2 nr. 3.

Efter Statsadvokatens opfattelse har PWC og E&Y ikke dokumenteret at have opnået tilstrækkeligt revisionsbevis for, at betingelserne var til stede for at foretage en nettobetragtning ved sammenligning af bogført værdi og nettorealisationspris for henholdsvis det samlede råvarelager og det samlede færdigvarelager.

Klagepunkt 12.6 vedrører interne avancer på råvarelageret. PWC var her udførende og E&Y kontrollerende revisor. Det anføres i det førnævnte af PWC udarbejdede planlægningsnotat af 22. juni 2000 bl.a.:

»Der er væsentlig samhandel mellem koncernens selskaber. En række selskaber er alene salgsselskaber med ingen eller kun meget beskedent varelager. Produktionsselskaberne i Australien og USA har imidlertid væsentlige lagre, som kan være handlet internt. Selskabet har hidtil ikke været meget opmærksom på spørgsmålet om aktiveret intern avance. Selskabets koncernrapportering er på dette punkt mangelfuld . . .«

I et internt arbejdsdokument af 8. juni 2000 med tilføjelse af 14. september 2000 anfører medarbejdere fra PWC herom bl.a.:

»På baggrund af ovenstående er jeg enig i, at intet indikerer, at der i koncernens lagre er indeholdt væsentlig intern avance.«

E&Y har ikke kommenteret disse forhold i sin gennemgang af PWC's arbejdspapirer.

Statsadvokaten har på basis af MCT's bogføring udarbejdet en oversigt over stedfundne overdragelser af råvarelageret mellem MCT og MCT USA. Oversigten viser, at det samlede råvarelager overdrages 8 gange i perioden fra 1. oktober til 26. november 1999 og således, at MCT, som pr. 1. oktober var ejer af varelageret, også er det pr. 26. november. Det fremgår endvidere af oversigten, at transaktionerne fortrinsvis på grund af stigende kurs på USD har påvirket værdien af råvarelageret med 10.784 tkr.

Dette har givet anledning til følgende klagepunkt.

Punkt 12.6

Det er Statsadvokatens opfattelse, at PWC og E&Y ikke har dokumenteret at have opnået tilstrækkeligt revisionsbevis vedrørende interne avancer på råvarelageret på 10.784 tkr. til at være i stand til at afgive revisionspåtegning uden forbehold på koncernregnskabet for 1999/00 for MCT

Det er endvidere Statsadvokatens opfattelse, at revisorerne i revisionsprotokollen burde have omtalt, at MCT-koncernen ikke havde et betryggende system (koncernrapportering) til opgørelse af interne avancer på varebeholdninger, som skulle elimineres, når der blev udarbejdet koncernregnskab for MCT, jf. revisionsvejledning 18 af marts 1991, punkt 4.12.

Klagepunkt 13.5 vedrører tilstedeværelsen af defekte varer. Der er således tale om et klagepunkt, der til dels svarer til punkt 7.5. PWC var udførende og E&Y kontrollerende revisor vedrørende dette. De defekte varer var for 1999/2000 opgjort til en værdi på over 20 millioner kr. Det anføres herom i planlægningsnotat fra PWC af 22. juni 2000 bl.a.

»Selskabet har en lagerlokation (DHL)(Defekt Hoved Lager), hvorpå blandt andet er bogført varebeholdninger for muligvis op til 30 mio DKK. Disse varebeholdninger består af defekte memorymoduler, som returneres fra kunder m.m. MCT har ikke tilstrækkelige rutiner til at sikre tilstedeværelsen af dette lager, som ligger uoptalt i papkasser mm. Der er følgelig intet ordentligt revisionsbevis for tilstedeværelsen. Der er ikke foretaget nedskrivning af lagerlokationens værdi, da selskabet forventer, at chips'ene kan loddes af modulerne og genanvendes med realisation til minimum bogført værdi (. . .) Der foreligger ingen dokumentation for selskabets vurdering.

Jeg har på en forevisning rundt i selskabets lagerhaller fået forevist diverse papkasser, hvori de defekte moduler er beliggende. Jeg kan konstatere, at der ligger moduler i papkasserne og at selskabets

2128

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

lageroptællingslister er beliggende ved papkasser. Jeg har ikke gjort nogle af beholdningerne til genstand for en kontroloptælling.

HLO (Henrik Lund Olesen) bekræfter D's oplysning om, at DHL - lokationen er »lukket« for tilgang. Alle fejlbehæftede moduler bliver nu behandlet (repareret eller afloddet) med det samme, og arbejdet med at få repareret eller afloddet DHL-lokationen er som beskrevet iværksat.

På baggrund af ovenstående er det min samlede vurdering, at tilstedeværelsen kan accepteres«

På denne baggrund har Statsadvokaten rejst følgende klagepunkt:

Punkt 13.5.

PWC foretog ikke en stikprøvevis kontroloptælling af defekte varer med en regnskabsmæssig værdi på 20.340 tkr. Dette er efter Statsadvokatens opfattelse i det konkrete tilfælde ikke i overensstemmelse med god revisionsskik. Statsadvokaten anser det for en skærpende omstændighed, at defekte varer ej heller i 1998/99 blev stikprøvevis optalt.

Det er Statsadvokatens opfattelse, at PWC og E&Y ikke har dokumenteret at have opnået tilstrækkeligt revisionsbevis vedrørende tilstedeværelse af defekte varer til at være i stand til at afgive revisionspåtegning uden forbehold på årsrapporten for 1999/00 for MCT.

Klagepunkt 14.6 vedrører tilgodehavender hos selskabet Kiss Nordic A/S. Dette selskab var ved udgangen af regnskabsåret 1999/2000 MCT's næststørste debitor med en gæld på 45.500 tkr. E&Y var udførende og PWC kontrollerende revisor vedrørende denne kunde.

Det anføres generelt i årsrapporten for 1999/2000, at debitorer er værdiansat på basis af en individuel vurdering af tabsrisiko.

Særligt om tilgodehavender anføres i førnævnte planlægningsnotat af 22. juni 2000, s.12:

»Selskabet gør i stigende grad brug af price protection (efterfølgende reduktion til kunde af faktureret pris) og stock rotation (ret til ombytning af tidligere solgte produkter). Dette medfører indregning af omsætning og avance i forkert periode. Der er ikke indarbejdet reserver til dækning heraf. Selskabet opfatter problemstillingen som uvæsentlig. Selskabets holdning er ikke dokumenteret. Kreditnotater efter status gennemgås stikprøvevist.«

Efter E&Y's gennemgang af materialet anførtes i et internt notat af 28. september 2000:

»Der er tale om en temmelig stor transaktion tæt på statusdagen, som savner egentlig forretningsmæssig logik. Kiss har bekræftet tilstedeværelsen via saldomeddelelse. Herefter resterer vurderingen af værdiansættelsen. Så vidt jeg er orienteret, har vi ikke sikkerhed i konsignationslageret, hvorfor ovenstående bemærkninger om værdiansættelsen ikke kan anvendes som revisionsbevis.«

I et notat af 29. september 2000 fra E&Y anføres særligt om Kiss Nordic A/S:

»Vedrørende fordring på Kiss Nordic A/S er der tale om salg af råvarer til et konsignationslager beliggende hos MCT. Vi har stikprøvevis kontrolleret tilstedeværelsen af dette lager uden bemærkninger. Ifølge EBL skal fordringen nedskrives ved tilbagekøb af råvarelageret i takt med produktion af færdigvarer, som igen skal sælges til Kiss Nordic A/S. Vi har forespurgt, hvorvidt der ligger en skriftlig aftale på dette arrangement. Vi har endnu ikke opnået et endeligt svar herpå.«

PWC anfører i et notat af 29. september 2000, at debitor ikke har betalt saldoen efter statusdagen, og at tilgodehavendet forudsættes udlignet ved MCT's forbrug af de komponenter, som er solgt til Kiss Nordic, ved produktion af færdigvarer.

Statsadvokaten har herefter rejst følgende klagepunkt:

Punkt 14.6

Efter Statsadvokatens opfattelse vil det være usædvanligt, hvis overdragelse af et væsentligt varelager, hvor lageret ikke leveres, men stadig opbevares af sælger (konsignationslager) ikke baseres på en skriftlig aftale. Revisorerne fik tilsyneladende ikke et endeligt svar på, om der var indgået en aftale, jf E&Y notat omtalt ovenfor (bilag 14E, side 5). Der var derfor følgende uafklarede forhold af væsentlig betydning, som revisorerne efter Statsadvokatens opfattelse ikke har gennemgået og taget stilling til:

Var risikoen for det overdragne råvarelager overgået til Kiss Nordic A/S - således at kriteriet for indtægtsførsel i 1999/00 var opfyldt?

Hvis MCT ikke forbrugte alle varer på Kiss Nordic A/S' konsignationslager, hvad skulle der i så fald ske med MCT's resterende tilgodehavende hos Kiss Nordic A/S (tilgodehavendet skulle udlignes i takt med, at MCT forbrugte konsignationsvarelageret)?

Var procedurerne for etablering af konsignationslager til stede (særskilt bogholderi m. v.)?

Efter Statsadvokatens opfattelse har revisorerne derfor ikke dokumenteret at have opnået tilstrækkeligt revisionsbevis vedrørende værdiansættelse af tilgodehavende hos Kiss Nordic A/S til at være i stand til at afgive en revisionspåtegning uden forbehold på årsrapporten for 1999/00 for MCT.

Revisorerne har ikke udført revisionshandlinger med henblik på at påse, at risikoen for det overdragne råvarelager rent faktisk var overgået til Kiss Nordic A/S senest den 30. juni 2000.

Der er efter Statsadvokatens opfattelse således ikke indhentet tilstrækkeligt revisionsbevis for, at kriterierne for indtægtsførsel var overholdt, til at PWC og E&Y var i stand til at afgive revisionspåtegning uden forbehold på årsrapporten for MCT for 1999/00. Da der var tale

om en væsentlig og usædvanlig transaktion (nettoomsætning 36.735 tkr.) den sidste dag i regnskabsåret, var dette efter Statsadvokatens opfattelse en nødvendig revisionshandling i det konkrete tilfælde.

Endvidere er det Statsadvokatens opfattelse, at revisorerne burde have omtalt transaktionen i revisionsprotokollat af 25. september 2000, jf. revisionsvejledning 18 fra marts 1999 punkt 5.10.

Klagepunkt 15.6 vedrører tilgodehavender hos den største debitor i regnskabsåret 1999/2000, EuroA Technology.

E&Y var udførende og PWC kontrollerende revisor vedrørende denne debitor.

Den 30. juni 2000 fakturerede MCT ved to fakturaer dette selskab for i alt 5.952 tUSD, eller ca. 46,6 mio kr. Den største enkeltfaktura på denne kunde havde indtil da udgjort i alt 451 tUSD.

Vareforbruget på de to førnævnte fakturaer udgjorde 47,6 mio kr. således at der var et tab ved ordren på ca. 1 mio kr. Samlet var der herefter pr. juni 2000 et ikke-forfaldent tilgodehavende hos EuroA Technology på 50.113 tkr.

Ved henvendelse til debitor kunne E&Y ikke få bekræftet hele saldoen. Debitor ville ikke bekræfte den ene af to fakturaer af 30. juni 2000. Der var herefter en difference på ca. 20 mio kr.

Det fremgik ikke med sikkerhed af fragtbreve og andre dokumenter, som MCT var i besiddelse af, at varerne var afsendt.

I et notat fra E&Y af 13. september 2000 anføres således:

»Så vi kan konkludere, at der er afsendt to paller til EuroA 30/6 2000, men at vi ikke har fået dokumentation for, at forsendelse dækker begge fakturaer.«

I et udateret, men senere notat fra E&Y betegnet »*Notat om revision af debitorer pr. 30/6-00 og 30/9-00«* anføres, at der er en difference mellem MCT og EuroA Technology på 2.580 tUSD. Det fremgår, at differencen vedrører faktura 248546, og at denne ikke er medtaget i MCT's egen udsendelse af saldomeddelelse til debitor. Derimod er den indirekte bekræftet ved kontrol af fragtbreve.

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

PWC foretog efterfølgende gennemgang af E&Y's arbejdspapirer og konkluderede:

»Der er ikke et 100 % sikkert skriftligt revisionsbevis herfor som følge af manglende mulighed for entydig kobling mellem MCT-fakturanummer og fragtbreve.«

PWC konkluderer dog, at revisionsbeviset samlet set var tilfredsstillende. Der er herefter rejst følgende klagepunkt:

Punkt 15.6

Efter Statsadvokatens opfattelse har revisorerne ikke opnået tilstrækkeligt revisionsbevis vedrørende tilstedeværelse af tilgodehavendet relateret til faktura 248546 (2.580 t USD).

Efter Statsadvokatens opfattelse burde revisorerne endvidere have påset, at modregningen den 10. juli 2000 i faktura 245352 på 3.773 t USD var baseret på faktura modtaget fra EuroA Technology. Efter Statsadvokatens opfattelse burde modregningen endvidere have medført, at revisor havde undersøgt, om der reelt var grundlag for at indtægtsføre faktura 245352 på 3.773 t USD i 1999/00.

Efter Statsadvokatens opfattelse burde PWC og E&Y på baggrund af de gennemførte revisionshandlinger have forsynet årsrapporten for MCT for 1999/00 med et forbehold for manglende revisionsbevis for tilstedeværelsen af tilgodehavende hos EuroA Technology, jf daværende bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m.v. af 22. februar 1996 § 5, stk 1, nr. 6.

Revisorerne har ikke udført revisionshandlinger med henblik på at påse, at risikoen for det overdragne råvarelager rent faktisk var overgået til EuroA Technology senest den 30. juni 2000. Der er efter Statsadvokatens opfattelse således ikke indhentet tilstrækkeligt revisionsbevis for, at kriterierne for indtægtsførsel var overholdt, til at PWC og E&Y var i stand til at afgive revisionspåtegning uden forbehold på årsrapporten for MCT for 1999/00. Da der var tale om væsentlige og usædvanlige transaktioner (nettoomsætning 46.608 tkr.) den sidste dag i regnskabsåret, var dette efter Statsadvokatens opfattelse en nødvendig revisionshandling i det konkrete tilfælde. Da faktura 248546 først blev udarbejdet efter 6. juli 2000, burde revisorerne efter statsadvokatens opfattelse have været opmærksomme på, at der var en reel risiko for, at kriterierne for indtægtsførsel i 1999/00 ikke var til stede.

Endvidere er det Statsadvokatens opfattelse, at revisorerne burde have omtalt transaktionen i revisionsprotokollat af 25. september 2000, jf revisionsvejledning 18 fra marts 1991, punkt 5.10.

Klagepunkt 16.7 vedrører aktivering af omkostninger ved en påtænkt, men ikke gennemført emission på NASDAQ. Beløbet er optaget som et aktiv under periodeafgrænsningsposter. E&Y var udførende og PWC kontrollerende revisor vedrørende disse.

Selskabet havde i 1999 planer om at søge notering på NASDAQ. Dette blev dog foreløbigt opgivet, hvilket fremgår af årsrapporten for 1999/2000. Omkostningerne ved forberedelsen heraf beløb sig til ca. 10 mio. kr., der blev aktiveret under periodeafgrænsningsposter. E&Y har omtalt spørgsmålet kort i et notat af 28. september 2000. PWC har i et notat af 29. september 2000 anført, at langt det meste af et udarbejdet prospektudkast vedrørende notering på Nasdaq vil kunne genbruges ved en påtænkt kapitalforhøjelse på Københavns Fondsbørs.

2130

Beløbet blev dog efterfølgende udgiftsført i første kvartal af regnskabsåret 2000/2001.

Af et brev af 31. januar 2000 fra PWC til D, som er skrevet på engelsk og underskrevet af Harald Birkwald (M2, F3, 27) fremgår, at PWC er antaget som uafhængig revisor, og at PWC vil revidere koncernregnskab for 3 år i overensstemmelse med de amerikanske krav (GAAP).

Det fremgår, at formålet er »initial public offering of the Company's securities in the United States . . .« PWC vil endvidere medvirke ved den danske kapitaludvidelse, herunder i samarbejde med E&Y.

Statsadvokaten har efter gennemgang af aftalegrundlaget vedrørende de afholdte omkostninger konkluderet, at det udførte arbejde ikke kunne genanvendes i forbindelse med den påtænkte kapitalforhøjelse på Københavns Fondsbørs i efteråret 2000. Der er herefter rejst følgende klagepunkt.

Punkt 16.7

Det er Statsadvokatens vurdering, at PWC og E&Y burde have forsynet årsrapporten for MCT for 1999/00 med et forbehold for værdiansættelse af aktiverede børsemissionsomkostninger på 10.682 tkr., jf daværende bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m.v. af 22. februar 1996 § 5, stk. 1, nr. 1.

Klagepunkt 17.8 vedrører opgørelse af kontraktomsætning. PWC var udførende og E&Y kontrollerende revisor vedrørende dette. Den under punkt 9.8 indgåede aftale med SSEG blev fornyet i februar 2000. Af den nye aftale fremgår bl..a:

». . .

9.A

. . .

MCT agrees to purchase Materials in accordance with each purchase order and forecast

17. Consigned material

Any ownership rights in the consigned Material shall remain with SSEG and shall not be transferred to MCT. MCT, however, is responsible for the consigned material it uses in the manufacture of Products and agrees to maintain insurance coverage adequate to cover any loss of consigned Material.«

Det fremgår af aftalens punkt 4, at »Materials« leveres til MCT af SSEG.«

Som tilfældet var under punkt 9.8 har MCT beregnet kontraktomsætning således, at det fakturerede vederlag blev omregnet til en skønnet nettoomsætning og et skønnet vareforbrug, som MCT ville have realiseret, såfremt MCT selv havde forestået indkøb af råvarer og faktureret SSEG den fulde pris inklusive forarbejdede varer. Der blev beregnet en skønnet nettoavance på 1,25 %.

Der blev i årsrapporten for 1999/2000 indregnet kontraktomsætning med SSEG efter disse retningslinier på 155.878 tkr., svarende til 12,3 % af selskabets nettoomsætning.

I et notat fra PWC af 13. september 2000 anføres bl.a.:

»Selskabet foretager EMS af memory-produkter for Samsung. Selskabet fakturerer alene Samsung for værdiskabelsen/bruttoavancen, men ved udarbejdelsen af årsregnskabet for MCT A/S foretages en beregning af hvilken bruttoomsætning og vareforbrug, som den fakturerede bruttoavance svarer til.

Denne behandling foretages, da selskabet har risikoen for de af Samsung leverede råvarer til brug for kontraktproduktionen, og da det alene er af praktiske årsager, at MCT og Samsung alene »netto-fakturerer« hinanden.«

Forholdet er ikke kommenteret af E&Y i deres gennemgang af PWC's arbejdspapirer.

Klagepunktet er formuleret som følger:

»Punkt 17.8

Efter Statsadvokatens opfattelse burde PWC og E&Y have forsynet årsrapporten for MCT for 1999/00 med et forbehold vedrørende manglende revisionsbevis for, at der var grundlag for at indregne kontraktomsætning vedrørende SSEG med 155.878 tkr. og tilknyttet vareforbrug med 153.930 tkr. i årsrapporten, jf daværende bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m.v. af 22. februar 1996§ 5, stk. 1, nr. 6.

. . .««

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

Revisornævnets begrundelse og afgørelse vedrørende disse klagepunkter er sålydende:

». . .

Generelle indledende bemærkninger vedrørende årsrapporten for 1999/2000.

Som anført ovenfor havde de indklagede accepteret at undlade at tage forbehold i årsrapporten for 1998/1999 vedrørende værdiansættelsen af varelageret under henvisning bl.a. til, at et nyt lagerstyringssystem ville blive indført i 1999/2000, og at dette ville overflødiggøre genberegning.

I planlægningsnotatet af 22. juni 2000 ansættes væsentlighedsniveauet til 1 million kr. Derudover anføres bl.a., at virksomhedens omhu vedrørende visse regnskabsmæssige forhold burde forbedres, at der var risiko for, at bestyrelsen ikke udgjorde et aktivt kontrolorgan overfor direktionen, og at selskabets kontrolmiljø måtte karakteriseres med en risikoprofil som middel til høj. Bedømmelsen af de indklagedes adfærd må ses i lyset af, at de selv var opmærksomme på disse risici. Generelt må sådanne iagttagelser efter nævnets opfattelse medføre, at kravene til revisors agtpågivenhed skærpes.

Vedrørende de enkelte klagepunkter for 1999/2000:

Ad klagepunkt 11.10.

Som i årsrapporten for MCT for 1998/99 fremgik også af årsrapporten for 1999/2000 under anvendt

2131

regnskabspraksis, at varebeholdninger optages med udgangspunkt i gennemsnitlig anskaffelsespris og nedskrives til nettorealisationsværdi, hvis denne er lavere. Det fremgik heller ikke for dette årsregnskab, at der kunne forekomme opskrivninger af varebeholdningerne.

I revisionsprotokollen af 25. september 2000 omtales den manglende sporbarhed vedrørende genberegningen. Det anføres i protokollen, at selskabet fortsat ikke i fuldt omfang er i stand til at dokumentere rigtigheden af de foretagne genberegningstransaktioner og dermed, om varebeholdningerne er værdisat til korrekt opgjort anskaffelses- eller kostpris. Endvidere gentages direktørens vurdering, hvorefter nettorealisationsværdien af selskabets varebeholdninger overstiger den i årsrapporten opførte værdi, fra sidste års protokollat.

Dette udsagn muliggør som tidligere nævnt opskrivning i forhold til gennemsnitlig kostpris og medfører, at op - og nedskrivninger ses som et nettobeløb.

Det fremgår af årsrapporten for 1999/2000 s. 25, at varebeholdninger udgjorde i alt 489 millioner kr. eller næsten halvdelen af samtlige aktiver, der i alt var opgjort til 1.001.745 tkr.

Af den tidligere ansatte Jan Dyrbys notat fremgår, at egenkapitalen i MCT pr. 30. juni 2000 ville have været negativ med ca. 61 mio kr., hvis der ikke havde været foretaget opskrivning af varelageret.

De indklagede konkluderede i notat af 23. august 2000, at selskabet fortsat ikke var i besiddelse af fuldstændig og tilgængelig dokumentation for systemets genberegningsfunktionalitet og dermed heller ikke var i stand til at dokumentere, at varebeholdningerne var værdiansat til korrekt opgjort gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris.

De indklagede har anført, at de har gennemført en række revisionshandlinger, herunder test af stikprøvevis kontrol af at råvarelageret registreredes til faktisk fakturapris, test af genberegningsfunktionaliteten i et testmiljø og analyser i relation til nettorealisationsprisvurderingen og i relation til ukurans

Nævnet bemærker hertil, at revisionshandlinger i form af analyser af nettorealisationsprisvurderingen og test af genberegningen ikke kan afhjælpe manglende revisionsbevis for korrekt værdiansættelse, navnlig i betragtning af at de indklagede havde konstateret, at selskabet fortsat ikke var i besiddelse af fuldstændig og tilgængelig dokumentation for systemets genberegningsfunktionalitet og dermed for, at varebeholdningerne blev korrekt reguleret via genberegningen.

Efter det således anførte finder nævnet, at de indklagede i revisionspåtegningen på årsrapporten for 1999/2000 burde have taget forbehold for manglende revisionsbevis for, at varebeholdningerne i årsrapporten var værdiansat på basis af gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris. Det tiltrædes som anført af klageren, at det må betragtes som en skærpende omstændighed, at de indklagede havde konstateret tilsvarende problemer i det foregående regnskabsår uden at tage forbehold. Det tiltrædes endvidere, at omtale af forholdet i revisionsprotokollen ikke kan erstatte forbehold i revisionspåtegningen på årsrapporten.

Ved at have undladt af tage forbehold i revisionspåtegningen som anført har de indklagede overtrådt den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk. 1, nr. 6, og har dermed tilsidesat god revisionsskik.

Nævnet er endvidere enig med klager i, at der ikke i de indklagedes arbejdspapirer foreligger dokumentation for, at de indklagede havde opnået tilstrækkeligt revisionsbevis for, at betingelserne var til stede for at foretage en nettobetragtning ved sammenligning af bogført værdi og nettorealisationspris for henholdsvis det samlede råvarelager og det samlede færdigvarelager.

Derimod finder nævnet ikke, at klager har godtgjort, at transaktionssporet og kontrolsporet har været utilstrækkeligt. De indklagede frifindes derfor for denne del af klagepunktet.

Ad klagepunkt 12.6.

Det må som ubestridt lægges til grund, at det samlede varelager blev handlet mellem MCT og dets amerikanske datterselskab 8 gange i oktober og november 1999. Den samlede omsætning udgjorde ca. 4 milliarder kr. Bogføringen medførte ifølge det oplyste ingen ændringer i det fysiske lager eller dets placering.

De indklagede har anført, at valutakursgevinster ved koncerninterne overdragelser ikke skal elimineres, og at MCT var i stand til at dokumentere elimineringer af intern avance.

Det bemærkes hertil, at det af planlægningsnotatet fra PWC af 22. juni 2000 fremgår, at der er en væsentlig samhandel mellem koncernens selskaber, og at selskabets koncernrapportering på dette punkt er mangelfuld.

Efter det oplyste var der ikke for de indklagede oplyst nogen forretningsmæssig begrundelse for disse transaktioner, som tilsammen repræsenterede et beløb på over 4 milliarder kr. Det tiltrædes derfor som anført af klageren, at den koncerninterne skabte avance på ca. 10,8 millioner kr. burde have været elimineret i koncernregnskabet.

Nævnet finder således, at de indklagede burde have taget forbehold i revisionspåtegningen på årsrapporten vedrørende de interne avancer på råvarelageret. Ved at undlade at tage et sådant forbehold, har de indklagede overtrådt den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk. 1, nr. 6 og har dermed handlet i strid med god revisionsskik.

Nævnet tiltræder endvidere, at de indklagede i revisionsprotokollen burde have omtalt, at MCT koncernen ikke havde et betryggende system

2132

(koncernrapportering) til opgørelse af interne avancer på varebeholdninger, som skulle elimineres. Ved ikke at have rapporteret dette i revisionsprotokollen har de indklagede overtrådt revisionsvejledning 18 af marts 1991, punkt 4.12 og dermed ikke levet op til god revisorskik.

Ad klagepunkt 13.5.

Det er ubestridt, at defekte varer i henhold til de indklagedes arbejdspapirer var opgjort til en værdi af ca. 20 millioner kr. Som i

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

det foregående regnskabsår foretog de indklagede ikke stikprøvevis kontroloptælling.

De indklagede har navnlig anført, at den stikprøvevise kontroloptælling af hovedlageret gav fuldt tilstrækkeligt revisionsbevis for selskabets evne til at foretage en nøjagtig lageroptælling, herunder for, at selskabets optællinger af defektlageret kunne lægges til grund.

Henset imidlertid til at defektvarelageret efter sin karakter kunne være underlagt andre forretningsgange end hovedlageret og til indholdet af notatet fra Michael Nielsson hos PWC, finder nævnet at tilstedeværelsen af dette varelager måtte anses for behæftet med en forøget risiko. Herefter og i betragtning af den opgjorte betydelige værdi af defektvarelageret, finder nævnet, at de indklagede ikke havde opnået et tilstrækkeligt revisionsbevis vedrørende tilstedeværelsen af defekte varer til at meddele revisionspåtegning uden forbehold herfor. Ved at undlade at tage et sådant forbehold har de indklagede overtrådt den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk. 1, nr. 6 og derved tilsidesat god revisionsskik.

Ad klagepunkt 14.6

Den med Kiss Nordic A/S indgåede transaktion savnede ifølge de indklagede selv »egentlig forretningsmæssig logik.« Det blev ikke overfor de indklagede dokumenteret, at der var indgået nogen skriftlig aftale om denne transaktion, der havde en værdi af ca. 45 millioner kr.

Nævnet bemærker imidlertid, at saldomeddelelse blev bekræftet af medkontrahenten, at regnskab for Kiss Nordic A/S ikke gav anledning til bemærkninger vedrørende dette selskabs betalingsevne, og at stikprøvevis optælling af Kiss Nordic A/S's konsignationslager hos MCT blev foretaget. Heroverfor kan det forhold, at transaktionen blev foretaget tæt på statusdagen, at der var tale om et stort beløb, og at de nærmere betingelser vedrørende arrangementet ikke var oplyst for revisionen, ikke føre til at anse det for værende i strid med god revisionsskik, at de indklagede undlod at tage forbehold for værdiansættelsen af tilgodehavendet i påtegningen på årsrapporten. De indklagede frifindes derfor for dette klagepunkt.

Ad punkt 15.6.

Den med EuroA Technology indgåede transaktion omfattede to fakturaer med et samlet pålydende på ca. 46 millioner kr. Ved henvendelse til medkontrahenten kunne de indklagede ikke opnå bekræftelse på den ene faktura med en pålydende værdi svarende til ca. 20 millioner kr.

Dette skal sammenholdes med, at fragtbrevene ifølge de indklagedes egen opfattelse ikke fuldt tilstrækkeligt dokumenterede afsendelsen af varerne og ikke udgjorde et fuldt tilstrækkeligt revisionsbevis. Dette skal endvidere sammenholdes med, at det i årsrapporten er anført, at indtægter ved salg af varer indgår i resultatopgørelsen på leveringstidspunktet, hvorfor spørgsmålet om eventuel manglende dokumentation for levering af varerne eller en betydelig del af disse må tillægges væsentlig betydning. Det burde endvidere have givet de indklagede anledning til særlig opmærksomhed, at denne væsentlige transaktion, der var tæt på statusdagen, til dels blev udlignet ved et modkøb ganske kort efter.

Nævnet kan herefter tiltræde, at de indklagede i årsrapporten for 1999/2000 burde have taget forbehold for værdiansættelsen af tilgodehavendet og for indtægtsførsel af den - ikke bekræftede - faktura. Ved at undlade dette har de indklagede overtrådt den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk. 1, nr. 6 og har dermed handlet i strid med god revisionsskik.

Nævnet kan endvidere tiltræde, at de indklagede burde have omtalt transaktionen i revisionsprotokollat af 25. september 2000, jf. revisionsvejledning 18 fra marts 1991, punkt 5.10., og at de indklagede ved at undlade dette har tilsidesat god revisionsskik.

Ad klagepunkt 16.7.

Efter indholdet af det aftalebrev af 31. januar 2000, der er grundlaget for den af PWC ydede bistand vedrørende den påtænkte notering på NASDAQ, lægger nævnet til grund, at der i betydeligt omfang var tale om rådgivning vedrørende amerikanske forhold. Der forelå heller ikke nærmere oplysninger om, hvornår en eventuel kapitaludvidelse via Københavns Fondsbørs var tænkt at skulle finde sted. Uanset at en del af materialet som anført af de indklagede havde relevans for notering såvel på Københavns Fondsbørs som på NASDAQ, finder nævnet herefter, at de indklagede, ved at undlade at tage forbehold i årsrapporten for aktiveringen af disse betydelige omkostninger, har overtrådt den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk. 1, nr. 4 og dermed har handlet i strid med god revisionsskik.

Ad klagepunkt 17.8.

Nævnet har forstået klagen således, at der klages over manglende revisionsbevis for grundlaget for og beregningen af kontraktomsætning med SSEG.

Det må lægges til grund, at den faktiske fakturering, der har fundet sted mellem MCT og SSEG ikke underbygger, at der har været en omsætning i den nævnte størrelsesorden. De indklagede har efter indholdet af PWC's notat af 13. september 2000 konstateret dette,

2133

men har ikke forholdt sig hertil, herunder til om beregningen er sket korrekt.

Nævnet finder, at de indklagede ved at undlade at tage forbehold for grundlaget for og beregningen af denne betydelige omsætning har overtrådt den dagældende erklæringsbekendtgørelses § 5, stk. 1, nr. 6, og dermed handlet i strid med god revisionsskik.

. . .«

De 4 revisorer blev alle idømt bøder på 150.000 kr. Revisornævnet lagde ved fastsættelsen af bøderne vægt på, at der havde været tale om til dels gentagne tilsidesættelser af god revisorskik vedrørende meget betydelige værdier i en børsnoteret virksomhed, og at det måtte betragtes som en skærpende omstændighed, at de indklagede i begge regnskabsår var fuldt ud opmærksomme på behovet for at udvise særlig agtpågivenhed.

Revisornævnet var ved behandlingen af klagerne i besiddelse af revisorernes interne notater/arbejdsdokumenter. De sagsøgte bestyrelsesmedlemmer har forsøgt at få revisorerne til at fremlægge disse notater, og konkursboet tilsluttede sig denne anmodning. Landsretten afslog i en kendelse af 5. marts 2013 at tage anmodningen om editionspålæg til følge, idet det ikke var sandsynliggjort, at de dele af det materiale, anmodningen om editionspålæg omfatter, der ikke er gengivet i Revisornævnets afgørelse, indeholder oplysninger af betydning for sagen.

10. Sagens behandling, herunder syn og skøn i landsretten

Retssagen er som tidligere nævnt anlagt den 28. juni 2002.

Om sagens forberedelse frem til hovedforhandlingen kan bl.a. oplyses, at landsretten den 24. juni 2004 afsagde kendelse om edition, hvorved de editionsindstævnte, Danske Bank og Nordea Bank Danmark A/S, blev tilpligtet at udlevere interne dokumenter vedrørende bankernes udlån til MCT.

Den 4. maj 2005 afholdtes der retsmøde til behandling af en tvist om udsættelse af sagen på afventning af Revisornævnets afgørelse i anledning af den klage, som Statsadvokaten for Særlig Økonomisk Kriminalitet havde indgivet til det daværende Disciplinærnævnet for Statsautoriserede og Registrerede Revisorer, idet konkursboet og de sagsøgte 2-4 havde protesteret mod, at sagen blev udsat på afventning af nævnets afgørelse.

Landsretten besluttede under retsmødet at udsætte sagen med hensyn til iværksættelse af syn og skøn på afventning af disciplinærnævnets afgørelse, og sagen blev samtidig berammet til hovedforhandling i foråret 2007.

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

Herefter opstod spørgsmålet om udsættelse af sagen på afventning af straffesagen mod D, og landsretten besluttede den 27. april 2006 at udsætte sagen, indtil byretten havde afsagt dom i straffesagen. Hovedforhandlingen i foråret 2007 blev samtidig aflyst.

Der afholdtes telefonmøde den 8. juni 2007 og den 18. januar 2008. På det sidste telefonmøde konstateredes det, at hverken disciplinærnævnets afgørelse eller byrettens dom i straffesagen forelå, hvorfor sagen blev udsat på afventning heraf.

Der afholdtes på ny telefonmøder den 12. september 2008 og den 29. maj 2009. Sagen udsattes på det sidste telefonmøde bl.a. på, at parterne kunne overveje, hvorvidt der med fordel kunne gennemføres syn og skøn, selv om straffesagen ikke var afgjort, og selv om de sagsøgte revisorer ikke havde taget stilling til, om Revisornævnets afgørelse skulle indbringes for domstolene.

Landsretten afsagde den 2. november 2009 kendelse om, at syn og skøn vedrørende tabets størrelse ikke skulle afvente en endelig afgørelse i straffesagen.

Konkursboet fremlagde ultimo 2009 udkast til spørgetema og foreslog, at Foreningen af Statsautoriserede Revisorer bragte en skønsmand i forslag. Sagsøgte 8-10 protesterede mod, at et bilag indgik i sagen, og mod nogle af de spørgsmål, som konkursboet ønskede besvaret. Landsretten afsagde vedrørende denne tvist kendelse den 21. juni 2010, og Foreningen af Statsautoriserede Revisorer blev anmodet om at foreslå en skønsmand. Den 25. november 2010 udmeldte landsretten statsautoriseret revisor Sten Lauritzen som skønsmand. Den 23. september 2011 godkendte landsretten et revideret syns- og skønstema.

I 2012 blev hovedforhandlingen berammet over 15 retsdage med 3 dage hver uge i 5 uger med start den 2. april 2013 og sidste retsdag den 2. maj 2013. Der afholdtes endnu et telefonmøde den 7. maj 2012, hvor der bl.a. blev fastsat frister for udarbejdelse af yderligere processkrifter.

Det fremgår af retsbøger fra den 27. november 2012 til den 29. januar 2013, at der var tvist mellem de sagsøgte 2-4 og revisorerne om fremlæggelse af interne arbejdspapirer, som Revisornævnet havde været i besiddelse af i forbindelse med klagen over revisorerne, og landsretten afsagde som nævnt ovenfor kendelse den 5. marts 2013.

D anmodede ved brev af 4. marts 2013 landsretten om at omberamme sagen, fordi han som afsoner ikke havde mulighed for at varetage sine interesser på forsvarlig vis, da han ikke havde adgang til computer og internet. Landsretten afsagde den 15. marts 2013 kendelse om, at sagen ikke skulle udsættes med henblik på omberammelse.

Forberedelsen sluttede den 27. marts 2013.

Erklæringen fra statsautoriseret revisor Sten Lauritzen forelå den 13. januar 2012.

Det fremgår af skønsmandens besvarelse af spørgsmål 2.3, at koncernens kreditorer må antages ikke at

2134

have villet lide noget tab, hvis MCT's regnskab for regnskabsåret 1998/1999 blev lagt til grund, og driften var blevet indstillet pr. 30. juni 1999, forudsat at værdierne havde kunnet realiseres til de bogførte værdier, og der ikke havde været væsentlige stopomkostninger. Hvis KPMG's korrigerede regnskab for MCT for regnskabsåret 1998/1999 blev lagt til grund, har skønsmanden i spørgsmål 2.8 vurderet, at koncernen kreditorer ikke ville have lidt noget tab, hvis koncernen havde indstillet driften pr. 30. juni 1999 under de samme forudsætninger, som i spørgsmål 2.3. Skønsmanden vurderede i besvarelsen af spørgsmål 3.3, at kreditorerne ikke ville have lidt et tab, hvis MCT's regnskab for 1999/2000 blev lagt til grund, og driften var blevet indstillet den 30. juni 2000 under samme forudsætninger som ved spørgsmålene 2.3 og 2.8, hvorimod kreditorerne ville have lidt et tab, hvis KPMG's korrigerede regnskab for 1999/2000 blev lagt til grund.

11. Tabet

Konkursboet har gjort gældende, at driften af MTC burde have været standset eller tilpasset allerede i efteråret 1999 i forbindelse med aflæggelsen af årsregnskabet for 1998/1999 eller i hvert fald på et senere tidspunkt i 1999 eller 2000. På tidspunktet for betalingsstandsningen var der en underbalance på ca. 510 mio. kr. Efter den gennemførte del af bobehandlingen i MTC er underbalancen omkring 400 mio. kr.

Konkursboet har ved opgørelsen af tabet ved den fortsatte tabsgivende drift taget udgangspunkt i KPMG's korrigerede regnskaber og henvist til, at KPMG's revisionsrapporter blev lagt til grund af Københavns Byret og senere af Østre landsret, der i præmisserne udtalte, at landsretten sammenfattende fandt, at regnskaberne i regnskabsårene 1997/1998, 1998/1999 og 1999/2000 i meget væsentlig grad havde »været misvisende i virksomhedens favør såvel i relation til nettoresultat som til egenkapital, og dette i en sådan grad, at virksomheden reelt ikke har haft et positivt nettoresultat i nogen af de tre regnskabsår.«

Konkursboet har på grundlag af KPMG's korrigerede regnskaber for regnskabsårene 1997/1998, 1998/1999 og 1999/2000 og skønsmandens bemærkninger om »stopomkostninger« skematisk beregnet selskabets over- eller underbalance ved regnskabsårenes afslutning i en afviklingssituation på denne måde:

Mio. kr.	*1997/98*	*1998/99*	*1999/2000*
Aktiver	169,9	333,3	697,4
Gæld og hensættelser	-85,8	-326,8	-883
Stopomkostninger	-10	-10	-10
Over/underbalance	74,1	-3,5	-195,6
Forskel til endelig underbalance på ca. 400 mio.kr.	474,1	396,5	204,4

Oversigten viser efter konkursboets opfattelse, at selskabet stort set ikke ville have lidt et tab, hvis driften var blevet indstillet pr. 30. juni 1999. Selskabets tab ved fortsat drift efter 1. juli 1999 udgør omkring 400 mio. kr. svarende til den samlede underbalance. I perioden fra den 1. juli 1999 til 30. juni 2000 blev der oparbejdet et tab på næsten 200 mio. kr.

Det er på baggrund af tallene i skemaet konkursboets opfattelse, at selskabets tab som følge af den fortsatte tabsgivende drift som minimum udgør 100 mio. kr.

12. Udefrakommende årsager til selskabets kollaps

Over for konkursboets anbringende om, at en indstilling af driften før 30. juni 2000 ville have medført et beskedent tab, har bestyrelsen og revisionen gjort gældende, at MCT ikke ville være gået konkurs, såfremt selskabet ikke i andet halvår af 2000 havde lidt store tab

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

som følge af en uventet stigning i USD-kursen og et uventet og ekstremt fald i DRAM-priser.

Dollarkursen var ved årsskiftet 1998/1999 omkring 650. I løbet af 1999 steg dollarkursen løbende til omkring 720 ved årsskiftet 1999/2000. I løbet af foråret 2000 steg dollarkursen voldsomt fra april måned, og den toppede i september/oktober/november måned på et niveau på omkring 900.

Det fremgår af en kurve, der viser prisudviklingen i USD for udvalgte toneangivende DRAM-typer, at prisen steg voldsomt fra omkring 30. juni 1999 og toppede i oktober 1999, hvorefter prisen i løbet af efteråret 1999 og frem til februar/marts 2000 faldt til samme niveau som pr. 30. juni 1999. I løbet af sommeren 2000 var der en mindre stigning, hvorefter priserne fra august 2000 og frem til årsskiftet og ind i det nye år faldt voldsomt.

13. Forklaringer

Kjeld Ranum, Niels Peder Opstrup, Peter Pasgaard, Michael Nielsson, Arne B. Jepsen, Erling Lauridsen, Henning Bech, Jes Lauritzen, Lars Marcher, Carl Peter Nielsen, Peter Bonefeld Rønde (tidligere Peter Bonefeld Sørensen), Jan Johansen, Bjarne Krog, Sten Lauritzen, Aage Tang-Andersen, Michael Meyer, Heine Bach og Ole Bjerglund Jensen har afgivet forklaring for landsretten.

Kjeld Ranum har forklaret, at han, som nu er 74 år, er uddannet maskiningeniør. Han har haft flere direktørstillinger i erhvervslivet. Han har beklædt en række bestyrelsesposter. Han kom i kontakt med D gennem Knud Andersen, som var bestyrelsesmedlem i MCT. Knud Andersen anbefalede ham til D som bestyrelsesmedlem i MCT. Han fik et godt indtryk af D, der var dygtig og dynamisk. D var fagligt særdeles kompetent og velanskrevet. Han blev straks bestyrelsesformand, da han indtrådte i bestyrelsen for MCT i 1997. Virksomheden var veldrevet og havde gode interne procedurer. Han var involveret i virksomhedens børsnotering. Bestyrelsesmedlemmerne var professionelle. Bestyrelsen var

2135

grundig og kritisk. Bestyrelsesmedlemmerne havde forskellige kompetencer, og de supplerede hinanden. Arbejdet i bestyrelsen blev ikke vanskeliggjort af, at D både var hovedaktionær og administrerende direktør. En af hans opgaver i forhold til D var at fastholde, at bestyrelsen var bestemmende. Det forstod D, og D respekterede ham som bestyrelsesformand. D deltog i et åbent samarbejde i ledelsesgruppen i virksomheden. De andre ledende medarbejdere betragtede nok D som en slags »godfather«. Der foregik intet i virksomheden uden D's viden. Han havde som bestyrelsesformand en løbende og god dialog med D. Når han bad om det, fik han skriftlige redegørelser fra D. De spørgsmål, som han og bestyrelsen stillede, blev besvaret af D. Frem til kort tid før betalingsstandsningen havde han ingen mistanke om, at D havde begået regnskabsmanipulationer. Indtrykket var, at D var kreativ på en god måde. Der var ingen faresignaler. Et almindeligt bestyrelsesmøde i MCT varede 3-4 timer. Han krævede, at bestyrelsesmedlemmerne mødte velforberedt. Han blev bestyrelsesformand, fordi opgaven var spændende. Vederlaget var beskedent. Det samlede årlige bestyrelseshonorar var under 300.000 kr. Bestyrelsens forretningsorden blev fulgt. Bestyrelsesmødereferaterne blev udarbejdet og godkendt løbende. Bestyrelsen sørgede for, at der var de rigtige personer på de rigtige poster. Der var mange dygtige og velkvalificerede medarbejdere. Organisationen var på plads til at løfte den meget store ekspansion, som virksomheden gennemgik. Det er hans vurdering, at det nærmest er umuligt at gardere sig mod, at svindel opstår. Når han ser bagud, er det hans vurdering, at D ikke var i stand til at gennemføre svindelnumrene, uden at nogen fik kendskab til dem. Der har da også været personer i virksomheden, som kendte D's regnskabsmanipulationer.

Den daglige ledelse, som senest omfattede syv direktører, holdt ugentlige møder. Der var stillingsbeskrivelser angående de forskellige stillinger i virksomheden, og der var også funktionsbeskrivelser. Virksomheden blev ISO-certificeret, og virksomheden var i det hele taget velstruktureret.

Bestyrelsen modtog på hans initiativ månedlige rapporteringer om virksomhedens økonomi, herunder oplysninger om datterselskaberne. På bestyrelsesmødet den 23. februar 1999 accepterede bestyrelsen, at man alene modtog en overordnet rapportering. Det var særdeles vanskeligt at opnå en mere deltaljeret rapportering omfattende varelagre i datterselskaberne. Bestyrelsen accepterede, at rapporteringsformen foreløbig blev som foreslået af D. Han kender ikke brevet af 8. september 1998 fra Ernst & Young til D om varelagerværdi pr. 30. juni 1998. Han så heller ikke revisorernes interne bilag angående varelageropgørelse. Han så ikke en mailkorrespondance fra december 1999 mellem Henning Bech og D om differencer angående varelager. Bestyrelsen fulgte nøje med i revisionsprotokollaterne. Det var ikke bestyrelsens opgave at revidere revisorernes arbejde. Han fik tilrettelagt, at bestyrelsen modtog direkte underretning fra revisorerne. Det var hans vurdering, at revisorerne gjorde et godt arbejde. Revisorerne var meget aktive i forbindelse med udarbejdelse af prospektet til brug for Nasdaq-børsnoteringen. Det var betryggende for bestyrelsen, at revisionen meddelte blanke revisionspåtegninger på regnskaberne.

Bestyrelsesmødet den 29. august 1997 var hans første bestyrelsesmøde. Han var tilfreds med, at virksomheden brugte Concorde, som var et anerkendt og udbredt økonomisystem.

Generelt gælder, at bestyrelsesmødereferaterne er fyldestgørende. Han har naturligvis svært ved at huske de enkelte bestyrelsesmøder.

På bestyrelsesmødet den 19. april 1999 drøftede man et alternativt økonomisystem i stedet for Concorde. Det ville være en meget stor opgave at indføre et nyt økonomisystem, og derfor var han noget tilbageholdende med hensyn til udskiftning af Concorde.

På bestyrelsesmødet den 8. juni 1999 pointerede han over for D, at virksomhedsopkøb var et bestyrelsesanliggende.

På bestyrelsesmødet den 5. oktober 1999 med deltagelse af revisorerne blev regnskabet for 1998/1999 gennemgået. Varelagre blev generelt værdifastsat efter gennemsnitlig anskaffelsespris. Hvis realisationsværdien var mindre, blev værdien nedsat. Det var nyt for ham, at brugen af Concorde gav vanskeligheder i forhold til at kontrollere en korrekt værdiansættelse af varelageret. Bestyrelsen var indstillet på, at der om nødvendigt skulle indføres et nyt økonomisystem. Bestyrelsen fandt revisionens analyser efter stikprøvekontrol tilfredsstillende. Han var altid indstillet på, at der i passende omfang kunne foretages en manuel optælling af lageret. Revisorernes blanke påtegning på regnskabet og indholdet af revisionsprotokollatet medførte, at bestyrelsen var trygge ved værdiansættelsen af varelageret.

På mødet den 5. oktober 1999 fremkom der foruroligende oplysninger om virksomhedens amerikanske kunde ITP. En del af virksomhedens krav mod ITP var ældre gæld, og derfor pålagde bestyrelsen D at søge mellemværendet nedbragt og i øvrigt foretage løbende rapportering til bestyrelsen. Efter en kommerciel vurdering var det bedst at tilstræbe, at ITP fortsat eksisterede. Spørgsmålet om hensættelser på ombytningsvarer blev ikke drøftet på mødet. Bestyrelsen regnede på dette tidspunkt med, at ombytning ville ske som oplyst af D.

Han har ikke kendskab til, at der otte gange er handlet internt med varer til det amerikanske datterselskab.

Generalforsamlingen i 1999 forløb upåfaldende, og der blev uden drøftelse meddelt decharge.

2136

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

Opbygningen af et stort varelager var et led i virksomhedens strategi om at kunne sælge varer med kort leveringstid. Lageropbygningen var D's ansvarsområde, og bestyrelsen fandt ikke anledning til at kritisere etableringen af et stort lager.

På bestyrelsesmødet den 6. januar 2000 blev børsintroduktionen på Nasdaq drøftet. I kraft af virksomhedens ekspansion og forretningsområde var en sådan børsnotering nærliggende. På mødet blev der også talt om, at der skulle anskaffes et nyt økonomisystem, Oracle, som ville muliggøre kontrollen af en korrekt værdiansættelse af varelageret.

Han så ikke en mail af 27. februar 2000 fra Henning Bech til D angående bl.a. værdiansættelse af varelageret. Han modtog brevet af 1. marts 2000 fra Henning Bech med redegørelse om, hvorfor Henning Bech fratrådte. Da han modtog dette brev, ringede han straks til D og krævede en skriftlig redegørelse. Han modtog redegørelsen af 3. marts 2000 fra D. Herefter regnede han med, at Henning Bechs utilfredshed navnlig havde sammenhæng med, at Henning Bech havde haft svært ved at finde sig til rette i organisationen. Henning Bech underskrev selv ledelseserklæringen. På næste bestyrelsesmøde, den 20. marts 2000, vendte han tilbage til spørgsmålet om varelageret, og revisor Michael Nielsson bekræftede, at værdiansættelsen af lageret var i orden, idet »hver en sten var blevet vendt«. Alle var på dette tidspunkt stærkt optaget af at fortsætte virksomhedens succes ved at blive noteret på Nasdaq, og revisorerne var næsten hele tiden til stede. Henning Bech, som reelt var blevet fyret, skulle ikke ødelægge virksomhedens fortsatte fremgang. Han husker ikke, om han talte i telefon med Henning Bech den 2. marts 2000. Henning Bechs forklaring i straffesagen om, at han var rådvild, passer i hvert fald ikke. Det er heller ikke rigtigt, at han til Henning Bech har udtalt, at han blev »rundsnakket« af D. Efter Henning Bechs fratræden blev O ansat som midlertidig direktør (CFO). Han havde ikke kontakt med bankerne angående Henning Bechs fratræden. Også bankerne havde tillid til D. Det var Henning Bech, der havde kontakten til bankerne angående et syndikeret lån svarende til ca. 500 mio. kr. Lånet skulle bruges til indfrielse af kortfristet gæld samt til fortsat vækst. Virksomheden var i stærk vækst, men efter datidens målestok kan man ikke betegne udviklingen som »volumensyge«. En ekspansiv strategi var nødvendig. For ham er det naturligt, at en bank får alle oplysninger, herunder eksempelvis en forretningsplan. Bestyrelsen bemyndigede D til at underskrive aftalen om det syndikerede lån. Lånet blev efter bankernes råd optaget i USD, og det viste sig på grund af den senere kursudvikling at være meget uheldigt.

Bestyrelsesmødet den 20. marts 2000 var ekstraordinært og angik revisionsprotokollatet af samme dato med henblik på den planlagte notering på Nasdaq. Han fandt revisionsprotokollatet beroligende. Bestyrelsen besluttede på trods af D's opfattelse at nedskrive tilgodehavendet hos ITP fuldt ud. Det skete ud fra en kommerciel vurdering. Man havde ingen anelse om, at tilgodehavendet ikke bestod.

Beslutningen på bestyrelsesmødet den 23. maj 2000 om at udsætte børsnoteringen på Nasdaq havde sammenhæng med, at IT-markedet var brudt sammen. Der havde været dramatiske kursfald på Nasdaq. Bestyrelsen fulgte revisorernes råd om aktivering af omkostningerne afholdt med henblik på noteringen på Nasdaq.

På bestyrelsesmødet den 14. juni 2000 talte man bl.a. om nedsættelse af en »audit committee« med henblik på Nasdaq-emission. Han bebrejdede i stærke vendinger D, at der var givet et lån på 300.000 USD til ITP. D gav udtryk for, at ITP ville gå konkurs uden lånet. Der var ikke tale om, at han på dette tidspunkt generelt mistede tilliden til D, men et lån til ITP var tåbeligt.

I august 2000 talte han flere gange med D om at modtage årsregnskabet for 1999/2000. Han fik regnskabsudkastet inden den aftalte dato, den 6. september 2000, og han blev glædeligt overrasket over overskuddet på ca. 16 mio. kr.

På bestyrelsesmødet den 26. september 2000 kom det som en ubehagelig overraskelse, at revisorerne oplyste et underskud for 1999/2000 på ca. 57 mio. kr. og ikke et beskedent overskud. Bestyrelsen var enig med revisionen i, at Oracle skulle implementeres snarest muligt for at sikre muligheden for kontrol af varelageret. Der var imidlertid problemer med Oracle, og det havde forsinket implementeringen. Angivelserne i revisionsprotokollatet af 25. september 2000 om varelageret gav ikke bestyrelsen anledning til betænkeligheder angående varelageret. Genberegning kunne omfatte store beløb i et marked med stærkt svingende priser. Han regnede i september 2000 stadig med, at virksomheden kunne fortsætte.

På bestyrelsesmødet den 3. november 2000 stod det klart, at DRAM-priserne var styrtdykket, og at virksomheden derfor var i stor krise. Han orienterede samme dag bankerne om krisen, og han deltog i de følgende dages drøftelser med bankerne om en plan for en redning af virksomheden. Han tog initiativ til, at bankerne skulle have udleveret alt materiale, herunder revisionprotokollater. D's forklaring om, at bestyrelsen havde hindret udlevering af revisionsprotokollater til bankerne, er forkert.

På det ekstraordinære bestyrelsesmøde den 8. november 2000 blev aftalen med bankerne godkendt. Inden generalforsamlingen samme dag fortalte Lars Marcher ham kort, at han var utryg ved værdiansættelsen af varelageret. Bemærkningen var lidt mærkelig. Alle

2137

var optaget af værdiansættelsen af varelageret, og deltagerne i generalforsamlingen var begyndt at komme.

Revisionsprotokollatet af 20. november 2000 med forbehold vedrørende varelageret gav anledning til, at bestyrelsen besluttede, at der skulle foretages de nødvendige analyser angående varelageret. Bestyrelsen mindede under bestyrelsesmødet den 13. december 2000 direktionen om, at disse analyser angående varelageret skulle foretages og forelægges for bestyrelsen. Bestyrelsen tog initiativ til en egentlig optælling af varelageret.

Den 19. december 2000 talte han med Carl Peter Nielsen om bl.a. problemerne vedrørende ITP og en stor uventet regning fra en advokat i London. Disse forhold, som Carl Peter Nielsen orienterede ham om skriftligt i en mail af 23. december 2000, medførte, at han mistede tilliden til D. Efter et bestyrelsesmøde fyrede han D i begyndelsen af januar 2001. Fyringen blev tilrettelagt således, at D selv fratrådte. Han vidste ikke på fyringstidspunktet, at mellemværendet med ITP havde karakter af et egentligt bedrageri fra D. Da han orienterede bankerne om, at D var blevet fyret som direktør, gav bankerne udtryk for, at D måske var den eneste, som kunne redde virksomheden. Også efter fyringen deltog D i bestyrelsesmøderne, idet han fortsat var medlem af bestyrelsen.

Efter bruddet med D udtrådte han af bestyrelsen i D/Holding Danmark A/S i januar 2001.

Han var ikke meget inde i principperne for genberegning af varelageret omtalt i revisionsprotokollatet af 5. oktober 1999. Genberegningen var besværlig, når man brugte Concorde. Genberegning har intet at gøre med bedrageriske varelageropskrivninger.

Niels Peder Opstrup har forklaret, at han er advokat og fortrinsvis arbejder med bestyrelsesarbejde og rekonstruktion. Han traf D i 1994, og han blev samme år medlem af bestyrelsen for MCT. D var iværksætter, og bestyrelsen bestod i en periode bl.a. af D's familie. Senere blev virksomheden børsnoteret, og bestyrelsen blev mere professionel. Der blev udarbejdet en forretningsorden for bestyrelsen. Bestyrelsesformand Kjeld Ranum sørgede for, at bestyrelsen modtog månedlige rapporteringer om virksomhedens økonomi. Det skete, at rapporterne kom med en vis forsinkelse,

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

hvilket ikke passede Kjeld Ranum. Bestyrelsesformanden var mellem bestyrelsesmøderne aktiv med hensyn til virksomheden. Hans eget arbejde var koncentreret om bestyrelsesmøderne. Bestyrelsesarbejdet foregik på en grundig og kritisk måde. Virksomheden var, som det til stadighed blev tilkendegivet, meget følsom over for eksempelvis prisudviklingen på DRAM. D var dygtig og tillidvækkende, og han havde ikke før december 2000 mistanke om, at D havde begået bedrageri. Han havde på grund af virksomhedens risikable karakter bevidst sikret sig regler om, at bestyrelsen skulle modtage direkte underretning fra revisionen, hvis revisionen konstaterede væsentlige problemer.

Som han forklarede i byretten under straffesagen, drøftede bestyrelsen for MCT ofte værdiansættelsen af varelageret. Han kan vedstå forklaringen, idet dog det ekstraordinære bestyrelsesmøde omtalt i byrettens dom på side 117 fandt sted den 18. januar 2001. Statusdagen var den relevante dato for værdiansættelsen af varelageret.

På bestyrelsesmødet den 5. oktober 1999 blev revisionsprotokollatet af samme dato drøftet grundigt. Revisorerne gav ikke udtryk for, at der skete fravigelse af det almindelige princip om værdiansættelse af varelageret til gennemsnitlig anskaffelsespris, eventuelt nedsat til nettorealisationsværdien. Han stolede på revisorernes angivelse af, at revisorerne havde foretaget stikprøvevis kontrol og derefter kunne godkende værdiansættelsen af varelageret svarende til direktionens angivelse. Der var et godt samarbejde med revisorerne, som gjorde et godt arbejde. Genberegningen svarende til en værdiforøgelse på 50 mio. kr. var ikke opsigtsvækkende. Afgørende var, at revisorerne fandt værdiansættelsen af varelageret betryggende. Det betydelige tilgodehavende hos ITP blev drøftet, og det blev overvejet, hvordan tilgodehavendet kunne nedbringes på den mest hensigtsmæssige måde, herunder ved modregning.

På bestyrelsesmødet den 26. september 2000 drøftede man de to revisionsprotokollater af 25. september 2000. Spørgsmålet om værdiansættelse af varelageret blev drøftet, og der blev i denne forbindelse talt om genberegning. Det blev nævnt, at man planlagde at indføre et nyt økonomisystem, som gjorde det nemmere at kontrollere værdiansættelsen af varelageret. Revisionsprotokollaterne var ikke alarmerende. Bestyrelsen fandt det betryggende, at revisorerne foretog stikprøvevis kontrol af varelageret. Bestyrelsen ville naturligvis have reageret på eventuelle forbehold fra revisorerne.

Forud for den 3. november 2000 havde bestyrelsen ikke været involveret i virksomhedens kontakt med bankerne. Bestyrelsen modtog løbende orientering fra den daglige ledelse om virksomhedens låneoptagelse. Også forhandlingerne om optagelse af et syndikeret lån i USD gennem Danske Bank og Unibank blev forestået af den daglige ledelse med bestyrelsens samtykke.

Kjeld Ranum orienterede ham omkring jul 2000 om en henvendelse fra Carl Peter Nielsen angående dispositioner foretaget af D. Der var tale om uregelmæssigheder, som medførte, at man ikke længere kunne have tillid til D. Der blev herefter afholdt møder den 3. og 5. januar 2001, og det blev besluttet at fyre D.

Han deltog efter fyringen af D i møder med bankerne om virksomhedens krise. Forskellige muligheder, herunder salg, blev drøftet. Han var involveret i det senere

salg til Dataram, som var et godt salg i betragtning af betalingsstandsningen.

Han var med til at træffe bestyrelsens afgørelse om at aktivføre ca. 10 mio. kr. af udgifterne vedrørende Nasdaq-noteringen i overensstemmelse med revisionsprotokollatet af 25. september 2000. Beløbet angik revisorudgifter, og man regnede på dette tidspunkt med, at Nasdaq-noteringen blev aktuel på et senere tidspunkt.

Han var ikke involveret i drøftelser angående økonomidirektør Henning Bechs pludselige fratræden omkring 1. marts 2000.

Peter Pasgaard har forklaret, at han er uddannet som ingeniør og bl.a. har haft ledende stillinger hos B & O og i elektronikindustrien. Han blev medlem af bestyrelsen for MCT i november 1998 og kunne bidrage med teknisk indsigt. Han havde fuld tillid til D frem til december 2000. Det var hans indtryk, at revisionen udførte et stort og dygtigt arbejde for virksomheden. Bestyrelsen havde et fint samarbejde med revisionen, og han har aldrig haft anledning til at betvivle revisionens konklusioner.

Hans bemærkninger på bestyrelsesmødet den 19. april 1999 om værdien af varelageret var ikke udtryk for, at han var skeptisk vedrørende de anvendte principper for værdiansættelsen. Genberegning var en nødvendighed for at kunne opnå et korrekt billede af varelagerets værdi og vareforbrugets størrelse. Concorde kunne anvendes ved genberegning, men revisorerne kunne ikke finde et kontrolspor. Genberegning er en naturlig ting og har ingen forbindelse med umotiverede opskrivninger af varelagerværdi. Han er først under straffesagen mod D blevet klar over, at D har foretaget bedrageriske opskrivninger af varelageret. Han var tryg ved revisorernes gennemgang af værdiansættelserne af varelageret som beskrevet i revisionsprotokollatet af 5. oktober 1999. Han var samtidig enig i, at anskaffelse af et mere avanceret økonomisystem end Concorde ville lette revisorernes mulighed for elektronisk kontrol af varelagerets værdi. Han var derfor indstillet på, at et nyt økonomisystem, Oracle, skulle købes og tages i brug. Udskiftningen af økonomisystemet blev forsinket. »2000-problemet« spillede ind.

Bestyrelsen drøftede løbende tilgodehavendet hos ITP. Han havde ingen grund til at tro, at tilgodehavendet i virkeligheden ikke bestod. D's lån til ITP på 300.000 USD tog bestyrelsen i stærke vendinger afstand fra. Bestyrelsesformand Kjeld Ranum gav D en skideballe.

Han blev orienteret om, at økonomidirektør Henning Bech fratrådte pludseligt omkring 1. marts 2000. Detaljerne blev han ikke orienteret om. Det undrede ham ikke, at Henning Bech og D ikke kunne samarbejde. De havde begge en stor selvfølelse.

MCT var en højrisikovirksomhed. Virksomheden var meget følsom med hensyn til eksempelvis prisen på DRAM og udviklingen i dollarkursen. Konkursen var navnlig begrundet i de faldende kurser på Nasdaq i foråret 2000 og stærkt faldende priser på DRAM i efteråret 2000 samt en ugunstig udvikling i dollarkursen i form af fortsatte stigninger. Priserne på DRAM faldt til ca. en fjerdedel. Det er de udefrakommende årsager, der har medført konkursen. Bestyrelsen havde ikke forudset, at tingene kunne udvikle sig så dramatisk i en uheldig retning.

Michael Nielsson har forklaret, at han er statsautoriseret revisor og partner i PricewaterhouseCoopers. Der var to revisionsselskaber, og det andet var Ernst & Young. Han blev revisor for MCT fra og med årsregnskabet 1998/1999. I forretningsordenen for bestyrelsen i MCT er revisionens opgaver og forpligtelser angivet i overensstemmelse med lovregler og sædvanlig revisionspraksis. Der er ikke angivet videregående forpligtelser for revisionen.

Revision vil altid være baseret på stikprøvevise kontroller. Revision er en proces, og der lægges en strategi efter drøftelser med virksomhedens medarbejdere med henblik på at opnå indsigt i virksomhedens forhold. MCT var en nystartet virksomhed med fokus på vækst. Direktør D havde meget stor indsigt og var meget dygtig til at besvare spørgsmål og redegøre for virksomhedens forhold. D havde et meget stort overblik. De to revisionsselskaber delte opgaverne mellem sig, og der blev foretaget en gensidig gennemgang af det arbejde, som det andet revisionsselskab havde udført. Han var ledende repræsentant for PricewaterhouseCoopers, og hans højre hånd i arbejdet vedrørende MCT var Lars Thygesen. Der var flere revisormedarbejdere. Da virksomheden var ret ny, og

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

da revisionen var ny, var man meget aktive med henblik på at opnå indsigt og opnå troværdige informationer. Det var revisionens indtryk, at man modtog troværdige oplysninger. Samarbejdet med virksomhedens medarbejdere gav anledning til tillid. Revisorerne kunne frit tale med alle virksomhedens medarbejdere, herunder i regnskabsafdelingen og på lageret.

Varelageret i Danmark var i nederste etage på forretningsstedet i Viby. Varelageret omfattede over 10 mio. enheder. Tilstedeværelsen af varelageret blev kontrolleret stikprøvevis, og tilstedeværelsen var ikke problematisk. Værdiansættelsen af varelageret var præget af meget store prisudsving på råvarer. Værdiansættelsen skete efter gennemsnitsmetoden på grundlag af anskaffelsespriser, og den metode gav den mest korrekte værdiansættelse. Der skete i givet fald korrektion, således at varelagerværdien ikke blev højere end realisationsprisen. Virksomheden anvendte økonomisystemet Concorde, som beregnede gennemsnitspriser på varelageret.

2139

Revisionen havde adgang til oplysningerne fra Concorde. Tidsmæssige forskydninger på køb og forbrug af varelager medfører, at genberegning er nødvendig for at opgøre den rigtige varelagerværdi. Der skal tages højde for, at fysisk lagertilgang og fysisk lagerafgang ikke altid følges af samtidig fakturering. Concorde var et anerkendt økonomisystem, som kunne foretage genberegning, men Concorde var ikke i stand til at opløse og illustrere genberegningerne. Genberegning er sædvanlig med hensyn til mange forskellige former for varelager. Manuelle genberegninger er stort set umulige at gennemføre i praksis. Faldende råvarepriser indebærer matematisk set altid, at genberegning medfører forhøjelse af varelagerværdien. Der havde været faldende råvarepriser, da man reviderede årsregnskabet 1998/1999. Genberegningen med en værdistigning på ca. 50 mio. kr. var ikke påfaldende. Prisstigningerne var blevet afløst af prisfald, og nettorealisationsprincippet blev ikke aktuelt. Oplysningerne om prisudviklingen bidrog til, at revisionen for regnskabet 1998/1999 kunne konstatere, at værdiansættelsen af varelageret var i orden. Revisionen ændrede vedrørende årsregnskabet 1999/2000 revisionsmetode og gennemførte i et testmiljø flere analyser, der viste, at genberegningerne foretaget af Concorde var foretaget korrekt.

Han har bidraget til at udarbejde notatet »Beskrivelse af udførte revisionstests 1998/99«. De pågældende test blev udført af Ernst & Young og viste, at værdiansættelsen overholdt nettorealisationsprincippet. Han kan ikke huske testdetaljerne. Nettorealisationsprincippet gav ikke anledning til nedskrivning af varelagerværdier, idet nettorealisationsværdien var højere end den bogførte lagerværdi efter gennemsnitsmetoden. Ved nettorealisationsværdien sigtes til den værdi, som råvaren har, når den indgår i det færdige produkt. Ved overvejelser angående nettorealisationsprincippet tages der også hensyn til prisudviklingen efter statusdagen den 30. juni.

Beskrivelsen i notatet af 17. maj 1999 refereret i Revisornævnets kendelse på side 4 af svagheden bestående i, at D var den eneste, der rigtigt var inde i lageret, blev imødegået af revisionen. Revisionen påpegede i revisionsprotokollatet af 5. oktober 1999, at det var ønskeligt, at der ved anskaffelse af et nyt økonomisystem blev skabt mulighed for, at genberegningerne kunne opløses direkte. Det var en anbefaling fra revisionen til bestyrelsen. Det var ikke praktisk muligt at foretage en altomfattende gennemgang af genberegninger i forbindelse med en samlet lageroptælling.

Han deltog i bestyrelsesmødet i MCT den 5. oktober 1999, hvor der blev foretaget en detaljeret gennemgang af revisionsprotokollatet af samme dato. Indtrykket var, at bestyrelsen forstod og ville efterkomme revisionens anbefaling om anskaffelse af et nyt økonomisystem.

Revisionen blev ikke orienteret om baggrunden for økonomidirektør Henning Bechs fratræden omkring 1. marts 2000. Man så pressemeddelelsen om Henning Bechs fratræden, men han har først under sagen set den interne korrespondance.

Han deltog i bestyrelsesmødet den 26. september 2000, hvor det blev omtalt, at virksomheden arbejdede på at følge revisionens anbefaling om at anskaffe et økonomisystem, der gjorde det muligt direkte at opløse genberegninger vedrørende varelageret.

Spørgsmålet om nedskrivning af lagerværdi i henhold til nettorealisationsprincippet var første gang aktuelt for perioden fra 1. juli til 30. september 2000, da der havde været store prisfald på råvarer. Revisionen tog forbehold for varelagerværdien i dette kvartalsregnskab, som ikke blev revideret, og beskrev usikkerheden i revisionsprotokollatet af 20. november 2000. Revisionen foretog review, fordi kvartalsregnskabet skulle bruges i forbindelse med selskabets drøftelser med bankerne. Revisionens stikprøvevise kontrol tydede på, at der var behov for en større nedskrivning af varelagerværdien, end den nedskrivning som ledelsen havde foretaget. Ledelsen kunne ikke nå at fremskaffe dokumentation til brug for revisionen. Der var intet, som tydede på regnskabsmanipulationer. Revisionsprotokollatet af 23. november 2000 blev lavet, fordi kvartalsregnskabet nu var endeligt. Dette protokollat svarer til protokollatet af 20. november 2000.

Bestyrelsesmødet i MCT den 3. november 2000 deltog han ikke i. Han kendte ikke betegnelsen »slowlager«. Han var ikke blevet orienteret om en sådan opdeling af varelageret.

Han var ikke involveret i udarbejdelsen af en balance pr. 28. februar 2001 til brug for overvejelserne om salg af virksomheden.

Revisionen medvirkede i forbindelse med udarbejdelse af en balance pr. 15. marts 2001 til brug for salg af virksomhedens aktiviteter til Dataram. På dette tidspunkt forelå der ingen oplysninger om D's regnskabsmanipulationer. Han hørte første gang om manipulationerne i 2002.

Jan Dyrby Ambæks notat af 25. juli 2001 om kontrol af varelagerets værdi beskriver en undersøgelse tilrettelagt med henblik på at afsløre eventuelle uregelmæssigheder. Revisionen af MCT har ikke været tilrettelagt med henblik på at afsløre svigagtigheder. En sådan særlig strategi var der ingen indikationer for.

For regnskabsåret 1998/1999 fik revisionen oplysninger fra D vedrørende ombytningsvarer, som skulle komme fra leverandører. På bestyrelsesmødet den 5. oktober 1999 kunne revisor Arne B. Jepsen oplyse, at revisionen havde fundet varerne til stede. Han deltog ikke selv i denne kontrol, men han går ud fra, at Arne B. Jepsen har fået oplyst tilstedeværelsen. Det er normal

2140

fremgangsmåde. Da det året efter konstateredes, at ombytning fortsat ikke havde fundet sted, og da D af kommercielle grunde ikke ønskede leverandørerne kontaktet, blev der foretaget nedskrivning vedrørende ombytningsvarer.

Revisionen foretog ikke en samlet optælling af defektvarelageret. Det blev ikke fundet nødvendigt. Bestyrelsen blev orienteret om forholdet i revisionsprotokollatet af 25. september 2000.

Han mener ikke, at revisionen har modtaget en henvendelse fra bankerne om værdiansættelse af varelageret.

Kontraktproduktionen, som MCT udførte for Samsung, gav anledning til særlige overvejelser. Kontraktproduktionen havde også fundet sted i regnskabsåret 1997/1998, hvor der var en anden revision. Lars Thygesens notat af 30. juni 1999, som var et førstehåndsindtryk, indgik i overvejelserne angående den rette postering af kontraktproduktion. Samsung skulle levere nogle dele, nemlig chips, til produktionen. Kontrakten mellem MCT og Samsung var indgået under hensyntagen til handelsrestriktioner. Realiteten i forholdet skulle tillægges betydning i højere grad end formaliteten. En samlet vurdering af forretningsforholdet førte til, at det var korrekt at foretage en bruttopostering af kontrakten med Samsung,

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

idet der faktisk skete salg fra Samsung til MCT. I tilknytning til regnskabsmødet den 29. september 1999 foreviste D ham bilag angående samhandelen med Samsung. Disse bilag har han ikke opbevaret. Det er i overensstemmelse med sædvanlig fremgangsmåde, at nogle bilag alene forevises for revisionen. I udkastet til revisionsprotokollatet vedrørende årsregnskabet for 1998/1999 var spørgsmålet om bruttopostering af kontraktproduktion særskilt omtalt, men i det endelige revisionsprotokollat udgik dette afsnit, fordi revisionen havde modtaget nærmere oplysninger fra D.

Det tilgodehavende, som MCT havde hos det amerikanske selskab ITP, blev særskilt omtalt i revisionsprotokollatet af 5. oktober 1999. Baggrunden var bl.a. størrelsen og alderen. D orienterede revisionen om, at ITP var en vigtig samhandelspart, og at langvarig kredit var sædvanlig i branchen. Der var ingen mistanke om, at tilgodehavendet hos ITP ikke bestod. Der blev indhentet skylderklæring fra ITP, og det er tilstrækkeligt revisionsbevis for fordringens beståen. Revisionen indhentede gennem et anerkendt amerikansk kreditinstitut oplysninger om ITP. Det var ikke en egentlig kreditoplysning, men der fremkom ikke negative oplysninger om betalingsevnen hos ITP. Revisionen talte med D om nedbringelse af tilgodehavendet hos ITP på forskellig måde, herunder ved modregning. Revisionen konstaterede, at der faktisk var kommet indbetalinger fra ITP. Kravet mod ITP blev drøftet på regnskabsmødet den 29. september 1999. Revisionens samlede konklusion var, at det var forsvarligt at postere tilgodehavendet hos ITP uden nedskrivning. Ledelseserklæringen af 5. oktober 1999 var en del af baggrunden for denne konklusion. Drøftelserne på bestyrelsesmødet i MCT den 5. oktober 1999 om tilgodehavendet hos ITP er korrekt omtalt i referatet.

Revisionsprotokollatet af 20. marts 2000, som angik halvårsregnskabet pr. 31. december 1999, indeholder en advarende omtale af tilgodehavendet hos ITP. Baggrunden for revisionens ændrede holdning var, at der ikke var sket den forudsatte positive udvikling i mellemværendet med ITP. I tilknytning til bestyrelsesmødet den 20. marts 2000 var det revisionens opfattelse, at D's forklaringer ikke længere var tilstrækkelige til at undgå nedskrivning af mellemværendet med ITP. Der skulle mere håndfaste ting til, hvis nedskrivning skulle undgås. Konklusionen blev, at kravet mod ITP blev nedskrevet fuldt ud. Der blev i den forbindelse også skelet til amerikanske regnskabsstandarder, idet børsnoteringen på Nasdaq blev planlagt.

Urealiseret koncernintern avance kan være aktuel ved handel mellem et moderselskab og et datterselskab. Det var et emne, som revisionen var opmærksom på i forbindelse med årsregnskabet for 1999/2000. Man skulle i den forbindelse være opmærksom på, at MCT var en »dollarvirksomhed«, idet både varehandel og låneoptagelse skete i USD. Det gav anledning til overvejelser om at placere lageret i det amerikanske datterselskab. Uden revisionens viden havde MCT handlet med det amerikanske datterselskab vedrørende varelager. Det var sket mange måneder før den 30. juni 2000, og der var ikke beregnet avance. Forholdet gav ikke anledning til særlige betænkeligheder. PWC udarbejdede et internt notat af 22. juni 2000, der er omtalt på side 15 i Revisornævnets kendelse, angående selskabets mangelfulde rapportering ved intern samhandel.

I forbindelse med årsregnskabet for 1999/2000 blev håndteringen af omkostningerne til prospektet om den planlagte notering på Nasdaq-børsen overvejet. Nasdaq-noteringen blev udskudt. MCT arbejdede fortsat frem mod en kapitalforhøjelse på Københavns Fondsbørs i november 2000. Aktivføringen af et omkostningsbeløb på ca. 10 mio. kr. vedrørende børsemission i årsregnskabet 1999/2000 var korrekt, idet virksomheden også kunne bruge revisorarbejdet udført efter amerikanske regnskabsstandarder i forbindelse med kapitaludvidelsen på fondsbørsen. Der blev talt om, at børsemissionen i USA kunne ske senere, når kurserne rettede sig. Senere blev kapitaludvidelsen i København opgivet, og omkostningerne på ca. 10 mio. kr. blev derfor udgiftsført som beskrevet i revisionsprotokollatet af 23. november 2000.

2141

D fortalte revisionen, at udeståender i USA ville blive betalt.

Det udskudte skatteaktiv på ca. 27 mio. kr. i årsregnskabet 1999/2000 var, som det er beskrevet i revisionsprotokollatet af 25. september 2000, begrundet i en vurdering af virksomhedens forventede fremtidige indtjening. Budgetterne viste overskud, og revisionen fandt efter de foreliggende oplysninger ledelsens forventninger realistiske. I revisionsprotokollatet af 23. november 2000 blev usikkerheder angående det udskudte skatteaktiv påpeget. Udviklingen fra september til november 2000 medførte, at der i november 2000 var anledning til at påpege usikkerheder.

MCT solgte råvarer til Kiss Nordic, som skulle indgå i en produktion hos MCT. Disse varer blev derfor stående hos MCT, og de blev udsondret, hvilket revisionen påså. Revisionen indhentede bekræftelse fra Kiss Nordic på gælden til MCT. Han så ikke et brev af 30. juni 2000 fra D til Kiss Nordic, og han havde ikke kendskab til, at Kiss Nordic havde returret.

Revisionen kontrollerede vedrørende årsregnskabet 1999/2000 mellemværendet med EuroA som et led i en stikprøvekontrol. MCT havde udstedt to fakturaer til EuroA, men det kunne kun lade sig gøre at få en bekræftelse fra EuroA vedrørende den ene faktura. Derefter iværksatte revisionen andre foranstaltninger, og kontrol af fragtbreve m.v. tydede på, at også varerne i henhold til den anden faktura var blevet leveret til EuroA. D har sikkert også forklaret ham om mellemværendet med EuroA. Han fik ikke at vide, at varerne var blevet returneret, og han fik ikke forevist kreditnota. Der var ingen indikationer på manglende betalingsevne hos EuroA. Resultatet af de handlinger, som revisionen foretog, medførte, at mellemværendet med EuroA ikke blev omtalt i revisionsprotokollatet.

Han har en ansvarsforsikring som revisor. Forsikringen dækker et eventuelt krav i sagen, dog med en selvrisiko på 1 mio. kr.

Arne B. Jepsen har forklaret, at han er statsautoriseret revisor og som tilknyttet Ernst & Young deltog i revisionen af MCT. Han hørte ikke om mistanke om regnskabsmanipulation. Ham bekendt har bankerne ikke kontaktet revisionen angående værdiansættelsen af varelageret.

Vanskeligheden ved at opløse Concordes varelagergenberegning blev, som Michael Nielsson har forklaret om, imødegået ved at foretage alternative revisionshandlinger.

Erling Lauridsen har forklaret, at han var tilknyttet Ernst & Young som statsautoriseret revisor og deltog i revisionen af MCT. Han hørte ikke om mistanke om regnskabsmanipulation. Ham bekendt har bankerne ikke kontaktet revisionen angående værdiansættelsen af varelageret.

Varelagerreguleringen i forbindelse med årsregnskabet for 1998/1999, som han forklarede om under straffesagen, er genberegningen foretaget af Concorde, som er omtalt i revisionsprotokollatet.

Henning Beck har vedstået den forklaring, han afgav i straffesagen, med den tilføjelse, at revisorerne, som arbejdede med Nasdaq-noteringen, allerede den 17. februar 2000 interesserede sig for varelagerværdiansættelse. Det har han konstateret ved at gense en mail af 17. februar 2000 som et led i genopfriskningen af hukommelsen forud for vidneforklaringen.

Han tiltrådte som økonomidirektør i MCT den 1. november 1999, og han havde i de første seks uger et godt samarbejde med D. MCT var en virksomhed med mange unge ansatte, og der var en god tone og udtalt arbejdsglæde. Ledergruppemøderne blev afholdt i en positiv tone. Organisationen var velfungerende, men den var ikke

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

færdigudviklet. Virksomheden var præget af stærk vækst og af, at den var etableret af D.

Hans mail af 16. december 1999 til ledergruppen angående varelageret havde sammenhæng med, at han som registreret direktør ikke blot ville overlade den totale styring af varelageret til D. Han havde vist også via »jungletrommerne« hørt, at der var uregelmæssigheder vedrørende varelageret. Han husker ikke detaljer angående revisorernes bemærkninger angående varelageret. Der var nok tale om bemærkninger i revisionsprotokollaterne. Hans mail af 16. december 1999 var ment som en opfordring til teamwork med henblik på at opnå en bedre styring af lageret. Den irettesættende svarmail, som D sendte ham den 16. december 1999, betegnede en ændring af deres tidligere gode samarbejde. Han havde tillid til, at D ville få løst problemerne vedrørende lageret.

I januar 2000 talte han flere gange med D om vigtigheden af at få løst spørgsmålene om tilstedeværelsen af det registrerede varelager og værdiansættelsen af varelageret. Den planlagte Nasdaq-notering gjorde det ekstra vigtigt at få løst problemerne. D sagde altid, at der ville komme styr på varelageret.

Han sendte den 17. februar 2000 en mail til revisorerne angående differencer vedrørende varelageret. Det skete, efter at han fra revisorerne Michael Nielsson og Lars Thygesen havde fået besked om, at der var differencer. Under drøftelserne med revisorerne, som D ikke deltog i, henviste han revisorerne til at tage emnet op med D, som var bedst inde i forhold angående varelageret. Revisorerne gav udtryk for, at der var behov for nærmere kontrol og drøftelser med D. Der blev vist ikke iværksat en nærmere kontrol. D beroligede muligvis revisionen, men det er en gisning. Han fandt mailen af 17. februar 2000 i forbindelse med sin forberedelse af vidneforklaringen.

2142

Hans mail af 27. februar 2000 til D med angivelse af seks problematiske punkter angående varelageret har karakter af en opsamling af de emner, som han havde talt med D om gennem nogen tid. Flash-memory er en varegruppe. Han husker ikke i detaljer, hvordan han undersøgte markedspriser.

Han kender ikke noget til en lageroptælling den 28. februar 2000.

Han opsagde sin stilling den 29. februar 2000, fordi han havde mistet tilliden til D. Han redegjorde i brevet af 1. marts 2000 til bestyrelsesformand Kjeld Ranum nærmere for baggrunden for opsigelsen. Der var sket det helt uhørte, at varelageret var blevet opskrevet til en højere værdi end gennemsnitlige anskaffelsespriser, selv om markedsudviklingen tilsagde nedskrivning af varelageret i henhold til nettorealisationsprincippet. Han regnede med, at Kjeld Ranum ville orientere den øvrige bestyrelse om baggrunden for opsigelsen. Han underrettede ikke revisorerne om sin fratræden.

Han har ikke underskrevet nogen ledelseserklæring til brug for den planlagte Nasdaqnotering.

Han fastholder, at han den 1. marts 2000 talte i telefon med Kjeld Ranum, og at Kjeld Ranum under telefonsamtalen virkede rådvild og udtalte, at D »rundsnakkede« ham. D var generelt god til at »rundsnakke« andre. Telefonsamtalen den 1. marts 2000 var saglig. Kjeld Ranum var normalt ikke rådvild.

Han blev nogle få dage efter sin fratræden ringet op af henholdsvis Heine Bach fra Nordea og Torben Jørgensen fra Danske Bank. Han fortalte dem, at hans fratræden skyldtes, at han havde mistet tilliden til D. Han gik ikke i detaljer. Han var efter sin kontrakt forpligtet til hemmeligholdelse.

Han kan ikke præcist tidsfæste, hvornår han blev opmærksom på de ubegrundede varelageropskrivninger. Det var i anden halvdel af februar 2000.

Jes Lauritzen har forklaret, at han er statsautoriseret revisor og partner i KPMG. Han deltog i due diligence i forbindelse med Dataram's køb af udvalgte aktiver fra MCT. Han arbejdede i tre dage udelukkende med købet. Han blev engageret af en amerikansk revisor for Dataram. Han og kollegaen Tom Lassen samarbejdede med den amerikanske revisor. Formålet var at tilvejebringe et beslutningsgrundlag for Datarams køb. De fik forelagt et udkast til balance pr. 1. februar 2000. Den åbingsbalance pr. 15. marts 2000, som blev udarbejdet for Datarams selskab i forbindelse med overdragelsen, indeholder en goodwill på 96 mio. kr. Han var ikke involveret i forhandlingerne om størrelsen af goodwill. Goodwill var sammensat af grupperne kunder, medarbejdere og varer m.v. Han havde i forbindelse med deltagelsen i due diligence adgang til revisionsprotokollater for MCT. Han havde også lejlighed til at tale med medarbejdere i MCT. Han hørte vist noget om, at der var problemer med værdiansættelsen af varelageret, men det husker han ikke nærmere om.

Han deltog i revisionen af regnskabet for Dataram International ApS for perioden fra 16. marts 2001 til 30. april 2002. Revisionspåtegningen var blank. Goodwill blev nedskrevet i dette regnskab fra ca. 144 mio. kr. til ca. 95 mio. kr. Nedskrivningen angik kunder. I balancen var der som aktiv optaget et udskudt skatteaktiv, og det var realistisk i betragtning af de da foreliggende udsigter til fremtidig indtjening. Imidlertid blev resultaterne dårligere end forudset, og aktiviteten blev gradvist flyttet til USA, inden Datarams virksomhed i Danmark blev indstillet.

Han har ikke gjort sig overvejelser om, hvordan postering af erstatningskrav mod ledelse og revision skulle posteres, hvis et sådant krav var omfattet af overdragelsen til Dataram.

Lars Marcher har vedstået den forklaring, han afgav i straffesagen og yderligere forklaret, at han forud for ansættelsen i MCT fra den 15. september 1998 havde boet ca. seks år i Australien.

Han har efterfølgende fundet det påfaldende, at han fra maj 2000 fik ansvaret for køb og salg uden at have fuldt indseende med lagerlogistikken. Lageret stod D for.

Virksomhedens organisation var ustruktureret og ikke tilstrækkelig god. Disse problemer fandt han ikke påfaldende, mens han alene var ansvarlig for salg.

Henning Bechs mail af 16. december 1999 til direktionen angående råvarelageret husker han ikke. Han husker ikke drøftelser om varelageret på dette tidspunkt. I oktober 2000 modtog han informationer fra medarbejdere, som gav anledning til betænkeligheder med hensyn til varelagerets tilstedeværelse og værdiansættelsen af varelageret. Han modtog lister over produkter, som han ikke kendte. Værdierne på varerne var for høje i forhold til de priser, som man kunne sælge dem til.

Der var i virksomheden et fælles projekt om at få nedbragt varelageret, som var for stort i forhold til virksomhedens størrelse. Samtidig med disse bestræbelser steg værdiansættelsen af varelageret, og det harmonerede ikke.

Han husker ikke et højrøstet skænderi, som han ifølge Teena Rask Jensens forklaring i straffesagen skulle have haft med D.

Han husker ikke forløbet af det ekstraordinære bestyrelsesmøde den 3. november 2000, som han deltog i.

Han havde ikke set revisionsprotokollater, før han den 8. november 2000 forud for generalforsamlingen samme dato nævnte for bestyrelsesformand Kjeld Ranum, at han var utryg ved værdiansættelsen af varelageret.

Da han tog på akut ferie i december 2000 på grund af utryghed ved lageropskrivninger, var det hans hensigt

2143

eventuelt at fratræde sin stilling, når han kom tilbage fra ferie. Da han kom tilbage efter ferie, blev økonomidirektør Carl Peter Nielsen og bestyrelsen involveret i spørgsmålet om problemer med varelagerets værdi.

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

Efter hans tiltræden som administrerende direktør den 5. januar 2001 blev der iværksat en kontrol af varelageret med revisorernes bistand. Formålet var at kontrollere det faktiske varelager og værdiansættelserne. Undersøgelsen afdækkede en række betydelige uregelmæssigheder. Man konstaterede bl.a., at der ikke var de aftaler med leverandører om returnering af varer, som D havde angivet. Han er uforstående overfor, at revisorerne giver udtryk for, at uregelmæssighederne først blev konstateret noget senere.

AZ-varenumre angik mærkevarer, som blev solgt til store kunder til en gunstig pris. Han husker ikke drøftelserne om AZ-varenumre på bestyrelsesmødet den 18. januar 2001. Han havde ikke foretaget transaktioner, som ikke måtte oplyses til D.

Salget af aktiver fra MCT til Dataram skete under tidspres. Han husker ikke en balance pr. 28. februar 2001, som blev udarbejdet i forbindelse med salget. Overdragelse til Dataram af et erstatningskrav mod ledelse og revision blev ikke overvejet.

Han modtog en bonus i forbindelse med salget af aktiver fra MCT til Dataram. Han blev direktør for Datarams danske selskab.

Han var ikke involveret i en handel med EuroA i henhold til en faktura af 30. juni 2000. Han husker ikke detaljer om mellemværendet med EuroA, men han har nok talt med D om sagen. Han var utryg ved mellemværendet med EuroA. Han ved ikke, hvad Peter Bonefeld Sørensen refererer til i en opsigelsesmail af 5. januar 2001 med udtrykket »faktureringer af tvivlsom karakter«.

Han var heller ikke involveret i aftalerne med Kiss Nordic og Force.

Carl Peter Nielsen har vedstået sin forklaring i straffesagen med tre korrektioner.

Hans forklaring refereret i byrettens dom på side 285 om afskrivning på Nasdaq-projektet angår retteligt kurstab. Nasdaq-projektet blev først afskrevet senere.

Afskrivningen af værdien af returvarer omtalt i hans forklaring på side 176 i byrettens dom skete mod D's ønske.

Det varekøb hos Kiss Nordic, som er omtalt i referatet af hans forklaring i byrettens dom på side 261, var sket i det foregående regnskabsår og ikke i de foregående regnskabsår.

Han konstaterede ved sin tiltræden som direktør i MCT i september 2000, at virksomheden havde et godt omdømme, og at der var dygtige bestyrelsesmedlemmer og medarbejdere.

Han underskrev den 25. september 2000 ledelseserklæringen angående årsregnskabet for 1999/2000. Det var i overensstemmelse med hans ønske, at der blev foretaget de hensættelser, som medførte et underskud i årsregnskabet. Hermed var der blevet taget højde for alle problemer.

Det ekstraordinære bestyrelsesmøde den 3. november 2000, som han deltog i, blev afholdt efter et møde med Unibank i København den 31. oktober 2000. Han ønskede et bestyrelsesmøde, fordi det var et stort problem, at varelageret ikke var blevet nedbragt som ønsket af bankerne. Samtidig havde der været betydelige prisfald på råvarer. Bestyrelsesmødet omfattede gennemgang af en række bilag, herunder nok et bilag betegnet »Kapitaliseringsscenarier«.

Den 4. og 5. november 2000 var han til møder i København med bankerne og forelagde bankerne alt det materiale, som var blevet drøftet på bestyrelsesmødet den 3. november 2000. Det stod klart, at MCT bl.a. på grund af prisfald på DRAM var i stor krise. Han har altid lagt vægt på at orientere bankerne om alle relevante forhold. D sagde til ham, at bestyrelsen for MCT ikke ønskede revisionsprotokollaterne udleveret til bankerne. Den ordning, der blev etableret med bankerne, indebar, at bankerne skulle modtage en tredjedel af fortjenesten ved fremtidige aktiekursstigninger.

På generalforsamlingen den 8. november 2000 regnede man med en god fremtidig udvikling. En sådan udvikling blev imidlertid ødelagt af yderligere prisfald på DRAM.

På bestyrelsesmødet den 20. november 2000 blev der talt om, at der skulle foretages kontrol af alle varelagre med fysisk optælling og realistisk værdiansættelse baseret på realisationspriser. Det var en meget stor opgave, som omfattede lagre både i Århus og i udlandet. Opgaven skulle være færdig snarest mulig, men blev først afsluttet på et tidspunkt i december 2000. Realisationsværdierne på færdigvarelageret var vanskeligere at opgøre end værdierne på råvarelageret. Desuden blev mellemværendet med ITP drøftet på bestyrelsesmødet, som det skete på alle bestyrelsesmøder.

Den 5. december 2000 bad D ham om at overføre et beløb til ITP. Det kunne han ikke forstå, idet bogføringen hos MCT viste, at MCT havde et tilgodehavende hos ITP på ca. 30 mio. kr. Han talte den 6. december 2000 telefonisk med direktøren for ITP, der gav udtryk for, at ITP havde et tilgodehavende hos MCT og ikke omvendt. Disse oplysninger var meget foruroligende, og han kontaktede bestyrelsesformand Kjeld Ranum og gav udtryk for sin bekymring. Da han talte med D om sagen, gav D udtryk for, at direktøren for ITP havde misforstået situationen. Nogle dage senere bad D ham igen om at overføre penge til ITP. Derefter talte han den 19. december 2000 i telefon med Kjeld Ranum og orienterede Ranum

2144

om en række foruroligende oplysninger om ITP og returvarer. Han udarbejdede den 19. december 2000 et notat om sin telefonsamtale med Kjeld Ranum. Da han havde afvist at iværksætte overførslen til ITP, bad han medarbejderne om at blive orienteret om en eventuel overførsel til ITP. Da han opdagede, at Bjarne Krog ville overføre penge til ITP, kontaktede han Bjarne Krog for at forhindre overførslen, som ifølge Bjarne Krog var beordret af D. Den 23. december 2000 sendte han en mail til Kjeld Ranum angående mellemværendet med ITP og andre problemer. Problemerne, som han havde opdaget, var også nye for bestyrelsen. Da han tog hjem til København, gjorde han op med sig selv, at han ikke længere kunne stole på D, og han var derfor indstillet på at fratræde sin stilling.

Bestyrelsesmødet den 13. december 2000 omfattede også drøftelser angående varelageret, herunder spørgsmålet om genberegninger. Revisorerne medvirkede i forbindelse med kontrollen af lagerværdierne. Revisorerne deltog stikprøvevis i varelageroptælling.

I begyndelsen af 2001 talte han igen med Kjeld Ranum om D's dispositioner, og derefter blev D afskediget.

Det var hans indtryk, at bestyrelsen for MCT udførte et dygtigt og grundigt arbejde.

Formuleringen i årsrapporten for 1999/2000 om en hensættelse på 30 mio. kr. til imødegåelse af tab på varelageret på grund af teknologiskifte er »smart skrevet« i forhold til angivelsen i revisionsprotokollatet af 25. september 2000 angående problemet med returvarer. Revisorerne gennemtvang hensættelsen, selv om det var D's udlægning, at hensættelse var unødvendig, fordi MCT ville modtage teknisk nyere varer i stedet for de forældede varer.

Peter Bonefeld Rønde har vedstået sin forklaring i straffesagen med nogle tilføjelser.

Den tilbageføring af opskrivningen, som er omtalt i referatet af hans forklaring på side 136 i byrettens dom, var ikke kun noget, som Lars Marcher talte om. Lars Marcher skrev også en mail om tilbageføringen.

Antallet af AZ-varenumre, som er omtalt i referatet af hans forklaring på side 137 i byrettens dom, kom op på 40-50.

Hans forklaring på side 260 i byrettens dom om varer, som skulle faktureres til Kiss Nordic inden regnskabsårets afslutning, var varer til en virksomhed i Aalborg, som vist hed Force.

Han er uddannet speditør og var i MCT ansat som lagerchef og senere logistikchef. Han var ansat fra august 1998 til begyndelsen af januar 2001. Han var med i ledergruppen. Senest refererede han

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

normalt til direktør Lars Marcher. I nogle sammenhænge refererede han til D. Han havde et godt arbejdsmæssigt forhold til D.

Der var en særlig virksomhedskultur i MCT, som nok var præget af virksomhedens internationale karakter.

Han husker en mail af 19. juni 2000, som han sendte til D med en forespørgsel om, hvorvidt chips skulle »ud at flyve«. Det var en fremgangsmåde, som var almindelig kendt i virksomheden, at chips blev sendt ud for kort tid efter at vende tilbage. Formålet var at pynte på regnskabet. Der var ikke givet instruks om, hvad der skulle siges til revisorerne. Det var normalt, at den enkelte medarbejder kun kendte en del af, hvad der foregik.

Revisorerne var meget opmærksomme på spørgsmålet om opskrivninger af varer.

I december 2000 nåede han »grænsen«, idet han ikke længere ønskede at medvirke til de mærkelige dispositioner angående varelageret. Han skrev i sin opsigelse af 5. januar 2001, at han ikke ønskede at blive holdt ansvarlig for ting begået af den tidligere og nuværende ledelse. Efter opsigelsen blev han fritstillet og modtog løn i syv måneder.

Efter sin fratræden drev han i et vist omfang en anden virksomhed sammen med D.

Ledergruppemøderne, hvori 14-15 personer deltog, omfattede mange aktiviteter, bl.a. overlevelsesture. Spørgsmålet om »flyvende chips« blev ikke drøftet på ledergruppemøderne.

Han var sigtet i straffesagen i ca. to år, inden sigtelsen blev frafaldet. Det er hans indtryk, at der under straffesagen kun er afdækket en del af uregelmæssighederne i MCT. Der har nok været involveret flere end D i de strafbare forhold. Måske er kun »ca. 60 cm ud af en meter« kommet frem.

Jan Johansen har vedstået sin forklaring i straffesagen.

Han har yderligere forklaret, at han var bankdirektør i Spar Nord, før han blev ansat som økonomidirektør i MCT i 1996. Senere, i 1998 eller 1999, fik han ansvaret for personaleadministrationen. Virksomheden var i stærk vækst, og det var derfor nærliggende at opdele opgaverne, således at han ikke længere arbejdede med økonomi. Han medunderskrev regnskabserklæringen af 5. oktober 1999 angående årsregnskabet 1998/1999, som var det sidste årsregnskab, han var direkte involveret i.

Organisationen i MCT var i orden, og der blev lukket et »hul«, da Kim Kenlev blev ansat som indkøbs- og logistikdirektør fra den 1. februar 2000.

Der var direktionsmøder hver uge. En gang månedligt blev månedsregnskabet behandlet på et direktionsmøde. Månedsregnskabet blev forelagt af D, og de enkelte direktører redegjorde for deres område. Der skete udveksling af synspunkter. Afgørelser blev i tilfælde af uenighed truffet af D. Så vidt han husker, er det ikke sket, at hans egen indstilling er blevet tilsidesat af D. D var dygtig og tillidvækkende. De havde et tæt samarbejde,

2145

og de var også i et vist omfang sammen i fritiden. Han havde ikke mistanke om, at D havde begået bedrageri.

Hans underskrift på regnskabserklæringen af 5. oktober 1999 angik ikke varebeholdningerne, idet lageret ikke var hans arbejdsområde. D stod for lageret. Opgørelsen af varelagerets værdi skete efter gennemsnitsmetoden, og det var i nogle tilfælde nødvendigt at foretage genberegning for at opnå en korrekt værdiansættelse efter gennemsnitsmetoden.

Han husker ikke noget om interne handler med varer mellem MCT og datterselskabet i USA.

Kort tid før jul 2000 holdt han et møde med Carl Peter Nielsen og Lars Marcher, hvor de drøftede D's problematiske dispositioner. De blev enige om, at bestyrelsen måtte orienteres. Det skete, og derefter blev D afskediget i begyndelsen af januar 2001.

Han deltog i forløbet angående salg til Dataram, og han var efter salget ansat i Dataram frem til august 2001.

Han husker ikke, om han har deltaget i drøftelser angående udlevering af revisionsprotokollater til bankerne.

Der var ingen problemer med at tiltrække medarbejdere til MCT. Han ved ikke, om det skyldes lønniveauet.

Revisionsprotokollatet af 5. oktober 1999 har han nok set, men han husker det ikke. Han husker ikke bemærkningerne i protokollatet angående værdiansættelse af varebeholdninger.

Bjarne Krog har vedstået sin forklaring under straffesagen med den korrektion, at han blev ansat som finanschef i MCT i 1997 og ikke i 1999.

Bjarne Krog har yderligere forklaret, at han er bankuddannet og navnlig har arbejdet med investeringsrådgivning. Han var før sin ansættelse i MCT senest ansat i Spar Nord i Århus, hvor han arbejdede sammen med direktør Jan Johansen.

Efter børsnoteringen af MCT fik han investeringsrelationer som arbejdsområde. Han var en del af den ledergruppe, som refererede til D. Han opfattede ikke sig selv som direktør.

Organisationen i MCT var i 1997 præget af en meget åben kommunikation med alle medarbejdere. Efter børsnoteringen skete der en vis ændring af virksomheden. De børsetiske regler skulle overholdes.

D var meget hårdtarbejdende og god til at skabe tillid. På de regelmæssige ledergruppemøder skete der en generel meningsudveksling. Konkrete anliggender blev kun drøftet i mindre omfang.

Hans tillid til D forsvandt som »dug for solen« på et møde i begyndelsen af 2001, da D blev fyret. Han havde ikke før dette tidspunkt haft mistanke om, at D havde begået bedrageri.

Han deltog fra 1998 normalt i bestyrelsesmøderne som referent. Det var naturligt, fordi bestyrelsen drøftede meddelelserne til Fondsbørsen, som han udarbejdede. Han forlod bestyrelsesmøderne, når det formelle møde var afsluttet. Han deltog således ikke i efterfølgende uformelle drøftelser mellem bestyrelsesmedlemmerne. Bestyrelsens arbejde blev naturligvis ledet af bestyrelsesformand Kjeld Ranum. Bestyrelsen arbejdede professionelt, og bestyrelsesmedlemmerne var velforberedte, når møderne blev afholdt. Det skete, at Kjeld Ranum indskærpede over for D, at der skulle foretages en yderligere rapportering til bestyrelsen. Bestyrelsen stillede kritiske spørgsmål til D. Bestyrelsesmøderne varede normalt 2-4 timer. Varelagerets værdiansættelse blev ofte drøftet på bestyrelsesmøderne, og i drøftelserne herom, som revisorerne nogle gange deltog i, gik man efter hans vurdering »til benet«. Han var dengang ikke kyndig med hensyn til værdiansættelsesprincipper. Han forstod på revisorerne, at den anvendte værdiansættelsesmetode var naturlig for en virksomhed som MCT. Han har ikke deltaget i bestyrelsesmøder, hvor han undrede sig over, at bestyrelsen ikke gjorde noget andet, end den gjorde.

Han stod for den daglige kontakt med bankerne. Den overordnede kontakt med bankerne var det navnlig D, som stod for. Bankerne var meget velvillige over for MCT. Bankerne opfattede det som »en fjer i hatten« at være bankforbindelse for en succesfuld og børsnoteret virksomhed i Århus. Bankerne respekterede, at D under henvisning til børsetiske regler afviste at give bankerne interne bilag.

Han bistod i forbindelse med overførsel af et beløb på 500.000 USD til ITP den 27. december 2000. Overførslen skete fra D's holdingselskab, idet direktør Carl Peter Nielsen havde nedlagt veto mod en overførsel fra MCT til ITP.

Han husker ikke detaljer om et møde den 7. april 1999 med Unibank. Han underskrev mødereferatet. Mødet angik spørgsmålet om, hvilke informationer banken skulle modtage fra MCT. Han husker ikke noget om en bestyrelsesbeslutning om, at banken ikke

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

kunne få revisionsprotokollater. Mødet sluttede i god forståelse vedrørende samarbejdet mellem Unibank og MCT.

Sten Lauritzen har i tilknytning til sin skønserklæring forklaret, at angivelsen af, at han alene skulle fungere som »regnemaskine«, er udtryk for, at hans opgave var afgrænset. Han har ikke prøvet en sådan opgave tidligere.

Hans besvarelse af spørgsmål 2.10 knytter sig til note 12 i årsregnskabet for 1998/1999. Stopomkostningerne kunne han ikke opgøre, fordi de fornødne oplysninger ikke forelå. Tilsvarende gælder hans besvarelse af spørgsmål 3.10 angående årsregnskabet for 1999/2000.

I hans besvarelse af spørgsmål 5.1 er der taget udgangspunkt i opgjort egenkapital for de enkelte

2146

kvartaler og derudfra beregnet gælden som angivet i bilag 2 til erklæringen.

Aage Tang-Andersen har forklaret, at han i 2001 var advokat som partner i et stort advokatfirma i Århus. Han arbejdede navnlig med insolvensret og rekonstruktion.

Han blev beskikket som tilsyn, da MCT anmeldte betalingsstandsning den 29. januar 2001.

Han arbejdede sammen med sin kompagnon advokat Michael Meyer på at sælge aktiverne ud af MCT. Gennem Nordea blev der skaffet kontakt til det amerikanske køberemne Dataram. Det var navnlig advokat Michael Meyer, der stod for forhandlingerne med Dataram.

Han underskrev som tilsyn aftalen af 15. marts 2001 om overdragelse til Dataram, som kreditorerne naturligvis havde haft lejlighed til at udtale sig om. Der blev ikke i forbindelse med overdragelsen til Dataram tænkt på spørgsmålet om et eventuelt erstatningskrav mod ledelse og revision. Forhandlingsforløbet fra den 29. januar til den 15. marts 2001 var meget hektisk. Man koncentrerede sig om at opnå det bedst mulige salg med tilknytning til driften af virksomheden. Efter hans vurdering omfatter aftalen med Dataram ikke erstatningskrav mod ledelse og revision. Han har aldrig været udsat for, at der i forbindelse med en betalingsstandsning er sket overdragelse af et sådant erstatningskrav. Det ville være nærmest umuligt at håndtere, og værdiansættelsen af kravet ville nærme sig hasard.

Økonomidirektøren og andre gjorde ham opmærksom på, at der var foretaget en række mistænkelige dispositioner i MCT før betalingsstandsningen. Han undersøgte disse forhold i maj-juni 2001 ved at tale med en række af virksomhedens medarbejdere. I efteråret 2001 var selskabets aktiviteter afviklet, og selskabet indgav herefter konkursbegæring. Da selskabet blev erklæret konkurs den 28. september 2001, blev han udpeget som kurator. Der blev indgivet politianmeldelse angående mulige strafbare forhold i MCT.

Ham bekendt har Dataram ikke rejst erstatningskrav mod ledelse og revision. Han ophørte med at drive selvstændig advokatvirksomhed i 2006.

Michael Meyer har forklaret, at han, som er advokat, blev inddraget i arbejdet vedrørende MCT kort tid før betalingsstandsningen den 29. januar 2001. Han arbejdede sammen med Aage Tang-Andersen, som blev tilsyn under betalingsstandsningen.

Han arbejdede navnlig med salgsprocessen vedrørende MCT. Han arbejdede sammen med Nordea om salget. Aftalen af 15. marts 2001 om salg til Dataram er udarbejdet af Datarams rådgivere. Det kontraktudkast, som var blevet udarbejdet på sælgerside, blev afvist af Dataram. Aftalen omfatter aktiviteterne i MCT (»the business«). Dataram blev garanteret at modtage de aktiver, som var nødvendige for at drive forretningen videre. Overdragelsen omfattede udvalgte aktiver, herunder debitorer og varelager. Nogle aktiver blev i henhold til aftalens punkt 1.3 undtaget fra overdragelsen. Et eventuelt erstatningskrav mod ledelse og revision blev ikke overvejet i forbindelse med forhandlingerne med Dataram. Overdragelsen tog udgangspunkt i den aktuelle balance, og spørgsmålet om et eventuelt erstatningskrav mod ledelse og revision blev først aktuelt langt senere.

Han er bekendt med, at hans advokatfirma har været involveret i et spørgsmål om overdragelse af et erstatningskrav fra Roskilde Bank til Nationalbanken. Han har ikke selv været involveret og kender ikke noget til sagen.

Heine Bach har vedstået sin forklaring i straffesagen med den tilføjelse, at den revisionspåtegning, der er omtalt i hans forklaring på side 287 i byrettens dom, er en blank revisionspåtegning.

Han var også tilknyttet Unibank i Århus, før han fra den 30. november 1999 blev områdedirektør for hele Århus. Han fik først et nærmere kendskab til Unibanks engagement med MCT, da tingene var gået galt. Den kundeansvarlige var normalt kunderådgiver Henrik Wøhlk Pedersen.

Det er generelt meget svært at opnå bankkredit, hvis en virksomhed ikke har en egenkapital. Hvis der er en blank revisionspåtegning på et årsregnskab, er det ikke altid, at banken har anledning til at stille nærmere spørgsmål til årsregnskabet.

Det var dengang og nu en tradition i bankverdenen, at der ydes driftskreditter uden sikkerhed. Bankerne vurderer i så fald virksomhedens fremtidsudsigter bl.a. under hensyn til bestyrelsens sammensætning.

Hvis Unibank i efteråret 1999 havde kendt de regnskabsresultater, som fremgår af de korrigerede tal fra KPMG-rapporten for MCT for 1998/1999, ville MCT absolut ikke kunne have opnået kreditudvidelser i Unibank.

Han ringede til Henning Bech, da Henning Bech fratrådte som økonomidirektør for MCT omkring 1. marts 2000. Han kendte Henning Bech fra et netværkssamarbejde. Det er normalt, at en bankdirektør ringer til en kundes fratrådte økonomidirektør, eksempelvis med henblik på eventuel fremtidig deltagelse i bestyrelsesarbejde. Opringningen var ikke koordineret med Torben Jørgensen fra Danske Bank. Hans opringning var ikke motiveret af bekymring for Unibanks engagement med MCT. Han husker ikke det præcise forløb af telefonsamtalen, men Henning Bech sagde noget i retning af, at Henning Bech havde mistet tilliden til, at det fremtidige samarbejde med D kunne komme til at fungere. Hans indtryk var, at kemien mellem Henning Bech og D ikke fungerede. De var meget forskellige. Henning Bech sagde, at han havde tavshedspligt og ikke kunne udtale sig

2147

nærmere. Henning Bech sagde vist ikke, at han havde mistet tilliden til D. Telefonsamtalen gav ikke anledning til, at han blev betænkelig for Unibanks engagement med MCT.

Da Unibank i efteråret 2000 blev præsenteret for et årsregnskab for MCT for 1999/2000 med et underskud, overtog Unibanks kreditafdeling i København styringen af engagementet med MCT.

Han underskrev en aftale af 8. november 2000 angående det fremtidige kapitalgrundlag for MCT. Han deltog ikke i forhandlingerne angående aftalen.

Han har ikke deltaget i opgørelsen af Nordeas erstatningskrav under straffesagen på ca. 338 mio. kr. Beløbet svarer nok til Nordeas samlede krav.

Han har ikke deltaget i kreditvurderingerne forud for ydelsen af kreditter til MCT. Det var bl.a. de fremadrettede forventninger til MCT, som begrundede kreditgivningen. Set bagud var kreditgivningen ikke fornuftig, men han havde i datiden tillid til, at kreditvurderingerne blev foretaget på en forsvarlig måde.

Det er varierende, om en bank modtager revisionsprotokollater fra en kunde. Han har ikke kendskab til et møde mellem banken

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

og MCT den 7. april 1999, hvor banken fik oplyst, at den ikke ville få udleveret revisionsprotokollater.

Banken opfattede MCT som en attraktiv kunde, som man gerne ville gøre forretninger med. Betegnelsen »Offensiv engagementsstrategi« blev ofte anvendt. Han kan ikke nærmere redegøre for bankens overvejelser. Han kan heller ikke redegøre for kreditudvidelsen til MCT i forbindelse med det syndikerede lån. Det var hans indtryk, at det syndikerede lån i et vist omfang skulle anvendes til at indfri eksisterende kreditter.

Han blev ikke orienteret om fondsbørsmeddelelsen af 22. februar 2000 med nedjustering af selskabets forventninger til halvårsresultatet.

Kreditfaciliteterne tilbudt MCT ved Unibanks brev af 25. september 2000 var han ikke involveret i.

D modtog en garanti på 50 mio. kr. fra Unibank i forbindelse med bodelingen med sin fraskilte kone. Han kender ikke detaljerne.

Ole Bjerglund Jensen har vedstået sin forklaring i straffesagen med den korrektion, at der i gengivelsen af hans forklaring i byrettens dom på side 291 er kommet til at stå »proportionskapacitet« i stedet for »produktionskapacitet«.

I kreditvurderinger lægges der altid lagt stor vægt på årsregnskaber. I en koncern lægges der størst vægt på moderselskabets regnskab.

Han deltog i en række møder i begyndelsen af november 2000 om varelageret i MCT. Banken fik på et møde den 3. november 2000 forevist en figurskitse angående varelageret. Han deltog ikke selv i dette møde. Virksomhedens redegørelser angående varelageret var uforståelige. Banken udbad sig fra revisionen for MCT en forklaring angående principper for opgørelsen af varelageret.

Han deltog i forhandlingerne forud for indgåelsen af aftalen af 8. november 2000 vedrørende sikring af kapitalgrundlaget i MCT. I denne aftale blev der fastsat krav om langt flere oplysninger til Unibank end tidligere. Yderligere krav var nærliggende, da banken nu blev mere direkte involveret i driften af MCT. Bankens ydelse af ansvarlig lånekapital modsvaredes af, at banken skulle have andel i fremtidige aktiekursstigninger. Det blev ikke aktuelt. Den 8. november 2000 vurderede banken, at der nu forelå pålidelige oplysninger angående varelageret, selv om der fortsat kunne være usikkerheder på ca. 15 % vedrørende varelagerets værdi. Banken havde da modtaget oplysninger angående varelageret fra statsautoriseret revisor Arne B. Jepsen fra Ernst & Young.

MCT var en udpræget vækstvirksomhed, men det ændrer ikke på, at hidtil opnåede resultater tillægges stor betydning for kreditvurderingen.

Han husker ikke detaljer angående kontraktproduktion i MCT. Det har nok været drøftet, men han husker det ikke.

14. Procedure

14.1 Konkursboets procedure

Konkursboet har overordnet gjort gældende, at de sagsøgte er erstatningsansvarlige, idet D ved en række retsstridige dispositioner groft har tilsidesat sine forpligtelser over for MCT og derved handlet erstatningspådragende, mens bestyrelsesmedlemmerne og revisionen har handlet erstatningspådragende ved at forsømme deres opgaver, således at driften af den reelt underskudsgivende virksomhed er blevet fortsat med et meget betydeligt tab for MCT til følge.

Skifteretten i Århus tiltrådte den 29. september 2005 en foreløbig afslutning af konkursboet efter konkurslovens § 149. Denne fremgangsmåde berører ikke boets partshabilitet under retssagen. § 149 sigter netop navnlig mod den foreliggende situation, hvor en konkursbehandling ikke i det hele bør afvente udfaldet af en langvarig retssag. Afvisningspåstandene støttet på manglende partshabilitet skal derfor ikke tages til følge. Registreringen af selskabet i Erhvervsstyrelsen er ikke afgørende for partshabiliteten.

Overdragelsen fra MCT til Dataram omfattede ikke konkursboets erstatningskrav mod de sagsøgte. Erstatningskravet var ikke aktuelt på tidspunktet for overdragelsen til Dataram, og ordlyden af aftalen peger afgørende i retning af, at overdragelsen ikke omfatter erstatningskravet. Heller ikke bevisførelsen angående omstændighederne i forbindelse med overdragelsesaftalens indgåelse tyder på, at erstatningskravet er omfattet af overdragelsen. Tværtimod bestyrker de afgivne

2148

forklaringer, at kravet ikke er blevet overdraget til Dataram. Erstatningskravet kan derfor gøres gældende af konkursboet.

D er erstatningsansvarlig over for MCT, navnlig fordi han har begået strafbare regnskabsmanipulationer, som det er fastslået ved Østre Landsrets dom af 2. december 2010. D har således bl.a. registreret fiktive lagertilgange og foretaget uberettigede opskrivninger af varelagerets værdi samt foretaget eller ladet foretage fiktive indkøbs- og salgstransaktioner. Dispositionerne medførte misvisende årsrapporter for regnskabsårene 1998/1999 og 1999/2000, hvilket muliggjorde optagelse af gæld til finansiering og udvidelse af selskabets tabsgivende drift, hvorved selskabet fik en meget betydelig underbalance.

D er erstatningsansvarlig over for MCT også for andre handlinger end dem, der er omfattet af domfældelsen i straffesagen. Til denne kategori af andre handlinger hører en række koncerninterne transaktioner vedrørende varelageret, posteringen uden et reelt indhold angående salg af varer for 36,7 mio. kr. til Kiss Nordic A/S pr. 30. juni 2000 og den forkerte regnskabsmæssige postering af kontraktproduktionen for Samsung, som medførte en misvisende oppustning af omsætningen.

De tre sagsøgte bestyrelsesmedlemmer er erstatningsansvarlige over for MCT i henhold til den dagældende aktieselskabslovs § 140, som er en regel om culpaansvar, fordi de har forsømt deres pligter til at tilrettelægge en forsvarlig organisering og herunder kontrollere D, som var både iværksætter, hovedaktionær og administrerende direktør. Dette stillede særlige krav til bestyrelsen, som bestyrelsen ikke har levet op til. Bestyrelsen har tilsidesat sin pligt til at føre et forsvarligt tilsyn med selskabet. Bestyrelsen burde have reageret på en række alvorlige faresignaler i oktober 1999 og senere.

Bestyrelsen for en børsnoteret virksomhed som MCT burde have foretaget en kritisk kontrol af D's dispositioner og forklaringer. Virksomhedens drift burde have været indstillet eller tilpasset forholdene allerede i efteråret 1999 eller senest i foråret 2000.

Bestyrelsen har generelt forsømt at tilrettelægge en forsvarlig organisation af virksomheden. Bevisførelsen har klarlagt en utilstrækkelig organisering, således at beslutningerne reelt blev truffet af D. I perioder har MCT haft en økonomidirektør, som mere var økonomidirektør af navn end af gavn. Svaghederne i økonomifunktionen, som muliggjorde D's fiktive handelstransaktioner og regnskabsmanipulationer, kan henføres til bestyrelsens forsømmelse. Bestyrelsen har reelt overladt det økonomiske ansvar for virksomheden til D.

Bestyrelsen har desuden forsømt at tage hensyn til virksomhedens risikofølsomhed med hensyn til prisudviklingen på DRAM samt kursudviklingen vedrørende USD.

Bestyrelsen har også forsømt løbende at tage stilling til, om selskabets kapitalberedskab var forsvarligt i forhold til selskabets drift. Virksomhedens løbende mangel på likviditet har bestyrelsen ikke imødegået. Bestyrelsen har handlet erstatningspådragende over for MCT ved at undlade at sikre, at virksomheden blev drevet på forsvarlig vis.

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

Bestyrelsen har ud over forsømmelserne med hensyn til den overordnede tilrettelæggelse og kontrol af virksomhedens drift handlet erstatningspådragende i en række konkrete forhold.

Bestyrelsen har forsømt at sikre en korrekt værdiansættelse af varelageret, som var meget stort og havde afgørende betydning for virksomhedens økonomi. Bestyrelsen har ikke levet op til virksomhedens principper for værdiansættelse af varelagre. Korrektion af gennemsnitspriser i form af genberegning er ikke blevet kontrolleret. Bestyrelsen har ikke foretaget tilstrækkelige overvejelser angående varelagerets værdi, når markedspriserne har været faldende. Bestyrelsens undladelse af at sikre en forsvarlig tilrettelæggelse af og kontrol med selskabets daglige ledelse muliggjorde, at D foretog eller lod foretage uberettigede opskrivninger af varelageret i strid med selskabets regnskabsprincipper i såvel regnskabsåret 1998/1999 som regnskabsåret 1999/2000. Revisorernes advarsel i revisionsprotokollatet af 5. oktober 1999 om manglende revisionsbevis for regulering af selskabets væsentligste aktiver gav bestyrelsen anledning til at iværksætte yderligere undersøgelser samt forholde sig kritisk til virksomhedens forretningsgange og revisionsspor i forhold til opgørelsen af varelagerets værdi. Bestyrelsen har imidlertid ikke reageret på revisorernes advarsler. En pligt til skærpet opmærksomhed forelå allerede i forbindelse med aflæggelsen af årsregnskabet for 1998/1999, og pligten blev yderligere skærpet, som følge af at der året efter forelå de samme problemer med dokumentation for den hævdede genberegning og dermed, om værdiansættelsen af varelageret var sket til gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris. Bestyrelsen har vedrørende både årsregnskabet 1998/1999 og årsregnskabet 1999/2000 tilsidesat den dagældende aktieselskabslovs § 54 om kontrol på en efter selskabets forhold tilfredsstillende måde, og bestyrelsen er derfor erstatningsansvarlig efter § 140. Det er en ansvarsskærpende omstændighed, at bestyrelsen over en lang periode ikke har etableret en løsning vedrørende kontrol af værdiansættelsen af varelageret.

Det var et væsentligt faresignal for bestyrelsen, at økonomidirektør Henning Bech fratrådte pludseligt den 28. februar 2000. For bestyrelsesformand Kjeld Ranum gælder særligt, at den advarsel, han fik fra Henning Bech den 1. marts 2000 om D's påtænkte opskrivning af varelageret, var så alvorlig, at den - set i sammenhæng med de forhold revisionen havde påpeget - burde have

2149

givet anledning til en drøftelse med de øvrige bestyrelsesmedlemmer og revisionen, således at det blev sikret, at en uberettiget opskrivning ikke fandt sted. Alvoren i Henning Bechs brev af 1. marts 2000 til Kjeld Ranum støttes af telefonsamtalen samme dato mellem Henning Bech og Kjeld Ranum, som Henning Bech har afgivet en troværdig forklaring om. Kjeld Ranum kontaktede imidlertid kun D, og det var ikke tilstrækkeligt eller adækvat i forhold til beskyldningerne mod netop D. En relevant reaktion fra Kjeld Ranum på brevet af 1. marts 2000 må antages at ville have medført, at D's regnskabsmanipulationer var blevet afsløret i foråret 2000, og derved ville tabet for MCT have været mindre, end det faktisk blev.

Bestyrelsen har forsømt at foretage en tilstrækkelig kontrol med det bogførte tilgodehavende hos ITP på ca. 40 mio. kr. Mellemværendet blev drøftet på bestyrelsesmødet den 5. oktober 1999, men bestyrelsen forsømte at undersøge forholdet nærmere, idet man både i efteråret 1999 og senere stolede på D's forklaringer. Der blev ikke i regnskabet for 1998/1999 hensat til tab, og regnskabet indeholder ikke oplysninger om det bogførte tilgodehavende hos ITP.

Bestyrelsen har tilsvarende forsømt at sikre en forsvarlig kontrol med hensyn til defekte returvarer. Returvarer til IBM, Samsung og Fujitsu var medtaget i regnskabet for 1998/1999 med ca. 27 mio. kr., selv om der reelt var tale om fiktive ombytningsvarer.

De otte bogførte overdragelser af råvarelageret mellem MCT og MCT Inc. i oktober og november 1999 med tilhørende interne avancer er udtryk for, at bestyrelsen har undladt at føre kontrol med eller i det mindste at holde sig orienteret om, hvordan den daglige drift af virksomheden blev tilrettelagt af den administrerende direktør. Det er også en ansvarspådragende undladelse fra bestyrelsens side.

Bestyrelsen burde have reageret på aktivføringen i årsregnskabet for 1999/2000 af ca. 10,6 mio. kr. vedrørende omkostninger til Nasdaq-børsnoteringen. Omkostningerne skulle have været udgiftsført, idet de efter udskydelsen af noteringen på Nasdaq ikke havde relation til en bestemt fremtidig disposition.

Bestyrelsen burde ikke have accepteret posteringen af skat som et aktiv med ca. 27 mio. kr. i årsregnskabets balance pr. 30. juni 2000. Bestyrelsen har haft en selvstændig pligt til at vurdere, om der var en sådan grad af sikkerhed for, at skatteaktivet kunne udnyttes, at der var grundlag for at aktivere det. En realistisk vurdering af fremtidsudsigterne på daværende tidspunkt gav imidlertid ikke grundlag for aktivering af udskudt skat.

Bestyrelsen har yderligere handlet erstatningspådragende over for MCT ved at medvirke til, at et tilgodehavende på ca. 36,7 mio. kr. i henhold til et salg til Kiss Nordic A/S pr. 30. juni 2000 blev medregnet i resultatopgørelsen i årsregnskabet for 1999/2000, selv om transaktionen mellem MCT og Kiss Nordic var uden et reelt indhold. Det forhold, at der i et børsnoteret selskab i en række tilfælde op til statusdagen har kunnet gennemføres salg, der kort efter blev annulleret, indikerer en uforsvarlig organisation, hvilket bestyrelsen er ansvarlig for.

Revisionen er erstatningsansvarlig i henhold til den dagældende aktieselskabslovs § 141, jf. § 140. Der er tale om et professionsansvar, hvilket indebærer en skærpet culpavurdering af revisionens arbejde. Revisionens forsømmelser har karakter af grov uagtsomhed.

Revisornævnets kendelse af 6. maj 2009, som ikke er indbragt for domstolene, har fastslået, at revisionen på en række punkter har tilsidesat god revisionsskik. Det er ansvarspådragende.

Revisionen har således handlet ansvarspådragende over for MCT ved at undlade at tage forbehold ved påtegningen af årsregnskaberne for 1998/1999 og 1999/2000. Derved har revisionen medvirket til, at MCT kunne fortsætte den tabsgivende drift. Det ansvarspådragende forhold består i, at revisorerne - ud fra de oplysninger de havde eller burde have kendskab til - burde have taget forbehold i regnskaberne, men undlod dette. Det har ikke betydning, at de urigtige forhold i årsregnskaberne skyldes besvigelser eller regnskabsmanipulation. Revisionen har generelt stolet på D's forklaringer i stedet for selv at foretage passende revisionshandlinger. Revisionens bemærkninger i revisionsprotokollen om forskellige former for usikkerheder har været utilstrækkelige. Flere forhold var så væsentlige, at de burde have resulteret i forbehold i regnskabspåtegningerne og ikke blot tilførsler til revisionsprotokollen. Forbehold i regnskabspåtegningerne ville have markeret de pågældende forholds alvor og derved afgørende have forbedret både bestyrelsens og omverdenens beslutningsgrundlag med hensyn til virksomhedens drift.

Revisionen har for begge regnskabsår forsømt at sikre sig revisionsbevis for, at værdiansættelsen af varelageret var sket til gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris efter den hævdede genberegning, eller - hvis dette ikke var muligt - alternativt at tage forbehold i påtegningerne på årsregnskaberne. De manglende forbehold i revisionspåtegningerne angående varelagerets værdi indebærer en tilsidesættelse af god revisionsskik. De kritiske bemærkninger i revisionsprotokollen vedrørende den foretagne genberegning kan ikke erstatte et forbehold i revisionspåtegningen.

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

Revisionen har vedrørende ombytningsvarer på flere punkter tilsidesat god revisionsskik og dermed handlet ansvarspådragende.

Det gælder de fiktive ombytningsvarer til en værdi af ca. 27 mio. kr., som D havde foranlediget posteret i årsregnskabet for 1998/1999. Revisionen har i denne

2150

forbindelse handlet erstatningspådragende, selv om Revisornævnet har frifundet for dette forhold. God revisionsskik er tilsidesat, og der må herved lægges vægt på, at D personligt foretog bogføringen kort tid før statusdagen den 30. juni 2009, og at revisorerne stolede på hans ubekræftede forklaringer. Revisionen har forsømt at indhente dokumentation, der kunne bekræfte tilstedeværelsen og værdiansættelsen af de omhandlede varer, eller dokumentation for, at der var indgået aftale med IBM, Samsung og Fujitsu om, at chipsene ville blive ombyttet vederlagsfrit af leverandørerne. Revisionen burde have taget forbehold for ombytningsvarerne i årsregnskabet for 1998/1999. Revisionen burde desuden have forhindret, at det i årsregnskabet for 1999/2000 urigtigt blev angivet, at der var hensat ca. 30 mio. kr. til tab på varelageret i anledning af et forventet teknologiskifte, når realiteten ifølge revisionsprotokollatet af 25. september 2000 var, at MCT havde en beholdning af forældede eller defekte varer til en værdi af ca. 26,5 mio. kr.

Det gælder også vedrørende de øvrige defekte returvarer, at revisionen har forsømt sine opgaver. Revisionen burde, som det er fastslået ved Revisornævnets kendelse, i revisionspåtegningen på årsregnskabet for 1998/1999 have taget forbehold for tilstedeværelsen og værdiansættelsen af defektvarelageret optaget til en værdi af ca. 13,4 mio. kr. I revisionspåtegningen på årsregnskabet for 1999/2000 burde revisionen, som det er fastslået ved Revisornævnets kendelse, have taget forbehold for tilstedeværelsen og værdiansættelsen af defekte varer til en værdi af ca. 20 mio. kr.

Revisionen har, som det er fastslået ved Revisornævnets kendelse, både for 1998/1999 og 1999/2000 tilsidesat god revisionsskik ved at undlade i påtegningerne på årsrapporterne at tage forbehold for indregningen af den oppustede kontraktomsætning med Samsung og det dertil knyttede vareforbrug. Der er i årsregnskabet 1998/1999 angivet en omsætning, som er ca. 181 mio. kr. større end den bogførte omsætning, der svarede til det reelle vederlag for produktionen for Samsung. Der er i årsregnskabet 1999/2000 angivet en omsætning, som er ca. 154 mio. kr. større end den bogførte omsætning, der svarede til det reelle vederlag for produktionen for Samsung.

Det bogførte tilgodehavende hos ITP var den 30. juni 1999 på ca. 40 mio. kr., og revisionen har i betragtning af den betydelige størrelse ikke foretaget tilstrækkelige undersøgelser angående dette tilgodehavende. Hvis revisionen havde foretaget tilstrækkelige undersøgelser, ville det være kommet frem, at tilgodehavendet reelt ikke bestod. Revisionen har, som det er fastslået af Revisornævnet, tilsidesat god revisionsskik ved ikke i påtegningen på årsregnskabet for 1998/1999 at tage forbehold for værdiansættelsen af dette væsentlige tilgodehavende.

Revisionen har, som det er fastslået ved Revisornævnets kendelse, tilsidesat god revisionsskik ved ikke i revisionspåtegningen på årsregnskabet 1999/2000 at tage forbehold vedrørende interne avancer på råvarelageret, selv om de interne varelageroverdragelser angik meget betydelige værdier. Revisionen havde konstateret, at koncernrapporteringen vedrørende intern avance var mangelfuld, men dette undlod revisionen at omtale i revisionsprotokollen.

Revisionen har, som det er fastslået ved Revisornævnets kendelse, tilsidesat god revisionsskik ved at undlade at tage forbehold i årsrapporten 1999/2000 angående aktiveringen af ca. 10,6 mio. kr. vedrørende omkostninger til notering på Nasdaq-børsen. Omkostningerne burde have været udgiftsført i årsregnskabet for 1999/2000, da det i efteråret 2000 stod klart, at det var stærkt usikkert, om der ville blive grundlag for en kapitalforhøjelse.

Revisionen har handlet erstatningspådragende ved at undlade at tage forbehold eller anføre supplerende oplysninger om posteringen af skatteaktivet på ca. 27 mio. kr. i årsregnskabet for 1999/2000. Revisionen har i denne forbindelse ukritisk stolet på ledelsens urealistiske forventninger til den fremtidige indtjening.

Revisionen har handlet erstatningspådragende ved at undlade at tage forbehold i revisionspåtegningen på årsregnskabet for 1999/2000 med hensyn til det bogførte salg af varer for 36,7 mio. kr. til Kiss Nordic A/S pr. 30. juni 2000. Kiss Nordic havde returret, og handelen var således ikke endelig. I betragtning af dispositionens tidspunkt og beløbsstørrelsen burde revisionen have forsøgt at sikre sig revisionsbevis for, at handelen var endelig. Det er ikke afgørende, at Revisornævnet har frifundet for dette forhold.

Revisionen har, som det er fastslået ved Revisornævnets kendelse, handlet i strid med god revisionsskik ved at undlade at tage forbehold i årsrapporten for 1999/2000 for værdiansættelsen af tilgodehavendet hos EuroA angående salg pr. 30. juni 2000. Det bogførte salg, som ikke var reelt, omfattede to fakturaer på i alt ca. 46 mio. kr., hvoraf revisionen ikke kunne få bekræftelse på den ene faktura på ca. 20 mio. kr. Det fremgår af Revisornævnets kendelse, at revisionen også burde have omtalt transaktionen i revisionsprotokollatet af 25. september 2000.

Der er årsagsforbindelse og adækvans mellem de sagsøgtes ansvarspådragende handlinger og det tab, som sagen angår. Årsagsforbindelsen berøres ikke af, at der tillige har været hændelige begivenheder i form af ugunstige udviklinger i DRAM-priser og dollarkursen. Årsregnskaberne for 1998/1999 og 1999/2000 har som følge af en række uberettigede dispositioner været

2151

misvisende. MCT har lidt betydelige tab, fordi de misvisende regnskaber, der var forsynet med blanke revisionspåtegninger, har givet banker og andre et urigtigt billede af virksomhedens økonomiske situation. De misvisende regnskabsresultater har forhindret, at det for selskabets långivere og forretningsforbindelser har stået klart, at driften af selskabet reelt var stærkt tabsgivende. Selskabets tab ville være blevet undgået eller begrænset væsentligt, hvis revisionen og ledelsen ikke havde begået fejl, og hvis forretningsgangene i virksomheden havde været forsvarlige. Såfremt regnskaberne for 1998/1999 og 1999/2000 havde været retvisende, ville selskabets ledelse have været nødsaget til enten at indstille selskabets drift eller tilpasse virksomheden til de faktiske forhold. Selskabets långivere og øvrige forretningsforbindelser ville tillige have handlet på en måde, der ville have formindsket risikoen for, at selskabet ville lide yderligere tab. Den betydelige låneoptagelse i regnskabsåret 1999/2000 ville ikke have været mulig, hvis regnskabet for 1998/1999 havde været retvisende. Det har været påregneligt, at omverdenen har reageret i tillid til årsregnskaberne med blanke revisionspåtegninger. D's svindel har ikke en så eksorbitant karakter, at tabet af denne grund må betegnes som inadækvat.

Tabet ved den fortsatte tabsgivende drift er et tab, som har ramt MCT og dermed konkursboet. Tabet svarer til kreditorernes krav, idet konkursboets aktiver skal udloddes til kreditorerne. Denne omstændighed ændrer ikke på, at konkursboet kan gøre erstatningskravet gældende. Konkursboet er således søgsmålsberettiget. Hverken bankerne eller andre har fremsat erstatningskrav svarende til det erstatningskrav, som konkursboet har rejst under denne sag. I straffesagen blev bankernes erstatningskrav mod D ikke behandlet.

Tabet for MCT kan opgøres med udgangspunkt i KPMG-rapporten. Rapporten afspejler et stort og grundigt arbejde udført af en anerkendt revisionsvirksomhed. Rapporten viser, at driften af MCT fra den 30. juni 1999 til den 31. januar 2001 medførte en løbende

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

månedlig forøgelse af underbalancen. Rapportens opgørelser af reelle regnskabstal gør det muligt tilnærmelsesvis at estimere tabet på grundlag af egenkapitalen/underbalancen i MCT på forskellige tidspunkter. Tabet må under alle omstændigheder til dels fastsættes skønsmæssigt. Konkursboets påstand om betaling af 100 mio. kr. indebærer en væsentlig begrænsning af påstanden i forhold til det faktiske tab. Det er uden særlig betydning, at KPMG-rapporten vedrører hele koncernen, idet moderselskabet MCT havde den afgørende økonomiske interesse i datterselskaberne.

Hvis der tages udgangspunkt i datoen 5. oktober 1999, da årsregnskabet for 1998/1999 blev aflagt, var underbalancen ca. 42 mio. kr. Forøgelsen af underbalancen fra dette tidspunkt frem til den 31. januar 2001, hvor underbalancen var på 511 mio. kr., var således 469 mio. kr.

Hvis der tages udgangspunkt i datoen 1. marts 2000, da Henning Bech skrev til Kjeld Ranum og advarede om D's lageropskrivning, var underbalancen ca. 122 mio. kr. Forøgelsen af underbalancen fra dette tidspunkt frem til 31. januar 2001 var således 389 mio. kr.

Hvis der tages udgangspunkt i datoen 25. september 2000, da årsregnskabet for 1999/2000 blev aflagt, var underbalancen ca. 325 mio. kr. Forøgelsen af underbalancen fra dette tidspunkt frem til 31. januar 2001 var således 186 mio. kr.

Der er ikke omstændigheder, som kan medføre bortfald eller lempelse af de sagsøgtes erstatningsansvar.

Der foreligger således ikke en erstatningsretlig relevant egen skyld eller accept af risiko hos de långivende banker. Bankernes udlån har været baseret på misvisende regnskabsoplysninger for MCT, og bankerne har foretaget sædvanlige sagsbehandlingsskridt i forbindelse med kreditgivningen. Det forhold, at bankerne har inddraget andre momenter i kreditvurderingerne ud over de reviderede regnskaber, indebærer ikke en accept af risiko for bankerne. I øvrigt er eventuel egen skyld hos en eller flere kreditorer uden betydning for afgørelsen af erstatningskravet fremsat af konkursboet, som repræsenterer den samlede kreditormasse.

Det er uden betydning for sagen, at bestyrelsen er blevet meddelt decharge på generalforsamlingerne i 1999 og 2000. Decharge blev nemlig ikke meddelt på et i alt væsentligt rigtigt og fuldt oplyst grundlag, idet beslutningerne om decharge blev truffet ud fra en forudsætning om, at de godkendte årsregnskaber var retvisende og korrekte. Det har senere vist sig ikke at være tilfældet, og det følger derfor af den dagældende aktieselskabslovs § 144, stk. 2, at søgsmål kan anlægges, idet søgsmålsfristen i § 145, stk. 2, ikke finder anvendelse.

De sagsøgte, der alle er erstatningsansvarlige, hæfter solidarisk for tabet i overensstemmelse med dansk erstatningsrets almindelige hovedregel. Der skal ikke ske identifikation mellem MCT og D ved vurderingen af erstatningsansvaret for de øvrige sagsøgte. Hovedårsagslæren, som har et meget begrænset anvendelsesområde, kan ikke føre til frifindelse af nogle af de sagsøgte. Det må herved tages i betragtning, at det er svigt hos bestyrelsen og revisionen, som har muliggjort D's strafbare adfærd. Der er ikke grundlag for lempelse af erstatningsansvaret efter den dagældende aktieselskabslovs § 143 eller efter erstatningsansvarslovens § 24. Spørgsmålet om de sagsøgtes forsikringsdækning har ikke betydning i forholdet til konkursboet, men kan eventuelt få betydning i det indbyrdes forhold mellem de erstatningsansvarlige.

Konkursboet har i henhold til de almindelige regler i rentelovens § 3, stk. 4, og § 5, stk. 1, krav på

2152

procesrente fra sagens anlæg den 28. juni 2002. Ingen af parterne kan bebrejdes sagens meget langvarige forløb. Hverken det langvarige forløb eller andre forhold kan begrunde, at der efter undtagelsesbestemmelsen i rentelovens § 3, stk. 5, bestemmes forrentning fra et senere tidspunkt end sagens anlæg, eller at der efter undtagelsesbestemmelsen i rentelovens § 5, stk. 3, bestemmes forrentning med en lavere rentesats end procesrente.

Artikel 6 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK) om ret til rettergang inden en rimelig frist har ikke betydning for konkursboets erstatningskrav mod de sagsøgte. EMRK kan ikke medføre en lempelse af de sagsøgtes erstatningsansvar. Et krav fra de sagsøgte om godtgørelse for ikke-økonomisk skade må i givet fald rettes mod staten.

14.2 Bestyrelsens procedure

Bestyrelsen har vedrørende påstanden om afvisning, fordi konkursboet har mistet partshabiliteten efter selskabets sletning i selskabsregisteret, samt påstandene om frifindelse, fordi erstatningskravet er overdraget til Dataram, og fordi boet ikke kan støtte ret på bankernes eventuelle erstatningskrav, henvist til revisionens procedure.

De tre bestyrelsesmedlemmer havde alle stor erhvervserfaring og erfaring med bestyrelsesarbejde, da de blev medlemmer af selskabets bestyrelse. De kom ind i bestyrelsen på forskellige tidspunkter og havde forskellig baggrund. Ingen af bestyrelsesmedlemmerne havde tilknytning til D. Ved sagens afgørelse skal man være opmærksom på, at man i dag ved meget, som bestyrelsen ikke vidste og ikke burde have vidst eller indset i 1999 og 2000. Det skal ved vurderingen af bestyrelsens ansvar endvidere tages i betragtning, at selskabet i den relevante periode var blevet grundigt gennemgået hele 3 gange: ved børsnoteringen i 1997, ved ISO-certificeringen og i forbindelse med forsøget på Nasdaqnotering.

Det gøres på baggrund af oplysningerne om bestyrelsens arbejde gældende, at det blev udført seriøst, kompetent og samvittighedsfuldt, og at ingen af bestyrelsesmedlemmerne har tilsidesat forpligtelsen efter dagældende aktieselskabslovs § 54 til at sørge for en forsvarlig organisation af selskabets virksomhed og til at sørge for rettidig stillingtagen til selskabets finansielle forhold, ligesom bestyrelsen ikke kan bebrejdes de fejl ved regnskaberne, som senere er afdækket. Bestyrelsen har ikke tilsidesat pligten til at føre et forsvarligt tilsyn med selskabet. Det er boet, der er i besiddelse af dokumenter, og boet har alene fremlagt referaterne fra bestyrelsesmøderne, men de bilag, der var fremme i forbindelse med bestyrelsesmøderne, er ikke fremlagt. Boet har f.eks. ikke fremlagt de forretningsgange og funktionsbeskrivelser, der blev udarbejdet, og det er et problem for boet, når det gør gældende, at bestyrelsen ikke har sørget for en ordentlig organisation. En ISO-certificering er et kvalitetsstempel, og boet har f.eks. ikke fremlagt det materiale, der var fremme i forbindelse med certificeringen. Det er ikke en bestyrelses opgave at kontrollere og beskæftige sig med virksomhedens daglige forhold og være nede i »maskinrummet«, idet bestyrelsens tilsyn skal varetages på det overordnede plan. Bestyrelsens kontrol udøves i vidt omfang gennem andre, ikke mindst revisionen. Bestyrelsen har, når der ikke er særlige faresignaler, ret til at stole på, at oplysningerne fra direktionen og revisionen er retvisende.

Bestyrelsesmedlemmerne og en række ledende medarbejdere har alle forklaret, at D var tillidsvækkende og hårdt arbejdende, og at de på intet tidspunkt havde mistanke om uregelmæssigheder. Først hen i oktober 2000 begyndte Lars Marcher, der havde været ansat længe, at føle sig utryg, og Jan Johansen fik først mistanke i december 2000. Bestyrelsen havde ikke kendskab til uregelmæssigheder og burde ikke have haft det, når heller ikke ledende medarbejdere, der beskæftigede sig med virksomhedens daglige forhold, ikke havde det.

Bestyrelsen blev meddelt decharge for de to relevante regnskabsår, 1998/1999 og 1999/2000. Efter den dagældende aktieselskabslovs § 144, stk. 4, kunne kurator efter selskabets konkurs anlægge erstat-

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

ningssag, uanset en beslutning om ansvarsfrihed, når fristdagen var etableret senest 24 måneder efter afholdelsen af den generalforsamling, hvor beslutningen om ansvarsfrihed blev truffet. Boet skulle i så fald have anlagt sagen 3 måneder efter, at selskabet var erklæret konkurs, jf. dagældende aktieselskabslovs § 145, stk. 2.

Fristdagen i denne sag er etableret mindre end 24 måneder efter afholdelsen af begge generalforsamlinger, hvorfor 24-månedersfristen er overholdt. Selskabet blev erklæret konkurs den 28. september 2001, og retssag blev først anlagt den 28. juni 2002. Kravet om, at boet skal anlægge retssag senest 3 måneder efter konkursen, er således ikke opfyldt. Fristerne er ikke bare en formalitet, der kan negligeres. Bestyrelsen undlod ikke at dele en viden med aktionærerne på generalforsamlingerne. D, der ejede ca. 55 % af aktiekapitalen, førte generalforsamlingen bag lyset, og han var ikke uvidende om væsentlige forhold. Dette indebærer, at der må lægges vægt på dechargen, og den sagsøgte bestyrelse er derfor uden ansvar for dispositioner, der vedrører regnskabsårene 1998/1999 og 1999/2000, og bestyrelsen skal allerede af den grund frifindes.

Såfremt landsretten finder, at dechargen ikke kan føre til frifindelse, gøres det gældende, at der ikke er et ansvarsgrundlag, for bestyrelsen har ikke begået ansvarspådragende fejl eller forsømmelser. Bestyrelsen har således ikke forsømt at organisere virksomheden forsvarligt. MCT var en virksomhed med en gennemtænkt og velfungerende organisation, som blandt andet

2153

indbefattede en klar ansvarsfordeling mellem bestyrelsen, direktionens enkelte medarbejdere, de ledende medarbejdere i øvrigt og revisionen. I overensstemmelse med selskabets vedtægter var der udarbejdet en detaljeret forretningsorden, der også er underskrevet af revisionen.

Det fremgår af denne forretningsorden, at »Såfremt revisionen opdager uregelmæssigheder af væsentlig betydning, skal revisionen foruden at foretage indførelse i revisionsprotokollen give skriftlig underretning til selskabets formand. Revisionen har pligt til at henlede bestyrelsens opmærksomhed på mulige mangler ved selskabets regnskabsvæsen og den interne kontrol«. Revisionen har i tiltrædelsesprotokollatet forpligtet sig til, at »Såfremt vi finder væsentlige svagheder i selskabets forretningsgange og interne kontroller, vil dette blive rapporteret i revisionsprotokollen.« Det kan lægges til grund, at selskabets organisation, forretningsgange og interne kontroller aldrig har givet anledning til bemærkninger fra revisionen, bankerne eller andre.

Der har i den relevante periode løbende været afholdt et betydeligt antal bestyrelsesmøder. I perioden fra august 1997 til januar 2001 har der således været afholdt 32 bestyrelsesmøder, og alle bestyrelsesmedlemmerne var til stede ved de fleste møder. Bestyrelsen var velforberedt til møderne, og ingen var i tvivl om, at det var Kjeld Ranum, der sad for bordenden. Kjeld Ranum var mellem bestyrelsesmøderne jævnligt i kontakt med D. Den samlede direktion afholdt endvidere ugentlige ledermøder, men boet har ikke fremlagt referater fra disse møder. Bestyrelsen udbyggede og tilpassede den daglige ledelse i takt med selskabets vækst, jf. f.eks. FOB 1/2000, hvori det meddeles, at den bevidste udbygning af direktionen er fuldført, og at direktionen nu består af 7 direktører.

MCT havde i løbet af en 5-årig periode 4 økonomidirektører, men der er intet grundlag for at kritisere bestyrelsens ansættelse af økonomidirektører. O var kun midlertidig økonomidirektør. Det var nødvendigt at besætte stillingen, da Henning Bech uden varsel sagde op, og bestyrelsen gik straks i gang med at finde den rette mand, og i mellemtiden blev O konstitueret. Der var ikke andet at gøre end at finde en intern mand indtil ansættelsen af Carl Peter Nielsen fra den 1. september 2000. Det må derfor konkluderes, at der intet er at bebrejde bestyrelsen med hensyn til selskabets organisation og interne kontroller vedrørende ansættelser.

Bestyrelsen havde ikke kendskab til uregelmæssighederne, som fandt sted på foranledning af D, og burde heller ikke have haft det. Hvorfor skulle D fifle med regnskaberne, og hvorfor skulle det, han forklarede om baggrunden for, at ITP's gæld var blevet så gammel, ikke være sandt? Bestyrelsen havde ikke anledning eller pligt til at iværksætte særlige kontrolforanstaltninger. Bestyrelsen havde ingen grund til at tro, at D ville snyde sit eget velkørende selskab.

Set i bakspejlet kan man se, at selskabets drift burde have været tilpasset eller indstillet noget før, men der er ingen, der kan sige, hvornår bestyrelsen skulle have grebet ind. Der var store lagre, men hvor stort et lager skulle MCT have haft i efteråret 1999, og skulle det syndikerede lån have være hjemtaget i kroner i stedet for dollars? De beslutninger, der blev truffet, skal ses i lyset af den vedtagne strategi. Bestyrelsen handlede korrekt og samvittighedsfuldt ud fra en begrundet overbevisning om, at man handlede i virksomhedens interesse, og dette gjaldt frem til kollapset. Uden at være forpligtet hertil efter fondsbørsreglerne offentliggjorde selskabet kvartalsrapporter, og bestyrelsen krævede månedsrapportering fra direktionen. Det bestrides, at selskabet i den relevante periode havde en anstrengt likviditet. Først i slutningen af 2000 opstod der problemer, men de skyldtes den stigende dollarkurs og prisfaldet på DRAM. Bestyrelsen bebrejdes, at selskabet gik i banken »drypvis«. Dette er ikke forbudt eller ansvarspådragende. Selskabet havde, som man kan se i bankernes indstillinger, ikke problemer med at låne penge. D har da også tidligere forklaret, at banken spiste af hans hånd, og at MCT kunne låne alle de penge, det ville.

Bestyrelsen kan ikke bebrejdes, at varebeholdningerne var optaget med ca. 50 mio. kr. mere, end det valgte regnskabsprincip berettigede til i 1998/1999, og med ca. 173 mio. for meget i 1999/2000 årsregnskabet. Uanset om der fandt opskrivninger sted, er det ikke noget, bestyrelsen kan bebrejdes, da bestyrelsen ikke var bekendt med, at der skulle have fundet opskrivninger sted. Det regnskabsprincip, som MCT havde valgt, var uangribeligt, og det var nødvendigt med genberegninger for at finde frem til gennemsnitsprisen. De oplysninger, som bestyrelsen fik på bestyrelsesmødet den 5. oktober 1999 og på bestyrelsesmødet den 26. september 2000, gav ikke anledning til mistanke om, at værdiansættelsen var forkert, idet revisionen havde fundet, at værdiansættelsen var forsvarlig. En mulig svaghed blev påpeget på mødet den 5. oktober 1999, og man fik at vide, at løsningen var et nyt it-system. Dette støttede bestyrelsen op om. Bestyrelsen kunne på dette møde ikke gøre andet og mere, når revisionen havde valgt at give regnskabet en blank påtegning. Oracle blev bestilt, og bestyrelsen fulgte i den følgende tid op på beslutningen. I juni 2000 beskæftigede bestyrelsen sig igen med Oracle, og Kjeld Ranum bad om regelmæssig rapportering. Man fik efterfølgende kendskab til, at andre virksomheder havde haft problemer med Oracle, og det gav god mening at afvente andres erfaringer. Det ville have været en katastrofe at indføre et system, der ikke virkede.

På bestyrelsesmødet den 26. september 2000 blev revisionsprotokollen indgående gennemgået, og

2154

bestyrelsen fik at vide, at regnskabet ville blive forsynet med en blank påtegning. Der var ikke mistanke om uregelmæssigheder, og den skærpede retorik gik kun på indførelsen af Oracle, som ville opfylde revisorernes ønske om tydeligere kontrolspor i forbindelse med beregningerne af varelagerets værdi. Bestyrelsen havde på baggrund af de oplysninger, den fik, ikke anledning til at foretage sig yderligere. Bestyrelsen kan og skal ikke være klogere end revisionen. Bestyrelsen var klar over, hvad genberegningsprincippet

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

gik ud på. Såfremt landsretten finder, at bestyrelsen har handlet ansvarspådragende ved at acceptere regnskabet for 1999/2000, har dette under alle omstændigheder ikke medført tab. Hvis regnskabet var blevet aflagt med de korrektioner, som efter boets opfattelse skulle have fundet sted, ville der være sket hensættelser og tilpasninger i slutningen af september eller i begyndelsen af oktober 2000 frem for i starten af november 2000, hvor der i forbindelse med kvartalsregnskabet blev foretaget omfattende hensættelser og tilpasninger. En måneds forsinkelse har ikke medført tab.

Bestyrelsen bebrejdes, at regnskaberne anvender nettorealisationspriserne på regnskabstidspunktet og ikke på statustidspunktet. Skønsmanden er ikke blevet spurgt om betydningen heraf, men det er logisk at tage den efterfølgende prisudvikling i betragtning for at kunne aflægge et korrekt regnskab. Det vides ikke, hvornår priserne faldt/steg, eller hvornår der fandt store lageropbygninger sted. Det afgørende er, at revisorerne i begge regnskabsår har fundet værdiansættelserne forsvarlige og givet blank påtegning.

Bestyrelsen bebrejdes endvidere, at den ikke greb ind over for det store ITP-tilgodehavende, der fremtrådte usædvanligt. Bestyrelsen fik at vide, at der var tale om et langvarigt og omfattende naturligt samarbejde med en broker. Man fik også at vide, at man kunne risikere konkurs hos ITP, hvis hele tilgodehavendet blev krævet betalt med det samme. I forbindelse med aflæggelsen af årsregnskabet for 1998/1999 forelå de oplysninger, som fremgår af revisionsprotokollatet, og på grundlag heraf blev det besluttet, at ITP skulle være et fast punkt på kommende bestyrelsesmøder. Det bestrides, at bestyrelsen har handlet ansvarspådragende ved ikke på dette tidspunkt at kræve hensættelser på fordringen. ITP havde bekræftet kravets eksistens, og der var ingen, der havde mistanke om, at det ikke var et reelt gældsforhold. Man var opmærksom på at få nedbragt ITP-tilgodehavendet ved indkøb til modregning. På bestyrelsesmødet den 6. januar 2000 blev det oplyst, at gælden til ITP var halveret, og bestyrelsen havde ingen anledning til ikke at tro på denne oplysning. Det blev oplyst på bestyrelsesmødet den 20. marts 2000, at ITP havde bekræftet saldoen, og det blev besluttet mod D's indstilling at nedskrive kravet. Kjeld Ranum irettesatte på bestyrelsesmødet den 14. juni 2000 D, da det kom frem, at MCT havde lånt ITP 300.000 USD. Der var i de følgende måneder stadig ikke noget, der kunne give bestyrelsen det indtryk, at mellemværendet med ITP ikke var, som man forudsatte. Det var først i december 2000, at det kom frem, da D forsøgte at overføre penge til ITP, at der var noget galt, og så reagerede man, og det endte med, at D blev fyret.

Med hensyn til punktet ombytningsvarer (Samsung, IBM og Fujitsu) og andre fiktive dispositioner gør bestyrelsen gældende, at forholdene ikke har fremtrådt usædvanlige for bestyrelsen. Det fremgår af revisionsprotokollatet, som var fremme på bestyrelsesmødet den 5. oktober 1999, at revisionen havde foretaget relevante undersøgelser og ikke fremkom med advarsler, og bestyrelsen havde på den baggrund ikke anledning til at foretage sig yderligere.

Da Hennning Bech fratrådte, sendte han et brev til Kjeld Ranum. Peter Pasgaard og Niels Peder Opstrup blev ikke orienteret om denne henvendelse. Whistleblowerbegrebet kendte man ikke i 2000. Det er i dag let at bebrejde Kjeld Ranum, at han ikke orienterede de øvrige bestyrelsesmedlemmer og revisionen om henvendelsen og ikke forsøgte at få andre end D til at give en forklaring. Kjeld Ranums reaktion på brevet skal ses i lyset af, at han anså Henning Bech for at være en lidt nørdet økonomidirektør, der ikke var faldet til i virksomheden, og som efter et par måneders ansættelse fik kolde fødder, fordi han følte, at han ikke magtede opgaven. Kjeld Ranum opfattede brevet som et forsøg fra Henning Bech på at legitimere sin opsigelse over for den person, som havde anbefalet ham til stillingen. Kjeld Ranum kontaktede straks D og bad om at få en skriftlig redegørelse, og den fik han dagen efter. D oplyste, at det var korrekt, at der var konstateret en difference ved optællingen den 8. januar 2000, men alle havde været enige om, at der måtte være tale om en optællingsfejl, og derfor var der den 28. februar 2000 foretaget en ny optælling med deltagelse af revisionen. Kjeld Ranum havde ingen anledning til at betvivle rigtigheden af D's forklaring. D stod foran sit livs største triumf med Nasdaq-noteringen, og Kjeld Ranum vidste, at revisionen nærmest boede på virksomheden i forbindelse med undersøgelsen af selskabet som led i den amerikanske notering. D's forklaring var detaljeret og meningsfyldt, og D gav udtryk for, at han og Henning Bech havde været uenige om regnskabsprincippet. Henning Bech kan ikke have været i tvivl om rigtigheden af varelagerværdien, når han samtidig underskrev ledelseserklæringen. Kjeld Ranum blev overbevist om, at alt var i orden efter D's redegørelse, og han fulgte op over for revisionen på det næste bestyrelsesmøde den 20. marts 2000, hvor revisorerne deltog, hvor han spurgte, om der kunne være

2155

nogen som helst tvivl om lagerværdien, hvortil revisionen svarede, at »hver en sten er vendt«.

Set i bakspejlet er det klart, at Kjeld Ranum traf et forkert valg, men valget er ikke ansvarspådragende, for Kjeld Ranum reagerede på henvendelsen, og han havde ingen grund til at tro, at den måde han reagerede på, ikke var tilstrækkelig. Kjeld Ranum vil ikke afvise, at han efter modtagelsen af brevet talte med Henning Bech, men Kjeld Ranum bestrider at skulle have sagt, at han blev rundsnakket af D, og at han skulle have været rådvild. Henning Bech har da også forklaret, at Kjeld Ranum aldrig var rådvild.

Med hensyn til emissionsomkostningerne, hvor bestyrelsen bebrejdes, at de blev aktiveret i årsregnskabet for 1999/2000 henviser bestyrelsen til revisionsprotokollatet af 25. september 2000, hvori revisionen redegør for baggrunden herfor. Dette skøn havde bestyrelsen ikke grundlag for at betvivle. Niels Peder Opstrup er i den forbindelse ikke omfattet af et professionsansvar som advokat, men han skal bedømmes som et almindeligt bestyrelsesmedlem. Det, der er anført om emissionsomkostningerne, gør sig også gældende med hensyn til aktiveringen af skatteaktivet. Aktiveringen skete på baggrund af en tro på stigende omsætning og en tro på, at DRAM-prisen ville stige.

Finder landsretten, at bestyrelsen har handlet ansvarspådragende, gøres det gældende, at bestyrelsens uagtsomhed er så ringe, at der må ses bort fra den, idet D's kriminelle handlinger udgør et massivt ansvarsgrundlag. Dette fører også til, at D i givet fald skal friholde bestyrelsen for ethvert beløb inklusive renter og sagsomkostninger, som bestyrelsen måtte blive tilpligtet at betale til boet.

Bestyrelsen påstår frifindelse over for revisionens friholdelsespåstand, og bestyrelsen gør på sin side en friholdelsespåstand gældende over for revisionen, da det er bestyrelsens opfattelse, at revisionen, der har et professionsansvar, har handlet mere ansvarspådragende end bestyrelsen.

Revisornævnet har da også fundet, at revisionen tilsidesatte god revisionsskik på en række punkter, og revisorerne blev pålagt at betaler bøder på 150.000 kr. Det er et gennemgående kritikpunkt, at revisionen i for høj grad har forladt sig på især D's forklaringer og ikke sikret sig tilstrækkeligt revisionsbevis i henhold til dagældende lovgivning.

Det fremgår af forklaringerne fra bestyrelsesmedlemmerne, at de havde det bedste indtryk af revisorerne fra de to revisionsselskaber. Selv om bestyrelsen havde et godt indtryk, er det ikke ensbetydende med, at bestyrelsen ikke forholdt sig kritisk, hvis der var noget, som burde undersøges nærmere. Revisionen gør gældende, at revisionens ansvar er subsidiært i forhold til bestyrelsens, men dette

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

bestrides. Revisionen har et selvstændigt ansvar, og en statsautoriseret revisor er offentlighedens tillidsrepræsentant.

Spørgsmålet er derfor, om revisionen undervejs påpegede fejl, som bestyrelsen burde have reageret på, idet der var tale om forhold, som lå uden for revisionens ansvarsområde, men inden for bestyrelsens.

Revisionen havde tiltrådt bestyrelsens forretningsorden, og det var derfor aftalt, hvordan samarbejdet skulle foregå mellem bestyrelsen og revisionen. Bestyrelsen lagde stor vægt på punkt 6.5, hvorefter revisionen skulle give skriftlig underretning til selskabets formand, hvis der var forhold, som revisionen mente, at bestyrelsen skulle gøres bekendt med, og dette punkt var helt bevidst, fordi der var tale om et selskab med en hovedaktionær, der var administrerende direktør, og man ville sikre sig, at bestyrelsen fik en direkte henvendelse. Punkt 6.6 pålagde revisionen at redegøre for stikprøver af varelageret samt at redegøre for, om revisionen betragtede varelageropgørelsen i sin helhed for betryggende og forsvarligt foretaget.

Det gøres fra bestyrelsens side gældende, at der ikke er noget i revisionsprotokollaterne, som burde have fået bestyrelsen til at reagere anderledes, end den gjorde. Herudover er der tale om flere forhold, som revisionen fik kendskab til under udførelsen af revisionsarbejdet, som den ikke orienterede bestyrelsen om. Her tænkes særligt på brevet af 8. september 1998 fra Ernst & Young til D om posteringer, der ikke var i overensstemmelse med bogføringsloven. Revisionen ville følge op, men vi ved ikke, om den har gjort det, for revisionens interne arbejdspapirer er ikke fremlagt. Bestyrelsen ville helt sikkert have reageret, hvis den havde fået at vide, at selskabet ikke overholdt bogføringsloven. Brevet af 8. september 1998 er ikke sendt til bestyrelsen. Revisionen kan derfor ikke gøre gældende, at den har orienteret bestyrelsen om mulige faresignaler, som bestyrelsen har undladt at reagere på, for forholdet er det, at revisionen ikke, som den skulle efter forretningsordenen, sendte meddelelser til bestyrelsesformanden, men kun til direktionen.

I forbindelse med årsregnskaberne havde bestyrelsen ikke grund til at tro, at revisionen ikke havde ret, når den afgav blank påtegning efter at have redegjort for problemerne med opgørelsen af varelagerets værdi og problemet med ITP. Revisionen indestod herved for, at varelageret var opgjort ved stikprøvekontrol, og at man havde vurderet, at de lageropgørelsesproblemer, som blev beskrevet i revisionsprotokollatet, var løst. Der var tale om en opgave, som påhvilede revisionen, og bestyrelsen kunne henholde sig til de blanke påtegninger. Revisornævnet har fastslået, at bemærkninger i et revisionsprotokollat ikke kan erstatte forbehold. Det er derfor bestyrelsens opfattelse, at bestyrelsen ikke kan bebrejdes, at den ikke reagerede på revisionens

2156

bemærkninger i protokollaterne. Bestyrelsen var heller ikke bekendt med, at revisionen anså det for et problem, at D var den eneste, der var inde i lageret, og at han havde mulighed for at justere lagerværdien. Det er på den baggrund alene revisionen, der har et ansvar. Det fremgår af revisionens planlægningsnotat i forbindelse med revisionen af regnskabet 1999/2000, at kontrolmiljøet blev karakteriseret som middel til højt. Dette fik bestyrelsen ikke noget at vide om, og bestyrelsen kunne derfor ikke vide, at revisionen var bekymret. Når bestyrelsen ikke fik sådanne underretninger, var det svært for bestyrelsen at udgøre et effektivt kontrolorgan over for direktionen. Bestyrelsen kan ikke blive pålagt et ansvar for, at revisionen ikke har overholdt de faglige standarder for udførelsen af deres arbejde. Revisionen optrådte professionelt, og bestyrelsen havde ikke grund til at tro, at der var fejl ved revisionens arbejde.

Hvis retten mod forventning kommer frem til, at der er et ansvar for både bestyrelsen og revisionen, skal revisionen efter reglerne om hovedårsagslæren bære det fulde ansvar.

Der er ikke årsagssammenhæng mellem de påståede fejl i regnskaberne og bankernes kreditgivning. Bankerne har udvist egen skyld og accepteret en væsentlig risiko forbundet med udlån til selskabet. Bankerne udlånte penge på baggrund af de oplysninger, som de fik af D, og lånene blev ydet i forventning om fremtidig indtjening. En gennemgang af bankernes bevillingsindstillinger og disses udvikling gennem perioden viser, at bankerne valgte at løbe en risiko. Bankerne gav afkald på egne retningslinjer for bevilling af lån for at tækkes D, da bankerne var ivrige efter at have MCT som kunde. Bankerne kan derfor ikke via boet gøre et erstatningskrav gældende mod bestyrelsen.

Bankernes villighed til at udlåne penge til MCT kommer bl.a. til udtryk i brevet af 15. oktober 1996 mellem to bankdirektører. Man kan også se risikovilligheden i mange andre bilag i det fremlagte editionsmateriale, der viser, at bankerne ikke foretog kreditvurderinger, inden udvidelserne fandt sted, og der var ikke krav om sikkerhed. Bankerne var klar over den betydning for selskabet, som de to forhold, der var hovedårsagerne til selskabets konkurs, nemlig udviklingen i DRAM-priserne og kursen på USD, havde. Så sent som i forbindelse med bevillingen af det syndikerede USD-lån var Danske Bank opmærksom på, at der kunne være tvivl om, hvorvidt selskabet havde ledelsesressourcer til bl.a. at styre den kraftige vækst, men bankerne var meget engagerede i Nasdaq-projektet og ivrige efter at finansiere det. Det er kommet frem, at bankerne havde bedt om fremlæggelse af revisionsprotokollaterne, og at D havde nægtet dette, men disse anmodninger havde bestyrelsen ikke kendskab til. Retspraksis viser, at banker, der har været uforsigtige ved deres långivning og haft kendskab til selskabets risikomomenter, ikke kan kræve erstatning, hvis det rent faktisk går galt på grund af disse forhold.

Det er konkursboet, der skal godtgøre, at der er årsagsforbindelse mellem bestyrelsens påståede ansvarspådragende forhold, og det påståede tab. Bestyrelsen bestrider, at der er årsagsforbindelse. Østre Landsrets præmisser om årsagssammenhængen i straffesagen har ikke betydning i forhold til bestyrelsen. Boet gør gældende, at hvis bestyrelsen ikke havde svigtet pligterne som bestyrelse, ville selskabets underbalance ved konkursens indtræden have været mindre og kunne muligvis helt have været undgået. De tidspunkter, hvor boet mener, at bestyrelsen burde have reageret anderledes, må være bestyrelsesmødet den 5. oktober 1999, omkring den 1. marts 2000, hvor Kjeld Ranum modtog Henning Bechs brev, tiden herefter og godkendelsen af regnskabet den 26. september 2000. Boet gør også gældende, at hvis bestyrelsen havde grebet ind, havde den store låneoptagelse i foråret 2000 ikke været mulig. Dette bestrides af bestyrelsen. DRAM-kursen var høj i foråret 2000. Det var fornuftigt at optage lånet i USD svarende til det provenu, der ville komme med Nasdaq-noteringen. Tilbage i 1999 havde bestyrelsen ingen anledning til at gribe ind over for selskabets ekspansion og låneoptagelse, og bestyrelsen havde heller ikke i foråret 2000 grund til at tro, at regnskabet for 1999/2000 ikke ville blive acceptabelt. Da det i slutningen af september 2000 og senere på efteråret gik op for bestyrelsen, at driften gav underskud, var man overbevist om, at dette skyldtes DRAM-prisens fald og dollarkursens stigning, og bestyrelsen iværksatte straks en række tiltag for at afbøde virkningerne. Bestyrelsen kan ikke gøres ansvarlig for udefrakommende påvirkninger, som man ikke havde kunnet forudse.

Konkursboet skal bevise, at de dispositioner, som boet kritiserer bestyrelsen for, har bevirket et tab for selskabet. KPMG har ikke været skønsmænd i denne sag, og skønsmanden har forklaret, at

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

han ikke tidligere har haft en opgave som i den foreliggende sag. Selv hvis boet måtte have ret i, at der var foretaget uberettigede regnskabsmæssige forbedringer, bevirker den omstændighed, at et selskabs regnskaber udviser en bedre økonomisk stilling end den faktiske, ikke et tab for selskabet. Boet har ikke redegjort for, hvordan påstandsbeløbet på 100 mio. kr. er beregnet. En underbalance er ikke ensbetydende med, at der er lidt et erstatningsretligt relevant tab. Underbalancen kan derimod forklares med stigningen i dollarkursen og faldet i DRAM-priser og bankernes risikovillighed. Den del af underbalancen, der kan henføres til lageropbygning og finansiering i USD, kan ikke kræves erstattet af bestyrelsen.

Et eventuelt erstatningsansvar for bestyrelsen skal bortfalde eller som minimum nedsættes efter

2157

aktieselskabslovens § 143 eller erstatningsansvarslovens § 24, da en eventuel udvist uagtsomhed fra bestyrelsens side er underordnet i forhold til den af D og revisionen udviste skyldgrad, og ansvaret vil virke urimeligt tyngende for bestyrelsen. Ansvaret for bestyrelsen kan under alle omstændigheder ikke overstige det beløb, som er dækket af bestyrelsens ansvarsforsikringer og af advokat Opstrups advokatansvarsforsikring. Revisionens ansvarsforsikringer kan fuldt ud dække erstatningskravet, og ved en eventuel indbyrdes fordeling af ansvaret mellem bestyrelsen og revisionen skal der tages hensyn til, at bestyrelsens ansvarsforsikringer ikke fuldt ud dækker det rejste krav, jf. erstatningsansvarslovens § 25.

Fra sagen blev anlagt, til der afsiges dom i 1. instans, er der gået omkring 11 år. Dette udgør en krænkelse af EMRK artikel 6. Det lange sagsforløb kan ikke bebrejdes bestyrelsen, der har været uden skyld heri. Menneskerettighedsdomstolen har fastslået, at EMRK artikel 6 kan være overtrådt i forbindelse med behandlingen af en civil sag. Østre Landsret har under straffesagen fastslået, at D's ret til en behandling af straffesagen inden rimelig tid var krænket, og han blev kompenseret for den lange sagsbehandlingstid ved ikke at få straffen forhøjet. Sagsøgeren er et konkursbo, og konkursboets kuratorer handler på boets vegne. Det er op til landsretten at bestemme, hvad konsekvensen af den meget lange sagsbehandlingstid skal være, men det kunne f.eks. være betaling af sagsomkostninger.

Såfremt bestyrelsen dømmes til at betale erstatning, skal bestyrelsen betale en lavere rente end sædvanlig procesrente, jf. rentelovens § 5, stk. 3. Herudover gør bestyrelsen gældende, at der først skal betales renter fra et senere tidspunkt end sagens anlæg, jf. rentelovens § 3, stk. 5. Bestyrelsen har under hele forløbet søgt sagen fremmet, og bestyrelsen er uden skyld i det lange sagsforløb. Det er derfor åbenbart urimeligt, hvis bestyrelsen skal betale fulde procesrenter, der beløber sig til omkring 80 mio. kr., fordi sagen har verseret i en periode på ca. 11 år.

14.3 Revisionens procedure

Revisionen har overordnet gjort gældende, at konkursboet mangler partshabilitet og dermed ikke kan optræde som part i retssager. Hertil kommer, at kravet er omfattet af de aktiver, der i marts 2001 blev overdraget til Dataram, således at kravet slet ikke tilkommer konkursboet. Endelig har revisionen ikke handlet ansvarspådragende i forhold til MCT, idet der gennem revisionsprotokollen er gjort opmærksom på flere af de forhold, som Revisornævnet har fundet burde have givet anledning til forbehold i revisionspåtegningerne på årsregnskaberne, og der foreligger ikke årsagssammenhæng mellem revisionens mulige fejl og det tab, konkursboet har gjort gældende, MCT har lidt.

Grundlæggende mangler konkursboet partshabilitet til at føre sagen, da MCT ikke længere eksisterer. Konkursboets manglende eksistens følger af, at bobehandlingen blev afsluttet ved Skifteretten i Århus den 29. september 2005. MCT under konkurs blev i forlængelse heraf registreret som opløst i Erhvervsstyrelsen den 27. november 2007. Det følger direkte af selskabslovens § 41, der svarer til den dagældende aktieselskabslovs § 12, at et selskab, der ikke er registreret, ikke kan optræde som part i retssager bortset fra sager vedrørende aktietegningen. Denne bestemmelse er derfor til hinder for, at konkursboet efter slutningen i medfør af konkurslovens § 149 kan være part i retssager. Efter en afsluttet bobehandling kan alene sager, der føres af kreditorer, og som udløser et provenu til konkursboet, føre til genoptagelse af bobehandlingen.

Afvisningspåstanden blev nedlagt den 6. juni 2012, og på det tidspunkt havde konkursboet været uden partshabilitet siden 2005. Først den 8. januar 2013 genoptog Skifteretten i Århus bobehandlingen af andre grunde end nærværende sag. Genoptagelsen, der således fandt sted, efter at afvisningspåstanden var nedlagt, og som ikke er anmeldt til Erhvervsstyrelsen til registrering, kan ikke føre til, at konkursboets partshabilitet er genetableret med den virkning, at sagen kan føres til ende.

Det krav, konkursboet gør gældende, er udtryk for det tab, MCT led ved, at driften på uforsvarlig vis blev fortsat efter håbløshedstidspunktet, der må forstås som det tidspunkt, hvor virksomhedens drift enten burde have været indstillet eller i det mindste tilpasset de reelle forhold. Erstatningskravet knytter sig derfor til virksomheden og også til den ordinære drift, og derfor var kravet et aktiv, også på det tidspunkt virksomhedens aktiver blev overdraget til Dataram i marts 2001.

Af aftalen mellem konkursboet og Dataram fremgår klart, at alle MCT's aktiver overdrages til Dataram, medmindre aktiverne er udtrykkeligt undtaget. Opregningen af aktiver overdraget til Dataram er i modsætning til de undtagne aktiver ikke udtømmende på nogen måde. Begrebet »conduct of the business« i overdragelsesaftalens punkt 1.2 indeholder ikke en begrænsning til aktiver stammende fra den almindelige drift af virksomheden; det refererer til forretningen MCT i almindelighed. Eventuelle erstatningskrav er ikke i overdragelsesaftalens punkt 1.3. udtrykkeligt angivet som et undtaget aktiv, og derfor er eventuelle krav mod revisionen en del af de overdragne aktiver. Det tilkommer derfor Dataram at gøre kravet gældende, ikke konkursboet.

At det ikke på tidspunktet for overdragelsen har stået klart for konkursboet, at der kunne være et krav, kan ikke føre til et andet resultat. Det må anses for nærliggende set fra konkursboets synsvinkel, at der kunne være et krav, der kunne rettes mod revisionen, og der

2158

kunne og burde i overdragelsesaftalen have været taget et forbehold for eventualitetskrav. Det er sælgers og dermed boets risiko, at aftalen ikke er klar på dette punkt, navnlig da det kunne være sikret, at et eventuelt krav mod revisionen ikke blev overdraget til Dataram, men ville kunne gøres gældende af boet. At overdragelsen af krav, der på overdragelsestidspunktet måtte være mere eller mindre tydelige, måtte kunne betegnes som usædvanlig, kan ikke tillægges betydning, da det efter aftalens tekst er tydeligt, at sådanne krav er del af det overdragne.

Revisionen har ikke handlet ansvarspådragende i forhold til MCT og dermed konkursboet og har under ingen omstændigheder handlet groft uagtsomt.

Revisornævnets kendelse kan ikke uden videre lægges til grund for vurderingen af, om revisionen har handlet ansvarspådragende i forhold til MCT. Revisornævnet har alene taget stilling til, hvorvidt der i årsregnskaberne for 1998/1999 og 1999/2000 burde have været taget forbehold i nogle konkrete tilfælde. Påtegningen i et årsregnskab er rettet til omverdenen og ikke til virksomheden selv, der må eller bør være bekendt med den regnskabsdokumentation, der ligger til grund for årsregnskabet, og som også har en indsigt i revisionens vurderinger og eventuelle henstillinger fra revisions-

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

protokollen. Samtidig giver Revisornævnets kendelse ikke grundlag for at fastslå, at de manglende påtegninger også har medført tab for MCT.

Det centrale for vurderingen af, hvorvidt revisionen i forhold til MCT har handlet ansvarspådragende, er, at den hovedansvarlige for de fejlagtige regnskaber er D, der manipulerede bogholderiet og dermed regnskaberne og på den måde førte bestyrelsen, revisionen og omverdenen bag lyset.

Det er også centralt, at det ikke er revisionen, der driver virksomheden eller er ansvarlige for udarbejdelsen af regnskaberne. Det er ledelsens ansvar, at regnskaberne er retvisende, det er ledelsens ansvar, at det nødvendige dokumentationsmateriale stilles til revisorernes rådighed, og det er ledelsens ansvar, at dette sker rettidigt.

Revisionen af MCT var grundig, afstemt efter virksomhedens karakter og tilrettelagt ud fra de særlige risici, der var knyttet til virksomheden. Det kan ikke konkluderes, at revisionen burde have været indrettet med det sigte at afdække kriminelle forhold. Både bestyrelse og ledelse bestod af erfarne og tillidvækkende personer, og der var på intet tidspunkt indikationer af, at der ikke blev stillet de nødvendige oplysninger til rådighed for revisionen. Der var derfor intet, der pegede i retning af, at regnskabet indeholdt bevidst fejlinformation.

Det kan således ikke bebrejdes revisionen, at den ikke afdækkede D's misvisende informationer eller de dispositioner, han foretog i forhold til bogføringen, og som savnede reelt indhold. D og formentlig andre i MCT udfoldede ihærdige bestræbelser på at undgå en afdækning fra revisionens side af, at MCT reelt ikke var andet end en Potemkinkulisse, og at virksomheden derfor var mere nødlidende end succesrig.

Ved bedømmelsen af revisionens ansvar skal det tillægges væsentlig betydning, at MCT har udvist en ganske betydelig grad af egen skyld, idet der skal ske identifikation mellem selskabet MCT, direktion og bestyrelse. I denne sag søges revisionen gjort ansvarlig for MCT's egne fejl begået netop af direktion og bestyrelse. MCT har ikke opfyldt den gensidige loyalitetsforpligtelse, der består mellem revision og virksomhed, og revisionens fejl er alene opstået på grund af forhold hos MCT, og ikke fordi revisionen som sådan har været mangelfuld.

MCT skal identificeres med D, der på grund af sin position som stifter, administrerende direktør, hovedaktionær og bestyrelsesmedlem spillede en særlig rolle. D forelagde manipulerede regnskabsoplysninger og forkerte oplysninger for revisionen og førte derved revisionen bag lyset med det formål at opnå blanke revisionspåtegninger. Mulige revisionsfejl beroende på sådanne oplysninger kan i forhold til Ds forsætlige manipulerende adfærd ikke tillægges nogen betydning.

I forhold til bestyrelsen er også Kjeld Ranum, Niels Peder Opstrup og Peter Pasgaard blevet ført bag lyset. I forhold til bestyrelsen må der dog lægges vægt på, at bestyrelsen har valgt D som administrerende direktør i MCT, en beslutning revisionen ingen indflydelse har haft på. Revisionen har løbende vejledt bestyrelsen om regnskabsmæssige forhold, der burde rettes op, gennem revisionsprotokollen, og bestyrelsen har herefter haft pligten til at følge op og foretage relevante skridt, ikke revisionen. Kjeld Ranum fik oplysninger fra Henning Bech om uregelmæssigheder i forbindelse med opgørelsen af varelagerværdien. Bestyrelsen stolede på D, og da revisionen ikke blev kontaktet i forbindelse med Henning Bechs henvendelse, er bestyrelsen nærmest til at bære risikoen for følgerne af den tillid til D, som de havde, og som der ikke var grundlag for.

Revisionens ansvar opsluges derfor af egen skyld hos MCT, og konkursboet kan ikke opnå en bedre ret, end selskabet ville have haft, såfremt det fortsat havde eksisteret.

Revisionen har i øvrigt generelt forholdt sig kritisk til de oplysninger, der kom fra MCT og fra D, og at kritiske bemærkninger i revisionsprotokollen ikke kan erstatte forbehold i revisionspåtegningen på årsregnskaberne, kan ikke i sig selv begrunde et ansvar, idet revisionen har givet de relevante oplysninger, som bestyrelsen kunne have reageret på, men ikke gjorde.

Heller ikke de enkelte kritikpunkter giver anledning til at fastslå, at revisionen har handlet ansvarspådragende i forhold til MCT.

2159

Det ligger fast, at varelageret skulle opgøres til gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris, medmindre nettorealisationsværdien var mindre. Genberegning af lagerværdien, således som det tilsyneladende blev gennemført i MCT, var i sig selv ikke i strid med principperne for opgørelsen af lagerværdien, men nødvendiggjort af, at der skete registreringer af salg, før de modsvarende varekøb var bogført. Genberegning er i disse situationer nødvendig for at sikre en korrekt opgørelse af gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris. Økonomisystemet Concorde XAL havde genberegningsfunktionaliteten, men i forhold til revisionen den mangel, at der ikke var nogen sporbarhed i systemet for gennemførte genberegninger.

I forbindelse med årsregnskabet for 1998/1999 blev økonomisystemets funktionalitet og sporbarheden af genberegningerne detaljeret gennemgået i revisionsprotokollatet af 5. oktober 1999, herunder nødvendigheden af at indføre et nyt økonomisystem. Med den klare tilkendegivelse af svaghederne i Concorde XAL over for bestyrelsen skulle der ikke nødvendigvis tages et forbehold i revisionspåtegningen på årsregnskabet for 1998/1999 for at fritage for ansvar over for MCT. Ud over oplysningerne fra D foretog revisionen stikprøveanalyser for at kontrollere genberegningens forsvarlighed. Stikprøveanalyserne underbyggede, at opgørelsen og værdiansættelsen af varelageret var forsvarlig, og revisionen baserede således ikke vurderingen alene på oplysninger fra D. Revisornævnets kendelse er i for høj grad retrospektiv og kan ikke anvendes i forhold til revisorernes ansvar over for MCT, da der ikke for revisionen forelå oplysninger, som burde have fremkaldt en mistanke om opskrivninger af varelageret skjult som genberegninger, således som det fremgår af intern korrespondance i MCT refereret i KPMG's revisionsrapport, en korrespondance som revisionen hverken kendte eller burde have kendt.

For regnskabsåret 1999/2000 forelå en tilsvarende situation, da økonomisystemet stadig ikke var udskiftet. Det førte til en skærpet tone i revisionsprotokollatet af 25. september 2000 i forhold til nødvendigheden af at få indført et nyt økonomisystem. Revisionen gjorde altså igen opmærksom på den manglende sporbarhed af genberegningen i Concorde XAL og indskærpede betydningen af et øget fokus på og en hurtigere udskiftning af økonomisystemet. Revisionen gennemførte andre revisionshandlinger end det foregående år, og resultatet af disse test var, at genberegningen blev fundet forsvarlig. Dette underbyggedes også af den test af softwarens pålidelighed, der blev gennemført. Revisionen har derfor som året før foretaget et grundigt og pålideligt arbejde og herved ligeledes sikret, at værdien af varelageret ikke oversteg nettorealisationsværdien.

Samlet set skal der lægges vægt på, at manipulationerne af værdiansættelsen af varelageret var orkestreret af den administrerende direktør bistået af medarbejdere hos MCT. Ingen gjorde revisionen opmærksom på, at der muligt foregik manipulation med varelagerværdien, ej heller Henning Bech, der alene fandt anledning til at henvende sig til Kjeld Ranum, der heller intet foretog sig i forhold til revisionen. Revisionen agerede altså i en virksomhed, hvor der blev gjort alt for at opnå en blank revisionspåtegning, og ingen ønskede grundlæggende at delagtiggøre revisionen i, hvad der reelt

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

foregik i MCT; at MCT var en kulisse. Revisionen kunne ikke gennemgå hele varelageret med henblik på at finde den rette værdi, og det kan ikke lægges revisionen til last, at der ikke blev stillet det fulde og korrekte materiale til rådighed.

Hvis revisionen har begået fejl, navnlig ved ikke at flytte de kritiske bemærkninger fra revisionsprotokollen over i forbehold i revisionspåtegningen på årsregnskaberne for 1998/1999 og 1999/2000, må der sondres mellem et ansvar over for tredjemand og et ansvar over for selskabet. MCT har haft adgang til den information, der ville have fundet udtryk i et forbehold, og kan derfor ikke begrunde et ansvar med, at der burde være taget et forbehold. Revisionen har både i forbindelse med årsregnskabet for 1998/1999 og for 1999/2000 gjort opmærksom på svaghederne i genberegningsfunktionen i Concorde XAL og nødvendigheden af at indføre et system, der kunne opfylde revisionens krav til sporbarhed.

Konkursboet har på dette punkt i øvrigt ikke været konsekvent med hensyn til ansvarets placering. I forhold til bestyrelsen gøres gældende, at der er handlet ansvarspådragende ved, at bestyrelsen fra revisionen har fået den nødvendige information, men ikke reageret relevant på den, og i forhold til revisionen gøres gældende, at der er handlet ansvarspådragende ved, at der blev holdt væsentlige oplysninger tilbage for MCT, herunder bestyrelsen. Synspunkterne er indbyrdes modstridende, og det underbygger blot, at revisionen ikke har handlet ansvarspådragende.

I forbindelse med revisionen af regnskabet for 1998/1999 blev det over for revisionen oplyst, at der var udskilt defekte varer til en værdi af ca. 27 mio. kr. fra varelageret med henblik på ombytning hos IBM, Samsung og Fujitsu. Revisionen konstaterede, at varerne var til stede og udskilt fra det øvrige lager og således på optællingstidspunktet ikke var returneret. Uanset at bogføringen var foretaget af D personligt kort før statusdagen den 30. juni 1999, havde revisionen ikke grundlag for at sætte spørgsmålstegn ved hans oplysning om, at varerne ville blive ombyttet af leverandørerne uden omkostninger for MCT. Det bygger navnlig på den omstændighed, at der jævnligt var sket

2160

ombytning af defekte varer, uden at det havde givet anledning til problemer. Der var ikke i den konkrete situation særlige forhold, der for revisionen indikerede, at ombytning af varerne ikke ville blive accepteret af leverandørerne. Der var derfor heller ikke nogen særlig anledning til for revisionen at indhente bekræftelse fra IBM, Samsung eller Fujitsu på, at varerne ville blive ombyttet. Af den grund kan det heller ikke kritiseres revisionen, at ombytningsvarerne var optaget i regnskabet til priser svarende til lagerværdien af tilsvarende brugbare varer. Spørgsmålet om tilstedeværelsen og værdien af ombytningsvarer forelå for Revisornævnet, og revisionen blev frifundet. Revisionen har på den baggrund utvivlsomt handlet i overensstemmelse med god revisionsskik, og der er derfor ikke grundlag for at fastslå, at revisionen har handlet ansvarspådragende ved ikke at have taget forbehold for ombytningsvarernes tilstedeværelse eller værdi i revisionspåtegningen på årsregnskabet for 1998/1999. Den omstændighed, at revisionen også på dette punkt kan være ført bag lyset af D, kan ikke føre til et andet resultat.

Der blev i årsregnskabet 1999/2000 hensat ca. 30 mio. kr. til tab på varelageret omfattende blandt andet de muligt ikke-eksisterende ombytningsvarer. At begrundelsen for hensættelsen i årsregnskabet blev oplyst som foranlediget af et forventet teknologiskifte og ikke, som angivet i revisionsprotokollatet af 25. september 2000, af, at MCT havde en beholdning af forældede eller defekte varer for ca. 26, 5 mio. kr., er ikke et forhold, der burde have været påtalt eller forhindret af revisionen. Konkursboet har ikke godtgjort, hvilken erstatningsretlig relevant betydning det har haft, at begrundelsen for nedskrivningen var forskellig i revisionsprotokollatet og i årsregnskabet for 1999/2000. Årsagen er, at det rent faktisk ikke har haft nogen erstatningsretlig relevant betydning. Spørgsmålet har ikke været genstand for Revisornævnets prøvelse, og der foreligger således ikke herfra nogen kritik af revisionen.

Med udgangspunkt i Revisornævnets kendelse har konkursboet gjort gældende, at revisionen i årsregnskabet for 1998/1999 burde have taget forbehold for tilstedeværelsen og værdiansættelsen af defektvarelageret, der var optaget i årsregnskabet til en værdi af ca. 13,4 mio. kr., og at der i årsregnskabet for 1999/2000 burde have været taget et tilsvarende forbehold for et beløb på ca. 20 mio. kr. At revisionen efter Revisornævnets opfattelse har overtrådt god revisionsskik, kan dog ikke nødvendigvis føre til, at der i forhold til MCT og konkursboet er handlet ansvarspådragende. Revisionen fik forevist lokaliteten, hvor de defekte varer befandt sig, og har skønnet forsvarligt over værdien. Idet den stikprøvevise optælling af hovedlageret bekræftede MCT's optællinger, var der ikke anledning til at tro, at optællingen af defektvarelageret var mindre pålidelig end for hovedlageret. Kritikken i Revisornævnets kendelse knytter sig i det væsentligste til værdiansættelsen af defektvarelageret, og hverken Revisornævnet eller konkursboet har forholdt sig til, hvad en passende nedskrivning af defektvarelageret ville være. Det er derfor ikke godtgjort, at de manglende forbehold i årsregnskaberne for 1998/1999 og 1999/2000 har medført noget tab.

Revisionen var opmærksom på det forhold, at MCT fakturerede netto til Samsung i forbindelse med kontraktproduktionen, men lod det indgå i årsregnskabet for 1998/1999 med en beregnet bruttoomsætning, hvilket både fremgår af Lars Thygesens notat og af udkast til revisionsprotokollat 29. september 1999. Bemærkningerne om MCT's behandling af omsætningen udgik imidlertid på baggrund af Ds oplysning om aftalens reelle indhold og skriftlige oplysninger, der underbyggede, at der var tale om et reelt køb og salg. Navnlig den omstændighed, at MCT bar den økonomiske risiko, og at der ikke var realitet i, at Samsung skulle bevare ejendomsretten til de moduler, der blev leveret til MCT, begrundede den skete regnskabsmæssige behandling af omsætningen. Der var således fuldt tilstrækkeligt grundlag for at behandle omsætningen på baggrund af kontraktforholdets realitet frem for formaliteten, der fandt udtryk i faktureringen til Samsung. At dokumentationen for de reelle forhold ikke forelå for Revisornævnet betyder ikke, at oplysningerne ikke var til stede i forbindelse med mødet vedrørende regnskabsprotokollatet af 29. september 1999. Selve avanceprocenten beror på et ledelsesskøn, og denne del af den regnskabsmæssige behandling af kontraktomsætningen har ikke udløst kritik fra Revisornævnet. For det efterfølgende regnskabsår 1999/2000 var situationen tilsvarende, bortset fra at der forelå en ny kontrakt, og derfor kunne revisionen basere vurderingen af kontraktomsætningen i 1999/2000 på vurderingen året før. Det kan derfor ikke kritiseres, at revisionen ikke for dette regnskabsår forholdt sig til behandlingen af kontraktomsætningen med Samsung. Det er derfor samlet set forkert, at der burde have været taget forbehold i revisionspåtegningen på årsregnskaberne for 1998/1999 og 1999/2000. Uanset om det lægges til grund, at der burde have været taget et forbehold i revisionspåtegningerne, ville det ikke ændre ved nettoeffekten af omsætningen, og derfor har det ikke haft nogen faktisk betydning for MCT's regnskab.

Den omstændighed, at Revisornævnet ud fra en særdeles streng helhedsvurdering, der ikke baserer sig på de på det relevante tidspunkt foreliggende oplysninger, har fundet, at revisionen burde have taget forbehold for værdiansættelsen af tilgodehavendet på ca. 40 mio. kr. hos ITP i påtegningen på årsregnskabet for 1998/1999, kan ikke begrunde den konklusion, at der i forhold til

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

MCT er handlet ansvarspådragende. Revisionen var klar over, at tilgodehavendet hos ITP var atypisk, og havde

2161

også en kritisk tilgang hertil. Det underbygges både af Lars Thygesens notat om betalingsmønsteret og bemærkningerne i revisionsprotokollatet af 5. oktober 1999. Ud fra de kreditoplysninger, det var muligt at skaffe, var der ikke i sig selv grundlag for at betvivle, at tilgodehavendet ville blive indfriet fuldt ud, når det også sammenholdes med ITP's bekræftelse af saldoen. I forbindelse med revisionen var der også drøftelser med D, og efter en samlet vurdering forelå gode og holdbare grunde til indretningen af samhandelsforholdet med ITP, uanset den atypiske karakter det måtte have, herunder de lange rentefrie kredittider. Resultatet af den samlede vurdering var, at det var velbegrundet at medtage tilgodehavendet med den fulde værdi, da der ikke var en forøget debitorrisiko. Saldoen blev også bekræftet ved samhandelsaftalen fra marts 2000 mellem MCT og ITP, og netop det løbende samhandelsforhold, der var mellem parterne, underbyggede også, at der ikke i forbindelse med tilgodehavendet var en forøget kreditrisiko. Bestyrelsen var til fulde klar over karakteren af tilgodehavendet hos ITP gennem revisionsprotokollatet og kunne således på den baggrund have ageret anderledes, end det skete på bestyrelsesmødet den 5. oktober 1999, hvor bestyrelsen blot konstaterede, at problemet var det samme som året før, og at ITP fremover skulle være et fast punkt på bestyrelsesmøderne. Bestyrelsen traf et valg på et oplyst grundlag, og de forretningsmæssige dispositioner er ikke forhold, revisionen hæfter for.

At kravet mod ITP ikke eksisterede, var hverken tydeligt for omverdenen eller for revisionen, og at D bistået af Bernard Senkowski effektivt førte blandt andre revisionen bag lyset, kan ikke lægges revisionen til last. De reelle forhold mellem MCT og ITP blev først afdækket af Carl Peter Nielsen i december 2000, og at slutte fra den konstatering til situationen i 1999 er forkert, da situationen på alle måder var en anden.

Idet der i halvårsregnskabet for 1. halvår af regnskabsåret 1999/2000, som det blev korrigeret den 3. april 2000, blev foretaget nedskrivning af tilgodehavendet hos ITP, mistede forholdet under alle omstændigheder fra det tidspunkt enhver erstatningsretlig relevans. Nedskrivningen blev foranlediget af revisionens vurdering af tilgodehavendet på det tidspunkt, hvor det var steget, og hvor det var konstateret, at der ikke var foretaget modregning i køb hos ITP.

Den interne overdragelse af råvarelageret til MCT Inc. i oktober og november 1999 var forretningsmæssigt begrundet i den omstændighed, at MCT handlede i dollar, og at overdragelse kunne udjævne den valutamæssige ubalance. Der var derfor ikke noget odiøst i overdragelsen, selv om råvarelageret fysisk forblev i Viby. Revisionens vurdering af, at der ikke var realiseret væsentlige interne avancer bortset fra kursudsving, som ikke skal elimineres, var forsvarlig. Eventuelle interne avancer ville i øvrigt ikke i væsentligt omfang have været til stede ved regnskabsårets udløb, da de elimineredes løbende i forbindelse med salg af de overdragne varer. På den baggrund kan det ikke kritiseres, at revisionen ikke tog forbehold i revisionspåtegningen på årsregnskabet 1999/2000 for interne avancer eller i revisionsprotokollen omtalte, at der ikke i MCT var et forsvarligt system til behandling af interne avancer, og der er i hvert fald ikke grundlag for at anse det for ansvarspådragende eller tabsgivende.

Aktiveringen af omkostningerne på ca. 10,6 mio. kr. i forbindelse med den opgivne notering på Nasdaq-børsen under periodeafgrænsningsposter var både korrekt og rimelig. Den væsentligste del af arbejdet udført i forbindelse med Nasdaq-noteringen var relevant for den parallelle aktieudvidelse på Københavns Fondsbørs, og da denne var planlagt til at skulle gennemføres i november 2000, var det velbegrundet at aktivere beløbet i årsregnskabet 1999/2000. Det kan derfor ikke kritiseres revisionen, at omkostningerne først blev udgiftsført i forbindelse med udskydelsen af aktieudvidelsen indtil videre i november 2000. Revisornævnets konklusion bygger derfor på en forkert forudsætning, da der var en konkret plan for aktieudvidelsen på Københavns Fondsbørs. Revisionsprotokollatet af 25. september 2000 understøtter det konkrete i aktieudvidelsesplanerne. Uanset at Revisornævnet har konkluderet, at revisionen har tilsidesat god revisionsskik og burde have taget forbehold for aktiveringen af omkostningerne i revisionspåtegningen på årsregnskabet 1999/2000, har revisionen ikke i forhold til MCT og konkursboet handlet ansvarspådragende.

Spørgsmålet om behandlingen af skatteaktivet har ikke været genstand for behandling i Revisornævnet, og der er ikke grundlag for at kritisere revisionens håndtering heraf, endsige anse denne for ansvarspådragende. Vurderingen af skatteaktivet baserede sig på ledelsens bedømmelse af udsigterne til overskudsgivende drift, og ledelsens bedømmelse blev skønnet forsvarlig. Dette skyldes også, at årsagen til underskuddet primært var en enkeltstående afskrivning. Der forelå derfor en rimelig grad af sikkerhed for, at skatteaktivet kunne udnyttes, og derfor burde der ikke tages forbehold i revisionspåtegningen på årsregnskabet 1999/2000. Det er ikke dokumenteret, at revisionen kunne og burde have handlet anderledes, selv om det efterfølgende viste sig, at skatteaktivet ikke kunne udnyttes. Derfor er der ikke handlet ansvarspådragende i forhold hertil.

Allerede fordi revisionen blev frifundet ved Revisornævnet, er der ikke grundlag for at fastslå, at revisionen har handlet ansvarspådragende ved at have undladt at tage forbehold i revisionspåtegningen på årsregnskabet for 1999/2000 for det bogførte salg til Kiss Nordic A/S

2162

pr. 30. juni 2000 af varer til en værdi af 36,7 mio. kr. Efter de oplysninger, der var adgang til, var der fuldt revisionsbevis for transaktionens realitet. Der blev forelagt en bekræftelse uden forbehold, og den aftalte returret var ikke en omstændighed, revisionen var eller blev gjort bekendt med. Den manglende information fra MCT kan ikke lægges revisionen til last af konkursboet og følgelig heller ikke være ansvarspådragende.

At Revisornævnet har fastslået, at der burde have været taget forbehold for værdiansættelsen af tilgodehavendet hos EuroA i revisionspåtegningen på årsregnskabet for 1999/2000 og for indtægtsførelsen af den ene faktura på 20 mio. kr., kan ikke i sig selv føre til, at revisionen har handlet ansvarspådragende i forhold til MCT. At indtægtsførelsen af fakturaen ikke blev omtalt i revisionsprotokollatet af 25. september 2000 kan heller ikke anses for ansvarspådragende. Der var ikke noget odiøst i samhandlen med EuroA, og med hensyn til den specifikke transaktion foretog revisionen relevante skridt med henblik på at sikre revisionsbevis ud over, hvad der ligger i tilstedeværelsen af fragtbrevet og fakturaen fra Delta Spedition af 30. juni 2000, da man ikke kunne opnå bekræftelse fra EuroA. Da medarbejdere hos MCT bekræftede transaktionen, forelå det fornødne revisionsbevis, således at yderligere revisionshandlinger og bemærkning herom i revisionsprotokollen var ufornøden. At så revisionen effektivt blev ført bag lyset, også ved at kreditnotaen af 2. november 2000 blev holdt skjult, kan ikke føre til, at der fra revisionens side er handlet ansvarspådragende. Begrebet flyvende chips, som transaktionen måske er udtryk for, var ikke kendt for revisionen på det tidspunkt, men derimod noget ansatte i MCT var vidende om og deltog aktivt i at planlægge og udføre. Endelig har transaktionen haft begrænset indflydelse på MCT's status på salg og vareforbrug, idet der ikke var tale om fiktive varer,

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

men nok varer, der aldrig havde forladt virksomheden. De ville kunne være solgt, eventuelt med tab, og dermed formindsket det tab, der måtte være forbundet med den fiktive transaktion.

Konkursboet bebrejder revisionen, at der ikke er taget forbehold i revisionspåtegningerne på årsregnskaberne for 1998/1999 og 1999/2000. Der er imidlertid ikke årsagssammenhæng mellem de påståede ansvarspådragende fejl og det påberåbte tab. At de blanke revisionspåtegninger kan have muliggjort MCT's fortsatte tabsgivende drift, og at revisionen derved har medvirket til denne ud over det tidspunkt, hvor driften burde være indstillet eller tilpasset de faktiske forhold, kan ikke i sig selv begrunde ansvaret. Konkursboet har ikke bevist, at der er sammenhæng mellem revisionens handlinger og det tab, der er gjort gældende. Tabet er en følge af mange uafhængige faktorer, herunder dot.com-boblens bristen, D's kriminelle handlinger, dollarkursens udsving, de misvisende regnskaber, udviklingen i låneoptagelsen og adskillige andre faktorer, som revisionen ingen indflydelse har haft på. Revisionens eventuelle fejl er så fjerntliggende fra tabet og tabets størrelse, at der reelt ikke foreligger den nødvendige årsagssammenhæng mellem fejl og tab. At tabet ville have været undgået eller formindsket væsentligt, hvis ikke revisionen havde begået de fejl, konkursboet påberåber sig, har konkursboet ikke påvist, uagtet at det må anses for at være en forudsætning for konstatering af årsagssammenhæng. Endelig bemærkes, at forbehold i revisionspåtegningen på årsregnskaberne ikke havde betydet, at regnskaberne havde været retvisende, og revisionsfejlene har derfor ikke isoleret set haft væsentlig betydning for det tab, konkursboet har gjort gældende. Der er af de anførte grunde ej heller tale om et adækvat tab i forhold til de fejl, der er gjort gældende som ansvarspådragende for revisionen.

Overordnet set er der ikke bevist noget tab for MCT forårsaget af revisionen. Konkursboet kan ikke støtte ret på et eventuelt erstatningsansvar over for kreditorerne. Boet kan ikke inddrage bankernes tab i sagen. Gælden, primært i form af kreditfaciliteterne i bankerne, er ikke et tab i sig selv. Det er ikke udnyttelsen af kreditfaciliteter i sig selv, der gør MCT rigere eller fattigere, men de efterfølgende dispositioner i forhold til kapitalen. Revisionen er ikke og kan ikke være ansvarlig herfor; det ville føre til det urimelige resultat, at revisionen reelt optræder som kautionist for MCT. Det uholdbare i et sådant standpunkt bliver så meget tydeligere, når selskabets ledelse har ført revisionen bag lyset. Det er heller ikke sandsynliggjort, at driften som sådan var tabsgivende, tværtimod peger den opnåede goodwill i forbindelse med salget til Dataram i retning af det modsatte. At der indtrådte et fald i markedspriserne på MCT's produkter, der i kombination med stigende dollarkurser forårsagede tab for MCT, kunne ikke forudses, og revisionen kan ikke gøres ansvarlig for et sådant tab.

Måtte der være lidt et tab, kan dette ikke opgøres på baggrund af revisionsrapporten fra KPMG. For det første er rapporten indhentet ensidigt og med et helt andet sigte end nærværende sag, nemlig straffesagen mod D. For det andet er de korrektioner, KPMG har foretaget, ikke udtryk for, hvorledes forholdene ville have været, hvis der var taget de forbehold i revisionspåtegningerne på årsregnskaberne for 1998/1999 og 1999/2000, som Revisornævnet har bedømt burde have været taget. For det tredje vedrører revisionsrapporten MCT-koncernen og ikke de enkelte datterselskaber. Krav, der kan henføres til disse, må også rejses af disse og ikke betragtes som koncernens krav. Der foreligger samlet set adskillige forhold, som der ikke er taget højde for i KPMG's revisionsrapport, og som der heller ikke ved opgørelsen af tabet er taget højde for.

2163

Tabet er af konkursboet opgjort som den forøgelse af underbalancen, der er forårsaget af, at virksomhedens tabsgivende drift blev fortsat hinsides håbløshedstidspunktet, hvor MCT's aktiviteter enten burde være indstillet eller tilpasset de faktiske økonomiske forhold, indtil den 31. januar 2001. Uanset om håbløshedstidspunktet vurderes til at være den 5. oktober 1999, da årsregnskabet for 1998/1999 blev aflagt, den 1. marts 2000, hvor Henning Bech skrev til Kjeld Ranum om lageropskrivningen, eller den 25. september 2000, da årsregnskabet for 1999/2000 blev aflagt, har konkursboet ikke kunnet præcisere, hvad der på disse tidspunkter burde have været gjort i forhold til MCT's drift. At konkursboet således ikke har anvist, om virksomhedens drift skulle have været indstillet, eller hvordan virksomhedens drift skulle have været tilpasset, må komme konkursboet til skade. Den manglende stillingtagen hertil betyder, at opgørelsen af tabet baserer sig på en underbalance, hvor der ikke er taget højde for de værdier, der trods alt var i MCT. I forhold til revisionen kan der alene ifaldes ansvar for driftstabet fra enten den 5. oktober 1999 eller den 25. september 2000. Da bankerne i hvert fald den 3. november 2000 blev klar over, at egenkapitalen var tabt, kan den relevante periode alene strækkes til dette tidspunkt og ikke til den 31. januar 2001.

Opgørelsen af tabet ud fra underbalancen er i forhold til revisionen behæftet med så stor usikkerhed, også selv om det må fastsættes skønsmæssigt, at det ikke kan danne grundlag for en domfældelse. Opgørelsen har tillige gjort det umuligt for revisionen at forholde sig til sammensætningen af kravet, herunder hvilke beløb revisionen under ingen omstændigheder hæfter for. Dette må komme konkursboet til skade.

Selv med begrænsningen af påstanden til 100 mio. kr. er det derfor særdeles tvivlsomt, om et tab i den størrelsesorden kan føres tilbage til revisorfejl; det er der ikke holdepunkter for.

Uanset at bankerne ikke er part i sagen, må den grad af egen skyld og accept af risiko, som bankerne i forbindelse med långivningen til MCT har udvist, smitte af på konkursboets krav, hvad der har stor betydning, da bankgælden udgør den væsentligste del af kreditormassen.

Både forud for og efter den syndikerede kredit til MCT var der konkurrence mellem Danske Bank og Unibank om at varetage MCT's bankforretninger. Det betød, at bankerne var risikovillige i et sådant omfang, at man var villig til at fravige kreditpolitikken og føjede sig, når MCT ikke mente, at forventningerne til bankerne blev indfriet, og risikovillige i et sådant omfang, at man, bekendt med de særlige risikofaktorer forbundet med en virksomhed som MCT, foretog udlån uden sikkerhed eller endog opgav allerede stillet sikkerhed. De kreditfaciliteter, bankerne stillede til rådighed for MCT, havde ikke grundlag i regnskabernes oplysninger om indtjeningsevne; disse kunne ikke begrunde en gældsudvidelse og slet ikke i den skete størrelsesorden. Kreditgivningen var snarere begrundet i forventninger til den fremtidige indtjening i MCT, til dels baseret på D's prognoser og forsikringer om markedsudviklingen. Også efter at forudsætningerne for den syndikerede kredit ikke blev opfyldt, fortsatte långivningen. At bankerne ikke tillagde regnskaberne nogen særlig betydning, underbygges også af, at man stillede sig tilfreds med D's oplysning om, at revisionsprotokollaterne efter bestyrelsens beslutning ikke kunne udleveres. Alligevel lånte bankerne velvilligt MCT penge til driften.

Långivningen og det deraf følgende tab er i væsentligt omfang udtryk for en chancebetonet og meget risikovillig kreditgivning baseret på andet end de reviderede regnskaber, og det må føre til, at konkursboets krav mod revisionen må bortfalde som følge af bankernes accept af risiko og egen skyld og den deraf følgende manglende årsagssammenhæng mellem revisionens adfærd og det mulige tab.

Der er ikke i forbindelse med sagen fra konkursboets side forelagt oplysninger om de øvrige kreditorer, og der er derfor heller ikke i

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

forhold til disse holdepunkter for, at de har lagt vægt på regnskaberne i forbindelse med deres engagement med MCT.

Revisionen kan ikke være solidarisk ansvarlig hverken med D eller bestyrelsen, idet revisionens ansvar skal bedømmes ud fra de pligter, der følger af kontraktforholdet mellem MCT og revisionen. I forhold til de øvrige sagsøgte består der ikke et kontraktforhold, der kan begrunde et solidarisk ansvar mellem dem og revisionen. Hensynet til skadelidte, her MCT, der begrunder det solidariske ansvar, kan ikke slå igennem i denne sag, da revisionen så ville blive pålagt den økonomiske risiko for de uforsvarlige handlinger, som D og bestyrelsen har begået; parter som MCT og ikke revisionen har haft indflydelse på valget af.

Revisionens ansvar bør i hvert fald lempes i medfør af den dagældende aktieselskabslovs § 143 eller den almindelige lempelsesregel i erstatningsansvarslovens § 24. De fejl, revisionen måtte bære ansvaret for, er minimale i forhold til navnlig D's handlinger og har en så fjern forbindelse til det meget betydelige krav på 100 mio. kr., at betingelserne for lempelse af ansvaret for revisionen er opfyldt.

I det omfang revisionen måtte være solidarisk ansvarlig i forhold til konkursboet, skal D og bestyrelsen i det indbyrdes forhold friholde revisionen. D har været den, der opbyggede MCT som en Potemkinkulisse, der i forhold til revisionen effektivt kunne skjule de kriminelle dispositioner, han senere blev dømt for. Bestyrelsen har haft det primære ansvar for udarbejdelsen af

2164

regnskaberne, og det er også bestyrelsen, der har ledelsesansvaret. Det er op til bestyrelsen at tilrettelægge den interne kontrol, som man finder det hensigtsmæssigt, og det er også bestyrelsens beslutning, hvordan man reagerer på revisionens tilkendegivelser i primært revisionsprotokollen. Dertil kommer, at Kjeld Ranum ikke kontaktede revisionen i forbindelse med Henning Bechs fratræden, uanset at forklaringen, han havde fået, var alvorlig, og at han i forvejen var bekendt med økonomistyringssystemets svagheder. At revisionen har været forholdt interne papirer, herunder mailkorrespondance, kan ikke lægges revisionen til last; der er reageret adækvat ud fra de oplysninger, revisionen fik eller skaffede sig.

Forrentningen af et beløb, der måtte blive tilkendt konkursboet, bør alene ske med en mindre rentesats end procesrenten, jf. rentelovens § 5, stk. 3, eller forrentes fra et senere tidspunkt end sagens anlæg, jf. rentelovens § 3, stk. 5.

Rentelovens regler indeholder dels et strafelement i forhold til debitor, dels et kompensationselement i forhold til kreditor. Den legale rentesats er derfor udtryk for en passende kompensation i typetilfældene af for sen betaling, men denne sag falder uden for typetilfældene, blandt andet som følge af kravets størrelse, karakter og alder.

Først og fremmest er kravet ikke et sædvanligt misligholdt krav, men et meget stort og også omstridt erstatningskrav. Konkursboet har fra sagens start været opfordret til at specificere kravet, uden held, således at revisionen kunne forholde sig relevant til det. Derfor er det også velbegrundet, at revisionen har afventet en retsafgørelse i sagen. Sammenholdt med sagens alder medfører det, såfremt rentelovens udgangspunkt for rentesatsen fastholdes, at boet tilføres en urimelig berigelse, da rentebeløbet af det påstævnte beløb på 100 mio. kr. udgør omkring 80 mio. kr. Beløbet ligger langt over det mulige reelle rentetab for konkursboet, som derfor bliver overkompenseret for den lange sagsbehandlingstid. Hertil kommer, at revisionen ikke har haft rådighed over det påstævnte beløb og derfor heller ikke har kunnet forrente det og opnå en gevinst. At sagen har haft et langstrakt forløb er ingen af parternes skyld, men det er konkursboet og ikke revisionen, der må bære hovedparten af risikoen for det lange forløb.

15. Landsrettens begrundelse og resultat

Efter ordlyden af konkurslovens § 149 kan skifteretten bestemme, at endeligt regnskab og eventuel udlodning vedrørende en endnu ikke oppebåret indtægt skal henskydes til tiden efter boets slutning. Det fremgår af boopgørelsen til brug for afslutningen efter § 149, at boets endelige afslutning bl.a. afventede denne retssag, og at der var reserveret 40 mio. kr. til de verserende retssager, hvorefter der blev udloddet en dividende på 37,49 %. Af skifterettens retsbog af 29. september 2005 fremgår, at sagen er sluttet, men det fremgår samtidig, at kurator skulle udsende information til kreditorerne, når der var væsentligt nyt, og at skifteretten skulle modtage årlige indberetninger. Retssagen var anlagt i juni 2002, og den var i maj 2005 blevet udsat på afventning af Revisornævnets afgørelse af den klage, som statsadvokaten havde indgivet. Revisionen nedlagde i et processkrift af 6. juni 2012 på et tidspunkt, hvor konkursboet efter selskabsudskriften var ophørt med at eksistere, påstand om afvisning på grund af manglende partshabilitet. Selv om konkursboet efter udskriften fra Erhvervsstyrelsen ved registrering den 27. november 2007 var ophørt den 29. september 2005, kan dette i en situation som den foreliggende ikke føre til, at konkursboet fra datoen for sletningen mistede sin partshabilitet med den virkning, at den allerede anlagte retssag skal afvises.

På tidspunktet for overdragelsen til Dataram var der ikke rejst et krav mod den administrerende direktør, bestyrelsen og revisionen, og det var først efter salget, at betalingsstandsningstilsynet og senere kuratorerne fandt ud af, at årsregnskaberne ikke havde været retvisende, og at de misvisende årsregnskaber kunne føre til et erstatningskrav mod bestyrelsen og revisionen. Det kan efter bevisførelsen lægges til grund, at det er usædvanligt ved virksomhedsoverdragelser, at et muligt erstatningskrav mod bestyrelse og revision er omfattet af en overdragelse af virksomhedens aktiver. Det fremgår ikke af overdragelsesaftalen, at den omfatter et sådant muligt erstatningskrav, og det må ved et krav af en beskaffenhed som det foreliggende være en forudsætning, hvis kravet skal være omfattet, at dette udtrykkeligt fremgår af overdragelsesaftalen.

De sagsøgtes påstande om afvisning og frifindelse med henvisning til henholdsvis manglende partshabilitet og overdragelse af kravet til Dataram tages derfor ikke til følge.

Bestyrelsen og revisionen har herudover gjort gældende, at de skal frifindes allerede, fordi konkursboet ikke er berettiget til at kræve erstatning af bestyrelsen og revisionen, idet konkursboet ikke kan støtte ret på bankernes eventuelle erstatningskrav, som ikke indgår i boets aktiver.

Efter retspraksis kan et konkursbo, der repræsenterer selskabet og dets kreditorer, rejse et erstatningskrav over for et selskabs ledelse og revisor i en situation som den foreliggende, hvor tabet er baseret på kreditorernes tab, der er anmeldt som fordringer i boet. Denne praksis er velbegrundet og er ikke til skade for de sagsøgte. Landsretten tager derfor ikke bestyrelsens og revisionens anbringende om frifindelse med den begrundelse, at konkursboet ikke har søgsmålskompetence, til følge.

2165

Vedrørende ansvarsgrundlaget

D

D blev under straffesagen fundet skyldig i bedrageri af særlig grov beskaffenhed over for selskabets pengeinstitutter efter straffelovens § 279, jf. § 286, stk. 2, og han blev straffet med fængsel i 6 år. Det fremgår af landsrettens dom i straffesagen bl.a., at D selv havde bogført udokumenterede lagertilgange, og at han havde foranlediget opskrivninger af varebeholdningerne. På baggrund af dommen i straffesagen og den bevisførelse, der har været under erstatningssagen, er det bevist, at D ved regnskabsmanipulationer har handlet ansvarspådragende over for selskabet og herved påført

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

selskabet et tab, således at konkursboet kan gøre et erstatningskrav gældende mod ham. Med hensyn til tabets størrelse henvises til afsnittet om opgørelsen af erstatningskravet nedenfor.

Bestyrelsen og revisionen

Under straffesagen mod D blev der taget udgangspunkt i KPMG's rapport, og rapportens konklusioner blev bl.a. lagt til grund i forbindelse med spørgsmålet om udokumenterede lagertilgange og opskrivninger af varebeholdningerne. Efter den bevisførelse, der har været under denne sag, kan landsretten tilslutte sig Østre Landsrets konklusion, som den er kommet til udtryk i straffesagens præmisser, hvor landsretten konkluderer, at regnskaberne i de to regnskabsår har været misvisende i en sådan grad, at virksomheden reelt ikke havde et positivt nettoresultat.

D var administrerende direktør og hovedaktionær og medlem af bestyrelsen i det børsnoterede selskab, som han havde bygget op, og virksomheden blev i slutningen af halvfemserne opfattet som succesfuld. Det fremgår af børsprospektet og prospektet til brug for notering på Nasdaq, at selskabet var afhængigt af D, der af sagens parter og en række vidner er beskrevet som tillidvækkende og hårdtarbejdende med kendskab til alt, hvad der foregik i selskabet. Af sagens oplysninger fremgår, at han beredvilligt besvarede spørgsmål og henvendelser fra bestyrelsen og revisionen, og at bestyrelsen og revisionen accepterede hans forklaringer. D svigtede imidlertid groft den tillid, som bestyrelsen og revisionen havde til ham, idet han gang på gang, når der blev spurgt til de forhold, som senere viste sig at være omfattet af hans manipulationer, gav forkerte oplysninger, for at hans regnskabsmanipulationer ikke skulle blive afsløret. Det har formodningen imod sig, at et børsnoteret selskabs direktør og hovedaktionær ved kriminel adfærd får selskabets regnskaber til at fremstå bedre med hensyn til omsætning og værdier, men dette forekommer. Det hørte derfor med til bestyrelsens og revisionens opgaver at være særlig opmærksom på mulige faresignaler, der kunne dække over hovedaktionærens manipulationer.

Bestyrelsen

Det kan efter bevisførelsen lægges til grund, at deltagerne - bortset fra D - på generalforsamlingen i 1999 og 2000, da der blev meddelt decharge, ikke havde kendskab til, at regnskaberne ikke var retvisende, fordi der var foretaget opskrivninger af varelageret, og fordi en del af omsætningen var fiktiv. Generalforsamlingen meddelte derfor ikke decharge på et i alt væsentligt rigtigt og fuldt oplyst grundlag, og bestyrelsen kan som følge heraf ikke påberåbe sig ansvarsfrihed med henvisning til decharge. Det gør ingen ændring heri, at hovedaktionæren D havde kendskab til regnskabsmanipulationerne og derfor var fuldt oplyst.

Det kan lægges til grund, at der i forbindelse med sammensætningen af bestyrelsen efter børsnoteringen blev lagt vægt på, at bestyrelsesmedlemmerne var uafhængige af D, og at der skulle være tale om højt kvalificerede erhvervsfolk. Det kan også lægges til grund, at bestyrelsesmedlemmerne deltog aktivt og velforberedte i de mange bestyrelsesmøder, der har været i den periode, som denne sag drejer sig om.

Efter bevisførelsen kan det lægges til grund, at bestyrelsen fra starten sikrede sig, at selskabet blev organiseret på en måde, som indebar en klar ansvarsfordeling mellem bestyrelsen, direktionens enkelte medarbejdere, de ledende medarbejdere i øvrigt og revisionen. Der blev udarbejdet en forretningsorden, som revisorerne underskrev. Efter forretningsordenen skulle revisionen give skriftlig underretning til bestyrelsesformanden, hvis den konstaterede uregelmæssigheder, og revisionen havde også i tiltrædelsesprotokollatet forpligtet sig til at rapportere væsentlige svagheder i selskabets forretningsgange og interne kontroller i revisionsprotokollen. Det fremgår af bestyrelsesmødereferaterne fra de møder, hvor revisionen deltog, at der blev stillet spørgsmål fra bestyrelsens side, og at spørgsmålene blev besvaret af revisionen og D på en sådan måde, at bestyrelsen måtte gå ud fra, at der ikke var problemer med opgørelsen af varebeholdningerne og kravet mod ITP, idet der var tale om områder, hvor det var revisionens opgave at sikre sig, at forholdene var i orden, ligesom bestyrelsen også var berettiget til at gå ud fra, at revisionen udførte de opgaver, som revisionen skulle udføre, efter reglerne. Det kan endvidere lægges til grund, at revisionen ikke på noget tidspunkt sendte en underretning til bestyrelsesformanden, som han kunne videreformidle til de to andre bestyrelsesmedlemmer.

Det fremgår af referatet fra bestyrelsesmødet den 5. oktober 1999, at bestyrelsen blev gjort bekendt med, at revisionen havde drøftet usikkerheden om værdiansættelsen af varelageret efter genberegninger med D, der havde oplyst, at MCT ville få et nyt lagerstyringssystem, der ville løse problemet, og at revisionen gav udtryk for, at den efter stikprøvekontrollen havde fundet, at

2166

værdien af selskabets lagerbeholdninger var forsvarlig, og at regnskabet ville få en blank påtegning. Man var meget opmærksom på ITP's gæld og besluttede, at ITP skulle være et fast punkt på bestyrelsesmøderne. Bestyrelsen kunne ikke i foråret 2000 forudse, at det var uklogt at optage det syndikerede lån, der bl.a. skulle anvendes til at finansiere udgifterne ved Nasdaq-noteringen, i USD. Oplysningen på bestyrelsesmødet den 14. juni 2000 om, at MCT havde ydet et lån på 300.000 USD til ITP, var nyt for bestyrelsen, men D kom efter bestyrelsens forklaringer med en plausibel forklaring.

På denne baggrund kan de menige bestyrelsesmedlemmer ikke bebrejdes, at de frem til efteråret 2000 var af den overbevisning, at selskabet havde en forsvarlig organisation, og at selskabets finansielle og regnskabsmæssige forhold var i orden, og der er herefter ikke grundlag for at statuere, at de frem til dette tidspunkt har handlet ansvarspådragende ved ikke at reagere adækvat på oplysninger, der kunne være tegn på, at selskabets regnskaber ikke var retvisende.

På bestyrelsesmødet den 26. september 2000 fik bestyrelsen at vide, at årsregnskabet 1999/2000 ville udvise underskud, og at regnskabet ville få en blank påtegning. Bestyrelsen var ikke gjort bekendt med revisionens vurdering af selskabets risikoprofil.

I løbet af efteråret 2000 iværksatte bestyrelsen, der stadig ikke havde kendskab til D's manipulationer, en række tiltag, der skulle afbøde virkningerne af den uheldige udvikling i DRAM-priserne og dollarkursen.

Efter en samlet vurdering af de menige bestyrelsesmedlemmers udførelse af deres arbejde er der herefter heller ikke grundlag for at statuere, at de i efteråret 2000 tilsidesatte forpligtelser efter dagældende aktieselskabslovs § 54 eller i øvrigt handlede uagtsomt på en sådan måde, at de efter § 140 kan tilpligtes at betale erstatning til konkursboet.

Det, der er anført ovenfor under behandlingen af ansvarsgrundlaget for de menige bestyrelsesmedlemmer, gør sig også gældende for bestyrelsesformand Kjeld Ranum bortset fra spørgsmålet om betydningen af Henning Bechs brev af 1. marts 2000, som Kjeld Ranum ikke videreformidlede til de øvrige medlemmer af bestyrelsen eller til revisionen.

Henning Bech gjorde i brevet af 1. marts 2000 Kjeld Ranum opmærksom på, at han og D havde været uenige om værdiansættelsen af råvarelageret og håndteringen af en konstateret optællingsdifference. Henning Bech oplyste, at han havde oplevet, at han indgik aftaler med D om regnskabsprincipperne, hvorefter D gjorde noget andet. Henning Bech gjorde også opmærksom på, at D ville løse optællingsdifferencen ved opskrivning af varelageret, og at en sådan

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

opskrivning efter Henning Bechs opfattelse ville være i strid med selskabets regnskabsprincipper.

D besvarede Kjeld Ranums henvendelse ved at oplyse, at Henning Bech ikke havde passet ind i selskabets organisation, og at problemet med optællingsfejlen var løst i samarbejde med revisionen, og D bekræftede, at varelageret blev opgjort i overensstemmelse med selskabets regnskabsprincipper. Herefter foretog Kjeld Ranum sig ikke yderligere, idet han dog har forklaret, at han på det efterfølgende bestyrelsesmøde den 20. marts 2000 bad revisionen bekræfte, at opgørelsen af varebeholdningerne var i orden og fik at vide, at »hver en sten var vendt«.

Kjeld Ranum var bl.a. fra bestyrelsesmødet den 5. oktober 1999 bekendt med, at revisionen havde problemer med at sikre sig bevis for rigtigheden af genberegningerne og dermed for opgørelsen af varebeholdningernes værdi. Det må altid give anledning til overvejelser, når et selskabs økonomidirektør siger op efter kort tids ansættelse på grund af uenighed med selskabets administrerende direktør om regnskabsprincipperne. Det kan på baggrund af de oplysninger om problemer med opgørelsen af varebeholdningerne, som Kjeld Ranum var bekendt med, bebrejdes Kjeld Ranum, at han ikke i højere grad lagde vægt på oplysningerne fra Henning Bech, men i stedet ukritisk godtog D's forklaring, ligesom Kjeld Ranum også burde have delagtiggjort de andre bestyrelsesmedlemmer og revisionen i Henning Bechs oplysninger.

Undladelsen af at bede revisionen iværksætte en nærmere undersøgelse af Henning Bechs oplysninger og D's forklaring herpå og undladelsen af at orientere de to andre bestyrelsesmedlemmer og revisionen om henvendelsen kan imidlertid ikke føre til, at Kjeld Ranum kan gøres ansvarlig for tabet ved selskabets fortsatte drift, idet selskabet på tidspunktet for henvendelsen blev gennemgået af revisorer med henblik på notering på Nasdaq. Kjeld Ranum var derfor berettiget til at gå ud fra, at D ikke kunne foretage sig noget, der var i strid med selskabets regnskabsprincipper.

Landsretten tager herefter bestyrelsens frifindelsespåstand til følge.

Revisionen

Revisornævnet fastslog i kendelsen af 6. maj 2009, at revisionen tilsidesatte god revisionsskik ved ikke i påtegningerne på årsregnskaberne for 1998/1999 og 1999/2000 at tage forbehold for en række forhold.

Det kan efter oplysningerne fra de interne arbejdspapirer om revisionens tilrettelæggelse og udførelse af revisionen lægges til grund, at revisionen i 1999 bl.a. anså det for en svaghed, at D var den eneste, der rigtig var inde i lageret, og at han havde mulighed for at justere lagerværdien, og at revisionen var opmærksom på, at virksomheden kunne blive fristet til at foretage visse reguleringer for at tækkes investorerne i de situationer, hvor der var problemer med at leve op til

2167

budgetterne. Af notatet af 6. oktober 1999 fremgår, at revisionen forgæves havde forsøgt at gennemskue matematikken i genberegningen, hvorfor man mente, at det ville være nødvendigt at konsultere en Concorde-programmør, hvilket ønske ikke blev imødekommet. Betragtningerne i notaterne blev ikke videreformidlet til bestyrelsen, der alene blev bekendt med, at det ikke havde været teknisk muligt at nå til en underbygget og dokumenteret konklusion om, hvilke sammenhænge der gjorde sig gældende i forbindelse med genberegningen, og dermed om varebeholdningerne var værdiansat til korrekt opgjort gennemsnitlig anskaffelses- eller kostpris, men at revisionen efter stikprøvekontrollen havde fundet værdiansættelsen af selskabets varebeholdninger forsvarlig.

Værdien af varebeholdningerne var afgørende for MCT's regnskaber, og revisionen var, som det fremgår af de interne arbejdspapirer, opmærksom på flere forhold, som kunne skabe tvivl om rigtigheden af værdiansættelsen efter genberegningerne. Revisornævnet har vurderet, at revisionen i 1999 - ved at undlade af at tage forbehold dels for værdiansættelserne, dels for manglende oplysninger om, at en væsentlig del af varebeholdningerne var værdiansat til nettorealisationspriser, der var højere end anskaffelsesprisen - tilsidesatte god revisionsskik. På baggrund af denne konklusion sammenholdt med den bevisførelse, der har fundet sted vedrørende værdiansættelsen af varebeholdningerne under erstatningssagen, finder landsretten, at det manglende forbehold i 1998/1999-regnskabet vedrørende dette meget væsentlige aktiv er ansvarspådragende for revisionen.

Også det manglende forbehold for rigtigheden af værdiansættelsen af varebeholdningerne i regnskabet for 1999/2000 er ansvarspådragende for revisionen, idet landsretten lægger vægt på de samme omstændigheder, som Revisornævnet har lagt vægt på. Et forbehold på dette sene tidspunkt ville imidlertid ikke have haft samme betydning for selskabets fortsatte drift, som et forbehold i 1998/1999-regnskabet ville have haft.

Revisornævnet har vurderet, at revisionen handlede i strid med god revisionsskik ved ikke i regnskabet for 1998/1999 at tage forbehold for værdiansættelsen af ITP-tilgodehavendet på over 40 mio. kr., hvoraf ca. 30 mio. kr. var overforfaldent. Selv om ITP havde bekræftet at skylde beløbet og erklæret sig villig til at betale, finder landsretten, at revisionen har handlet ansvarspådragende ved ikke at tage forbehold for værdiansættelsen af kravet, idet revisionen ikke burde have godtaget D's forklaring om, hvorfor kravet var blevet så stort, og hvorfor en del var overforfaldent.

Herefter har landsretten ikke fundet anledning til at tage stilling til, om de andre - og mindre graverende forhold - hvor Revisornævnet har vurderet, at der er handlet i strid med god revisionsskik, og om de forhold, hvor boet mener, at der er handlet ansvarspådragende, kan føre til et erstatningsansvar.

Det har formodningen imod sig, at bankerne ville have ydet de lån, som blev ydet efter aflæggelsen af årsregnskabet for 1998/1999, herunder det syndikerede lån i foråret 2000, hvis regnskabet for 1998/1999 havde haft forbehold om værdiansættelsen af varebeholdningerne og om værdien af et meget stort tilgodehavende hos en amerikansk debitor. Det må også antages, at forbeholdene ville have gjort det nødvendigt at tilpasse virksomheden, hvorved MCT måske kunne have klaret de udefrakommende begivenheder i andet halvår af 2000 i form af DRAM-prisernes fald og dollarkursens stigning.

Der er derfor årsagsforbindelse mellem revisionens ansvarspådragende handlinger og en meget stor del af den underbalance, som blev konstateret under betalingsstandsningen. Det har også været påregneligt for revisionen, at bankerne ved långivningen lagde afgørende vægt på regnskaberne med blanke revisionspåtegninger.

Det er ønskværdigt for samfundet, at banker udlåner risikovillig kapital uden sikkerhed til ekspanderende virksomheder. Bankerne var ved kreditgivningen i besiddelse af årsrapporter, der hvert år viste omsætningsfremgang, og regnskaberne havde blanke påtegninger, ligesom bankerne også fik tilsendt perioderegnskaberne og fondsbørsmeddelelserne. Revisionen kan på den baggrund ikke få medhold i, at bankerne har udvist egen skyld, eller at der foreligger accept af risiko, når långivningen var baseret på misvisende regnskaber, og det samtidig er fastslået, at revisionen handlede ansvarspådragende i forbindelse med disse regnskaber.

Vedrørende tabets størrelse

Som nævnt indledningsvis har landsretten ikke fundet grundlag for at anfægte rigtigheden af KPMG's korrigerede års-rapporter. Det kan på baggrund af KPMG's rapport lægges til grund, at selskabets underbalance voksede støt fra tiden efter afslutningen af regnskabsåret 1998/1999 til anmeldelsen af betalingsstandsningen.

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

Det er ubetænkeligt at lægge til grund, at moderselskabet MCT's tab ved den reelt underskudsgivende drift fra efteråret 1999 og frem til betalingsstandsningen i hvert fald har oversteget 100 mio. kr.

Konklusion

D og revisionen er herefter solidarisk ansvarlige for betaling af konkursboets krav på 100 mio. kr. Det bemærkes herved, at der ikke er grundlag for at lempe revisionens erstatningsansvar.

Konkursboet har krævet procesrente fra sagens anlæg den 28. juni 2002, og rentebeløbet bliver på grund af den tid, der er gået fra sagens anlæg til landsrettens afsigelse af dom, et meget stort beløb.

2168

Da konkursboet ikke kan bebrejdes den lange sagsbehandlingstid, er der ikke grundlag for at bestemme, at der først skal betales rente fra et senere tidspunkt end sagens anlæg, eller at der skal betales en lavere rente end procesrente.

Sagen er opstået på grund af D's strafbare adfærd, som han skjulte for revisionen, men dette kan ikke ud fra et identifikationssynspunkt mellem boet og D føre til frifindelse for revisionen, der på flere områder har tilsidesat god revisionsskik. Det medfører derimod i det indbyrdes forhold mellem D og revisionen, at D skal friholde revisionen for ethvert beløb inklusive sagsomkostninger og renter, som revisionen betaler i henhold til dommen.

Da bestyrelsen er blevet frifundet for boets krav, frifindes bestyrelsen for friholdelsespåstandene.

Sagens omkostninger

I forholdet mellem konkursboet på den ene side og D og revisionen på den anden side skal D og revisionen solidarisk betale 5.592.752,64 kr. til konkursboet. Beløbet omfatter 2.400.460 kr. til retsafgift, 192.292,64 kr. til bevisførelse og 3.000.000 kr. til advokatudgifter.

I forholdet mellem konkursboet og bestyrelsen skal konkursboet til de tre bestyrelsesmedlemmer samlet betale 3.794.037,80 kr. Beløbet omfatter 44.037,83 kr. til bevisførelse og 3.750.000 kr. til advokatudgifter, der er inklusive moms.

I øvrigt skal ingen af parterne betale sagsomkostninger til nogen anden part.

Landsretten har ved fastsættelsen af sagsomkostninger lagt vægt på sagens økonomiske værdi og dens omfang.

- - -

Højesterets dom

I tidligere instans er afsagt dom af Vestre Landsrets 7. afdeling den 1. juli 2013.

I pådømmelsen har deltaget seks dommere: Poul Søgaard, Niels Grubbe, Michael Rekling, Hanne Schmidt, Lars Hjortnæs og Jens Kruse Mikkelsen.

Påstande

I *sag 182/2013* har parterne nedlagt følgende påstande:

Appellanterne, Arne B. Jepsen, Erling Lauridsen, Ernst & Young Godkendt Revisionsaktieselskab, Harald Birkwald, Michael Nielsson og Strandvejen 44 Finans ApS, har gentaget deres påstande.

De indstævnte, Memory Card Technology A/S under konkurs, Kjeld Ranum, Niels Peder Opstrup og Peter Pasgaard, har påstået stadfæstelse.

I *sag 203/2013* har parterne nedlagt følgende påstande:

Appellanten, Memory Card Technology A/S under konkurs, har nedlagt påstand om, at Kjeld Ranum solidarisk med Arne B. Jepsen, Erling Lauridsen, Ernst & Young Godkendt Revisionsaktieselskab, Harald Birkwald, Michael Nielsson og Strandvejen 44 Finans ApS skal betale 100 mio. kr. med procesrente fra sagens anlæg.

Indstævnte, Kjeld Ranum, har gentaget sine påstande.

Højesterets begrundelse og resultat

Indledning

Sagerne angår, om konkursboet efter Memory Card Technology A/S har krav på erstatning fra dets tidligere bestyrelsesformand og revisorer under henvisning til, at de har begået ansvarspådragende fejl og forsømmelser. Konkursboet har herved gjort gældende, at selskabet har lidt et tab ved, at driften af virksomheden som følge af den ansvarspådragende handlemåde blev fortsat efter et tidspunkt, hvor den burde have været indstillet eller tilpasset.

Selskabets tidligere administrerende direktør, D (tidligere D), er idømt en straf af fængsel i 6 år for bl.a. groft bedrageri ved svigagtigt at have formået Danske Bank og Unibank til at yde Memory Card Technology-koncernen kredit, hvorved bankerne led tab som følge af koncernens konkurs. Bedrageriet blev gennemført ved, at D foretog uberettigede opskrivninger af varelageret og omsætningen og angav fiktive tilgodehavender og derved foranledigede, at selskabets regnskaber blev urigtige og vildledende. D er ved landsrettens dom i den foreliggende sag dømt til at betale erstatning til konkursboet, og han har ikke anket dommen.

Konkursboet krævede for landsretten tillige erstatning af bestyrelsesmedlemmerne Niels Peder Opstrup og Peter Pasgaard, men de blev frifundet, og konkursboet har ikke anket landsrettens frifindelse af dem. Revisorerne har imidlertid i sag 182/2013 gentaget påstanden om friholdelse over for dem.

Partshabilitet

Efter konkurslovens § 149 kan skifteretten bestemme, at endeligt regnskab og eventuel udlodning vedrørende en endnu ikke oppebåret indtægt skal henskydes til tiden efter boets slutning. Det fremgår af forarbejderne til bestemmelsen i betænkning nr. 606/1971 om konkurs og tvangsakkord, s. 230, at boets afslutning ikke altid bør bero på en indtægt, som f.eks. er afhængig af en verserende retssag. Højesteret finder, at bestemmelsen kan anvendes i en situation, hvor man afventer udfaldet af en retssag, også når sagen er anlagt af konkursboet.

Det fremgår af skifterettens retsbog af 29. september 2005, at skifteretten i medfør af konkurslovens § 149 stadfæstede boopgørelsen, hvoraf fremgik, at boets endelige afslutning bl.a. afventede denne erstatningssag. Sagen er anlagt af konkursboet den 28. juni 2002. Det fremgår endvidere af retsbogen, at konkurssagen var sluttet, men at kuratorerne skulle udsende information

2169

til kreditorerne, når der var væsentligt nyt, og at skifteretten skulle modtage årlige indberetninger.

Skifteretten sendte herefter i henhold til konkurslovens § 155, stk. 2, meddelelse om boets slutning til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen (nu Erhvervsstyrelsen) med det resultat, at selskabet den 27. november 2007 blev registreret som ophørt. Uanset om denne meddelelse burde have været sendt, og om selskabet burde have været registreret som ophørt, tiltræder Højesteret, at konkursboet ikke herved har mistet sin partshabilitet med den virkning, at den allerede anlagte retssag skal afvises.

Aftalen med Dataram

Aftalen af 15. marts 2001 mellem Memory Card Technology - som på daværende tidspunkt var under betalingsstandsning - og Dataram Corporation angår overdragelse af aktiver og passiver til dette selskab. De overdragne aktiver er i aftalens punkt 1.2 beskrevet således:

»The »Purchased Assets« are substantially all the assets, properties, rights, good will and claims acquired for, used in, held for use in, relating to or arising from the conduct of the Business . . . (excepting only such assets as are expressly excluded under this Agreement) described as follows: . . .«.

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

Derefter følger en omfattende angivelse af aktiver, der er omfattet af denne definition, og i aftalens punkt 1.3 angivelse af aktiver, der er undtaget. Ingen af disse angivelser nævner eventuelle erstatningskrav mod ledelse og revision.

Aage Tang-Andersen, der som tilsyn underskrev overdragelsesaftalen på vegne af Memory Card Technology, har for landsretten forklaret, at der ikke i forbindelse med overdragelsen til Dataram blev tænkt på spørgsmålet om et eventuelt erstatningskrav mod ledelse og revision. Efter hans vurdering omfatter aftalen ikke et sådant erstatningskrav. Lars Marcher har for landsretten forklaret, at han fra den 5. januar 2001 var ansat som administrerende direktør for Memory Card Technology. Efter overdragelsen til Dataram blev han direktør for Datarams danske selskab. Han har forklaret, at en overdragelse af et eventuelt erstatningskrav mod ledelse og revision ikke blev overvejet i forbindelse med overdragelsen.

På denne baggrund finder Højesteret, at de erstatningskrav, der er omfattet af denne sag, tilkommer konkursboet efter Memory Card Technology og ikke Dataram.

Konkursboets eller kreditorernes erstatningskrav

Såfremt driften af et selskabs virksomhed fortsættes efter det tidspunkt, hvor den burde have været indstillet eller tilpasset, og selskabet som følge heraf lider tab, fordi virksomheden giver underskud, eller risici virkeliggøres, kan selskabet kræve erstatning af personer i ledelsen, der ved ansvarspådragende adfærd har forårsaget, at virksomheden ikke blev indstillet eller tilpasset. Selskabet kan også rejse erstatningskrav mod revisor, f.eks. i tilfælde hvor urigtige eller misvisende regnskaber er muliggjort af ansvarspådragende fejl ved revisionen og har forårsaget, at virksomheden ikke blev indstillet eller tilpasset i tide. Efter selskabets konkurs kan sådanne erstatningskrav gøres gældende af konkursboet med den virkning, at eventuel erstatning øger dividenden for alle kreditorer og dermed mindsker deres tab.

Det tab, en kreditor har lidt, f.eks. ved at yde kredit til selskabet efter det tidspunkt, hvor driften burde have været indstillet eller tilpasset, kan kreditor efter omstændighederne også selv kræve erstattet ved et krav mod ledelsen og revisor. Konkursboets krav på erstatning for selskabets tab hviler på et andet grundlag end kreditorens krav på erstatning for sit tab, selv om de ansvarspådragende fejl måtte være de samme; det gælder således årsagsforbindelse og tabsopgørelse, jf. herved Højesterets dom af 5. februar 2014 (UfR 2014.1346) og Højesterets kendelse af 24. juni 2014 (UfR 2014.2918). Muligheden af et erstatningskrav fra en kreditor er ikke til hinder for, at selskabets erstatningskrav gennemføres af konkursboet.

Virksomheden, tabet og ansvaret

Memory Card Technology var ifølge børsprospektet fra introduktionen på Københavns Fondsbørs i 1997 og de efterfølgende årsregnskaber en virksomhed med stor risiko. Virksomhedens strategi indebar opbygning af et stort varelager i forventning om prisstigning på produkterne. Varelagerinvesteringerne blev i hovedsagen finansieret ved banklån, bl.a. i USD, af en størrelse, der ikke kunne forrentes og afdrages ved virksomhedens driftsresultater ifølge de aflagte årsregnskaber. Der indgik i strategien tillige finansiering ved børsintroduktioner, herunder på NASDAQ-børsen i New York i april 2000.

I foråret 2000 skete der kraftige kursfald på NASDAQ-børsen i New York, idet den såkaldte it-boble brast, og den planlagte kapitaltilførsel ved NASDAQ-notering blev ikke gennemført. I andet halvår 2000 faldt priserne på virksomhedens væsentligste råvare (DRAM) til ca. en fjerdedel, og dollarkursen steg betydeligt. Ifølge selskabets fondsbørsmeddelelse af 6. november 2000 var egenkapitalen med stor sandsynlighed tabt. Det fremgår af meddelelsen, at dette var en følge af kurstab på selskabets gæld i USD samt en væsentlig værdiforringelse af selskabets varelager.

Erstatningskravet er begrundet med, at virksomhedens tab ville være formindsket med mindst 100 mio. kr. af det samlede tab på ca. 500 mio. kr., hvis virksomheden var blevet indstillet eller tilpasset i perioden efter efteråret 1999 og inden november 2000.

2170

Konkursboet gør gældende, at det er en følge af bestyrelsesformandens og revisorernes fejl, at virksomheden ikke blev indstillet eller tilpasset i den nævnte periode.

Landsretten fastslog, at der efter en samlet vurdering af bestyrelsens udførelse af sit arbejde ikke var grundlag for erstatningsansvar. Landsretten henviste herved bl.a. til bestyrelsens sammensætning, organisering og forretningsorden, bestyrelsesmødernes omfang, grundlag og indhold samt bestyrelsens arbejde med de problemstillinger, sagen angår, på grundlag af de informationer, bestyrelsen fik og havde sikret sig at få, bl.a. gennem revisionsprotokollater. Konkursboet har som nævnt ikke anket dommen for så vidt angår bestyrelsesmedlemmerne Niels Peder Opstrup og Peter Pasgaard.

Ansvarsvurderingen i forhold til revisorerne

Højesteret tiltræder, at revisorerne efter en samlet vurdering har handlet ansvarspådragende i forbindelse med regnskabsaflæggelsen for 1998/99. Højesteret tiltræder herved af de grunde, som landsretten har anført, at revisorerne i 1998/99-regnskabet skulle have taget forbehold for værdiansættelsen af varelageret og taget forbehold for værdiansættelsen af ITP-tilgodehavendet eller foranlediget en nedskrivning heraf. Højesteret finder endvidere, at revisorerne har begået ansvarspådragende fejl ved ikke i regnskabet at tage forbehold for værdiansættelsen af defekte returvarer og for indregningen af omsætningen ved kontraktproduktionen for Samsung.

Revisorerne har gjort gældende, at kritikken på de nævnte punkter kunne være fuldt ud imødekommet ved, at der i regnskabet for 1998/99 blev foretaget nedskrivninger og hensættelser på i alt 25 mio. kr. samt i revisionspåtegningen blev taget et forbehold vedrørende værdiansættelsen af varelageret. Højesteret finder det ikke godtgjort, at en imødegåelse af kritikken ville have krævet mere vidtgående ændringer af regnskabet og påtegningen.

Det er heller ikke godtgjort, at sådanne ændringer i årsregnskabets værdiansættelser og revisionspåtegning i sig selv ville have ført til, at bestyrelsen ville have indstillet eller tilpasset virksomhedens drift. Efter forklaringerne fra bankernes medarbejdere og i lyset af bankernes villighed til at yde lån i november 2000 efter at være blevet bekendt med underskuddet på 36 mio. kr. ifølge regnskabet for første kvartal af regnskabsåret 2000/01 er det endvidere ikke godtgjort, at bankerne ville have nægtet fortsat långivning, hvis 1998/99-regnskabet var blevet korrigeret som anført for de ansvarspådragende fejl.

Højesteret finder herefter, at det ikke er godtgjort, at der er årsagsforbindelse mellem de ansvarspådragende fejl i forbindelse med årsregnskabet 1998/99 og tabet.

Højesteret finder, at revisorerne efter en samlet vurdering også har handlet ansvarspådragende i forbindelse med aflæggelsen af årsregnskabet for 1999/2000, der blev offentliggjort den 26. september 2000, herunder bl.a. ved ikke at have taget forbehold for værdiansættelsen af varelageret, for koncerninterne avancer på varelageret og for tilstedeværelsen af defekte returvarer. En imødekommelse af kritikken på disse punkter ville ikke have ført til et væsentligt dårligere regnskab end det, der forelå i udkast den 3. november 2000 for 1. kvartal af regnskabsåret 2000/01, og der er ikke grundlag for at fastslå, at denne forskydning på godt en måned har haft betydning for selskabets tab.

Højesteret tager herefter revisorernes frifindelsespåstand til følge.

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S

Som følge heraf bortfalder revisorernes friholdelsespåstand over for Kjeld Ranum, Niels Peder Opstrup og Peter Pasgaard.

Ansvarsvurderingen i forhold til bestyrelsesformand Kjeld Ranum

Af de grunde, som landsretten har anført, tiltræder Højesteret, at den meddelte decharge ikke er bindende, jf. den dagældende bestemmelse i aktieselskabslovens § 144, stk. 2.

Højesteret finder, at Kjeld Ranum i varetagelsen af sit hverv har levet op til sine forpligtelser som bestyrelsesformand. Det var dog en fejlvurdering, at han på baggrund af bl.a. sit mangeårige tillidsfulde samarbejde med den administrerende direktør, D, godtog dennes svar af 3. marts 2000 på kritikken i brevet af 1. marts 2000 fra den fratrådte koncernøkonomidirektør Henning Bech uden at orientere de andre bestyrelsesmedlemmer og revisorerne derom. Efter en samlet vurdering finder Højesteret imidlertid, at der ikke på grund af en enkeltstående fejl af denne karakter er grundlag for at pålægge Kjeld Ranum erstatningsansvar.

Herefter stadfæster Højesteret landsrettens dom i forhold til Kjeld Ranum.

Sagsomkostninger

Sagsomkostningerne til revisorerne er fastsat til dækning af advokatudgift for landsret og Højesteret med 6.000.000 kr. med tillæg af delvis moms 1.000.000 kr., af retsafgift for Højesteret med 225.000 kr. og af udgifter til bevisførelse for landsretten med 16.000 kr., i alt 7.241.000 kr. Momsbeløbet er fastsat under hensyn til, at det er oplyst, at de to revisionsselskaber er momsregistreret, mens de fire navngivne revisorer ikke er momsregistreret.

Sagsomkostningerne til bestyrelsesformand Kjeld Ranum er fastsat til dækning af advokatudgift for Højesteret inklusive moms med 3.750.000 kr.

Sagsomkostningerne til bestyrelsesmedlemmerne Niels Peder Opstrup og Peter Pasgaard er fastsat til dækning af advokatudgift for Højesteret inklusive moms med 500.000 kr. under hensyn til, at de har været repræsenteret af de samme advokater som

bestyrelsesformanden, og under hensyn til omfanget af merarbejdet som følge af revisorernes friholdelsespåstand over for dem.

Thi kendes for ret

Arne B. Jepsen, Erling Lauridsen, Ernst & Young Godkendt Revisionsaktieselskab, Harald Birkwald, Michael Nielsson og Strandvejen 44 Finans ApS frifindes.

Landsrettens dom stadfæstes i forhold til Kjeld Ranum, Niels Peder Opstrup og Peter Pasgaard.

I sagsomkostninger for landsret og Højesteret skal Memory Card Technology A/S under konkurs betale i alt 7.241.000 kr. til Arne B. Jepsen, Erling Lauridsen, Ernst & Young Godkendt Revisionsaktieselskab, Harald Birkwald, Michael Nielsson og Strandvejen 44 Finans ApS.

I sagsomkostninger for Højesteret skal Memory Card Technology A/S under konkurs betale 3.750.000 kr. til Kjeld Ranum.

I sagsomkostninger for Højesteret skal Arne B. Jepsen, Erling Lauridsen, Ernst & Young Godkendt Revisionsaktieselskab, Harald Birkwald, Michael Nielsson og Strandvejen 44 Finans ApS solidarisk betale i alt 500.000 kr. til Niels Peder Opstrup og Peter Pasgaard.

I øvrigt skal ingen af parterne betale sagsomkostninger til nogen anden part.

De idømte sagsomkostningsbeløb skal betales inden 14 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse og forrentes efter rentelovens § 8 a.

1 Bet. nr. 606/1971, s. 230-31, U 1998.629 H, U 2002.434 V, Erik Werlauff: Selskabsret, 9. udg 2013 s. 27, og Torben Kuld Hansen og Lars Lindecrone Petersen: Insolvensprocesret, 3. udg 2014 s. 358-59.

2 U 1998.1137 H, U 2014.1346 H, U 2014.2918 H, Morten Samuelsson og Kjeld Søgaard: Bestyrelsesansvaret (1997), s. 116-17 og 219, Bernhard Gomard og Per Schaumburg-Muller: Kapitalselskaber, 7. udg. (2013), s. 589, Georg Lett m.fl. i Erhvervsjuridisk Tidskrift nr. 2/2010, s. 79, samt Ulrik Rammeskow Bang-Pedersen og Vibe Ulfbeck i U 2015B.77.

3 U 1955.46 H, U 2000.521 H, U 2003.2505 H, U 2008.1603 H, U 2008.1604 H, Lars Bo Langsted m.fl.: Revisoransvar, 8. udg. (2013), s. 314-20, Jørgen Boe og Jan Schans Christensen i Revision og regnskabsvæsen 2009, s. 12.

4 U 1982.595 H, U 2007.497 H, U 2014.345 H, Morten Samuelsson og Kjeld Søgaard: Bestyrelsesansvaret (1997), s. 156, Thorbjørn Sofsrud: Bestyrelsens beslutning og ansvar (1999), s. 194, 426-27 og 437-39, samt Bernhard Gomard i U 1971B. 117.

Copyright © 2015 Karnov Group Denmark A/S